

3.4.410

MEDICORVM GRAECORVM
O P E R A
QVAE EXSTANT.

EDITIONEM CURAVIT
D. CAROLVS GOTTLOB KÜHN
PROFESSOR PHYSIOLOGIAE ET PATHOLOGIAE IN
LITERARUM VNIVERSITATE LIPSIENSI PVBLICVS
ORDINARIVS ETC.

VOLVMEN XXVI.
CONTINENS
PEDANIVM DIOSCORIDEM ANAZARBEUM.
TOM. II.

LIPSIÆ
PROSTAT IN OFFICINA LIBRARIA CAR. CNÖBLOCHII
1830.

3.4.440

3.4.440

[ΠΕΔΑΝΙΟΥ ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ]
ΠΕΡΙ ΔΗΛΗΤΗΡΙΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΚΑΙ
ΤΗΣ ΑΥΤΩΝ ΠΡΟΦΥΛΑΚΗΣ ΚΑΙ
ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ.

Τ Ο Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν.

[Αποδόντες ἐν τοῖς προγραφῇσι βιβλίοις, φίλτατε Ἄρειε, τὸν περὶ ἀρωμάτων καὶ ἐλαίων καὶ μύρων καὶ δένδρων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν καρπῶν καὶ δακρύων, ἔτι τε ζώων καὶ μέλιτος καὶ γάλακτος καὶ στέατος καὶ τῶν λεγομένων σιτηρῶν καὶ λαχάνων, ἔτι τε τὸν σύμπαντα περὶ ῥιζῶν καὶ βοτανῶν καὶ χυλισμάτων καὶ αἰνῶν καὶ μεταλλικῶν λόγον· ἐν τούτῳ, τελευταίῳ ὑπάρχοντι τῆς ὅλης πραγματείας, καταλεξόμεθα περὶ τῆς τῶν ὠφελεῖν ἡμᾶς ἢ βλάπτειν δυναμένων φαρμάκων ἐνεργ-

[PEDANI DIOSCORIDIS]
LIBER DE VENENIS EORUMQUE PRAECAU-
TIONE ET MEDICATIONE.

P R A E F A T I O.

[Postquam superioribus libris, amicissime Aree, praecipimus de aromatibus, oleis, unguentis, arboribus, ac eorundem fructibus lacrimisque, insuper de animalibus, melle, lacte, sebo, de frugibus, oleribus, radicibus, herbis, succis, denique de vinorum metallicorumque generibus; in hoc operis totius ultimo de viribus medicamentorum noxiorum eorumque, quae contra prodesse possunt,
DIOSCORIDES II. A

γείας. Παραιτησάμενοι οὖν τὴν πολυλογίαν ἐπάνειμεν ἐπὶ τὸ προκείμενον.] ¹

Μερίζομένου δὲ τοῦ τοιούτου διχῇ· εἷς τε προφυλακὴν τοῦ μηδὲ τὴν ἀρχὴν λαθεῖν ², ἢ εἰ καὶ ποτε λάθοι ³ διδόμενα, ἀνενέργητα γενέσθαι, καὶ εἰς τὸ βοηθηματικὸν τῶν πεπωκότων ⁴, πρῶτον δίδωμι περὶ τοῦ προφυλακτικοῦ τρόπου, δυσχεροῦς ὄντος, ὥς οἱ ἀρχαῖοι ὑπέλαβον, διὰ τὸ τοὺς λάθρα δίδοντας οὕτω μηχανᾶσθαι, ὥς καὶ τοὺς ἐμπειροτάτους ⁵ ἐξαπατᾶν· τὰς μὲν γὰρ πικρίας ἐξαιροῦνται τῶν φθαρτικῶν φαρμάκων ταῖς μιγνυμέναις γλυκύτησι· τὰς δὲ δυσωδίας ταῖς τῶν ἀρωμάτων καταμίξουσιν ἢ ταῖς τῶν ὑλῶν ἐπ' ὠφελείᾳ δοκουσῶν προσφέρεσθαι, μάλιστα δ' ἐν ταῖς ἀσθενείαις, ὥς ἀψινθίῳ, ἢ τραγοριγάνῳ, ἢ ὑσσώπῳ, ἢ θύμβρᾳ, θύμῳ τε καὶ ὀριγάνῳ, ἢ ἀβροτόνῳ, ἢ ἰριδι, ἢ καστορίῳ,

1) Totus hic introitus adeo suspectus est, ut merito spurius habeatur. Namque praeterquam quod Diosc. supra iam quintum dicat esse ultimum librum, quod hic de hoc perhibetur, inepta est repetitio eorum, quae in prioribus libris praecepta sint, ut et de lacte et adipe sermonem fuisse dicatur; inepta est loquacitatis deprecatio.

2) Sic Ald. et Marcell.; λαβεῖν cod. Paris. apud Goup.; λαμβάνειν vulgo.

3) Cod. X. λήθῃ.

4) Sic lego loco vulg. πεπτωκότων.

5) Cod. X. πονηροτάτους.

disseremus. Vitata igitur sermonis prolixitate, opus institutum aggrediamur.]

Huiusmodi autem tractatus cum bipartito distribuitur: et in praecautioem, ne lateant nos a principio venena, aut si forte clam data fuerint, ne noceant; et in doctrinam de auxiliis iis, qui voraverint, afferendis: protinus praecipiam de praecavendi modo, quem quidem esse difficilem prisci rati sunt, propterea quod, qui venenis clam insidiantur, tam dolose ea praeparant, ut peritissimum quemque decipere possint. Siquidem exitialia venena permistis dulcibus amaritudine sua spoliant, et graveolentiam mixtura aromatum eximunt, aut remediis, quae utiliter adhiberi, praesertim in adversa valetudine, creduntur, exemplis absinthii, tragorigani, hyssopi, satureiae, thymi quoque et origani, abrotani, iridis aut ca-

καὶ εἴ τι δοκεῖ κατάλληλον τοῖς κακουργομένοις ⁶ φαρμάκοις ἔχειν ποιότητα· ἐπὶ δὲ τῶν ⁷ πινομένων ἐν ⁸ οἴνοις σκληροῖς, ἢ ἐν ζωμοῖς, ἢ ἐν γλυκεῖ, ἢ ἐν μελικράτῳ, ἢ ἐν γλεύκει, ἢ ἐν χυλοῖς, ἢ ἐν φακῶ, ἢ ἐν ἀλφίτοις ⁹, ἢ ἐν ἄλλοις τισὶ τῶν προσφερομένων συσσιτοποιοῦντες· ὅθεν τὸν ὑποπτεύοντα δεῖ παραιτεῖσθαι τὰ κατηρτυμένα ¹⁰ τῶν ἐδεσμάτων καὶ πᾶσαν ἐπιτεταμένην ποιότητα γεύσεων, ὅσαι εἰσὶ διὰ τῶν γλυκέων ἢ ἀλυκῶν ἢ ὀξέων διαφυλάττεσθαι· καὶ τοὺς διδιψηκότας ἢ πεινῶντας δι' ἐπιτάσεως μὴ ἀθρόως πίνειν ἢ ἐσθίειν, προσέχοντας τῇ ποιότητι τούτων, μάλιστα δὲ ψυχρὸν ὕδωρ προλαμβάνειν πίνοντας· ἀποπληρωθείσης γὰρ τῆς ὀρέξεως, εὐκατάλεπτοι ¹¹ γίνονται τὸ λοιπὸν αἱ ποιότητες· καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἀσθενούντων, καλῶς παραιτούμεθα τὰς τῶν δοκούντων ¹² ἐπ' ὠφελείᾳ δίδοσθαι φαρμάκων πρόσεις, ὥς εἰσφέρουσιν οἱ κακουργοῦντες τὰ δηλητήρια· ὥστε διὰ τοῦ-

6) Sic Lacuna; καταργουμένοις vulgo; καθαρτικοῖς Marcell.

7) Cornar. add. ἐσθιομένων καί.

8) Cornar. add. σιτοῖς ἢ.

9) Quod vulgo interponitur, ἢ ἐν φαρμάκοις, nec in cod. X., nec a priscis interpretibus recipitur, neque huius loci esse videtur.

10) Optime sic e Paulo Cornar., ut Lucian. de conscrib. histor. p. 206. τοὺς κατηρτυμένους τῶν ζωμῶν in scula dicit nimis condimentis referta. Vulg. κατηρτυσμένα non quadrat.

11) Sic e Paulo 5, 27., qui haec omnia transscripsit, legendum esse Sarac. suavit. Vulg. ἀπεπτότατοι. Cornar. ἀτρεπτότατοι.

12) Inserui, hortante Sarac., δοκούντων, et omisi παρὰ (τῶν) vulg., cuius loco cod. X. περι.

storei et, si quid aliud malefica vi praeditis medicamentis congruum videatur. Vel ea potulentis inserunt, uti vinis asperis, iusculis, passo, aquae mulsae, musto aut variis succorum generibus, vel ipsi lenticulae polentaeve aut aliis, quae edulii specie offeruntur, immiscent. Quamobrem suspiciosi vitare debent fercula nimis aromatis condita, omnique intenso sapore dulcium, salsorum aut acidorum abstinere. Quin neque sitibundi assatim bibere, neque famelici avidius vorare debent, sed circumspicere eorum indolem, maxime vero potu frigidam aquam praesumere. Satiato enim appetitu, qualitates (nocivae) facile deprehenduntur. Quod ad aegros vero spectat, honeste recusamus potiones auxilii praetextu dari solitas, quas offerunt improbi veneficiorum artifices; quo fit, ut aegro-

το δυσεπιχειρήτους γίνεσθαι τοὺς νοσοῦντας· καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸ μὴ εὐχερῶς ἀλίσκεσθαι πλανωμένους ἔφοδος αὕτη. Ἑτέρα δέ ἐστιν ἀνυσιμωτέρα¹³. δεῖ τοὺς ὑποπτεύοντάς τι τοιοῦτον προλαμβάνειν τι, καὶ ἀδύνατα κατασκευάζειν τὰ φάρμακα· ὥστε τὰς ἰσχάδας μασσωμένους μετὰ βασιλικῶν καρύων, καὶ τὰ καλούμενα κεδρόμηλα, βουνιάδος τε σπέρματος ὀλκὴν μετ' οἴνου ἢ καλαμίνθης τῶν φύλλων ὁμοίως, ἢ μίλτου τῆς καλουμένης λημνίας σφραγίδος τὸ αὐτὸ πλῆθος σὺν οἴνῳ· ἢ πηγάνου φύλλα καὶ καρύων βασιλικῶν τὸ ἐντός· ἢ ἄλῶν χόνδρον καὶ ἰσχάδας δύο νήστες προσφερέσθωσαν, καὶ ὑπ' οὐδενὸς ὀτιοῦν βλαβήσονται φαρμάκου. Καὶ ἀντίδοτα δὲ προσλαμβανόμενα μετ' οἴνου τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν· ὧν ἐστὶ ἡ διὰ τοῦ σκίγκου, καὶ ἡ διὰ τῶν αἱμάτων, καὶ ἡ καλουμένη μιθριδάτειος.

Ἀντιπάσχουσι δὲ πολλάκις καὶ ἰδιοσυγκρίσεις σωμάτων, αἱ προδιαθέσεις¹⁴ διὰ τινος βρωμάτων ἢ πομάτων ποιότη-

¹³) Sic Ald.; ἀνυσιμωτέρα Asul.; προφυλακτικὴ δυνατωτέρα Paull. Omissi autem ἢ τις inter δὲ et ἐστίν.

¹⁴) Vulg. προδιαθέσεις.

tantes audentium iniuriis minus pateant. Et haec quidem, ne facile incauti homines capiantur dolis veneficorum, ratio est. Altera vero est efficacior, ut suspiciosi aliquid praesumant, quod venenorum vires hebetet ac irritas reddat: cuiusmodi caricae sunt cum nucibus inglandibus commanducatae, et quae citria mala vocantur, seminisque buniadis drachma una cum vino; itidemque folia calaminthae, aut rubrica, quae sigillum lemnium appellatur, pari pondere cum vino: aut rutae folia, nucis iuglandis nucleus: aut salis grumi et caricae duae ieiuniis offerantur, quo facto nullo veneni genere offenduntur. Quin et antidota ex vino praesumta eundem praebent effectum: ex quorum numero sunt, quod e scinco paratur, quod e sanguinibus temperatur, et quod Mithridatii nomen obtinet.

Adversantur saepe etiam peculiares corporum constitutiones, praedispositiones nimirum, per variam ciborum

τας, ἥ πλῆθος οἴνου· ¹⁵ ἐκλύουσι γὰρ τὰς ἐνεργείας τῶν ἐπιεσαγομένων φαρμάκων, καὶ τὴν ἀνάδοσιν αὐτῶν κολύουσι, προπεπληρωμένων τῶν πόρων ὑπὸ ¹⁶ προληφθείσης τροφῆς.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ περιστάσεις τινὲς ἐν ἀποδημίᾳ δίχα ἐπιβουλῆς πολλάκις ἐπιφέρουσιν ὁμοίους κινδύνους, ἀναγκαῖον ὑπολαμβάνω καὶ περὶ τούτου διαλαβεῖν· δεήσει γὰρ πρῶτον μὲν ἐν ὑπαίθροις τόποις, ὡς δυνατόν, ἔψειν, καὶ ἐτοιμάζειν τὰ πρὸς βρωσίν καὶ πόσιν· δεύτερον δ' ἐν ὑποστέγῳ ἐπιμελῶς καταμανθάνειν τὰς ὁροφάς· πολλάκις γὰρ ἐκ τῶν ὑπερκειμένων πίπτει ζωῦφια φθοροποιὰ, ὡς περ φαλάγγια καὶ ἄλλα τινὰ ἐρπετὰ, καὶ ὁ καλούμενος ἀσκαλαβώτης. Καὶ τοῖς ἐπιχέουσιν ¹⁷ τὸν οἶνον, ἀγγείοις ἐναργῶς καὶ ἐπιμελῶς προσέχειν δεῖ· ἔλκεται γὰρ ὑπὸ ¹⁸ τῆς ὀσμῆς τοῦ οἴνου τὰ ἐρπετὰ, ἅτινα πολλάκις πiónτα μὲν τὸν ἰὸν ἀπήμεσαν, ἐμπεσόντα δὲ ἀπέθανον, καὶ ἀπωλείας ἐγένοντο αἷτια τοῖς προς-

15) Sambuc. praeposuit οὐκ, sicut cod. X. οὐκ ἐκλύουσι.

16) Sic Ald., Cornar., Goupyl. et Sarac.; δίχα Asulan.

17) Sic Ald., Asulan., Marc., Cornar.; παραχέουσιν Goupyl. et Sarac.

18) Cod. X. ἀπό.

potuumque indolem ac vini copiam inductae. Siquidem venenorum post ingestorum vires exsolvunt, eorumque distributionem per corpus impediunt, impletis ante sumto alimento poris.

Quandoquidem autem in peregrinatione absque insidiis saepius incommodi casus similia invehunt pericula, necessarium duco et hac de re agere. Oportebit igitur primum in loco subdiali, quoad eius fieri poterit, coquinari et apparare cibo potuique necessaria: deinde, sub tecto, solerter circumspicere laquearia. Etenim saepius e superiacentibus decidunt noxia animalcula, uti phalangia, alia quaedam reptilia et stellio dictus. Sed et vino infundendo occupatum vasa diligenter et ad lucem intueri oportet: attrahuntur enim reptilia vini odore, quae nonnunquam sorbendo virus cruciarunt, interdum illapsa perierunt, iisque, quibus (id vinum) offerebatur, exitii cau-

ενεγκαμένοις. Πρὸς μὲν τὸ ἀνεπιβούλευτον εἶναι καὶ προφυλάσσεσθαι ταῦτα εἰρήσθω.

Εἰ δέ τινες ἐκουσία γνώμη προσενέγκοιντο, ἥ καὶ ἔξ ἐπιβουλῆς τινων λάβοιεν, δεήσει μηδὲν ἀναβαλλομένους βοηθεῖν· εἰς γὰρ τὸ περιμένειν τὰ παρακολουθοῦντα σημεῖα ἐκίστου τῶν φαρμάκων, ἀνιάτόν ἐστι ¹⁹, δυσβοηθήτων αὐτῶν διὰ τὸν χρόνον γινομένων. Ἐὰν μὲν οὖν οἱ προσενεγκάμενοι ²⁰ νοήσαντες ὁμολογήσωσι τὸ ποθὲν φάρμακον, ἢ τινες τῶν συμπαρόντων, παραχρῆμα ἐλθόντες ἐπὶ τὰ κατάλληλα βοηθήματα, ῥαδίως εἰς τὸ κατὰ φύσιν καὶ οἰκεῖον αὖξομεν αὐτοὺς κατάστημα· οὐ συγκατατιθέμενοι ²¹ τοῖς λέγουσιν ἐπ' αὐτῶν κατὰ πᾶν ²² ἀθεράπευτα γίνεσθαι. Πῶς γὰρ τὰ μὲν ἐπὶ τῶν ἐν τῷ σώματι γινομένων αἰτίων ²³ πάθη θεραπείαν ἐπιδέχεται, τὰ δὲ ὑπὸ ²⁴ τῶν ἔξωθεν συμπίπτοντα ²⁵ φαρμάκων ἀθεράπευτα τυγχάνει; ὁμοίως γὰρ πάντα τὰ περὶ τὰ σώματα γινόμενα νοσήματα θεράπευτά τε καὶ ἀθεράπευτα,

19) Cod. X. ἀνιάτον γάρ.

20) Cod. X. Ἔως ἂν οἱ προσενέγκαντες.

21) Sic Ald.; συγκατατιθέμεθα Asulan. et sequ.

22) Cod. X. πάντα.

23) Asul. αὐτῶν.

24) Cod. X. ἐπὶ.

25) Cod. X. συμπτώματα.

sam attulere. Et haec quidem de insidiis vitandis praecavendisque hactenus dicta sunt.

At, si qui seu ultro seu ex aliorum insidiis venenum hauserint, iis, nulla interposita mora, auxilium afferendum erit. Siquidem, dum signa, quae singula comitari venena solent, exspectantur, immedicabile fit malum, dum propter temporis dilationem aegre adminicula valent. Quare, si qui venenum se hausisse intelligunt et confitentur, aut qui iis affuere, protinus accedentes ad idonea praesidia, illos facile ad naturalem et propriam constitutionem reducturi sumus. Neque vero iis assentimur, qui propterea insanabilia haec esse contendunt. Quo enim modo morbi, quorum causa corporibus inhaerent, medicaminibus curabuntur, quae vero extrinsecus incurrunt venena, medicinam haud admissura sunt? Aequae vero omnes corporibus accidentes morbi pro causarum ingruentium magni-

κατὰ τὰ μεγέθη τῶν προσπιπτόντων αἰτίων καὶ τὰς προδιαθέσεις καὶ ἐπιτηδειότητας τῶν σωμάτων· εἰ δέ τινες αὐτῶν καταληφθέντες ἀφωνίαις ἢ παράνοίαις ²⁶ ἢ ἄλλω ²⁷, διὰ τὸ μὴ βούλεισθαι ἐξάγειν αὐτὸ, ἀσυμφανές ἡμῖν ποιούσι τὸ φάρμακον, τότε δεῖ ταχέως ἔρχεσθαι ἐπὶ τὰ κοινῶς ἀρμόττοντα τοῖς οἰονδήποτε φάρμακον πεπωκόσιν· οὐδὲν δὲ δύναται κοινότερον βοήθημα δίδοσθαι, τοῦ τὸ δοθὲν φάρμακον, πρὸ τοῦ ἐνισχύσαι, διὰ τοῦ ἐγγιστα τόπου κενῶν εἰς τὸ ἐκτός· ὅθεν μηδὲν ἀναβαλλομένους προσφέρειν δεῖ ἔλαιον θερμὸν, ἢ κατ' ἰδίαν, ἢ μεθ' ὕδατος ἐμείν ἀναγκάζοντας· εἰ δὲ μὴ παρείη ἔλαιον, τῶν τόπων μὴ φερόντων, βούτυρον ἀντὶ ἐλαίου μεθ' ὕδατος θερμοῦ ἢ μαλάχης, ἢ λινοσπέρμου, ἢ τράγου, ἢ τήλεως, ἢ κνίδης σπέρματος, ἢ χόνδρου ἀφειψήματος· οὐ μόνον γὰρ κενώσει ταῦτα διὰ τῶν ἐμέτων, χαλασμὸν εὐχερῶς καὶ ναυτίαν ἐμποιοῦντα, ἀλλὰ καὶ ὑπάξει τὴν κοιλίαν, καὶ ἐναντιωθήσεται τῇ κακίᾳ τῶν φαρμάκων²⁸, ἀμβλυτικὰ τῶν δρι-

26) Sic suavit iam Marcell. et post cum Cornar. Vulgo παροινίαις. X. παραινίαις.

27) Sic omnes, scil. παθήματι s. νοσήματι. Satas. solus ἄλλως.

28) E Paulo sic emend. vulg. τῇ κενώσει τῶν σωμάτων. Lacun. τῇ ἐκώσει τῶν σωμάτων.

tudine, proque praedispositionibus ac opportunitatibus corporum, vel medicabiles sunt, vel omnia eludunt artis praesidia. Si eorum aliquis vocis interceptione, vel mentis alienatione, vel alio affectu correptus, aut nolens veneno liberari, nullam eius intelligentiam nobis praebuerit, tum protinus ad ea veniendum est remedia, quae in commune idonea sunt epotis quibusvis venenis. Atqui nullum communius auxilium dari potest, quam quod exhibitum venenum per proximum locum foras pellit, priusquam ipsum invalescat. Quamobrem illis sine mora calidum oleum, seu per se, seu ex aqua, ut ad vomitum cogantur, exhibere convenit. Quodsi oleum natura loci negat, eius vice butyrum cum aqua calida, aut malvae, vel seminis lini, vel tragi (cereal), vel foci gracci, vel seminis urticae, vel alicae decocto potest administrari. Haec enim non modo venenum vomitionibus exigent, laxando facile subvertendoque ventriculum, sed et alvum subducent, et simul adversabuntur malignitati venenorum,

μυτήτων καθιστώτα²⁹. ἔστι δὲ ἐναργῶς καταλαβέσθαι τοῦτο· εἰ γάρ τις ἐλκῶσαι προαιρούμενος δι' ἀσβέστου, ἢ τρυγός, ἢ κανθαρίδος, ἢ τινος ἄλλου θριμέως, τὸ σῶμα ὑποχρίσει ἐλαίῳ, οὐχὶ ἐλκωθήσεται ὑπὸ τούτου· καὶ μὴν οὐδ' εἴ τις στύψαι θελήσει ἰσχυρῶς ἢ ψύξαι, δύναται προλιπαίνων· ἔτι μὴν καὶ ἔμετος οὐ μόνον καθ' ὃ κينوῖ καὶ ἐκκρίνει³⁰ τὸ βλάπτον ὠφελεῖ, ἀλλ' ὅτι καὶ δείκνυσι τὸ ληφθὲν ἐνίοτε, ἔκ τε ὀσμῆς, ἢ θρόμβων, ἢ χρώματός τινος³¹. ἔκ μὲν γὰρ τῆς ὀσμῆς καὶ πικρίας μηκύνειον· ἔκ δὲ χροᾶς ψιμύθιον ἢ γύψον· ἀπὸ δὲ θρόμβου γάλα ἢ τὸ νεοσφαγὲς αἶμα· ἀπὸ δὲ βρώμου καὶ ποιότητος τοῦ ἐμουμένου καὶ ὀσμῆς, λαγῶν θαλάττιον καὶ φρῦνον· ὥς διὰ τοῦτο μᾶλλον ἢ δι' ἕτερον ἐνίοις³² δύνασθαι βοηθεῖν, ἐρχομένους ἐπὶ τὰ ἐκάστω ἀρμόζοντα βοηθήματα· παραμίγνυται δὲ τῷ ἐλαίῳ μαλάχης ἀφέψημα, ἢ γλαύκιον³³, ἢ στέαρ χήνιον, ἢ ζωμὸς ἐκ λι-

29) Paull. add. καὶ μάλιστα τοῦλαιον.

30) Sic cod. X.; ἀποκρίναι vulgo.

31) Cod. X. ἢ θρομβώματος ἢ ἑτέρου τινός.

32) Sequor Sarac. sic emendantem vulg. ὥς διὰ τοῦτο ἢ δι' ἕτερον ἔνια. Paull. ὥστε διὰ τούτων ἐπὶ τὰ ἐκάστω ἀρμόζοντα εἶναι φάρμακα.

33) Γλαύκιον hic redundare arbitrati sunt Cornar. et Sarac.

cum obtundendi acrimonias facultate polleant. Evidenter vero hoc probari potest. Nam si quispiam viva calce, faece (vini usta), aut cantharidibus, aut alio quovis acri corpus exulcerari contendat, id si prius oleo leniter oblitum fuerit, in eo ulcus excitari minime poterit. Imo vero si quis voluerit, (venena) violenter astringere aut refrigerare, hoc etiam, praesumpta pinguedine, impeditur. Vomitus praeterea non ob id modo, quod evacuet ac virus noxium excernat, utilis est, sed et quod haustum venenum nonnunquam odore, concretis grumis aut colore prodat: quippe cum odore et amaritudine papaveris succum, colore cerussam gypsumve, grumis lac aut sanguinem animalis recens mactati ostendat. Sic quoque eorum, quae vomitu eiecta fuerint, qualitate et odore leporis marini et rubetae veneficia facile est deprehendere, ut hac potius ratione, quam alia quapiam, opem quibusdam asserre nobis in promptu sit, ad propria singulisque venenis accommodata auxilia transeuntibus. Admiscetur autem oleo malvae

παρῶν κρεῶν γεγονῶς, ἢ κονία ἢ διὰ τῶν ξύλων. Κομισά-
μενοι ³⁴ δὲ διὰ τῶν ἐμέτων ἐπιμελῶς, διὰ τὸ μηδὲν ὑπολεί-
πεισθαι ἐν τῇ κοιλίᾳ, τὸ ἐμμεῖναν ἐν τοῖς ἐντέροις κλύσματα
δριμύτι κομιούμεθα. Ποιεῖ δὲ καὶ τὸ νίτρον λεῖον σὺν ὕδρο-
μέλιτι παραλαμβανόμενον, καὶ οἶνοι πολλοὶ καὶ παλαιοὶ πι-
νόμενοι, καὶ ζωμοὶ ὀρνίθιοι, ἰχθυεὶς λιπαροὶ, καὶ κρέα πα-
λαιὰ καὶ λιπαρὰ, καὶ τὰ διὰ στέατος ἢ βουτύρου προσφά-
του· ὑπάγοντα γὰρ τὴν κοιλίαν, ὥσπερ εἶπον, καὶ τὸν στό-
μαχον ἀναλύοντα, ἐτοιμότερον κατασκευάζει τὸν στόμαχον
πρὸς τὸν ἐμετον· ἀμβλύνει τε τὴν δριμύτητα αὐτῶν, καὶ
παρεμπλασσόμενα τοῖς πόροις, κωλύει τὴν ὀξύτητα τῆς τῶν
φαρμάκων δυνάμεως. Δίδονται δὲ καὶ ἀρμόζοντα φάρμακα
κοινῶς· ὧν ἔστιν ἡ λημνία μίλτος, ἀγαρικὸν, ἀβρότονον, ἐρύ-
σιμον, ἡρυγγίου ῥίζα, σταφυλίνου σπέρμα καὶ καλαμίνθης,
νάρδος κελτικὴ, καστόριον, νάρθηκος χλωροῦ ἐντεριώνη, νη-
ρίου τοῦ καλουμένου ῥοδοδένδρου ἄνθος, πρασίου ³⁵ χυλός,

34) Ald., Asul., Cornar. κομισάμενος; Goupyl. et Sarac. κομισα-
μένους. Nostra lectio vindicatur Paulli textu, lib. 5. cap. 29.
pag. 168.

35) Aët. et Paull. πράσσον.

decoctum, aut glaucium, adeps anserinus etiam, aut pin-
guum carniū iusculum, aut lixivium cineris lignorum.
Postquam vero vomitum diligenter eivimus, ne quid in
ventre relinquatur, quae intestinīs inhaeserint reliquias
acri clysmate devocabimus. Faciunt et ad hoc ipsum ni-
trum tritum cum hydromelite assumptum et vina vetera
liberalius pota, iura itidem gallinacea, pisces optimi et
carnes adultae pinguesque, et quae adipe aut butyro re-
centi condita sunt. Alvum enim subducunt, uti diximus,
ac ventriculū resolvunt, proniorem ipsum ad vomitio-
nem reddunt: hebetant et venenorum acrimoniam, at-
que, dum poros obstruunt, prohibent celeritatem venena-
tae facultatis. Quin etiam medicamenta exhibentur, quae
communi dote prosunt: e quorum numero est rubrica le-
mnia, agaricum, abrotanum, erysimum, eryngii radix, se-
men dauci et calaminthae, nardus celtica, castoreum et
ferulae virentis medulla, flos nerii, quod rhododendron

σίλφιον, καὶ ὁ ἐπὶ αὐτοῦ, καὶ ἡ ῥίζα, ἣν καὶ μαγύδαριν
ἐκάλεσαν ³⁶, σαγάπηνον, ὀποπάναξ, πευκεδάνου ὀπός, ἀρι-
στολογία μακρὰ, πηγάνου ἀχρίου σπέρμα, κέστρου, τῆς βε-
τορικῆς καλουμένης, τὰ φύλλα. Δίδοται δὲ ἕκαστον σὺν οἴ-
νω < α' πλήθος· ποιεῖ καὶ πολίου ἀφέψημα [καὶ σέσειλι] ³⁷
καὶ πίσσα ὑγρὰ ³⁸ ἐκλειχομένη· γενναιότατα δὲ βοηθοῦσι καὶ
ἀντίδοτοι, ὧν τὰς σκευασίας ἐπὶ τέλει ἀναγράφομεν· κοινῶς
δὲ βοηθητέον τούτοις τὸν τρόπον τοῦτον.

Δυνατὸν δὲ καὶ ἐκ τῶν παρακολουθούντων συμπτω-
μάτων κοινὰ καὶ τὰ βοηθήματα συμπαραλαμβάνεσθαι. Σχε-
δὸν γὰρ αἱ τῶν πλείστων φαρμάκων δυνάμεις εἰς ὁμοιοτρό-
πους περιάγουσι τὸ σῶμα διαθέσεις· δι' ἣν αἰτίαν ἐπὶ τῶν
πλείστων τὰ κοινὰ βοηθήματα ἀνύει, ποικίλα μὲν γὰρ τὰ
δηλητήρια φάρμακα, κοινὰ δὲ καὶ οὐ πολλὰ αἱ ἐξ αὐτῶν
γινόμεναι διαθέσεις· ἀδύνατον γὰρ πάντα τὰ συμπτώματα
ἐνὶ παρακολουθῆσαι· εἰ γὰρ ἦν τοῦτο, παρεῖλκεν ἂν ἡ καθ'

36) Disiuncta haec vulgo leguntur. Cod. X. non habet radicem.

37) Deest in Paullo et cod. Pat. apud Goup. Sed Marcell. omni-
no agnoscit.

38) Interpositum vulgo λεία nec Marcell. admisit, nec naturae in-
doles fert.

appellatur, marrubii succus, silphium, ipsius succus et
radix, quam et magydarin vocant, sagapenum, opopanax,
peucedani succus, aristolochia longa, rutae sylvestris se-
men, et cestri, quod et betonica vocatur, folia. Singula
vero cum vino drachmae unius pondere exhibentur. Ex-
pediunt etiam polii decoctum [et seseli] et liquida pix de-
lincta. Egregie insuper opitulantur antidota, quorum
praeparationes in operis calce describemus. Communis
igitur ratio praestandi auxilii sic se habet.

Ceterum et ab iis, quae comitantur, symptomatibus
communia remedia desumi possunt. Etenim plurimorum
venenorum facultates corpus in consimiles affectus dedu-
cunt: quam ob causam plerisque communia conveniunt
auxilia. Siquidem varia sunt venenorum genera: com-
munes tamen nec ita multi, qui ex iis existunt, affectus.
Enimvero fieri nequit, ut ad unum veneni genus omnia
symptomata sequantur. Alioquin supervacanea foret, quae

ἕκαστον φάρμακον διὰ τῶν βοηθημάτων παράδοσις. Τὸ τε γὰρ ἀλγεῖν στόμαχόν τε καὶ κοιλίαν ³⁹ καὶ ἔντερα, ἥπαρ τε καὶ νεφροὺς καὶ κύστιν, ἔτι δὲ λύζειν καὶ δάκνεισθαι καὶ τρέμειν, ἀφῶνους τε εἶναι καὶ περιψύχεσθαι, σπᾶσθαι τε καὶ ἀσφυκτεῖν καὶ δυσπνοεῖν καὶ καταφέρεσθαι καὶ σκοτοῦσθαι καὶ πνίγεσθαι καὶ διψᾶν καὶ αἱμορῥαγεῖν, πυρέσσειν τε καὶ δυσουρεῖν καὶ στροφοῦσθαι καὶ ἑμῖν πυκνὰ ἢ ναυτιᾶν, ἐρυθραίνεισθαι ⁴⁰ καὶ πελιδνοῦσθαι καὶ ὠχρεῖν, παραφρονεῖν τε καὶ ῥέγγειν καὶ παρίεσθαι, καὶ ἄλλα πολλὰ ποιεῖν, καὶ διάφορα πάσχειν· ἐνὶ μόνῳ δύσκολον εὐρεῖν παρεπόμενον ⁴¹, ἕκαστον μερισθὲν εἰς καθολικάς ⁴² διαθέσεις ὀλίγων ἀριθμὸν καὶ κοινῶν ὑποδείξαι συμπτωμάτων. Διὸ καὶ ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν προειρημένων οὐκ εὐκόλον τὸ εἰλημμένον φάρμακον γινώσκεισθαι· τὸ γὰρ δάκνεισθαι τὸ στόμα καὶ γλῶτταν, φλεγμαίνειν στόμαχον καὶ κοιλίαν τε καὶ νεφροὺς καὶ κύστιν, δυσουρεῖν τε ἰσχυρῶς, ἐνίοτε δὲ καὶ αἷμα δι' οὐ-

39) Cod. X., Marcell. et Ruell. sic; στόμαχόν τε λίαν vulgo.

40) Cod. X. et Sambuc. ὑποδαίνεσθαι.

41) Cod. X. ἐπὶ μόνῳ δύνειν εὐρεῖν παρεπόμενα.

42) Sic Ald., Cornar., Goupyl. et Sarac.; ὀλίγας Asulan. et Marc.

traditur singulis venenis propria et accommodata curatio. Neque vero facile reperiat^{ur} quisquam, qui ex unius veneni haustu simul vehementi ventriculi, alvi, intestinorum, iecinoris, renum vesicaeque dolore vexetur, insuperque singultiat, rodatur, contremiscat, obmutescat, perfrigeretur, convellatur, pulsu deficiatur, spiritus difficultate, veterno, caligine, suffocatione, siti, sanguinis eruptione, febre, urinae difficultate ac torminibus corripiatur, crebro vomitet, nausea prematur, rubescat, live-scat, expallescat, desipiat, stertat, resolvatur et alia multa ac diversa faciat seu patiat^{ur}. Singula porro in universales affectiones distincta paucorum eorumque communium symptomatum numerum demonstrant. Quapropter ex uno singulari symptomate eorum, quae ante recensita sunt, non facile fuerit venenum assumptum deprehendere ac internoscere. Nam oris et linguae erosio, stomachi, ventris, renum ac vesicae inflammatio, vehemens urinae difficultas ac interdum etiam cruenta mixtio, dilaceratio-

ρων πορεύεσθαι, καὶ λακιδούσθαι, διαπεπρῆσθαι τε πολλὰ μέρη τοῦ σώματος, οὐ μόνον ἐπὶ κανθαρίδων εὐρίσκεται παρακολουθοῦντα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πιτυοκάμπης καὶ βουπρήστεως καὶ σαλαμάνδρας· τό τε καταφέρεσθαι, ἢ καροῦσθαι, ἢ ῥέγγειν, πελιοῦσθαι τε καὶ νωθριάν καὶ καταψύχεσθαι καὶ ναρκᾶν ⁴³, ἀναισθητεῖν δὲ ἢ ὀδαξειῖσθαι τὸ ὅλον σῶμα, οὐ μόνον τοῖς τὸ μηκώνειον πεπωκόσι παρέπεται, ἀλλὰ καὶ τοῖς μανδραγόραν ἢ κώνειον προσενεγκαμένοις· τό τε παραφρονεῖν οὐ μόνον ὕοσκύαμος ἐπιφέρει, ἀλλὰ καὶ τὰ τοξικά καλούμενα τῶν φαρμάκων· καὶ ἀκόνιτον δὲ, καὶ τὸ μέλι τὸ γεννώμενον ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ποντικῇ· καὶ τὸ πνίγισθαι δὲ οὐ μόνον ἐπὶ μυκήτων ὁράται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ αἵματος ταυρείου καὶ γάλακτος καὶ ἀκορίτου καὶ γύψου καὶ ψιμυθίου· καὶ καθόλου δύσκολον, ἔαν θέλῃς εὐρεῖν σημεῖον δυνάμενόν τι τῶν πινομένων καὶ γενομένων φαρμάκων δηλῶσαι, καὶ μάλιστα ὅτι κοινὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιγινομένοις πάθῃσι παρακολουθεῖ ταῦτα· πλὴν ἐπὶ μὲν τῶν ὀξείως ἀναιρούντων ἐστὶ που καὶ

43) Cod. X. ῥιγεῖν v. ῥιγοῦν.

nis et incendii sensus per multas corporis partes, non tantum epotis cantharidibus supervenire comperiuntur, sed et pinorum crucis, buprestis ac salamandra. Ad eundem modum non solum eos, qui meconium hauserunt, veterino ac sopore prehendi, stertero, livescere, elanguescere, perfrigerari ac torpescere, stupescere aut prurigine per totum corpus vexari; sed eos etiam, qui mandragoram aut conium sumserint. Sic mentis alienationem non hyoscyamus tantum infert, verum etiam quae toxica appellantur, itidemque aconitum et mel, quod ad Heracleam ponticam gignitur. Quin et strangulatio non modo a fungis voratis, sed et a sanguine taurino, lacte, aconito, cerussa gypsoque conspicitur. In summa difficile est, unum uni veneno proprium invenire signum, quod potum gustatumve virus certo prodere possit: maxime cum eiusmodi symptomata alios etiam affectus communiter consequi comitariquo soleant. Attamen in iis, quae celeriter enecant, licet aliquo modo signis deprehendere id quod

σημειώσασθαι τὸ βλαπτόμενον ⁴⁴, ὥς παραδώσομεν. Ἐπὶ δὲ τῶν χρονίας διαθέσεις παρασκευαζόντων, δύσκολον οὐδὲν πρὸς τὴν θεραπείαν τοῦ περὶ τὴν σημείωσιν δυσχεροῦς βλάπτοντος· ἐκφυγόντα γὰρ τὴν ὀξύτητα τῆς ἐνεργείας τὰ φάρμακα, καὶ μεταληφθέντα εἰς χρονίους, κοινῶς λαμβάνει τοῖς λοιποῖς πάθεισι τὰς κατασκευὰς ⁴⁵ καὶ τὰς βοηθείας, τῆς ιδιότητος τῶν πινομένων φαρμάκων μηκέτ' ἐνούσης. Διαθέσειως δὲ χρονίου κατεσκευασμένης, ὑπ' αὐτῶν ἢ διάθεσις πάντων εἰς ἓν τι γένος τῶν χρονίων ἐμπίπτει παθῶν, ἐφ' ὧν εὐχερές ἐστι καὶ τὴν θεραπείαν ἀναλαμβάνειν. Καὶ τὰ μὲν κοινῶς βοηθοῦντα ταῦτ' ἐστίν. Οἷς ἀκολούθως ἀναγράψομεν καὶ τὰ ἰδία ἐκάστοις ἀρμόζοντα, προεικθέμενοι ὑφ' ἐν ὅσα φθαρτικὴν ἢ κακωτικὴν ἔχει δύναμιν ἐκάστης τάξεως, καὶ ἵνα πεφυλαγμένως εἴ τινα ⁴⁶ τῶν πρὸς ὑγίαν ἀναγεγραμμένων φαρμάκων ἔχοιεν τινα τούτων μεμιγμένα ἔχόντων ⁴⁷, οἷς χρῶνται οἱ φιλιатρουῦντες. Τὸ γὰρ ἀπερίσκεπτον μεγάλας ἐπιφέ-

44) Marcell. suavit eis mutandum esse vulg. βλεπόμενον.

45) Cod. X. σκευασίας.

46) Sic primus Gottp.; εἰς τινα Ald., Astul., Cornar.

47) Sic Cornar. loco vulg. φάρμακα.

noxam intulit, uti in ultérioribus praecipiemus. Verum in iis, quae diuturnas affectiones invehunt, nulla in curando difficultas est, quantumvis noxium venenum signis internoscere sit perdifficile: quippe cum venena, protinus ut praesentaneam illam vim amiserunt, in longos affectus transmutata, communia reliquorum affectuum remedia compositionesque flagitent, venefica proprietate non amplius illis inhaerente. Proinde diuturna, quae ab iis excitata est, affectio in aliquod chronicorum morborum genus recidit, a quibus facile fuerit medendi rationem petere. Atque de iis quidem, quae generatim auxiliantur, hactenus. Consequentér quae privatim singulis conveniunt auxilia memoriae mandabimus, si prius exposuerimus, quae nam singulorum ordinum (graduum) exitialem aut maleficam vim sortita sint: ut, si qua eorum, quae ad sanitatis usum descripta reperiuntur, aliqua ex illis admixta habeant, iis medicinae studiosi cautius utantur. Inconsiderantia enim magna infert damna, et saepe continuo eo-

ρει βλάβας, καὶ πολλάκις διὰ τὴν συνεχῆ χρῆσιν αὐτῶν ἀπωλείας αἰτία γίνεται· ζῶα μὲν οὖν ἔστι φθαρτικὰ τὰδε· κανθαρίς⁴⁸, βούπρηστις, σαλαμάνδρα, πιτυοκάμπη, λαγῶς θαλάσσιος, φρεῖνος, βάτραχος ἑλιος ἄφωνος⁴⁹, βδέλλαι καταποθεῖσαι· σπερμάτων δὲ ὑοσκύαμος, κόριον, κώνειον, μέλανθιον, ψύλλιον· ὀπισμάτων δὲ μηκόνειον, ὀποκάρπισον, θαψίας χυλός, ἐλατήριον, μανδραγόρας· ῥιζῶν δὲ χαμαιλέων, ἀκόνιτον, θαψία, ἐλλέβορος, ἰξίας, ἀγαρικὸν τὸ μέλαν, ἐφήμερον, ὃ ἔνιοι κολχικὸν καλοῦσι, διὰ τὸ ἐν Κολχίδι γίνεσθαι· ἐρπωδῶν δὲ καὶ ποῶν⁵⁰ σμίλαξ, ἣν ἔνιοι θύμαλον⁵¹, Ῥωμαῖοι δὲ τάξον⁵² καλοῦσι, στρύχνον μανικόν, ὃ καὶ δορύκνιον καλοῦσι, ἥ τε σαρδώνιος⁵³ πόα, εἶδος οὔσα βατραχίου, μήκων κираτῖτις, φαρικόν⁵⁴, τοξικόν, πήγανον ἄγριον, μύκητες· ἀπὸ ζώων δὲ αἷμα ταύρειον νεαρὸν, καὶ τὸ ἐμπυτιασθὲν γάλα, μέλι τε τὸ ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ποντικῇ γεννώμενον·

48) Sic cod. X.; πανταρίδες vulgo.

49) Vulg. φρεῖνος ὁ λεῖος, βάτραχος ἑλιος ἄφωνος. Cf. infra cap. 31.

50) Sic cod. X.; ποῶν, ὃ καὶ λαχάρων vulgo.

51) Vulg. τιθύμαλον.

52) Vulg. τάξιον ἢ τάξον.

53) Sic cod. X.; Σαρπηδόριος vulgo.

54) Sic cod. X.; φθαρικόν vulgo.

rum usu homo in perniciem agitur. Animalia igitur, quae exitiosam vim habent, haec fere sunt: Cantharis, buprestis, salamandra, pinorum eruca, lepus marinus, rubeta, seu rana palustris inutaeque, hirudines devoratae. In seminum vero genere hyoscyamus, coriandrum, conium, melanthium, psyllium: e liquoribus meconium, opocarpasum, thapsiae succus, elaterium, mandragoras: e radicibus chamaeleon, aconitum, thapsia, helleborus, ixiās, agaricum nigrum et ephemerum, quod nonnulli colchicon vocant, quia in Colchide nascatur. E fruticum ramosorum herbarumque cohorte smilax, quam aliqui thymalam, Romani vero taxum appellant, solanum furiosum, quod et dorycnion dicitur, sardoa herba, quae ranunculi species est, papaver corniculatum, pharicum, toxicum, ruta sylvestris ac fungi. Ab animalibus taurinus sanguis recens, lac coagulatum et mel Heracleae ponticae

μεταλλικὰ δὲ γύψος, ψιμύθιον, τίτανος, ἀρσενικὸν, σαν-
δαράχαι δύο, λιθάργυρος, ἀδάρχη, μόλυβδος, καὶ ἡ καλου-
μένη ὑδράργυρος. Τῶν δὲ συμφύλων ⁵⁵ οἶνος ἀθρόως πο-
θεὶς πολὺς ἀπὸ βαλανείου ⁵⁶, ἢ γλυκὺ, ἢ ψυχρὸν ὕδωρ
ὁμοίως ⁵⁷.

Κεφ. α'. [Περὶ Κανθαρίδων.] Τοῖς οὖν κανθαρίδας
προσεινκαμένοις παρέπεται χαλεπώτατα σημεῖα· σχεδὸν γὰρ
ἀπὸ τοῦ στόματος μέχρι κύστεως πάντα δάκνυσθαι δοκεῖ αὐ-
τοῖς. καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν πίσση ἢ κεδρία ὁμοίον τι ἐγγί-
νυσθαι· φλεγμαίνουσί δὲ τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον καὶ δυσου-
ροῦσι· πολλάκις δὲ αἷμα προΐενται δι' οὐρῶν· φέρεται δ'
αὐτοῖς κατὰ κοιλίαν ὅμοια τοῖς ἐπὶ δυσεντερικῶν· λειποθυ-
μίαις τε καὶ ἄσαις καὶ σκοτοδινίαις περιπίπτουσιν· ἐπὶ τέλει
δὲ παραφέρουσι τὴν διάνοιαν. Δεῖ οὖν πρὸ τοῦ παρακο-
λουθῆσαι τι τοιοῦτον ἀναγκάζειν ἐμῖν, διδόντας αὐτοῖς τὸ
ἐλαιον ἢ ἄλλο τι τῶν προειρημένων, καὶ μετὰ τὸ κομίσασθαι
τὰ πλείστα διὰ τῶν ἐμέτων ἐνιέναι ⁵⁸ διὰ κλυστήρος χυλὸν

55) Sic Marcell. primus interpretatur, dein Cornar., Goupyl. et
Sarac.; στεμφύλλων Ald., Asulan.

56) Marcell. add. ἢ δρόμον, ἢ τῶν εὐτόνων γυμνασίων.

57) Sic Cornar.; ἢ γλυκὺς ἢ ψυχρὸς ὁμοίως Ald., Asulan.

58) Ald. ἔναι.

generatum. Inter metallica gypsum, cerussa, calx, ar-
senicum, sandaracha utraque, lithargyrum, adarco, plum-
bum atque hydrargyros dicitur. Ex iis, quae naturae
cognata sunt, vinum largius a balneo potum, aut pas-
sum, aut frigida aqua similiter.

Cap. I. [De cantharidibus.] Quibus exhibitae sunt
cantharides, signa eveniunt gravissima: propemodum enim
ab ore ad vesicam usque iis omnia rodi videntur, pici aut
cedriae simile quiddam in gustu obversatur: in dextro hy-
pochondrio inflammationem sentiunt, urinam aegre red-
dunt, ac subinde cum lotio sanguinem emittunt: per al-
vum etiam, qualia in dysentericis, egeruntur: animi de-
fectionibus, angoribus et vertigine tenebricosa corripiun-
tur: tandem vero et mente alienantur. Ergo, antequam
tale quid accidat, propinato oleo aut supra dictorum ali-
quo ad vomitum cogendi sunt. Mox ubi vomitione ple-

χόνδρου, ἢ ὀρύζης, ἢ τράγον, ἢ πτισάνης, ἢ μαλάχης ἀφέψημα, ἢ λινοσπέρμου, ἢ τήλεως, ἢ τῶν ῥιζῶν τῆς ἀλθαίας, ἣν ἰβίσκον ὀνομάζουσι Ῥωμαῖοι· ἐπιδιδόναι τε αὐτοῖς νίτρον σὺν ὑδρομέλιτι πρὸς τὸ καταβιβάσαι καὶ ἐκνίψαι ⁵⁹ τὰ ἐν παρακείμενῳ τῷ στομάχῳ καὶ ἐντέροις· καὶ εἴαν μὴ διακοπῇ, κινεῖν δεῖ, μελίκρατον ἐνιέντας μετὰ νίτρον, καὶ ἐπιδιδόναι οἶνον ἢ γλυκὺ, συντετριμμένων αὐτῷ στροβίλων καὶ σικύων σπέρματος, ἢ γάλακτος, ἢ μελικράτου, ἢ στέαρ χήνιον συντετηκὸς ἐν γλυκεῖ· τὰ δὲ φλεγμαίνοντα μέρη καταπλάσσοντας κριθῶν ἀλεύρω ἐψημένῳ μετὰ μελικράτου· καταρχὰς μὲν οὖν παραλαμβάνόμενα τὰ καταπλάσματα βλάπτει, διὰ τὸ ὑπὸ τῆς γενομένης θερμασίας κατέχεσθαι τὸ δοθέν, στηρίζον ἐπὶ τοὺς τόπους ὄντας κυρίους· χρονισθέντων ⁶⁰ δὲ ὠφελεῖ τὰς χαλεπωτάτας φλεγμονὰς ⁶¹, παρηγοροῦντα καὶ παραμυθούμενα τὰς ἀλγηδόνας· ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ ἀρμόζει, προλιπάναντας ἐλαίῳ θερμαντικῷ τὸ σῶμα, λούειν καθιέντας εἰς

59) Sic Asulan. ἐκλείπει Ald.

60) Cod. X. χρονισάντων.

61) X. τὰ χαλῶντα τὰς φλ.

raque reiecerint, alicae aut oryzae, tragi vel ptisanæ cremor, aut decoctum malvae, vel seminis lini, vel fœni gracci, vel radicum althæae, quam Romani hibiscum appellant, clystere infundatur. Superdandum vero iisdem nitrum ex hydromelite, ut, quae stomacho adhuc et intestinis adhaerent, eluantur ac deturbentur. Haec nisi sic dirimantur (interpellentur), alvo infusa aqua mulsa cum nitro vacuari debent. Detur dein vinum aut passum, in quo pinci nuclei et cucumeris semina contrita fuerint, aut ex lacte mulsave, vel anserinus adeps in passo liquidus. Inflammatis autem partibus hordei farina cum mulsa decocta imponatur. Ab initio quidem admota cataplasmata nocent, quod excitatus ab iis calor haustum virus detinet ac principibus partibus impingit: procedente autem dein tempore adhibita molestissimis inflammationibus non mediocriter opitulantur: quippe quae dolores et leniant et permulceant. Interim, ubi corpus calefaciente oleo praecunctum fuerit, in solium demittendum ibique

ἔμβασιν· ἐκάστω δὲ ἡ ἰατρεία, διὰ τῆς ἐπιφανείας τὰ ἐπι-
βλαβῇ παρατεθέντα τῷ σώματι ἐκκρίνισθαι· καὶ καθόλου
παντοίως δεῖ κινεῖν τὰς ἐκκρίσεις, πρὸς τὸ μὴ ἔμμοτον κα-
τασκευὴν λαμβάνειν τὴν διάθεσιν· διδόναι δὲ καὶ κρέα ὀρνίθια
καὶ ἄρνια⁶², δελφάκρια καὶ ἐρίφια, λιπαρὰ δὲ ταῦτα καὶ ἀπα-
λώτατα καὶ καθεψημένα σὺν λινოსπέρμῳ· εὐκόλεια γάρ ἐστι καὶ
ἀμβλυντικὰ τῶν δριμέων· καὶ οἶνον γλυκύν καὶ πολύν· ἁρ-
μόζει δ' ἐπ' αὐτῶν⁶³ καὶ λιβάνου γλοιὸς, καὶ γῆς τῆς κα-
λουμένης ἀστέρος, ἐκάστου < δ', μετὰ γλυκείας⁶⁴ λαμβανο-
μένη· γλήχων τε μεθ' ὕδατος τριφθεῖς, καὶ ἴρινον ἢ ῥόδινον
[μῦρον] μετὰ πηγάνου ἀφειψήματος⁶⁵, καὶ ὑμπέλου ἀκρέ-
μονες ἀπαλοὶ λεῖοι μετὰ γλυκείας· δυνατώτατα δὲ πάντων
βοηθοῦσιν αἱ ἀντίδοτοι, πινόμεναι σὺν μελικράτῳ πλήθος
< δ'.

Κεφ. β'. [Περὶ πιτυοκάμπης.] Τοῖς δὲ πιτυοκάμπην
λαβοῦσιν εὐθέως πόρος περὶ τὸ στόμα καὶ τὸν οὐρανίσκον

62) καὶ ἄρν. deest in Ald.

63) Ald. αἰτῶ.

64) Edit. habent mensuram < α', quae nullam habet rationem
ad massam terrae et turis. Cornarius propterea suavit, κοτύλην α' le-
gendum esse. Posset etiam e Scribonio Largo κύαθοι δ' legi. Sed
satius duco, cum Paulo omnem omittere mensuram, cum fluidi
mensura fere arbitraria sit.

65) Sic Ald. et Ruell.; ἀφειψόμενον Asul. et tell. Μῦρον deest in Ald.

lavandum: singulorum autem medela est, et per cutem
summam, quae corpori noxia inhaeserint, etiam exclu-
dantur. Generatim vero omne genus excretionis moliri
oportet, ne dispositio stabilem acquirat apparatus. Ex-
hibendae porro carnes gallinaceae et agninae, porculo-
rum lactentium ac hoedinae, eaeque maxime pingues, te-
nerrimae, ac cum lini semine coctae: siquidem et alvum
molliunt et acria hebetant. Vinum quoque liberalius hau-
riendum est. Sed prodest insuper turis cortex et terra,
quae aster dicitur, si quaternae singulorum drachmae cum
passo sumantur. Item pulegium ex aqua tritum et irinum,
aut rosaceum cum rutae decocto, et vitis palmites teneri
cum passo triti: omnium autem potentissime auxiliantur
antidota, cum aqua mulsa drachmis quatuor copota.

Cap. II. [De pinorum erucis.] Iis, qui pinum
erucas hauserunt, illico dolor circa os et palatum obbitur,

παρακολουθεῖ· γλώσσης τε φλεγμονή ἰσχυρά καὶ στομάχου καὶ κοιλίας· καὶ ἐντέρων πόνος ἰσχυρὸς μετὰ τοῦ δοκεῖν ὀδύξασθαι τὰ ἐντός· πύρωσίς τε καθ' ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ἄση ⁶⁶. Τούτοις βοηθητέον ὁμοίως τοῖς τὰς κανθαρίδας πεπωκόσιν· ἰδίως δ' ἐπ' αὐτῶν παραληψόμεθα ἀντὶ ἐλαίου τοῦ λιτοῦ καὶ ἱρίνου τὸ μήλινον, κατασκευαζόμενον ἐκ μήλων κυδωνίων καὶ ἐλαίου.

Κεφ. γ'. [Περὶ βουπρήστεως.] Τοῖς δὲ βούπρηστιν πεπωκόσι δοκεῖ κατὰ τὴν γεῖσιν ὁμοίον τι βρωμῶδει νίτρω ⁶⁷. παρακολουθεῖ δὲ ἄλγημα στομάχου καὶ κοιλίας σφοδρόν· ὄγκος τε στομάχου καὶ κοιλίας, ὁμοίως ⁶⁸ ὑδρωπικοῖς· καὶ περιτείνεται αὐτοῖς ἡ ἐπιγάστρια ὅλου τοῦ σώματος ⁶⁹· τὰ τε οὖρα ἐπέχεται. Βοηθεῖ δὲ αὐτοῖς ὅσα καὶ τοῖς κανθαρίδας πεπωκόσιν· ἰδίως δὲ ὠφελοῦνται μετὰ τὸ τῶν ἐμέτων καὶ τοῦ κλυσιῆρος κενωθῆναι, σῦκα ξηρὰ λαμβάνοντες· καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ αὐτῶν σὺν οἴνῳ· παρακμάζοντος δὲ τοῦ κατ' ὀξύτητα κινδύνου, ὠφελοῦνται θηβαϊκὰς βαλάνους ἐσθίοντες, ἢ λευκαδμένας σὺν οἰνομέλιτι ἢ γάλακτι πίνοντες, ἢ καὶ

66) Ultimum habet Ald., omisit Asul.

67) Paull. non habet νίτρω.

68) Paull. ὁμοίως. Σφοδρὸς vulg. deest in codd. C. N. et X.

69) X. καθ' ὅλον τὸ σῶμα.

vehemens linguae, stomachi ac ventris inflammatio torquet: intestina quoque ingens dolor excruciat; simul interanea rodi videntur, corporis totius aestus ac angor cum iactatione. His succurrendum est iisdem remediis. Peculiariter tamen pro simplici oleo et irino melinum, quod e cydoniis pomis et oleo temperatur, adhibebimus.

Cap. III. [De bupresti.] Qui buprestin vorarunt, simile quid viroso nitro gustu percipiunt: stomachi vero ventrisque vehemens dolor sequitur cum partium earum tumore, qualis hydropicis contingit: totius corporis superficies tenditur, urina supprimitur. His eadem, quae potius cantharidibus, auxiliantur. Privatim autem post vacuatum corpus, tum vomitionibus, tum clystere, sumtis ficibus aridis adiuvantur, itemque harum decocto ex vino. Declinato vero ab acuta indole periculo thebaicarum etiam palmularum cibo, aut earumdem tritarum in mulso

ἀπίων ἅπαν τὸ γένος ἐσθλόντες καὶ γάλα γυναικίον πίνοντες.

Κεφ. δ'. [Περὶ σαλαμάνδρας.] Τοῖς δὲ σαλαμάνδραν λαβοῦσι παρέπεται γλώσσης φλεγμονή, καὶ διανοίας ἐμποδισμός⁷⁰, καὶ τρόμος μετὰ νάρκης ἢ γρίκης τινὸς καὶ ἐκλύσεως⁷¹. πελιοῦται δέ τινα μέρη κυκλοτερῶς αὐτοῖς τοῦ σώματος· ὥς πολλάκις ἐμμείναντος τοῦ φαρμάκου, σηπόμενα ἀπορρεῖν· ἐφ' ὧν πάντα ποιησάμενοι, ὅσα καὶ ἐπὶ κανθαρίδων, ἰδιαίτερον αὐτοῖς προσφέρομεν φάρμακον, ῥητίνην τὴν πιτυίνην, ἢ χαλβάνην σὺν μέλιτι ἀντὶ ἐκλεικτοῦ, καὶ χαμαιπίτυος ἀφέψημα, συνεκλιανθέντων αὐτῶ στροβίλων, ἢ κνίδης φύλλα συνεψηθέντα κρίνοις⁷² μετ' ἐλαίου· ποιεῖ δὲ ἐπ' αὐτῶν καὶ θαλασσίας χελώνης ἢ χερσαίας ὡὰ, ὅποια ἂν ἢ ἐψημένα, καὶ βατραχίων ζωμός, συγκαθεψηθείσης αὐτοῖς ἡρυγγίου ῥίζης.

70) Antiquitus fuerunt duae lectiones diversae: haec et λαλιᾶς ἐμποδισμός, quam Paullus habet. Avicenna utrique assentitur, lib. 4. pag. 130. دَعَابُ الْعَقْلِ, *intellectus alienatio*, et p. 149. تَمَتُّةٌ, *blaesitas loquelas*.

71) Sic Ald., Cornar., Goup. et Sarac.; ἐκλώσεως Asulan.; ἐκλύσεως Paull.

72) Sic Gorraeus e Nicandri alex. pag. 565. Antiqua autem est vulgata lectio κρίνω s. κρίνεις, quam habent et Aëtius et Paullus. Cod. X. κρίνεις.

lactevo polo iuvantur. Pyrorum denique omno genus comedere et lac muliebri bibere convenit.

Cap. IV. [De salamandra.] Salamandrae haustum sequitur linguae inflammatio, itemque intellectus (loquelae) impeditio, ac tremor cum torpore et horrore quodam ac resolutione. Corporis nonnullae partes circumcirca livore corripuntur, nec non et immorante diutius veneno putrescentes decidunt. Illis ubi eadem omnia, quae potis cantharidibus, praestiterimus, peculiari remedio exhibemus resinam e pinu aut galbanum ex melle linctum, et chamaepithyos decoctum, in quo pinei nuclei simul contriti fuerint: aut urticae folia cum farina crassiore cocta in oleo. Prosunt etiam ova testudinis marinae aut terrestris, quomodocunque cocta, itemque ranarum ius, cum quibus eryngii radix cocta sit.

Κεφ. ε'. [Περὶ ἐφημέρου ⁷³.] Τοῖς δὲ τὸ ἐφήμερον λαβοῦσιν, ὃ ἐνιοὶ κολχικὸν καλοῦσιν ἢ βολβὸν ἄγριον, παρακολουθεῖ κνησμὸς καθ' ὅλον τὸ σῶμα ⁷⁴, ὡς ὑπὸ σκίλλης ἢ κνίδης ἐρεθιζομένοις· τὰ δὲ ἐντὸς ἀναδάκνονται· καυσοῦνται δὲ τὸν στόμαχον μετὰ βάρους ἱκανοῦ· ἐπισχύοντος δὲ τοῦ πάθους, κατὰ κοιλίαν φέρεται αἱματώδης, ξύσμασι μεμιγμένα· οἷς βοηθητέον, καθάπερ καὶ τοῖς σαλαμάνδραν πιπωκόσι, διὰ τε ἐμέτων καὶ κλυσμάτων· πρὸ δὲ τοῦ ἐπισχύσαι τὸ φάρμακον, μεταδοτέον αὐτοῖς δρυὸς τῶν φύλλων ἢ βαλάνων ἢ σιδίων ἀφέψημα· ἢ ἐρπύλλου σὺν γάλακτι πίνειν, ἢ πολυγόνου χυλὸν, ἢ ἀμπέλου ἀκρεμόνων, ἢ βάτου, ἢ νάρθηκος ἀπαλοῦ τῆς ἐντεριώνης, ἢ μύρτου μετ' οἴνου· αὐτὰ δὲ τὰ μύρτα λεῖα κοπέντα καὶ ἀποβραχέντα ἐν ὕδατι βοηθεῖ, τοῦ ἐξ αὐτῶν ὑγροῦ λαμβανομένου· ποιεῖ δὲ ὡσαύτως καὶ ὁ τῶν σαρδιανῶν ⁷⁵ βαλάνων ὑμὴν μέσος, ὥμους

73) Ordinem, ut confusum, mutare voluit Cornar., antepositis animalibus nocivis, quae sequuntur. Paulli exemplum imitatus essem, qui meliorem ordinem habet, ni et in eodem plura essent taxanda, et codices nostri refragarentur.

74) Στόμα legere maluit C. Hoffm. var. lect. 1, 10., quia et Nicander alex. v. 250. 251. et Scribonius Largus cap. 61. n. 193. ita habent. Sed repugnant codices, Aëtius et Paullus, qui haec ad litteram transcripserunt.

75) Sic legendum esse patet e Diosc. 1, 145.; σαρδονίων s. σαρδωνίων vulgo; σαρδίνων Paull.

Cap. V. [De ephemero.] Sumto ephemero, quod et colchicum aut bulbum sylvestrem appellant, pruritus per totum corpus excitatur, non secus ac iis, quos scilla aut urtica irritaverit, interiora eroduntur, stomachus cum ingenti gravitate exaestuat. Ceterum invalescente malo cruenta ramentis mixta per alvum egeruntur. Hos aeque ac eos, qui salamandram hauserunt, vomitionibus ac clystere adjuvare expedit, sed antequam venenum invalescat, dandum iis decoctum frondium quercus aut glandium, aut malicorii, aut serpyllum ex lacte propinandum: item succus polygoni, aut virgultorum vitis vel rubi, aut medullae ferulae tenerae, aut myrti cum vino. Ipsae porro myrti baccae tusae tritaeque et aqua maceratae opem ferunt, dum humor (superfusus) assumatur. Similem effectum et tunica media glandium sardianarum praebet, si

λαμβανόμενος, μετὰ τινος τῶν προειρημένων χυλῶν· ὀρίγανός τε σὺν κονία ποθείσα· ἀκριβῶς δὲ βοηθοῦνται οἱ τὸ ὄνιον ἢ βόιον γάλα θερμὸν πίνοντες καὶ κατέχοντες ἐν τῷ στόματι· ὥστε τοὺς εὐπορήσαντας τούτου, ἄλλου μηδενὸς χρήζειν βοηθήματος.

Κεφ. ε'. [Περὶ δορυκνίου.] Δορυκνίου δὲ ποθέντος, ὃ ἔνιοι στρύχνον μανικὸν ἐκάλεσαν ⁷⁶, παρακολουθεῖ ὥσπερ γάλακτος ποιότης ἐν τῇ γεύσει, καὶ λυγμοὶ συτεχεῖς, γλώττης τε ὑγρότης ⁷⁷, καὶ αἵματος ἀναγωγὴ ἀθρόα· κατὰ κοιλίαν δὲ αὐτοῖς μυξώδη φέρεται, ὥς ἐπὶ δυσεντερικῶν. Οἷς βοηθεῖ πρὸ τοῦ τούτων τι παρακολουθῆσαι, ἃ καὶ τοῖς προειρημένοις· ὃ τε ἔμετος καὶ τὸ κλύσμα, καὶ ὅσα δύναται τὸ ποθέν ἐκκρίναι φάρμακον· ἰδίως δ' ἐπ' αὐτῶν βοηθεῖ τὸ μελίκρατον, ἢ ὄνιον ἢ αἶγιον γάλα, καὶ γλυκὺς οἶνος χλιαρὸς μετ' ἀνίσου πινόμενος, καὶ ἀμύγδαλα πικρὰ, στήθη τε ὀρνίθεια καθεψημένα· καὶ πάντα τὰ κογχύλια ἀμὰ καὶ ὀπτὰ

76) Dioscor. 4, 74. 75. utrumque distinguit.

77) Omnium consensu maneat: sola Ald. Paulli habet ξηρότης, sed edit. Basil. et Aët. ὑγρότης.

cruda in aliquo supra dictorum succo ingeratur: origanum quoque cum lixivio epotum. Eximie vero iuvantur lacte asinino aut bubulo calido poto ac in ore retento: quibus copia huius est, alius adminiculi non egent.

Cap. VI. [De dorycnio.] Dorycnion, quod nonnulli solanum furiosum appellarunt, epotum velut lactis saporem, crebros singultus et linguae humorem producit, et sanguinis reiectionem ciet. Per alvam mucosa secedunt, velut in dysenteria. Auxilium his ferendum, antequam eorum symptomatum quiddam secutum fuerit, quale et antecedentibus: vomitio nimirum, clyisma et quaecunque bibitum venenum eiicere valent. Inprimis vero iis opitulantur aqua mulsa, lac asininum caprinumque, ac dulce vinum, quod quidem tepidum cum aniso bibatur, amygdalae amarae et pectora gallinarum elixa. Quin etiam omnis generis conchyilia, cruda pariter ac tosta, comedere

ἐσθιόμενα, καὶ κάραβοι, καὶ ἄστακοί, καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν ζώ-
μὸς πινόμενος.

Κεφ. ζ'. [Περὶ ἀκονίτου.] Τὸ δὲ ἀκόνιτον εὐθέως
ἄμα τῷ πίνεισθαι γλυκαίνει τὴν γλῶσσαν μετὰ τινος στύψεως,
καὶ ἀπὸ τοῦ γλυκασμοῦ σκοτοδινίαν, καὶ μάλιστα ἐν τῷ
ἐξαρίστασθαι, καὶ ὑγρότητας ὀφθαλμῶν ἐπιφέρει, βάρος τε
θώρακος καὶ ὑποχονδρίου, μετὰ τοῦ πολλὰ πνεύματα ἀπο-
δίδοσθαι· ἐφ' ὧν δι' ἐμέτων ἐκκομισθῆναι δεῖ τὸ φάρμακον,
ἢ καὶ διὰ κλυστήρος ὑποβιβασθῆναι ⁷⁸ τὴν κοιλίαν· χρησό-
μεθα δὲ προποτισμῷ ὀριγάνῳ, ἢ πηγάνῳ, ἢ πρασίῳ, ἢ
ἀψινθίου ζέματι μετ' οἴνου ἀψινθίου, ἢ εὐζώμου ⁷⁹, ἢ
ἀβροτόνου, ἢ χαμελαίας, ἢ χαμαιπίτυος· ἀρμόζει δὲ αὐτοῖς καὶ
ὀποβαλσάμου ὀλκὴ < α', σὺν μέλιτι καὶ γάλακτι, μετὰ ⁸⁰
καστορίου καὶ πεπέρειως καὶ πηγάνου ἴσης ὀλκῆς σὺν οἴνῳ·
καὶ πυτία ἐρίφου, ἢ λαγωῦ ἢ νεβροῦ σὺν ὄξει· καὶ σιδήρου
σκωρία, ἢ αὐτὸς ὁ σίδηρος, ἢ χουσὺς, ἢ ἄργυρος διάπυρος
ἐν οἴνῳ σβησθέντα ⁸¹, τοῦ ὑγροῦ λαμβανομένου· κονία τε

78) Sic Ald. et Paull.; καθαρθῆναι Asul. et sequ.

79) Sic cod. Cantacuz. et Paris., Aëtius etiam, Paullus et Hermol.;
ἀειζώμου editiones.

80) Sic Ald.; σὺν μέλιτι ἢ καὶ καστορ. alll.

81) Paull. σβεσθεῖς.

salutare est. Conveniunt et locustae marinae et gammari,
et potum eorum iusculum.

Cap. VII. [De aconito.] Aconitum, protinus ut bi-
bitur, linguam dulci sapore cum quadam astrictione im-
buit, ac subinde, praesertim cum assurgere conantur, ver-
tiginem inducit: oculorum humores prolicit et gravitatem
pectori praecordiisque affert, cum flatuum multorum eru-
ptione. Proinde venenum vomitione abigi aut clystero
per alvum subduci opus est. Praebibenda sorbitione uta-
mur origani, rutae aut marrubii: absinthii etiam decocto,
cum vino absinthite, crucae, abrotani, chamelaeae aut
chamaepityos. Prodest iis etiamnum opobalsami drachma
cum melle aut lacte, itemque castorei, piperis ac rutae par
pondus ex vino: et coagulum hoedi, leporis aut hinnuli
cum aceto: vinum quoque sumtum, in quo scoria ferri,
aut ipsum etiam ferrum, vel aurum argentumve candens

σὺν οἴνῳ· καὶ ὄρνιθος καθεψηθείσης ⁸² ἢ κρεῶν λιπαρῶν βοείων ζωμός λαμβανόμενος σὺν οἴνῳ ⁸³. λέγεται δὲ καὶ ἡ χαμαιπίτυς ἰδίως ἐπ' αὐτῶν ἀρμόζειν ⁸⁴.

Κεφ. η'. [Περὶ τοῦ ἐν Ἡρακλείᾳ μέλιτος.] Ὅμοίως δὲ πάσχουσι καὶ οἱ ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ποντικῇ τὸ μέλι γεννώμενον φαγόντες ἢ πiónτες· ἐφ' ὧν ἀρμόζει τὰ αὐτὰ τῷ ἀκοτίτῳ· εἰσὶ δὲ εὐβοήθητοι, μάλιστα ὠφελούμενοι ὑπὸ οἰνομέλιτος, συνεχῶς αὐτὸ πίνοντες, μιννυμένων αὐτῷ πηγάνου φύλλων.

Κεφ. θ'. [Περὶ κορίου.] Τὸ δὲ κόριον λαθεῖν μὲν οὐ δύναται διὰ τὴν ὀσμὴν· ποθὲν δὲ τὴν φωνὴν δασύνει, καὶ μανίαν ἐπιφέρει ὁμοίαν τοῖς διὰ μέθην· λαλοῦσι γοῦν μετ' αἰσχρολογίας ⁸⁵. καθ' ὅλου δὲ τοῦ σώματος αὐτῶν ἡ ὀσμὴ διαφαίνεται τοῦ κορίου. Βοηθεῖ δὲ αὐτοῖς μετὰ τὸ ἐξερα-

82) Sic e Paullo emendavit Sarac. Κονία τε σὺν οἴνῳ ὄρνιθι καθεψηθεῖσα vulgaris lectio tolerari nequit.

83) Cod. X. et Matthiol. σὺν ὄξει.

84) Quae hic Sarac. addidit, omnino et Paullus, licet corrupte, hic collocavit. In Aldina vero et ad Goupyli usque editionem absurde posita sunt in capite proximo. Reperuntur autem synonyma chamaepityos e Diosc. lib. 3. c. 175.

85) E Paullo, cod. Paris. Goupyli, et Hermolao; λαθοῦσι Ald.; διὰ μάχην βλαβεῖσι Asul.; διὰ μέθην βλαβεῖσι Cornar., Goup. et Sarac.

extinctum fuerit. Conferunt et lixivium cum vino, et gallinae elixae aut carnum bubularum pinguium ius cum vino sumtum. Peculiariter vero chamaedrys apta esse ad hos casus dicitur.

Cap. VIII. [De melle in Heraclea.] Qui mel, quod in Heraclea Ponti gignitur, ederint aut biberint, non secus afficiuntur, quam qui aconitum hauserunt, atque adeo iis eadem, quae poto aconito, conveniunt. Facile vero succurritur, quippe cum adiuventur frequenti vini mulsi potu, cui folia rutae admixta sint.

Cap. IX. [De coriandro.] Coriandrum ob odorem latere nequit. Epotum vocis raucitatem facit et insaniam, qualis e vinolentia existit, blaterant enim pudenda. Toto vero corpore coriandri odor sese prodit. His post eva-

θῆναι ⁸⁶ διὰ τοῦ ἱρίνου ἐλαίου, ὡς προεῖρηται, ἄκρατος σὺν ἀψινθίῳ πινόμενος ⁸⁷, καὶ καθ' ἑαυτὸν, ἥ ὡς τε κενωθέντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ διεθέντα ⁸⁸ σὺν ἄλμῃ, ῥοφούμενα· καὶ ἄλμη δὲ πινομένη, καὶ ζωμὸς ἄλμυρὸς ἐκ τε ὄρνιθος καὶ χηνός· γλυκὺς τε σὺν κονία παρὰ λαμβανόμενος.

Κεφ. ι'. [Περὶ ψυλλίου.] Καὶ τὸ ψύλλιον δὲ καλούμενον ποθὲν ἐπιφέρει ψύξιν ὅλου τοῦ σώματος καὶ νάρκην μετ' ἐκλύσεως καὶ ἀδημονίας· ὧς βοηθεῖ πάντα ὅσα τοῖς κόριον ⁸⁹ πεπωκόσι.

Κεφ. ια'. [Περὶ κωνείου.] Κώνειον δὲ ποθὲν ἐπιφέρει σκοτώματα καὶ ἀγλὴν, ὥστε μὴδ' ἐπ' ὀλίγον βλέπειν, λυγμὸν τε καὶ διανοίας παραφορὰν, καὶ ψύξιν ἄκρων· ἐπὶ τέλει δὲ σπώμενοι πνίγονται, στάσιν λαμβάνοντος τοῦ κατὰ τὴν ἀρτηρίαν πνεύματος. Καταρχὰς μὲν οὖν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, διὰ τῶν ἐμέτων αὐτὸ κομιούμεθα· ἔπειτα κε-

85) E Paullo suadet Sarac. loco vulg. λξαιρεθῆναι.

87) En genuinam Aldinae lectionem, quam et Paulinus et Marcellus (in interpret.) habent. Asulan. et sequ. habent ἔλαιον σὺν ἀψινθίῳ πινόμενον.

88) Est lectio Aldinae; Paull. λειανθέντα; Asulan. et sequ. χλειανθέντα.

89) Cod. X. et Matthiol. κώνειον.

cuationem, oleo irino, ut dictum est, productum merum aut per se aut cum absinthio propinatur, atque in eo exinanita, cum muria diluta ac sorbta. Sic et epota maria, et ins salsum gallinae auserisque: passum quoque cum lixivio sumtum.

Cap. X. [De psyllio.] Quod psyllium dicitur, opotum corpori toti frigus ac torporem infert cum exsolutione animique moerore. Huic omnia, quae hausto coriandro, auxiliantur.

Cap. XI. [De conio.] Conium epotum vertigines excitat oculorumque caliginem, ut ne tantillum quidem videant: singultus insuper mentisque alienationem et tremorum artuum frigus. Tandem aegri convulsi suffocantur, spiritu in fistula intercepto. Quare inter initia, ut in reliquis, vomitu exentiemus: post deiectionem mo-

νώματι⁹⁰ χρησάμενοι τὸ εἰς τὰ ἔντερα παρολισθηκὸς ἐκκρι-
νοῦμεν· καὶ τότε, ὥς ἐπὶ τὸ μέγιστον βοήθημα, ἐπὶ τὴν
ἀκρατοποσίαν παραγινόμεθα, διδόντες μεταξὺ διαστήματα⁹¹,
ἐν οἷς πιεῖν διδόμενον βοηθεῖ⁹² γάλα ὄρειον ἢ ἀψίνθιον,
μετὰ πεπέρειως καὶ οἴνου καὶ καστορίου· καὶ πήγανον καὶ
ἡδυόσμον⁹³ σὺν οἴνῳ· καὶ καρδαμώμου ἢ στύρακος < α' ⁹⁴
ἢ πεπέρειως μετὰ κνίδης σπέρματος σὺν οἴνῳ· ἢ δάφνης τὰ
φύλλα⁹⁵· ὁμοίως τε σιλφίου ὁπὸς σὺν ἐλαίῳ ἢ γλυκεῖ⁹⁶.
καὶ ὁ γλυκὺς οἶνος καθ' ἑαυτὸν πινόμενος πολὺς, ἱκανῶς
ἀρμόζει.

Κεφ. ιβ'. [Περὶ σμίλακος⁹⁷.] Ἡ δὲ καλουμένη σμί-
λαξ, ὑπ' ἐνίων δὲ θύμιον, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις τάξος, πο-
θεῖσα ἐπιφέρει ψύξιν καθ' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ πνιγμὸν,
ὅξύν τε θάνατον· οἷς βοηθεῖ πάντα ἅ καὶ τοῖς τὸ κώνειον
πεπωκόσι.

90) Cod. X. κενώμασι.

91) Sic Paull.; διάστημα, ἐν οἷς vulgo.

92) Cod. P. apud. Goup. ἐν οἷς δίδομεν πιεῖν.

93) E. Paullo; καὶ πηγάνου καὶ ἡδυόσμου vulgo.

94) Indidem. Οὐγγ. α' Ald. Nulla mensura in Asul. et sequ.

95) Cod. X. σπέρματα.

96) Paull. σιλφίον ἢ ὁπὸν αὐτοῦ σὺν οἴνῳ καὶ γλυκεῖ.

97) In cod. X. deest id capitulum.

liemur, ut, quod ad intestina deiectum fuerit, excerna-
mus. Tum vero, tanquam ad expeditissimum remedium,
ad meri potionem deveniendum est: idque interiectis inter-
vallis, in quibus proderit lac asininum potui datum, aut
absinthium cum pipere et vino et castoreo: ruta etiam et
mentha cum vino: cardamomi dein et styracis drachma
una, aut piperis tantum cum urticae semine et vino, aut
lauri folia: praeterea silphii succus cum oleo et passo.
Sed et vinum dulce per se largius potum egregie auxi-
liatur.

Cap. XII. [De taxo.] Quae (Graecis) smilax, non-
nullis thymion, Romanis taxus dicitur, pota frigus uni-
verso corpori, strangulatum celeremque interitum infert.
Huic eadem, quae conio, opem ferunt.

Κεφ. ιγ'. [Περὶ ὁποῦ καρπάσου.] Καὶ ὁ τῆς καρπάσου⁹⁸ ὁπὸς ποθεῖς κάρον ἐπιφέρει καὶ πνιγμὸν ὀξύ· βοηθοῦνται δὲ καὶ οὗτοι, ὑφ' ὧν καὶ οἱ τὸ κώνειον πεπωκότες.

Κεφ. ιδ'. [Περὶ τῆς σαρδωνίας πόας.] Ἡ δὲ σαρδώνιος λεγομένη πόα, βατραχίου⁹⁹ εἶδος οὔσα, ποθεῖσα ἢ βρωθεῖσα, παραφορὰν διανοίας ἐπιφέρει καὶ σπάσματα μετὰ συνολκῆς χειλέων, ὥστε γέλωτος φαντασίαν¹⁰⁰ παρέχειν, ὑφ' ἧς διαθέσειος καὶ ὁ σαρδώνιος γέλως οὐκ εὐφήμεως ἐν τῷ βίῳ καθωμίλῃται· ἐφ' ὧν ἰδίως καὶ μετὰ τὸν ἔμετον ἀρμόζει μελίκρατον πολὺν διδόμενον καὶ γάλα· ἐμβροχὴ τε καὶ λιπασμὸς ὅλου τοῦ σώματος διὰ θερμαντικῶν φαρμάκων, καὶ ἐμβάσεις δι' ὑδρελαίου θερμοῦ· ὑπαλείφειν μέντοι δεῖ ἱκανῶς καὶ ἀνατρίβειν μετὰ τὴν ἐμβασιν αὐτούς· καθόλου δὲ, ὡς πρὸς σπασμὸν, ὅλην τὴν θεραπείαν δεῖ ποιῆσθαι.

Κεφ. ιε'. [Περὶ ὑοσκυάμου.] Ὑοσκύαμος δὲ ποθεῖς ἢ βρωθεῖς παρακοπὴν τοῖς μεθύουσιν ὁμοίαν ἐπιφέρει· ἔστι δὲ

98) Paull. καρπησίας.

99) Vulgo βατραχίου.

100) X. γέλωτα φαντασίας.

Cap. XIII. [*De carpasi succo.*] Epotus carpasi succus soporem inducit ac repentinam strangulationem. Adjuvantur iidem, qui hunc hauserunt, epoti conii remediis.

Cap. XIV. [*De herba sardonio.*] Sardonia herba, quae ranunculi species est, in cibo potuve sumta, mentis aberrationem producit et convulsiones cum labrorum contractione, quae risus speciem praebet: hinc de sardonio risu adagium in vulgus infausto omine manavit. Post vomitum peculiariter convenit pota liberalius aqua mulsa, itemque lac: nec non et irrigatio unctioque totius corporis per calefacientia medicamenta, praeterea descensus in solium ex hydrelaeo calente, ita tamen ut post egressum e solio illitibus ac frictionibus minime parcatur. In summa curationem omnem, quae convulsioni adhibetur, exsequi oportet.

Cap. XV. [*De Hyoscyamo.*] Hyoscyamus, in potu cibovo sumtus, mentis alienationem, qualis ebriorum est,

εὐλατός, βοηθούμενος μελικράτῳ πολλῷ ποτιζομένῳ, καὶ γά-
λακτι μάλιστα ὀνείῳ· εἰ δὲ μὴ γε, αἰγείῳ ἢ^{100b} βοείῳ, ἢ σύ-
κων ξηρῶν ἀφειψήματι· ποιοῦσι δ' ἐπ' αὐτῶν καὶ στρόβιλοι,
καὶ τὸ ρικύων¹ σπέρμα σὺν γλυκεῖ λαμβανόμενον, καὶ ἄλμυ-
ρός οἶνος σὺν στέατι ὑεῖῳ νεαρῷ καὶ γλυκεῖ σὺν ὕδατι ἁρ-
μόζει², καὶ κνίδης σπέρμα ὁμοίως, ἢ τίτρον σὺν ὕδατι· ἁρ-
μόζει καὶ κιχώριον, καὶ ῥάπυ, καὶ κάρδαμον, καὶ ῥάφανος,
καὶ κρόμμνα, καὶ σκόροδα, ἔκυστον τούτων σὺν οἶνῳ λαμ-
βανόμενον· ἡσυχάζειν δὲ αὐτοὺς ἀναγκάζειν δεῖ, ὅπως τὸν
οἶνον πεπωκότες ἐκπέψωσιν³.

Κεφ. ις'. [Περὶ μανδραγόρου.] Μανδραγόρου δὲ πο-
θέντος εὐθέως κάρος ἐπακολουθεῖ καὶ ἐκλυσις, καταγορά τε
ἰσχυρά, κατὰ μηδὲν διαφέρουσα πάθους τοῦ λεγομένου λη-
θαργου· ὥ, πρὸ τοῦ τι τούτων συμβῆναι, ἁρμόζει ὁ, τε ἔμε-
τος, καὶ μελίκρατον, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ τίτρον καὶ ἀψίν-
θιον σὺν γλυκεῖ ἢ οἶνῳ γλυκάζοντι λαμβανόμενα· καὶ ἡ τῆς

100b) Ald., Paull. et Goupyl. cod. habent αἰγείῳ ἢ, quod Asul.
et tell. omiserunt.

1) X. γλαυκίου.

2) Sic cod. X. Vulgo γλυκεῖ a νεαρῷ separatatur, nec σὺν ὕδατι ha-
bet Paull., nec interpretes.

3) Sic Ald., consentientibus Paulo et Aëtio; ὥσπερ οἱ τὸν οἶνον
πιόντες Asul. et reliqui.

infert: sed facile medicamentis cedit. Auxiliatur aqua
mulsa copiose propinata, praesertim lac asininum: si id
desideratur, caprinum vel bubulum, aut aridarum ficum
decoctum. Faciunt ad id et nuclei pinei et cucumerum
semen ex passo sumtum, et vinum salsum cum adipe suil-
lo recenti passoque; itidem urticae semen aut nitrum ex
aqua. Conferunt et cichorium, sinapi, nasturtium, ra-
phanus, cepa et allium, quorum singula ex vino sumun-
tor. Verum ut quiescant cogendi sunt, vini bibiti exco-
quendi gratia.

Cap. XVI. [De mandragora.] Mandragoram vora-
tam illico sopor excipit, exsolutio ac vehemens veternus,
nihil distans a lethargo. Huic, antequam aliquid accidat,
vomitus proderit et aqua mulsa, postea nitrum et absin-
thium ex vino dulci aut passo sumantur. Caput rosaceo

κεφαλῆς ἐμβροχή διὰ ῥοδίνου καὶ ὄξους· καὶ διέγερσις καὶ κίνησις τοῦ σώματος. Καὶ ἡ δι' ὀσφραντικῶν καὶ εὐπατορίου⁴ καὶ πιπέριος καὶ νάπυος καὶ καστορίου καὶ πηγάνου ἔξει τετριμμένων· καὶ πίσης ὑγρᾶς, καὶ τῶν κεκαυμένων καὶ ἐσβεσμένων ἐλλυχνίων δυσανακλήτως δὲ αὐτῶν ἐχόντων, καὶ πταρμικὰ ἐπάγειν, καὶ τοῖς ἄλλοις κοινοῖς βοηθήμασι χρῆσθαι καὶ ἐπὶ τούτων.

Κεφ. ιζ'. [Περὶ μήκωνος ὀποῦ.] Μήκωνος δὲ ὀποῦ ποθέντος παρακολουθεῖ καταγορὰ μετὰ καταψύξεως καὶ κνησμοῦ ἐπιτεταμένου, ὥς πολλάκις, ἐνισχύοντος τοῦ φαρμάκου, ἐπιγίνεσθαι τοσοῦτον κνησμόν, ὥστε διεγείρεσθαι ὑπ' αὐτοῦ· ὁσμή δὲ τοῦ φαρμάκου δι' ὅλου τοῦ σώματος ἐκδίδεται· οἷς βοηθεῖ μετὰ τὸν τοῦ ἐλαίου ἔμετον, καὶ κλυσθῆναι δριμυτὴ κλύσματι, ὀξύμελι σὺν ἁλσὶ πινόμενον, ἢ μέλι σὺν ῥοδίνῳ θερμῷ· καὶ ἄκρατος πολὺς σὺν ἁψινθίῳ ἢ κινναμώμῳ· ἢ ὄξος θερμὸν καθ' ἑαυτό· νίτρον τε σὺν ὕδατι, καὶ ὀρίανον σὺν κονίᾳ, πηγάνου τε ἀγρίου σπέρμα σὺν πιπέρι καὶ οἴνῳ καὶ πάνακι, πέπερί τε μετὰ καστορίου καὶ ὀξύμέλιτος, ἢ μετὰ

4) Lacun. et Cornar. εὐφορβίον.

et aceto perfundatur. Proficit etiam excitatio et agitatio corporis, itemque olfactus tritorum in aceto eupatorii, piperis, sinapis, castorei ac rutae, praeterea odor picis liquidae et funiculi lucernarum, quae vicissim accendantur et exstinguantur. Quodsi aegre expergeant, sternutamenta cienda, aliaque et his adhibenda communia adminicula.

Cap. XVII. [De papaveris liquore.] Epoto papaveris liquore consequitur veternus cum frigore et pruritu vehementi. Quin saepenumero invalescente veneno tanta existit prurigo, ut hominem excitet. Odor vero medicamenti toto se corpore prodit. Post citatam oleo vomitionem infusumque clyisma acriusculum, opitulatur acetum mulsum cum sale potum, aut mel cum rosaceo calido. Item merum copiosum cum absinthio et cinnamomo, aut calidum per se acetum: nitrum quoque ex aqua, et origanum cum lixivio: sylvestris rutae semen cum pipere, vino et panace: ac piper etiam cum castoreo et aceto mulso,

Θύμβρας ἢ ὀριγάνου⁵ σὺν οἴνῳ· δεῖ δὲ καὶ τούτους διεγεί-
ρην τοῖς ὀσφραντικοῖς καλουμένοις, καὶ ἐμβιβάζειν εἰς θερ-
μὸν, καὶ πυριᾶν, διὰ τὸν ἐπιγινόμενον κνησμόν· ὀνήσει αὐ-
τοὺς καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν χρῆσθαι ζωμοῖς λιπαροῖς μετὰ οἴνου
ἢ γλυκέως, καὶ μυελὸς δὲ μετ' ἐλαίου πινόμενος.

Κεφ. ιη'. [Περὶ μήκωνος κερατίτιδος.] Ἡ δὲ λεγο-
μένη κερατίτις μήκων ἐν τῷ βρωθῆναι ἢ ποθῆναι τὰ αὐτὰ
ἐπιφέρουσα τῷ ὅπῳ τῆς μήκωνος συμπνώματα, τοῖς αὐτοῖς
βοηθήμασιν ὑποπίπτει.

Κεφ. ιθ'. [Περὶ φαρικοῦ.] Τὸ δὲ καλούμενον φαρι-
κόν⁶ τὴν μὲν γεῦσιν πᾶσαν νάρδω ἀγρία ἔοικεν· ἐπιφέρει δὲ
παράλυσιν, ποθὲν μετὰ παρακοπῆς καὶ σπασμοῦ. Δεῖ δὲ με-
τὰ τὸ ἐξεράσαι αὐτοὺς ποτίζειν οἶνον ἀψινθίτην, σὺν κιν-
ναμῳ, ἢ σμύρνῃ, ἢ νάρδω κιλικία⁷, ἣν ἔτιοι νῆριν⁸ ἐκά-
λεσαν· ἢ ναρδοστάχυος ὀλκᾶς β', ἢ σμύρνης β' ὀβόλους⁹,
μεμιγμένους σὺν γλυκεῖ, ἰριδί τε καὶ κροκίνῳ ἄνθει¹⁰ σὺν

5) Paull. addit ἀφεψημάτος.

6) Schol. Nicandri Alex. v. 398.

7) Sic Paull.; κελτικῇ vulgo.

8) E libr. r. c. 8. restitui. Vulgo σερύνην; Paull. ἰσότην.

9) X. < β'.

10) Paull. sic; ῥοδίῳ ἄνθει Ald.; ἢ ἴριν μετὰ κρόκου Asul. et sequ.

aut cum thymbra et origano, addito vino. Sed et hos
odoramentis excitare et in calidae solium mittere ac fo-
vere obortae pruriginis caussa oportet. Proderit autem
a balneo iusculorum pinguium usus ex vino aut passo, ac
medulla etiam ex oleo pota.

Cap. XVIII. [De papavere corniculato.] Quod pa-
paver corniculatum appellant, et potu et cibo eadem
symptomata inferre consuescit, quae papaveris succus, iis-
dem quoque debellanda auxiliis.

Cap. XIX. [De pharico.] Quod pharicum vocant,
sapore quidem nardum omnino sylvestrem aemulatur: po-
tum vero producit nervorum resolutionem cum delirio et
convulsione. Sed oportet, post evacuationem, vinum ab-
sinthites potui dari, cum cinnamomo aut myrrha aut nar-
do cilicia, quam nonnulli et nerin appellant, aut spicae
nardi drachmas duas et myrrhae totidem obolos, admixto

οἶνω· δεῖ δὲ καταπλάσσειν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ξυρήσαντες, κριθίνῳ ἀλεύρῳ σὺν πηγάνῳ λείῳ καὶ ὄξει.

Κεφ. κ'. [Περὶ τοξικοῦ.] Τὸ δὲ τοξικὸν δοκεῖ μὲν ὠνομάσθαι ἐκ τοῦ τὰ τόξα τῶν βαρβάρων ὑπ' αὐτοῦ χοίρεσθαι. παρακολουθεῖ δὲ τοῖς πεπωκόσι χειλῶν καὶ γλώττης φλεγμονή· μανία τε ἀκατάσχετος ποικίλαις ἐπιβάλλουσα φαντασίαις· ὥς καὶ διὰ τοῦτο δυσιάτους εἶναι ἐν ταῖς θεραπαίαις· σπανίως δὲ καὶ σώζεσθαι τινὰς τῶν πεπωκότων. Δεῖ μὲντοι συνέχειν αὐτοὺς δεσμοῖς ἀναγκάζοντας, καὶ βιαζομένους γλυκὺν οἶνον σὺν ῥοδίνῳ πίνειν καὶ ἐξιμεῖν· τό, τε τῆς γογγυλίδος σπέρμα πινόμενον¹¹ σὺν οἶνω· ἰδίως δ' ἐπ' αὐτῶν ἄρμόζει καὶ ἡ τῆς πενταφύλλου ῥίζα, αἶμά τε τράγου ἢ αἰγός, ὁμοίως λαμβανόμενα· δρυός τε φλοιός ἢ φηγοῦ ἢ πρίνου, γάλακτι συνεκλεανθεῖς· καὶ μῆλα κυδώνια ἐσθιόμενα λεία· ἢ σὺν γλήχωνι καὶ ὕδατι πινόμενα¹², ἄμωμόν τε καὶ βαλσάμου καρπὸς σὺν οἶνω· καὶ εἴ τινες αὐτοῦ φύγοιεν τὸν

¹¹) Sic Paull. et Ald.; τό, τε τῆς γογγύλης σπέρμα σὺν Asulan. et sequi.

¹²) Sic Ald.; ἐσθιόμενα, ἢ λεία σὺν γλήχ. Paull.; Asulan. λεία omisit.

passo, iride etiam et croci flore, cum vino. Deraso vero capiti adhibenda farina hordeacea cum ruta trita et aceto.

Cap. XX. [De toxico.] Toxicum ex eo appellatum creditur, quod barbarorum sagittae eo illinantur. Qui biberunt, mox labiorum linguaeque inflammationeprehenduntur, iisque furor mentis coerceri nescius varias observat imagines: quare vix medicinae locus est, raroque, qui hauserunt, incolumes evadere contingit. Vinculis tamen cohibendi, vique adigendi, ut vinum dulce bibant cum rosaceo ac revomant, ut et rapi semen ex vino. Privatim vero iis convenit quinquefolii radix, itemque hircinus sanguis aut caprillus, eodem modo sumtus: proficit et roboris, fagi aut ilicis cortex cum lacte tritus, et mela cydonia trita in cibo sumta, aut cum pulegio et aqua bibita: amomum denique et balsami fructus ex vino. Si qui autem periculum eluctati fuerint, ii per

κίνδυνον, πολὺν χρόνον κλινοπετεῖς διαμένουσι, καὶ ἀναστάν-
τες ἐπτοημένοι¹³ τὸν λοιπὸν χρόνον διάγουσιν.

Κεφ. κα'. [Περὶ Ἰξίου.] Ἰξίας δὲ, ὃς καὶ οὐλόφονον¹⁴
καλεῖται, ἐν τῷ πίνεισθαι οἶόν τι ὠκίμῳ κατὰ τὴν ὁσμὴν
καὶ κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμφαίνει· ἐπιφέρει δὲ γλώσσης φλεγμο-
νὴν ἰσχυρὰν καὶ παρακοπὴν· καὶ τὰς ἐκκρίσεις ἐπέχει πάσας·
βορβορυγμούς τε καὶ ψόφους μετὰ λεπτοθυμίας ἐπιφέρει, δί-
χα τοῦ προχωρεῖν τι. Βοηθεῖ δὲ αὐτοῖς, μετὰ τὸ ἐξε-
μέσαι τὸ πλεῖον, ἢ μετὰ τὸ τὴν κοιλίαν λυθῆναι, πινόμε-
νον ἀψινθίου ἀπόβριγμα σὺν οἶνῳ πολλῷ ἢ ὀξυμέλιτι· πη-
γάνου τε ἀγρίου σπέρμα, ἢ σιλφίου ῥίζα· ὁμοίως τε τραγο-
ριγάνου ἀφέψημα σὺν τινι τῶν προειρημένων, ἢ γάλακτι, ἢ
τερεβινθίνῃ ῥητίνῃ, ἢ νάρδῳ, ἢ καστορίῳ, ἢ σιλφίῳ, ἐκά-
στου ὀβολός· ἀρμόζουσιν σὺν οἶνῳ¹⁵ καὶ οἱ τῆς βασιλικῆς
καρύας καρποὶ σὺν ῥητίνῃ, καὶ καστορίῳ, καὶ πηγάνῳ, ἐκά-

13) Manard. suadet ἐφθοημένον, sed Paull. nobiscum et Aët.

14) Ald. οὐλοφον. Sed cf. Diosc. lib. 3. c. 9. et Paull.

15) Paullum sequor. Vulgo ἢ νάρδου, ἢ καστορίου, ἢ σιλφίου,
ἐκαστου ὀβολος ἀρμόζουσιν σὺν οἶνῳ.

longum tempus tamen lecto adstricti sunt, et dum sur-
gunt, stupefacti reliquum tempus transigunt.

Cap. XXI. [De ixiā.] Ixias, qui et ulophonon appella-
tur, inter potandum quiddam tum odore tum sapore ocimum
referens prodit: inducit etiam vehementem linguae inflama-
tionem et mentis alienationem: excretiones omnes sup-
primit: borborygmōs ac murmura intestinorum cum animi
deliquio producit, quamvis nihil egeratur. Auxilium prae-
stat, post eductam vomitionibus maiorem veneni partem, aut
postquam alvus soluta fuerit, absinthii infusum cum multo
vino aut cum aceto mulso: nec non rutae sylvestris se-
men, aut silphii radix: item tragorigani decoctum cum ali-
quo praedictorum, aut cum lacte, resina tercbinthina,
aut nardo, castoreo, seu silphio, singulorum obolo. Con-
ferunt et cum vino nuclei inglandium nucum cum resina
et castoreo et ruta, singulorum drachma una: item cha-

στου < α'. ὁμοίως χαμελαίας ἢ θαψίας ὀβολοὶ β' ¹⁶ σὺν μελικράτῳ, καὶ ὄξος θερμὸν πινόμενον ¹⁷.

Κεφ. κβ'. [Περὶ ψιμυθίου.] Τὸ δὲ ψιμύθιον λαθεῖν οὐ δύναται διὰ τὸ χρώμα· ἐκουσίως γὰρ ληφθὲν, λευκαίνει τὸν οὐρανίσκον καὶ τὰ οὖλα καὶ τὴν γλῶτταν καὶ τὸ μεταξὺ τῶν ὀδόντων· ἐπιφέρει δὲ λυγμοὺς καὶ βῆχα καὶ γλώττης ξηρότητα καὶ ψύξιν ἀκρωτηρίων, μετὰ παρακοπῆς καὶ δυσκινήσεως. Οἷς ἀρμόζει μελικράτον δίδόναι, ἢ σύκων ἢ μάλαχης ἀφέψημα, ἢ γάλα θερμὸν, ἢ σήσαμον λιτὸν μετ' οἴνου, ἢ κονίαν κληματίνην, ἢ ἀμαράκινον ἔλαιον, ἢ ἴρινον· περισκῶν τε ὅσα σὺν κρίνου ἀφεψήματι ¹⁸, περιστερῶν δὲ ὡς σὺν λιβάνῳ ἢ κριθίνῳ ἀφεψήματι· ἢ κοκκυμήλων κόμμι, ἢ πτελέας τὸ ἐν ταῖς φύσκαις ὑγρὸν ¹⁹, μετὰ χλιαροῦ ὕδατος·

16) Paullum iterum sequor, excepta tamen mensura, quae in tam ancipitibus medicamentis ultra trientem drachmae esse non potest. Utriusque autem in Paulo binae drachmae sumi iubentur: sic et in Aldina, adiecto ἀψιμυθίου χυλοῦ. Asul. χαμελαίας οὐγγίαι β', ἀψ. < β', omissa θαψία.

17) Sic Paull. et Ald.; καὶ ὄξος πολλῷ πινόμενον Asul. et sequ.

18) Ald. lectio, citra κρίνου, quod ibi κρίνου scribitur. Paulus σὺν κριθῶν ἀφεψήματι, omissis sequentibus: περιστερῶν δὲ ὡς. Asul. et sequentes omittunt ἀφέψημα.

19) Totus hic locus e Paulo restitutus. Ald. ἢ κοκκυμήλοις· ἢ κόμμι πτελέας· ἢ τὸ ἐν ταῖς φύλλοις τῆς πτελέας ὑγρὸν. Ita et sequ. Sed nostram lectionem esse genuinam, patet e comparatis locis Diosc. lib. 1. c. 112. et 174.

melaeeo et thapsiae, singularum oboli bini cum aqua mulsa et aceti calidi potus.

Cap. XXII. [De cerussa.] Cerussa sumta propter colorem latere nequit. Ultro enim vorata dealbat palatum, gingivas, linguam dentiumque commissuras. Affert et singultus, tussim, linguae ariditatem et artuum frigus, cum desipientia motusque difficultate. His convenit aquam mulsam dare, aut ficuum et malvae decoctum, aut lac calidum et sesamum tritum cum vino aut lixivium e sarmentorum cinere, aut oleum amaracinum vel irinum: persicorum etiam nucleos cum farinae crassioris decocto: columbina ova cum ture aut decocto hordei, aut prunorum gummi, humor etiam, qui in folliculis ulmi conficitur,

ἁρμόζει δὲ ἐπ' αὐτῶν καὶ θαψίας χυλὸς ἢ σκαμμωνίας ὁποῦ τριώβολον²⁰ πινόμενα.

Κεφ. κγ'. [Περὶ μυκήτων.] Μυκήτων δὲ οἱ μὲν τῷ γένει βλάπτουσιν, οἱ δὲ τῷ πλήθει· ἐπιφέρουσι δὲ πάντες²¹ πνιγμοὺς ἰοικότας ἀγχόναις. Οἷς εὐθέως βοηθεῖν δεῖ κοινῶς, ἀναγκάζοντας ἡμῖν δι' ἐλαίου· θαυμαστῶς δὲ ὠφελοῦνται πίνοντες κορίαν κληματίνην, ἢ ἐξ ἀχραδίνου ξύλου, μετὰ ὀξυκράτου καὶ ἁλῶν ἢ νίτρου· καὶ συνεψόμεναι δὲ αἱ ἀχράδεις ἢ τὰ φύλλα τοῖς μύκησιν, ἀφαιροῦνται τὸ πνιγῶδες αὐτῶν· ἐσθιόμεναι δὲ ὠφελοῦσιν· βοηθεῖ δὲ αὐτοῖς ἀλεκτορίδων ὠὰ²² σὺν ὀξυκράτῳ πινόμενα, μετ' ἀριστολοχίας ὀλκῆς α', ἢ ἀψίνθιον σὺν οἴνῳ· μέλι τε²³ ἐσθιόμενον καὶ πινόμενον σὺν ὕδατι· μελισσόφυλλον τε σὺν νίτρῳ²⁴, πάνακός τε ῥίζα καὶ καρπὸς²⁵ σὺν οἴνῳ· τρύξ τε οἴνου κεκαυμένη μεθ' ὕδατος, καὶ χαλκοῦ ἄνθος²⁶ σὺν ὄξει, ῥάφανός τε ἢ νάπυ ἢ κάρδαμα²⁷ ἐσθιόμενα.

20) Mensuram hanc e Lacun. cod. et Paullo addidi.

21) Paull. παντελεῖς ληφθέντες.

22) Cornar. voluit ἀφόδευμα, ut congruat cum Diosc. 4, 83. Sed Paullus nostram lectionem tuetur.

23) Sic Lacunae cod.; μέλι δέ Paull.; καὶ μέλιτε vulgo.

24) Sic Ald., Aët. et Paull.; οἶνω vulgo.

25) Καρπός omittitur in Ald., est tamen in Paullo.

26) Ex Ald. et Paullo; χαλκανθος vulgo.

27) Ex Paullo; καρδάμωμον vulgo.

cum tepida aqua. Convenit etiam thapsiae succus aut scammonii trioboli pondere sumtus.

Cap. XXIII. [De fungis.] Fungorum alii toto genere, alii copia maiore nocent: omnes tamen strangulationem, velut a laqueo productam, inferunt. Quare confestim communi auxilio succurrendum est, scilicet oleo citata vomitione. Mirifice vero iuvat lixivium sarmentitia aut e pyrastris ligno, cum posca et sale aut nitro pota. Sed et pyrastris fructus aut folia cum fungis decocta strangulandi vim illam auferunt, comestaque iuvant. Prosunt et gallinarum ova cum posca bibita, itemque aristolochiae aut absinthii drachma una cum vino: insuper etiam mel, seu in cibo, seu ex aqua sumtum. Sic et melissophyllum cum nitro, panacis radix et semen in vino: faex quoque vini cremata cum aqua, et aeris flos cum aceto, denique raphanus, sinapi, aut nasturtium esu prosunt.

Κεφ. κδ'. [Περὶ γύψου.] Καὶ ἡ γύψος πνιγμὸν ἐπιφέρει λιθουμένη· ὅθεν καὶ τούτοις ἀρμόζει δίδόναι τὰ πρὸς τοὺς μύκητας βοηθήματα· καὶ ἐπὶ τούτων τὸ τῆς μαλάχης ἀφειψήμα, ὃ παραληπτέον ἀντὶ τοῦ ἐλαίου· λιπαρὸν γὰρ ὄν καὶ ἐν τῷ ἐξεμῖσθαι ὀλισθον ἐμποιοῦν, οὐκ ἔῃ καταξύνεσθαι τὰ σώματα· λιθουμένη γὰρ ἡ γύψος ἐργάζεται τοῦτο· ἀρμόζει δὲ καὶ τὸ ἐλαιον σὺν μελικράτῳ ἢ σύκων ἀφειψήματι· καὶ κορία συκίνη ἢ κληματίνη σὺν οἶνῳ πολλῷ πινομένη· καὶ ὀρίανος ἢ θύμος σὺν κορία, ἢ ὕξει, ἢ γλυκεῖ· δεῖ δὲ τούτους ὑποκλύζειν τῷ τῆς μαλάχης ἀφειψήματι.

Κεφ. κέ'. [Περὶ αἵματος ταυρείου.] Αἷμα δὲ ταύριον νεοσφαγὴς ποθὲν δύσπνοϊαν ἐπιφέρει καὶ πνιγμὸν· ἐμφράττον τοὺς περὶ τὰ παρίσθμια καὶ τὴν κατάποσιν πόρους μετὰ σπασμοῦ ἰσχυροῦ· εὗρίσκεται τε ἐπ' αὐτῶν ἡ γλῶττα ἐρυθρὰ, καὶ ὀδόντες βεβαμμένοι²⁸, καὶ θρομβία μεταξὺ αὐτῶν. Ἐφ' ὧν τὸν ἔμετον παραιτούμεθα, τῶν θρόμβων μᾶλλον ἐν τῷ στομάχῳ σφηνουμένων, διὰ τὸ μειωρίζεσθαι αὐ-

28) Paull. βεβρωμένοι mendose.

Cap. XXIV. [De gypso.] Et gypsum suffocationem infert, dum intra ventriculum lapidescit: quare et eadem, quae adversus fungos, valent auxilia: super haec malvae decoctum, quod quidem olei vice assumendum est; quoniam, pingue cum sit, et ad vomitiones lubricas vias praestet, deradi corpora minime sinit; quod alioqui gypsum, ubi duratur in lapidem, facere solet. Quin etiam prodest oleum ex aqua mulsa aut ficuum decocto, et lixivie o ficulneo aut sarmentitio cinere facta, cum vino largiore pota: item origanum vel thymum cum lixivie, vel aceto, vel passo. Sed et malvae decoctum clystere infundi oportet.

Cap. XXV. [De taurino sanguine.] Tauri recens ingulati sanguis potus spirandi difficultatem strangulatumque producit, dum tonsillarum fauciumque meatus cum vehementi convulsione obstruit. Lingua inde rubescit, ac dentes tinguntur, grumique inter ipsos remanent. Vomitus in hoc malo vitabimus, ne forte grumi eiusmodi, attractu

τοὺς κατὰ τὴν ὀλκὴν. Διδόναι ²⁹ δὲ, ὅσα δύναται τὴν πῆ-
ξιν διαλύσαι τοῦ αἵματος, καὶ τὴν κοιλίαν ὑπάγειν· τοὺς
τε ὀλύνθους, πλήρεις ὄντας τοῦ ὀποῦ, σὺν ὀξυκράτῳ· καὶ
νίτρον δὲ καθ' ἑαυτὸ ὠρελιῖ· καὶ πυτία ἅπασα σὺν ὄξει,
καὶ σιλφίου ῥίζῃ ἢ τῷ ὀπῳ· ὁμοίως καὶ κράμβης σπέρμα,
κονία τε συκίνη, καὶ κονύζης φύλλα ³⁰ σὺν πεπέρει, καὶ βά-
του χολὸς σὺν ὄξει· δεῖ δὲ τὴν κοιλίαν ὑπάγειν. Εἴωθε δὲ
τοῖς σωζομένοις ἀποδίδοσθαι διὰ τῆς ἑδρας δυσώδη καὶ ῥωώ-
δη ³¹· καταπλάσσειν δὲ καὶ στόμαχον καὶ τὴν κοιλίαν ἀλεύρω
κριθίνῳ μετὰ μελικράτου.

Κεφ. κς'. [Περὶ γάλακτος ἐμπυτιασθέντος.] Καὶ τοῖς
λαβοῦσιν ἐμπυτιασθὲν γάλα ἄθρουν ³², πολὺς πνιγμὸς γίνε-
ται, διὰ τὸ θρομβοῦσθαι· οἷς βοηθοῦντας προσφέρειν δεῖ,
ὥσπερ ἀντίδοτον, πυτίαν σὺν ὄξει, πολλάκις ἀναγκάζοντας
πίνειν· καὶ καλαμίνθης τὰ φύλλα ξηρὰ, ἢ τὸν χυλὸν ὁμοίως·

29) Sic cum Paulo lego propter accens. sequentes; δίδοται vulgo.

30) Cum Ald. et Paull.; σπέρμα, Asul. et tell.

31) Δυσώδη, vulgo omissum, lacunam prodit, sequente καί. Paul-
lus: κοπρώδη καὶ δυσώδη. Marcell. et Cornar. legendum ita esse
censent, ut ego posui. Sed fere magis aridet scriptura Io. Actuarii
(meth. med. 6, 12.) καρυκώδη, quam vocem Galenus, (expos. voc.
Hipp. p. 492.) ὑφαιμα interpretatur.

32) Sic Paull.; γάλα, ἀθρόως vulgo perpetam.

in sublimē elati, gulae magis impingantur. Danda vero sunt,
quae sanguinem concretum solvere et alvum subducere
possunt, uti caprifici grossi latice turgentes ex posca.
Nitrum quoque per se auxiliatur: atque coagulum omne
cum aceto, et silphii radice, aut eius succo: itidem et
brassicae semen, et e cinere ficulneo lixivium. Prosunt et
conyzae folia cum pipere, et rubi succus ex aceto. Al-
vum praeterea solvere par est: siquidem in iis, qui evasuri
sunt, solent per alvum foetida et fluida (intriti similia
cruenta) egeri. Stomacho denique alvoque hordeaceam fa-
rinam ex aqua mulsā cataplasmatibus vice imponere debemus.

Cap. XXVI. [De lacte intus coagulato.] Eos quoque,
quibus lac largius iusto assumptum intus coagulatur, stran-
gulatio frequens invadit, quia in grumos coalescit. Hos
iuvaturi debemus adhibere antidoti vice coagulum ex aceto,
cogentes id saepius bibere. Et calaminthae folia arida

ἢ σιλφίου ῥίζαν ἢ τὸν ὀπὸν σὺν ὕξυκράτῳ· θύμον τε σὺν οἴνῳ³³, καὶ τὴν πιλοποιητικὴν³⁴ κονίαν· ἄλυκόν δὲ μηδὲν προσφερέσθω· μᾶλλον γὰρ πήγνυται καὶ τυροῦται τὸ γάλα· ἀλλ' οὐδὲ τούτους ἐμεῖν δεῖ· ἐνιστάμενον γὰρ ἐπὶ τὰ τοῦ στομάχου στενὰ τεθρομβωμένον πνίγει.

Κεφ. κζ. [Περὶ λιθαργύρου.] Λιθάργυρος δὲ ποθεῖσα βάρος ἐπιφέρει στομάχῳ καὶ κοιλίᾳ καὶ ἐντέροις, μετὰ στρόφων ἐπιτεταμένων· ἐνίοτε δὲ καὶ τιτρώσκει τὰ ἐντερα διὰ τὸ βάρος· καὶ ἐπέχει τὰ οὖρα· παροιδεῖ δὲ αὐτῶν τὸ σῶμα, καὶ μολυβδῶδη ἀπρέπειαν λαμβάνει³⁵. ἐφ' ὧν ἁρμόζει μετὰ τὸν ἐμετον πιτόμενα σὺν οἴνῳ, ὀρμίνου³⁶ ἀγρίου σπέρμα, σμύρνης <, ἢ ἀψίνθιον³⁷, ὕσσωπον, σελίνου σπέρμα, ἢ πέπερι, ἢ κύπρου ἄνθος σὺν οἴνῳ· περισσεῶν τε ἀγρίων ἄφοδος ξηρὰ μετὰ νάρδου ἢ οἴνου.

33) Ald. et Paull. consentiunt; ὄξει Asul. et sequ.

34) E. Gortaei et H. Stephani inquisitionibus patescit significatus huius vocis, quam vulgo *πηλοποιητικὴν* scribunt.

35) Sic Ald. et Cornar.; βάρος, καὶ τὸ σῶμα μολυβδῶδες γίνεται, τὴν ἀπρέπειαν λαμβάνον Asulan.

36) Paull. *Θερμίνου*, manifesto errore, quamvis Galenus adversus sanguinem taurinum *Θέρμινον ἔλεον* imperet (de antidot. lib. 2. p. 143. ed. Lips.). Asul. *τέρμινθος ἀγρίου*.

37) Sic lego; quanquam in Ald. et Paull. *σμύρνης < ἢ ἀψίνθιον* sit. Aëtius habet *σμύρνης τριώβολον*.

damus, aut succum similiter, aut silphii radicem et latex ex posca: pariter et thymum ex vino, ac lixiviam, qua pileorum opifices utuntur. Ceterum salsi nihil exhibeatur: magis enim lac coit et in caseum densatur. Neque hos vomitus adiuvat: lac enim concretum in gulæ angustias semet insinuans facile strangulat.

Cap. XXVII. [De lithargyro.] Lithargyrus pota stomacho, ventri intestinisque gravitatem cum torminibus vehementibus affert: interdum et pondere suo intestina vulnerat, urinamque supprimit: intumescit vero corpus, plumbeamque concipit deformitatem. His secundum vomitionem subveniunt pota ex vino sylvestris hormini semen, myrrhæ drachma, aut absinthium, hyssopum, apii semen, aut piper, aut cypri flos ex vino: nec non et fimus palumbinus aridus cum nardo et vino.

Κεφ. κη'. [Περὶ ὑδραργύρου.] Ὑδράργυρος δὲ ποθεῖσα τὰ αὐτὰ ἐπιφέρει τῇ λιθαργύρῳ, καὶ ἐπὶ τούτων δεῖ τοῖς αὐτοῖς βοηθήμασι χρῆσθαι· δοκεῖ δὲ αὐτοὺς ὠφελεῖν γάλα πολὺ³⁸ πινόμενον· ἐμείτωσαν δὲ καὶ οὗτοι.

Κεφ. κθ'. [Περὶ τιτάνου, σανδαράχης καὶ ἀρσενικοῦ.] Τίτανος, σανδαράχη καὶ ἀρσενικὸν ποθέντα, τὰ αὐτὰ ἀλγήματα κοιλίας καὶ ἐντέρων ἐπιφέρει μετὰ δηγμοῦ σφοδροῦ· ὅθεν προσφέρειν δεῖ ἅπαντα, ὅσα μετὰ τοῦ κιρνάναι, δύναται τὸ εὐμενὲς³⁹, καὶ πρὸς τὴν κοιλίαν ὀλισθηρὸν παρέχειν· οἷός ἐστιν ὁ τοῦ ἱβίσκου καὶ τῆς μαλάχης χυλὸς, λίαν ὀλισθηρὸς ὑπάρχων· παρέχειν δὲ δεῖ καὶ ἀφέψημα λινოსπέρμου, ἢ τράγου⁴⁰, ἢ ἐρύζης· καὶ γάλα πολὺ σὺν μελικράτῳ καὶ ζωμοῦς λιπαροῦς καὶ εὐχύμοις⁴¹.

Κεφ. λ'. [Περὶ λαγωῦ θαλασσίου.] Λαγωῦ δὲ θαλασσίου ποθέντος, παρακολουθεῖ γένσις ὁμοία ἰχθύσι βρωμώδεσιν· ἐν δὲ τῷ χρονίῳ κοιλία τε ἀλγεῖ⁴², καὶ οὖρα ἐπέχε-

38) Hoc in Ald., omissum ab Asul. et rell.

39) Paull. *ἐναιμὲς*, quem et Marcell. et Goupyl. et Sarac. sequuntur.

40) Sic Paull.; καὶ ὁ τῆς τράγου καλουμένης βοτάνης καρπὸς *supernascens* μετὰφρασις librarii senioris in Ald. et senioribus editi.

41) Vulgo nominat. ζωμοί etc.

42) X. ἀργεῖ.

Cap. XXVIII. [*De hydrargyro.*] Hydrargyrus pota eadem, quae lithargyrus, infert, quapropter et eadem exposcit auxilia. Lac autem largius potum auxiliari constat. Vomitus etiam minime negligendus est.

Cap. XXIX. [*De calce, sandaracha et arsenico.*] Calx, sandaracha et arsenicum eosdem ventris et intestinorum dolores cum vehementi rosione inferunt. Quamobrem exhibenda, quaecunque et acrimoniam temperare et blandiorem ac lubricam alvi excretionem praestare possunt: cuiusmodi hibisci et malvae succus est: natura enim utrique perlubrica. Praebendum etiam decoctum seminum lini seu tragi (frumentacci) vel oryzae, et lac copiosum cum aqua mulsa: iura denique pingua et boni succi.

Cap. XXX. [*De lepore marino.*] Hausto marino lepore, virosus quidam sapor, qualis putentium piscium, percipitur: procedente vero tempore venter dolore affici-

ται· εἴ ποτε δὲ ἐκκριθείη, πορφυρίζοντα τῇ χροᾷ ὁρᾶται· ἀποστροφή τε καὶ μῖσος πρὸς πάντα ἰχθύν· καὶ ἰδρῶσι δυσώδη· παρέπεται δὲ αὐτοῖς καὶ ἔμετος χολώδης, ἐνίοτε αἵματι μεμιγμένος· οἷς δοτέον γάλα ὄνιον, ἢ γλυκὺ⁴³ συνεχῶς, καὶ μάλαχης ῥίζης καὶ τῶν φύλλων τὸ ἀφέψημα, ἢ κυκλαμίνου⁴⁴ ῥίζαν λείαν σὺν οἶνῳ· ἢ ἐλλεβόρου μέλανος· ἢ σκαμμωνίας ὁποῦ < α' ⁴⁵ μετὰ μελικράτου· ῥοῶν τε πυρήνας⁴⁶, ἢ κεδρίας λείας μετ' οἶνου· ποιεῖ καὶ χηνὸς αἷμα ποθὲν θερμόν· μὴ δυνάμενοι δὲ οὗτοι ἰχθύας προσενέγκασθαι, μόνους τοὺς ποταμίους καρκίους ἐφθοὺς ἐσθίουσι, καὶ πίνοντες οἶνον μεμιγμένον ἐπ' αὐτῶν, πέσσουν ὠφελούμενοι⁴⁷· τεκμήριον δ' ἐστὶν ἐπ' αὐτῶν σωτηρίας, ὅταν ἄρξωνται ἰχθύας προσφέρεισθαι.

Κεφ. λα'. [Περὶ φρύνου.] Φρῦνος ἢ βάτραχος ἔλειος προσενεχθεὶς ἐπιφέρει οἰδήματα σώματος μετὰ ὠχρότητος ἐπι-

43) Sarac. suspicatur ἢ (γάλα) γυναικεῖον.

44) Paull. πευκεδάνου.

45) Mensuram addunt Ald. et Paull., omittit Asul., quem posteriores sequuntur.

46) Sic Aët., cod. X. et Cornar.; πυρήνων vulgo.

47) Sic credo esse textum Aldinae restituendum. Hic autem est: Καὶ πίνουσι οἶνον μεμιγμένον ἐπ' αὐτῶν καὶ πέσσ. ὠφ. Hoc ultimum omittunt seriores.

tur urinaque cohibetur: quae si quando redditur, purpurascens colore conspicitur. Accedit et omnis generis piscium aversatio ac odium, ac sudor graveolens: biliosus itidem vomitus, admixto interdum sanguine, subsequitur. His propinandum assidue lac asiniū aut passum, nec non et decoctum radicis foliorumque malvae, aut trita cyclaminis radix cum vino, aut hellebori nigri scammoniaceve succi drachma cum aqua mulsa: punicorum porro nucleos aut cedrias tritas cum vino. Iuvat et anserinus sanguis adhuc calens epotus. Sed cum pisces omnes respuant, solos caneros fluviatiles elixos comedunt, et superbibito vino mixto cum levamento concoquunt. Signum denique salutis fuerit, si pisces in cibosmittere coeperint.

Cap. XXXI. [De rubeta.] Rubeta aut rana palustris assumpta corporis tumorem ciet, cum intenso pallore,

τειαμένης, ὡς δοκεῖν πύξω εἰχέναι, δυσπνοεῖν τε καὶ δυσω-
δία ὀδωδέναι τὸ στόμα· καὶ λυγμὸς αὐτοῖς ἐπεται, ἐνίοτε δὲ
καὶ σπέρματος ἀπροαίρετος ἔκκρισις. Εὐβοήθητοί τε τυγχά-
νουσι μετὰ τὸν ἔμετον λαμβάνοντες ἄκρατον πολὺν, καὶ κα-
λάμου ῥίζης < β', ἢ κυπείρου τὸ αὐτό· δεῖ δὲ αὐτοὺς καὶ
ἀναγκάζειν συντόνως περιπατεῖν καὶ τρέχειν, διὰ τὸ ἐν αὐ-
τοῖς ναρκῶδες· λούειν τε καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

Κεφ. λβ'. [Περὶ βδέλλων.] Βδέλλας τὰς καταπινο-
μένας σὺν τῷ ὕδατι καὶ προσφυομένας τῇ καταπόσει ἢ τῷ
στόματι τῆς κοιλίας⁴⁸, ἐλκούσας τὰ μέρη, καὶ φαντασίαν
ἐκμυζήσεως παρεχούσας, ὅπερ καὶ σημείον ἐστὶ τοῦ βδέλλας
καταπεπόσθαι, ἀποβάλλει ἄλμη καταρρόφουμένη, καὶ ὀπὸς
κυρηναϊκός, ἢ φύλλα σιλφίου ἢ τεύτλου, σὺν ὅξει πινόμενα,
ἢ χιῶν σὺν ὀξυκράτῳ⁴⁹· ἀναγαγαριζέσθωσαν δὲ νίτρῳ σὺν
ὕδατι καὶ χαλκάνθῳ σὺν ὅξει ἀνεθέντι⁵⁰· πρὸς⁵¹ τὰς δὲ τῷ

48) Vulgo ἐν τῇ καταπόσει τῷ στόματι, ubi pro actu deglutitionis
sumitur. At vero ipse meatus, seu pharynx et oesophagus, huic au-
ctori audit κατάποσις. Diosc. 3, 94.

49) Ultimum habent Ald. et Paull. (mendose χιτών). Ad notha,
nescio cur, ablegavit Asul.

50) Sic Paull.; ἀναγαγαριζεσθαι νίτρον vulgo.

51) Vulgo πρὸς δεστ. Deest etiam in Paulo, sed hic post διακρα-
τεῖν ponit ἑξαιεῖς.

qui buxi colorem imitatur. Accedunt spirandi difficultas
et gravis oris halitus singultusque, ac interdum invita se-
minis excretio. His, qui sumere, facile succurritur post
vomitionem largiore meri potu et calami (aromatici) ra-
dicis binis drachmis aut cyperi totidem. Cogendi quoque
sunt, ut vehementi ambulatione cursibusque corpus exer-
ceant, ob torporem ex hoc morbo nasciturum. Quin etiam
quotidie lavandi sunt.

Cap. XXXII. [De hirudinibus.] Devoratae cum
aqua hirudines si gulae aut ori ventriculi adhaerescant, tra-
ctione partium nonnullam suctionis imaginem praebent:
atque hoc signo hausta hirudo deprehenditur. Eas muria
sorbitione excutit, et cyrenaicus liquor, aut folia silphii
vel betae cum aceto pota, vel nix cum posca. Nitrum
praeterea ex aqua gargarizatur itemque chalcanthus aceto
dilutus. Si vero faucibus haeserint, demisso in aquae ca-

βρόγχω προσφυσίσας, ἐμβιβάσας εἰς ἔμβασιν θερμὴν, δίδου ψυχρὸν ὕδωρ ἐν τῷ στόματι διακρατεῖν, καὶ ἐξιλεύσονται.

Κεφ. λγ'. [Περὶ τῶν ἐπ' ὠφελείᾳ δίδομένων, πολλάκις δὲ ἐπικινδύνων.] Προνοητέον δὲ καὶ τῶν ἐπ' ὠφελείᾳ δίδομένων, ἐπιφερόντων δὲ πολλάκις κίνδυνον οὐχ ἥττονα τῶν ἄλλων φαρμάκων· ὥς ἐλλεβόρου λευκοῦ, καὶ θαψίας, καὶ ἐλατηρίου, καὶ ἀγαρικοῦ τοῦ μέλανος· πνιγμὸν γὰρ ἐπιφέρει⁵² ταῦτα ἢ ὑπερκαθάρσιν· ἐφ' ὧν τοὺς πνιγμοὺς μὲν θεραπεύσομεν⁵³, ὥς προεῖρηται ἐπὶ μυκήτων καὶ τῶν ὁμοίων· τὰς δὲ ὑπερκαθάρσεις τοῖς δυναμένοις ἐπέχειν τὰς ἐκκρίσεις στελοῦμεν. Καὶ τῶν μὲν δοκούντων ἐπ' ὀλίγον βλάπτειν, ἐνίοτε δὲ κινδύνους ἐπιφερόντων, οὐκ ἀμελητέον· ὧν ἐστὶ τὸ ἄγριον πήγανον, καὶ τὸ μελάνθιον, καὶ οἱ νέαροι πάπποι· ἄνθη δὲ ἐστὶν ἀκάνθης τῆς καλουμένης κάκτου⁵⁴· ἐφ' ὧν ἔμετος μόνος παραληφθεὶς ἀποκαθίστησι τοὺς λαμβάνοντας.

Κεφ. λδ'. [Περὶ τῶν συμφύλων ἡμῖν, ὕδατός τε ψυ-

52) Ald. ὑπερφέρει sphalmate.

53) Sic e Paull. emendavit Cornar. vulg. θεραπεύομεν δὲ, ὥς.

54) Sic e Paullo emendavit Sarac. vulg. νέαροι παγετοί. Ἄξος ἐστὶν ἄνθος ἀκάνθης τῆς καλουμένης ἄξου. De Cacto vid. Theophr. hist. 6, 4. Athen. 2, 70. Plin. 21, 57.

lidae solium aegro, frigidam ore continendam exhibeto, et ad eam prodibunt.

Cap. XXXIII. [De iis, quae utiliter data tamen saepius periculum afferunt.] Providendum etiam iis, quae, quamvis utiliter exhibeantur, haud minora tamen pericula, quam venena cetera, saepius afferunt: qualia sunt elleborus albus, thapsia, elaterium et agaricum nigrum: siquidem haec suffocationem inferunt aut nimiam purgationem. Ac suffocationibus quidem ea medentur, quae in fungorum similiumque mentione retulimus: nimias autem delectiones iis, quae sistere possunt excretiones, coërcēbimus. Neque vero negligenda, quae paululum quidem nocere videntur, interim vero periculo non vacant: quo in numero sunt sylvestris ruta, melanthium, et recentes pappi, hoc est, flores spinac, quae cactus appellatur. Eos vero, qui talia sumserc, sola vomitio restituit.

Cap. XXXIV. [De domesticis, ut frigida aqua et

χροῦ καὶ οἴνου.] Καὶ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἀθρόον ποθὲν, ἢ ἄκρατος πολὺς καὶ γλυκὺς οἶνος ποθεῖς, μάλιστα ἀπὸ βαλαρείου ἢ δρόμου καὶ τῶν εὐτόνων γυμνασίων πνιγμοὺς καὶ ἀλγήματα ἐπιφέρει· ἐφ' ὧν φλεβοτομία ταχέως παραληφθεῖσα καὶ κένωμα⁵⁵ λύει τὸν ἐπηρεζόμενον κίνδυνον.

Καὶ περὶ μὲν τῶν σημείων τοῖς λαβοῦσι τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων, καὶ τῆς ἀρμοζούσης αὐτοῖς θεραπείας, ἔτι δὲ προφυλακτικῆς ἀγωγῆς, ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν εἰρησθω· ὑπογράφομεν δὲ καὶ τὰς ἀντιδότους ἀναγκαιότατα καὶ γενναϊότατα βοηθοῦσας, αἷς ἐχρήσαντο, τῇ τε Μιθριδατείῳ, καὶ τῇ δι' αἱμάτων, καὶ τῇ διὰ σκίγκων· ἃς διὰ τὸ ἐν ταῖς ἀντιδότοις ἀκριβέστατα ἀναγεγράφθαι παρητησάμην ἀναγράφειν ἐνταῦθα.

55) Sic e Paulo emendavit iam Cornar. vulg. κενώσασα.

vino.] Aqua etiam frigida largius pota, aut meracum vinum ac dulce liberalius haustum, praesertim a balneo aut cursu et concitata exercitatione, strangulatus doloresque infert. In eiusmodi casu venaesectione protinus adhibita itemque per enemata vacuatio ab imminente liberat periculo.

Hactenus de signis veneficiorum eorumque convenientibus remediis, nec non et praecavendi modo dictum esto. Subiungeremus et usitata antidota maxime necessaria, quaeque inter cetera praecclare auxiliari constat: quale est Mithridatium, et quod e sanguinis variis generibus, et quod e scinco paratur. Verum, quoniam inter antidota accuratissime descripta sunt, visum est hoc loco eorum descriptione supersedere.

[ΠΕΔΑΝΙΟΥ ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ]
ΠΕΡΙ ΙΟΒΟΛΩΝ, ΕΝ ΩΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΛΥΣΣΩΝΤΟΣ ΚΥΝΟΣ.⁵⁶

Τ Ο Π Ρ Ο Ο Ι Μ Ι Ο Ν.

Τὸν μὲν περὶ τῶν ἰοβόλων ζώων καὶ θανασίμων φαρμάκων λόγον προτιθέμεθα διελθεῖν εἰς συμπλήρωσιν τοῦ θεραπευτικοῦ τρόπου⁵⁷. Καὶ γὰρ οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἥσσον ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς ἰατρούουσιν· ἐπειδὴπερ καὶ κινδύνων καὶ

⁵⁶) Hanc inscriptionem omnes ab Aldo ad Goupylum habent. Inchoat vero hic liber VII. in Ald. et sequentibus. Sarac. περὶ ἰοβόλων, καὶ τῆς τῶν ἀπ' αὐτῶν πληγέντων σημειώσεως καὶ θεραπείας.

⁵⁷) Sic Marcell. in duobus codd. legit. Vulgo περιοδευτικοῦ; X. περιοδικοῦ. Sarac. auspicatur θηριακοῦ.

[PEDANII DIOSCORIDIS]
DE IIS, QUAE VIRUS ELACULANTUR, ANI-
MALIBUS LIBELLUS, IN QUO ET DE
RABIOSO CANE.

P R A E F A T I O.

De bestiis venenatis et exitiis venenis agere iccirco nobis propositum est, ut curationis expleatur modus. Siquidem pars haec non minus quam cetera necessaria est iis, qui medicinam faciunt: quippe cum eorum admini-

περιωδυνῶν⁵⁸ καὶ ἀλγηδόνων καὶ πλείστων ἄλλων κακῶν ἀπαλλάσσεσθαι τοὺς ἀνθρώπους συμβαίνει διὰ τῶν ἐν αὐτοῖς παραδιδομένων.

Κατὰ δὲ τῶν ἀνωτάτω μερίζεται διχῇ, καθάπερ ἐν ἀρχῇ προαναπεφώνηται.⁵⁹ καὶ ὁ μὲν περὶ τῶν ἰοβόλων προσγορεύεται θηριακός· ὁ δὲ περὶ τῶν θανασίμων ἀλεξιφάρμακος, ὃν τάξαντες δὴ προδειξομεν τὰ εἰωθότα παρακολουθεῖν· τὰ τε δυνάμενα βοηθεῖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν. Δεῖ δὲ πάντα πρόχειρα τὸν τεχνίτην ἔχειν, διὰ τὸ κατεπείγειν πολλάκις τὴν χρεῖαν· ὀλίγα μὲν γὰρ καὶ τῶν ἰοβόλων καὶ τῶν θανασίμων σχολαίους καὶ ἐξ ἀναβολῆς φέρει τοὺς κινδύνους, τὰ πολλὰ δὲ εὐθέως· καὶ οἱ δι' ἔμφυτον πονηρίαν ἐπιβουλεύοντες ἑτέροις ἀνυπέρθετον τὸ κακὸν ἀπεργάζεσθαι βούλονται· καὶ οἱ διὰ μοχθηρὰν συνείδησιν ἢ χαλεπὴν περίστασιν ἔκουςίως προσεγγεκάμενοι θανάσιμα, εἴτα φωραθέντες ἢ μετανοήσαντες, ὀξύτατῃς δέονται βοηθείας· καὶ πολέμιοι δὲ

58) Henr. Stephanus iam vulgarem lect. περιωδυνῶν sic emendavit. Posset tamen περιωδύνων retineri, cum τὸ περιώδυνον substant. occurrat.

59) Ἀναφωνεῖν hoc sensu in Arist. de mundo c. 5. Sed haec divisio nusquam reperitur.

culo, quae in ea traduntur, periculis, cruciatibus doloribusque et plurimis aliis malis homines liberari contingat.

Haec autem summatim bipartito distribuitur, ut iam initio annunciatum est: de bestiis enim virus eiaculantibus doctrina theriaca appellatur; alexipharmaca de exitialibus. Eum porro servabimus ordinem, ut, quae symptomata comitari consueverunt, priore loco praecipiamus, dein unicuique propria subiungamus remedia. Omnia autem in promptu artificem habere oportet, propter urgentem saepe numero necessitatem. Etenim pauca sunt e virulentis animalibus venenisque, quae tarda temporisque dilationem admittentia pericula cieant, plura vero confestim (perniciem minantur.) Sunt praeterea, qui ingenita pravitate struentes aliis insidias, repentinum afferre exitium cupiant. Alii, scelesti conscientia aut infausto rerum eventu instincti, sponte sua venena hauriunt: dein vero depre-

τόξα χρίοντες καὶ βέλη⁶⁰, καὶ φρέατα καὶ πηγὰς δηλητηρίοις διαφθείροντες φαρμάκοις, ἀνυπέρθετον μηχανῶνται τοῖς ἐναντίοις τὸν θάνατον. Ἐφ' ὧν δὲ οὐχ εὐθύς, ἀλλ' ἐξυστερον ἀπαντᾷ τὸ κακὸν πέφυκεν, εἰ μὴ παραχρῆμα προληφθείη⁶¹ τοῖς βοηθήμασιν, ἀνόνητος ἢ εἰσαυθις ἐπικουρία, τῆς φθοροποιοῦ θυγάμεως καταδραξαμένης⁶² τῶν σωμάτων. Διόπερ, οὐχ ὅπως ἔτυχε καὶ τὴν ἐν τούτοις ποιητέον ἐντρέχειαν, ἵνα, ὅπερ⁶³ ἐν τοῖς ἄλλοις, τοῦτο καὶ ἐνταῦθα⁶⁴ ἡ τέχνη παρέχη τοῖς ἀνθρώποις τὴν σωτηρίαν. Παρὰ μὲν οὖν τοῖς ἀρχαίοις τοῦ θεραπευτικοῦ μέρους ὑπελαμβάνετο οὗτος ὁ τρόπος· οἱ δὲ νεώτεροι αὐτὸν ἐχώρισαν, προφυλακὴν καὶ προφυλακτικὸν ὀνομάζοντες· τοῦ δὲ ὑγινοῦ καὶ τοῦ θεραπευτικοῦ μέσον τάξαντες, μικρᾷ καὶ παντάπασιν ἐπιπολαίῳ πλανηθέντες πιθανότητι. Φασὶ γὰρ γίνεσθαι τρεῖς καταστάσεις τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασι· μίαν μὲν, καθ' ἣν ὑγιαίνουν· ἑτέραν δὲ, καθ' ἣν νοσοῦσι· τρίτην δὲ μέσην ἐκατέρων,

60) Ex interpretibus prius; πόλεμα δὲ τόξων χρίοντες βέλη Ald., Asul., Marcell.; πόλεμοι Cognat., Goup., Sarac.

61) Cod. X. et Sarac.; παραληφθείη Ald. — Goupyl.

62) Cod. X. καταδεξαμένης.

63) Sarac. συνέλκετ ὥσπερ — οὕτως.

64) Asulan. et sequ. habent ὅλη, quod neque in Ald., neque in cod. X.

lensi, aut poenitentia ducti, celerrimam exposcunt opem. Atque hostes tela iaculaque insipientes, aut puteos fontesque venenis perniciosos corrumpentes, inevitabilem adversariis necem moliantur. In quibus autem laud subito, sed aliquando post malefici effectus contingere consueverunt, inutile est tum auxilium, obsessis iam corporibus vi veneni perniciosi. Proinde non vulgarem industriam adhiberi convenit, ut, quemadmodum in aliis malis, ita et in his ars mortalibus afferat salutem. Itaque apud priuscos hic modus curandi ad therapeuticen pertinere existimabatur. At recentiores, posito discrimine, praecautio-nem et prophylacticen nominarunt: medium ei locum assignantes inter hygienem et therapeuticen, parva nihilominus eaque levi persuasione decepti. Enimvero tres esse corporum humanorum status agnoscunt; unum, quo secunda fruuntur valetudine, alterum, quo aegrotant, ter-

καθ' ἣν δοκοῦσι μὲν ὑγιαίνειν, εὐεμπτότως δὲ εἰς τὰ πάθη καὶ τοὺς κινδύνους ἔχουσι, διὰ τινὰ φθοροποιὸν ἐγκειμένην τοῖς σώμασι δύναμιν ὥς ἐπὶ τῶν ὑπὸ κυρὸς λυσσῶντος δεδηγμένων θεωρεῖται, καὶ μήπω περιπεπτωκότων⁶⁵ ὑδροφόβῳ· καὶ τῶν κανθαρίδας εἰληφότων, μήπω δὲ περιωδυνομένων ἢ δυσουρούντων. Ἀγαλόγως οὖν ταύταις ταῖς τρισὶ καταστάσεσιν εἰς τρία⁶⁶ διηρῆσθαι (φασί) τὴν τέχνην· εἰς τε τὸ ὑγιεινόν, ὃ δὴ τηρητικόν ἐστι τῆς ὑγείας, καὶ εἰς τὸ προφυλακτικόν, ὅπερ κωλυτικόν ἐστι τῆς εἰς τὰς νόσους ἐμπτώσεως, καὶ εἰς θεραπευτικόν, δι' οὗ λύεται τὰ πάθη.⁶⁷

Ῥητέον δὲ πρὸς αὐτούς· πρῶτον μὲν, ὅτι κατὰ τὴν ἐπιβολὴν⁶⁸ ταύτην οὐχὶ τρεῖς καταστάσεις περὶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τέσσαρες εἶναι λέγονται· ὥς γάρ εἰσὶ τινες, οἱ μήπω μὲν νοσοῦντες, ἐπιτηδείως δὲ πρὸς τοῦτο διακείμενοι διὰ τὴν ἐπικειμένην αἰτίαν, οὕτως εἰσὶ τινες, οἱ μηκέτι νοσοῦντες, μήπω δὲ τὴν ὑγίαν εἰληφότες· ὅπερ ἰδεῖν ἐστὶν ἐπὶ τῶν ὑπο-

65) Sic cod. C. et X.; πεπτωκότων Ald.—Goupyl.

66) Sarac. addit μέρη.

67) Cf. Galen. de constit. artis med. ad Patroph. p. 296. Ars med. p. 359. ed. Lips.

68) Cornar. et Goupyl. ἐπιβουλὴν.

tium, medium inter utrumque, in quo positi recte quidem valere videntur, attamen parati sunt facili lapsu in morbos incurrere et in pericula, propter vim corruptricem, quae corporibus insidet. Quemadmodum in iis videre licet, qui, a cane rabioso morsi, nondum aquae horrore prehensi sunt: itidemque in iis, qui cantharidibus haustis nondum cruciatus sentiunt aut urinae difficultates. Huic igitur triplici corporum constitutioni tripartitam artis distinctionem merito (aiunt) respondere: hygienem nimirum, quae sanitatem tueatur, prophylacticen, quae morbos arceat, et therapeuticen, qua morbi solvantur.

Respondendum vero iis est: primum quidem, secundum hanc ipsam sumtionem non tres esse corporis constitutiones, sed quatuor. Sicut sunt nonnulli, qui, nondum aegrotantes, in morbum tamen, ob terrentem causam, proclives habentur; ita et alii, licet haud amplius aegro-

γυίως ἀπηλλαγμένων τῆς νόσου, ἀναλήψεως δὲ καὶ ῥώσεως δεδομένων· ἀλλ' ὅνπερ τρόπον ἢ ἐπιμέλεια τοῦ θεραπευτικοῦ μέρους τῆς τέχνης ἐστὶ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ προφυλακτικὸν ὑπὸ τοῦτω τετάχθαι προσήκει· βοηθήμασι γὰρ χρῶμεθα καὶ τοῖς σφοδροτάτοις ἐν τῇ προφυλακῇ, κατασχάσμε τι βαθυτέρῳ, καὶ καύσει, καὶ περικοπῇ, καὶ δηκτικοῖς ἐπιθέμασι, καὶ προποτισμοῖς, καὶ ἄλλοις πλείοσιν· ἀλλὰ γε οὕτως εἰσὶ τινες ἀγνώμονες, ὥς μηδὲ βοηθήματα καλεῖν τὰ προφυλακτικά· οὐ ῥάδιον εἰπεῖν καθ' ὃν τινα λόγον· καὶ τὸ ὄνομα μὲν γὰρ προφυλακῇ, καὶ ὁ τῆς ἐνεργείας δὲ τρόπος τοῦτο αὐτὸ πάντως βοήθημα ἀποδείκνυσι· πῶς δὲ οὐχ ὑποτάσσουσι τῇ διαιρέσει καὶ τοὺς ἐν ταῖς λοιμικαῖς περιστάσεσιν, οὕπω μὲν ἐαλωκότας πάθει, διακειμένους δὲ πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείως πως διὰ τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀφορμὴν; Εἵποι δ' ἂν τις, καὶ τὴν τῶν ὑγιεινῶν παραγγελιῶν ἀγωγὴν οὐδὲν ἕτερον ἢ προφυλακτικὸν ὑπάρχειν· δυσπαθῇ γὰρ τὰ σώματα καὶ στερεὰ παρασκευάζειν πειρώμεθα, χάριν τοῦ δυσάλωτα γενέσθαι ταῖς νόσοις· τὸ δὲ κυριώτατον ῥητέον ἐστὶ, τὰ μέρη

tantes, pristinae tamen valetudini nondum restituti sunt: id quod in iis cernere licet, qui nuper a morbo liberati virium recreationem ac confirmationem desiderant. Sed quemadmodum haec curandi ratio ad therapeutice pertinet, ita et prophylactice huic subiici par est. Utimur enim adminiculis in praecautione et violentissimis, scilicet scarificatione altiore, ustionibus, et amputationibus, rodentibus fomentis, similibus sorbitionibus et pluribus aliis. Attamen adeo rudes sunt nonnulli, ut prophylactica praesidia haud adminicula esse velint. Nec facile quis dixerit, quamnam ob causam. Namque et ipsa praecautio appellatio et modus facultatis, adminiculis esse omnino accensenda illa praesidia, probant. Sed quomodo non complectuntur divisione illa eos, qui in pestilenti constitutione nondum correpti morbo, propter ambeuntis tamen aëris opportunitatem proni in eum redduntur? Dicit forte quispiam, nec salubrium praeceptorum observationem aliud esse, quam prophylactice, quippe cum corpora morbis minus obnoxia reddere ac firma nitamur, no-

τῆς ἰατρικῆς οὐχὶ ταῖς καταστάσεσι τοῦ σώματος δεῖν διηρῆσθαι⁶⁹, ἀλλὰ φυσιολογεῖν διὰ τὸ σημειωτικὸν ἰδίᾳ ἕκαστον τῶν ἄλλων, ὡς ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ὑποδείκνυμεν. Πρὸς τούτους μὲν οὖν οὐ πλείονα ῥητέον. Ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον παρασημειωτέον, ὅτι καλεῖται μὲν ἀναιτιολόγητα τὰ ἀπὸ τῶν ἰοβόλων ζώων καὶ τὰ ἀπὸ τῶν θανασίμων συμβαίνοντα φαρμάκων⁷⁰. Διὰ τοῦτό γε καὶ παρατηρητικῆς τυγχάνει ἀναλογητικῆς τε τέχνης προσπessούσης ἀπόρημα, καθ' ἣν⁷¹ δὴ ὁ λόγος πεπίστευται· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ καθάπαξ τοῦτο ἦν ἀληθές· ἀλλ' αἰετὸ παρέλκον καὶ μηδεμίαν χρεῖαν ἐπὶ τινὰ τῶν ἔργων παρεχόμενον, δυστόχαστον⁷², καὶ τελέως ἀναιτιολόγητον ὑπάρχει κατὰ τὰς ἰδιότητας· τοῦτο δὲ ἐπὶ τῶν θανασίμων φαρμάκων καὶ τῶν ἰοβόλων ζώων εἰωθὸς ἀποβαίνειν. Τὸ μέντοι εὔχρηστον⁷³ εἰς τὰ ἔργα καὶ τὸ παρέχον τὰς τοῦ θεραπεύειν ἀφορμὰς, οὐτ' ἀκατάληπτόν ἐστιν, οὐτ' ἀναιτιολόγητον· καὶ μᾶλλον τις ὀρμώμενος ἀπ' αὐτοῦ, πίστιν

69) Vulgo ἀναλόγως εἰρησθαι.

70) Quod interpositum habent: καὶ πρὸς ταῦτα βοηθεῖ, nec huius loci, nec in cod. X. est.

71) Καθ' apponni, ut accus. ne ψιλός et obscurus maneat.

72) El redundat.

73) Sic cod. Par. apud Goupyl.; εὔχρηστον vulgo.

aegritudinibus tam facile succumbant. Tanquam summa vero rei tenendum est, quod medicinae partes haud ita distribuendae sint, ut constitutionibus corporis respondeant: sed in naturam cuiusque seorsim inquirendum est, quemadmodum id congruis locis docemus. Cum illis igitur non est pluribus agendum. Illud potius animadvertitor, affectuum, qui a virulentis animalibus venenoque contrahuntur, causas latere videri: unde et dubia nascuntur circa praeservationem in analogia ad artem adplicanda, quanquam vulgari expositioni fides tribuatur. Nequo tamen id prorsus verum est. Sed id, quod superfluum est ac nullum in operibus usum praebet, haud facile est assequi: quia causa exponi iuxta proprietates prorsus nequit. Id autem in exitialibus venenis ac virulentis animalibus evenire solet. Verumtamen, quod ad opera est utile, quodque medendi exhibet opportunitates, id nec incomprehensibile est, nec causa eius penitus latere existimatur.

καὶ παρρησίαν ἔχειν διβεβαιώσατο περὶ τῆς καταλήψεως τῶν ἀδύτων· διαφέρουσι γὰρ ταῖς αἰσθήσεσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων, διὰ τὴν σμικρότητα, καταλήψεως δὲ ἐναργοῦς ἐξ ἀλλήλων τυγχάνουσιν· ἱκανῶς δὲ ἐφώδευσε τοὺς τρόπους Διοκλῆς ἐν τῷ πρὸς Πλείσταρχον ὑπομνήματι, γράφων ταῦτα κατὰ λέξιν. Γνοίη δ' ἂν τις τοῦτο καὶ ἐπ' ἄλλων οὐκ ὀλίγων καὶ ἐπὶ τῶν ἐχιδνῶν καὶ σκορπίων καὶ ἐτέρων τοιούτων, ἀτενίσας δὲ ὡς ἀδηλα καὶ μικρὰ τὸ γένος ὄντα, μεγάλων αἰτία κινδύνων καὶ πόνων γίνεται· ὧν οὐδὲ ἰδεῖν ἔτια ῥύδιον παρά τινα σμικρότητα καὶ ἰσχὺν ἀπολειπομένην αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἄλλων θηρίων· ὀπηλίκον γάρ τι νομίζειν τὸ μέγεθος, ὅσον ἀπὸ τῆς πληγῆς, τοῦ σκορπίου καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων τῇ σαρκὶ λυμαινομένων; ὧν τὰ μὲν ἐστὶ ποιοῦντα πόρον ἰσχυρὸν, τὰ δὲ σήποντα, τὰ δὲ κτείνοντα συντόμως· ἢ τὸ διὰ τοῦ φαλαγγίου δῆγματος ἐνιέμενον καὶ ὅλον τὸ σῶμα διαπονούμενον; οὐδὲ γὰρ ἂν διαγνῶναι τὸ μέγεθος αὐτῶν δύναιτό τις, διὰ τὸ παντάπασιν εἶναι μικρόν. Ὅτι μὲν οὖν

Quin potius ab eo aliquis proficiscens certiore de abditorum comprehensione fiduciam se comparasse affirmabit. Nam etsi exiguitate differant, sensibus percepta, a peculiaribus rebus, evidenter tamen ex ipsis inter se collatis deprehenduntur. Diocles autem in eo commentario, quem ad Plistarchum scripsit, modos abunde persecutus est, ad verba ita loquens. Nosse aliquis hoc potest cum in aliis non paucis, tum in viperis et scorpionibus et aliis id genus, animo reputans, quantorum, licet parva sint et inconspicua, discriminum dolorumque causae sint. Ex iis constat nonnulla ne cerni quidem ob parvitatem posse, robore etiam a ceteris bestiis separari. Quantula enim censebitur, si vulnus spectes, scorpionis et aliorum eiusmodi corporibus nostris perniciem afferentium, magnitudo? Et horum tamen aliqua vehementes excitant cruciatus, alia putrefaciunt, alia cito enecant. Rursus, quantum, quaeso, aestimabitur, quod a phalangi morsu ingeritur venenum, quodque universum corpus magnopere affligit? Magnitudinem certe aliquam vix ac ne vix quidem deprehendere quisquam possit, dum id ipsum animal pror-

πρὸς τὰς διαθέσεις ταῦτά ἐστιν, ὡμολόγηται παρὰ πάντων· ὅτι δὲ καὶ ἀκριβῶς κατείληπται, τῷ τὴν δύναμιν αὐτῶν γενέσθαι τινὰ φθοροποιόν, ἣτις καταμιγνυμένη τοῖς σώμασιν αἰτία τῶν συμβαινόντων κακῶν γίνεσθαι συγκειώρηται, καὶ τοῦτο πεπίστευται. Καὶ οὐδεὶς ἂν οὕτως εὐριθείη φιλόνηκος, ὥς ἄλλοθεν φῆσαι τὰς ὁχλήσεις καὶ οὐχὶ δι' ὕλης φθοροποιουῦ καθαπτομένης τῶν σωμάτων μόνων ἀπὸ μέρους συμπίπτειν. Τοῦτο δὲ ἦν τὸ πρὸς τὰ ἔργα τῆς τέχνης χρησιμεύοντα, κατὰ πᾶν ἔργον, τὸ ἔργον⁷⁴ τοῦτο ποιούμενον ὑπαγορεύειν, ὥστε ἡμᾶς μηδὲ βλάπτεισθαι τι κατὰ πάντα ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ιδιότητα ἀκαταληψίας· τῆς κοινῆς αἰτίας καὶ τότε ἐνδείκνυσθαι δυναμένης, βεβαίως κατελημμένης. Διὸ καὶ ὁ Ἐρασίστρατος, ἐπισκώπτων τὴν αὐθάδεαν τῶν ἐμπειρικῶν⁷⁵, αἰτίαν τοῖς ἀναιτιολογήτοις ἀνέθηκεν· οὐ συγχωρῶν αὐτοῖς, τὴν αἰτίαν τὴν ἐπαναβιβηκυῖαν καὶ καθολικὴν ἄληπτον ἐπὶ τῇ νόσῳ ὑπάρχειν· τῇ τε περὶ αἰτιῶν

74) Sic Cornar., Goupyl. et Sarac.; τὸν ἔργον Ald., Asulan., Marcell.

75) Solius Philini Coli aetatem Erasistratus attigit.

sus exigua mole constet. Ergo haec ad dispositiones potius referenda esse, apud omnes est in confesso. Id quoque exacte deprehensum est, vim quamdam ipsis inesso corruptricem, quae, insinuata corporibus, malorum, quae accidunt, causa sit, id quod acceptum est iam dudum et omnium consensu persuasum. Neque quisquam invenitur tantopere contentiosus, ut aliunde perturbationes existere asserat, neque e materia corruptrice, ex parte tantum corpora contingente. Id erat, quod inter utilia artis opera in omni opere dicere par erat, quatenam res hoc efficiat, ut nihil prorsus nos laedat incomprehensa causae proprietates, quandoquidem communis causa tunc ostendi potest, cum firmiter comprehensa est. Ideo et Erasistratus, cavillans empiricorum arrogantiam, quorum causae explanari non posse credebantur, eorum causam in medium protulit: illis minime largiens, causam morborum supremam et communem incomprehensibilem esse, et hanc in eo, quem de causis edidit, commentario

γραφῇ ταύτην διαλαμπρύνων⁷⁶. τῷ τε μὴ λέγειν, ἐπὶ τίνων ἀρκούμεθα τῇ τετριμμένη θεραπείᾳ, οἷον ἐπὶ τῶν θηριοδύκτων καὶ θανασίμων, ἢ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀρκεσθυσόμεθα τῇ παρατηρήσει, τῆς τῶν αἰτιῶν προσλήψεως χωριζόμενοι τελείως· πρῶτον μὲν κατὰ γένος οὐκ ἀκατάληπτά⁷⁷ εἰσιν· ὅτε μὲν γὰρ δύνამεις ὑπάρχει φθαρτικὴ καὶ τῶν ὑποκειμένων ἀλλοιωτικὴ, καὶ τούτων⁷⁸ κατὰ γένος, οὐ μὲν κατ' εἶδος ὑπογράφει θεραπείαν, δι' ἧς⁷⁹ ταῦτα ἀμβλυντέον καὶ κατεργαστέον. Ὅτι δέ φησιν· ἦλθέ τις ἐφ' ὕδωρ γλυκὺ καὶ πότιμον, καὶ πρὸ τῆς παρατηρήσεως ἐπ' ἔμετον, διάτασιν⁸⁰ τοῦ πεπληγότος ἢ διδηγμένου μέρους ἀποθηλασμόν⁸¹, σικύας προσβολὴν, ἐκτομὴν καυτηρίων, φαρμάκων τὸ αὐτὸ δυναμένων ἐπιθεῖν, τὸ τελευταῖον ἀποκοπὴν τοῦ μέρους, ἀνελογίσατο, τῶν πεφυκότων φαρμάκων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν φέρεσθαι τινα, τῇ ἐνιεμένη εἰς τὰ κατὰ βῆθος ἐναντιοῦσθαι φθορᾷ. Ταῦτα

76) Vulgo διαλευκαίνων.

77) Sic Goup. et Sarac.; οὐκ ἄληπτα cod. X.; οὐ κατόληπτα Ald., Asul., Cornar.

78) E cod. X. Sarac. sic; ἐκ τῶν Ald. — Goup.

79) Sic Ald., cod. X. et Sarac.; διό Asul., Cornar. et Goupyl.

80) Cod. Par. apud Goup. διάσπασιν.

81) Sic Asul. et sequ.; ἀποθλασμόν Ald.

illustrans. (Quin et illos reprehendit,) quod non precipiant, in quibus dispositionibus satisfaciat trita mendendi ratio. Siquidem (secundum eos) in venenatorum morsibus, veneficiis et ceteris id genus observatione contenti fuerimus, comprehensione caussarum penitus ablegata. At vero primum generatim non incomprehensibiles sunt: etenim vis exstat corruptrix subiectaque corpora ita immutans, ut etiam perimat: haec quidem generalem, sed non specialem subinducat curationem: quae scilicet vim habeat (virus) hebetandi ac expugnandi. Dum vero subiunxit: „Venit quis ad aquam dulcem ac potulentam, et „ante observationem vomitum provocavit, vulnus dilata- „vit, aut partem demorsam exsugi iussit, cucurbitulas ad- „movit, cauteriorum ope exsecuit, imposuit remedia idem „valentia, postremo partem amputavit:“ animo versasso videtur nonnulla eorum remediorum, quae, ad summam cutim adhibita, pernicipi ad intima immissae, adversari

μὲν οὖν, δι' ὧν εἶρηκεν Ἑρασίστρατος, πάντα εἶρηκε καλῶς καὶ τοῖς ἔργοις ἀκολουθῶς.

Θαυμάζειν δέ ἐστιν ἐπὶ τῶν Μεθοδικῶν, οἵτινες οὐ συγχωροῦσιν⁸², αἰτίαν εἶναι τὴν φθοροποιὸν ἐνιμένην δύναμιν, τῶν ἀπ' αὐτῆς γινομένων ὀχληρῶν, ἀλλὰ τρόπον μόνον⁸³, ἀνοήτως οὕτω τῷ ὀνόματι προσέχουσι· φθοροποιὸς γὰρ καὶ παρ' αὐτοῖς ἄντικρυς ἡ ἐνιμένη δύναμις προσαγορεύεται· τὸ δὲ φθοροποιὸν εἶναι τι, αἰτίας, οὐκ ἄλλου τι νὸς ἔργον⁸⁴ ἐστίν. Φασὶ δὲ τὸ μὲν ὄνομα τὸ μάρσιππος καὶ τὸ ἀνακαλύπτειν τοῖς λοιποῖς πᾶσι παραπλήσιον ὑπάρχειν, ἐφ' ὧν μέρη τινὰ τῶν λέξεων οὐχ ὅτι κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ κατὰ ψιλὴν περιεῖληπται τὴν ἐκφορὰν· ἐν τε γὰρ τῷ μάρσιππος καὶ τῷ ἀνακαλύπτειν, ὥς τὰς κυρίας⁸⁵ καὶ προηγουμένας οὐκ ἔχει σημασίας, οὕτω καὶ ἐν τῷ φθοροποιεῖν παρελκόντως καὶ οὐ κατὰ δύναμιν ἐντέτακται. Μεταβαίνουσι δὲ ἐνταῦθα ἐπὶ τὰς τῶν αἰτίων διαφορὰς, καὶ λέγουσιν, ὅτι τῶν αἰ-

82) Lacunae cod. Interpositum habet ἀπλῶς,

83) Vulgo μὲν.

84) Sic cod. X.; ἔργου vulgo.

85) Sic cod. X.; κυρίας Ald. — Goup.

possent. Haec itaque, quae disseruit Erasistratus, tum veritati, tum artis operibus sunt consentanea.

At Methodicos demirari licet, qui quidem non concedant, corruptricem vim corporibus immissam esse causam perturbationum ab ea profectarum, sed solummodo modum: usque adeo inepte nomini insistunt. Manifesto enim et apud ipsos vis immissa corporibus corruptrix appellatur. Corruptricem autem vim habere, causae, non alius cuiuspiam rei opus est. Aiunt porro, voces μάρσιππος et ἀνακαλύπτειν reliquis omnibus esse similes, in quibus partes quaedam dictionum non pro virtute, sed iuxta nudam enunciationem comprehensae sunt. Sicut enim in vocibus μάρσιππος et ἀνακαλύπτειν non principes et praevis significatus insunt, ita et vox φθοροποιός supervacuo modo, nec secundum virtutem, coagmentata est. Dein transcunt ad causarum differentias, affirmantque causarum quasdam esse praecursorias (praeparatorias), quae, post-

τίων τινὰ μὲν ἔστι τὰ προκατάρξαντα, ἃ ποιήσαντα πάθος χωρίζεται· οἷον κόπος καὶ ψύξις, ἔγκανσις, καὶ τὰ παραπλήσια· τὰ δὲ συνεκτικὰ, διὰ τὸ ποιεῖν τὸ πάθος καὶ παραμένειν, τουτέστιν, ὧν μὲν παρόντων τὰ ἀποτελέσματα πάρεστιν, αὐξανομένων δὲ αὖξεται, καὶ μειουμένων μειοῦται, καὶ παυσανέων παύεται· καὶ αὐτοτελῇ δύναται εἶναι καθ' ἑαυτὰ παραγινόμενα τῶν ἀποτελεσμάτων. Καὶ τοιαῦται μὲν τῶν αἰτίων αἱ δοκιμώταται διαφοραί· τὸ δὲ φθοροποιὸν οὐδεμιᾷ τούτων ὑποτάσσασθαι πέφυκε· προκαταρκτικὸν μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν, ἐπειδήπερ τὸ πάθος αὐτὸ παραμένει καὶ τοῦ σώματος οὐ χωρίζεται.⁸⁶ συνεκτικὸν δ' οὐκ ἂν λέγοιτο· πλεῖστον μὲν γὰρ τοῦτο πάρεστι⁸⁷, καθάπερ ὑπὸ λυσσῶντος κυνὸς διδηγμένον γίνεται. Εἰ δὲ μὴ προκαταρκτικὸν γίνεται, μηδὲ συνεκτικὸν, οὐδὲ αὐτοτελές, οὐδὲ συναίτιον ἂν εἴη. Εἰ δὲ ἐκ μηδεμιᾶς διαφορᾶς τῶν αἰτίων ἄγειν δυνησόμεθα τὸ φθοροποιόν, συγχωροῦμεν αὐτὸ μηδὲ αἷτιον ὑπάρχειν. Τοιούτων δὲ λεγομένων καὶ ὄντων, τὸ μὲν τινα τῶν ὀνομάτων

86) Galen. *differ. sympt.* p. 44. 45. ed. Lips.

87) Cael. Aurel. *acut.* 8, 15. p. 227. ed. Almelov. Forte hic ἀλ-λαχόθεν omissum.

quam morbum effecerunt, a corpore separantur, cuiusmodi sunt labor, frigus, aestus et similia: alias (causas) esse continentes, quae excitato morbo etiamnum permanent, hoc est, quibus praesentibus et effectus integri adsunt, quibus incrementibus et effectus augescunt, decrementibus minuuntur, desinentibus cessant; quae igitur per se perfectae (finem per se constituentes) dici possunt, quia, dum adsunt, affectus omnes per se inducunt. Tales quidem sunt celebratissimae causarum differentiae, quarum neutri τὸ φθοροποιόν subiici recte potest. Praeparatoria enim causa non est, quoniam passio permanet, nec a corpore separatur: nec continentem causam id quis dixerit, quoniam plerumque (aliunde) adest, quemadmodum fit in iis, qui a cane rabioso demorsi sunt. Quodsi neque praeparatoria, neque continens causa fuerit, utique neque perfecta dici potest, neque adiuvans causa. Quando vero τὸ φθοροποιόν nulli causarum discrimini accensero possumus, fateamur necesse est, neutiquam id causam esse.

ἐν αὐτοῖς μὴ ἔχειν μέρη σημαντικὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ κατὰ ψιλὴν τὴν ἐκφορὰν πεποιημένα, συγχωρητέον. Ὅτι δὲ μὴ πάντα ὑποληπτέον τοιαῦτα ὑπάρχειν, ἀλλὰ παντελῶς ὀλίγα· οὐδὲ τὸ ποιεῖν ἐν τῷ φθοροποιῷ παραπλησίως τοῖς παραλειφθεῖσιν⁸⁸ ἐξηγήνεται· κυριωτάτην δὲ ἔχει τὴν σημείωσιν· ὥς γὰρ τὸ τῆς φθορᾶς ὄνομα τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς σημαντικόν ἐστιν, οὕτω καὶ τὸ ποιεῖν παραληπτέον, μηδὲν ἐν τῷ φθορᾶν ἔχειν δηλοῦν· τούτου δ' οὐ πῆρ ἑξακούουσι πάντες, τελείως ἄσημον γίνεται τὸ ὄνομα, καὶ παραπλήσιον τῷ παιδί ἔχειν, δίψος.

Εἰ διδόασιν, ἀπὸ τῆς φθορᾶς ὑγιεῖ γίνεσθαι τὴν νόσον, συγχωροῦσι δηλονότι καὶ ἐπὶ τοῦ ποιεῖν, εἰ μὴ τι φθορᾶς ἀπεργαστικόν ἐστι· πᾶν δὲ τὸ ποιοῦν καὶ ἀπεργαζόμενόν τι καθ' ἕκαστον αἷτιον δείκνυται τῶν ὑποκειμένων ἐν τοῖς σώμασιν, ἐπὶ τε τῶν ἐνιημένων καὶ θανασίμων φαρμάκων· ἀλλὰ καὶ ὑποπίπτειν τί φασι ταῖς τῶν αἰτίων διαφοραῖς· πεπλά-

88) Sic Ald. et cod. X.; ὑπολειφθεῖσιν Asulan. — Sarac.

Hisce hoc modo dictis constitutisque, esse vocabula quaedam, quae in se non habeant partes rerum significatrices, sed iuxta nudam effictas pronunciationem, concedendum est. Verum plane perpauca, nedum omnia talem nasci conditionem, existimandum est. Neque enim ποιεῖν in hoc nomine φθοροποιόν, perinde ac in reliquis exemplis vocum partes, enunciat, sed longe principem obtinet significationem. Nam, quemadmodum φθορᾶς nomen mutationem in peius, sic et hoc verbum ποιεῖν ita accipiendum est, ut nihil declaret in eo, quod corruptioni obnoxium est, atque, quod omnes palam audiunt, vox sit nihil penitus significans, sicut infanti (vocalae) ἔχειν et δίψος.

Quodsi largiuntur, ex corruptione morbum sano contingere, concedunt utique, vim in verbo ποιεῖν esse, siquidem aliquid est, quod corruptionem efficiat. Omne autem, quod aliquid facit ac perficit, per singulas causas ostenditur subiectorum in corpore, idque tam in iis, quae ingeruntur, quam in letalibus venenis. Sed cum asserunt, differentiis causarum aliquid tribuendum esse, falluntur

νηται δὲ κἀνταῦθα, διαίρεισιν ἀκριβῆ οὐκ εἰληφότες· λέγεται δὲ καὶ παρὰ τοῖς δογματικοῖς αἴτιον ὑπάρχειν καὶ αὐτὸ κατὰ μὲν τι παρασκευαστικόν, κατὰ δέ τι συνεκτικόν· ὥς βουβώνων ἔλκος καὶ βουβώνων πυρετός, καὶ τὸ συνεφιστάμενον τῷ ἀποτελεσματικῷ, χωριζόμενόν τε ὥς πτώμα κατάγματος· καὶ καθόλου δὲ, ὅταν τι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν αἴτιον ὑπάρχῃ, μὴ περιέχεται δὲ ἐν τινι διαίρεσει, μοχθηρὸν μὲν, οὐχὶ δὲ καὶ αἴτιον τῆς τῶν ὁμογενῶν περιγέγραπται φύσεως. Ὅτι δὲ τὸ φθοροποιόν ἐστὶν αἴτιον, ἐλέγχεται μὲν καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος· δείκνυται δὲ ἐναργέστερον ἐπὶ τῶν συμβαινόντων. Τί γὰρ αἴτιον ὑπέλαβον εἶναι μετὰ τὴν ἐκ τοῦ δακέτου πληγὴν, ἢ τὴν ἐπιγινόμενὴν ὑπὸ τοῦ ζώου δύναμιν, καὶ τὸν εἰς τὰ σώματα βαλλόμενον ἰόν; μήτε ψύξιν, μήτε ἔγκαυσιν, μήτε ἔκκοπὴν⁸⁹, μήτε ἀπεισίαν, μήτε ἄλλό τι παραπλήσιον ἔχοντες αἰτιασθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ταῖς διαφοραῖς χαίρουσι τῶν αἰτίων, τὰ μὲν καλοῦντες συνεκτικὰ, τὰ δὲ προκα-

89) Singularis significatus ab ἔκκοπος, quod idem ac ἔγκοπος, κατὰκοπος.

et in hac parte, quoniam haud exactam proposuerunt divisionem. Apud dogmaticos vero dicitur ea causa partim praeparans, partim continens, quemadmodum e bubonibus tum ulcus tum febris existit, et quae ad effectum plenum producendum confert, tum vero secedit e corpore, sicut lapsus (ex alto) fracturam affert. In summa, quoties quidpiam suapte natura causa fuerit, nec ulla causarum divisione comprehenditur, molestum quidem est, neque simul tanquam causa naturae eorum circumscribitur, quae eiusdem generis sunt. Sed, quod φθοροποιόν causa sit, probatur quidem ipso nomine, ostenditur etiam apertius ex iis, quae contingunt. Nam post acceptum a venenata bestia ictum, quam, quaeso, aliam arbitrantur esse causam, nisi vis ipsa fuerit ab animante profecta, ac illapsum in corpora virus? Quandoquidem neque frigus, neque aestus, neque lassitudo, neque digestionis labes, neque aliud quicquam causari possunt. Quoniam vero etiam causarum differentiis gaudent, has continentes, illas praeparatorias appellantes, regerendum

ταρχτικά, λεκτέον αὐτοῖς, ὅτι καθ' ἕτερον δὴ τούτων αἰτιόν ἐστι· τὸ προκαταρχτικὸν ῥηθήσεται δὲ ἀπὸ τοῦ προάγειν τοῦ ἀποτελέσματος καὶ τοῦ προϋπόστασιν λαμβάνειν τοῦ σώματος⁹⁰, συνεκτικὸν δὲ, ἐπειδὴ τῶν παθῶν παρόντων καὶ αὐτὸ πάρεστι, καὶ χωρισθέντος αὐτοῦ χωρίζεται καὶ τὰ συμβαίοντα περὶ αὐτό.

Περὶ τούτων μὲν οὖν οὐ πλείω ῥητέον. Θετέον δὲ, δύναμιν ἔσωθεν φθοροποιὸν ἐναργεστάτην εἶναι αἰτίαν, καὶ τὸν προηγούμενον σκοπὸν τοῦτον ποιητέον· καὶ πρὸ μὲν τῆς κατασκήψεως τῶν παθῶν ποικίλως διαγωνιστέον, μέχρι τοῦ παντελῶς αὐτὴν ἀποσκευασθῆναι τῶν σωμάτων· τοῦτο μὲν, ὑπεξαιρουμένην, δι' ὧν εἰσῆι μερῶν· τοῦτο δὲ, κρατουμένην περὶ ἐνὶ, καὶ μάλιστα οὐ κυρίῳ τόπῳ, πρὶν εἰς τὸ βάθος ἀπελθεῖν καὶ σπλάγχνων ἀψασθαι· τοῦτο δὲ ἀποπλυνομένην ἢ ἐπικιρνωμένην, ἐπειδὴν φθάσῃ χωρεῖν διὰ τῶν σωμάτων· ὅτε μὲν οὖν ὑπέρξεις αὐτοῖς, κομιδὴ ἐπὶ τῶν θανασίμων φαρμάκων δι' ἐμέτων γίνεται· ἐπὶ δὲ τῶν ἰοβόλων διὰ τοῦ

⁹⁰) Sarac. exemplo correxi vulgarem scriptionem: καὶ τὸ πρ. λαμβάνον.

his est, utroque modo esse causam. Ac praeparatoria quidem dicitur, quod effectum plenum praecedat, et corporis substantiam praecoccupet: continens vero, quod passionibus praesentibus et ipsa adsit, hacque remota abscedant simul, quae ex ipsa evenerant.

Sed de his hactenus. Statuendum autem, vim intrinsicam corruptricem manifestissimam esse causam, et hunc principem nobis proponendum esse scopum. Idcirco, antequam irruant passionibus, variis modis certandum est, donec vis omnis ea corporibus excutiat. Modo enim, qua parte intro subierit, eam revocari oportet; modo coerceri circa partem quampiam, maxime vero haud nobilem, priusquam altius irrepens viscera tentet: modo ablui (corruptricem rem) ac dilui oportet, quando iam ipsa pervasura est membra. Cum igitur primum efferverit, vomitionibus evacuanda sunt exitialia venena: si ictu morsu (perniciem allata fuerit), scarificationes adhi-

κατασχασμοῦ, καὶ σικνῶν προσβολῆς, ἐκμυζήσεως καὶ περι-
 σαρκισμοῦ, ὅτε δὲ δι' ἀκρωτηριασμοῦ· ἡ δὲ κατοχὴ καὶ διακρά-
 τησις διὰ κλύσιων καὶ διὰ δριμέων ἐπιθέσεως φαρμάκων· ταῦ-
 τα δὴ κρατεῖν ὁμοῦ καὶ ἀποπλύνειν δύναται τὸν ἰόν. Ἡσβέσις δὲ
 καὶ ἡ ὑποκράτησις⁹¹ δι' ἀκρατοποσίας ἀκράτου τε καὶ γλυ-
 κέως, ἡ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων δριμυφαγίας· ἐπὶ τέλει δὲ συν-
 εργεῖ τούτοις καὶ κάθαρσις κοιλίας καὶ ἰδρωτοποιΐα, καὶ
 τινα ἄλλα κοινῶς, καθὼς κατὰ μέρος ἐπιδείξομεν.

Δεῖ δὲ οὐ μόνον τὴν φθοροποιὸν ὕλην ποιεῖσθαι σκο-
 πόν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος⁹² αὐτῆς καὶ τὸν χρόνον· καὶ γὰρ
 παρὰ ταῦτα πλείστην ὄσιν διαφορὰν τὰ βοηθήματα λαμβά-
 νει· παρὰ μὲν τὸ μέγεθος, ἐπειδὴ περ τῶν δηλητηρίων καὶ
 τῶν ἰοβόλων, τὰ μὲν διεγερτικὰ κινδύνων γίνεται, τὰ δὲ ση-
 πιδόνων βαθυτέρων ἢ ἐπιπολαιωτέρων, τὰ δὲ περιωδυνιῶν
 σφοδροτέρων ἢ ἀμυδροτέρων, τὰ δὲ ἄλλων δυσεργημάτων,
 ἥσσον ἢ μᾶλλον ὀχλούντων· δεῖ δὲ πρὸς τὰ κίνδυνον ἔχοντα
 διὰ τῶν ἀγωνιστικωτέρων ἀγωνίζεσθαι βοηθημάτων, πρὸς δὲ

91) Sic Ald. et cod. X.; κράτησις Asulan. et sequ.

92) Sic iterum Ald. et cod. X.; μέρος Asulan. et sequ.

bendae et cucurbitulae, suctio etiam et incisio carnis cir-
 cinata, nonnunquam et membri amputatio. Retinetur ve-
 ro ac cohibetur collutionibus et impositis acribus rebus:
 haec virus coërcere possunt et eluere. Restinguitur porro
 et subigitur meracioris vini passive potu, aut etiam esu
 acrium, quae contraria vi polleant. Post alvi purgatio, su-
 doris evocatio et alia quaedam communia, quae singulatim
 praecipiemus, auxiliantur.

Attamen non solum ad materiam corruptricem consi-
 lium transferatur, sed et ad ipsius magnitudinem ac ad
 ipsum tempus. Etenim ab his remedia quam maximum
 capessunt discrimen. A magnitudine quidem, quoniam
 nonnulla e venenis, tam haustis, quam morsu inflictis,
 pericula accersunt, alia putredines excitant altiores vel
 magis superficiem legentes, alia dolores cient aut vehе-
 mentiores aut leviores, alia denique incommoda magis
 minusve molesta inferunt. Quamobrem oportet, quae
 gravius periculum afferunt, valentioribus debellare admi-

τὰ ἥσσονα χαλεπὰ διὰ τῶν ἐπιεικιστέρων· ἄτοπον γάρ, ἐπὶ τῶν μιζόντων μικροτέροις, ἂν οὕτω τύχη, χρῶμενον βοηθήμασι, κινδύνῳ τὸν θεραπευόμενον περιβάλλειν, ἐπὶ δὲ τῶν μικροτέρων δι' ἀποτόμου τῆς βοηθείας μάτην αἰκίσασθαι τὸ σῶμα.

Πρόχειρος δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τῶν χρόνων ἐστὶν ὀρισμός· ὁ μὲν γάρ ὀξέως καὶ παραχρῆμα καὶ τὰς ὀχλήσεις καὶ τοὺς κινδύνους ἐπιφέρει· ὁ δὲ ἐξ ἀναβολῆς καὶ χρόνου πλείονος ἢ ἐλάττονος. Προσέκει τοίνυν, τοῖς μὲν ὀξέσι κατεσπυσμένως βοηθεῖν καὶ διὰ πολλῶν ῥμοῦ, τοῖς δὲ σχολαιοτέρως. Ταυτὶ μὲν οὖν, ὥς ἐν τεχνολογίᾳ, μετρίως ὥρισται· προάγωμεν δὲ ἐξῆς, ὥς ἐπὶ καταμέρος.

Κεφ. α'. [Σημεῖα κυνὸς λυσσῶντος καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διδηγμένων.] Τὸν περὶ τῶν λυσοδῆκτων λόγον προετάξαμεν τῶν ἄλλων, ἐπεὶ καὶ τὸ ζῶον πολὺ τε καὶ σύνηθές ἐστι, καὶ συνεχῶς ἀλίσκεται τῇ λύσσει ὁ κύων καὶ ἀπόλλυται, καὶ δυσφύλακτον καθέστηκε· καὶ ὁ ἀπ' αὐτοῦ κίνδυνος ἀπαραίτητός ἐστιν, εἰ μὴ πολλοῖς χρήσαιτο τοῖς βοηθήμασι.

niculis; quae minus infesta sunt, mitioribus. Quippe ineptum fuerit, in gravioribus malis leviora adhibere, si fors tulerit, praesidia, atque adeo hominem in discrimen adducere, in minoribus vero praecipiti violentaque curatione corpus cruciaret.

Est et in promptu, quae a temporibus desumitur, indicatio. Sunt enim, quae praesentes ac subitaneas inferant perturbationes et calamitates, alia vero nonnisi temporis spatio, et modo longiore, modo brevior, nocent. Itaque in acutis quidem multa festinanter auxilia simul adhiberi oportet, reliquis tardius. Haec, sicut in tractatu de arte (fieri assolet), mediocriter praecepimus: iam in singula statim descendamus.

Cap. I. [*Signa rabiosi canis eorumque, qui ab eo demorsi fuerint.*] De rabidi canis morsu commentarium aliis iccirco praeposuimus, quod id animal, ut frequens et homini familiare est, ita et rabie saepenumero prehenditur, indeque perit, et ab eo sibi cavere difficile est. Hinc ideo periculum inevitabile hominem manet, nisi multis

Λυσσᾷ δὲ ὁ κύων ὥς τὸ πολὺ⁹³ μὲν ἐν τοῖς σφοδροτάτοις καύμασιν, ἐνίοτε δὲ ἐν τοῖς ἐφισταμένοις⁹⁴ κρύεσι· λυσσῆσας δὲ ἀποτρέπεται καὶ βρῶσιν καὶ πόσιν· καὶ φλέγμα πολὺ ἀφρώδεις ἐκ τοῦ στόματος καὶ τῶν ῥινῶν προβάλλει· καὶ πονηρὸν βλέπει καὶ στυγνότερον τοῦ συνήθους· ἐφορμᾷ⁹⁵ δὲ χωρὶς ὑλακῆς πᾶσιν ὁμοίως καὶ θηρίοις καὶ ἀνθρώποις, πᾶσί τι συνήθεσι, καὶ ἀγνώστοις, δάκνων. Καὶ παραχρῆμα μὲν οὐδὲν ὀχληρὸν ἐπιφέρει, πλὴν ὅσον ὀδύνην, τὴν ἐκ τοῦ τραύματος· ὕστερον δὲ ἐμποιεῖ πάθος τὸ καλούμενον ὕδροφοβικόν· συμπίπτει δὲ μετὰ σπασμῶν καὶ ἐρυθρημάτων ὅλου τοῦ σώματος, μάλιστα δὲ ὅλου τοῦ προσώπου, καὶ μετὰ ἐφιδρώσεως καὶ ἀπορίας⁹⁶ καὶ τινὲς μὲν φεύγουσι τὴν αὐγὴν, τινὲς δὲ τρύχονται συνεχῶς· ἔτιοι δὲ ὑλακτοῦσιν, ὥς περ κύνες, καὶ δάκνουσιν ἐπιόντας⁹⁷ καὶ δάκνοντες αἵτιοι

93) Sic Ald., Asnl. et Paull. lib. 5. c. 5., ubi haec excerpit; ἐπὶ τὸ πολὺ Cornar., Goup. et Sarac.

94) Melius Paull. ἐπιτεταμένοις.

95) Ald. ἐφορᾷ.

96) E Paulo mendosum textum: καὶ μάλιστα ἀπὸ ιδρώσεως καὶ ἀπυρίας, quem Ald., Asulan. et Cornar. habent, Goup. et Sarac. tamen ἀπορίας, sic emendavi.

97) E Paulo loco ἐπιόντας.

utatur praesidiis. Plerumque vero canis in rabiem agitur per flagrantissimos aestus, ac interdum etiam per instantia (saevissima) frigora. Rabie autem correptus et cibum et potum aversatur, largam spumantemque pituitam ex ore proiicit naribusque, torvum ac solito tristius intuetur, in omnes homines iuxta ac bestias irruit, ac omnes passim, tam familiares, quam ignotos, morsu petit. Neque tamen protinus aliud quicquam grave, quam ex vulnere dolorem, infert: deinceps vero morbum producit, hydrophobia appellatum. Hunc comitantur convulsiones ac totius corporis rubedines, praesertim faciei, cum sudoribus profusis et anxietate. Non desunt aegri, qui lucis splendorem refugiant, alii continuo conficiuntur (cruciantur.) Nonnulli latratus edunt, et obvios morsibus invadunt, quibus ipsorum morbum aliis inferunt. Ex iis porro, qui

τοῦ αὐτῶν ⁹⁸ πάθους κατέστησαν. Τῶν δὲ ἐμπεσόντων εἰς τὸ πάθος μηδένα ἴσμεν περισωθέντα ⁹⁹, εἰ μὴ καθ' ἱστορίαν· παρειλήφαμεν περιγενέσθαι ἓνα καὶ δεύτερον· καὶ γὰρ Εὐδήμος περιγεγενῆσθαι τινὰ φησι· καὶ Θεμισώνα οἱ μὲν λέγουσι τῷ πάθει δηχθέντα περιπεσεῖν, καὶ σωθῆναι· οἱ δὲ, φίλῳ ὑδροφοβιώντι προσκαρτερήσαντα προθύμως καὶ συμπαθῶς, εἰς τὴν ὁμοίαν ἐμπεσεῖν διάθουσιν, καὶ πολλὰ κακοπαθήσαντα σωθῆναι. Τὸ μὲν οὖν πάθος ἐστὶν ἀργαλέον· πρὸ δὲ τῆς πείρας αὐτοῦ ¹⁰⁰ πολλοὺς καὶ αὐτοὶ περιεσώσαμεν, καὶ ὑπ' ἄλλων ἱατρῶν σωθέντας ἔγνωμεν.

Κεφ. β'. [Θεραπεία τοπικὴ τῶν ὑπὸ λυσσῶντος κυτὸς δηγμάτων.] Τῆς θεραπείας ἡ μὲν ἐστὶ κοινή· καὶ χρηστέον αὐτῇ ἐπὶ πάντων τῶν ὑπὸ τινος ἰοβόλου ζώου δεδηγμένων· ἡ δὲ τις ἰδία τῶν λυσσοδῆκτων, τοῖς μὲν γὰρ ἄκρως ὠφελεῖν εἰθισμένη, τοῖς δὲ ἀπὸ πολλοῦ δηχθεῖσιν, ἀνάρμοστος· καὶ πρῶτόν τε αὐτὴν ἐκθέμενοι, μετὰ τοῦτο

98) Recte sic Ald.; αὐτῶν tell.

99) Haec e Paulo, quibus cum careant editiones, lacuna nata est.

100) Paull. πρὸ δὲ τῆς τοῦ πάθους καταπείρας.

in eiusmodi aegritudinem illapsi fuerint, nullum servatum scimus, nisi unum vel alterum evasisse, ex historiis accepimus. Namque et Eudemus superstitem quendam evasisse narrat. Themisonem quoque demorsum referant in hanc incidisse affectum, servatum tamen fuisse. Quin et fertur, quendam, cum apud amicum hydrophobicum libenter et amore commotus perseveraret, similem contraxisse affectum, attamen post multos cruciatus salvum tandem superfuisse. Est igitur hoc morbi genus atrocissimum: a quo tamen, priusquam ipsum experirentur, demorsos haud paucos ipsi servavimus, et complures ab aliis medicis curatos cognovimus.

Cap. II. [Curatio particularis morsuum rabidi canis.] Ratio medendi quaedam communis est, qua utendum in iis omnibus, qui a virulenta quadam bestia demorsi fuerint, altera iis peculiaris, quos rabiosus canis momorderit. Haec nonnullis quidem maximo prodesse consuevit, aliis vero, qui iam dudum morsi fuerint, inu-

καὶ τὴν κοινὴν ἐκτροχάσομεν. Διὲ τολύυν καρκίους ποταμίους ἐπὶ κληματίδος λευκῆς ἀμπέλου καῦσαι, καὶ τὴν τέφραν αὐτῶν λειοτριβήσαντα ἔχειν ἀποκειμένην· ὁμοίως δὲ καὶ ῥίζαν γεντιανῆς ἀποθέσθαι κεκομμένην καὶ σιτημένην. Ὅποτε δὲ τις δηχθείη ὑπὸ λυσσῶντος κυτὸς, εἰς οἴνου ἀκράτου κυάθους δ' ἐμβάλλειν δύο μὲν κοχλιάρια τῆς τῶν καρκίων τέφρας, ἐν δὲ κοχλιάριον τῆς γεντιανῆς, καὶ ἐγκυκῆσαντας ὡς ἐν ἁλφίτῳ διδευμένῳ, πίνειν ἀπὸ τῆς α' ἡμέρας, μέχρι τεσσάρων ἡμερῶν.¹ ἀπαρχῆς μὲν οὖν διδόμενον τὸ φάρμακον τοῦτον προσφιερίσθω τὸν τρόπον· εἰ δὲ ἡμέραι παρεληλύθαισι δύο ἢ τρεῖς ἀπὸ τῆς δήξεως, ἐγχειροῦντας τῇ θεραπείᾳ, τριπλάσιον διὲ διδόναι· ὅσον ἐξαρχῆς εἰρήκαμεν. Τὸ μὲν ἄριστον ἐπὶ τῶν λυσοδῆκτων βοήθημα, ὃ δὴ καὶ μόνον ἐνίοις ἤρκεσε, τοῦτό ἐστι, καὶ χρηστέον αὐτῷ μετὰ πεποιθήσεως· ἔνεκα δὲ τοῦ καὶ δι' ἄλλων ἡσφαλίσθαι πρὸς ἄφυκτον δοκοῦντα κίνδυνον, οὐδὲν τὸ κωλύον ἐστὶ καὶ τοῖς λοιποῖς χρῆσασθαι· αἰρετώτερον δὲ διακενῆς, ἂν οὕτω τύχη, τῶν

1) Suspicabatur Cornar. τεσσαράκοντα ἡμερῶν. Sed et Paullus: πόσιζε ἡμέρας δ'.

tilis. Qua quidem ratione protinus exposita, dein et communem illam perstringemus. Cancros igitur fluviatiles igni e clematidis albae sarmentis cremare oportet, et cinerem eorum ad lacvorem tritum reconditum habere: pariterque gentianae radicem tusam cribratamque reponere. Quoties autem aliquis a cane rabioso demorsus fuerit, in quaternos meraci vini cyathos bina cineris cancorum cochlearia, unumque gentianae coniiciantur, ac, ubi in polentae dilutioris modum subacta remistaque fuerint, quatridduo bibantur. Hoc vero modo exhibetur remedium statim ab initio. Quodsi ab illato morsu duo tresve dies iam elapsi fuerint, curationem inchoaturi, triplex eius modi, quod ab initio retulimus, exhibebimus. Optimum id est adversus rabiosorum morsus praesidium, quod etiam unicum nonnullis satis ad salutem fuit, quoque cum fiducia uti licet: attamen, quo firmitus contra periculum, ut videtur, inevitabile muniamur, nihil quicquam obstat, quominus et aliis utamur auxiliis. Sed et inhumanos

βοηθημάτων τὸ ἀπάνθρωπον ὑπομῆναι, ἢ διὰ τὴν ὀλιγο-
ρίαν κινδύνῳ περιπεσεῖν.

Οὐχ οὕτω δ' εὐλαβητέον τὰ μεγάλα τραύματα ἐπὶ τῶν
λυσσοδῆκτων, ὥς τὰ μικρὰ καὶ ταῖς ἀμυχαῖς ἐμφερῇ· διὰ γὰρ
τῶν μεζόνων ἄθρουν καὶ πολὺ αἷμα προχέομενον δύναται τε καὶ
τοῦ ἰοῦ συναποκλύζειν, διὰ δὲ τῶν μικροτέρων οὐδαμῶς· καὶ
ἐκ μὲν τῶν μεζόνων τὰς ἀφισταμένας σάρκας αὐτόθεν ἀφαιρε-
τέον καὶ τὰ χεῖλη περιγλυπτέον διὰ τῆς ἀκμῆς· ἀνατεθείσης δὲ
τῆς σαρκὸς ἀγκίστρῳ ἢ μυδίῳ², τὴν ἐκτομὴν ἀποτελεστέον·
ἐπὶ ἀμφοτέρων δὲ τὰ ἐν κύκλῳ βαθυτέραις ἀμυχαῖς κατασχα-
στέον, ὅπως³ ἡ τοῦ αἵματος πλείων⁴ γενομένη κένωσις ἐναν-
τιωθήσεται τῇ τοῦ ἰοῦ διὰ τὸ σῶμα διαδόσει.⁵ Πολλὴν δὲ
καὶ ἡ σικύα κολληθεῖσα μετὰ πολλῆς ἁλογὸς παράσχοι ὠφέ-
λειαν, ὥστε λύσαι τοῦ ἰοῦ τὴν δύναμιν.

Ἡ δὲ καῦσις⁶ ἀνυσιμώτατον ἐπὶ τῶν ἰοβόλων ἐστὶ βοή-
θημα.⁷ Τὸ γὰρ πῦρ, πάσης δυνάμειος εὐτονώτερον ὑπάρχον,

2) Sic Ald.; μύδρῳ Cornar. et sequ. Μίδιον etiam alio loco habet
Paull. 6, 78.

3) Sic Goup.; εἴπως Ald. et tell.

4) Sic cod. Par. apud Goup.; παραπλησιωτέρα Ald. et tell.

5) Vulg. ἐναντ. τὰ σώματα τῇ τοῦ ἰοῦ διαδόσει.

6) Ald. peculiare habet cap. περὶ καύσεως.

7) Vulg. βοηθημάτων.

quantumvis frustra remediorum tolerare cruciatus satius
multo fuerit, quam per inertiam in discrimen adduci.

Neque vero tantopere metuenda in demorsis a rabioso
cane maiuscula vulnera, quantopere minora, rimisque similia:
quippe e maiori vulnere copiosus sanguis confertim ema-
nans simul veneni particulam eluere potis est: id quod
minori vulnere fieri nequit. Quin et a maioribus abscen-
dentes carnes quamprimum auferri, ipsa quoque labra
acie scalpelli circumscribi oportet: hamulo autem aut vol-
sella prehensa caro abscindi. In utrisque partes circina-
tim profundioribus rimis scarificantur: sic enim uberior
sanguinis evacuatio adversabitur distributioni viri per cor-
pus. Multam et affert utilitatem cucurbitula cum insigni
flamma affixa, ut vim veneni exsolvat.

Ustio vero expeditissimum est contra virulentos ictus
adminiculum. Ut enim ignis, qua prae ceteris pollet effi-

ὁμοῦ μὲν κρατεῖ καὶ κωλύει φέρεσθαι τὸν ἰὸν ἱσσωτέρῳ, ὁμοῦ δὲ τὸ κρατηθὲν αὐτοῦ μέρος τῆς ἐφεξῆς θεραπείας καταβολὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐργάζεται, παραμεινούσης τῆς ἐλκώσεως ἐπιπλέον. Τὴν μὲν γὰρ ἔκπτωσιν τῆς ἐσχάρας μάλιστα ἐκ τούτου φροντιστέον, ὅπως μὴ τάχιον τὰ μέρη συγκλεισθῇ. Ἄλλ', εἰ δυνατόν ἐστι, πολὺ τῆς προθεσμίας τὰς ἐλκώσεις τηρητέον, καὶ ἐπιφλεγμαινούσας καὶ ἐπιρῶνπαινομένας· παρέξι δὲ αὐταῖς τὸ τοιοῦτον τάριχος ἐπιτιθέμενος, καὶ σκόροδον ἄγριον λειοτριβημένον⁸, κρόμμυά τε ὡσαύτως· ὁπὸς μὲν οὖν μάλιστα ὁ κυρηναϊκὸς ἢ ὁ καλούμενος μηδικὸς ἢ παρθικὸς· κόκκοι δὲ πυρῶν ἐπιτιθέσθωσαν καὶ μεμασσημένοι καὶ ἀμάσσητοι· διαφυρῶμενοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἐμβροχῆς ἀνευρύνουσι τὰ τραύματα. Τινὲς δὲ οἶονται, τοὺς μεμασσημένους ἀντιπαθὲς τι ἔχειν ἀπὸ τῆς τῶν μεμασσηκότων νηστείας· οὐ μὴν τοῦτο βέβαιόν ἐστι· ἀλλὰ εὐκαίρως αὐτοῖς χρηστέον. Εἰ δὲ, ὅπερ γίνεται πολλάκις, καὶ οὐλαὶ συνερχόμεναι φθάνουσι πρὸ τῶν ἡμερῶν, διὰ χειρὸς ἀναξαίνειν

8) Cornar. et Goup. λειοτριβόμενον.

cacia, virus ipsum evincit penitusque ferri prohibet; ita et pars ignem experta futurae deinceps curationi non mediocre ponit fundamentum, dum diutius ulcerata permanet. Quam ob causam etiam exinde accurate animadvertendum est, ut ne, cum exciderit crusta, ulceris orae celerius coalescant. Quin, si fieri potest, magnam praefiniti temporis partem ulcerationes, licet inflammatione obsessas et sordibus inquinatas, prorogari convenit. Id commodè praestabit inditum iis salsamentum, itemque alium sylvestre ad laevorem tritum: similiter et cepae, ac imprimis liquor cyrenaicus, aut quem medicum parthicumve appellant. Tritici quoque grana tam mansa, quam minime mansa imponantur: haec enim, dum humore concepto turgescunt, vulnera dilatant. Neque desunt, qui commanducata eiusmodi grana arbitrentur a mandentium ieiunio vim aliquam veneno adversariam asciscere, verum id certum non est. Sed tempestive ea adhibenda sunt. At si, quod saepius accidit, cicatrices ante dies praestitutos coire desierint, promte eas refricare expedit, seu car-

προσῆκει, περισαρκίζοντας καὶ τέμνοντας, ἢ καὶ ἐπικαίοντας πάλιν, ἐὰν οὕτω τύχη· παρελθούσης δὲ τῆς προκειμένης προθεσμίας, ἀφετέον μὲν ἀπουλωθῆναι τοῖς ἔλκεσιν· ἐμπλάστρω δὲ τῇ διὰ τῶν ἁλῶν ὅλον τὸν τόπον καταληπτέον· μετὰ ὀλίγας δὲ ἡμέρας σιναπιστέον.

Κεφ. γ'. [Περὶ διαίτης τῶν ὑπὸ κυνὸς λυσσῶντος δηχθέντων.] Ἡ μὲν οὖν τοπικὴ θεραπεία τῶν λυσσοδῆκτων τοιαύτη τίς ἐστι. Δειὶ δὲ καὶ τὴν διαίταν αὐτῶν ἐστοχάσθαι τῆς πρὸς τὸν ἰὸν ἐναντιώσεως, ἵνα ὁμοῦ μὲν ἀμβλύνη καὶ σβεννύη τὴν δύναμιν, ὁμοῦ δὲ] κωλύη τὴν εἰς βάθος φεραν· καταλαμβανόμενα γὰρ ἀντιπίπτει τῇ παρeisδύσει τῆς φθοροποιοῦ δυνάμεως· δύναται δὲ τούτων ἑκάτερον παρέχειν τοῦτο, οἶνου ἀκράτου ζωροτέρου πόσις καὶ γλυκέος καὶ γάλακτος· οἱ γὰρ ταῦτα πάντα λαμβάνοντες πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν, ἐνίστανταιί τι ἰῶ, ὅτι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δοσιμύτητα ἐκκναίει·⁹ ὡσαύτως δὲ καὶ σκορόδων καὶ πράσων καὶ κρομύων ἐδωδή· καὶ ταῦτα γὰρ τὸ ὅλον δυσμετάβλητα καὶ δυσ-

9) Etiam si nusquam non *ἐκκαίει* legatur, mea tamen scriptura et natura rei ipsa, et praeceptorum interpretum auctoritate sancitur.

nes circinatim incidere, seu etiam, si fors ita tulerit, iterum adurere. Transacto vero praefinito tempore permitendum est, ut ulcera cicatrice obducantur, et pars tota emplastro, quod e salibus conficitur, comprehendenda. Paucos tandem post dies etiam sinapismus imponendus est.

Cap. III. [*De victus ratione eorum, qui a cane rabioso demorsi sunt.*] Talis est curatio eorum topica, qui a cane rabioso morsum sunt. Oportet vero eam victus institui rationem, quae veneno adversetur, ut ipsius vires hebetet ac restinguat, simul vero arceat, quominus ad intima perniciēs illabatur. Namque assumpta maleficae qualitatis penetrationi resistunt. Horum utrumque praestare potest vini meraci annosioris potus, passi lactisque: siquidem, qui haec omnia provide assumunt, veneno non parum resistunt, cum omnem eius acrimoniam obtundant. Simili modo protest alliorum, porrorum ceparumque esus, quippe cum difficillime transmutentur ac vix aboleantur.

εξίτηλα· παραμένουσι γὰρ αὐτῶν αἱ ποιότητες ἐπὶ πλείους ἡμέρας, ὅποταν οὐ νικᾶται οὐδὲ τρέπεται ὑπὸ τῆς φθοροποιοῦ δυνάμεως· ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων κρατεῖν αὐτῆς πέφυκιν· εἰς τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἀντιδότων ἐστὶ χρεία, καὶ τῆς θηριακῆς, καὶ τῆς Εὐπατωρίου λεγομένης, καὶ τῆς Μιθριδατείου, καὶ πάσης ἄλλης, ἥτις ἐκ πλειόνων ἀρωμάτων εἴληφε τὴν σύστασιν· δυσμετάβλητα γὰρ τῇ συστάσει πάντα τὰ ἀρώματα ταῖς δυνάμεισι καὶ ταῖς οὐσίαις· διὸ περικρατεῖται τοῖς σώμασι. Τοιοῦτος μὲν οὖν καὶ ὁ τῆς διαίτης τρόπος.

Δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι ἡ τοῦ ὑδροφοβικοῦ πάθους ἐγκατάσκηψις οὐδὲ ὠρισμένην ἔχει προθεσμίαν· ὥς ἐπιτοπλεῖστον γὰρ ἕως τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἐιωθός, τοῖς ἀμεληθεῖσι καὶ δι' ἑξαμήνου ἐνίοις ἀπῆντησε, καὶ δι' ἑνιαυτοῦ· καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐώραται¹⁰· ἱστοροῦσι δὲ τινες μετὰ ἑπταετίαν ἐνίοις ἐνδιδόναι τῷ πάθει· καὶ κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς τῶν λυσοδῆκτων ἡ θεραπεία τοιαύτη ἐστίν· ἐὰν δὲ ὅπωςδηποτοῦν ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις μὴ προληφθῇ τὰ προειρημένα βοηθήματα, τὸ

10) Ald. ὁρᾶται.

Complures enim dies qualitates eorum permanent, ac tamdiu a vi mortifera neque vincuntur neque mutantur, sed contra hanc ipsam sua natura superant. Ad hoc ipsum valet antidotorum usus, theriacae, et eius, quae Eupatoria dicitur, Mithridatiae etiam et alius cuiusvis, quae e pluribus constet aromatis: quippe aromata omnia aegre suas tum qualitates tum substantias permutant, atque adeo integris viribus in corporibus retinentur. Victus igitur ratio hoc modo se habet.

Nosse autem oportet, hydrophobici affectus invasionem haud certum praefinitumque servare tempus. Cum enim ut plurimum ad quadragesimum usque diem differri soleat, neglectis tamen quibusdam post semestre, imo etiam post annum supervenisse observavimus. Sunt et qui narrent, nonnullos post septennium eo affectu correptos fuisse. Ac inter initia quidem ea, quam praecepimus, debet curatio esse morsorum a cane rabioso. At vero, si qua demum cunque e caussa praesidia ante memorata primis diebus praetermissa fuerint, alienum deinceps crit, et

μὲν περισαρκίζειν καὶ καίειν παραλειπτέον·¹¹ οὐ γὰρ ἱκανῶς εἰς τὸ βάθος παρεληλυθὸς μετέγειν δύναται·¹² οὐδεμία γὰρ ὄνησις τῆς ἐπιβολῆς, ἀλλὰ διακενῆς τὰ σώματα ταῖς ὀδύναις ὑποβληθήσεται.¹³

Τρόπος δὲ τῆς θεραπείας ἕτερος ἀγέσθω, κάθαρσις, ἥ καὶ μέγα ὄφελος ἐμπαρέχειν δυναμένη, συμμεταποιεῖ γὰρ τὴν ἑξιν κινουσα· ἥ τε διὰ τῆς κολοκυνθίδος ἱερὰ δόσις· καὶ δὴ καὶ τὸ γάλα τὸ σχιστὸν ὁμοῦ κάθαρσιν καὶ ἐπικράσεις¹⁴ παρέχειν δυνάμενον· αἱ τε δριμυφαγίαι καὶ ἡ τοῦ ἀκράτου πόσις παραλαμβάνεσθωσαν καθημέραν, ἀμβλύνειν δυνάμεναι τὸν ἰόν· καὶ πρὸς τούτοις ἰδρωτοποιῖα καὶ πρὸ τροφῆς καὶ μετὰ τροφήν· δρωπακισμός τε καὶ σιναπισμός κατὰ μέρος ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος· πάντων δὲ ἀνυσιμώτατον αὐτῶν¹⁵ ὁ ἐλ-

11) Sic Ald.; παραληπτέον Asul.; μὴ παραλειπτέον Paull., nbi sup-
ericoi, παραληπτέον esse legendum, cum sequatur: φθάσαντος ἤδη
τοῦ ἰοῦ χωρῆσαι παρὰ τὸ βάθος.

12) Vulgarem lectionem: καὶ γὰρ ἱκ. εἰς τὸ παρελ. μ. δ. sic emen-
davi. Imperant eam emendationem et nexus et modus, quo Paullus
haec intellexit.

13) Sic Ald.; βλαβηθήσεται Asul. et sequ.

14) Ald. ἐπικρατήσεις. Sed nostram lectionem, quae vulgaris est,
tuctur Diosc. lib. 2. c. 53. et Galenus, qui ἐπικράσεως definitio-
nem tradit, meth. med. lib. 9. c. 10. p. 640.

15) Sic Ald.; ἀπὸ τούτων Asul. et cell.

carnem scalpro circinare et nationem experiri. Non enim
satis, quod iam ad penetralia progressum est, transferro
(ac iterum revocare) haec auxilia possunt. Nullus tum
esset eius administrationis profectus, sed corpora frustra
doloribus opprimerentur.

Proinde alia curationis ratio ineunda est: imperanda ni-
mirum purgatio, quae, dum corpus agitando ipsius habitum
transmutat, magnum affert adiuumentum. Adhibenda est
hiera, quae colocynthidem recipit, itemque lac schiston,
quippe quod simul et deiectionem moliri potest et con-
temperandi vim habet. Acrium porro esus et meraci
potus, quibus hebetari venenum potest, quotidie assumi
debent. Praeter haec sudores et ante pastum et post eum
eliciendi: quin et dropaces et sinapismi alternatim uni-
verso corpori applicandi. Attamen helleborismus omnium

λεβορισμός ἐγνώσθη, καὶ χρηστέον τεταρτήκοτως τῷ βοηθήματι, οὐχ ἅπαξ, οὐδὲ δις, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς ἢ καὶ μετὰ ταῦτα· τοσαύτην γὰρ τὴν ἰσχὺν προσφέρεται τὸ βοήθημα, ὥστε τῶν ἤδη συνησθημένων τοῦ ὑδροφόβου, περισωθῆναι τινὰς λαβόντας ἐλλέβορον εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ καταπειρασμῷ τοῦ συμπτώματος· τοὺς γὰρ ἤδη κατεσχημένους, οὐδὲ αὐτός τι περιποιῆσαι δύναται.

Τὴν μὲν οὖν τῶν λυσοδῆκτων ἐπιμέλειαν πρώτην ἐξεθέμεθα, δι' ὃν ἐμπροσθεν εἰρήκαμεν ἐπιλογισμόν· μεταβαίνοντες δ' ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἰοβόλων, πρῶτον μὲν τὰς σημειώσεις αὐτῶν ὑπὸ μίαν ἐκθησόμεθα πρόφασιν· μετὰ δὲ τοῦτο, κοινὴν τὴν θεραπείαν, πᾶσιν ἀρμόσαι δυναμένην· ὑποδραμόντες δὲ ἐξῆς ὑποδείξομεν, εἴ τινὰ κατ' ἰδιότητα ἐνλοῦς προσωφελεῖν πέφυκεν· ὁμοίως καὶ τὰ τελείως ἀβοήθητα παρασημειωσόμεθα.

Κεφ. δ'. [Περὶ φαλαγγίων.]¹⁶ Τοῖς μὲν ὑπὸ φαλαγγίων διδηγμένοις αὐτὸς μὲν ὁ τόπος ἐνερευθῆς ἐστὶ καὶ

¹⁶) Ald., Asul. et Marcellus hic ordiuntur librum octavum universi operis. Comarus primus, ut par erat, cum priori contraxit.

efficacissimum deprehenditur praesidium, quo quidem cum fiducia non semel aut iterum, sed frequentius etiam ante diem quadragesimum, vel post hoc etiam tempus, uti licet. Tantam enim vim habet id genus auxilii, ut nonnulli, qui aquae metu iam prehendebantur, sumto in ipso morbi insultu helleboro incolumes evaserint. Nam eo malo iam occupatos ne helleborus quidem servare poterit.

Atque iam primariam exposuimus huius morbi curationem, iuxta ratiocinium, quod initio protulimus. Nunc transgrediendum est ad reliqua ictu aut morsu infesta animalia: protinus eorum signa, unam secuturi normam, trademus: dein vero communem medendi rationem, quae omnibus ex aequo conveniat: tandem cursim ea subiiciemus, quae nonnullos sua proprietate iuvare possunt. Similiter, et quae prorsus insanabilia sunt, annotabimus.

Cap. IV. [De phalangiis.] Eis, qui a phalangiis demorsi fuerint, pars affecta rubens et velut aculeis com-

ὅμοιος κεντήμασιν, οὔτε διωδηκῶς, οὔτε περίθερμος, ἀλλὰ μετρίως μὲν ὑπέρυθρος¹⁷, ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων κατεψυγμένος· παρακολουθεῖ δὲ τρόμος δι' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ ἐντάσεις περὶ τοὺς βουβῶνας καὶ τὰς ἰγνύας, προσεοικυῖται σπασμῶ· περὶ τὴν ὀσφὺν ἄλγημα¹⁸, καὶ συνεχῆς πρὸς οὔρησιν ἐρεθισμός· δυσκολία πολλή περὶ τὴν ἐκκρίσιν τοῦ περιττώματος· ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἰδρῶς ψυχρὸς καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν ἐκκρίνεται· τὰ τε ὄμματα δακρύει καὶ ποσῶς ἀμαυροῦται.

Κεφ. ε'. [Περὶ σκολοπένδρας.] Τοῖς δὲ ὑπὸ τῆς καλουμένης σκολοπένδρας ἢ ὀφιοκτίνης¹⁹ δεδηγμένοις, ὁ μὲν ἐν κύκλῳ τόπος τοῦ δῆγματος πελιοῦται καὶ περισήπεται²⁰· καί ποτε τρυγώδης, κατὰ τὸ σπάνιον καὶ ἐντεριυθῆς φαίνεται· ἔλκουται δὲ, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δῆγματος λαμβάνων τὴν ἀρχήν, ἔλκωσιν τινα ἐπίπονον καὶ δυσάλθῃ²¹· πρὸς δὲ τούτοις περὶ ὅλον τὸ σῶμα συναίσθησις γίνεται κνησμώδης.

17) Asul., Cornar. et Ruell. ὑπέρυθρος. Sed nobiscum scribunt Paull., Aët., Ald., Marcell., Goup. et Sarac.

18) Ex Actuario sic emendavit Sarac. vulg. σύλλημα Ald., Asul., Cornar., σύλλημμα Marc., Goupyl., quam vocem corruptam censuit H. Stephan., vario modo intellexerunt interpretes.

19) Ὀφιοκτίνης mavult Schneider in lex.

20) Paull. ἐπαιρείται.

21) Sic Ald., Cornar., Goup. et Sarac.; δυσανθῇ mendose Paull.; δύσφορον Asul. et Marc.

puncta conspicitur; ceterum neque intumescit, neque adeo calet, sed contra, quamvis mediocriter rubeat, friget tamen. Consequuntur totius corporis tremor, ac distentiones circa inguina et poplites, convulsionibus haud absimiles, lumborum dolor et perpetua mingendi cupido, nec non et eiusdem excernendae difficultas. Similiter et per universam cutem frigidus sudor excernitur: collacrimant oculi, et quodammodo caligant.

Cap. V. [De scolopendra.] Si cui scolopendra seu ophioctones morsum intulerit, pars per ambitum livet ac computrescit: interdum faeci similis, at rarius rubra, conspicitur. Ulceribus autem, quae a parte demorsa originem ducunt, dolores cient, et curationem respuunt, obsidetur membrum. Ad haec prurigo per totum corpus sentitur.

Κεφ. ε'. [Περὶ σκορπίου.] Τοῖς δὲ ὑπὸ σκορπίου πληγεῖσιν²² ὁ μὲν τόπος εὐθέως ἄρχεται φλεγμαίνειν, σκληρὸς καὶ ἐντριυθῆς καὶ περιτενῆς²³ σὺν ὀδύνῃ γινόμενος· καὶ ἐναλλάξ, ὅτε²⁴ μὲν γὰρ πύρωσις, αὐθις δὲ ψύξις ἐπιλαμβάνεται· καὶ πόνος ἐξαπίνης, καὶ ποτε μὲν ῥατίζει, ποτὲ δὲ ἐπιτείνεται· παρέπεται δ' αὐτοῖς ἰδρώς καὶ φρικώδης αἴσθησις, καὶ τρόμος καὶ περίψυξις ἀκρωτηρίων, καὶ βουβώνων ἔπαρσις, φυσήματα²⁵ διὰ τῆς ἔδρας· ὀρθοτριχία τε καὶ δύσχροια ἐπαλγῆς περὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς αἰσθήσεως, καθάπερ ἀπὸ βελόνης κεντημάτων ὀδυνωμένης.²⁶

Κεφ. ζ'. [Περὶ τρυγόνος θαλασσίου.] Τοῖς δὲ ὑπὸ τρυγόνος θαλασσίου δηχθεῖσι²⁷ παραντίκα μὲν περιωδυνία συμβαίνουνσι δυσκατέργαστοι, σπασμοί τε συνεχεῖς, καὶ πόνος, καὶ ἀτονία, καὶ διανοίας διαφορά· μετὰ δὲ τοῦτο ἀφωνία καὶ σκοτασμός ὀφθαλμῶν· αὐτὸς δὲ ὁ πληγεὶς τόπος πέλιος

22) E Paullo, loco vulg. δηχθεῖσιν; cum non mordeant scorpiones.

23) E Paullo; περιπελῆς Ald.; περιπαθῆς Asul. et sequ.

24) Sic Paull.; γινόμενος ἐναλλάξ. ὅτε vulgo.

25) Egregie lectionem vulg. φύματα sic ex Paullo correxit Sarac. In Paullo enim: πνευμάτων μετὰ ψόφου διὰ τῆς ἔδρας ἔκδοσις.

26) E Paullo, loco vulg. ὀδυνώμενος.

27) Rectius dicturus fuisset πληγεῖσι, sed Paull. etiam δηχθεῖσι.

Cap. VI. [De scorpione.] Icta a scorpione pars ilico incipit inflammari, indurescit, rubescit, et cum dolore circumquaque distenditur: vicissimque modo exaestuat, modo frigore prehenditur: dolor itidem, qui decerpente accessit, modo se remittit, modo intenditur. Comitantur vero sudor, horroris sensus atque tremor. Quin et extremæ corporis partes frigescunt, tument inguina, flatus per sedem erumpunt, surrigantur capilli, accedit decoloratio, dolorque velut ex pungente acu per universam cutem sentitur.

Cap. VII. [De pastinaca marina.] A pastinaca marina percussis protinus accidunt pertinaces dolores, convulsiones assiduæ, lassitudo, languor et mentis alienatio: post hæc etiam vocis interceptio et oculorum caligo. Ipsa vero pars percussa livet ac nigrescit per ambitum: et partes,

γίνεται καὶ μέλας τὰ κύκλω²⁸, καὶ τὰ πλησίον αὐτοῦ μέρη καὶ πρὸς τὴν ἀφὴν ἀναισθητεῖ· ἐπὰν δέ τις αὐτὸν ἀποψήσῃ, ἰχώρ ἐξ αὐτοῦ μέλας, παχὺς, δυσώδης ἐκκρίνεται.

Κεφ. η'. [Περὶ μυγαλῆς.] Τοῖς δὲ ὑπὸ μυγαλῆς δηχθεῖσι, κύκλω μὲν περὶ τὸν τόπον τοῦ δήγματος γίνεται φλεγμονή, φλυκτὶς δὲ ἐπανίσταται μέλαινα, μεστὴ ἰχώρος ὑδατώδους· καὶ τὰ πλησίον πάντα πελιοῦται· ῥαγείσης τε τῆς φλυκταίνης, νομὴ παραλαμβάνει παραπλησία τῇ ἀπὸ τῶν ἐρπυστικῶν· σὺν τούτοις δὲ παρέπιται καὶ στρόφος περὶ τὰ ἔντερα, καὶ δυσουρία, καὶ ψυχρᾶς νοτίδος περίχυσις²⁹.

Κεφ. θ'. [Περὶ ἐχίδνης.] Τοῖς δὲ ὑπὸ ἐχίδνης δηχθεῖσιν οἶδεῖ καὶ ἐφ' ἱκανὸν τὸ σῶμα ξηραίνεται, τὴν χροιάν δὲ ὑπόλευκον ἔχει· ἰχώρ δὲ ἀπὸ τοῦ τραύματος προχεῖται, τὸ μὲν πρῶτον ὑπολίπαρος, μετὰ ταῦτα δὲ αἱματώδης· φλυκταινῶν τε ἐπανάστασις, καθάπερ ἐπὶ τῶν πυρκαύστων, ἐπιτεταται· καὶ νομὴ περιλαμβάνει³⁰, προχωροῦσα ἐπὶ τὰ παρακείμενα πάντα πλησίον, οὐ μόνον ἐπιπόλαιος, ἀλλὰ καὶ διὰ

28) Sic cod. Par. apud. Goupr. et Sarac.; μέλας γίνεται κύκλω Ald. — Cornar.

29) Paull. περίχυσις.

30) Ex Paullo loco vulg. προκαταλαμβάνει.

quae iuxta sunt, tactum non sentiunt. Si quis eam partem defricuerit, atra excernitur, crassa et graveolens sanies.

Cap. VIII. [De mure araneo.] A mure araneo demorsis circa locum morsus nascitur inflammatio, pustula quoque nigra exsurgit, aquosa sanie plena: proximae vero partes omnes livent. Rupta pustula accedit depascens ulcus, ei non absimile, quod a serpentium ictibus existit. Super haec intestinorum tormina, urinae difficultas et circumfluit mior frigidus.

Cap. IX. [De vipera.] A vipera demorsi corpus intumescit ac magnopere inarescit, subalbidum colorem nanciscens. Sanies e vulnere profunditur, primum subpinguis, mox vero cruenta, tandemque pustulae, quales in ambustis, erumpunt. Accedit his ulcus depascens, quod in proximas partes omnes serpit. Nec summam so-

βάθους· αἱμάσσεται δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ οὖλα· καὶ περὶ τὸ ἥπαρ συνίσταται φλεγμονή· στρόφοι τε καὶ χολώδεις ἐπι-
 συμβαίνουσιν ἔμετοι· προσγίνεται δὲ αὐτοῖς καὶ τρόμος³¹ καὶ
 κάρος καὶ δυσουρία καὶ ψυχρὰ περιϊδρώσεις.

Κεφ. ι'. [Περὶ σκυτάλης καὶ ἀμφισβαίνης.] Παρα-
 πλήσια δὲ συμβαίνει καὶ τοῖς ὑπὸ τῆς προσαγορευομένης σκυ-
 τάλης ἢ ἀμφισβαίνης δηχθεῖσι· βοηθεῖ δὲ σχεδὸν ἤδη τὰ πάν-
 τα· διόπερ ἰδίας ἀναγραφῆς οὔτε τετύχηκεν, οὔτε ἡξιώθη τὸ
 εἶδος τοῦτο.

Κεφ. ια'. [Περὶ δρυῖνου.] Τοῖς δὲ ὑπὸ δρυῖνου
 δηχθεῖσιν ἰσχυραὶ περιωδυνίαι ἐμπίπτουσι καὶ φλυκταινώδεις
 ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει, ὅπου δὲ καὶ ὑδατώδους ἰχῶρος ἔκχυσις·
 ἐπακολουθεῖ δὲ καὶ καρδιωγμός³² καὶ στρόφος.

Κεφ. ιβ'. [Περὶ αἰμόρρου.] Τοῖς δὲ ὑπὸ αἰμόρρου
 δηχθεῖσιν ἰσχυραὶ περιωδυνίαι ἐμπίπτουσιν· βραχέα δὲ παν-
 τελῶς καὶ στενὰ παρέχουσι τὰ ἀραιώματα ὑπὸ συνεχείας τῶν

31) Ex Paullo loco vulg. ἔμετος.

32) Ex Paullo loco vulg. δαγγμός.

lum cutem occupat, sed et altius intro subit, Gingivae
 quoque cruentantur, et hepar inflammatione prehenditur.
 Succedunt tormina vomitusque biliosi: ad haec tremor, so-
 por, urinae difficultas frigidique sudores.

Cap. X. [De scytale et amphisbaena.] Consimilia
 eveniunt iis, qui a scytale aut amphisbaena demorsi sunt:
 eademque fere auxiliantur. Quamobrem propriam descri-
 ptionem hoc genus sortitum non est, neque visum est
 eius indigere.

Cap. XI. [De dryina.] A dryina morsis graves
 incidunt vehementesque dolores, parsque ipsa affecta in
 pustulas attollitur, e quibus sanies aquosa profunditur.
 Quin etiam stomachi rosiones et tormina consequuntur.

Cap. XII. [De haemorrhoe.] Ab haemorrhoe de-
 morsis vehementes accidunt cruciatus, quibus assidue tor-
 quentibus interstitia membrorum plana vehementer contra-
 huntur brevioraque redduntur. E morso vero loco copiosus

ἀλγημάτων·³³ ἐκ δὲ τοῦ δῆγματος αἵματος³⁴ ἔκκρισις γίνεται πολλή· καὶ οὐλὴ καθ' ὅλου τοῦ σώματος³⁵ ὑπάρχει, ῥήγνυται καὶ αἰμορροεῖ·³⁶ τὰ δὲ διαχωρήματα αἱματώδη ἐκκρίνεται, καὶ τὸ ἀπορροούμενον αὐτοῖς³⁷ αἷμά ἐστι τεθρομβωμένον· βήσσοντές τε ἀπὸ πνεύμονος αἷμα ἀνάγουσι, καὶ τελευτῶσιν ἐξαιματοῦντες ἀβοηθήτως.³⁸

Κεφ. ιγ'. [Περὶ διψάδος.] Τοῖς δὲ δηχθεῖσιν ὑπὸ διψάδος ἄστεκτος ὁ καῦσος γίνεται³⁹ καὶ δίψος ἐπιτεταμένον ἰσχυρῶς, ὥστε ἀπλήρωτόν τε καὶ ἀδιάλειπτον εἶναι, καὶ τὸ ποτὸν χανδὸν ἔλκειν· εἰς τὸ αὐτὸ δὲ καθίστανται τῷ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν εἰληφότι τὸ ποτόν·⁴⁰ παραπλησία τε τοῦ ὅλου συγκρίματος ἕξις παρακολουθεῖ τῇ τῶν ὑδρωπικῶν⁴¹ διὰ τὴν συνεχῆ τοῦ πόματος εἰσφοράν· ὅθεν πρηστήρ τε καὶ καῦσος προσαγορεύεται ἡ διψάς.

33) Ex Paullo, loco vulg. βραχέα δὲ καὶ στεγνὰ παντελῶς τὰ σώματα ὑπὸ συντυχίας τῶν ἀλγημάτων.

34) Ex Paullo: in edit. omittitur αἵματος.

35) Indidem: vulg. ἕτερον μέρος τοῦ σώματος.

36) Similiter e Paullo: vulg. παρέχει αἰμορροεῖν.

37) Sic Paull.; ἀπ' αὐτῆς vulgo.

38) Ex Paullo: vulg. ἀνάγουσι, καὶ ἔξεμουσιν ἀβοηθήτως.

39) Iterum e Paullo, loco vulg. ἄστεγνος ὄγκος ἔγχεται.

40) Et hoc e Paullo: vulg. καὶ τῷ αὐτῷ καθίστασθαι· τῷ δὲ μὴ τὴν ἀρχὴν εἰληφότι τὸ ποτόν.

41) Sic cum Cornar. ex Aëtio lib. 13. c. 22. correxi vulg.: παραπλησιόν τε ὅλου τοῦ συγκρίματος ἀκολουθεῖ διὰ.

manat cruor. Quacunque alia corporis parte cicatrix forte fuerit, ea quoque finditur et sanguinem fundit. Quin et excrementa reiiciuntur cruenta, et quod iis secedit, grumosum sistit cruorem. Tussientes etiam e pulmonibus sanguinem educunt, et volut in sanguinem versi denique, sine auxiliorum spe, pereunt.

Cap. XIII. [De dipsade.] A dipsade percussos ardor habet intolerabilis, urgetque sitis usque eo pertinax, ut neque expleri possit, neque intermittat, atque ut ore pleno affatim potum hauriant. Perinde cetera se habent, ac si nullum antea potum sumisissent. Similis autem totius corporis habitus est hydropicis, propter assiduam potationem. Qua de causa dipsas etiam presteris et causi cognomina meruit.

Κεφ. ιδ'. [Περὶ ὕδρου.] Τοῖς δὲ ὑπὸ ὕδρου δηχθεῖσι τὸ ἔλκος πλατύνεται καὶ μέγα γίνεται, πελιούμενον ⁴² ἰχώρῃ τε ἔξ αὐτοῦ μέλας καὶ πολὺς καὶ δυσώδης, οἷος ἀπὸ τομῆς, ἐκκρίνεται.

Κεφ. ιε'. [Περὶ κέγχρου·⁴³] Τοῖς δὲ ὑπὸ κέγχρου δηχθεῖσι τὸ μὲν δῆγμα ὅμοιον τοῖς ἀπὸ τῆς ἐχίδνης, σηπεδῶν δὲ παρακολουθεῖ· καὶ περιρρέουσι σάρκες ἐξοιδήσασαι πρότερον, ὥς ἐπὶ ὕδρωπος· ληθαργώδεις τε γίνονται καὶ καταφορᾶς αἷτιοι. Ἐρασίστρατος δέ φησιν, αὐτοὺς πεπονθέναι τὸ ἥπαρ καὶ τὴν κύστιν⁴⁴ καὶ τὸ κῶλον· ἀνατμηθέντων γὰρ αὐτῶν διεφθαρμένα πως εὐρίσκεται ταῦτα⁴⁵ τὰ μέρη.

Κεφ. ις'. [Περὶ κεράστου.] Τοῖς δὲ ὑπὸ κεράστου δηχθεῖσιν ὁ μὲν τόπος ἐπαίρεται μετὰ σκληρίας καὶ φλυκταίνωσι· ῥεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ δῆγματος ἰχώρ, ποτὲ μὲν μέλας, ποτὲ δὲ ὑπόχρος· κιρροειδῆς⁴⁶ δὲ γίνεται περὶ σύγκριμα τὸ ὅλον· καὶ τὸ μὲν αἰδοῖον τείνεται· ἡ δὲ διάνοια ἐξίσταται,

42) Actuar. addit. ἰν μέσω.

43) Τὸν κέγχρινον appellant Nicander et Paull., κέγχριδα Aristot., κέγχριαν et κέγχριτην Aëtius, κέγχριδιαν noster infra c. 32.

44) Sic Ald.; νῆστιν Asul. et sequ.

45) Cum Sarac. loco πάντα scribo ταῦτα. Paullus etiam πάντα omisit.

46) Paull. κιρροειδεῖς γίνονται.

Cap. XIV. [*De natrice.*] A natrice demorsis vulnus dilatatur et ampliatur, simul livescens. Quin et sanies ex eo copiosa, eaque nigra et putida, quasi ex ulcere depascente, manat.

Cap. XV. [*De cenchro.*] Cenchri morsum, qui quidem viperino similis est, putredo consequitur, ac undique dilfluunt carnes, quae prius, velut in hydrope, intumuerant. Quin et icti veterno altoque sopori obnoxii sunt. Iisdem et iccur, vesicam et colon vale affici, Erasistratus asserit: dissectis enim corporibus haec viscera quodammodo corrupta deprehenduntur.

Cap. XVI. [*De ceraste.*] A ceraste demorsis pars intumorem attollitur, cum duritia et pustularum eruptione. Profluit e plaga sanies, modo atra, modo quandantenus pallida: totus vero corporis habitus fulvescit; ipsum ge-

ὀφθαλμῶν τε ἀμαύρωσις ἐπιγίνεται· τέλος δὲ ἀπόλλυται σπώ-
μενος τετάνω.⁴⁷

Κεφ. ιζ. [Περὶ ἀσπίδος.] Τοῖς δὲ ὑπὸ ἀσπίδος
δηχθεῖσι τὸ μὲν δῆγμα ὅμοιον τοῖς ὑπὸ βελόνης κεντήμασι
μικρὸν παντελῶς φαίνεται χωρὶς τῆς ἐπάρσεως· καὶ αἱμάτιον
δὲ οὐ πολὺ, ἀλλὰ βραχὺ καὶ μέλαν ἀποστάζει· ταχέϊα δὲ
ἀμαύρωσις ὀμμάτων καταλαμβάνεται, πόνος τε ὅλου τοῦ σώ-
ματος πολυειδής, παντάπασιν ἑλαφρὸς, καὶ οὐκ ἄτερ ἡδο-
νῆς παρακολουθεῖ· διὸ καλῶς ὁ Νικάνδρος πεφώνηκε⁴⁸

— — καμάτου δ' ἄτερ ὄλλυται ἀνὴρ.

Χρόαν ἀτρόπιος καὶ χλωρανθής⁴⁹, καρδιωγμὸς ὀλίγος· μέ-
τωπον δὲ συνεχῶς ἀνασπᾶται· βλέφαρα κινεῦνται⁵⁰ μετ'
ἀναισθησίας, ὁμοίως ὕπνω· κἄν τούτοις θάνατος συναίρει,
μηδὲ τρίτον ἡμέρας διαλιπών.

47) Paull. τετανικῶς. Quod autem loco τέλος, πέλας habeat, men-
dam esse existimo.

48) Nicandri ther. v. 188.

49) Vulgo χλωανθής; χλωανθής Paull.; χροὴ μηλινόεσσα καὶ αλό-
λος Nicander.

50) Quanquam interpretes prisca, qui connivere oculos dicunt,
μύονται αὐτὴ καμύονται loco κινεῦνται legisse videntur, haud ausus
sum textum mutare, quoniam et Aëtius et Paullus et Actuarius κε-
ναίται v. κινεῦνται repetunt.

nitale arrigitur, mens labat et oculis caligo supervenit:
tetano denique convulsi pereunt.

Cap. XVII. [De aspide.] Ab aspide commorsis
vulnus perquam exiguum, quasi ab adacta acu, citra tu-
morem conspicitur. Sanguis non ita copiosus, imo per-
paucus, idemque ater, exstillat, ac de repente acies oculo-
rum hebetatur: dolor simul totius corporis multiplex, sed
omnino levis et non sine voluptate consequitur. Qua-
propter recte Nicander cecinit:

— — at vir perit absque dolore.

Color minime constat, plerumque vero pallore virescit: ac-
cedit exigua stomachi rosio: frons assidue revellitur: pal-
pebrae sine sensu nictitant, velut per somnum: atque inter
haec, vix interposito dici triente, mors ipsa prehendit.

Κεφ. ιθ'. [Περὶ βασιλίσκου.] Ἐρασίστρατος ἐν τῷ καλουμένῳ περὶ δυνάμεων καὶ θανασίμων, περὶ τοῦ καλουμένου βασιλίσκου ῥητῶς οὕτω φησὶν· ὅταν δὲ ὁ βασιλίσκος δάκη, πληγὴ ὑπόχρυσος γίνεται.

Τὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν λοβόλων παρακολουθοῦντα σημεῖα τοιαῦτά ἐστι· μεταβαίνοντες δ' ἐπὶ τὴν θεραπείαν, πρῶτον τὰ κοινὰ τῆς θεραπείας, ὥς δυνατόν, παραδώσομεν.

Κεφ. ιθ'. [Τίς κοινὴ τῶν λοβόλων θεραπεία⁵¹.] Πρὸς πᾶσαν πληγὴν λοβόλου ἀρμόζει ἡ διὰ τοῦ στόματος ἐκμύζησις· δεῖ δὲ μὴ ἄσιτον εἶναι τὸν ἐκμυζῶντα, ἀλλὰ καὶ εἰληφέναι τροφήν καὶ διακλύζεσθαι οἶνῳ· ἔπειτα δὲ καὶ βραχὺ τι ἐν τῷ στόματι ἐλαίου κατέχων, οὕτω τὴν ἐκμύζησιν ἐπιτελείτω· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ τόπος σπόγγῳ πυριάσθω, ἔπειτα δὲ ἐγκατασχαζέσθω· βαθυτέρας δὲ ἐμβάλλειν τὰς ἀμυχὰς προσήκει, ὅπως τὴν ὕλην ἐκ βάθους ἀναλαμβάνη· καὶ περισαρ-

51) Cornarus et Goup. hic incipiunt librum Dioscoridis octavum: ceteri secus.

Cap. XVIII. [*De basilisco.*] Erasistratus in libro, qui de medicaminibus ac venenis inscribitur, de basilisco ad verbum ita scribit: Cum momorderit basiliscus, vulnus ad auri colorem efflavescit.

Ceterum istae fere sunt notae, quae plerorumque virulentorum animalium ictus consequuntur. Iam superest, ad medendi rationem transgrediamur: ac primum communia, quoad eius fieri poterit, curationis praecepta tradamus.

Cap. XIX. [*Communis vulnerum a venenatis animalibus inflictorum curatio.*] Adversus quemvis virulenti animalis ictum oris suctio convenit. Sugentem vero oportet minime ieiunum esse, sed et prius cibum sumsisse, et os vino colluisse, praetereaque, dum vulnus exsugit, olei pauxillum ore continere. Ipse autem locus spongia fovendus, deinde scarificandus: sed rimas (vulnuscula) altius adigere expedit, quo melius materiem e profundo revocemus. Carnis vero circinatio sectioque scari-

κισμός δὲ καὶ ἐκτομή πλουσιώτερον κατασχασμοῦ βοηθοῦσιν· ἴδια γὰρ ἐπ' αὐτῶν τὰ χρησιμεύοντα γίνεται· ἐν μὲν, ὅτι αἴρεται ὁ λόγος ἐκ τοῦ τόπου· δεύτερον δὲ, ὅτι τῷ αἵματι συνεκκρίνεται πολλῷ καὶ ἄθρόῳ τὸ φθάσαν ἔσω παρελθεῖν· εἰ δὲ ὁ τόπος τὸν περισυρκισμόν οὐ προσδέχοιτο, σικύας χρὴ προσβάλλειν μετὰ φλογὸς πλείονος· περὶ δὲ καύσεως ἐπὶ τῶν λυσσοδῆκτων προειρήκαμεν· εἰ δ' εὐφυῶς ἔχει πρὸς ἀποκοπὴν τὸ μέρος τὸ δεδογμένον, μάλιστα ἐπὶ πάντων θηρίων ἀνενδοιάστως τὸν ἀκρωτηριασμόν ποιητέον, ὥς ἀσπίδος καὶ κεράστου καὶ τῶν ὁμοίων. Ὡς ἐπιτηδειότερα δὲ⁶² τῶν προειρημένων βοηθημάτων ἄξιά ἐστιν τὰ ἐπιθέματα· ἐπιτιθέσθω δὲ τέφρα κληματίνη ἢ συκίνη, μετὰ κονίας στακτῆς πεφυραμένη⁶³, γάρου δριμέος, ταρίχου· πράσα τε καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα, ποτὲ μὲν ὥς ἐκλειοτριβηθέντα καταπλάσσεται⁶⁴, ποτὲ δὲ καέντα προσβάλλεται τοῖς δῆγμασι· καὶ οἱ τῶν ὀρνίθων νεοσσοὶ διασχισθέντες καὶ θερμότατοι περιπτυσσόμενοι τῷ πεπληγότι τόπῳ· τινὲς μὲν ὥς ἀντιπαθέ-

62) Asulan. et sequ. habent διὰ, quod deest in Ald.

63) Ald. πεφυραμένης.

64) Sic Ald.; καταπλάσσεισθω Asulan. et sequ.

ficatione ipsa longe potentius opitulantur: peculiararia nimirum haec duo commoda eveniunt: unum, quod virus e loco tollitur, alterum, quod eius veneni pars, quae iam ad interiora pervaserat, cum multo copiosoque sanguine excernitur. At, si locus circinationem haud admittit, cucurbitulae cum largiore flamma adhibendae sunt. Quod ad unctionem spectat, de ea iam ante inter rabiosorum remedia disseruimus. Si vero icta pars commodam, ut praecidatur, habet indolem, praesertim in omnium serpentium morsibus, uti aspidis, cerastae similiumque, ea procul dubio amputanda est. Tanquam opportuniora praedictis adminicula merito censentur epithemata. Imponatur ergo sarmentitius cinis aut ficulneus cum lixivio percolato subactus, additis garo acri et salsamento. Porra quoque, cepae et allia modo ad laevorem trita illinantur, modo cremata plagis adhibeantur. Iuvant et pulli gallinacei discissi, et, dum maximo calent, percusso loco adhibiti. Neque desunt, qui iis velut repugnantibus ve-

σιν αὐτοῖς ἐχρήσαντο· πρόχειρον δὲ ἔχει τὸν λόγον· φύσει γὰρ αἱ⁵⁵ ὄρνιθές εἰσι θερμαί, διὸ καὶ ἐπίσημον τὸν ἰὸν καταπιοῦσαι τρύχουσι· καὶ τὰ ξηρότατα δαπανῶσι τῶν σπερμάτων· ἐνίοτε καὶ ψάμμους καὶ λίθους διαλύουσιν ἐμφαρυγξάμεναι· τοιγαροῦν πρὸς τὴν τοῦ ζώου θερμασίαν τὸ πνεῦμα, τὸ ἐκ τοῦ διδηγμένου μέρους ὁρμὴν λαμβάνον, συνεξάγει τὸν ἰόν.

Ἔγνωμεν δὲ ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου τοιοῦτόν τι γινόμενον· ὁπόταν οἱ Αἰγύπτιοι θερίσωσι τὸν στάχυν, χύτραν ἔχουσι κατεσκευασμένην πίσης καὶ σφήκωμα προσηρτημένον τῇ χύτρᾳ· τότε γὰρ μάλιστα δεδίασι τὰ θηρία, καὶ διὰ τὴν ὥραν καὶ τὸ⁵⁶ λανθάνειν αὐτὰ κείμενα κατὰ τῶν ὁπῶν τῶν ἐν ταῖς ἀρούραις, ἐπισκοτούμενα ὁμοῦ καὶ ὑπὸ τῆς δασύτητος τῶν χωρῶν· πολλὰ δὲ κατὰ τὰ πεδία χαλεπώτερα τῶν ἰοβόλων ζώων ἢ Αἴγυπτος φέρει· ἐπειδὴν οὖν δηχθῇ τις πόδα ἢ ἄλλο τι μέρος, ταχέως οἱ παρατυχόντες τὸ σφήκωμα βάλουσιν εἰς τὴν χύτραν τῆς πίσης, καὶ περιμιλοῦσιν ἅπαξ ἢ

55) Ald. οἱ.

56) Vulg. τῷ.

neno usi fuerint: verum in promptu est eius remedii ratio. Gallinae siquidem naturae calidae sunt, argumento, quod devoratum insigne virus conficiunt et aridissima quaeque semina consumunt: interdum et arenas calculosque deglutitos molliunt ac dissolvunt. Itaque animantis admoti calore nativo adiutus spiritus, ab icta parte impetum capessens, simul venenum expellit.

Comperimus etiam, quid in Aegypto in eiusmodi casu fieri soleat. Dum spicas Aegyptii metunt, ollam picis paratam habent et appensam ollae fasciam. Tunc enim a serpentibus sibi maxime timent, tum propter anni tempestatem, tum quod opacis abditi cavernis densoque arborum caespite delitescunt: multa vero et infestissima e venenatis animalibus Aegyptus in campestribus alit. Cum primum ergo quispiam in pede aliave parte demorsus fuerit, ilico, qui adsunt, fasciam in ollam picis immittunt, ac semel aut bis brachium vel crus paulum supra vulnus

δὲς περὶ τὸν πῆχυν ἢ τὴν κνήμην, μικρὸν ἐπάνω τοῦ δήγμα-
τος, καὶ περισφίγγουσι δύο παριεστῶτες ἰσχυρῶς, καὶ ἐν-
τέμνοντες τὸν τόπον διὰ τῆς περιθέσεως τοῦ βρόχου, ἐπι-
χέουσι τὴν πίσσαν· ὅταν δὲ αὐταρκῶς ἔχῃν δοκῇ, τὸν βρό-
χον ἀφαιροῦσι, καὶ καταπλάσσουνσι κρομμύοις, καὶ δι' ἄλλων
τῶν προειρημένων. Καὶ τούτων δὲ χωρὶς ὑγρὰ πίσσα μετὰ
ἄλῶν λείων θερμότερων καταπλασσομένων σπουδαίως βοη-
θεῖ, αὐτὴ καινοποιηθεῖσα συνεχέστερον· ὡσαύτως ἀρμόζει
καὶ κέδρος⁵⁷, τὰ τε σπυρίθια τῶν αἰγῶν ἐν οἴνῳ καθεψό-
μενα· ἀρήγει δὲ αὐτοῖς καὶ κατάντλησις δι' ὄξους θερμοῦ,
καὶ καλαμίνθη ἐψομένη δι' οὐροῦ καὶ θαλάσσης ἢ ὀξάλμης.
Εἰσὶ δὲ καὶ ἔμπλαστροι δριμύταται καὶ θερμόταται, καὶ δυ-
νάμεναι τὸν ἰὸν ἐπισπᾶσθαι καὶ διακρατεῖν καὶ διαφορεῖν·
ὥς δι' ἄλῶν ἢ νίτρου καὶ σινάπεως ἢ κάγχρουος προσφερό-
μεναι· ὥσπερ⁵⁸ ἔξῃς ῥητέον.

Οὐκ ἀλόγως δὲ ὁ Ἐρασίστρατος ἐπιμέμφεται τοῖς ἀγνώ-
στους δυνάμεις πρὸς τὴν χρεῖαν ἀναγεγραφόσιν, ὥς χολὴν
ἐλέφαντος καὶ κροκοδείλου, καὶ αἷμα χελώνης καὶ ὠὰ, καὶ

57) Posset quidem ex Diosc. 1, 105. κέδρα potius legi: sed et
Paullus habet κέδρον.

58) Ald. ὥσπερ.

obligant, et arctissime duo o praesentibus undique con-
stringunt, locumque incidentes, qua circumactus est la-
queus, picem instillant. Ubi vero sat picis infudisse sibi
videntur, laqueum resolvunt et cepas aliaque memorata
adhibent. Quin et citra haec pix liquida cum sale trito
ac fervente illita praesentaneo est auxilio, si frequentius
deinceps innovetur. Similiter et convenit cedrus (cedria),
itemque fimum caprinum ex vino decoctum. Sed et iu-
vat perfusio ope aceti calidi, calaminthae etiam in urina
et aqua marina seu muria acida decoctae. Sunt et em-
plastra acerrima simul et calidissima, eaque quae venci-
num elicere, vincere ac discutere possunt: cuiusmodi
sunt, quae e sale et nitro, sinapi et canchry componun-
tur, de quibus deinceps erit agendum.

Non sine ratione Erasistratus eos reprehendit, qui
incognita remedia in hunc usum conscribere: qualia sunt
fel elephanti aut crocodili, sanguis testudinis eiusque ova,

τὰ παραπλήσια· δοκοῦσι μὲν γάρ τινα πεποιῆσθαι παράδο-
σιν ὠφελούντων· ἔξηπατήκασι δὲ αὐτὰ μόνα τοὺς ἐντυγχά-
νοντας· ὅθεν τὰ μὲν τοιαῦτα παραιτητέον, μήτε ῥαδίως εὐ-
ριθῆναι δυνάμενα, εἰ μὴ ὑπ' ἐξουσίας βασιλικῆς· μήτε διὰ
τῆς πλείστης τηρήσεως οἷαν εἰς τὸ πιστευθῆναι τὴν πείραν
παρεσχημένα· τὰ δὲ κοινωφελῇ καὶ εὐπόριστα ὑποδεικτέον,
τὰ καὶ εἰς πάντα καὶ ἐν πᾶσι τοῖς θηριοθήκτοις δυνάμενα
τὴν χρῆσιν παρέχειν. Σέρις τοίνυν καὶ ἐρείκη καὶ ἀστράγα-
λος⁵⁹ πινόμενα μετ' ὄξους, πᾶσι τοῖς θηριοθήκτοις βοηθεῖ·
ὡσαύτως καὶ ἄσφαλτος⁶⁰ καὶ πλατάνου χλωρὰ σφαιρία, καθ-
εψηθέντα ἐν κράματι, καὶ παλιούρου ἀφέψημα· καὶ ῥίζα
ἀριστολοχίας καὶ ἡρύγκης· καὶ δαφνίδες ἐφθαι κατεσθιόμε-
ναι, καὶ πέπερι δαψιλέστερον τρωγόμενον, καὶ πήγανον, καὶ
ἄνηθον, καὶ κυκλάμινον· πράσων τε ἡ κόμη ἰδίᾳ σὺν ἄρτω,
ἢ σκόροδα, ἢ κρόμμυα, καὶ τάριχος δριμύτατος· καὶ ῥιγιά-
νου ἀφέψημα σὺν οἶνῳ πινόμενον· καὶ μαράθρου καὶ γλή-
χωνος καὶ καλαμίνθης καὶ πράσων χυλὸς σὺν μέλιτι καταρ-

59) Paull. ἀστραγαλώτης, forte τρις ἀστραγαλίτις, οἱ δὲ Ἰλλυρικῇ.
Galen. de compos. med. sec. loca lib. 1. p. 422.

60) Forte ἀσφάλτιον Diosc. lib. 3. c. 123. Sed utrumque habet
Paullus.

aliaque similia. Videntur enim literis nonnulla tradidis-
se, quae iuvare possint: ista vero sola lectoribus impo-
suere. Quamobrem talia repudianda sunt, quippe quae
non nisi facultatibus regiis facile redimi possint, neque
pluribus experimentis fidei faciendae idoneis comprobari
potuerint. Quae autem ad communem usum pertinent,
quaeque paratu facilia sunt, et quibuscunque a serpente
percussis auxilium ferre possunt, subiungenda esse viden-
tur. Intybus itaque, erica et astragalus ex aceto pota
contra omnes serpentium morsus auxiliantur. Itidem et
asphaltus (asphaltium) ac virentes platani globuli in vino
diluto cocti, paliuri decoctum, radix aristolochiae et
cryngii: decoctae etiam lauri baccae in cibo sumtae, pi-
per largius esitatum, ruta, anethum et cyclamen: coma
porrorum privatim ex pane, aut allia, vel cepae et salsa-
mentum quam acerrimum: itemque origani decoctum e
vino potum, quin etiam foeniculi, pulegii, calaminthao

δοφούμενος· ταῦτα μὲν ἐκ τῶν φυομένων· ἀπὸ ζώων δὲ λαμβάνεται τινα ὠφελίμως, ἐγκέφαλοι μὲν ἀλεκτρούων ἐσθιόμενοι, πιτύα δὲ λαγωῦ σὺν οἴνῳ πινομένη, καὶ καστορίου <β' ⁶¹ τὸν αὐτὸν τρόπον· λέγεται δὲ καὶ, ὅτι χελώνης θαλασσίας οἱ ὄρχις λαμβανόμενοι βοηθοῦσιν· ἔτι δὲ καὶ ἡ γαλῇ σκελετευθεῖσα τῶν βεβοημένων εὐρίσκεται· πρότερον δὲ πάντῃ σχισθεῖσα, τῶν ἐντὸς ἐκκριθέντων, σκελετεύεται, καὶ ἀπ' αὐτῆς δίδραχμον σὺν οἴνῳ πίνεται. ⁶²

Τοσαῦτα δὴ καὶ τὰ ἀπλᾶ τῶν προστερομένων. Ἀρμόζει δὲ τοῖς θηριοδήκτοις καὶ κάθαρσις διὰ κοιλίας, καὶ ἰδρωτοποιία, καὶ οὔρων πολλῶν ἐκκρίσις· σκευαστὰ δὲ ποτήματα παραδέδοται καινότερος ὑπισχνούμενα βοηθεῖν, ὥς ὀπίου καὶ σμύρνης ἀνὰ ὀβολὸς, καὶ πεπέρειως <β'. ταῦτα δὲ δεῖ μέλιτι ἀναλαμβάνειν, καὶ δίδόναι κυάμου μέγεθος αἰγυπτίου μετ' οἴνου· ὁμοίως πηγάνου ἀγρίου σπέρματος, μελανθίου,

61) Cum Paullus <α', Dioscorides 2, 26. <β' pondus impotent, nec facile quisquam maiorem ferre possit dosin, οὐγγίαι β', quas editiones habent, expungendae sunt.

62) Omnis hic locus: ἔτι δὲ καὶ — οἴνῳ πίνεται, a Cornario iam sic restitutus est. Vulgo legitur: ἔστι δὲ ἡ γαλῇ ἡ σκελετευθεῖσα τῶν βεβοηθημένων, εὐρίσκεται δὲ πρότερον ἢ πάντῃ σχισθεῖσα τῶν ἐντὸς ἐκκριθέντων — — — πινόμενον.

porrorumque succus cum melle sorptus. Et haec quidem e plantis sumuntur. Ab animalibus vero quaedam utiliter etiam accipiuntur, velut cerebra gallinaceorum comesta, et coagulum leporinum ex vino potum, et castorii drachmae binae. Dicuntur et testiculi testudinis marinae assumpti prodesse. Mustela itidem assiccata celebratur: haec, prius exemptis interaneis, undequaque discinditur ac deinde exsiccatur, et ex ea binae drachmae cum vino bibuntur.

Sed de simplicibus, quae exhiberi solent, hactenus. Porro convenit etiam a serpente percussis purgatio per alvum, uti et sudoris evocatio, et copiosa urinae excretio. Exstant et compositae quaedam potiones, quae polliceri praesidia nuper traditae sunt, uti, quae constat ex opii myrrhaeque singulis obolis et piperis drachmis duabus. Ea mello excipiuntur, et mole aegyptiae fabae dantur cum vino. Similiter rutae sylvaticae seminis, melanthii, cu-

κυμίνου αἰθιοπικοῦ, χαλβάνης, ἀριστολοχίας, ταῦτα πάντα λειανθέντα καὶ φυραθέντα χυλῷ εὐζώμου, ἀναπλάσσονται τροχίσκοι δραχμιαῖοι· διδόναι δὲ ἐξ αὐτῶν μετὰ οἴνου ἡμικοτύλιον⁶³. Ταῦτα μὲν περὶ τῶν κοινῇ βοηθούντων· τὰ δὲ ἴδια πρὸς ἕκαστον τῶν ἰοβόλων ἐξῆς εἵπομεν.

Κεφ. κ'. [Περὶ θεραπείας τῶν ὑπὸ σφηκῶν καὶ μελισσῶν διδηγμένων.⁶⁴] Ἐν τῇ σημειώσει περὶ σφηκῶν καὶ μελισσῶν οὐδὲν διηρθρώσαμεν· εὐδήλα γὰρ πᾶσιν ἦν, καὶ παράσημον ἔχει ἐξαίρετον, οὐδ' ὅτιοῦν φυλασσόμενον· ἐν δὲ τῇ θεραπείᾳ καὶ τούτων οὐκ ἄτοπον μνημονεῦσαι. Πρὸς οὖν⁶⁵ τὰς πληγὰς σφηκῶν καὶ μελισσῶν ἀρμόζει μαλάχη καταπλασσομένη, καὶ κρίθινον ἄλευρον σὺν ὄξει, καὶ συκῆς ὁπὸς ἐνσταζόμενος τοῖς δῆγμασι, καὶ πυρία δι' ἄλμης ἢ θαλάσσης.

Κεφ. κα'. [Περὶ τῶν ὑπὸ φαλαγγίων διδηγμένων.] Τοῖς δὲ ὑπὸ φαλαγγίων διδηγμένων ταῦτα ἐπιτιθέναι δεῖ·

63) Sic Ald.; ἡμικοτυλιαίου Asul. et rell.

64) In Ald., Asulan. et Marc. incipit hic liber IX. Dioscoridis.

65) Cornar. primus οὖν addidit: ut in unum contraheret, quae ab Ald., Asul. et Marc. seiuncta essent, cum hic caput primum apud eos inciperet.

mini aethiopici, galbani, aristolochiae, singulorum portiones tritae et cum crumcae succo subactae digeruntur in pastillos, quorum singuli drachmam pendeant: datur vero cum vino hemina dimidia. Haec adversus omnes ictus communia sunt. De peculiaribus contra unamquamque bestiam venenatam auxiliis deinceps agendum.

Cap. XX. [Curatio a vespis et apibus morsorum.] In doctrina de signis minime de vespis et apibus speciatim disseruimus. Omnibus enim manifesta videbantur, neque eximium quicquam aut notatu dignum in iis observabatur. Inter remedia tamen et eorum (signorum) meminisse haud abs re fuerit. Igitur adversus apum vespisumque ictus prodest imposita malva et hordeacea farina cum aceto, itemque lac ficulneum ictibus instillatum, denique fots ex muria aquave marina.

Cap. XXI. [Curatio eorum, quos phalangia momorderint.] Phalangiorum vero morsibus sequentia imponi

τέφραν συκίνην σὺν ἄλσι λείοις μετ' οἴνου πεφυραμένην, ἣ ῥίζαν ἀγρίας ῥόας λειοτριβημένην, ἣ ἀριστολοχίαν, σὺν κρινῶ ἀλεύρω καὶ ὄξει δεδυμένην· καταντλεῖν δὲ θαλάσση⁶⁶ τὰ ἔλκη, ἣ μελισσοφύλλου ἀφειψήματι, ταύτης δὲ τὰ φύλλα ἐπιπλάσσειν· λουτρὰ δὲ παραλαμβάνειν συνεχέστερον⁶⁷ καὶ προποτισμοῖς χρησιτέον διὰ τούτων τῶν φαρμάκων, ἀβροτόνου τὸ σπέρμα, ἄνισον^{68a}, ἀριστολοχία, ἐρέβινθος ἄγριος, κύμινον αἰθιοπικόν, κεδρίδες λεῖαι, πλατάνου γλοιὸς, καὶ τὸ σπέρμα τῆς τριφύλλου πόας· τούτων δὲ ἐκάστου διδόναι κατ' ἰδίαν <β, μετ' οἴνου κοτύλης α'. Δίδεται δὲ καὶ μυρικής ὁ καρπὸς ὡσαύτως καὶ χαμαιπίττος καὶ τῶν χλωρῶν τῆς κυπαρίσσου σφαιρίων τὸ ἀφέψημα κιρνάμενον μετ' οἴνου. Φασὶ δέ τινες καὶ καρκῖνον ποτάμιον χυλισθέντα μετὰ γάλακτος, καὶ προσλαβόντα σελίνου σπέρμα, παραχρῆμα^{68b} τῶν ὀχληρῶν ἀπαλλάσσειν.

Κεφ. κβ'. [Περὶ τῶν ὑπὸ σκολοπένδρας δεδηγμένων.]
Τοῖς δὲ ὑπὸ σκολοπένδρας δεδηγμένοις κατὰ μὲν τὴν πλη-

66) Paull. addit θερμότερα.

67) Sic Paull.; λουτρῶ δὲ λίαν συνεχέστερον vulgo.

68a) Paull. ἀνηθον.

68b) Sic Ald., omissum ab Asul. et sequ.

oportet: ficulneum cinerem, adiecto sale trito cum vino subactum, aut radicem punicae sylvestris ad laevorem tritam, aut aristolochiam cum hordei farina et aceto subactam. Ulcera autem aqua maris perfundenda, aut melissophylli decocto, ac eiusdem folia illinenda. Balnea etiam frequentius adhibenda, itemque potiones e sequentibus; abrotani inquam semine, aniso, aristolochia, cicero sylvestri, cumino aethiopico, cedri fructibus tritis, platani cortice et trifolii herbae semine: scorsim autem singulorum binas drachmas dare convenit cum vini hemina. Exhibetur et tamaricis fructus: similiter et chamaepityos ac viridium expressi globulorum decoctum vino temperatum. Sunt et qui asserant, fluviatilis canceri expressum cum lacte succum, adiecto apii semine, omnibus statim liberare molestiis.

Cap. XXII. [De scolopendrae morsu.] A scolopendra morsis sal quam tenuissime tritus ex aceto vulneri
DIOSCORIDES II. F

γὴν ἐπιθέσθαι δεῖ λειοτριβημένον⁶⁹ μετ' ὄξους ἄλας, ἢ πήγανον ἄγριον· καταντλεῖν δὲ ὀξάλην τὸν τόπον, πότμημα δὲ προσφέρειν ἀριστολοχίαν μετ' οἴνου, ἢ ἔρφυλλον, ἢ καλαμίνθην, ἢ πήγανον ἄγριον.

Κεφ. κγ'. [Περὶ σκορπίου πληγῆς.⁷⁰] Τοῖς δὲ ὑπὸ σκορπίου πληγεῖσι παραχρῆμα μὲν ἀκριβῶς βοηθεῖ συκῆς ὀπὸς εἰς τὰ τραύματα ἐνσταχθεῖς· αὐτὸς τε ὁ πλήξας σκορπίος λειοτριβηθεὶς καὶ ἐπιτεθεὶς τῷ πληχθέντι τόπῳ, τῆς ἰδίας πληγῆς γίνεται βοηθὸς κατὰ τινὰ ἀντιπάθειαν, ὥς ἔοικε· μετὰ δὲ τοῦτο ἀρμόζει λιῖος ἐπιτιθέμενος ὁ σκορπίος οὖν ἄλατι καὶ λινοσπέρμῳ καὶ τῇ ἀλθαίᾳ βοτάνῃ· βοηθεῖ δὲ καὶ θεῖον ἄπυρον ἀναληφθὲν ῥητίνῃ τερμινθίνῃ, καὶ ὥς ἔμπλαστρον ἐπιῤῥιφέν· ὁμοίως δὲ καὶ χαλβάνῃ πλατυνθεῖσα σπληνίου τύπῳ, καὶ καλαμίνθῃ λιῖα καταπλασσομένη, καὶ ὠμήλυσις ἐν οἴνῳ σκευασθεῖσα, ἐν ἀφειψήματι πηγάνου· βοηθεῖ δὲ τὸ σπέρμα τῆς τριφυλλοῦ⁷¹ πόας λαινόμενον καὶ ἐπιῤῥιπτούμενον. Τοπικὰ μὲν οὖν ταῦτα. Μετὰ δὲ τούτων καὶ ποτῇ-

69) Sic Ald. et Asul.; Com. λειοτριβόμενον; Paull. λειοτριβημένους.

70) Sic Paull.; vulg. περὶ τῶν ὑπὸ σκ. δεδηγμένων.

71) Ald. τριφυλλας.

imponendus, vel ruta sylvestris. Locus acida muria foven-
dus, et danda in potu aristolochia cum vino, aut ser-
pyllum, calamintha etiam, aut ruta sylvestris.

Cap. XXIII. [*De scorpionis ictu.*] Ictis a scorpione praesentissimo est auxilio lac ficulneum in vulnera instil-
latum. Scorpius etiam ipse, qui ictum vibravit, tritus et percusso loco impositus sui ipsius ictus remedium est, quod antipathia quadam fieri videtur. Praeterea convenit et scorpius tritus, et cum sale, lini semine et althaeae herba impositus. Auxiliatur et sulfur ignem haud exper-
tum, resina terebinthina exceptum, et emplastri modo adhibitum. Similiter et galbanum ad splenii formam di-
ductum, itemque calamintha trita et illita, nec non et cruda farina cum vino subacta, addito rutae decocto. Iu-
vat etiamnum semen trifolii herbae tritum ac vulnere in-
iectum. Localia haec sunt. Cum his autem utendum est

μασι χρηστέον ὥς ἀνυσιμωτάτοις· ἔστι δὲ ἀριστολογίας δι-
 δραχμον, μάλιστα τοῦ φλοιοῦ, σὺν οἴνῳ, γεντιανὴ κεκομ-
 μένη, καὶ γλήχων καθεψημένη⁷², καὶ δαφνίδες ἀριθμῶ βρα-
 χεῖ⁷³ λειοτριβούμεναι, καὶ καλαμίνθη μετὰ ὀξυκράτου· δεῖ δὲ
 αὐτὴν ἐπιπολὺ ἐψησαι ἐν τῷ ὀξυκράτῳ· καὶ κύπειρος⁷⁴ μετ'
 οἴνου ἢ πηγάνου ὡσαύτως· καὶ συκῆς ὀπός, καὶ σίλφιον, εἰ
 παρείη· μὴ παρόντος δὲ, τῷ παρθικῷ⁷⁵ χρηστέον ὀπῶ·
 ποιεῖ δὲ καὶ ὁ τοῦ τριφύλλου καρπὸς πινόμενος καὶ τὸ τοῦ
 ὠκίμου σπέρμα· τούτοις δὲ πᾶσιν ἀντιπαρατάσσεται λου-
 τροῦ συνεχῆς χρῆσις⁷⁶ μετὰ πολλῆς ἰδρώσεως καὶ οἰνοποσία
 μετὰ κράματος.

Κεφ. κδ'. [Περὶ τῶν ὑπὸ τρυγόνος θαλασσίας πεπλη-
 γμένων.] Τοῖς δὲ ὑπὸ τρυγόνος θαλασσίας πληγεῖσιν ἀρμό-
 ζει πάντα τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅσον⁷⁷ μικρὸν ὕστερον ἐπὶ τῶν
 ἐχιοδήκτων ἐροῦμεν.

Κεφ. κε'. [Περὶ δράκοντος καὶ σκορπίου τῶν ἐκ θα-

72) Ex Paullo: ἐπικαθημένη vulgo.

73) Paull. δέκα.

74) Paull. κυπερίς. Vulgo κυπάρισσος.

75) Ex Paullo, loco vulg. πευκεδάνου. Supra iam ὀπός μηδικὸς
 ἢ παρθικὸς laudabatur.

76) Sic Ald. et Goup.; τούτοις δὲ πλατύτερον λουτροῦ συνεχῶς χρῆ-
 σις Asulan.

77) Sarac. mavult δσα.

portionibus ut efficacissimis, quales parantur ex aristolo-
 chiae, praesertim corticis, binis drachmis cum vino, e
 gentiana tusa et pulegio decocto, tritis itidem lauri bac-
 cis numero paucis, et calamintha in posca multum de-
 cocta. Valet et cyperus cum vino, et ruta similiter: sic
 et lac ficulneum, et silphium, si affuerit, sin minus, par-
 thico utendum succo. Efficax quoque est epotum trifolii
 semen, nec non et ocimi. Sed his omnibus aequipollent
 frequens balnei usus cum multa sudatione, dilutaque po-
 tio vini.

Cap. XXIV. [De morsis a pastinaca marina.] Quae
 deinceps a vipera demorsis conferre dicemus, eadem
 omnia et eodem modo percussis a pastinaca marina con-
 veniunt.

Cap. XXV. [De marinorum draconis scorpiiue

λάσσης.^{78]} Γίνονται δὲ ἰδίως⁷⁹ πληγαὶ καὶ ὑπὸ δράκοντος καὶ σκορπίων τῶν ἐκ θαλάσσης· καὶ περιωδυνίας χαλεπὰς φέρουσι, σπανίως δὲ ποτε καὶ νομάς· ἄρμόζει δὲ πρὸς τὰς πληγὰς αὐτῶν ποτισμὸς ἀψινθίου ἢ ἐλελίσφακου, ἢ θείου σὺν ὄξει τετριμμένου· καὶ αὐτοὶ δὲ ἀναπτυχθέντες καὶ ἐπιτεθέντες τοῖς τραύμασι τὰς ἰδίας ἰῶνται πληγὰς⁸⁰.

Κεφ. κς'. [Περὶ τῶν ὑπὸ μυγαλῆς διεδηγμένων.] Τοῖς δὲ ὑπὸ μυγαλῆς δηχθεῖσι βοηθεῖ χαλβάνης⁸¹ σπληνίον ἐπιτεθέν κατὰ τοῦ δήγματος, ὡς φάρμακον μετ' ὄξους λελειοτριβημένον, καὶ κρίθινον ἄλευρον μετ' ὄξυμέλιτος ἐπιπλασθέν· καὶ ἡ αὕτῃ δὲ ἡ δακούσα μυγαλῇ ἀναπτυσσομένη καὶ ἐπιτιθεμένη τῆς ἰδίας πληγῆς ἀντιφάρμακόν ἐστι, καὶ γλυκείας ῥοιᾶς ἐφθὰ καταπλασθέντα κοκκία⁸² καὶ πράσα ἐφθὰ καταπλασθέντα καὶ σκόροδα συντετριμμένα καὶ ἡ διὰ τῆς

78) Cod. Paris. habet hanc inscriptionem peculiaris capitis. In Ald. sine inscriptione continentur sequentia ad verbum, Asulan. ἄρμόζει δὲ proxime post ἐροῦμεν ponit.

79) Cod. Paris. et Sarac. ἰώδεις.

80) E Diosc. 2, 15. sic Marcell. emendavit vulg. αὕτῃ δὲ ἀναπτυχθεῖσα etc., cuius loco Cornar. ex Paullo et Dioscor. 2, 24. καὶ τρίγλη δὲ ἀναπτυχθεῖσα praefert.

81) E Paullo; vulgo χαλβάνη, cuius loco Sarac. suadet χαλβάνη ὡς σπληνίον.

82) Σίδις habent Paull. et Aët.

ictibus.] Peculiares sunt etiam ictus, qui a dracone scorpioque marinis inferuntur, quippe qui acerbissimos dolores, raro etiam depascentia ulcera excitant. Hisce absinthii, aut salviae, vel sulfuris ex aceto triti potio subvenit. Quin et ipsi (pisces), dississi et vulneribus impositi, propriis ictibus medentur.

Cap. XXVI. [De muris aranei morsu.] Demorsis a mure araneo splenium e galbano vulnere impositum per se, aut ex aceto tritum auxiliatur, itemque hordeacea farina ex aceto mulso illita. Quin et mus ipse araneus, qui morsum intulerit, si divulsus imponatur, contra ictum suum remedio est. Idem praestant dulcis mali punici cocculi decocti et illiti. Similiter porri cocti adhibitique, itemque allia contrita, et muriae calidae fots. Atque

Θερμῆς ἄλμης⁸³ κατάντλησις. Τοπικὰ μὲν ταῦτα· ποτιζόμενον δὲ ἀρήγει ἀβρότονον καθεψηθὲν, εἴτα δι' οἴνου προσφερόμενον· ἔρπυλλος δὲ καὶ χαλβάνη καὶ εὐζωμον διεθέντα οἴνω, καὶ κυπαρίσσου τὰ ἀπαλὰ σφαιρία μετ' ὄξους, καὶ κυκλάμινον μετ' ὄξυμέλιτος, καὶ πύρεθρον σὺν οἴνω, καὶ χαμαιλέοντος τῆς βοτάνης ἡ ῥίζα. Τινὲς δὲ ἀναγράφουσιν, ὅτι καὶ αὐτὴ λειοτριβηθεῖσα ἡ μυγαλῇ πρὸς τὸ ἴδιον πληγμα ποτίζεται· τὴν δὲ ἱστορίαν ταύτην ἐν ἄλλοις κειμένην εὐρόντες, παρασημειώσεως μόνον ἠξιώσαμεν· ἔνιοι δὲ φασὶ μὴ ἄλλως ἐλκοῦσθαι τὸν δηχθέντα, εἰ μὴ ἔγκυος⁸⁴ ἡ μυγαλῇ τυγχάνει· τότε οὖν φασὶ βοηθεῖν.

Κεφ. κζ'. [Περὶ τῶν ὑπὸ ἐχίδνης διδηγμένων.] Τοῖς δὲ ὑπὸ ἐχίδνης δηχθεῖσι βοηθοῦσι τῶν αἰγῶν αἱ σπύραθοι μετ' οἴνου ἀνατεθεῖσαι⁸⁵ σπουδαίως· καὶ δάφνη ὡσαύτως, καὶ ἀβρότονον καὶ χαλβάνη ἀντὶ σπληνίου ἐπιρρήπτούμενα, καὶ ὀρίγανος χλωρὰ ἀντεθεῖσα⁸⁶, καὶ τῶν ὀρνίθων οἱ νεοσσοὶ ἀναπτυχθέντες καὶ παραχρῆμα προστιθέμενοι· ὀροβινόν τε ἄλευρον μετ' οἴνου πεφυραμένον· καὶ ῥαφάνου φλοιὸς ἰσχυ-

83) E Paullo ἄλμης addidi.

84) Ex Oribas. et Aët. Cornarius restituit. Vulgo ἐκτός.

85) Paull. καταπλασθεῖσαι. Sarac. manult ἀντεθεῖσαι.

86) Paull. λεανθεῖσα.

haec quidem affecto loco imponuntur. Prodest vero potum abrotani decoctum, in vino exhibitum: praeterea serpyllum, galbanum ac cruce, si in vino diluantur, itemque teneri cupressi globuli cum aceto, cyclamen cum aceto mulso, pyrethrum cum vino et chamaeleontis herbae radix. Tradunt nonnulli, tritum murem araneum contra suos ictus commode bibi. Eam traditionem apud alios inventam dignam rati sumus, quae commemoraretur. Asserunt alii, vix ulcerari demorsum, nisi praegnans fuerit mus araneus, ac tum demum auxiliari ferunt.

Cap. XXVII. [De morsis a vipera.] Demorsis a vipera fimum caprinum cum vino impositum statim opitulatur: nec non et laurus, abrotanum et galbanum, splenii loco superiecta, nec non origanum viride dilutum: item pulli gallinacei discerpti ac protinus appliciti: ervi farina vino subacta, raphani cortex valide contusus, ut

ρῶς κοπεῖς, ὥστε λειότατος γίνεσθαι, καὶ σκίλλα ὀπτὴ ⁸⁷
καὶ χαμαίμηλον λελειωμένα, καὶ ὠμήλυσιν δι' ὀξύμέλιτος
ἐσκευασμένη, προκατηντλημένου θερμοῦ. Ταῦτα μὲν το-
πικῶς ἐπιτιθέμενα· ὠφελεῖ δὲ τοὺς ἐχιοδήκτους καὶ βά-
τος μετ' οἴνου· ἐνιοὶ δὲ ἄγχουσαν τὴν λεπτόφυλλον βοηθεῖν
ἀφηγοῦνται· ⁸⁸ πίνεται δὲ καὶ λαγωοῦ τῆς πιτύας ὅσον τριώ-
βολον ἐν οἴνῳ ⁸⁹, καὶ πράσου χύλισμα ὅσον ἡμικοτύλιον ⁹⁰
ἐν ἀκράτῳ· καὶ μελισσοφύλλου τῶν φύλλων ὁ χυλὸς, καὶ
πήγανον ἄγριον· ταῦτα δὲ ἐν οἴνῳ διττὰ ποτίζειν· καὶ αὐτὴ ἡ
οἰνοποσία συνεχῶς παραλαμβανομένη, σκόροδά τε ἐσθιόμενα
καὶ κρόμμυα, καὶ πράσα ἀπαλὰ, καὶ τάριχος δριμύτατος
καὶ πολυτελέστατος· ⁹¹ καὶ τὰ μὲν ἀπλᾶ ταῦτα. Καὶ αὐτὸ
δὲ τὸ φάρμακον εὐδοκμοῦν ἐπὶ τῶν ἐχιοδήκτων ⁹², ὅπερ ἐστὶ
σμύρνης, καστορίου, πεπέρειως, σανδαράχης ἀνὰ < α' ⁹³,
ἀνήθου σπέρματος ὀξύβαφον τὸ ἥμισυ· ταῦτα λέαινε ἐν γλυ-

87) Paull. ἐφθῆ.

88) Solus Asul. mendose ἐφικνοῦνται.

89) Sic Ald. Ceteri omittunt ἐν οἴνῳ.

90) E Paulo: κοτύλιον vulgo.

91) Cornar. coniecit πολυτελέστατος.

92) Sic Cod. Par. apud Goup. Vulgo ὀφιοδήκτων.

93) Sic Paullus e Lyco. Vulgo ἀνδράχνης ἀνθους καὶ σπέρμα-
τος ὀξυβάφου.

tritus appareat: scilla tostata et chamaemelum, quae ad
laevorem terantur, et cruda farina ex aceto mulso sub-
acta: sed locus ante calida foveatur. Et haec quidem
affectae parti admoventur. Rubus vero intro sumtus con-
tra viperarum ictus in vino prodest. Nonnulli et anchusam
tenuifoliam auxilio esse prodiderunt. Bibuntur et leporini
coagnuli oboli terni, et porracei succi semihemina in me-
ro: itemque foliorum melissophylli succus et sylvestris
ruta: haec ipsa quoque in vino propinari debent. Quin
et ipsa vini potio frequens iuvat, alliorumque, ceparum
ac porrorum tenerorum esus, salsamenta quoque acerrima et
exquisitissima. Simplicia haec sunt. Compositum vero
medicamentum contra viperarum morsus celebratur,
quod e myrrhac, castorii, piperis, sandarachae anethi-
que seminis, singulorum dimidio constat acetabulo: haec

κεῖ κρητικῶ, ἢ ἐτέρῳ τινὶ τῶν σπουδαίων. Ἐρασίστρατος δὲ ἐν τῷ περὶ δυνάμεων ἀνεγράψατο, καὶ ἄλλα τινὰ πλείονα βοηθεῖν δυνάμενα τοῖς ἐχιοδήκτοις· τὰ δοκιμώτατα δὲ τοιαῦτα.⁹⁴ τοὺς τῶν ὀρνίθων ἐγκεφάλους σὺν οἴνῳ πινομένους, καὶ κράμβης ἡμέρου τοῦ σπέρματος ὀξύβαφον λεῖον πινόμενον μετ' οἴνου· ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸν δάκτυλον καταβάπτειν εἰς πίσσαν ὑγρὰν, ἔπειτα εἰς οἶνον ἀποκλύζοντα πίνειν· τοιαῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἐχιοδήκτους.

Κεφ. κη'. [Περὶ τῶν ὑπ' ἀμφισβαινῆς δεδηγμένων.] Περὶ ἀμφισβαινῆς τοπικῶς ἐπεμνήσθημεν, ὅτι πῶς ταῖς πρὸς τὰς ἐχίδνας ἀναγεγραμμέναις βοηθείαις πέφυκε βοηθεῖσθαι ὁ ἐξ αὐτῆς πληγεῖς.

Κεφ. κθ'. [Περὶ τῶν ὑπὸ δρυίνου δεδηγμένων.] Τῷ δὲ ὑπὸ δρυίνου πληγεῖσιν ἀρμόζει ἀριστολογία σὺν οἴνῳ πινομένη, καὶ ἡ τρίφυλλος πόα, ῥίζα δὲ ἀσφοδέλου παραπλησίως λαμβανομένη, καὶ δρυὸς πάσης ὁ καρπὸς πινόμενος· καὶ

94) Haec et quae sequuntur in Ald., ab Asul. ad notha ablegantur.

omnia in passo cretico aut alio quopiam generoso teruntur. Erasistratus eo in libro, quem de facultatibus scripsit, complura etiam alia contra viperarum morsus auxilia tradidit: celebratissima autem sequentia: gallinarum cerebella in vino pota, et brassicae sativae seminis triti acetabulum cum vino bibitum. Utile praeterea censetur, digitum in picem liquidam intingere, ac dein in vinum demergere, potuique hoc dare. Et de iis quidem hactenus, quae contra viperarum morsus auxiliantur.

Cap. XXVIII. [De amphisbaenae morsu.] De amphisbena supra agentes iam monuimus, localia remedia eadem ab ipsa percussis adhiberi, quae contra viperarum morsus scripta fuero.

Cap. XXIX. [De morsu dryini.] A dryino ictis convenit aristolochia cum vino pota et trifolium herba: similiter et assumpta asphodeli radix et quercus cuiusvis

τῆς πρίνου αἰ ῥῖζαι κοπτόμεναι καὶ καταπλασσόμεναι τοπι-
κᾶς παρηγοροῦσιν.

Κεφ. λ'. [Περὶ τῶν ὑφ' αἰμόρρου καὶ διψάδας δε-
δηγμένων.] Αἰμόρρου καὶ διψάδος πρὸς τοῖς πλείστοις⁹⁵
τῶν προγενομένων ἀπηγορεύθησαν, ὡς ἀβοήθητοι αἱ δῆ-
ξεις· διὸ καὶ τῶν κατ' ἰδιότητα πρὸς τὸ θηρίον τὴν διψάδα
ὠφελούντων ἀποροῦσι· δεῖ μὲν οὖν ἀποπειρᾶσθαι τῶν κοι-
νῶν βοηθημάτων· παραχρῆμα δὲ τοὺς κατασχασμοὺς παρα-
λαμβάνειν, τὴν τε καῦσιν ποιεῖν, καὶ εἰ ὁ τόπος ἐγχωροίη, τὸν
ἀκρωτηριασμόν· ἐξεξῆς δὲ τὰς τῶν δριμέων καταπλασμάτων
ἐπιθέσεις, ὑπὲρ ὧν εἰρήκαμεν πολλάκις· χρησιμέυειν οἶδα καὶ
δριμυφαγίας, μάλιστα τὰς ἀπὸ τῶν ταριχηρῶν· ἀκρατοπο-
σία τε καὶ λουτρὸν ὠφελεῖ· ταῦτα συνεχῶς ἐκ μικρῶν δια-
στημάτων πλεονάκις παραληπτέον⁹⁶, πρὶν κατασκήψῃ τὸ
τῶν νοσημάτων εἶδος· ἐκείνων δὲ ἅπαξ ἐπιφανέντων, οὐδο-
τιοῦν παρὰ τῆς τῶν ἱατρῶν ἐπικουρίας ὄφελος γίνεται· ἐπὶ
δὲ τοῦ αἰμόρρου τὰ αὐτά· καὶ πρὸς τούτοις τὰ ἐν τῷ κοι-
νῷ τῶν βοηθημάτων· οἷον τοὺς κατασχασμοὺς καὶ τὰς καύ-

95) Asul. τοῖς πληγεῖσι.

96) Ex Paullo, loco vulg. καταληπτέον.

generis fructus epotus. Parti vero ictae ilicis radices tusae
et impositae, auxiliantur.

Cap. XXX. [*De morsu et haemorrhoi et dipsadis.*]
Haemorrhoi dipsadisque morsus a plerisque maiorum no-
strorum pro immedicabilibus habentur: quapropter et du-
bitant, peculiaria quaedam iuvantia contra dipsada sua-
dere. Attamen communia experiri operae pretium fuerit.
Protinus ergo scarificationes adhibendae ustionesque, et
si locus id permiserit, praecidenda membra. Dein et a-
cria imponenda cataplasmata, quorum saepe meminimus.
Deprehendi etiam, acrium esus, praecipue salsamenta, u-
sui esse. Quin et meri potio balneaque iuvant: sed haec
continuo et brevibus interiectis temporis spatiis adhiben-
da sunt, priusquam morbus apparuerit, quo semel oborto
nihil iuvare medicorum conatus possunt. In haemor-
rhoi ictibus eadem valent, et ad haec communia praesi-
dia: scarificationum exemplo et ustionum, acrium esus

σεις καὶ δριμυφαγίας, καὶ ἀκρατοποσίας, καὶ ὅσα ὥρिसαμεν ἐπὶ διψάδος· ἔτι δὲ καὶ ἀμπέλου φύλλα ἐφθὰ σὺν μέλιτι λελειωμένα.

Κεφ. λα'. [Περὶ τῶν ὑφ' ὕδρου δηχθέντων.] Τοῖς ὑφ' ὕδρου δηχθεῖσιν ἀρμόζει ὀρίγανος λεία φυραθεῖσα ὕδατι, κονία τε ἐνεθεῖσα ἐλαίῳ⁹⁷, ἢ ἀριστολοχίας φλοιὸς ἢ ῥίζα⁹⁸ λειοτριβηθεῖσα, καὶ κρίθινον ἄλευρον σὺν ὕδατι μετὰ μέλιτος συντετηκός· ποτίζεται δὲ καὶ ἀριστολοχίας δίδραχμον ἐν κράματι ὀξυκράτου κυάθοις δυσίν·⁹⁹ ἢ πρασίου χυλὸς, ἢ ἀφέψημα ὀποτέρου σὺν οἴνῳ· πρόσφατόν τε κηρίον προσφερόμενον μετ' ὄξους.

Κεφ. λβ'. [Περὶ τῶν ὑπὸ κεγχριδίου δηχθέντων.] Τοῖς δὲ ὑπὸ κεγχριδίου δηχθεῖσι θριδακίνης ὁ καρπὸς μετὰ λινοσπέρμου καταπλασσόμενος βοηθεῖ, καὶ θύμβρα, καὶ ἄγριον πήγανον, καὶ ἔρπυλλος σὺν ἀσφοδέλῳ λελειωμένος· πότιζόμενα δὲ παραχοῆμα, κενταυρίου τῆς ῥίζης <β' σὺν οἶνου

97) Paull. κονία δρυὸς ἐλαίῳ δευθεῖσα.

98) Interpositum vulgo δρυὸς expungendum esse, ex Actuario censetur cum Sarac.

99) Ex Paullo, loco vulg. κυάθων ἔξ.

et meri potus, quae ad dipsadem notavimus: Conferunt et vitis folia cocta cum melle et ad laevorem trita.

Cap. XXXI. [De morsu natricis.] Morsis a natrice confert origanum tritum aqua subactum, itemque lixivium oleo temperatum, vel aristolochiae cortex aut radix tritae, et hordeacea farina cum aqua et melle colliquefacta. Bibuntur et aristolochiae drachmae binae in poscae dilutae cyathis duobus, aut marrubii succus, vel alterutrius decoctum cum vino. Favus item recens cum aceto exhibetur.

Cap. XXXII. [De cenchridii morsu.] Morsis a cenchridio auxiliatur lactucae semen cum lini semine cataplasmatibus in modum applicitum: itemque thymbra, sylvestris ruta et serpyllum cum asphodelo tritum. Dantur vero protinus in potu centaurii radices drachmae binae cum

κυάθοις γ', ἢ ἀριστολοχίας ῥίζα ὡσαύτως· καρδαμόν τε καὶ γεντιανὴν παραπλησίως.¹⁰⁰

Κεφ. λγ'. [Περὶ τῶν ὑπὸ κεράστου δηχθέντων.] Τοῖς δὲ ὑπὸ κεράστου δηχθεῖσι καὶ ἀσπίδος συντόμως ὁ ἀκρωτηριασμός ἐπαμύνει· διόπερ ἀνυπερθέτως ἀποκόπτειν δεῖ, ὅσον τὸ δηχθὲν μέρος, ἢ περισαρκεῖν τὰ δηχθέντα μέρη παραχρῆμα καὶ τὰ τούτοις πλησίον.¹ εἶτα δὲ τὰ ὑπολειπόμενα τοῖς καυτηρίοις ἀνιχμαστέον.² καὶ γὰρ καὶ τούτοις ὁ ἰὸς οἶος ὁ τοῦ βασιλίσκου.

Κεφ. λδ'. [Περὶ τῶν ὑπ' ἀσπίδος δηχθέντων.] Τοῖς δὲ ὑπὸ ἀσπίδος δηχθεῖσιν, ὅσα καὶ τοῖς ὑπὸ κεράστου, ὡς προέγραπται, προσενεκτέον βοηθήματα· ὃν τρόπον γὰρ βοὸς αἷμα ὀξύτατα πηγνυσι τὸ ἐν ταῖς ἀρτηρίαις αἷμα καὶ πνεῦμα³, πρὸς τούτων καὶ ὁ ἰὸς, ὡςπερ καὶ ὁ τοῦ βασιλίσκου.

Κεφ. λε'. [Περὶ τῶν ὑπὸ βασιλίσκου δηχθέντων.] Τοῖς

100) Omnem hunc locum e Paullo transscripsi, praeuntibus interpretibus priscis et Saraceno et ipso consensu codd. Pariss., quos Goupylus contulit. Lect. vulg.: καὶ ἔρπυλλος σὺν ἀσφοδέλου <β', καὶ σὺν οἶνου κυάθοις γ', ἢ ἀριστολοχίας ῥίζα ὡσαύτως, καὶ καρδάμωμον καὶ γεντιανὴν παραπλησίως.

1) Ex Paullo, loco vulg. παραπλήσια.

2) Itidem ex Paullo; ἐπακτεῖν Ald., Cornar. et Goupyl.; αἱμακτεῖν Asul.

3) Ex Paullo, loco vulg. πηγνυται.

cyathis vini ternis, aut aristolochiae radix eodem modo. Similiter et nasturtium et gentiana.

Cap. XXXIII. [De morsu cerastae.] A ceraste et aspidē ictis cita succurrit extremae partis amputatio. Quare sine mora totam partem ictam resecare oportet, aut tum partes affectas, tum iis vicinas scalpro confestim circumcidere. Tandem vero reliquiae cauteriis exsiccandae, siquidem horum animalium virus basilisci veneno simile est.

Cap. XXXIV. [De morsu aspidis.] Ictis ab aspidē eadem, quae adversus cerastae morsus, uti modo scriptum est, accommodanda remedia. Horum enim, uti et basilisci virus, haud secus ac taurinus sanguis, sanguinem spiritumque arteriis contentum ocissime coagulat.

Cap. XXXV. [De basilisci morsu.] Morsis basilisco

δὲ ὑπὸ βασιλίσκου δηχθεῖσιν, ὥς Ἐρασίστρατός φησι, βοη-
θεῖ καστορίου < α', πινομένη σὺν οἴνῳ· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ
τῆς μήκωνος ὀπός.

Τοιοῦτος μὲν ὁ θηριακὸς τρόπος.

Erasistratus auxiliari asserit castorii drachmam unam in
vino potam, itidem papaveris succum.

Et haec quidem est ratio medendi ictibus morsibusque
venenatorum animalium.

[ΠΕΔΑΝΙΟΥ ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ
ΑΝΑΖΑΡΒΕΩΣ]

ΠΕΡΙ ΕΥΠΟΡΙΣΤΩΝ ΑΠΛΩΝ ΤΕ ΚΑΙ
ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩ-
ΤΟΝ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΟΜΑΧΟΝ.

Ἡ τῶν ἀπλῶν φαρμάκων παράδοσις, τιμιώτατε Ἀνδρό-
μαχε, τῆς τῶν ποικίλων ἀποδεκτοτέρα πέφυκεν, οὐ μόνον
διὰ τὸ εὐπαράκολούθητον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ εὐπόριστον· καὶ
διὰ τὸ αὐτῶν τῶν προσφερομένων ἐκάστου τὴν δύναμιν φανε-
ρὰν ὑπάρχειν τοῖς προσφερομένοις καὶ χρωμένοις, ἀπολελυ-
μένην καὶ ἀνεπίμικτον ἑτέρου γένους ὑπάρχουσαν, λαμβά-

[PEDANII DIOSCORIDIS
ANAZARBEI]

DE FACILE PARABILIBUS TAM SIMPLICI-
BUS QUAM COMPOSITIS MEDICAMENTIS
AD ANDROMACHUM LIBER PRIOR.

Doctrinam de simplicibus medicamentis, spectatissime
Andromache, ea, quae de varie compositis agit, gratiorem
acceptioremque esse constat: quia non modo intellectu fa-
cilius est, sed et expeditior. Adde, quod singulorum, quae
exhibentur, vis et facultas, tanquam sincera, soluta et im-
permixta, utentibus ipsis conspicuam sese praebet, ex iis-

νισθαί τε ῥαδίως ἔξ αὐτῶν¹ τὸ πρὸς τὰ πάθη κατάλλη-
 λον· ὅπερ ἐπὶ τῶν ποικιλωτέρων οὐχ ὁρᾶται γινόμενον φαρ-
 μάκων· ἀναφέρεται γὰρ ἐπ' ἐκείνων, οὐκ ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος
 τῶν μιγνυμένων ἐνεργείας ἢ δύνამεις, ἐπὶ δὲ τὴν ἐκ μίξεως
 ἀνεκλάλητον ἀλληλουχίαν. Ἀνατίθμεν δέ σοι τὰ βιβλία τῶν
 δυναμένῳ ἐπικρῖναι, δι' ἧς ἔχεις ἐμπειρίας τῶν ἡμετέρων πό-
 νων, καὶ διότι ὀφείλεται ἀνδρὶ ἀποδεχομένῳ ἡμᾶς ἢ τοιαύτη
 χάρις. Ποιησόμεθα δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν περὶ κεφαλὴν
 συνισταμένων παθῶν, προδιασπειλάμενοι, ὅτι ὅσα ἐν ποιή-
 ματος μέρει παραλαμβάνομεν ἐπὶ τῶν ἐντοσθιδίων, ταῦτα ὡς
 ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ τῶν κεχροτισμένων ἤδη καὶ τύλον ἐχουσῶν
 ἐγκρίνομεν διαθέσεων· οὐκ ἀγνοοῦντες μὲν, ὅτι πρόσφατον
 πάθος διὰ τῆς κοινῆς καὶ ἀπεριέργου θεραπεύεται ἀγωγῆς.

**Εὐπόριστα βοηθήματα πρὸς τὰ περὶ τὴν κεφα-
 λὴν πάθη.**

Κεφ. α'. Πρὸς κεφαλαλγίας πρόσφατους δίχα πυριτοῦ

¹) Sic Moib.; ἔξ αὐτῆς τὸ ὡς πρὸς vulgo.

quo facile deprehenditur, id quod peculiaribus affectibus
 curandis apte convenienterque congruit: at in iis medica-
 mentis, quae maiore varietate praedita sunt, haud ita
 fieri animadvertitur. In iis enim facultas non ad singu-
 lares eorum, quae simul miscentur, actiones, sed ad in-
 effabilem quamdam ipsius mixtionis compagem refertur.
 Hos autem libellos tibi dedicamus, tum quia pro rerum
 usu, quo ipse vales, de laboribus nostris iudicium facere
 potes, tum quia viro nostri studioso talis etiam gratia
 merito debetur. Porro a capitis affectibus ordiemur, si
 prius monuerimus, remedia, quae ad interna vitia potio-
 num forma usurpamus, ea nos non nisi in diuturnis,
 quique iam veluti callum contraxerint, affectibus admit-
 tere: quippe qui haud ignoremus, mala recentia communi
 ac minus operosa curatione sanari.

Parabilia capitis affectuum remedia.

Cap. I. Capitis doloribus recentibus citra febrim

γινόμενας ὥφειλ' ἐπέφυκεν, ἔλαιον ἐμβρεχόμενον τὸ ἐκ τῆς ἀγριάδος ἐλαίας, ῥόδινον, μυρσίνινον, ἀμυγδάλινον, μήλινον, οἰνάνθινον· ποιεῖ δὲ ταῦτα καὶ μετὰ ὄξους, καὶ μετὰ χυλοῦ ἐνίοτε παραμιγνυμένου ἀνδράχνης, αἰζώου, ἐλξίνης, στρύχου, τριβόλου χλωροῦ, μυώτου.² Ποιεῖ δὲ καὶ τὸ ψύλλιον σὺν ὄξει βραχὲν καὶ ῥοδίνῳ· καὶ τῆλιν βραχεῖσα ἐν ὕδατι, καὶ ἐψηθεῖσα ἐπὶ ὀλίγον, ἕως γλισχράσματος αὐτῆς μετὰ ῥοδίνου καὶ ὄξους ἐμβρεχομένης. Κατάπλασμα κεφαλῆς, μετώπου καὶ κροτάφων· ἄρτον μετ' ὄξυκράτου καὶ ῥοδίνου λειώσας ἐπιτίθει.

Κεφ. β'. Πρὸς δὲ τὰς χρονίας κεφαλαλγίας ὀνίνησιν ἐμβρεχόμενα σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ ταῦτα· σπονδύλιον, πευκέδανον, ἄγρου σπέρμα, σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ γλοιοποιηθὲν, ὠκιμον, ἄμωμον, δαφνίδες, ἔρπυλλον, καλαμίνθη, κόνυζα ἢ λεπτόφυλλος, πήγανον, ἀμύγδαλα πικρά· καὶ τὰ ἀποζέματα δὲ τούτων, μιγνύμενα τῷ ὄξει καὶ ῥοδίνῳ, ποιεῖ· πρὸς δὲ τούτοις σκαμμωνία τε καὶ συκαμίνου ὀπὸς, καταπλασσομένου τοῦ μετώ-

2) Μύωτον, vid. tom. 1. p. 534.

ortis auxilio sunt infusa haec olea: sylvestris olivae, rosaceum, myrtinum, amygdalinum, melinum et oenanthinum: eaque cum aceto, admixto interdum succo portulacae, sempervivi, helxines, solani, tribuli virentis aut myosotidis. Est et efficax psyllium maceratum in aceto cum rosaceo: nec non et e foeno graeco in aqua macerato et leviter cocto extracta muccago, cum rosaceo et aceto itidem irrigata. Capiti vero, fronti ac temporibus cataplasmatibus in modum adhibeto panem, cum posca et rosaceo tritum.

Cap. II. Doloribus capitis inveteratis haec cum aceto et rosaceo utiliter irrigantur: Spondylium, peucedanum, viticis semen cum aceto et rosaceo in glutinis molem mutatum, ocimum, amomum, lauri baccae, serpyllum, calamintha, conyza tenuifolia, ruta et amygdalae amarae. Idem praestant eorundem decocta, admixtis aceto et rosaceo: ad haec scammoniae et mori succus, fronti

που καὶ κροτάφων· ἐνίοτε δὲ, εἰ ἐπείγοι, καὶ ὅλης τῆς κεφαλῆς. Ἀρμόζει δὲ μετὰ ἀλφίτου, ἥγουν ἀλεύρου κριθίνου, ἢ ἄρτου ταῦτα· ἡδύοσμον ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, ἀνδράχνη, ὑοσκυάμου φύλλα, στρύχνον, κόριον, σέριδος, πολυγόνου, αἰζώου, σισυμβρίου τῆς καλουμένης καρδαμίνης· μετὰ ὄξους δὲ καὶ ῥοδίνου मिथέντα καταπλάσσεται ἄγνου φύλλα, ἀλόη³, μελίλωτον, μύρτα, ὄξυμυρσίνης καρπὸς, οἰνάνθινον, ῥόδα, ῥίζα ἱριδος ξηρᾶς, ἀγριελαιίας ἄνθη, μελάνθιον, σταφίς ἀγρία μετὰ δαφνίδων, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν χρονίων· σήσαμον ὁμοίως, αἶρινον ἄλευρον μετὰ στέατος χοιρείου· καὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ τῶν κεχροτισμένων ἤδη· ἢ κάρδαμον φώξας λείον, ἀναλάμβανε ὄξει καὶ ῥοδίνῳ, καὶ ἔμπλασον ἐπὶ τοῦ μετώπου· ἢ κάρυα ποντικά καὶ πήγανον ὀλίγον, λεία σὺν ῥοδίνῳ· ἢ ὀρίγανον λείον σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ φεράσαι, ἢ σικίου ἀγρίου ῥίζαν ξηρὰν λείαν σὺν οἴνῳ ἀμυναίῳ⁴ ἢ ἱριως λείας ὀξύβατον, καὶ πεπέρεως κόκκους ἑπτὰ, σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ.

3) Repetuntur vulgo ἀμύγδαλα πικρά, quae iam supra.

4) Vulg. καμηναίῳ.

ac temporibus adhibitus: interdum etiam, si dolor urgeat, toti capiti. At cum polenta farinave hordeacea aut pane conveniunt isthaec: menta seu recens, seu arida, portulaca, hyoscyami folia, solanum, coriandrum, intybi folia, itemque polygoni sempervivi, et sisymbrii, quod cardamine dicitur. Aceto vero et rosaceo mixta haec imponuntur: viticis folia, aloë, melilotus, myrti baccae, rusci fructus, oenanthe, rosae, radix iridis sicca, oleastri flores, melanthium, staphis agria cum lauri baccis, praesertim in diutinis doloribus: sesamum similiter, loliacea farina cum adipe suillo, idemque in affectibus iam inveteratis. Aut nasturtium tostum et tritum excipe aceto et rosaceo, frontique alline: aut nucibus avellanis et pauca ruta tritis cum rosaceo eodem modo utitor: aut origanum tritum cum aceto et rosaceo subigito, aut cucumeris sylvestris radicem tritam cum vino aminaeo: aut denique iridis tritae acetabulum, additis piperis granis septem cum aceto et rosaceo.

Κεφ. γ'. Πταρμικά, ἐγγεόμενα ταῖς ῥισὶ σὺν μέλιτι, καθαίρει καὶ διὰ στόματος ὠφελίμως· χρώμεθα δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τῶν κεχροτισμένων κεφαλαλγιῶν, καὶ πρὸς μηδὲν τῶν ἄλλων βοηθημάτων ὑπακουουσῶν. Ἀναγαλλίδος χυλὸς, πρασίου, κυκλαμίνου ῥίζης, ἀνιμώνης ῥίζης, σικύου ἀγρίου ῥίζης, χελιδονίου τοῦ μικροῦ τῶν ῥιζῶν, κισσοῦ φύλλων, κράμβης φύλλων, τευτλίου λευκοῦ τῆς ῥίζης· ἱρινον μῦρον. Ξηρὰ δὲ λεία ἐγγεῖται σὺν μέλιτι στρουθίον, δαφνοειδοῦς σπέρμα, ἱρις ξηρὰ, ἐλλέβορος λευκὸς, καστόριον, νίτρον, σάμψυχον, πέπερι, σταφίς ἀγρία, μελάνθιον σὺν ἱρίνω, ἐλατήριον σὺν ὕδατι.

Κεπ. δ'. Ὑποθυμιώμενον δὲ ταῖς ῥισὶ διὰ τῆς τῶν ἀτμῶν ἀναδόσεως, ὠφελεῖ ἄνισον. Ὁρελεῖ δὲ κατὰ τοὺς οἰκείους καιροὺς παραλαμβανόμενα καὶ τὰ πταρμικά· ἔστι δὲ ἐλλέβορος καὶ καστόριον, πέπερι, στρουθίον, σίνγηπι, ἰὸς ξυστός, τριχοματὲς λεῖον ἐντιθέμενον ταῖς ῥισίν, καὶ ἡ λεγομένη πταρμικὴ πόα.

Κεφ. ε'. Καὶ οἱ ἀποφλεγματισμοὶ δὲ οὐκ ἀνωφελῶς ἐπὶ τῶν χρονίως κεφαλαλγούντων παραλαμβάνονται. Ἐπι-

Cap. III. Sternutatoria, quae naribus infunduntur cum melle, utiliter etiam per os evacuant. Iis autem utimur in antiquis capitis doloribus, quique aliis nullis cedunt auxiliis. Sunt autem succi anagallidis, marrubii, radicum cyclaminis et anemones, itemque cucumeris agrestis et chelidonii minoris. Itidem foliorum hederac et brassicae, nec non et radicis betae albae: praetereaue irinum unguentum. Sicca vero tritaque cum melle infunduntur struthium, daphnoidis semen, iris sicca, helleborus albus, castorium, nitrum, sampsuchum, piper et staphis agria: itemque melanthium cum irino unguento, et elaterium ex aqua.

Cap. IV. Erit et utile suffitus excitare, quorum vapores naribus excipiantur, uti ex aniso. Iuvant et convenientibus adhibita temporibus sternutatoria: qualia sunt helleborus, castorium, piper, struthium, sinapi, et aerugo rasilis: trichomanes itidem tritum naribus inditum, uti et ptarmica dicta herba.

Cap. V. Quin et apophlegmatismi haud inefficaciter usurpantur in his, qui diuturno capitis dolore infestantur.

τηδεύονται δὲ διαμασσωμένων τούτων, δαφνοειδοῦς σπέρματος, καππάρειως τοῦ ἐκ τῶν ἀγρίων καρποῦ, κρίθμου, καρδάμου καρποῦ, μαστίχης, νάπυος, πεπέρειως στρογγύλου καὶ μακροῦ, πυρέθρου, καὶ σταφίδος ἀγρίας, μετὰ νίτρου καὶ πεπέρειως· (καίει δὲ ἀρτηρίαν·) ἀνεμώνης ῥίζα, σταφίς ἐκγεγαρτισμένη μετὰ πεπέρειως, θύμον, ὕσσωπον, στρουθίον· ὑπατριζόμενα δὲ πρὸς ὠφελείας καθίσταται θάλασσα θερμὴ σὺν ὄξει ἐψομένη.

Κεφ. ε'. Εἰ δέ ποτε ἀναγκαζόμεθα δι' ὑπερβολὴν ἀλγημάτων ἐπὶ ποικιλωτέρας ἔρχισθαι βοηθείας, χρησόμεθα ἐκ τῶν προειρημένων καὶ καταντλήμασιν, ἐψιλωμένης τῆς κεφαλῆς, ἀποζέματι κυπαρίσσου, δάφνης, μήκωνος κωδίων ξηρῶν, ἄγνου φύλλων, καὶ καρποῦ μήκωνος τῆς ῥοιάδος τῶν κεφαλῶν· χρώμεθα δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν· ὑπνωτικά γὰρ ἄγαν καθεστήκασιν.

Κεφ. ζ'. Κατάρρους δὲ τοὺς ἐν μυκτιῇσιν ἐφίστησιν, ἄσφαλτος ὑποθυμιωμένη, σμύrna διαχριομένων τῶν μυκτιῆρων, κυάμινον ἄλευρον σὺν σκορόδῳ ῥοφούμενον· μελάνθιον

In cum vero usum commodè commanducatur daphnoidis semen, capparis agrestis fructus, crithmi et nasturtii semina, mastiche, sinapi, piper rotundum aequè ac longum, pyrethrum et staphis agria cum nitro et pipere: (sed haec fistulam spiritalem adurunt:) anemones radix, uva passa, extractis vinaceis, cum pipere, thymus, hyssopus, struthium. Est et utilis vaporatio ex aqua marina calente in aceto cocta.

Cap. VI. Sin doloris acerbitas nos ad alia magis composita transire cogat auxilia, post ante memorata, ab-raso prius capite, perfusionibus utemur e decocto cupressi, lauri, capitulorum papaveris siccorum, viticis foliorum et seminis, quod papaveris erratici capitulis continetur. Sed his utimur etiam in curandis phreniticis: sunt enim somnifera.

Cap. VII. Catarrhos, qui in nares feruntur, inhibent bitumen suffitum, myrrha naribus illita, et farina fabarum cum allio absorpta. Confert et nigella plurimum

ὁσφρανόμενον ὠφελεῖ μέγας, κυπαρίσσου σφαιρίου σπέρμα, τετριμμένον μετὰ οἴνου καὶ ἀναζήροφθὲν τῷ μυζωτῇρι.

Κεφ. η'. Πταρμονὺς δὲ κινουῖσι παρακρατηθεῖσαι τοῖς δακτύλοις αἱ ἐγκανθίδες γλέβες καὶ ῥίνες· πᾶν δὲ πταρμονὺς συνεχεῖς ὠκίμου σπέρμα λεῖον, καὶ ἡ πόα ἀποσφραγισμένη.

Κεφ. θ'. Τοῖς δὲ σειριῶσι παιδίσι ὠφελίμως κατὰ τοῦ βρέγματος ἐπιτίθεται ἡλιοτροπίου τοῦ σκορπιούρου καλουμένου φύλλα, κολοκύνθης ξέσματα, σικίου τοῦ πέπονος τὸ ἐπικείμενον τῇ σαρκὶ δέρμα, στρύχνου κηπαίου τῶν φύλλων χυλὸς μετὰ ῥοδίνου.

Κεφ. ι'. Ἐπὶ δὲ τῶν μετὰ πυρετοῦ τὴν κεφαλὴν πεπονθότων, ὡς ἐπὶ φρενιτικῶν καὶ ληθαργικῶν, ἀρμόζει ἰδίως ἄγνου σπέρμα μετ' ἐλαίου ἐψῆθὲν καὶ ἐπιβρεχόμενον· ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ, πήγανον σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ, καὶ ἔρπυλλον ὁμοίως, κισσοῦ τῶν φύλλων χυλὸς, καστόριον, ἢ πευκέδανον, ἢ σφονδύλιον μετὰ ῥοδίνου καὶ ὄξους,

olfactu, itemque cupressi globulorum semen cum vino tritum et in nares attractum.

Cap. VIII. Sternutamenta excitantur, si digitis firmiter prehendantur nares simul et venae ad oculorum angulos sitae. Contra sistantur sternutationes continuae herbae ocimi aut seminis eiusdem contriti odore.

Cap. IX. Siriasi laborantibus puerulis ex usu sunt haec sincipiti imposita: heliotropii, quem scorpiurum vocant, folia, cucurbitae ramenta, cucumeris, qui pepo dicitur, cutis carni incumbens, solani hortensis e foliis succus cum rosaceo.

Cap. X. His, quibus cum febre caput male affectum est, veluti phreniticis atque lethargicis, privatim ista conveniunt: lini semen cum oleo coctum et instillatum, amygdalae amarae cum aceto et rosaceo, ruta itidem cum aceto et rosaceo, similiterquo serpyllum, hederaceorum foliorum succus, castorium, aut peucedanum, aut spondylium cum aceto et rosaceo: ruta denique et lini semen

πήγανον καὶ λίτου σπέρμα πεφωγμένον ἥσυχῃ, ἀναληφθέντα κηρωτῇ καὶ ἐπιτιθέντα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ μέτωπον.

Κεφ. ια'. Ὑπνοποιὰ δὲ κατέστηκεν καταπλασσόμενα κατὰ τοῦ μετώπου καὶ μυκτῆρσι προσαγόμενα, καρπὸς ὠκίμου, ἀτρακτυλίδος, μήκωνος ὁπὸς, ὑοσκυάμου καρπὸς καὶ φύλλα, ἀλικακάβου ὁμοίως· καὶ τὰ μωρίου φύλλα· εἶδος δὲ ἐστὶ μανδραγόρου· στρύχνου ῥίζης τοῦ ὑπνωτικοῦ φλοιός· βακχάριδος φύλλα· ἐστὶ δὲ εὐώδη· μαράθρου^δ φύλλα ἐψηθέντα ἐν οἴνῳ, τῶν μυξωτῆρων διαψώμενα, κρόκινον, μετώπιον, κύπρος· ἄνθη μανδραγόρου, ὁπὸς καὶ ῥίζα καὶ καρπός· καὶ μήκωνος ὁμοίως, καστόριον, σμύρνα.

Κεφ. ιβ'. Πινόμενα δὲ ὕπνον ποιεῖ· μηκωνείου < α', μετὰ στύρακος καὶ σμύρνας ἴσων, δίδου ὀρόβια γ'. ἡ μανδραγόρου ὀβόλους δύο μετὰ τῶν προγεγραμμένων ἴσων. ἡ τῶν ῥιζῶν τὸ ἀπόβρεγμα, κυάθων δύο λαμβανομένων· ἡ ὅπου μήκωνος ὅσον ὄροβος καταπινόμενος· ἡ τὰ φύλλα τοῦ μήκωνος ἀντιλαμβανόμενα, ἐσθιόμενα· θρίδακος ἀγρίας ὁπὸς

δ) Sic coniecit Sarac.; vulg. μελαθρῶν; Moiban. μαλαβάθρον.

leviter tostum, si cerato excipiantur et capiti frontique adhibeantur.

Cap. XI. Somni porro conciliandi vim habent haec imposita fronti cataplasmatum more, vel naribus admota: semen ocimi et atractylidis, papaveris liquor, semen ac folia hyoscyami, similiterque halicacabi, morii, quae species est mandragorae, folia, solani somniferi e radice cortex, baccharis folia, quae quidem odorata sunt, foeniculi folia in vino decocta et naribus affrieta, crocinum unguentum, metopium, cyprus, mandragorae similiterque papaveris flores, liquor, radix et semen, castorium, myrrha.

Cap. XII. Haec vero sumpta somnos alliciunt: meconii drach. j. cum styracis ac myrrhae pari pondere misceto: dosis, quanta est trium ervi granulorum magnitudo. Aut mandragorae obolcs duos cum ante memoratorum pari pondere exhibeto. Aut infusi, quod ex eiusdem radicibus paratur, cyathos duos. Aut papaveris liquor ervi magnitudine deglutiat: aut papaveris folia in cibo sumantur. Idem praestant lactucae sylvestris ae-

καὶ ἡμέρας πινόμενος, καὶ αὐταὶ δὲ ἐσθιόμεναι. Χρώμεθα δὲ τοῖς ὑπνωτικοῖς καὶ ἐφ' ὧν ἐστι χρόνια τὰ πάθη, ὅτε τεμνόμενός τις ἢ καιόμενος ἀναντίληπτος ἐθελήσῃ τῶν ἀλγηδόνων γίνεσθαι.

Κεφ. ιγ'. Δακτυλίῳ δὲ προσαγόμενα ὕπνον ποιεῖ μανδραγόρου ἢ μήκωνος ὁπὸς ἀνιθεῖς, καὶ σὺν ἐρίῳ πρόσθετός.

Κεφ. ιδ'. Ἐγερτικὴν ἔχει δύναμιν, ἐπὶ ληθαργικῶν ταῖς ῥισὶ προσαγόμενα, ὄξος, ἐλλέβορος λευκός, σίνηπι, πέπερι, καστόριον, στρουθίον, σφονδύλιον, πευκέδανον, φώκης πυτία, κιδρία, πίσσα ὑγρὰ, πήγανον, ἀβρότονον, ἐλλύχνιον κικαυμένον, κάρδαμον, πίττα ὠμὴ, σιλφίου ὁπὸς, κρόμμυον, σκόροδον, χαλβάνη, ἄσφαλτος, κνίδη προσαγομένη σκέλῃσι καὶ μετώπῳ· ὕδατος πολλοῦ καὶ ψυχροῦ, ἢ ὄξους κατάντησις· σίνηπι λεῖον σὺν ὄξει καταχριόμενον κατὰ τῶν σκελῶν καὶ χειρῶν ἄκρων· ἐκ τοῦ ῥύπου τοῦ ὠτὸς τοῦ ὄνου ἄλειφε τὸ μέτωπον τοῦ ἔχοντος. Ἄλλο, μὴ διεγερτικόν, ἀλλὰ ὑπνωτικόν·⁶ λιβάνου, σμύρνης, μανδραγόρου μέλανος

6) Sarac. correctio. Lectio vulg. ἄλλο διεγερτικόν καὶ ὑπνωτικόν.

que ac sativae liquor haustus, ac ipsae quoque lactucaositatae. Ceterum utimur et somnificis in diuturnis affectibus, cum quis sectionem ustionemve admissurus cruciatuum sensum cupit subterfugere.

Cap. XIII. Accersit et somnum mandragorae aut papaveris liquor, si dilutus lana excipiaturo anoque subdatur.

Cap. XIV. Lethargicos excitare valent haec admotunaribus: acetum, helleborus albus, sinapi, piper, castorium, struthium, sphondylium, peucedanum, vituli marini coagulum, cedria, pix liquida, ruta, abrotanum, ustus lucernae funiculus, nasturtium, pix cruda, laserpitii liquor, cepa, allium, galbanum, bitumen, urtica cruribus et fronti admota, frigidae copiosae aut aceti perfusio, tritum sinapi ex aceto cruribus et manibus extremis illitum. Aliud: asininae auris sordibus aegri frontem illine. Aliud, quod non quidem excitat, sed somnum potius allicit: turis, myrrhae, radicis siccae nigrae mandra-

τῆς ῥίζης ξηρᾶς ἀνὰ < β', ὀπίου μήκωνος < α', τρίψας, μίξας μετὰ ῥοδίνου ἐλαίου, καὶ ἀναλαβὼν εἰς ῥάκος λινοῦν ὁσφραίνου.

Κεφ. ιε'. Υποθυμιώμενα δὲ ἐγείρει λίθος κάτωθεν τῇ σαμίᾳ γῇ εὐρισκόμενος, λωτοῦ τοῦ δένδρου πρισμαίων τὸ ἀπόβρεγμα, καστόριον, βαλσάμου καρπὸς μεθ' ὕδατος, ὃς καὶ τοὺς σκοτωματικούς ὠφελεῖ ἐν ἐμβρέγματι, λίθος γαγάτης, πευκέδανον, ἄσφαλτος, χαλβάνη, σφονδύλιον, σαγαπηνὸν, λειχὴν ἵππων, ἡμιόνου, ἐλέφαντος ὄνυξ, καὶ ξύσμα ὀδόντων, κέρας ἐλάφου, φώκης πυτία καὶ ἐρίφου, τράγου ῥύπος, κροκοδείλου στέαρ, ἀβρότονον, σίλφιον. Πινόμενα δὲ ἐγείρει λίθος ὁ ἐν τῇ σαμίᾳ γῇ εὐρισκόμενος, λωτοῦ τοῦ δένδρου πρισμαίων τὸ ἀπόβρεγμα, καστόριον, βαλσάμου καρπὸς μεθ' ὕδατος.

Κεφ. ις'. Καὶ τοὺς σκοτωματικούς δὲ ὠφελεῖ ἐμβρέγματα τὰ προγεγραμμένα ἐπὶ τῶν κεφαλαλγούντων· διεγείρει δὲ αὐτοὺς ὅσα καὶ τοὺς ληθαργικούς.

Κεφ. ιζ'. Χρᾶσθαι δὲ καὶ ἐπὶ τῶν μαινομένων, ἐπι-

gorae ana drachmas ij., opii drachmam j., terito et cum rosaceo misceto, tandemque panniculo lineo excepta olfacito.

Cap. XV. Suffitu vero excitant haec: lapis, qui sub samia terra reperitur, loti arboris ramentorum dilutum, castorium, balsami semen ex aqua (quod vertiginosos itidem irrigatum adiuvat), lapis gagates, pencedanum, bitumen, sulphur, galbanum, sphondylium, sagapenum, lichen equorum, muli et elephantis ungula, eboris ramentum, cornu cervinum, vituli marini, itemque hocdi coagulum, hirci sordes, adeps crocodili, abrotanum et silphium. Excitant et haec in potu sumpta: lapis, qui in samia terra reperitur, loti arboris ramentorum dilutum, castorium, semenque balsami ex aqua.

Cap. XVI. Vertiginosis utiles sunt irrigationes, quas antea, caput dolentibus convenire diximus. Eosdem etiam excitant quaecunque lethargicos expergefaciunt.

Cap. XVII. Furiosos itidem iuvabunt irrigationes,

βρέγμασι τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ κεφαλαλγίας. Ποτήματα δὲ ὠφελεῖ τοὺς μαινομένους, ἵππομαράθρου ῥίζα καὶ τὸ σπέρμα σὺν ὕδατι, βρυωνίας ῥίζας < α', μεθ' ὕδατος καθημερινή σὺν μελικράτῳ· καὶ λίθος ὁ ἐν τῇ σαμίᾳ γῇ εὕρισκόμενος, ῥητίνης λιβυκῆς < α', μεθ' ὕδατος πινομένη· θυμιᾶται δὲ ἐπ' αὐτῶν ὠφελίμως, ὅσα ἐπὶ ληθαργικῶν ἰστόρηται.

Κεφ. ιη'. Ἐπιληπτικοὶ δὲ ὠφελοῦνται, ἐάν τις τὰς χοιράδας αὐτῶν μέχρι τοῦ τραχήλου γαλῆς αἵματι καταχρίσῃ· ὠφελεῖ δὲ καὶ ἐφθῇ ἐσθιομένη γαλῇ, χωρὶς τῶν ποδῶν αὐτῆς καὶ κεφαλῆς· καὶ τὸ ἵπαρ δὲ αὐτῆς μεθ' ὕδατος πινομένον ὠφελεῖ· καὶ ἵπαρ ὄνειον ἐσθιόμενον· νήστευς δὲ λαμβανέτωσαν· ἢ λέοντος χολὴν μίξας, μέλιτι ἀπόθου, καὶ δίδου ἐντεῦθεν κοχλιάριον ἐν μεθ' ὕδατος ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, προκαθαίρων τούτῳ· κρόκου⁷ ὀβ. γ', νάρδου ὀβ. β', ἔλλεβόρου μελανοῦ ὀβ. α', σκαμμωνίας < δ', νίτρου < β' μέλιτι ἀναλάμβανε, καὶ δίδου < β' μετὰ μελικράτου. Ποιεῖ καὶ πελαργοῦ κόπρος μεθ' ὕδατος, ἢ μετ' ὄξυμέλιτος· καὶ ἀγα-

7) Satrac. mavult κνίκου, ut purgans vis augeatur; sed helleborus cum scammonia iam sufficiunt.

quarum usum in capitis doloribus esse diximus. Iisdem porro in potu conferunt hippomarathri radix et semen ex aqua, bryoniae radice itidem drach. j. ex aqua aut melicrato quotidie sumpta, nec non et lapis, qui in samia terra reperitur, ac resinae itidem africanae drach. j. ex aqua pota. His praeterea suffitus iidem adhibentur, quos lethargicis ascripsimus.

Cap. XVIII. Comitiales iuvantur, si eorum glandulae ad collum mustelae sanguine perungantur. Sed et ipsa mustela confert, abiectis capite ac pedibus cocta, et in cibo sumpta: veluti et iecur eiusdem ex aqua potum, itemque iecur asininum esitatum, idque ieiuno ventriculo. Aliud: fel leoninum melli admixtum serva, et de eo exhibe cochlear unum ex aqua ad dies septem, purgato tamen prius corpore sequenti medicamento: Croci obolos tres, nardi ob. ij., hellebori nigri ob. j., scammoniae drach. iiij., nitri drach. ij. melle excipito, et drachmas duas ex aqua mulsa potui dato. Prodest et ciconiae simum ex aqua

ρικοῦ ὀβ. γ'. πευκεδάνου τὸ αὐτό· καὶ φώκης πυτίας ὀβ. α', συνειληφέντα λεῖα· ἡ ὀνώιδος ῥίζας ἐν ὀξυμέλιτι εἰς τὸ ἡμισυ ἔψει. Πίνεται ὠφελίμως σὺν ὀξυκράτῳ αἰγείρου καρπός· ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος < α', αἷμα δὲ ἄγει, πηγάνου ἀγρίου σπέρμα· ἀκόνης ναξίας τὸ ἀπότριμμα, καὶ τοῦ πρὸς αὐτὴν ἀκονηθέντος σὺν ἐλαίῳ σιδήρου· πυτία λαγωοῦ ἢ νεβροῦ· σφονδύλιον σὺν ὕδατι· βρουωνίας ῥίζης < α', καθ' ἡμέραν εἰς ἐνιαυτὸν λαμβανομένη· στρύχνου τοῦ τὸν καρπὸν ἔχοντος πυρρόν ῥίζα ξηρά· βαλοάμου καρποῦ < ε'.⁸ ἡ φώκης πυτία μετὰ ἵππου λειχόνων· καὶ αὐτοὶ δὲ καθ' ἑαυτοὺς λειχῆνες· ἰου ἀγρίου ἄνθος· λίθος ἄσσιος μετὰ μέλιτος, ἐπὶ παιδίων· καρδαμώμου < α', λωτοῦ τοῦ δένδρου τῶν πρισμαίων ἀπέβρεγμα· πενταφύλλου φύλλα λ', καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ ἡμέρας λ', πινόμενα καθ' ἑαυτά· πίνεται δὲ καὶ χελώνης χερσαίας καὶ θαλασσίας αἷμα· ποιεῖ δὲ καὶ ἐψηθεῖσα καὶ ἐλειχομένη· ἀρνόγλωσσον ἐσθιόμενον· ὄξος σκιλλητικὸν καταρρόφούμενον ὁποῦ φύλλον, ἢ ὁπὸς σὺν τροφῇ λαμβανό-

8) Aëtius < γ'.

vel aceto mulso. Itidem agarici ob. iij., peucedani tantundem, et coaguli phocae obolus unus terantur, simulque misceatur. Aut: radices ononidis in aceto mulso coquito ad medias. Utiliter quoque bibitur ex posca populi nigrae fructus, nec non ammoniaci thymiamatis drach. j., (sed sanguinem educit:) rutae sylvestris semen, quod e cote naxia ferro exacundo deteritur, cum oleo, leporis aut hinnuli coagulum, sphondylium ex aqua: radix bryoniae drach. j. pondere sumpta quotidie ad annum integrum: solani, quod fulvum gerit fructum, radix sicca, balsami semen pondere drach. vj. Sic et phocae coagulum cum lichenibus equorum, ac ipsi quoque lichenes per se, flos violae agrestis, lapis assius cum melle, in puerulis: cardamomi drach. j., loti arboris ramentorum dilutum. Conveniunt et quinquefolii folia tricena, diebus triginta per se pota. Bibitur et sanguis testudinis tam marinae quam terrestris: eadem etiam cocta et delincta proficit: plantago esitata prodest, acetum scilliticum absorptum, silphii semen, aut ipse liquor in cibis sumptus,

μενος, ἐπιρρόφειν δὲ ὑδρόμελι. Ποιεῖ καὶ τοῦτο· γαλῆς κοι-
λίαν κορίω πληρώσας ξήρανον, καὶ δίδου ἐξ αὐτοῦ μεθ' ὕδα-
τος, ἢ ὄξους· ἢ λίθον σεληγίτην ἀποξύων δίδου· ἢ μήκωνος
ἀφρώδους καρπὸς, ὄξυβάφου πλήθος· ὄνυχος ὀνείου κεκαυ-
μένου κοχλιαρίων β' πλήθος· ὠφελεῖ δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τὴν
γλῶσσαν φλέψ ἐντμηθεῖσα κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ὡς ἐπὶ
δάκτυλον· κνίδη λεία καταπλασθεῖσα· καὶ ταῖς ῥίσι δὲ ἐντί-
θεται ὠφελίμως χολὴ χελώνης θαλασσίας.

Κεφ. ιθ'. Περιεπτόμενον δὲ ἱκανῶς ὠφελεῖ τοῦτο τοὺς
ἐπιληπτικούς· χελιδόνων νεοσσούς ἀτασχίσας ἐκ τῆς πρώτης
νεοσσιᾶς, εὐρήσεις λίθους ἐν τῇ γαστρὶ δύο, ποικίλον ἓνα, καὶ
τὸν καθαρὸν ἓνα· τοὺς δύο δὴ πρὶν ἡ χαμαὶ τεθῆναι, ἐνδύσων
εἰς δέρμα γαλῆς, ἢ πλατυκέρωτος ἐλάφου, καὶ περιάσων
τραχήλῳ ἢ βραχίονι· διηνεκῶς δὲ ἐχέτω τοῦτο, χαμαὶ μηδέποτε
τιθείς· λάμβανε δὲ μεταξὺ αὐξομένης τῆς σελήνης τοὺς λίθους·
τοῦτο ἂν προσάψης ἐπιληφθέντι, διεγερθήσεται.

Κεφ. κ'. Ἀνακαλεῖται καὶ τοὺς ἐπιλήπτους σίνηπι μετ'

dummodo aqua mulsa superbibatur. Efficaciter etiam au-
xiliatur mustelae ventriculus coriandro refertus et exsic-
catus, si de eo bibendum detur ex aqua vel aceto. Aliud:
lapidis selenitis derasum pulverem exhibeto, aut papaveris
spumei semen acetabuli mensura, aut ungulae asininac
ustae cochlearia duo. Iuvat et venam, quae linguae parti
dextrae subiacet, ad digiti ferme spatium incidere. Valet
et urtica trita et adhibita. Naribus vero fel testudinis
marinae utiliter inditur.

Cap. XIX. Inter amuleta comitiales hoc potenter
adiuvat: Hirundinum pullos primae feturae diffindito: in
eorum ventre duos invenies lapillos, unum quidem co-
lore varium, alterum purum et unicolore. Hos, prius-
quam terram attigerint, pelli mustelae aut cervi platyce-
rotis illigato, et e collo brachiove suspendito continenter
gestandos, ita ut nunquam humi deponantur. Sunt porro
hi lapilli, dum luna crescit, inquirendi. Hoc eodem amu-
leto, quem accessio comitalis invaserit, si contigeris, ex-
citabitur.

Cap. XX. Excitant et comitiales sinapi cum aceto

ὄξους ὁσφραινόμενον, χαλβάνη ὑποθυμιαθεῖσα. Καὶ διέλῃς δὲ ἐξ οὐδηποτοῦν μέρους τὸ σῶμα ἀπ' αὐτῶν, καὶ τῷ ἀπορρέοντι αἵματι διαχρίσης τὸ στόμα, εὐθέως διεγείρονται.

Κεφ. κα'. Ἐλέγχει δὲ ἐπιληπτικούς θυμιώμενα, ἄσφαλτος, γαγάτης λίθος, κέρας αἶγιον. Ἐσθιόμενα δὲ, ἥπαρ τράγιον, ἡ ὁσμή τε ἀπ' αὐτοῦ ὀπτωμένου ἀναφίρομένη.

Κεφ. κβ'. Πρὸς δὲ τοὺς ὑπὸ τῶν ἐφιάλτων συνεχῶς πνιγόμενους ἰῶνται γλυκυσίδης οἱ μέλανες κόκκοι ἰέ, ποθέντες μεθ' ὕδατος πολλάκις.

Κεφ. κγ'. Ἀμέθυστα δὲ ἐστὶν ἀμυγδαλῶν πικρῶν ἀποβρέγματος κύαθος εἰς πινόμενος, ἐλάφιον ταριχηρὸν ὀπτὸν προισθιόμενον, ἡ οἶνος ἀψινθίτης προπινόμενος, ἡ μυρτίτης, ὁμοίως λαμβανόμενος, καὶ τὰ μύρτα ἐσθιόμενα, καὶ πηγάνου ἀπόζημα πινόμενον.

Κεφ. κδ'. Ἐπιπινόμενα δὲ μέθην σβεννύει κενταυρίου τοῦ λεπτοῦ ἀπόζημα, ἱερᾶς βοτάνης τὸ σπέρμα μεθ' ὕδατος ποθέν, καὶ κράμβη ἐπισθιομένη, καὶ ῥάφανος.

olfactum et suffumigatum galbanum. Quin etiam confestim revocabitur aeger, si quamcunque libuerit illius corporis partem compunxeris, mananteque inde sanguine os ipsius perunxeris.

Cap. XXI. Sufflita vero comitiales arguunt bitumen, lapis gagates et cornu caprinum: iccoris itidem caprini assati nidor, et ipsum quoque iecur in cibo sumptum.

Cap. XXII. Iis, quos incubus frequenter quasi praefocat, remedio sunt paeoniae grana nigra XV, ex aqua saepenumero pota.

Cap. XXIII. Ebrietatem arcent amygdalarum amararum cremor, cyathi unius mensura potus, cervina caro sale condita, si assata praesumatur, vinum absinthites praebibitum, ac myrtites etiam similiter sumptum, myrti quoque baccae esitatae, et rutae decoctum haustum.

Cap. XXIV. Ebrietatem vero iam contractam discutunt centaurii tenuis decoctum, verbenae supinae semen ex aqua potum: sic et brassica et raphanus, si superedantur.

Κεφ. κέ'. Δεῖ δὲ παραφυλάττεσθαι ἐπὶ τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν παθῶν τὰ ἀπτόμενα ταύτης, καὶ πολλάκις εἰς ὑπομνήσεις καὶ παροξυσμούς ἄγοντα τὰς διαθέσεις· ἔστι δὲ πινόμενα μὲν ἄγνου σπέρμα, ἀψινθίου χύλισμα, γάλα γλυκύ· ἐσθιόμενα δὲ βάλανοι δρυῖνοι, ἐλαίαι μέλαιναι, ὁ καρπὸς τοῦ κομάρου, ἔστι δὲ μεμαίχυλα, ὄροβος· οὗτος δὲ καὶ ἄρθρα παραλύει, πολλάκις βρωθεῖς· ἐπὶ πλεῖον δὲ ἀπτεται, ὥστε καὶ ὑποκαροῦν, σμύρνα πινομένη· λίβανος, ὃς καὶ μανίαν ποιῇ· κισσοῦ κόρυμβοι, οἳ καὶ ταρασσουσι τὴν διάνοιαν· ὀλοσχοίνου καρπὸς καρωτικὸς⁹, ὥστε καὶ πταίνειν¹⁰ πολλάκις τὴν διάνοιαν· κρόκος, πευκέδατον, κυκλάμινος ξηρὰ σὺν οἴνῳ ποθεῖσα· στύραξ δὲ ὀλίγος μὲν ποθεῖς λύει σκυθρωπότητα, πολὺς δὲ καὶ κατασκευάζει.¹¹

Κεφ. κς'. Ταραχώδεις δὲ ὕπνους ποιῇ ποθέντα σὺν οἴνῳ, πυκνοκόμου καρπὸς, λιοντοποδίου ὁμοίως, ἐρεγμὸς πολὺς βρωθεῖς.

9) Sarac. sic emendavit lectionem corruptam κρητικός.

10) Sarac. loco vulg. παίζειν.

11) Moib. ex Gal. et Aëtio addit ταραχώδεις ὕπνους.

Cap. XXV. Porro in capitis affectibus cavenda, quae id ipsum tentare apta sunt, adeoque affectus ipsos plerumque renovant aut exacerbant. Sunt autem huius generis, quae bibuntur, ista: viticis semen, absinthii succus et lac dulce. In cibis vero sumuntur glandes quernae, olivae nigrae, fructus arbuti, quos memaecyla vocant: cr-vum, quod quidem frequentius esitatum etiam articulos resolvit. Amplius vero caput offendit, adeo ut levem etiam soporem inducat, myrrha epota: tus, quod et insaniam parit: hederæ corymbi, qui mentem etiam permovent: holoschoeni semen, soporiferum adeo, ut mentem etiam saepe laedat: crocus, peucedanum, cyclamen siccum, in vino pota: styrax denique, qui quidem, parco bibitus, tristitiam solvit, liberalius vero haustus, eandem affert.

Cap. XXVI. Somnos turbulentos efficiunt haec in vino pota: pycnocomi semen, itidemque leontopodii, nec non et faba fresa copiosior in cibo sumpta.

Τὰ τῶν ὀφθαλμῶν βοηθήματα.

Κεφ. κζ'. Ὁφθαλμῶν δὲ μελλόντων ρευματίζεσθαι, ἐφίστησι πολλοῦ ψυχροῦ κατάντησις, ἐνίοτε καὶ ὕξους μιγέντος, καὶ μάλιστα θέρους.

Κεφ. κη'. Ἰστησι δὲ τὰ ρεύματα ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐπιτιθέμενα ἀνακολλήματα, ὡοῦ τὸ λευκόν, γῦρις, λίβανος, μιγέντα καὶ ἐπιχρισθέντα ὀθονίῳ, ἢ ἀπὸ τῶν μαγειρείων¹² αἰθάλη πτυέλῳ μαλαχθεῖσα ἐπιχρίεται.

Κεφ. κθ'. Πρὸς δὲ τὰς φλεγμονὰς τῶν ὀφθαλμῶν καταπλάσματα ἀρμόζει ἄλφιτα μετὰ ἀρνογλώσσου καταπλάσσόμενα, βάτου φύλλα ἢ ἀρνογλώσσου, ἢ μυὸς ὠτίδος, ἢ τριβόλου χλωροῦ, ἀνδράχνης, αἰζώου, ἀμώμου, ἡμεροκάλλους, ἴου, κρότωνος· φύλλα ἐλατίνης¹³, φύλλα πολυγόνου, σερίδος, σελίνου, κορίου, κυπαρίσσου φύλλα λιῖα, κολοκύνθης ξίσματα, πέπονος σὰρξ, σχοίρου φύλλα τὰ ὑπαλὰ, ὕος-κυσάμου φύλλα, κυδωνίων ἄνθος, μήκωνος κωδίων ἀφέψημα προσαντλούμενον, καὶ αὐταὶ αἱ κωδίαὶ λιῖαι καταπλάσσόμε-

12) Sarac. loco vulg. μεγείρων; Gein. χαμένων; Moiban. αἰγείρων.

13) Moiban. recte sic vulgatum ἐλάτης emendat.

Oculorum affectorum remedia.

Cap. XXVII. Quominus oculi fluxionibus reddantur opportuni, prohibet largioris frigidæ affusio, admixto etiam interdum aceto, praesertim aestatis tempore.

Cap. XXVIII. Ipsas vero fluxiones sistunt adhibita fronti anacollemata ex ovi albumine, farinae polline et ture simul mixtis et linteolo inductis. Iuvat et coquinariam fuliginem saliva subactam illinere.

Cap. XXIX. Oculorum inflammationibus pro cataplasmate adhibita conveniunt polenta cum plantagine, folia rubi, plantaginis, auriculæ muris, tribuli virentis, portulacæ, sempervivî, amomi, hemerocallis, violæ purpureæ, ricini, elatines, polygoni, intybi, apii et coriandri: itidemque cupressi folia trita, cucurbitæ ramenta, peponis caro, tenella iunci folia, uti et hyoscyami, cotoneorum flos. Conferunt et fots e papaveris capitum decocto, ac ipsa quoque capita trita et adhibita, butyrum

ναι, βούτυρον νεαρὸν μετὰ ἐρίου ἐπιτιθέμενον, κράμβης φύλλα θερμὰ ἐπιτιθέμενα, κρόκος σὺν μελιλώτῳ καὶ γλυκεῖ, φλόμιων φύλλα ἐφθὰ σὺν οἴνῳ μετὰ παλῆς ἀλφίτου, ἀβρότονον σὺν μήλῳ κυδωνίῳ ἐφθῶ, τυρὸς νεαρὸς λεῖος.

Κεφ. λ'. Κατὰ δὲ τοῦ μετώπου¹⁴ καταπλασσόμενα ὠφελεῖ σιῦτλον σὺν στυπτηρίᾳ ὀλίγη λεῖα, μαλαβάθρου φύλλα ἐν οἴνῳ ἀποξυσθέντα, κυάμινον ἄλευρον σὺν ὕδατι, σικύου πέποιος σὰρξ, πηγάνου φύλλα ἐν οἴνῳ ἐφθὰ.

Κεφ. λα'. Πρὸς δὲ τὰς φλεγμονὰς καὶ τὰ ρεύματα τοῦ ἀσφοδέλου ῥίζης χυλοῦ < α', κρόκου < α', σμύρνης < α', γλυκέως παλαιοῦ ξέ. β' ἔψει, ἕως ἐνωθῇ καὶ σχῇ ἐπίχριστον πάχος· ποιῇ καὶ τὸ γλαύκιον σὺν ὕδατι, κρόκος σὺν γάλακτι, κωρείου χύλισμα, λύκιον, ῥόδων χυλὸς ἐψημένος.

Κεφ. λβ'. Ἐγχυματιζόμενα δὲ ὠφελεῖ ἀπλᾶ καὶ ἀπερίεργα ὄντα, καὶ στέλλοντα¹⁵ ταχέως τὰς ἐπιφορὰς, καὶ

14) Sarac. loco προσώπου.

15) Sarac. coniecit, loco vulg. ἄγοντα.

recens cum lana impositum, nec non et brassicae folia calentia, crocus cum meliloto et passo, verbasci folia cum meliloto et passo, verbasci folia cum vino cocta, addito polentae polline, abrotanum cum malo cotoneo cocto, denique et caseus recens tritus.

Cap. XXX. Fronti vero imposita iuvant beta cum exiguo alumine trito, malabathri folia in vino fervefacta, fabacea farina cum aqua, cucumeris peponis dicti caro, et rutae folia in vino decocta.

Cap. XXXI. Ad inflammationes simul et fluxiones oculorum valet sequens remedium: succi radiceis asphodeli, croci, myrrhae an. drach. j. cum passi veteris sextariis duobus coquito, dum unita probe linimenti crassitudinem adipiscantur. In id ipsum faciunt glaucium ex aqua, crocus cum lacte, densatus cicutae succus, lycium, ac denique coctus rosarum succus.

Cap. XXXII. Quae vero sequuntur simplicia, nequo adeo operosa remedia, ipsis adhibita oculis, valent tum ad sistendas confestim oculorum lippitudines, tum ad co-

τὰ ἔλκη πληροῦντα καὶ ἀποκαθαίροντα· σπόδιον καὶ ὀπός, ἴσα μιγνύμενα αὐτοῖς εἰς ἀνάπλασιν· αἰζώου χυλός, καὶ ἀνδράχνης κατὰ τὸ πρόσφατον ἐγχυματιζόμενοι μετὰ κόμμιως καὶ σποδίου ἡμίσεως, ἢ ἀναπλασθέντες καὶ ἀναχριόμενοι· καὶ ἀρνογλώσσου χυλός, ὠκιμον σὺν οἴνῳ.

Κεφ. λγ'. Τὰς περιωδυνίας δὲ παύει κρόκος σὺν γάλακτι, σπόδιον σὺν κωκείου χυλίσματι, ὅπιον ὁμοίως, χαλκός κικαυμένος, λίθος γαλακτίτης μετὰ γάλακτος γυναικείου, καὶ μάλιστα ἐπὶ παιδίου ἐνσταζόμενος. Ποιῖ δὲ ἄκρως καὶ τοῦτο τὸ ἐγχρίσμα· ἀγρώστεως χυλοῦ τῆς ἐν Παρνασσῳ, καὶ μελίλωτος ἴσα, σμύρνης ἡμισυ, πεπέρειως καὶ λιβανωτοῦ τὸ τρίτον, οἴνου καὶ μέλιτος σύμμετρον· ἔψε ἐν χαλκοῖς καὶ χρῶ.

Κεφ. λδ'. Πρὸς δὲ τὰ κεχρονισμένα ἔλκη καὶ ῥεύματα ἀρμόζει σὺν ὕδατι λεῖα ἐγχριόμενα λίθος γαλακτίτης, λίθος θυίτης καλούμενος, λίθος σάπφειρος σὺν γάλακτι, χαλκός κικαυμένος σὺν γάλακτι, θρίδακος ἀγρίας ὀπός σὺν γυναικείῳ γάλακτι· αὕτη καὶ ποιῖ πρὸς ἔλκη καὶ πρὸς ἐπι-

rundem ulcera et expurganda et carne implenda: spodium et laser, paribus mista portionibus, et in pastillos conformata, sempervivi ac portulacae succi, cum gummi et spodii dimidia parte in trochiscos conformati, ac in recenti malo seu instillati, seu etiam illiti: itidem portulacae succus, et ocimum cum vino.

Cap. XXXIII. Vehementes oculorum dolores mitigant crocus cum lacte, spodium cum densato cicutae succo, opium similiter, aes ustum, lapis galactites cum lacte muliebri, maxime infantibus, instillatus. Eximiam vero opem affert et iste illitus: Sumo succi graminis parnassii et meliloti partes aequales, myrrhae dimidium, piperis ac turis tertiam partem, vini ac mellis quantum sat est: coquito in aeneo vase, ac utitor.

Cap. XXXIV. Inveteratis ulceribus atque fluxionibus conveniunt trita, et ex aqua illita, lapis galactites ac thuyites itidem dictus: lapis sapphirus cum lacte, sylvestris lactucae liquor cum lacte muliebri: ipsa quoque lactuca facit ad ulcera et adustiones. Sumptum vero

καύματα. Πιτόμενον δὲ ἴσσησι ρεύματα χρόνια κύμινον, σὺν οἴνῳ καὶ ὕδατι λαμβανόμενον.

Κεφ. λε'. Περιεπιτομένη δὲ τῷ τραχήλῳ διηγεκῶς κωλύει ὀφθαλμίαν, τριβόλου ῥίζα, πολυγόνου ὁμοίως. δοκοῦσι δὲ τηρεῖν ἐπ' ἐνιαυτὸν ἀνοφθαλμιάτους κύτινοι ῥοιᾶς μικροὶ καὶ μεμυκότες καταπινόμενοι.

Κεφ. λς'. Οἰδήματα δὲ πρᾶννει ἄμμι σὺν λινοσπέρμῳ, ἀνήθου ῥίζα μεθ' ὕδατος λεία, κυάμινον ἄλευρον σὺν λιβανωτῷ λείῳ, καὶ ὠοῦ τὸ λευκόν.

Κεφ. λζ'. Πρὸς δὲ τὰς ἐκ πληγῆς συγχύσεις καὶ φλεγμονὰς ἰδίως ποιῇ στοίβης καρπὸς ἐν οἴνῳ ἐψηθεὶς καὶ λεῖος ἐπιτεθείς.

Κεφ. λη'. Ὑποδρομὰς δὲ αἵματος θεραπεύει ἐγχριόμενον αἷμα περισπερᾶς πρόσφατον, τρυγόνος, πέρδικος, γάτης· γάλα γυναικῆον σὺν λιβανωτῷ, κόκκος βαφικὸς σὺν γάλακτι ὁμοίως, αἱματίτης λίθος σὺν γάλακτι γυναικῆϊ, ὕσσωπον λεῖον ἐνδεθὲν εἰς ὀθόνιον, καὶ ἀποβαπτόμενον εἰς

in potu cuminum ex vino et aqua diuturnas fluxiones sistit.

Cap. XXXV. Ophthalmiam arcet perpetuo appensa collo tribuli radix similiterque polygoni. Creduntur et anno toto ab eo affectu incolumes conservari, qui punicae arboris cytinus exiguos necdum hiantes devoraverint.

Cap. XXXVI. Oculorum oedemata mitigant ammi cum lini semine, anethi radix in pulverem redacta cum aqua, fabacca farina cum pulvere turis, itemque ovi albumen.

Cap. XXXVII. Oculorum ab icu confusionibus et inflammationibus privatim opitulatur stoebe fructus in vino coctus, deindeque tritus et impositus.

Cap. XXXVIII. Oculis cruore suffusis medetur sanguis recens detractus e columba, turture, perdice, palumbo: lac item muliebre cum ture, granum tinctile cum lacte similiter, haematites lapis cum lacte muliebri, hysopus tritus, linteolo involutus, in calentem aquam demer-

ὕδωρ θερμὸν, πυριωμένου τοῦ ὀφθαλμοῦ· ἄσφαλτος καὶ λίβανος ἴσα ὑποθυμιαθέντα.

Κεφ. λθ'. Προπτώσεις δὲ ὀφθαλμῶν στέλλει καταπλάσσομενα, εἰ μὲν ἀλγήματα εἴη, λιγόσπερμον καὶ τῆλις σὺν ὑδρομέλιτι ἐφθά· εἰ δὲ παρήκμακε τὰ ἀλγήματα, ἢ μηδὲ ἐγένετο, εὐθέως ἐπὶ τὰ στέφειν καὶ ψύχειν δυνάμενα παραγίεσθαι δεῖ· ὅποιά ἐστι βάτου φύλλα, μελίλωτον σὺν γλυκεῖ καὶ ὠοῦ ἐφθοῦ λεκύνθοις καὶ κρόκῳ, κυάμινον ἄλευρον σὺν ῥόδοις, λιγόσπερμον σὺν ὕδατι καὶ λιβανωτῷ καὶ σμύρῃ, μελάνθιον σὺν ἀλγίτῳ λείῳ, μηκώριον σὺν λεκύνθῳ ὠοῦ ὀπτοῦ καὶ κηρωτῇ, πήγατον σὺν ἀλγίτῳ.

Κεφ. μ'. Σταφυλώματα δὲ αἶρει, κανθαρίδος προσφάτου θλασθείσης ἐγχριόμενον τὸ ὑγρὸν, ἢ αὐτὴ· καθαίρει δὲ τὰ ἐπισκοτοῦντα ταῖς κόραις, ἄργημα καὶ νεφέλια καὶ ἀχλὺς· ποιεῖ δὲ καὶ ὀξυδερκίαν.

Κεφ. μα'. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀμβλυωπούρων ἐγχριόμενα, ἀκόρου χύλισμα, λιβανωτίδος σπέρμα λιῖον μετὰ γάλακτος· μήκωτος κερατίτιδος τοῦ φύλλου ἢ καὶ τῶν ἀνθῶν ὁ χυλὸς ἐν-

sus, et oculo pro fotu adhibitus. Suffumigantur et oculi bituminibus ac turis paribus portionibus.

Cap. XXXIX. Procidentes oculos reprimunt, siquidem dolores infestant, imposita haec: lini semen et foenum graecum cum aqua mulsa cocta. Sin dolores remiserint, aut nulli prorsus adfuerint, statim ad ea, quae adstringendi refrigerandique facultate pollent, accedendum: qualia sunt rubi folia, melilotus cum passo, ovorum coctorum vitellis et croco: lomentum fabarum cum rosis, lini semen cum aqua, ture et myrrha: melanthium cum polenta tritum, meconium cum assati ovi vitello et cerato, ruta cum polenta.

Cap. XL. Staphylomata tollit contusae recens cantharidis humor illitus: ac ea ipsa quoque. Purgat et quaecunque pupillis tenebras offundunt, uti argema, nubes et caligines, oculorumque aciem exacuit.

Cap. XLI. Oculorum hebetudini medentur haec illita: densatus acori succus, libanotidis semen cum lacte tritum, o corniculati papaveris folio aut etiam flore suc-

σταζόμενος, καὶ ἐπὶ κτηνῶν ἄργεμον ἀποκαθαίρει· ἅλικακά-
 βου ῥίζης τοῦ φλοιοῦ καὶ καρποῦ χυλὸς ὁμοίως, ἢ καὶ ὁπὸς
 αὐτοῦ σὺν μέλιτι· πευκεδάνου ὁπὸς ὁμοίως, σαγάπηνον
 ὁμοίως, ἀνεμωνίου χυλὸς ὁμοίως, ὀρμίνου ἀγρίου σπέρμα
 ὁμοίως, κεγχρίδων ἄφοδος ὁμοίως, ἐλαίας αἰθιοπικῆς τὸ δά-
 κρυον, ἐλλέβορος λευκός, ἔρια οἰσυπηρὰ κεκαυμένα, εὐφορ-
 βίου χυλὸς, ἰὸς κατὶς, κισσός, κιννάμωμον, ἰτέας χυλὸς καὶ
 ὁπὸς, κενταυρίου τοῦ λεπτοῦ χυλὸς, κίσσηρις ὀπτὴ λεία,
 κρομμύου χυλὸς, κυκλαμίνου τῆς ῥίζης χυλὸς, μαράθρου τῆς
 ῥίζης χυλὸς, μελανθίου καὶ μελισσοφύλλου χυλὸς, ἡριγέρον-
 τος χυλὸς, ὀμφάκιον, ὁπὸς σιλφίου, ὀποπάναξ, πηγάνου
 ἀγρίου χυλὸς, δρακοντίου ῥίζης χυλὸς, θρίδακος ἀγρίας χυ-
 λὸς, ἀψίνθιον λεῖον, λωτοῦ τῆς πόας χυλὸς, χαμαίδρουος
 χυλὸς, ὠκίμου χυλὸς, πρασίου χυλὸς, νίτρον, ζιγγίβερι,
 στρουθίον, στυπτηρία ἢ κεκαυμένη, αἵματίτης λίθος, κο-
 ράλλιον, κοχλίας χερσαῖος κεκαυμένος, χελιδόνων νεοττῶν κε-
 καυμένων ὡς τέφρα· τούτων ἕκαστον σὺν μέλιτι ἄττικῳ λε-
 λιωμένον καλῶς· ἐβένου ῥίνημα σὺν οἴνῳ, οὖρον ἀφθόρου
 παιδὸς ἐν χαλκώματι ἐψηθὲν μετὰ μέλιτος, οὖρου ἀνθρω-

cus instillatus, qui quidem et argema iumentorum expur-
 gat: halicacabi e radicis cortice et semine succus eodem
 modo, ac liquor etiam eiusdem cum melle. Similiter et
 peucedani liquor, sagapenum, anemones succus, hormini
 sylvestris semen, fimum cenchridum, olivae aethiopicae
 lacrima, helleborus albus, lanae succidae ustae, euphor-
 bii succus, aerugo usta, hedera, cinnamomum, salicis
 succus et liquor, centaurii minoris succus, pumicisusti
 pulvis, cepae succus, cyclaminis e radice succus, uti et
 e radice foeniculi: succi melanthii, apiastri et senecio-
 nis: omphacium, laser, opopanax, rutae sylvestris suc-
 cus, dracunculi e radice succus, agrestis lactucae succus,
 absinthium tritum: succi loti herbae, chamaedryos, oci-
 mi et marrubii: nitrum, zingiber, struthium, alumen
 ustum, haematites lapis, corallium, terrestris cochlea
 cremata, ustorum hirundinis pullorum ceu cinis: horum
 inquam unumquodlibet cum melle attico probe contritum.
 Scobs ebeni cum vino, urina pueri impubis in aeneo
 vase cocta cum melle, urinae humanae sedimentum cum

πείου ὑποστάθμη σὺν κυπρίνῳ ἐλαίῳ· χαλκοῦ ἄνθος λιῖον
 προςαπτόμενον ἐλαίῳ, ἴσα μιγέντα· ἔλαιον παλαιόν· βαλσά-
 μου ὁπὸς, κύπρινον ἔλαιον, ἴσα μιγέντα· πιόσέλαιον, σάκ-
 χαρις, στέαρ ποταμίου ἰχθύος ἐν ἡλίῳ ἀποτακέν καὶ μίγν
 μέλιτι· χολὴ δὲ πέρδικος ἀγρίου, ἰχθύος τοῦ καλλιωνύμου,
 σκορπίου ἰχθύος, χελώνης θαλασσίας, ὑαίνης, αἰγὸς ἀγρίας,
 σὺν μέλιτι πᾶσαι.

Κεφ. μβ'. Οὐλὰς δὲ σμεῖ ἐγχριόμενα ἰδίως ἀλκυόνιον
 μιλήσιον σὺν μέλιτι, ἀμμωνιακὸν λιανθὲν σὺν οἶνῳ καὶ
 μέλιτι, ἀνεμώνης ῥίζα τῆς στογγύλης σὺν μέλιτι, ἀναγαλλί-
 δος φοινικῆς χυλὸς ὁμοίως, πηγάνου ἀγρίου χυλὸς ἐγχριό-
 μενος.

Κεφ. μγ'. Ἀρμόζει δὲ ἐσθιόμενα ἀμβλυωποῦσι ταῦτα·
 ἐχίδνης σὰρξ ἐφθῆ, θύμον, κράμβης καυλοὶ ὠμοὶ, ῥάφανος,
 μάραθρον, κρόμμυον, κάρδαμον, καὶ πάντα καθόλου τὰ δρι-
 μέα, ὅξος σκιλλητικόν· φυλάσσεισθαι δὲ δεῖ καὶ τὰ ἐπιτεί-
 νοντα τὰς ἀμβλυώσεις, ἐσθιόμενα· ἔστι δὲ ἄνηθον καὶ τὸ

cyprino oleo, aeris flos tritus et cum aequali portione
 olei subactus, oleum antiquum, balsami liquor cum olei
 cyprini pari portione, picis oleum, saccharum, adeps flu-
 viatilium piscium in sole eliquatus et melli admixtus:
 fella denique perdicis sylvestris, callionymi piscis, scorpii
 piscis, testudinis marinae, hyaenae et caprae agrestis, ho-
 rum inquam singula cum melle.

Cap. XLII. Privatim oculorum cicatrices illita ex-
 terunt. alcyonium milesium cum melle, et ammoniacum
 cum vino ac melle tritum, anemones rotundae radix iti-
 dem cum melle: similiter et anagallidis puniceae succus,
 nec non et rutae agrestis.

Cap. XLIII. Porro laborantibus oculorum hebetu-
 dine in cibis ista conveniunt: viperae caro cocta, thy-
 mus, crudi brassicae caules, raphanus, foeniculum, cepa,
 nasturtium, acetum scilliticum, et in universum acria
 omnia. In iisdem vero cibis ea cavere oportet, quae he-
 betudinem augent, uti anethum cum suo semine, lenticu-

σπέρμα αὐτοῦ, φακός, ἑλαῖαι μέλαιναι, θρίδαξ, πράσον κεφαλωτὸν, σέλινα, ὤκιμον.

Κεφ. μδ'. Νυκτάλωπας δὲ ἐγχριόμενα ὠφελεῖ αἷμα τρυγόνος, φάσσης, περιστερᾶς, πέροδικος, ἢ αἰγὸς ἀγρίας καὶ τράγου, ἥπατος αἰγείου ὃ ἐν τῇ ὀπτήσει ἰχὼρ ἀπορρέων ἐγχριόμενος, καὶ αὐτὸ τὸ ἥπαρ ἐσθιόμενον, καὶ ἡ ἀτμίς ἀπ' αὐτοῦ ἐφομένου ἐλκομένη ἀνεωγόσι τοῖς ὀφθαλμοῖς· ὠφελεῖ δὲ καὶ ἐλατήριον λεῖον σὺν μέλιτι ἐγχριόμενον.

Κεφ. μέ'. Πτερύγια δὲ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς τήκει προσ-
αγόμενα κίσσηρις ὀπτῇ λεῖα. σηπίας ὄστρακον λεῖον, ἢ ἄλλες καὶ καδμία λεῖα, ἅπαντα ἴσα.

Κεφ. μς'. Τὰ δὲ τραχέα βλέφαρα λεπτύνει ἐγχριόμενα σὺν μέλιτι λεῖα· (δεῖ δὲ πυριᾶν ὕδατι μετὰ τὴν ἐγχρισιν, μέ-
χρι παύσονται δακνόμενα·) ἰὸς χαλκοῦ καὶ σιδήρου σκωρία κικαυμένη, χάλκανθος κικαυμένη, μίσυ κικαυμένον, χαλκίτις κικαυμένη, ὀμφάκιον, λεπὶς χαλκοῦ καὶ σιδήρου, καδμία καεῖσα τρίτον καὶ σβισθεῖσα οἶνω, στυπτηρίαὶ πᾶσαι καεῖσαι,

lam, nigricantes olivas, lactucam, porrum capitatum, apium et ocimum.

Cap. XLIV. Nyctalopas iuvant inuncta haec: sanguis turturis, palumbis, columbae, perdicis aut caprae sylvestris et hirci, latex e caprino iccore, dum inassatur, exstillans inunctus, ac ipsum quoque iccur in cibo sumptum, nec non et ex eodem, dum coquitur, vapor in apertos oculos attractus. Confert et elaterium tritum cum melle inunctum.

Cap. XLV. Ungues oculorum absumunt haec adhibita: pumex crematus et tritus, sepiae testa trita, sal et cadmia, trita omnia aequali pondere.

Cap. XLVI. Scabras palpebras extenuant quae sequuntur, trita et cum melle illita, ita tamen ut haud ita multo post aqua locus foveatur, dum morsu excitatus dolor desinat. Sunt autem isthaec: acrugeo, ferrique scoria usta, chalcanthus cremata, misy ustum, chalcitis cremata, omphacium, squama aeris et ferri, cadmia tertio usta vinoque restincta, aluminis genus omne ustum, maxime-

καὶ μάλιστα σχιστῇ, οἷστυον¹⁶ κεκαυμένον, οὔρου ἀνδρείου ὑποστάθμη σὺν κυπρίνῳ μύρῳ.

Κεφ. μζ. Ξύειν δὲ δεῖ τὰ τετυλωμένα, ἐκστρέφοντα βλέφαρα συκῆς¹⁷ φύλλοις τραχέσιν, ἢ σμιλίῳ, ἢ σπηπίας ὀστράκῳ σχηματισθέντι εἰς κολλύριον· καὶ ἰῶ ἀναληφθέντι κόμμι εἰς κολλύριον.

Κεφ. μη'. Μίλφους δὲ καὶ τὰ βεβρωμένα βλέφαρα ἀφελεῖ ἀμόργη ἐψημένη καὶ ἐγχριομένη· ἢ λύκιον, ἀρμενιακόν¹⁸ σὺν ὕδατι ἐγχριόμενον, ὃ καὶ τὰς τρίχας αὖξι· θαλλίας χυλός· ἰὸς σιδήρου ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν ἡλίῳ τριβείς, μετὰ οἴνου καὶ σμύρνης εἰς κολλύριον ἀναπλασθεῖς· κρομμύου χυλός σποδίῳ ἀναληφθεῖς, λεπὶς χαλκοῦ· ἢ καδμία λεπτή ἀναληφθεῖσα μέλιτι καὶ καεῖσα ἐν χυτρίδιῳ καινῷ, πηλῷ τε κεραμικῷ πεπωμασμένῳ· ἔπειτα ὀπτηθεῖσα ἐπ' ἀνθρακώματος, μιγέντων αὐτῇ χαλκοῦ κεκαυμένου ἴσου καὶ στίμμεως δὲ ἡμίσεως μέρους.

16) Sarac. loco ὄσσωπον, recte.

17) E Paulo, loco vulg. ἰοῦ.

18) Ex Galeno fac. simpl. lib. 9. p. 211. loco vulg. ἀρμενιακόν Moiban.

que scissile, oesypum ustum, ac denique urinae virilis sedimentum cum unguento cyprino.

Cap. XLVII. Callosas vero palpebras eversas, radere oportet fici foliis asperis, aut scalpello, aut sepiae testa in collyrium conformata, aut denique collyrio ex aerugine excepta gummi.

Cap. XLVIII. Desfluvio pilorum arrosisque palpebris prosunt amurca cocta et illita, lycium, armenium quoque cum aqua inunctum, (quod et pilorum incrementum promovet,) succus recentium oleae germinum, rubigo ferri, multis diebus in sole trita, et cum vino ac myrrha in collyrium redacta, spodium cepae succo exceptum, squama aeris, aut cadmia tenuis, melle excepta ustaque in ollula nova, quae argilla figlina operculata sit: deinde tosta super prunis cum aequali portione aeris usti ac stibii parte dimidia.

Κεφ. μθ'. Ξηροφθαλμίαν δὲ καὶ κνησμοὺς ἰάσεις ψω-
ρικῷ λείῳ προσαπτόμενος, ἢ λεπίδι λείᾳ πεπλυμένη καὶ πε-
πέρει, ἢ καὶ σὺν πεπέρει, ἢ σιδήρου ἰῶ ξηρῷ, ἢ ὀμφακίῳ
ξηρῷ λείῳ ὁμοίως.

Κεφ. ν'. Τὰ δὲ λεπρώδη πάθη τῶν βλεφάρων ὑγιά-
ζει συκῆς ὁπὸς καταχριόμενος.

Κεφ. ςα'. Φθειριάσεις δὲ τὰς ἐν τοῖς βλεφάροις καὶ
ὀφρύσι θεραπεύει σὺν μέλιτι ἢ ὕδατι ἐπιχριόμενα σανδαράχῃ,
σταφίς ἀγρία.

Κεφ. νβ'. Τὰς δὲ τυττούσας δίχα ρευματισμοῦ χρονίου
καὶ ἐκτιλείσας τρίχας ἐπὶ τῶν βλεφάρων ὥς τὸ πολὺ οὐκ
ἐᾷ φυῆναι, μετὰ τὸ ἐκτιλῆναι εὐθέως καταχριόμενα, αἷμα
βατράχων τῶν χλωρῶν πρόσφατον καθ' ἑαυτὸ, ἢ μιγὲν χα-
μαιλέοντι κεκαυμένῳ λευκῷ ἄχρις ἀνθρακώσεως, ἢ αἷμα κό-
ριως καθ' ἑαυτὸ, ἢ καπνοῦ τοῦ ἐν ταῖς κριθαῖς φυομένου
ὁ χυλὸς σὺν κόμμει, ἢ τελλῖναι ταριχηραὶ κεκαυμέναι λείαι
μετὰ κεδρίας, λωτοῦ κεκαυμένου ἢ τέφρα, ἢ στυπτηρία φο-
ρίμη.

Cap. XLIX. Lippitudinem aridam et pruritum ocn-
lorum sanabis, si leviter attingas psorico contrito, aut
squama trita lotaque et pipere, aut alio quopiam cum pipe-
re, aut rubigine ferri sicca, aut omphacio sicco tritoque
similiter.

Cap. L. Leprosos vero palpebrarum affectus sanat
ficulneus liquor illitus.

Cap. LI. Pediculare vitium in palpebris et super-
ciliis curatur sandaracha et staphide agria cum melle et
aqua illitis.

Cap. LII. Evulsos vero pilos, qui citra diuturnam flu-
xionem oculos pungebant, ut plurimum renasci prohibent
ea, quae sequuntur, siquidem illinantur, cum primum illi
evulsi fuerint: nempe sanguis ranarum viridum recens
per se, vel mistus albo chamaeleonti usto, dum in carbo-
nes redactus fuerit: aut sanguis cimicis per se, aut fu-
mariae nascentis inter hordea succus addito, gummi, aut
tellinae salsae ustae tritaeque cum cedria, loti combusti
cinis, denique alumen liquidum, quod phorimon dicitur.

Κεφ. νγ'. Ανακολλήματα δὲ πρὸς τὰς ἐκκλωμένους ἢ παραφυομένας τρίχας ἐν τοῖς βλεφάροις, μαστίχη μηλωτίδι θερμῇ προσαγομένη αὐτοῖς, καὶ οὕτως ἀνακολλωμένων ἐπὶ τὴν ἰδίαν τάξιν τῶν τριχῶν· ἢ ἄσφαλτος ὁμοίως, ἢ λιθοκόλλα· ὁμοίως κοχλίου τὸ κολλῶδες βελόνῃ ἀναλαμβανόμενον, ἢ χονδρίλλης κόμμι ὁμοίως· Κάλαμον λεπτὸν σχίσας τὸ μῆκος δακτύλων β', καὶ τὸ δέρμα τὸ ἐπάνω τῶν βλεφάρων λαβιδώσας, δῆσον ἰσχυρῶς, ἕως οὗ πέσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ μὴ λύσης, καὶ ἔσται ὑγιής.

Κεφ. νδ'. Αἰγίλωπας δὲ θεραπεύει, ἐφ' ᾧ μὴ διὰ βάθους ἰφθαρται τὸ ὀστέον, ἀνθέμυδος φύλλα μασσηθέντα καὶ ἐπιτεθέντα, αἰγίλωπος τοῦ ἐν τοῖς σίτοις χυλὸς σὺν ἀλεύρῳ σιτανίῳ καταπλασσόμενος, ἀρνογλώσσου φύλλα μασσηθέντα καὶ ἐπιτεθέντα, ἢ μαλάχης φύλλα λεῖα σὺν χολῇ ταυρείᾳ, ὡς ἐν τούτῳ ὑγρῷ ὄντι βρέχων σπληνάρια ἢ ὀθόνια ἐπιτίθει, καὶ ὑγραινέ τῷ φαρμάκῳ· ξηραινόμενα δὲ ἄλλασσε δις ἢ τρις τῆς ἡμέρας· ἢ αὐτὰ μασσησάμενος τὰ φύλλα τῆς μαλάχης μετὰ ἁλός· μετὰ δὲ τὸ ἀναστομωθῆναι αὐτοὺς, τῇ

Cap. LIII. Intro reflexos aut transverso tramite natos palpebrarum pilos ita replicat glutinatque, ut in suum redigantur ordinem, per specillum calens admota mastiche: similiter et bitumen, atque lithocolla, nec non et cochleae viscidus lentor acu exceptus, denique et chondrillae gummi ad eundem modum. Arundine tenui ad duorum digitorum longitudinem fissā, cutem, quae supra palpebras est, prehendito, arcteque stringito, neque prius solvito, quam sponte per se excidat: atque sanabitur.

Cap. LIV. Aegilopas, in quibus nondum ima parte corruptum os est, sanant chamaemeli folia commanducata et imposita: succus aegilopis, qui inter frumenta nascitur, cum sitanii seu trimestris tritici farina adhibitus, plantaginis folia commanducata et imposita, malvae folia trita cum felle taurino, ita ut hoc remedio madentia splenia linteolave imponantur: haec si resiccantur, denno bis terve quotidie humectari par est. Idem praestabunt malvae contrita folia cum sale: sed post apertum aegilopem

μαλάχη λεία χρῶ μέχρι κατουλώσεως· ἡ καρύων βασιλικῶν τὸ ἐντὸς μασσώμενον ἐπιτίθει, ἡ μύρτα ὡσαύτως, ἡ οἰνάνθη ὁμοίως· μυρὸς ὧτων τοῖς φύλλοις ὁμοίως μετὰ ἁλῶν χρῶ· ποιεῖ δὲ καὶ στρύχνος κηπαῖος, καὶ μάλιστα ὁ καλούμενος ἀλικάκαβος, χαμαῖζηλον ἔχων ἐν φύσῃ τὸν ἐρυθρὸν καρπὸν· ἡ λίβανος καὶ περιστεράς κόπρος, λεία μιγέμεντα. λιθοῦται δὲ καὶ προσμένει μέχρι ἀπουλώσεως· ἡ αἰζῶν καθ' ἑαυτὸ, καὶ μετὰ μέλιτος· στυπτηρία σχιστὴ ὡς ὅτι πλείστη τερμινθίνῃ ἀναληφθεῖσα· πρόπολις καὶ τερμινθίνῃ καὶ χόνδρος, ἴσα ἐν σπληνίῳ· ἡ ἄλεις μετὰ μαστίχης¹⁹, μάννα μετὰ στακτῆς ἀναμαλαχθεῖσα, ἡ μάννα σόγχου χυλῶ γαλακτίζοντι ἀναληφθεῖσα· ποιεῖ καὶ βάλανος δρυῖνῃ κατεῖσα σὺν ὄξει· καὶ σποδὸς ἀμπελινὴ ὁμοίως, ἡ ὄροβος μετὰ μέλιτος· ἡ σῦκα ξηρὰ λιπαρὰ σὺν πίσσῃ βρυττία ἀναμαλαχθέντα ἴσα.

Κεφ. νέ. Χαλάζια δὲ διαφοροῦσιν ὄλυνθοι ἐφθοὶ ἐπιπλασθέντες, ἢ τὰ τῆς συκῆς φύλλα.

19) Moiban. loco vulg. μαστίλας.

ipsa malva trita utere, dum cicatrix inducta fuerit. Similiter et nucis inglandis partem internam commanducatam imposito, aut myrti baccas, aut oenanthen. Ad eundem quoque modum auriculae muris foliis cum sale uti licebit. Id ipsum praestat solanum hortense, maxime vero quod halicacabum dicitur, quodque intra folliculum rubentem fructum in terram pronum continet. Itidem tus et simum columbinum trita simulque mixta: quae lapidescunt inhaerentque, dum cicatrix inducta fuerit. Sempervivum quoque, seu per se, seu cum melle: alumen scissile copiosa terebinthina exceptum, propolis terebinthinae et chondri pares portiones splenio inducta: sal cum mastiche: manna cum stacte subacta, aut sonchi lacteo succo excepta. Facit et glans querna cremata cum aceto: itemque cinis vitium similiter: nec non et ervum cum melle, itidemque caricae pingues cum picis bruttiae pari portione subactae.

Cap. LV. Grandines palpebrarum dissipant grossi cocti et impositi, aut siculnea folia.

Κεφ. ρς'. Τρώπια δὲ αἶρει καὶ πελιώματα καταπλᾶσσόμενα ἄνισον σὺν μέλιτι ἄττικῳ, ὁμοίως ὀρίγανον· ῥαφάνου φλοιὸς, σάμψυχον, ταῦτα σὺν μέλιτι· σκόρδιον κεκαυμένον σὺν μέλιτι, βρυωνίας ῥίζα σὺν οἴνῳ ἐπιχρισμένη, βολβὸς μετὰ λεκύθων ὡοῦ καταπλᾶσσόμενος, ἀψίνθιον ὁμοίως· ἄλευρον κυάμινον, ἢ αἶρινον· κυμίνου σπέρμα, μετὰ ἁλῶν καὶ ἐλαίου, θάλασσα πυριωμένη, θαψίας χυλὸς ἐπιχρίσμενος πρὸς βραχὺ, καὶ ἡ ῥίζα σὺν κηρωτῇ, θέρμινον ἄλευρον σὺν ἁλφίτῳ, καλαμίνθη ἐν οἴνῳ ἐφθῇ, καρύου βασιλικοῦ τὸ ἐντὸς λεῖον, κύμινον ἄγριον μασσηθὲν σὺν ὄξει καὶ μέλιτι ἢ σταφίδι, μαράθρου σπέρμα σὺν κηρωτῇ, νάπυ σὺν κηρωτῇ ἢ μέλιτι, σιλφίου ῥίζα σὺν ἐλαίῳ· ἢ ὕσσωπον καταπλᾶσθὲν καὶ ἐνδεθὲν εἰς ὀθόνιον ἀποβαπτομένου τοῦ ἐνδέσμου εἰς θερμὸν ὕδωρ, καὶ πυριωμένου τοῦ ὑπωπίου· ἐπὶ πάντων δὲ τῶν καταχρισμάτων πυριᾶν δεῖ μετὰ τὴν ἀφαίρεισιν αὐτῶν· ἅμα γὰρ τὰ οἰδήματα καὶ τὰ πελιώματα διαγορεῖ· ἔτι δὲ καὶ τυρὸς ἁλμυρὸς καταπλᾶσσόμενος· αἶρει γὰρ παραχρῆμα· ἐὰν δὲ μένη, καὶ κρομμύου δεῖ μιγῆναι χυλόν·

Cap. LVI. Sugillata liventiaque emendant haec imposita: anisum cum melle attico, similiter et origanum, raphani cortex, sampsuchum, haec inquam cum melle: scordium ustum cum melle, bryoniae radix cum vino illita, bulbus cum vitellis ovorum impositus, absinthium eodem modo, farina fabacea aut loliacca, cum iri semen cum sale et oleo, fots ex aqua marina, thapsiae succus ad breve tempus inunctus, eiusdem radix cum cerato, farina lupinorum cum polenta, calamintha in vino cocta, nucis iuglandis pars interior trita, sylvestre cuminum commanducatum cum aceto et melle aut uva passa, foeniculi semen cum cerato, sinapi cum cerato aut melle, laserpitii radix cum oleo. Aliud: hyssopum in cataplasmatibus formam redactum nodulo illigato, hocque in calentem aquam demerso sugillata foveto. Sed et post quemvis illitum, statim ut aufertur fomentum, adhiberi oportet: simul enim et oedemata et livores discutit. Insuper et caseus salsus utiliter imponitur: confestim enim sugillata tollit: quodsi perseverent, etiam allii succum admisceri

αἶρει δὲ καὶ ἄρου ρίζα ἐπιτιθεμένη· ἢ σηπίας ὄστρακον ξυσθὲν, καὶ μετὰ ὄξους καταχρισθὲν, ἢ νάπυ ἀναληφθὲν σὺν κηρωτῇ.

Τῶν πρὸς τὰ ὦτα παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. νζ'. Τὰς δὲ περὶ τὰ ὦτα ἀλγηδόνας καὶ φλεγμονὰς παραμυθεῖται ταῦτα, ἐνσταζόμενα χλιαρά· παρθενίου χυλὸς, μυοσωτίδος ὁμοίως, ἀχιλλείου, ἡδυόσμου χυλὸς σὺν μελικράτῳ, δρακοντίου χυλὸς ἐν ἐλαίῳ διεθείς, ἐλξίνης χυλὸς σὺν ῥοδίνῳ εἰς τὸ ἀντικείμενον οὕς ἐγχεόμενος, κολοκύνθης ξυσμάτων ὁ χυλὸς ὁμοίως· λεύκης φύλλων χυλὸς ὁμοίως σὺν ῥοδίνῳ· ναρκίσσου φύλλων χυλὸς ὁμοίως, ἢ τῆς ρίζης· ὀριγάνου χλωροῦ χυλὸς σὺν γάλακτι γυναικείῳ· πηγάνου χυλὸς, ἢ πολυγόνου ἐν σιδήρῳ ῥοιᾷς θερμανθεὶς· πράσου τῶν φύλλων χυλὸς σὺν ῥοδίνῳ καὶ μηκωνίῳ, ἰτέας τῶν φύλλων χυλὸς, ἀλώπεκος στέαρ χλιαρὸν ἐνσταζόμενον, ἄλεις ὀρυκτοὶ λειοὶ σὺν μέλιτι (ἐλαιον) ἀμυγδάλινον, ἱρίνον, δάφνινον, κίκινον, κρόκινον, σησάμινον, ὑοσκυάμινον· τὸ δὲ ἀμυγδάλινον μετὰ ἀλόης ὀλί-

oportet. Eadem quoque tollit ari radix imposita, itemque testae sepiae ramentum cum aceto illitum, nec non et sinapi cerato exceptum.

Aurium male affectarum remedia.

Cap. LVII. Aurium dolores et inflammationes mitigant haec, si tepida instillantur: parthenii succus et auriculae muris similiter, achilleae et menthae succus cum aqua mulsa, dracunculi succus oleo solutus, helxines succus cum rosaceo in aurem contrariam infusus, et cucurbitae ramentorum succus ad eundem modum: itidem foliorum populi albae succus cum rosaceo, narcissi e foliis aut radice succus simili modo, origani virentis succus cum lacte muliebri, rutae aut polygoni succus in cortice mali punici calfactus, porri foliorum succus cum rosaceo et meconio, foliorum salicis succus, vulpinus adeps tepide instillatus, sal fossile tritum cum melle: amygdalinum oleum, irinum, laurinum, ricini, crocinum, sesaminum et hyoscyaminum: amygdalinum cum aloë pauca et croco:

γῆς καὶ κρόκου· κάχρου σὺν ἀμυγδαλίνῳ ὁμοίως· κυάμου αἰ-
 γυπτίου τὸ ἐντὸς πικρὸν σὺν ῥοδίνῳ· λιβανωτὸς σὺν οἶνῳ·
 χαλκὸς κικανμένος λεῖος σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ· μηκώνιον σὺν
 σμύρνῃ καὶ ῥοδίνῳ καὶ κρόκῳ καὶ γάλακτι γυναικείῳ· οὖρον
 ὄνου, ταύρου, συάγρου, αἰγὸς, σὺν ῥοδίνῳ· πισσελαίον·
 κεδρία σὺν ῥοδίνῳ μύρῳ· στυπτηρία, πολυγόνου ἢ ῥοιᾶς χυ-
 λῷ ἀντιθεῖσα· νάρδος ἐν κοχλίᾳ λιβυκῷ ἀναληφθεῖσα, καὶ
 μετὰ τὸ ἐψηθῆναι ἐγχυθεῖσα, ὠφελεῖ· καὶ τὸ λίπος ἐκ τοῦ
 ἔλαιο, ὃς ῥωμαῖστὶ καλεῖται γλῆρις, καὶ ἄλλου, ὃς σκίου-
 ρος λέγεται²⁰, ἐγχεόμενον· καὶ σιλφῶν τῶν κατοικιδίων τὸ
 ἐντὸς λεῖον, σὺν ῥοδίνῳ ἐνσταζόμενον· ἢ οἱ κατοικίδιοι ὄνοι
 μετὰ ῥοδίνου ἢ ἐλαίου λεῖοι χλιανθέντες· ἢ γῆρας ὄφειος ἐν
 ἐλαίῳ ἐψηθὲν, ἢ μύρῳ μετὰ κωδίας μήκωτος· ἀράχνη τὸ
 ζῶον λεῖον μετὰ ῥοδίνου καὶ ὄξους· κηκὶς λεία ἐντεθεῖσα
 ὀθονίῳ καὶ ἐψηθεῖσα ἐν οἶνῳ, ἀνωδύνους ποιεῖ· ὠφελεῖ καὶ
 ψυχρὸν ὕδωρ, εἰς τὸ ἀντικείμενον οὗς ἐγχεόμενον· καὶ σαρ-
 κῶν βοείων ὀπτωμένων ἰχώρ, ἐγχεόμενος τῷ ἀλγοῦντι· καὶ

20) Post Moibanum et Saracenum textum valde corruptum sic restituere conatus sum.

cachrys cum amygdalino, simili modo: fabae aegyptiae
 interior pars amara cum rosaceo, ius cum vino, aes
 ustum tritum cum aceto et rosaceo: meconium cum myr-
 rha, rosaceo, croco et lacto muliebri: urina asini, tauri,
 apri et caprae cum rosaceo: oleum picis, cedria cum un-
 guento rosaceo, alumen, polygoni aut mali punici succo
 solutum: nardum etiam, cochlea africana exceptum, utili-
 ter, ubi coctum fuerit, infunditur: sic et pingue anima-
 lis, quod Latini glirem, et alius, quod sciurum appellant.
 Sed et blattarum domesticarum interanea, trita cum ro-
 saceo, instillantur: sic et millepedae cum rosaceo aut oleo
 simplici contritae et tepefactae: anguis senecta cocta in
 oleo aut unguento cum capite papaveris: araneus, ani-
 malculum, contritus cum rosaceo et aceto: galla trita in-
 ditaque linteolo et cocta in vino dolorem eximit. Iuvat
 et frigidam aquam auri oppositae infundere: ipsi vero
 dolenti serosum humorem, qui ex assata carne bubula

κεδρία μιγείσα ναρδίνῳ, ποτὲ μὲν πρὸς ἴσον, ποτὲ δὲ πρὸς διπλοῦν.

Κεφ. νη'. Πρὸς δὲ τὰς γινομένας ῥήξεις τῶν ὠτῶν ἀρμόζει ἐγχυματιστὰ ταῦτα· ἄνισον σὺν ῥοδίνῳ, ἀπαρίνης χυλὸς, ἀρνογλώσσου χυλὸς, στρύχνου χυλὸς ὁμοίως, κεδρία σὺν ῥητίνῃ τερμινθίνῃ συντακεῖσα, σόγχου χυλὸς καὶ ἡ ῥίζα σὺν ἐλαίῳ καὶ σιδίῳ ἐψηθεῖσα, χολὴ βοεῖα μετὰ γάλακτος, ἢ πράσου χυλοῦ· ὠκίμου χυλὸς σὺν χηνεῖῳ στέατι.

Κεφ. νθ'. Ὑπατριῖται, δὲ διὰ καλάμου πρὸς ὠταλγίας καὶ ἥχους ἀψινθίου ἀπόζεμα, ὑσσώπου, ἢ δαφνίδων· ἢ ἀβροτόνου δι' ὄξους, ἢ διὰ κοχλάκων πεπυρωμένων ἐψηθέν· ἢ θάλασσα θερμὴ, θεῖον ἄπυρον ὑποδυμιώμενον· δεῖ δὲ πωμάσαντα τὴν χύτραν καὶ περιπλάσαντα πηλῷ τιτράναι κατὰ μέσον τὸ πῶμα, καὶ οὕτω δέχεσθαι εἰς τὴν εὐρύτητα²¹ τοῦ ὠτός τὸν ἀτμόν· καὶ πυρία δὲ ἀρμόζει πρὸς τὰ ἀλγήματα τοιαύτη· ἐγχέας εἰς ὄξος ἔλαιον καὶ κρομμύων χυλὸν, θέρμαινε, καὶ περιθεῖς ἔριον μῆλωτίδι, ἀπό-

21) Sic Moib. loco vulg. εὐρίαν.

exstillat. Denique confert et cedria nardino mixta oleo, interdum aequali, alias dupla portione.

Cap. LVIII. Fractis auribus commode instillantur anisum cum rosacco, succi aparines, plantaginis, solani: cedria cum resina terebinthina liquata, sonchi succus, eiusdemque radix cum oleo et malicorio cocta: fel bubulum cum lacte aut porri succo, ocimi succus cum anserino adipe.

Cap. LIX. Auribus dolore ac sibilo affectis per calamum vapor immittitur, instillato in silices ignitos aceto, cui incocta sint absinthium et hyssopum, aut lauri baccæ, aut abrotanum. Excipitur et vapor aquae marinae calentis, itemque sulphuris ignem minime experti suffitus. Sed ollulae operculatae lutoque oblitae operculum in medio perforandum, quo vapor in aurium cavitatem suscipiatur. Convenit et ad aurium dolores fomentum huiusmodi: acetum, cui oleum et ceparum succum infuderis, calfacito: eique calenti lanam obvolutam

βαπτε θερμῷ τῷ ὄξει, καὶ κάθες εἰς τὸ οὖς, μέχρις ἀνέχεται.²²

Κεφ. Ξ. Πρὸς δὲ τὰς πυορροίας καὶ ἐλκώσεις ἀρμόζει ἐνσταζόμενα ἢ σὺν ἐρίῳ ἀπαλῶ ἐντιθέμενα ταῦτα· ἀγριελαιίας χυλὸς, ἀπαρίνης χυλὸς ὁμοίως, ἀμόργη, ἐν ἐλαίῳ ἐψημένη, λύκιον, μάλιστα τὸ Ἰνδικόν, ἀσφοδέλου χυλὸς καθ' ἑαυτὸν, καὶ σὺν λιβατωτῷ καὶ μέλιτι καὶ σμύρνῃ καὶ οἶνῳ χλιανθεῖς· ἀψίνθιον λεῖον σὺν μέλιτι· γῆς ἔντερα ἐψηθέντα σὺν στέατι χοιρείῳ ἢ ἐλαίῳ· ἢ βάτου φύλλων χυλὸς ἐν ἐλαίῳ· γῆρας ὄφειος ἐψηθὲν ἐν οἶνῳ· διαφυγὲς σὺν μέλιτι· ἐλαιίας χυλὸς· σμύρνα σὺν καστορίῳ καὶ μηκωνίῳ καὶ γλαυκίῳ²³, κισσοῦ λευκοῦ χυλὸς σὺν ἐλαίῳ, κρομμύων ὁμοίως· μίσυ σὺν ῥοδίῳ· ἀπαρίνης χυλὸς καὶ ἀφέψημα· ὀμφάκιον σὺν μέλιτι· οὖρον ἀφθόρου παιδὸς ἐν ῥοιᾷ σιδίῳ ἐψηθὲν· κονία συκίνη συγκλυζομένη· πίσσα ὑγρὰ ὁμοίως, καὶ αὐτὴ σὺν ῥοδίῳ ὀλίγῳ ἐν κελύφει ῥοιᾷ ἐψηθεῖσα· καὶ στοίβης καρπὸς ἐψηθεῖς ἐν οἶνῳ· στυπτηρία πᾶσα σὺν πολυγόνου χυ-

22) Sarac. sic corruptum textum restituit.

23) Sic Moib. l. γλυκεῖ.

specillo intingito, demittitoque penitus in aurem, quatenus aeger sustinebit.

Cap. LX. Pure manantibus et ulceratis auribus conveniunt instillata, aut cum molli lana indita, haec: oleae sylvestris succus, uti et aparines, amurca in oleo cocta, lycium, praesertim indicum, asphodeli succus per, se et cum ture, melle, myrrha et vino tepesfactus: absinthium tritum cum melle, lumbrici terrestres cocti cum adipo suillo vel oleo: rubi foliorum succus cum oleo, anguium senecta in vino cocta, diphryges cum melle, oleae succus, myrrha cum castorio, meconio et glaucio: hederac albae succus cum oleo, ac ceparum similiter, misy cum rosaceo, aparines decoctum, omphacium cum melle, urina pueri incorrupti cocta in malicorio, lixivium e cineribus ficulneis infusum auribus: sic et pix liquida, ac ipsa quoque cum paucis rosaceo in cortice mali punici cocta, stoebeus fructus in vino coctus, alumen omne cum succo po-

λῶ, χάλκανθον ἐψηθὲν σὺν μέλιτι, καὶ χολὴ βοεία μετὰ μέλιτος.

Κεφ. ξα'. Τοὺς δὲ γινομένους σκώληκας ἐν ταῖς χρονίαις περὶ ὦτα ἐλκώσειν ἀποκτείνει ἀμυγδάλινον ἔλαιον ἐγχιόμενον, καὶ καλαμίνθης χυλὸς, ἢ τοῦ καρποῦ χλωροῦ· κεδρία, οὖρον ἀνθρώπειον παλαιὸν, ἐλλέβορος λευκὸς λειὸς μετὰ μέλιτος· καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐλκώσεις ἀναγεγραμμένοις χρηστέον.

Κεφ. ξβ'. Τὰς δὲ ὑπερσαρκώσεις τὰς ἐν τοῖς ὠσὶ γινομένας καθαιρεῖ μέλας ἐλλέβορος ξηρὸς λειὸς ἐπιπασσόμετος. Ἀφαιρεῖ δὲ αὐτὰς ταχέως τρυῖξ μετ' ἀσβέστου καὶ κοινίας στακτῆς λεία, γλοιώδης, δι' ἐρίου καὶ μηλωτίδος προστεθεῖσα.²⁴

Κεφ. ξγ'. Ἦχους δὲ τοὺς περὶ τὰ ὦτα ὠφελεῖ σῦκον λειὸν ἀναληφθὲν σὺν σιγῇπαι καὶ νίτρω, καὶ ἐντεθὲν καὶ ἐαθὲν ἐπὶ ἡμέραν, ἐλλέβορος μέλας ξυόμενος καὶ ἐντιθέμενος ἐκάστης ἡμέρας νεαρός· ἢ δαφνίνου καὶ ἀμυγδαλίνου ἐκάστου

24) Moiban. mutilum textum sic restituit.

lygoni, chalcanthum cum melle coctum, et fel bubulum una cum melle.

Cap. LXI. Vermes in diuturnis aurium ulceribus genitos haec interimunt: oleum amygdalinum infusum, calaminthae succus, vel seminis eiusdem virentis: cedria, urina humana antiqua, helleborus albus, tritus cum melle. Utendum et illis, quae ad ulcerationes iam praescriptae sunt.

Cap. LXII. Carnes immodice in auribus excrescentes leniter erodit et imminuit helleborus niger in pulverem redactus atque inspersus. Ipsas vero celeriter aufert et absumit faex cum calce viva et lixivio stillatitio ad stigmenti crassitiem redacta, per lanam et specillum indita.

Cap. LXIII. Contra sonitus, qui auribus obstrepunt, ista prosunt: ficus trita, excepta sinapi ac nitro, et intra aurem relictā diei unius spatium: helleborus niger derasus et quotidie recens inditus. Aut: olei laurini et amygdalini

ἴσον, καστορίου ὀλίγον, ὄξους σταλαγμοὺς τρεῖς τρίψας ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ χλιάτας ἐνσταξον· ἡ φλοιοῦ ραφανίδος χυλὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἔγχει· τῇ δὲ τετάρτῃ ἐκχέας τὸν χυλὸν, καλαμίδα διαμπὰξ τετρημένην κάθεις εἰς τὸ οὖς· κατὰ δὲ τὸ ὑπερκείμενον μέρος, καλαμὶς ἐχέτω ἐλλύχνιον καϊόμενον· οὕτω γὰρ πυριώμενον ὠφελεῖ λίαν· κλύζεται δὲ παραχρῆμα διὰ νίτρου καὶ ὕδατος· ποιεῖ καὶ γάρον, μέλι, ῥόδινον, ἴσα· ἢ ἀμυγδάλινον σὺν μέλιτι, ἢ ἔλαιον βαλάνινον μετὰ στέατος χοιρείου, δαφνίδων πίεσμα σὺν οἴνῳ καὶ ῥοδίνῳ ἐνσταζόμενον, κεδρία σὺν ὑσώπῳ, κρομμύου χυλὸς, κύμινον ἄγριον σὺν μυελῷ μοσχέϊῳ, καὶ πηγάνου χυλὸς, κύπρινον, ἴρινον, σούσινον²⁵ σὺν ὄξει καὶ πηγάνῳ καὶ ἀμυγδαλοῖς πικροῖς· νίτρον, ἀφρόνιτρον σὺν ὄξει καὶ λιβανωτῷ, πράσου χυλὸς, μέλι ἄττικόν σὺν ὄξει, περσέας τὸ ἐντὸς μετὰ ῥοδίνου χλιάρῳ ἐνσταζόμενον.

Κεφ. ξδ'. Δυσκωφίας δὲ θεραπεύει χρονίας χαλκοῦ ἄνθος λεῖον ἐμφυσώμενον εἰς τὸν πόρον διὰ σωληνίου· ἀσφο-

25) Moiban. loco vulg. σελγικόν.

acguas partes sumito, castorii parum et guttas aceti tres; haec simul trita et tepesfacta instillato. Aut: corticis raphani succum tribus diebus infundito: quarto demum die eodem effuso, in aurem demittito arundinem utrinque pertusam, quae superiore sui parte accensum habeat ellychnium: eiusmodi siquidem focus strenue iuvat: eluitur vero statim auris aqua et nitro. Conferunt et garum melli et rosacco aequaliter mixtum, amygdalinum cum melle, oleum balaninum cum adipe suillo, lauri baccis expressus succus, cum vino et rosaceo instillatus, cedria cum hyssopo, cepae succus, cuminum agreste cum medulla vitulina, et rutae succus: unguenta cyprinum, irinum et susinum cum aceto, ruta et amygdalis amaris: nitrum spumaque nitri cum aceto et ture, porri succus, mel atticum cum aceto, perscae quod interius est tepidum, cum rosaceo instillatum.

Cap. LXIV. Aurium gravitati diuturnae medentur flos aeris contritus, per cannulam insufflatus, oleum, in quo

δέλου ῥίζα ἐν ἐλαίῳ ἐψημένη, τοῦ ἐλαίου ἐνσταζομένου· κρομμύου χυλὸς, σικύου ἀγρίου τῶν φύλλων χυλὸς ἐν ὄξει, οὖρον αἰγὸς ἐγκλυζόμενον συνεχῶς θερμὸν, καὶ τὸ διὰ σιγή-
πιδως καὶ νίτρου καὶ σύκου ἐντιθέμενον.

Κεφ. ξε'. Πρὸς δὲ τὰς τῶν ὑδάτων ἐναπολήψεις, κρομμύου χυλὸς ἐνσταζόμενος διακόπτει τὴν τοῦ πνεύματος ἐνστασιν· ἐκμύξαι δὲ τὸ ὕδωρ, καλαμίδα διαμπὰξ τετρημένην ἐνθεῖς τῷ ὠτίῳ.

Κεφ. ξς'. Τὰ δὲ τιθλασμένα τῶν ὠτίων ἰῶνται, μὴ ἰῶντες διαπύσκειν καὶ διαπυήσαντα διαφοροῦντες, βολβοὶ σὺν ἀλφίτῳ καταπλασσόμενοι, σμύρνα σὺν κοχλίου σαρκί, θείον ἄπυρον σὺν σμύρνῃ καὶ οἶνῳ καὶ λιβάνῳ καὶ πίσσῃ καταχριόμενον· ἐὰν δὲ ἐρυθρήματα ἢ καὶ φλεγμονὴ μεγάλη, σησάμῳ λείῳ κατάπλασσε, ἢ χόνδρῳ ἐν ὄξει ἐφθῶ.

Κεφ. ξζ'. Ζώου δὲ ἐμπεισόντος εἰς τὸ οὖς ἐνσταζόμενα ἀναβιβάζει ταῦτα· μαλάχης χυλὸς, κενταυρίου ἀφέψημα με-
τὰ ὄξους, πευκεδάνου ὀπὸς, ἀψινθίου χυλὸς, νίτρον ἀλει-
φθὲν, θείον ἄπυρον σὺν ὄξει, χολὴ μυὸς καὶ βατράχου διει-

radix asphodeli decocta fuerit, instillatum, cepae succus, cucumeris agrestis foliorum succus in aceto, urina caprae calens frequenter infusa: denique inditum collyrium, quod e sinapi, nitro et ficu concinnatur.

Cap. LXV. Si aqua auribus interclusa fuerit, instillatus cepae succus flatuum obstaculum dissipabit: sed calamo utrinque perforato in aurem immisso aquam exsugere par est.

Cap. LXVI. Contusas aures suppurare non sinunt, ac si suppuraverint, pus ipsum dissipando sanant bulbi, cum polenta cataplasmatibus in modum adhibiti, myrrha cum cochleae carne, sulphur ignem minime expertum, cum myrrha, vino, ture ac picce illitum. Quod si rubor et magna inflammatio adfuerit, sesamum tritum aut alicam in aceto decoctam more cataplasmatibus imponito.

Cap. LXVII. Illapsum in aurem animalculum haec instillata educunt: malvae succus, centaurii decoctum cum aceto, penchedani liquor, absinthii succus, nitrum inunctum, sulphur vivum cum aceto: fel muris, uti et ranae,

μέναι ὄξει, πράσου χυλὸς σὺν μέλιτι, θεῖον διεθὲν σὺν ἀφθόρου παιδίου οὔρω.

Κεφ. ξη'. Λιθαρίου δὲ, ἡ κυάμου, ἡ ἄλλου τινὸς ἐμπισόντος, εἰλήσας ἔριον περὶ μῆλωτίδα, καὶ βρέξας ῥητίνη, ἡ ταυροκόλλη, καθεὶς πραέως ἄπτου.

Τὰ τῶν ὀδόντων καὶ οὐλῶν βοηθήματα.

Κεφ. ξθ'. Πρὸς δὲ ὀδονταλγίας ἀρμόζει ἐψόμενα σὺν ὄξει καὶ ἀνακογχυλιζόμενα· δεῖ δὲ θερμοῖς αὐτοῖς χρᾶσθαι, καὶ ἐφ' ὅσον δύναται τις χρόνον διακρατεῖν ἐν τῷ στόματι κατὰ τὸν ἀλγούμενον ὀδόντα· ὑοσκυάμου ῥίζα, πενταφύλλου ῥίζα, ἀλθαίας ῥίζα, πύρεθρον, ὀνώνιδος ῥίζα, ἀρνογλάσσου ὁμοίως, δαδία καὶ μελάνθιον, σταφίς ἀγρία, ἐλλέβορος μέλας· καππάρειως ῥίζα, καὶ ὁ ἐκ τῶν ἀπίων αὐτῆς καρπός· ἐλάφου κέρας ὠμὸν ἢ κεκαυμένον, θεῖον ἄπυρον ὀλίγον σὺν ὀριγάνῳ καὶ δαδίῳ, μελισσόφυλλον, γλήχων, μορέας φύλλα καὶ ἡ ῥίζα, σίλφιον, ὀπόφυλλον μετὰ ὑσσώπου καὶ σίκου, πίτυος καὶ λεύκης

aceto dilutum: porri succus cum melle, sulphur denique, urina pueri venerem non experti solutum.

Cap. LXVIII. Sin lapillus, faba, aliudve quiddam in aurem inciderit, obvolutam specillo lanam resinae aut glutini taurino immergito, eaque leniter in aurem demissa, quidquid illud fuerit, contingito, quo facilius extrahas.

Dentium et gingivarum remedia.

Cap. LXIX. Dentium dolori conveniunt haec in aceto decocta et gargarizata, si modo actu calida ea oris parte, quam diutissime fieri poterit, contineantur, quam dens affectus occupat: hyoscyami radix, itemque pentaphylli et althaeae, pyrethrum, radix ononidis, similiterque plantaginis, taedae et nigella, staphis agria, helleborus niger, capparis radix, eiusdemque fructus, cornu cervinum, seu crudum, seu ustum, sulphuris vivi tantillum cum origano et taeda, apiastrum, pulegium, mori folia et radix, silphium eiusque semen cum hyssopo et ficu, pi-

φύλλα, σικύου ἀγρίου ῥίζα, σκορόδου ῥᾶγες σὺν λιβανωτῶ, τιθύμαλλος, μήλων περσικῶν ὀστᾶ, κηκίς μετὰ ἄλός καὶ κεδρίας· ἕκαστον τούτων μετ' ὄξους· ἢ κολοκυνθίδα κενώσας, καὶ ἐναποζέσας αὐτῇ ὄξος, δίδου διακλύζεσθαι· ἀποβάλλει δὲ τοῦτο καὶ τοὺς σαθροὺς αὐτῶν· ὠφελεῖ δὲ καὶ ἀγρώστειος τῆς ἐν Παρνασσῶ γινομένης ὁ χυλὸς σὺν ὀξάλμῃ, ἀρνογλώσσου τῶν φύλλων ὁ χυλός. Σὺν οἴνῳ δὲ ἐψηθέντα πρὸς τὴν αὐτὴν χρῆσιν φλόμου ῥίζα, ἄλικακάβου ἀγρίου ῥίζα, ἀσπαράγου ῥίζα, νίτρον σὺν πεπέρει καὶ πηγᾶν, πλατάνου σφαιρία, ὄξυμυρσίνης ῥίζα, ὁπὸς σιλαίου, ῥόδα ξηρὰ οἴνῳ ἐψηθέντα ἄχρι τρίτου· ἐπὶ δὲ τῆς χρείας δίδου ἀνακλύζεσθαι.

Κεφ. ο'. Διαμασώμενα δὲ καὶ δηχθέντα τοὺς πεπονθότας ὀδόντας ὠφελεῖν πέφυκε ἀκάνθας λευκῆς ῥίζα, κηκίδος τὸ ἐντὸς, πυρέθρου ῥίζα. Ὡφελεῖ δὲ ὀδονταλγίας ἐνιργῶς τρυγόνος θαλασσίας κέντρου τῷ ἄκρῳ παρατρίβων τὸν ἀλγοῦντα ὀδόντα· σήπεται δὲ τὸ πεπονθὸς μέρος τοῦ ὀδόντος· ἐνιοὶ δὲ ἐπὶ καλαμίδι ἐγκρύπτοντες αὐτὸ

nus et populi albae folia, cucumeris agrestis radix, alliî nuclei cum ture: tithymallus, malorum persicorum ossa, galla cum sale et cedria. Aliud: acetum, quod in excavatâ colocynthide efferbuerit, colluendum exhibeto: hoc genus remedii putridos etiam cariososve dentes extrahit. Confert et parnassii graminis succus cum acida muria, uti et plantaginis foliorum succus. Vino autem incoquantur in eundem usum haec: verbasci radix et halicacabi agrestis, itemque asparagi, nitrum cum pipere et ruta, platani globuli, rusci radix, laser, rosae siccae in vino coctae. Ista, cum postulabit usus, colluenda, exhibeantur.

Cap. LXX. Commanducata et commorsa dentes affectos curare solent albae spinae radix, gallae pars interior, pyrethri radix. Porro dentium dolori efficaciter auxiliabitur, qui pastinacae piscis aculeo summo dentem dolentem affricuerit: sic enim pars dentis affecta corrumpitur. Nec desunt, qui eodem utantur aculeo intra cannam

οὕτω χρῶνται, ὑπολαμβάνοντες συμβάλλεσθαι καὶ τοῦτο πρὸς ἀπονίαν.

Κεφ. οα'. Εἰς δὲ τὸ βρῶμα ἐντιθέμενα, ἥ περιπλάσσόμενα τῷ ὀδόντι, ὠφελεῖ τοὺς ὀδονταλγοῦντας· (ἐνια δὲ θρύπτει, ἥ σήπει·) ἀμόργη ἐψημένη μετ' ἐλαίου ὀμφακίνου, ἄχρις ἂν γένηται μελιτώδης· αὕτη καὶ περιχριομένη τὸν ὀδόντα ἐκτινάσσει· βατραχίου ῥίζα ὁμοίως σκευασθεῖσα θραύει· ἀμπέλου δάκρυον ἐντιθέμενον μετ' ὀποπάνακος καὶ σιλφίου· ἄσφαλτος ὕγρὰ σὺν νίτρῳ πλάσθεισα· πύρεθρον ταριχευθὲν σὺν ὄξει ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα· ἐλαίας αἰθιοπικῆς δάκρυον, ῥοῦ τοῦ βυρσοδειπικοῦ δάκρυον· ὀπὸς συκῆς ἀγρίας καὶ ἡμέρου, τιθυμᾶλλου ὀπός· ἄνωθεν δὲ κηρὸν ἐπιτίθει πρὸς τὸ φράσσεσθαι τὸ βρῶμα· χαλβάνη καὶ περιπλάσσεται· κεδρία καὶ θραύει τὸν ὀδόντα· κηκίδος τὸ μέσον· μόρου τῆς ῥίζης ὀπός· ὀπὸς σιλφίου σὺν σαρκὶ σταφίδος καὶ περιπλάσσεται, ἥ σὺν ῥητίνῃ καὶ σὺν κηρῷ· σὺν δὲ θείῳ καὶ λιβανωτῷ ἐν ὀθονίῳ ἔγχριστος περιτίθεται· ὀποπάναξ ὁμοίως ἐπιτηδευθεὶς σὺν σανδαράχῃ, σῶρι αἰγύπτιον ῥητίνῃ ἀναληφθὲν,

occultato, existimantes, hoc ipsum etiam ad dolorem levandum conferre.

Cap. LXXI. Erosorum dentium cavis indita oblitate, dolori remedio sunt haec, quorum nonnulla eosdem etiam comminuunt aut putrefaciunt: amurca cum oleo omphacino ad mellis crassitudinem decocta: (haec etiam circumlita dentem excutit:) ranunculi radix eodem modo praeparata etiam frangit: vitis lacrima cum liquore panacis et silphii: bitumen liquidum nitro subactum: pyrethrum aceto conditum diebus quadraginta: oleae aethiopicae lacrima, rhois coriariorum lacrima, ficus tam domesticae quam sylvestris liquor, tithymalli liquor: superne vero imposita cera cavernam dentis obturato. Galbanum etiam denti circumdatur: cedria dentem quoque frangit, gallae pars media, mori e radice collectus liquor: laser cum uvae passae carne circumlinitur, aut cum resina et cera: cum sulfure autem ac ture linteolo indutum circumponitur: opopanax eodem adhibetur modo cum sandaracha: sori aegyptium resina excipitur. Prodest

σαύρας ἥπαρ ἐντεθέν· πευκεδάνου ὀπός, ἥ θείον, ἥ κηκίς λεία μετὰ γλυκίως, περιπλαττόμενα μετὰ τὴν κάθαρσιν· ἥ πέπερι καὶ κρόκος σὺν ῥητίνῃ τερμινθίνῃ ἀναληφθέντα· ἥ ὄφιος γῆρας καύσας καὶ τρίψας μετ' ἐλαίου περίχρει, γλοιώδη περιχαράξας πρότερον· ἥ κάρδαμον καὶ τάπυ ἔμπλασσε, ἥ στυπτηρίαν μετὰ μέλιτος φορίμην ἐψήσας, διάτριβε τὸν ὀδόντα· ἥ ὄφιος γῆρας ἐπιτίθει· ἥ κηκίδα λείαν καὶ σμύρναν ἐψήσας μετὰ μέλιτος, ἐντίθει· ἥ ἄσφαλτον, πίσσαν, κιδρίαν, στυπτηρίαν σχιστὴν ὁμοίως· χαλβάνην, πέπερι, κόκκον κνίδιον· ἥ βατράχου ἥπαρ καὶ ῥοὺν βυρσοδεψικὴν ἐψήσας ἐν ὕδατι μέχρι τοῦ πάχος ἔχιν μέλιτος, εἶτα ἐναποθρίψας τὰ σκύβαλα, τὸ ἀπόθλιμμα ἔψει, ἕως ἔμπλαστρώδεις γένηται, καὶ ἐντίθει· ἥ πρόπολιν μαλάξας, περιπλασσε.

Κε φ. οβ'. Εἰς δὲ τὸ ἀντικείμενον οὗς τοῦ ἀλγοῦντος ὀδόντος ἐνστάζεται ἀσφοδείλου χυλός· καρδάμου χλωροῦ χυλός· κισσοῦ τοῦ χρυσοκορύμβου σφαιρία ἰέ θλασθέντα, καὶ σὺν ῥοδίνῳ ἐν σιδίῳ ῥοιᾷς θερμανθέντα· σεύτλου χυλός μετὰ

et lacertae iecur inditum: item peucedani liquor, sulfur, aut gallae pulvis cum passo denti prius expurgato circumdata: piper et crocum, resina terebinthina excepta. Aliud: anguium exuvias ustas tritasque cum oleo circumline. exsculptis prius circumquaque viscidis sordibus, si quae dentibus inhaeserint: aut nasturtium et sinapi illinito: aut alumine liquido, quod phorimon dicitur, cum melle decocto dentes infricato: aut senectam serpentis imponito: aut gallae pulverem et myrrham cum melle coctam inserito: aut bitumen, picem, cedriam et alumen scissile eodem modo: galbanum itidem, piper et granum cnidium: aut ranae iecur et rhoem coriariorum in aqua decoque ad iustam crassitudinem: deinde, reiectis crassamentis, id quod expresseris ad emplastri formam coquito, dentique imponito: aut remollitam propolin circumlinito.

Cap. LXXII. In aurem vero denti dolenti oppositam instillantur succus asphodeli, nasturtii virentis succus, hederæ, quae aureis est corymbis, acini quindecim contusi, et cum rosaceo in cortice mali punici calfacti:

κυμίνου· ὅφειος γῆρας θλασθέν, καὶ μετὰ ῥοδίνου ἐψηθέν. Εἰς δὲ τὸν ἀντικείμενον μυξωτῆρα ἐνστάζεται ὀφελίμως ἀναγαλλίδος χύλισμα. Περιεπτομένη ὀδόντος πόρον ἱστορεῖται παύειν λεπιδίου ῥίζα.

Κεφ. ογ'. Ἀρεῖς δὲ ἀπόνως, ἂν περιχαράξας περιπλάσῃς θείῳ, ἢ μολυβδαίναν λείαν κηρῷ ἀναληφθεῖσαν, ἢ πύρεθρον ὅξει ταριχεύσας ἐπὶ ἡμέρας μ' περιπλάσῃς, κηρῷ τοὺς ἄλλους ἀσφαλίσάμενος· ἢ σῶρι μετ' ὅξους λειώσας, ἢ σῶριως < δ', μολυβδαίνης < ε', κεδρίας τῷ αὐτάρκει ἀναλάβαντι.

Κεφ. οδ'. Τὰς δὲ ἐπὶ τῶν παιδίων ὀδοντιάσεις καὶ κνησμούς παύει βούτυρον διαχριόμενον καθ' ἑαυτὸ καὶ μετὰ μέλιτος, λαγωῦ ἐγκέφαλος ὀπτός παρατριβόμενος καὶ ἐσθιόμενος, μῦς οἱ κατοικίδιοι ἐσθιόμενοι· καὶ τὸν πολὺν δὲ σίελον κωλύουσιν ἐπὶ τῶν παιδίων, ζῶντες προσαγόμενοι τοῖς στόμασιν αὐτῶν.

Κεφ. οε'. Αἰμωδίας δὲ τὰς ἐπὶ τῶν ὀδόντων παύει ἀνδράχνη διαμασσωμένη, ἔλαιον παρατριβόμενον.

betæ succus cum cumino: anguis senecta tusa et cum rosaceo cocta. Oppositæ quoque nari utiliter infunditur expressus anagallide succus. Sed et e collo suspensa lepidii radix dentium dolorem lenire fertur.

Cap. LXXIII. Sine vexatione dentes eximes, si circumscarificatos sulphure obduxeris, aut plumbaginem tritam cera exceptam circumleveris, aut etiam pyrethrum aceto conditum diebus XL, dentibus reliquis cera præmunitis. Aliud: sori ex aceto tritum adhibeto: aut soreos drachma iiij, plumbaginis drach. vj, cedria quanta sat erit excipito.

Cap. LXXIV. Infantium dentitiones gingivarumque pruritus sedant butyrum per se, et cum melle perunctum, cerebrum leporis assum, seu affricturn, seu in cibo sumptum: mures etiam domestici esitati: qui quidem copiosam infantium salivam arcent, si vivi ipsorum admoveantur ori.

Cap. LXXV. Dentium stuporem demulcent postula commanducata et ipsum etiam oleum affricturn.

Κεφ. ος'. Σμήχει δὲ τοὺς ὀδόντας ἀριστολοχίας ῥίζα, ἐλάφου κέρας κικαυμένον, μίγνυμένης ὀλίγης μαστίχης· ἄλλες λευκοί, φυραθέντες μέλιτι καὶ καέντες ἐν χύτρῃ, ἄχρις ἀνθρακωθῶσι· κήρυκες πληρωθέντες ἅλι καὶ καέντες, κίσσηρις ὀπτῇ οἶνῳ σβησθεῖσα, κοχλίας χερσαῖος καὶς σὺν μέλιτι, λίθος ἀραβικὸς καὶς σὺν μέλιτι, μύακες συγκεκαυμένοι, ἡ σηπίας ὀστρακον κικαυμένον· τούτων ἐκάστῳ ἡ εὐωδίας χάριν μίγνυται νάρδου στάχυος ὀλίγον, ἡ σχοίνου ἄνθος· ἡ ἔρια οἰσυπηρὰ κικαυμένα λεῖα, ὀλίγου ἁλὸς αὐτοῖς μίγνυμένου.

Κεφ. οζ'. Σειομένους δὲ ὀδόντας κρατύνει καὶ οὖλα πλαδῶντα, διακλυζόμενα καὶ διακρατούμενα ἐφ' ἱκανὸν ἐν στόματι, ἐλαίας τῶν φύλλων ἀφέψημα, γάλα ὄνειον, κολυμβάδος ἐλαίας χυλὸς, σμύρνα σὺν οἶνῳ καὶ ἐλαίῳ διακλυζομένη, γαγάτης λίθος σὺν οἶνῳ ἐψηθεῖς, πλατάνου φύλλα σὺν ὄξει ἐψηθέντα, ὄξος σκιλλητικόν, βάτος διαμασσώμενος, μαλάχης ῥίζα ὁμοίως, ἰὸς σιδήρου προσαπτόμενος ξηρὸς, κύτινος ὁμοίως, στυπτηρία σχιστὴ μιγεῖσα σμύρνῃ, ἡ δίχα τῆς

Cap. LXXVI. Dentes abstergunt aristolochiae radix, cornu cervinum ustum, exigua mastiche admixta: sal candidum melle subactum et in olla crematum, usquedum in carbones redigatur: buccina sale referta et combusta: pumex torrefactus, vino restinctus: cochlea terrestris cremata cum melle: lapis arabicus ustus cum melle: mytuli combusti: sepiae denique testa cremata: quorum singulis odoris gratia aut spicae nardi, aut floris iunci non nihil adiicitur. Prosunt et lanae succidae crematae et in pulverem tritae, addito pauculo salis.

Cap. LXXVII. Mobiles dentes simul et gingivas prae nimia humiditate flaccidas firmant roborantque haec colluta et in ore diutine retenta: oleae foliorum decoctum, lac asininum, olivarum muria conditarum succus, myrrha cum vino et oleo, gagates lapis cum vino coctus, platani folia in aceto cocta, acetum scilliticum, rubus itidem commanducatus, et malvae radix eodem modo: ferrugo sicca admota, similiterque cytinus, alumen scissile mixtum cum myrrha, aut citra myrrham cum

σμύρνης σὺν ὄξει ἢ μέλιτι, σῶρι κεκαυμένον ὁμοίως, στύραξ σὺν ἅλσιν ἐπιτιθέμενος· ἢ σμύρνα, πομφόλυξ, ἄμυλον, ἴσα, λειῖα, ξηρά· ἢ ῥόας λεπτόχανα, κηκίς, χάλκανθος, σὺν ὄξει δευθέντα, διακλυζόμενα· ἢ βάτραχοι ι', ἢ ὄξους ἡμίχους, χάλκανθου < δ', μανδραγόρου ῥίζης < ε', ἐψόμενα μεχρι τρίτου καὶ διακλυζόμενα· ποιεῖ καὶ πρὸς ἀλγηδόνας τοῦτο. Ἀλόης < δ', λιβάνου < α', σχιστῆς < δ', μέλιτι μιγέντα καὶ διατριβόμενα.

Κεφ. οη'. Πρὸς δὲ τὰ οἰδοῦντα τῶν οὖλων καὶ ἐκσαρκοῦντα ἢ σηπόμενα ἀρμόζει, διακλυζόμενα καὶ διακρατούμενα, ἀνδράχνης χυλὸς, ἀστραγάλου ῥίζης ἀπόξιμα ἐν οἴνῳ, ἐλαίας κολυμβάδος ἄλμη, ἐλαιον ὠμοτριβές, καὶ μήλινον, καὶ σχίνινον, διακρατούμενα· σμύρνα σὺν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ, κεδρία σὺν ὄξει ἢ ἀμόργῃ, καὶ κηκίδος ἀπόξιμα, μόρων φλοιοῦ καὶ φύλλων ἀπόξιμα, ὄξος σκίλλινον.

Κεφ. οθ'. Ξηρὰ δὲ λειῖα προσεπτόμενα ὠφελεῖ ἀριστολοχίας ῥίζα, ἀρνογλώσσου σπέρμα ξηρὸν, ἀσπάλαθον

aceto vel melle: sory combustum ad eundem modum: styrax cum sale impositus: myrrha, pompholyx, amyllum, aequis partibus contrita in pulverem. Mali quoque punici tunicae, galla et chalcanthus, si aceto irrigaveris, collutione proderunt. Aliud: Ranas X, aceti sextarios tres, chalcanthi drach. iiij, radicis mandragorae drachm. vj coquito ad tertias pro collutione: facit et hoc ad dentium dolores. Aliud: aloës drach. iiij, turis drachmam j., aluminis scissilis drach. iiij. melli admisceto et affricato.

Cap. LXXVIII. Ad tumentes ac praeter modum luxuriantes putrescentesve gingivas utile fuerit ista colluere ac in ore detinere: portulacae succum, astragali radicis decoctum e vino, olivarum conditarum muriam: olea, omphacinum, quod ex immaturis olivis exprimitur, melinum et lentiscinum: myrrham cum vino et oleo: cedriam cum aceto aut amurca: gallae decoctum, mori corticis et foliorum decoctum, acetum denique scilliticum.

Cap. LXXIX. Sicca vero et in pulverem redacta haec utiliter adhibentur: aristolochiae radix, plantaginis

ξηρόν, μαράθρου ῥίζα κικαυμένη, διφρυγές, ἰὸς χαλκοῦ καὶ σιδήρου, χάλκανθος ὀπτῇ, κηκίς, κύπρος, κύτινοι, ῥόδων ἄνθος, λύκειον, μαστίχη ξηρά, μίσυ σὺν ὄξει, χαλκὸς κικαυμένος σὺν ἀρσενικῷ ὀλίγῳ, σχίνου ξυλόρια χλωρὰ παρατριβόμενα τοῖς μεταξὺ τῶν ὀδόντων· ἀρομόζει δὲ καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐκσαρκούντων, διὰ τοῦ ζεστοῦ ἐλαίου πυριᾶν· δεῖσαι δὲ ἔριον μηλωτίδι περιτιθέντα, καὶ ἀποβάπτοντα εἰς τὸ ἔλαιον προσάγειν, ἄχρις οὗ λευκὰ γίνηται τὰ οὖλα· στέλλεται γὰρ ὁ ῥευματισμὸς αὐτῶν, καὶ ἀναξηραίνεται.

Κεφ. π'. Τὰς δὲ ἐπουλίδας στέλλει στυπτηρία πᾶσα κικαυμένη, ἢ σῶρι, ξηρὰ λεῖα προσαπτόμενα.

Κεφ. πα'. Τὰ δὲ γιγυμνωμένα οὖλα σαρκοῦ ῥόδων ἄνθους μέρη β', καλάμου ἀρωματικοῦ μέρος ἓν, προσαπτόμενα.

Τῶν λοιπῶν περὶ τὸ στόμα καὶ τὴν φάρυγγα παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. πβ'. Τὰς δὲ ἄφθας καὶ νομᾶς θεραπεύει μέλι,

semen, aspalathum, foeniculi radix usta, diphryges, rubigo aeris ac ferri, chalcanthum tostum, galla, cyperus, cytini, rosarum flos, lycium, mastiche trita, misy cum aceto, aes ustum cum arsenici momento. Prodest et virentes lentisci surculos mediis dentium spatiis affricare. Convenit praeterea, excrescentibus potissimum carne gingivis, fotsus ex fervento oleo. Oportebit autem obvolutam specillo lanam oleo immergere, tandiuque gingivis adinovere, donec albescant: sic enim cohibetur fluxio, ipsaeque resiccantur.

Cap. LXXX. Epulidas reprimunt, probe contrita et adhibita, aluminis genera omnia usta, itemque sory.

Cap. LXXXI. Nudatas carne gingivas explet adhibitum medicamentum ex floris rosarum partibus duabus et calami atomatici parte una.

Ad reliquos oris fauciumque affectus remedia.

Cap. LXXXII. Oris aphthas et depascentia ulcera

καὶ ὅσα πρὸς τὰ οἰδαλέα καὶ ἐκσαρκοῦντα τῶν οὕλων ἀνα-
γέγραπται· ἐκ περισσοῦ δὲ καὶ ἰδίως ταῦτα· ἄγνου ἢ κύπρου
φύλλα σὺν μέλιτι διατριβόμενα, τριβόλου χυλὸς, ἀκακίας
χυλὸς ὁμοίως, ὑποκιστίδος ἢ ῥοὸς βυρσοδεψικῆς χυλὸς ὁμοίως,
ὀμφάκιον, ὀρίγανον ὁμοίως, ῥοῦς ὁ ἐπὶ τὰ ὄψα ὡσαύτως·
βαλαύστιον ὁμοίως, καὶ ξηρὸν προσαπτόμενον, καὶ ἀγέψημα
αὐτοῦ διακλυζόμενον· σανδαράχη σὺν ῥοδίῳ διακλυζομένη·
ὅ, τε βεττονικῆς πόας χυλὸς, ἀγριελαιίας φύλλα ὁμοίως. Ἀρ-
σενικοῦ μέρος α', χάρτου κεκαυμένου μέρος γ'· χρῶ δὲ ξηρῶ
καὶ σὺν μέλιτι· γάρρος ὁ ἐκ τῶν μαινίδων διακλυζόμενος, ἀρ-
νογλώσσου χυλὸς διακλυζόμενος, κηκὶς μετὰ μέλιτος διακλυ-
ζομένη, στυπτηρία ὑγρὰ ὁμοίως.

Κεφ. πγ'. Τὰς δὲ ἐν τῷ στόματι σηπιδόνας ἴσσησι
μὲν καὶ τὰ πρὸς νομὰς ἀναγεγραμμένα· ἰδίως δὲ ταῦτα·
μαράθρου ἀγρίου ῥίζης κεκαυμένης ἢ τέφρα, ἢ μαινίδων κε-
καυμένων μέρος β', ἀλόης μέρος α', ξηρά· ἢ ἀρσενικοῦ < δ',
χάρτου κεκαυμένου < ιβ', ξηρά· ἢ σταφίς λεία χωρὶς τῶν

sanant mel et quaecunque ad tumentes luxuriantesque
gingivas descripta sunt: multo vero praestat privatimque
conveniunt, quae sequuntur: viticis aut cypri folia cum
melle affricta: similiterque succi tribuli, acaciae, hypo-
cistidis, rhois coriariorum et omphacium, origanum iti-
dem et rhus obsoniorum eodem modo. Pariter et balau-
stium, tum siccum adhibitum, tum et in decocto ad col-
luendum os usurpatum: sandaracha colluta cum rosaceo,
bettonicae herbae succus, et folia sylvestris oleae ad eun-
dem modum. Sumito arsenici partem unam, chartae
combustae partes tres: hoc remedio utere et sicco et cum
melle. Prosunt et collutione garum e maenis, plantagi-
nis succus, galla cum melle, et alumen liquidum eodem
modo.

Cap. LXXXIII. Putrida oris ulcera colibent, quae
ad depascentia descripsimus: privatim vero haec: foeni-
culi sylvestris e radice combusta cinis, pulvis e maena-
rum ustarum partibus duabus et aloës parte una: sic et
ex arsenici drach. iiij., chartae combustae drachm xij., uva

γιγάρτων καταπλασθεῖσα, ἀμόργη ἐλαίου ἐψηθεῖσα καὶ καταχριομένη, βεττονικῆς πόας χυλός.

Κεφ. πδ'. Τὰς δὲ δυσωδίας τοῦ στόματος ἀπαλλάττει ἀγαλλόχου ἀπόβρεγμα ἢ ἀπόξεμα διακλυζόμενον· σμύρνη, σχοίνου ἄνθος, ἢ κιννάμωμον, διαμασσώμενα· μαλαβάθρου φύλλον ὑποτιθέμενον τῇ γλώσση· ὄξος σκίλλινον, ἢ ἀφέψημα κεδρίνων ξύλων.

Κεφ. πέ'. Πρὸς δὲ τὰς τῶν παρισθμίων φλεγμονὰς χρώμεθα ἀναγαργαρίσμασι μελικράτου μετὰ ἀποξέματος πιτύρων, ἢ ῥόδων, ἢ φακῆς· ἢ κοκκυμηλέας φύλλοις ἐν οἴνῳ ἐψηθεῖσιν. Καὶ πρὸς τὰ ἥλκωμένα δὲ παρίσθμια ἐλξίνης χυλίσμασι, ἀλόῃ, ἀμόργη ἐψημένη, βάτου τῷ χυλῷ ἐψημένῳ, ἁλοῖν ὁμοίως, λυκείῳ, πίσση ὑγρῷ, μίσυϊ, ὀριγάνου χυλῷ, χαλκοῦ ἄνθει, μόρων χυλῷ ἐψημένῳ σὺν μέλιτι καὶ στυπτηρίᾳ ὀλίγῃ· ποιῇ δὲ καὶ ἀμυγδάλινον ζιστόν ἐγγεόμενον εἰς τὰ ὦτα.

Κεφ. πς'. Τὰς δὲ κεχαλασμένας σταφυλὰς συστέλλει ἀναγαργαριζόμενα μέλι, κνίδης χυλός, ὀξύκρατον, κοκκυμη-

passa sine vinaceis trita et imposita, amurca olei cocta et illita, bettonicae herbae succus.

Cap. LXXXIV. Oris graveolentiam corrigunt agallochi dilutum decoctumve collutum, myrrha commanducata, odorati iunci flos similiter, itemque cinnamomum: malabathri folium linguae subditum: collutione denique acetum scilliticum, aut cedrinorum lignorum decoctum.

Cap. LXXXV. Ad tonsillarum inflammationes gargarismatis utimur e decocto furfurum, rosarum aut lenticulac, in aqua mulsa, vel pruni foliis in vino coctis. Quod si eadem ulceratae fuerint, usurpamus helxineum succum, aloën, amurcam coctam, succum rubi decoctum, salem similiter, lycium, picem liquidam, misy, origani succum, aeris florem, mororum succum cum melle et paucio alumine coctum. Fuerit etiam utile, oleum amygdalinum fervefactum auribus infundere.

Cap. LXXXVI. Uvas relaxatas gargarizatione comprimunt mel, urticae succus, posca, pruni foliorum de-

λείας φύλλα ἀφειψημένα σὺν οἴνῳ, ὀριγάνου ἀφέψημα σὺν οἴνῳ. Διαχριόμενα δὲ ὠφελεῖ σὺν μέλιτι ἄλεις, ὀμφάκιον, ὀπὸς σιλφίου, στυπτηρία, κηκὶς μετὰ ἄλός καὶ πεπέρεως καὶ μέλιτος. Προσαπτόμενα δὲ ξηρὰ ὠφελεῖ βαλανύστιον, χαλκοῦ ἄνθος, χαλκίτις λεία, στυπτηρία σχιστὴ, μίσυ, κηκὶς, ὀπὸς παρθικὸς, ἐλαίας αἰθιοπικῆς. δάκρυον, αἰθάλη ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἄλεις.

Κεφ. πζ. Συναγχικούς δὲ ὠφελεῖ, ὅσα δύναται ἀποσπᾶν ὑγρασίαν· χαλᾶται γὰρ οὕτως ἡ ξηρασία καὶ ἡ πύκνωσις τῶν μερῶν. Ἔστι δὲ τὰ ἀναγαραριζόμενα· ὕσσωπον μετὰ σόκου ἐν ὕδατι ἐψημένον· λιβανωτὸς σὺν γλυκεῖ καὶ μέλιτι, ἢ ὀξύμέλιτι· ῥαφάνου σπέρμα λιῖον σὺν ὀξύμέλιτι· σιγήπειως ἐδωδίου κοχλιάριον σὺν μέλιτος θερμοῦ κυάθῳ ἐνί.

Κεφ. πη. Διαχριόμενα δὲ, χελιδόνων κεκαυμένων σποδία σὺν μέλιτι, χολὴ βοεῖα σὺν μέλιτι· ἰδίως δὲ ποιεῖ τῆς θαλασσίας χελώνης χολή, χρυσόκολλα μετὰ μέλιτος· κινεῖ δὲ καὶ ἔμετον· ἄλεις μιγέντες ὄξει καὶ μέλιτι καὶ νίτρῳ· ἐλα-

coctum in vino, origani itidem decoctum cum vino. Ad easdem conducunt, peruncta cum melle, sal, omphacium, laser, alumen: galla cum sale, pipere ac melle. Iisdem sicca utiliter adhibentur balaustium, flos aeris, chalcitis trita, alumen scissile, misy, galla, liquor parthicus, oleae aethiopicae lacrima, fuligo e carbonibus, et sal.

Cap. LXXXVII. Angina laborantes adiuvant, quaecunque humiditatem revellere possunt: sic enim inducta siccitate, partium densitas relaxatur. Gargarizantur vero hyssopum cum ficu in aqua decoctum: tus cum passo et melle, vel aceto mulso: raphani semen tritum cum aceto mulso, sinapeos esculenti cochlear cum mellis calentis cyatho uno.

Cap. LXXXVIII. Inunguntur autem crematarum hirundinum cinis cum melle, et fel bubulum cum melle. Privatim vero confert testudinis marinae fel, et chrysocolla cum melle, (haec vero vomitum etiam concitat:) sal admixtum aceto, melli ac nitro, elaterium cum ve-

τήριον μετὰ ἐλαίου παλαιοῦ ἢ μέλιτος, ἢ χολῆς ταυρείας·
 κρομμύου χυλὸς μετὰ ἐλαίου, κενταυρίου χυλὸς μετὰ μέλιτος,
 ὄνοι οἱ ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις σὺν μέλιτι πίσσα σὺν μέλιτι. Ἐπι-
 τίθενται δὲ τῷ ἀνθριῶνι καὶ τῷ τραχήλῳ ὠφελίμως ἄλεις
 μετὰ πίσση· λείοι ἐν ὁδονίῳ.

Κεφ. πθ'. Ὡς γὰρ τοὺς συναγχοῦς, ἐν ποτῷ διδο-
 μένῃ, χελιδόνων ἐσκελετευμένων < α' σὺν ὕδατι κάμψη ξη-
 ρὰ κοπεῖσα καὶ ποθεῖσα σὺν μελικράτῳ.

Κεφ. ς'. Τὰ δὲ καταπινόμενα ὀστέα, ἢ ἀκάνθας, καὶ
 πηγνύμενα τῷ στομάχῳ κομίσῃ, στέαρ ἡμίφθον ἐνάψας
 λίνῳ, κατατρήσας, ἀναγκάσας τε καταπιεῖν, καὶ μετὰ τοῦτο
 ἀνασπάσας ῥόθιον διὰ τοῦ ἀπηρητημένου λίνου· εἴωθε γὰρ
 συντελέσθαι τὸ ἐρηρεῖκος ἢ πεπηγὸς· δύναται δὲ διὰ σπογ-
 γίου ἀπαλοῦ, ἢ ἐρίου, ἢ κρεῶν ἐντετμημένων τὸ αὐτὸ γενέ-
 σθαι· δεῖ δὲ σὺν ὕδατι καταπίνειν, ἢ ἄρτου ἀπαλοῦ τὸ ἐν-
 τὸς δίδοναι καταπίνειν, ἢ οὔκα ξηρὰ μεμασσημένα.

Κεφ. ςα'. Τοὺς δὲ ἀποκεκομμένους τὴν φωνὴν ὠφε-
 λεῖ πράσου χυλὸς καταρροφούμενος· κρύμβη ὠμὴ διαμασ-

tere oleo melleve, aut felle taurino, cepae succus cum
 oleo, centaurii succus cum melle, aselli, qui sub vasis
 aquariis degunt, cum melle, pix itidem cum melle. Uti-
 liter vero sal cum pice tritus in linteolo parti guttaria
 sub mento eminenti ac ipsi collo imponitur.

Cap. LXXXIX. Prodest quoque angina laboranti-
 bus potui data hirundinum exsiccatarum drachma una ex
 aqua, itidemque vermis, quem erucam nominant, siccus
 tusus ac bibitus cum aqua mulsa.

Cap. XC. Spinas ossave devorata gulaeque inhae-
 rentia extrahes, si sebum semicrudum filo alligatum tra-
 iectumve deglutire coëgeris, moxque per appensum filum
 violenter ac subito retraxeris: sic enim quidquid haeret
 infixumve est, simul et semel extrahitur. Idem deglutitis
 ex aqua spongia molli lanave, aut incisis carnibus perfici
 poterit. Aut medullae panis recentis buccellam devo-
 randam, vel caricam mansam itidem deglutiendas exhibeto.

Cap. XCI. Quibus suppressa vox est, prodest porri
 succus absorptus, item brassica cruda commanducata: in-

σωμένη, ὃ δὲ χυλὸς ἐπιρρόφούμενος σὺν μέλιτι· ῥοφήματα διὰ κυμίνου καὶ πράσου καὶ ἀλεύρου λαμβανόμενα· χαλβάνης μέγεθος ὅσον κύαμος, μίγνεν ἐπιμελῶς μέλιτι καὶ καταπινόμενον.

Κεφ. εβ'. Βρόγχον²⁶ δὲ ἀποκαθαίρει ὅξος σκιλλητικὸν ἀναγαγαριζόμενον, σίνηπι τοῖς βρώμασι σκευασθὲν ἀναγαγαριζόμενον· δεῖ δὲ μετὰ αὐτὰ ἀναγαγαρίζεσθαι μελικράτῳ· τοῦτο καὶ τοὺς τύλους τοὺς περὶ τὴν ἀρτηρίαν καὶ παρίσθμια θεραπεύει.

Κεφ. εγ'. Λαμπρύνει δὲ φωνὴν σκόροδον ἐφθόν τε καὶ ὠμὸν ἐσθιόμενον· πράσου καρπὸς κεφαλαιωτοῦ, στύραξ καταπινόμενος, σίλουρος ταριχηρὸς ἐσθιόμενος.

Κεφ. εδ'. Ἰᾶται δὲ τὰς μὲν χρονίας τραχύτητας αἰθιοπίδος ῥίζα σὺν οἴνῳ πινομένη, γλυκύρριζα καὶ σμύρνα ἀποχυλιζομένη, ὠν ὠμὸν ἀκροχλίαν ῥοφηθέν, σύμφυτον σὺν μελικράτῳ πινόμενον, πενταφύλλου ῥίζης ἀφέψημα ἀναγαγαριζόμενον.

²⁶) Sic Sarac. loco vulg. ἤχον.

superque succus eiusdem cum melle sorbitione sumptus. Conferunt et sorbitiones e cumino, porro et farina sumptae, itemque galbanum fabae magnitudine melli accurate mixtum atque devoratum.

Cap. XCII. Fauces expurgat acetum scilliticum gargarizatum, itemque sinapi, quod ad escas praeparatur, eodem modo, sed postea gargarizandum ex aqua mulsa. Hoc idem etiam callos fistulae spiritalis tonsillarumque sanat.

Cap. XCIII. Vocem limpidam calidamque reddunt allium, seu coctum, seu etiam crudum in cibo sumptum, porri capitati semen, styrax devoratus, silurus denique sale conditus, in cibis sumptus.

Cap. XCIV. Diuturnis faucium asperitatibus mendentur aethiopidis radix in vino pota, glycyrrhiza, dum manditur, sensim eliquescens, ac myrrha similiter, ovum crudum, quod exiguo calore tepeat, absorptum, symphytum cum aqua mulsa potum, ac denique quinquefolii o radice decoctum gargarizatum,

Τῶν κατὰ τὰς τρίχας παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. ζε'. Ἀλωπεκίας δὲ τὰς ἐν ταῖς κεφαλαῖς καὶ πρὸς γενεῖαν ἴαται ταῦτα καταχριόμενα, προεκνιτρούμενων τῶν τόπων καὶ ἀποτριβομένων τῶν ἐπιλωμένων ὀθονίῳ σὺν ὄξει· ἀκόντης ραξίας τὸ ἀπότριμμα τοῦ πρὸς αὐτὴν σιδήρου μετὰ ἐλαίου ἀκορηθέντος, ἄλκυόνιον κεκαυμένον λιῶν σὺν ὄξει ἢ οἶνῳ ἢ ἐλαίῳ, ἀπόπατος αἰγὸς ὁμοίως· μυόχοδον, ἢ αἰλίουρου ἀφόδευμα μετὰ ῥάβδου καὶ πεπέρειως καὶ ὄξους· ἀδιάντον καταπλασθὲν ἐν ὀθονίῳ, ἄρσενικόν ἢ σανδαράχη ἀναληφθεῖσα τερμινθίνη· ἄσπληνον²⁷, ἀσφοδέλου ῥίζης καείσης ἢ τέφρα, προκατασχεασθείσης τῆς ἀλωπεκίας· βατράχιον λιῶν πρὸς ὀλίγον καταπλασθὲν, λεπίδιον ὁμοίως, ἔλαιον κίκινον μετὰ κηρύκων κεκαυμένων, ἐχίνου χειρσαίου δέρμα κεκαυμένον καὶ ἐσβεσμένον πίσσῃ ὑγρᾷ, ἢ βατράχων κεκαυμένων τέφρα ὁμοίως, ἢ ἱππόκαμποι κεκαυμένοι ὁμοίως, ἢ θαψίας χυλὸς ἐπιχριόμενος, ἢ ἰὸς σιδήρου σὺν ὄξει, ἢ στέατι ἀρκεῖν, ἢ ἄξουγγίῳ· ἢ καλάμου κυπρίου φλοιὸς κεκαυμένος²⁸ σὺν ὄξει,

27) Sic Moibanus loco vulg. ὡς σπλήνιον.

28) Sic recte Sarac. loco vulg. χυλοῦ κεκαυμένον.

Ad pilorum affectus remedia.

Cap. XCV. Alopecias, quae capiti et mento accidunt, emendant haec inuncta, si modo loca pilis nudata, nitro ante praeparata, linteoloque aceto madente perfricta fuerint: quod adiecto oleo e cotè naxia exacuendo ferro deteritur: alcyonium ustum tritumque cum aceto vinove aut oleo: fimus caprinus similiter, muscerda, aut felis sterminus cum sinapi, pipere et aceto: adiantum ex linteolo illitum, auripigmentum aut sandaracha, si terebinthina excipiat: asplenium, asphodeli radice exustae cinis, prius tamen scarificata cute: ranunculus tritus exiguoque tempore impositus, itemque lepidium eodem modo: oleum cicinum cum buccinis crematis, erinacei terrestris corium combustum, piceque liquida extinctum: similiterque ranarum combustarum cinis, hippocampi eodem modo exusti, thapsiae succus illitus, ferrugo cum aceto, et adipe ursino vel axungia, calami cyprii cortex ustus cum aceto,

καρύου βασιλικοῦ λέπυρον καὲν σὺν οἴνῳ· καὶ τὸ ποντικὸν δὲ ὅλον καὲν ὁμοίως, ἢ σὺν ἄξουγγίῳ, ἢ ἀρκείῳ στέατι· ἢ κρόμμυον λεῖον καταχριόμενον ἢ καταπλασσόμενον, κυκλαμίτου ῥίζα ὁμοίως, σίνηπι μετὰ ὄξους, ὅπως σιλφίου μετὰ κρόκου καὶ οἴνου καὶ πιπέρεως, ὅπλαϊ αἰγὸς καεῖσαι σὺν ὄξει, πισσέλαιον²⁹ σὺν ἁλεύρῳ κριθίνῳ καταπλασσόμενον, ῥαφάνου τὸ ἐκτὸς παρατριβόμενον, σκόροδον κεκαυμένον σὺν ναρδίνῳ μύρῳ καταπλασθέν, σιύτλιον ὁμοίως· μυῶν κεφαλαὶ προστριβόμεναι, καὶ αὐταὶ δὲ ὅλαι, προεκνιτρωθέντος τοῦ τόπου, κάσσυμα κεκαυμένον λεῖον σὺν ὄξει.

Κεφ. ες'. Τὰς δὲ ῥεούσας τρίχας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἴστησιν ἀδιάντον λεῖον σὺν λαδάνῳ καὶ οἴνῳ καὶ οἰσύπῳ³⁰ καὶ μυρσίνῳ περιχριόμενον· καὶ τὸ καλλίτριχον ὁμοίως· ἄλῳη σὺν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῶ, πορφύρας πώματα ἐν ἐλαίῳ ἐψηθέντα, ἐλαιον μυρσίνινον, καὶ τὸ ἐξ ἀγρίας ἐλαίας, σμύρνα σὺν οἴνῳ καὶ λαδάνῳ καὶ μυρσινίνῳ, κάρδαμον λεῖον σὺν μυρσινίνῳ, ἢ πολύτριχον ἐψήσας ἐν οἴνῳ μέλανι ἐφ' ἱκανὸν, καὶ

29) Sic Moiban. loco vulg. πίσσα, σόριος.

30) Sarac. loco vulg. ὕσσώπῳ.

iuglandis putamen ustum cum vino: nuces avellanae totae combustae, eodem modo adhibitae, vel cum axungia aut adipe ursino: cepa contrita illita, aut cataplasmatibus modo imposita, cyclaminis radix ad eundem modum, sinapi cum aceto: laser cum croco, vino ac pipere: ungulae caprinae ustae cum aceto, picis oleum cum farina hordeacea adhibitum, raphani cortex affricus, allium ustum, cum nardino unguento pro cataplasmate impositum, beta eodem modo: affricata muscarum capita, vel ipsae integrae, loco prius nitro praeparato: soleae denique veteres crematae tritaeque cum aceto.

Cap. XCVI. Defluentes capillos continent adiantum tritum cum ladano, vino, ocypo et myrtino oleo inunctum: similiter et callitrichum, aloë cum vino nigro austero, purpurarum opercula in oleo cocta, myrtinum oleum, et quod ex olca sylvestri exprimitur, myrrha cum vino, ladano et myrtino. Aliud: Polytrichum in vino nigro diutius coquito: huius decocto admisceto calami

καύσας ἰδίᾳ κάλαμον ἀρωματικὸν μετὰ ξύλων ἰτεῖνων, μίξον ὕδωρ ὄμβριον, καὶ ἀναδεύσας ὕλισον καὶ μίξον τῷ ἀφειψήματι τοῦ πολυτρίχου, καὶ χρῶ· ἡ σπύραθον αἰγίαν κατακαύσας ἐπ' ὀστράκῳ λίαν σὺν ἐλαίῳ ἄλειψε, ἐπιλωμένης τῆς κεφαλῆς. Πρὸς τρίχας, ἵνα μὴ ἀπορρέωσιν, καύσας μελάνθιον, καὶ μετὰ ὕδατος τρίψας, κατάπλαττε, ἔνθα ἂν βούλῃ τρίχας φύεσθαι, μάλιστα ὀφρύων. Ἄλλο· Μελίσσας καύσας καὶ τρίψας, μετ' ἐλαίου κατάχριε.

Κεφ. εἴ. Ἐπὶ δὲ τῶν παιδίων ποιῇ καλὰς καὶ πυκνὰς τρίχας ταῦτα· καρύου λέπυρον καὲν καὶ τριβὲν ἐν οἴνῳ καταχριόμενον, στέαρ ὕμιον καταχριόμενον, κράμβη ὠμὴ καταπλασθεῖσα, λωτοῦ δένδρου φύλλα, σφονδυλίου ῥίζα μετὰ τὸ ἀποσμῆξαι περιχριομένη, ἀπόπατος καμήλου καεῖσα σὺν ἐλαίῳ καὶ καταπλασθεῖσα καλῶς.

Κεφ. εῆ. Ξανθὰς δὲ ποιῇ τρίχας θέρμων λεπτόχανα ἀποβραχέντα σὺν νίτρῳ ἐπὶ ἡμέρας δέκα, καὶ μετὰ ταῦτα σμώμενα κύπρου φύλλα λεῖα σὺν στρουθίου χυλῷ ἐπιπλάσσόμενα, λυκίου χυλὸς ἐν ὕδατι συνεχῶς σμώμενος, λωτοῦ

aromatici, separatim igni e salignis lignis succenso combusti, et cum aqua pluvia probe subacti expressionem, ac utitor. Aut fimo caprino in testa combusto tritoque cum oleo caput prius abrasum inungito. Ut ne capilli defluant, melanthium ustum et cum aqua tritum ei parti adhibeto, in qua pilum nasci volueris, maxime vero superciliis. Aliud: apes crematas tritasque cum oleo perungito.

Cap. XCVII. Pueris venustos densosque capillos haec efficiunt: iuglandis putamen ustum tritumque in vino et illitum, adeps suillus inunctus, brassica cruda adhibita, loti arboris folia, sphondylii radix loco prius absterso circumlita, cameli fimus crematus, et cum oleo cataplasmatibus in modum rite adhibitus.

Cap. XCVIII. Flavum faciunt capillum lupinorum cortices, nitro praemacerati diebus decem, posteaque affricti, cypri folia trita cum struthii succo imposita, lycii succus aqua solutus, et crebro infricatus, loti arboris ra-

τοῦ δένδρου ἀφέψημα τῶν πρισμάτων, ξάνθιον καταπλάσσομενον προικνίτροωθεισῶν τῶν τριχῶν· καὶ τὸ στέαρ τὸ βόειον ποιεῖ ἐψόμενον μετὰ κοκίας ἀπὸ δρυῖνων ἢ σηγίνων ξύλων· εἴτα ἀναπλάσσομενον εἰς σφαίρας, ἐπὶ δὲ τῆς χρήσεως λυόμενον ὕδατι καὶ ἐγχριόμενον ἐν ἡλίῳ· ἢ τρυῖξ ὄξους κεκαυμένη μετὰ σχινίνου ἢ βαλανίνου ἐλαίου διὰ νυκτὸς καταχρισθεῖσα.

Κεφ. 59. Μελάινας δὲ ποιεῖ τρίχας σμώμενα κηκίδος ἀπόβριγμα, καὶ χαλκάνθου καὶ σιδίων· καὶ ἀκακίας χύλισμα, τὸ ἐκ τῶν κερατίων καὶ φύλλων τῆς ἀνάνθης, καὶ ὁ ἐκ τοῦ πεπείρου αὐτῆς σπέρματος χυλὸς, ἐγχριόμενος· βάτου φύλλα ἐψηθέντα καὶ σμώμενα, ὁ καρπὸς δὲ πέπυρος ἐψηθεὶς σὺν ἐλαίῳ ὀμφακίνῳ· οἶνος μυρτίτης σὺν ἐψήματι, ἐλελισφάκου ἔψημα σμώμενον, ἐλάτης ὁμοίως, σμύρνα σὺν ἀκακίᾳ καὶ ὄξει καὶ κηκίδι· κισσοῦ κόρυμβοι· καὶ καππάρεως³¹ ῥίζαι, μετὰ κυάμων λεπύρων ἐψηθεῖσαι· καὶ φύλλα μελαίνης συκῆς καὶ ἀμπέλου σὺν ὀμβρίῳ ὕδατι· λάδανον μετὰ μυρσίνης ἀλείμματος· μύρτων μελάνων χυλὸς, καὶ τὸ ἀπόβριγμα· ῥοῦς βυρσοδεψι-

31) Sarac. loco κηπαίας.

mentorum decoctum, xanthium impositum, pilis antea nitro praeparatis. Confert et adipem bubulum cum lixivio e quernis faginisve lignis coctum cogere in globulos, qui quidem usus tempore aqua dissolvantur, et ad solem illinantur. Rufat et capillum faex aceti usta cum lentiscino balaninove oleo tota nocte illita.

Cap. XCIX. Denigrant vero capillos haec affricta: gallae dilutum, itemque chalcanthi et malicorii: acaciae succus, tum qui ex siliquis simul et ipsius spinae foliis, tum qui e maturo eiusdem semine exprimitur, illitus, rubi folia decocta et infricata, eiusdemque fructus maturus in oleo omphacino coctus, vinum myrtites cum sapa, salviae decoctum affrictum: similiter et elates, [hoc est palmarum involucris,] myrrha cum acacia, aceto et galla: hederac corymbi, capparis radices cum fabarum corticibus decoctae: nigrae tum fici, tum vitis folia cum aqua pluvia: ladanum cum myrtino unguento, baccarum myrti nigrarum succus, earumdemque dilutum: rhus coriario-

κὴ ἐψηθεῖσα, σκίνου ἀφέψημα μετὰ σώρεως, φλόμου τοῦ χρυσανθέμου τὰ ἄνθη καὶ τὰ φύλλα καταπρασθέντα, πρίνου φλοιὸς τῆς ῥίζης ἀφεψηθεὶς ἐν ὕδατι, καὶ δι' ὅλης νυκτὸς καταπρασθεὶς, πρωτὶ διακνιζόμενος.³²

Κεφ. ρ'. Βράδιον δὲ πολιοῖ τὸ ἐξ ἀγρίας ἐλαίας καθ' ἡμέραν ἀλειφόμενον· μᾶλλον δὲ ἂν μυρσίην τις αὐτῷ ἐναποβρέξει· καὶ τὸ μυρσίηνον δὲ μιγὲν τῷ λαδάνῳ.

Κεφ. ρα'. Σμήχει δὲ τρίχας νίτρον κεκαυμένον, τρυῖς κεκαυμένη, ἄσβεστος, τῆλις, ἀφρόνιτρον, γῆ μηλία³³, γῆ αἰγυπτία, κέρατος ἐλαφείου ἀφέψημα, κίσσηρις λεία σὺν ὠοῦ τῷ λευκῷ.

Κεφ. ρβ'. Λεπτύνει δὲ τρίχας παρατριβόμενα λεία τέφρα κληματίνη, καὶ ἡ ἀπὸ τῶν γιγάρτων· κίσσηρις ὀπτῇ λεία, ἐλλέβορος λευκός, σπησίας ὄστρακον, κηκίς, νίτρον, λιθᾶργυρος, στυπτηρία σχιστῇ, ἀφοδος κυνεία ξηρά.

Κεφ. ργ'. Ψιλοῖ δὲ τρίχας καταχριόμενα ἄσβεστος καὶ σανδαράχη μεθ' ὕδατος ἐψηθέντα, μιγνυμένης κιμωλίας,

32) Sarac. loco vulg. διαπορνιζόμενος.

33) Moib. pro μιλησία.

rum decocta, lentisci decoctum cum sory: verbasci, quod aureo floret colore, tum flores, tum folia imposita: iligneae radicis cortex in aqua coctus, et per totam noctem adhibitus, ac deinde mane scalpendo derasus.

Cap. C. Ne tam cito canescant capilli, praestat oleum sylvestris olivae quotidie inunctum, eoque magis, si quis myrtum in eo maceraverit: sic et myrtinum oleum ladanum admixtum.

Cap. CI. Pilos extergent nitrum ustum, faex usta, calx, foenum graecum, spuma nitri, terra melia, itemque aegyptia, cornu cervini decoctum, pumex tritus cum ovi albumine.

Cap. CII. Pilos attenuant trita et affricata haec: cinis tum sarmentitius, tum et e vinaceis, pumex tostus tritusque, helleborus albus, sepiac testa, galla, nitrum, argenti spuma, scissile alumen, et caninum stercus aridum.

Cap. CIII. Auferunt vero pilos illita haec: calx viva et sandaracha in aqua coctae, addita terra cimolia:

φρύνου αἷμα, τιθυμάλλου χαρακίου ὀπός, δρυόπτεις σὺν τοῖς φύλλοις καὶ ῥίζῃ καταπλασσομένη, ἄχρῃς ἂν ἐξιονθίσωσι³⁴, συνεχῶς ἀλλασσομένου τοῦ καταπλάσματος· κισσοῦ φύλλα καταπλασσόμενα· κυπέριδος ἰνδικῆς ῥίζα, (αὕτη δὲ καὶ παραχοῆμα ψιλοῖ·) λαγῶς θαλάσσιος λεῖος καταπλασθεῖς, σαλαμάνδρα ἐν ἐλαίῳ ἐντακεῖσα· πιτυοκάμπαι ψυχθεῖσαι ἐπ' ὀλίγον, καὶ μετὰ μέλιτος καταχρυσθεῖσαι· κυάμου λέπυρα καταπλασσόμενα, ἢ σκολόπεινδρα θαλασσία ἐλαίῳ ἐνεψηθεῖσα.

Κεφ. ρδ'. Βράδιον δὲ ποιεῖ αὖξισθαι τὰς ἐπὶ τῶν ἀνήβων τρίχας, καταχρυσόμενον ἀμπέλου δάκρυον σὺν ἐλαίῳ, καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ χλωροῦ κλήματος καιομένου ἰδρούμενον ὑγρόν, κυάμινον ἄλευρον καταπλασσόμενον, ὑακίνθου ῥίζα μετὰ γλυκέως ἢ οἶνου λευκοῦ καταπλασθεῖσα.

Τῶν κατὰ τὸ δέρμα τῆς τε κεφαλῆς καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. ρε'. Πρὸς ἀχῶρας δὲ ἢ πίτυρα καὶ ἐξανθήσεις ἐπι-

34) Sarac. loco vulg. ἐξιδρίσσαι.

rubetae sanguis, lactens titbymali characiae succus: dryopteris cum foliis et radice adhibita, frequenter iterato renovatoque, quam diu renascentur pili, eodem cataplasmate: hederæ folia imposita: cyperidis indicæ radix, quæ quamprimum pilos abolet: lepus marinus tritus atque impositus, salamandra, quæ oleo intabuerit, crucæ pinorum paulisper exiccatae posteaque perunctæ, fabarum cortices impositi, itidemque scolopendra marina in oleo elixata.

Cap. CIV. Impuberibus ut serius excrescant pili, præstant lacrima vitis illita ex oleo, itemque liquor, qui ex accensis viridibus sarmentis exsodat, farina fabarum imposita, hyacinthi radix cum passo aut vino albo cataplasmatibus instar adhibita.

Cutis in capite reliquoque corpore vitiorum remedia.

Cap. CV. Ad achoras, furfures et exanthemata in
Dioscorides II. K

πολαίας ἐν τῇ κεφαλῇ, ἀδιάντου ἀφέψημα σμώμενον, ἢ συν-
 λειούμενον οἴνω καὶ ῥοδίνῳ, καὶ καταπλασσόμενον· ἀμύγδα-
 λα πικρὰ ἐγχριόμενα μετὰ μέλιτος, ἀνδράχνης χυλὸς σὺν οἴ-
 νῳ ἐγχριόμενος· βάτου χυλὸς σὺν ἐλαίῳ, βολβοὶ σὺν νίτρῳ
 σμώμενοι, τήλειος ἀφέψημα ὁμοίως, ἀρνόγλωσσον καταπλασ-
 σόμενον, ἀγριελαιῶν χυλὸς σμηρόμενος, μαλάχη λεία μετ' αἵ-
 ρας καταπλασσομένη, μελίλωτον σὺν τήλει καὶ οἴνῳ κατα-
 πλασσόμενον, οἶνος μυρτίτης σμώμενος, οὖρον ἀνθρώπου πα-
 λαιὸν ὁμοίως, πηγάνου χυλὸς καταχριόμενος, σκίλλα σὺν
 ἐλαίῳ ἐψηθεῖσα καὶ καταχριομένη, σκόροδον σὺν ὕδατι σμώ-
 μενον, σιύτλου χυλὸς ὁμοίως, ἄλις σὺν στέατι μοσχείῳ κα-
 ταχριόμενοι, συκῇ σὺν ὄξει λεία· ἐρεβίνθων ἀπόζεμα, καὶ
 αὐτοὶ ἐφ' ὧς καταπλασσόμενοι, θέρμων ἀφέψημα σμώμενον,
 ἰτέας ἄνθη καὶ φύλλα καταπλασσόμενα λιῖα, κάλαμος ἀρω-
 ματίτης μετὰ ὕδατος καὶ σιύρνης ἐψηθεὶς σμώμενος, κρίνου
 ῥίζα σμωμένη, λάδανον σὺν οἴνῳ καταχριόμενον, λιβανωτὸς
 σὺν νίτρῳ καὶ ὕδατι ὁμοίως, χαμαιάκτης χυλός.

Κεφ. ρς'. Πρὸς δὲ τὰ ἐξέρυθρα ἐξανθήματα ψιμύθιον

summa capitis cute haerentia faciunt haec: adianti de-
 coctum infricatum, aut cum vino et rosaceo tritum et
 applicitum: amygdalae amarae cum melle illitae, portu-
 lacae succus cum vino illitus, itemque rubi succus cum
 oleo, bulbi cum nitro affricati, similiter et foeni graeci
 decoctum, plantago imposita, oleae agrestis succus affri-
 catus, malva trita cum lolio adhibita, melilotus cum foc-
 no graeco et vino imposita, vinum myrtites infricatum:
 similiter et humana urina vetus, rutae succus perunctus,
 scilla in oleo cocta et adhibita, allium cum aqua affri-
 ctum, similiter et betae succus, sal cum adipe vitulino
 inunctus, fici folia cum aceto trita, cicerum decoctum, ac
 ipsi quoque elixi pro cataplasmate impositi, lupinorum
 decoctum affricatum, salicis flores et folia trita et adhibi-
 ta, calamus aromaticus cum aqua et myrrha coctus et af-
 frictus, lili radix affricata, ladanum cum vino illi-
 tum, tus cum nitro et aqua eodem modo, ebuli denique
 succus.

Cap. CVI. Ad rubicunda vero exanthemata valent

σὺν δαφνίνῳ ἐλαίῳ καὶ θείῳ καταχριόμενον, πίτυος φλοιὸς σὺν κηρωτῇ, χαλκίτις μετὰ ὄξους, κιννάβαρι μετὰ κηρωτῆς, ὄστρακον ἐξ ἱππου μετ' ὄξους, σιῦτλον ἐφθόν· ἐπαλείφειν δὲ διττὴ μετὰ τὰς κρίσεις³⁵ αὐτῶν τηλίνῳ ἐλαίῳ, ἢ μυρσινίνῳ, ἢ ῥοδίνῳ, ἢ οἰνανθίνῳ.

Κεφ. ρζ'. Τὰς δὲ τῆς κεφαλῆς καὶ ὅλου τοῦ σώματος φθειριάσεις γινομένας τοῦτοις θεραπευτέον συγχρόνως, σταφίδι ἀγρίᾳ ἢ σανδαράχῃ σὺν ἐλαίῳ, ἢ κισσοῦ χυλῷ σὺν μέλιτι, σινώπιδι σὺν ὄξει, κεδρίᾳ καθ' ἑαυτήν, ὑγρᾷ πίσση μετὰ στυπτηρίας, δαφνίδων πιέσματι, ἐλαίῳ ῥαφανίνῳ, ἢ νίτρω μετὰ σαμίας γῆς καὶ ἐλαίου, ἑλξίνης χυλῷ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καταχριόμενῳ· μυρίκης ἀφειψήματι, ἢ θαλάσση θερμῇ λούοντας· ὠφελοῦνται δὲ πίνοντες κόριον λιῶν σὺν ὀρίγανῳ καὶ οἴνῳ.

Κεφ. ρη'. Σμήχει δὲ χρῶτα ὁπὸς συκῆς καὶ χυλὸς μετὰ ἁλῆου ἐρεγμίνου, ἀμύγδαλα πικρὰ μετὰ μέλιτος, τέφρα κληματίνῃ, καὶ ἡ ἐκ τῶν φηγίνων ξύλων σὺν ὕδατι· βέλ-

35) Moiban. loco vulg. μέλεις.

haec: cerussa cum laurino oleo et sulphure inuncta, pini cortex cum cerato, chalcitis cum aceto, cinnabaris cum cerato, testae fornacum cum aceto, beta denique elixa. Sed post haec inungendum oleum e foeno graeco, aut myrtinum, aut rosaceum, aut oenanthinum.

Cap. CVII. Pediculari morbo in capite reliquoque corpore affectos curabis, inunctis hisce: uva taminia aut sandaracha cum oleo, hederac succo cum melle, rubrica sinopica cum aceto, cedria per se, picce liquida cum alumine, expresso e baccis lauri succo, oleo raphanino, aut nitro cum terra samia et oleo, helxines succo per totam noctem inuncto, ablutione e decocto tamaricis aut aqua marina calente. Iuvantur et hausto coriandro trito cum origano et vino.

Cap. CVIII. Cutem extergunt ficulneus liquor et succus cum farina fabae fresae, amygdalae amarae cum melle, cinis sarmentitius, aut e esuleis lignis cum aqua, sed potentius, quod ex iisdem cineribus paratur, lixi-

τιον δὲ ἢ ἐξ αὐτῶν γινομένη κονία· μυροβαλάνου πῖσμα, ἄρου ῥίζα, γῆ χία ἀντὶ νίτρου, ἀριστολογία μετὰ νίτρου, γογγύλης ἀγρίας σπέρμα μετὰ ἐρεγμοῦ καὶ ὤου τοῦ λευκοῦ, καὶ καθ' ἑαυτὸ τὸ λευκὸν τοῦ ὤου, ἐρέγμινον ἄλευρον, ὀρόβινον, θέρμινον, πέπονος σὰρξ, σικύου χυλὸς σὺν τῷ σπέρματι μετὰ ἀλεύρου σητανίου, καὶ νίτρον ξηρανθὲν ἐν ἡλίῳ ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασι λείπον, σικύου ἀγρίου ῥίζα μετὰ ἐρεγμοῦ, βρυωνίας ῥίζα ὁμοίως.

Κεφ. ρθ'. Τετανοῖ δὲ χρῶτα καὶ πρόσωπον βρυωνίας ῥίζα λευκὴ ἢ μέλαινα, ἐψηθεῖσα ἐν ἐλαίῳ, καταχρισμένου τοῦ ἐλαίου· ποιῇ καὶ μετὰ σύκου πίνος καὶ ὀρόβου καταπλασσομένου, ὅσον στάδιον διελθεῖν, ψυχρῶ δὲ προσκλύζεσθαι μετὰ τὴν ἄρσιν αὐτῆς· κροκοδείλου χερσαίου ἄφοδος μεθ' ὕδατος, γῆ χία ὁμοίως, γῆ σελινουσία ὁμοίως, ἀκακαλίδος οἱ κόκκοι μετὰ κηρώτῃς λείοι καταχριόμενοι, κρίνου ῥίζα ἐν σμήγματι, κυκλάμινος ὁμοίως σὺν μαστίχῃ.

Κεφ. ρί'. Στιλβοῖ δὲ πρόσωπον ἐπιχρισμένη γῆ χία,

vium: myrobalani expressus succus, ari radix: terra chia, loco nitri usurpari solita: aristolochia cum nitro, rapi agrestis semen cum faba fresa et ovi candido, ipsum etiam per se ovi candidum: fabae fresae farina, itemque ervina et lupinorum: peponis caro, cucumeris succus cum semine et trimestris tritici farina: nitrum siccatum in sole per aestum caniculae, deindeque tritum: cucumeris agrestis radix cum faba fresa, et bryoniae radix eodem modo.

Cap. CIX. Cutem faciemque erugat oleum, in quo bryoniae seu albae seu nigrae radix decocta fuerit, inunctum: idem facit et ipsa radix, si cum sicu pingui et ervo tanto tempore imponatur, quanto quis stadium conficiat: sed postquam amota fuerit, frigida cutis eluenda est. Convenit etiamnum terrestris crocodili stercus ex aqua: terra chia, itemque selinusia eodem modo, acacalidis grana trita cum cerato illita, lilii radix in smegmate usurpata, similiterque cyclamen cum mastiche.

Cap. CX. Faciei vero nitorem inducunt illita terra

σελινουσία ὁμοίως, μαστίχη, τήλινον μῦρον³⁶, ῥόδινον τὸ λευκαινόμενον ἐπὶ τῷ ἡλίῳ ὁμοίως, πτελέας τὸ ἐν τοῖς θυλακίοις ὑγρὸν, ἔλαιον σικυνώνιον.

Κεφ. ριά'. Εὐχροίαν δὲ ποιεῖ ἐρέβινθος ἐσθιόμενος ἐφ' ὅς· ἢ κόμμεως ἀκανθίνου, ἢ τοῦ ἐξ ἀμυγδάλων ἢ κερασίων, ἢ κοκκυμήλων, ὅλην τριωβόλου μετὰ κράματος πινομένη.

Κεφ. ριβ'. Χρόαν δὲ τρέπει, ποθέντα καὶ ἐπιχρισθέντα, ἄμμι μεθ' ὕδατος, καὶ κύμινον ὁμοίως, ἄχυρα πύρινα, σμύρνιον καταχριόμενον, κύτινοι ῥοιᾶς ὁμοίως.

Κεφ. ριγ'. Τὰς δὲ ἐν ταῖς μασχάλαις δυσωδίας καὶ τοὺς τράγους καταπάσσειν δεῖ λείοις τούτοις· ἀγαλλόχῳ, βακχαρίδος ῥίζῃ, ῥόδοισιν, ἀπὸ τοῦ βαλανείου λείοις. Διαχρίειν δὲ σμύρνη μετὰ στυπτηρίας, ἢ κροκομάγματι, ἢ ὁμοίως κυπαρίσσου πρίσμασι μετὰ στυπτηρίας καὶ οἴνου εὐώδους, γῆ χία καίση καὶ σβισθείση οἴνῳ³⁷, ἱρίνῳ. Ποιεῖ δὲ καὶ σκολύμου ῥίζα ἐψηθεῖσα καὶ πινομένη.

36) Sarac. loco vulg. ἄλευρον,

37) Sarac. addit,

chia, itemque selinusia, mastiche, unguentum telinum, pariterque rosaceum, quod insolatione dealbatum fuerit: humor, qui in folliculis ulmi reperitur, ac denique oleum sicyonium.

Cap. CXI. Venustum colorem inducunt cicer coctum, in cibo sumptum, gummi spinac aegyptiae aut amygdali aut cerasi prunive, pondere trium obolorum ex vino potum.

Cap. CXII. Colorem mutant, seu bibita, seu etiam illita, ammi cum aqua, similiterque cuminum, acus tritici, smyrnium perunctum, et cytini mali punicae ad eundem modum.

Cap. CXIII. Ad hirscosam alarum gravcolentiam inspergendi pulveres, agallochi, radicis baccharidis, itemque rosarum, idquo a balneo. Illinenda vero myrrha cum alumine, crocomagma, similiterque cupressi ramenta cum alumine et vino odorato, terra chia usta et vino restincta, et irinum unguentum. Tollit et id vitium scolymi radix cocta, etiam pota.

Κεφ. ριθ'. Οὐλὰς δὲ μελαίνας αἴρει ἐπιχρίόμενα βρυωνίας ῥίζης λευκῆς καὶ μελαίνης ἐφθῆς ἐν ἐλαίῳ ἄχρι χυλῶσεως τὸ ἐλαιον ἐπιχρίόμενον, βάλανος μυριψικὴ λεία σὺν οἴνῳ λευκῷ, βολβοὶ κεκαυμένοι μετὰ ἄλκυονίδου σὺν οἴνῳ, καλαμίνθη σὺν οἴνῳ ἐφθῆ, λιθαργυρος πεπλυμένη σὺν ῥοδίνῳ λευκῷ, σικύου ἀγρίου ῥίζα σμηχομένη· εὐζώμου σπέρματα μετὰ λιθαργύρου λειωθέντα, καὶ χολῇ αἰγείᾳ ἀναληφθέντα εἰς κηρωτῆς πάχος, ἐπιχρίόμενα ὠφελεῖ.

Κεφ. ριέ'. Τὰς δὲ ἐκ λειχάνων οὐλὰς, καὶ τὰς ἄλλας δὲ, ὁμοχρόους ποιήσει ὄνιον στέαρ καταχρίόμενον· εὐζώμου σπέρμα λεῖον μετὰ χολῆς αἰγείας, ἢ προβατείας, ἢ βοείας καταχρίόμενον· εἴθ' ὅταν ξηρανθῇ ἀποτριβόμενον· καὶ ἐκ τοῦ λαχάνου δὲ τοῦ εὐζώμου χυλὸς ἐπιχρίόμενος σὺν λιθαργύρῳ· ἢ σικύου ἀγρίου ῥίζαν ἐψῆσας ἐν μελικράτῳ καὶ λεύκανας ὡς κηρωτὴν, περὶχρειε ὁμοίως· ἢ λιθαργύρου μέρη β', θείου ἀπύρου μέρος ἀναλαμβάνων εὐζώμου χυλῷ, ἐπίχρειε· εἴτα

Cap. CXIV. Cicatrices nigras delent haec illita: oleum, in quo radix bryoniae tum alba tum etiam nigra incocta fuerit, usquedum succum reddat: glans unguentaria trita cum vino albo, bulbi cremati et cum alcyonio permixti ex vino, calamiutha in vino cocta, argenti spuma lota cum rosaceo candido, cucumeris sylvestris radix affricata: iuvant et ervi semina cum argenti spuma contrita ad laevorem, et felle caprino excepta ad cerati usque crassitudinem, atque illita.

Cap. CXV. Tum ab impetiginibus relictas cicatrices, tum et alias quascunque reliquae cuti concolores reddent asininus adeps illitus, itemque crucae semen tritum cum felle caprino aut bubulo, et perunctum, si modo, postquam inaruerit, defricando extergeatur: eiusdem crucae succus, cum argenti spuma inunctus, idem praestat. Aut cucumeris sylvestris radicem coctam in aqua mulsa et contritam, donec cerati formam assequatur, eodem modo illine. Aut lithargyri partes duas, sulphuris vivi partem unam crucae succo excipito, atque illinito: deinde iu

ἀπότριβε ἐν βαλανείῳ· καὶ μετὰ τὸ λούσασθαι ἐπίχρει λιθ-
ἀργυρον σὺν εὐζώμου χυλῷ.

Κεφ. ρις'. Στίγματα δὲ αἶρει βατράχιον καταπλασθέν,
καππάρειως φύλλων χυλὸς ὁμοίως, μανδράγορας ἐπὶ ἡμέρας
λ' παρατριβόμενος· ἢ τὰ φύλλα μανδραγόρου ταριχευθέντα
ἐν ἄλμῃ καὶ ἐπιχριόμενα ἐπὶ ἡμέρας μ' ἢ ν', ὁμοίως πόα
καλουμένη στατική παρατριβομένη, ἢ σικύου ἀγρίου ῥίζα
ἐψηθεῖσα ἐν μελικράτῳ λεία καὶ ἐπιχριόμενη, ἢ ψιμύθιον ἐν
ὄξει καταχριόμενον· χρονίσαντα δὲ αἶρει τοῦτο.

Κεφ. ριζ'. Λιώλωπας δὲ ταχέως ὁμοχρόους ποιῇ λεί-
ρινον ἄλευρον ἐπαλειφόμενον συνεχῶς.

Κεφ. ριη'. Ἀλφούς δὲ λευχούς καὶ λεύκας αἶρει ἐν ἡλίῳ
καταχριόμενα, ἢ σμώμενα ἐν βαλανείῳ, δρακοντίου χυλὸς,
ἄρου ῥίζα σὺν ὄξει καὶ ἁλεύρῳ κριθίνῳ, καππάρειως χυλὸς
ὁμοίως, πήγατον σὺν κηρωτῇ καὶ πεπέρει, συκῆς μελαίνης
κράδαι, ἢ ἀκρέμοις ἀπαλοὶ λείαι καταπλασθεῖσαι· καὶ τὰ
φύλλα δὲ ὁμοίως· σεύτλου φύλλα καὶ ἡ ῥίζα καταπλασθεῖ-
σα, τηλεφίου φύλλα ὁμοίως καταπλασσύμενα ἐπὶ ἡμέρας λ',

balneo deterito, et postquam laveris, lithargyrum cum eru-
cae succo illinito.

Cap. CXVI. Stigmata delent ranunculus illitus, si-
militerque capparis foliorum succus, mandragoras diebus
XXX affrictus, eiusdemque folia muria condita inuncta-
que diebus XL aut L: pariter et herba statice dicta, si
affricetur: sylvestris itidem cucumeris radix cocta in aqua
mulsa, deindeque trita et illita: cerussa denique cum
aceto peruncta, quae quidem etiam inveterata stigmata
delet.

Cap. CXVII. Vibices autem brevi reliquae cuti con-
colores efficit liliaceum unguentum frequenter inunctum.

Cap. CXVIII. Vitiliginem albam et leucem abolent
haec in sole peruncta, aut in balneo affricta: dracunculi
succus, ari radix cum aceto et farina hordeacea, cappa-
ris succus eodem modo, ruta cum cerato et pipere, fici
nigrae ramuli tenellive surculi triti et impositi: similiter
et eiusdem folia, betae folia et radix imposita, telephii
folia siquili modo adhibita diebus XXX ad senas horas

ἐκάστης ἡμέρας ἐπὶ ὥρας ε', ἀφαιρῶν δὲ ὡμῇ λύσει κατὰ-
πλασσε· ἄγνου σπέρμα λεῖον μετὰ ἀφρονίτρου καὶ ὄξους·
ἀλθαίας σπέρμα ὁμοίως, ἀλκυόνιον σὺν ὄξει, βρυωνίας ῥίζα
λευκῆς καὶ μελαίνης ἐψηθεῖσα σὺν ἐλαίῳ μέχρι χυλώσεως,
ἀσφοδέλου ῥίζης χυλὸς, βάλανος μυρεψικὴ καταχριομένη, βολ-
βοὶ λεῖοι σὺν ὀπτῷ νίτρῳ σμώμενοι καὶ καθ' ἑαυτοὺς κα-
ταπλασσόμενοι, ἐλλέβορος λευκὸς ἐψηθεὶς σὺν ὄξει καὶ σμη-
χόμενος, καὶ ξηρὸς παρυτρίβομενος μέχρις ἀνιδρώσεως· εἴτα
καταχρίειν δεῖ σανδαράχην καὶ γῆν μηλιάδι· χαμαιλέοντος μέλα-
νος ῥίζα μετὰ θείου καὶ νίτρου καὶ ὄξους· δεῖ δὲ προεικνι-
τρῶσαι τοὺς τόπους· ἢ λιθαργύρου μέρη β', θείου μέρος α'
μίξας ἀνάτριβε ἐν βαλανείῳ, καὶ μετὰ τὸ λούσασθαι κατὰ-
χρειε λιθαργύρῳ μετὰ εὐζώμου χυλοῦ.

Κεφ. ριθ'. Τοὺς δὲ μέλανας ἀλφουὺς καὶ ὁμόχρους
ποιεῖ γῆν μηλία καταχριομένη, ἐλλέβορος λευκὸς καὶ μέλας
ἐψηθεὶς μετὰ ὄξους καὶ σμώμενος, κοχλίας χειρσαῖος καεῖς σὺν
μέλιτι καταχριόμενος καὶ σμηχόμενος, κρομμύου χυλὸς σὺν
ὄξει, κρίνου ῥίζα σμωμένη, κυάμινον ἄλευρον ὁμοίως, κύμι-

quotidie, ita tamen, ut his amotis hordeacea farina pro
cataplasmate imponatur: viticis semen tritum cum spuma
nitri et aceto, althaeae semen simili modo, alcyonium
cum aceto, bryoniae tam albae quam nigrae radix in oleo
cocta, quousque succum reddat, asphodeli e radice suc-
cus, glans unguentaria inuncta: bulbi triti, cum nitro
torrefacto affricati, ac ipsi etiam per se impositi: hellebo-
rus albus in aceto coctus et confricatus, eiusdem pulvis
affricatus, dum sudor erumpat: sed post illinenda sanda-
racha terraque melia: nigri chamaeleonis radix cum sul-
phure, nitro et aceto, locis prius affricato nitro praepara-
tis. Aliud: spumae argenti partes II, sulphuris partem
unam misceto, hisque laborantem in balneo perfricato, ac
post lotionem inungito argenti spuma cum crucae succo.

Cap. CXIX. Vitiliginem nigram reliquae cuti con-
colorem reddunt terra melia peruncta, helleborus, tam al-
bus quam niger, in aceto decoctus et affricatus: cochlea
terrestriis cremata, cum melle illita et affricata: cepae suc-
cus cum aceto, lilii radix infricata, similiter et fabacea

τον σὺν ὄξει, κάχρους ὁμοίως, μυροβάλανος ἐν οἴνῳ, ἢ ναρ-
κίσσου ῥίζα σὺν κνίδης σπέρματι καὶ ὄξει, σηπίας ὄστρακον
σὺν ὄξει, ἢ σικύου ἀγρίου ῥίζα σμωμένη, τηλέφιον σὺν ὄξει
καταχριόμενον, χονδρίλλης ῥίζα σὺν νίτρῳ κοπιῖσα ἐν σμή-
γματι· λιθάργυρος, ἀρσενικόν, θείον, ἴσα μετὰ ἐλαίου ἐν βα-
λανείῳ σμώμενα.

Κεφ. ρκ'. Φακούς δὲ καὶ ἐφηλίδας καὶ ἰόνθους αἶρει
ἐπιχριόμενα ἀδάρκης μεθ' ὕδατος, ἄκορος σὺν μέλιτι, κό-
στος σὺν ὕδατι καὶ μέλιτι, ἄλυσσον σὺν μέλιτι, τιθυμάλλου
ὀπός σὺν μέλιτι· (προσέχειν δὲ δεῖ· χρονίσαν γὰρ ἔλκοι διὰ
βάθους·) ἄλκυνόνιον σὺν ὄξει, ἀμπέλου ἀγρίας καρπὸς πέ-
πειρος, λειός· βουωνίας ῥίζα λευκή καὶ μέλαινα ἐψηθεῖσα
μετὰ ἐλαίου ἄχρι χυλώσεως· αἶρει καὶ ἰόνθους ἀμυγδάλινον
σὺν κηρωτῇ καὶ κρίνου ῥίζῃ.

Κεφ. ρκα'. Αἶρει τὰς ἐφηλίδας ἄρου ῥίζα μετὰ μέλι-
τος, μυροβάλανος καταχριομένη σὺν οἴνῳ· βολβοὶ ὠμοὶ καθ'
ἐαυτούς, ἢ σὺν ὠοῦ λεκύνθῳ καὶ σὺν ὄξει ἢ μέλιτι, ἢ κε-

farina, cuminum cum aceto, pariterque cachrys, glans
unguentaria in vino, narcissi radix cum urticae semine
et aceto, sepiac testa cum aceto, cucumeris agrestis radix
affricta, telephium cum aceto illitum, chondrillae radix
cum nitro tusa in smegmate: denique lithargyrum, arso-
nicum et sulphur aquis portionibus cum oleo mixta, et
in balneo affricta.

Cap. CXX. Lentigines, maculas solares et varos
tollunt haec illita: adarces ex aqua, acorus cum melle,
costus cum aqua et melle, alysson cum melle, tithymali
liquor ex melle, (attamen cavendum, ne, si diutius re-
linquatur, altius exulceret:) alcyonium cum aceto, vitis
sylvestris fructus maturus tritus: bryoniae tam albae quam
nigrae radix decocta cum oleo, usquedum succum reddat.
Exerit et varos oleum amygdalinum cum cerato et lili
radice.

Cap. CXXI. Vitia cutis a solis ardore contracta
emendant ari radix cum melle, glans unguentaria illita
cum vino: bulbi crudi per se, et cum ovi vitello, aceto

καυμένοι μετὰ ἀλκυονίου, μάλιστα ἔφηλιν ἀποκαθαίρουσιν·
 χάλβανον σὺν ὄξει καὶ νίτρῳ μάλιστα φακούς αἶρει· κόμμι
 σὺν νίτρῳ καὶ μέλιτι· καὶ ἰδίως δὲ μᾶλλον ἐφηλίδας αἶρει
 ἔλλεβόρου λευκοῦ μέρη β' μετὰ μέλιτος, ἐλατήριον κατα-
 χριόμενον, κασσία σὺν μέλιτι, κιννάμωμον ὁμοίως, κράμβης
 σπέρμα σὺν ὄξει, ὀρόβινον, ῥαφάνου φλοιὸς σὺν αἰρίνῳ ἀλεύ-
 ρῳ· ἢ κάρδαμον καταπλασσόμενον δι' ὅλης νυκτὸς ἐπὶ ἡμέ-
 ρας ε'· ἔωθεν δὲ ἀποπλύναντα καὶ κλύσαντα· θαψίας ῥίζα
 σὺν μέλιτι, κισσοῦ φύλλα σὺν οἴνῳ ἐφθὰ, κρότῳνος καρπὸς
 καταπλασθεὶς ἐπὶ ἡμέρας γ'.

Κεφ. ρκβ'. Ἰδίως δὲ ἰόνθους αἶρει κρίνου ῥίζα σὺν
 σμήγματι, κυκλαμίνου ῥίζα σὺν μέλιτι, ναρκίσσου ῥίζα ὁμοίως·
 σηπίας ὀστράκου κεκαυμένου μέρη β', βαλάνου μυριψικοῦ μέ-
 ρος ἓν, λεία σὺν ὕδατι καταχριόμενα· καὶ καταξηραίνόμενα
 δὲ νότιζε· μετὰ δὲ ἐξ ἡμέρας πυρία· ἄλευρον σητάνιον μετ'
 ἐλαίου καταπλασθέν· γλήχων κηρωτῇ ἀναληφθεῖσα, σμύρνα
 μετὰ κασσίας καὶ μέλιτος, κρομμύου χυλὸς σὺν σποδία, μο-
 λύβδαινα σὺν ὄξει, καὶ σῶρι σὺν ὄξει κεκαυμένον,

aut melle, vel cum alcyonio combusti, maculas solares
 egregie repurgant: galbanum cum aceto et nitro lentigi-
 nes potissimum abolet, uti et gummi cum nitro et melle.
 Peculiariter vero maculas solares emendant hellebori albi
 partes duae cum melle, elaterium inunctum, cassia cum
 melle, et cinnamomum eodem modo, brassicae semen
 cum aceto, ervi farina, raphani cortex cum lolii farina.
 Aliud: nasturtium totis sex noctibus imponatur, et mane
 eluatur. Eadem vitia corrigunt thapsiae radix cum melle,
 hederac folia in vino cocta, ricini denique grana per tri-
 duum imposita.

Cap. CXXII. Privatim autem varos tollunt lilii ra-
 dix cum sapone, cyclaminis radix cum melle, narcissi
 radix eodem modo. Testae seipiae crematae partes II, et
 glandis unguentariae pars una terantur, et inungantur ex
 aqua. Cum exaruerint, humectato: sex vero transactis
 diebus, fomentum adhibeto. Tum et trimestris tritici fa-
 rina cum oleo imposita, pulegium cerato exceptum, myr-
 rha cum cassia et melle, ceparum succus cum spodio,
 plumbago cum aceto et sori ustum cum aceto.

Κεφ. ρκγ'. Τους δὲ ψωρώδεις καθ' ὅλου τοῦ σώματος ἢ περὶ μέρος κνησμούς θεραπεύει καταχριόμενα σταφίς ἀγρία μετὰ σανδαράχης καὶ ἐλαίου καὶ ὄξους προειψηθεῖσα καὶ λειοτριβηθεῖσα, στυπτηρία ὑγρὰ μετὰ μέλιτος ἐψηθεῖσα καὶ μετὰ σμύρνης καταχριομένη, ἅλεις σὺν ὄξει καὶ ἐλαίῳ συγχριόμενοι, ἄχρως ἂν ἐξιδρώσωσι, νάπυ μετ' ὄξους, μυροβαλάνου πίεσμα μετ' ὄξους καὶ ὀλίγου ἐλαίου· λαπάθου ἀγρίου τὸ ἀφέψημα, τῆς ῥίζης τῷ λουτρῷ μιγνυμένης· καὶ ὄξος θερμὸν καταντλούμενον· ὀρόβου ἀφέψημα, ἢ ὀριγάνου, ἢ γλήχωνος καταντλούμενον, γάλα σχιστὸν πινόμενον.

Κεφ. ρκδ'. Τους δὲ περὶ τὰ πυριωμένη αἰδοῖα κνησμούς θεραπεύει θάλασσα, θεῖον ἐπιπασθὲν, τίτρον ἐν ἐλαίῳ καὶ ὄξει καὶ σταφίδι ἀγρία καὶ στυπτηρία σὺν ὑδρομέλιτι· συνεδρούμενον ἐν βαλανείῳ καταχριομένη, μάλιστα ἐπὶ τῶν διδύμων· καὶ τρυξ ὄξους ξηρὰ τριβεῖσα, σὺν οἴνῳ καταχριομένη διδύμοις· ἐγκατάχρει δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ὡοῦ τὸ λευκὸν μετὰ μέλιτος.

Κεφ. ρκέ'. Πρὸς δὲ τὰ κνησμώδη ἐξανθήματα ἀρμόζει καταχριόμενα, διαφυγὲς σὺν ὄξει, συκαμίνου ῥίζα σὺν

Cap. CXXIII. Totius corporis scabiem aut partis cuiuspiam pruritum sanant haec illita: staphis agria cocta, deindeque cum sandaracha, oleo et aceto tenuiter contrita: alumen liquidum cum melle coctum, et addita myrrha inunctum: sal cum aceto et oleo illitus, donec sudor erumpat: sinapi cum aceto: quod ex unguentaria glande tusa expressaque reliquum est, cum aceto et paucō oleo: radicū lapathi agrestis decoctum lavacro mixtum, acetum calens affusum: decoctum ervi, aut origani, aut pulegii itidem affusum: lac denique scissile in potu sumptum.

Cap. CXXIV. Genitalium pruritus sanant aqua marina pro fotu adhibita, sulphur inspersum, sic et nitrum cum oleo, aceto et staphide agria: alumen ex aqua mulsa in balneo illitum, praesertim circa testes: faex etiam aceti arida tritaque cum vino testibus illita: sed postea albumen avi cum melle inungendum est.

Cap. CXXV. Ad pruriginosas papulas haec peruncta conveniunt: diphryges cum aceto, mori radix ex

ὄξει, μίσυ σὺν ῥοδίῳ, μολύβδαινα σὺν ὄξει· ὅπλαϊ αἰγῶν κεκαυμένοι σὺν ὄξει, στυπτηρία πᾶσα σὺν μέλιτι ἐψηθεῖσα, πήγανον σὺν ἁλσὶ καὶ ἐλαίῳ, ἢ πήγανον σὺν κηρωτῇ μυρσινῇ τετραπλῇ, ψιμύδιον καὶ λιθάργυρος σὺν ὄξει, μυρσίνιον ἐλαιον, δαφνίδων πίεσμα προσκλυζόμενον, μύρτα σὺν κηρωτῇ μυρσινῇ ἐν ὀθονίῳ ἐπιτιθέμενα, κινάβαρις μετὰ κηρωτῆς, σμύρνη, νίτρον σὺν ὑεῖῳ στέατι, κισσοῦ φύλλα ἐφθὰ σὺν οἶνῳ καταπλασσόμενα, κριθαὶ κεκαυμένοι λεῖται καταπλασσόμεναι, νίτρον σὺν θείῳ ἀπύρῳ, καὶ τρυῆ σμωμένη.

Κεφ. ρκς'. Πρὸς δὲ τοὺς λειχήνας καὶ τὰ λεπρώδη καὶ ψωρώδη καταχριόμενα ἀρμόζει ἄγνου σπέρμα σὺν ἀφρονίτρῳ καὶ ὄξει, ἰχώρ ὁ ἀποϋρέων ἐκ ξύλων ἀγριελαίας ὑγρᾶς καιομένων· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν κραναῖνων ξύλων· ἀγχοῦσης ῥίζα λεῖα σὺν ὄξει καταπλασσομένη, ἀδάρκης σὺν ὕδατι, ἐρυθροδάνου καρπὸς σὺν ὄξει, αἶρινον ἄλευρον σὺν ὄξει καταπλασσόμενον· ἀφίστησιν ἀγρίου λειχήνας πίτυρα σὺν ὄξει ἐψηθέντα, καὶ θερμὰ καταπλασθέντα· καὶ χόνδρος ὁμοίως.

aceto, misy cum rosaceo, plumbago cum aceto, ungulae caprarum ustae cum aceto, quodvis genus aluminis cum melle coctum, ruta cum sale et oleo, ruta cum cerato myrtino quadruplo, cerussa et lithargyrum cum aceto, myrtinum oleum, expressus baccarum lauri succus affusus, myrti baccae cum cerato myrtino in linteolo impositae, myrrha, nitrum cum adipe suillo, hederac folia cum vino cocta et imposita: hordeum ustum tritumque, cataplasmatibus in modum adhibitum: nitrum cum sulphure vivo, faex denique affricata.

Cap. CXXVI. Ad lichenas seu impetigines ac leprae scabieiue vitia faciunt haec illita: viticis semen cum spuma nitri et aceto, humor, quem sylvestris oleae ligna viridia, dum uruntur, exsudent, similiter et quae ex corni lignis accensis exstillat, anchusae radix trita cum aceto imposita, adarces cum aqua, rubiae semen cum aceto, loliacea farina cum aceto cataplasmatibus modo imposita. Feras autem impetigines tollunt furfures in aceto cocti et calentes impositi: similiter et chondrus.

Κεφ. ρκζ'. Πρὸς κνησμονὴν ἐν λουτρῷ θέρμιον ἄλευρον μετὰ χαμαιμηλίνου ἐλαίου καὶ ὀλίγου ὄξους καταχρίεσθω ὁ πάσχων.

Κεφ. ρκη'. Λέπραν δὲ θεραπεύει αἶρινον ἄλευρον σὺν θείῳ καὶ ὄξει καταχριόμενον, βρυωνίας καρπὸς σὺν ὄξει καταπλασσόμενος· ἄσφαλτος μετὰ θείου καὶ ὄξους· τινὲς δὲ ἀντὶ ἀσφάλτου πίσσην· μυροβάλανον καταχριόμενον σὺν ὄξει· βατράχιον ἐπιπλασθὲν ἀφίστησι· σικύου ἀγρίου ῥίζα σὺν ὄξει, σῶρι κεκαυμένον ὁμοίως, ἐλαίας αἰθιοπικῆς δάκρυον σὺν ὄξει· καλεῖται δὲ αἰθιοπικὴ ἐλαία ἢ ἀγρία ἐλαία· ἐλλέβορος λευκὸς καὶ μέλας σὺν ὄξει καταπλασσόμενος, σμύρνα σὺν ὄξει, καὶ λίβανος ὁμοίως, ἀμμωνιακὸν ὁμοίως, ὁπὸς συκῆς ἐπιχριόμενος, ἐρέβινθος ἐξηθὸς σὺν ὄξει ἐπιπλασσόμενος, ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν ὄξει, ταυρόκολλα ὁμοίως, θαψίας χυλὸς καὶ ἡ ῥίζα σὺν ὄξει· θεῖον ἄπυρον σὺν ὄξει ἢ τερειβινθίνῃ ῥητίνῃ ἀναληφθὲν· θέρμιον ἀφέψημα καταντλούμενον, ἰὸς διπλοῦς ἀναληφθεὶς ῥητίνῃ τερμινθίνῃ ἀπλῇ· εὐτονώτε-

Cap. CXXVII. Ad pruriginem lupini farina in balneo cum oleo chamaemelino et paucō aceto convenienter illinitur.

Cap. CXXVIII. Leporam vero sanant lolii farina cum sulphure et aceto illita, bryoniae fructus cum aceto more cataplasmatitis impositus, bitumen cum sulphure et aceto: (sunt qui pro bitumine picem usurpent:) glans unguentaria cum aceto illita: tollit et ranunculus impositus, cucumeris agrestis radix cum aceto, similiter et sorystium: oleae aethiopicae (sic autem sylvestrem appellant) lacrima cum aceto: helleborus, tam albus quam niger, cum aceto impositus, myrrha cum aceto, ac tus eodem modo, pariterque ammoniacum, fici liquor illitus, cicer coctum ex aceto impositum, amygdalae amarae cum aceto, taurinum gluten eodem modo, thapsiae succus et radix cum aceto: sulphur vivum cum aceto aut subactum cum resina terebinthina: lupinorum decoctum affusum: aeruginis partes duae exceptae resinae terebinthinae parte una: (at efficacius redditur hoc remedium

ρον δὲ γίνεται τὸ φάρμακον, τρίτρον ἢ χαλκάνθου μίγντος ὀλίγου· καρδάμωνον ἢ κάρδαμον σὺν ὄξει, κληματὶς σὺν ὄξει καεῖσα καὶ καταπλασθεῖσα ἀφίστησι· καὶ κανθαρίς, βούπρηστις, πιτυοκάμπη ἀναληφθεῖσα, ῥητίνη καὶ πίσση μίγξις· θαψίας ῥίζης κόμμι, ἀμυγδάλης πικρᾶς ἢ κερασίας, κοκκυμηλέας, ἢ ἀμπέλου σὺν ὄξει· κοχλίας χερσαῖος σὺν ὄξει κεκαυμένος, καὶ σὺν μέλιτι καταχρίομενος, λαπάθου ἀγρίου ῥίζα ὡμὴ καὶ μετὰ ὄξους ἐφθῇ λεία καταπλασσομένη· λειχὴν ὃ ἐπὶ ταῖς πέτραις, καταχρισθεὶς, ἢ σὺν ὄξει καταπλασθεὶς, χαμαιλέοντος μέλατος ῥίζα ἐψηθεῖσα σὺν ὄξει, μίγντος τῷ ἀφειψήματι θείου καὶ ἀσφάλτου ἐγχριστομένη, ἢ δίχα τούτων· στέαρ γῶκης καὶ χάλκανθος καὶ κέδρινον ἔλαιον μίγντα, μελάνθιον μετὰ θείου ἀπύρου καὶ ταυροκόλλης καὶ ὄξους, ὅπως σιλφίου σὺν ὄξει.

Κεφ. ρκθ'. Τὰς πρόσφατους δὲ θεραπεύει τριφύλλου ῥίζα σὺν ὄξει καταπλασσομένη, ἢ πήγανον σὺν μέλιτι καὶ στυπτηρίᾳ ὁμοίως, πίσσα ὑγρὰ σὺν ἰσῷ κηρῷ καὶ ῥητίνη καὶ θείῳ τακεῖσα ὡς ἔμπλαστρος, πρασίου φύλλα ἐψηθέντα

addito nitri aut chalcanthi momento:) cardamomum aut nasturtium cum aceto. Clematis usta, et cum aceto imposita, lepras exterit. Idem praestant cantharides, bu-
prestes, et pinorum crucae, resina et pice admixta: gummi radicia thapsiae, amygdali amarac, cerasi, pruni aut vitis cum aceto: cochlea terrestris cremata cum aceto et melle illita: lapathi sylvestris radix, seu cruda, seu in aceto cocta, tritaque et imposita: lichen, qui petris innascitur, inunctus, aut cum aceto impositus, chamaeleonis nigri radix in aceto cocta sola per se, aut additis sulphure et bitumine inuncta: vituli marini adeps, admixtis chalcantho et oleo cedrino: melanthium cum sulphure vivo, glutine taurino et aceto: silphii denique liquor cum aceto.

Cap. CXXIX. Recentes vero lepras haec emendant: trifolii radix cum aceto imposita, similiter et ruta cum melle et alumine: pix liquida cum aequali portione cerae, resinae ac sulphuris ad emplastri formam redacta: mar-

σὺν ὄξει καὶ καταπλασθέντα, πτελέας φύλλα ἢ κλάδια ὁμοίως, ῥοιὰ σὺν ὄξει καταχριομένη, σκαμμωνίας ὁπὸς ἐψηθείς σὺν ὄξει, ἄχρις ἂν μελιτωδὴς γένηται, καταχριόμενος, σκόροδον σὺν μέλιτι ὁμοίως, στρουθίου ῥίζα σὺν ἀλφίτῳ καὶ ὄξει καταπλασσομένη, στυπτηρία κεκαυμένη σὺν κράμβης χυλῷ, ἢ ὑγρὰ ἐψηθεῖσα σὺν μέλιτι καταχριομένη· τιθυμάλλου ὁπὸς καταχριόμενος, τρύξ οἴνου κεκαυμένη, μετὰ συκῆς ἀφεψήματος καταχριομένη, χελιδονίου τοῦ μικροῦ ῥίζα καταπλασθεῖσα, γογγύλη λεία ἐπιτιθεμένη, ἱτιάς φύλλα κεκαυμένα καὶ μεθ' ὕδατος ἐπιπλασσόμενα, ἄγχουσα ἀναληφθεῖσα βουτύρῳ, θεῖον ἄπυρον, μελάνθιον, ταυρόκολλα σὺν ὄξει καταχριομένη, ἁμμωνιακὸν σὺν ὄξει ὁμοίως, ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν ὄξει ἐπιτιθέμενα, χαλκίτις ὠμὴ μετὰ κυπρίνης κηρωτῆς, μελίας φλοιὸς καεῖς σὺν ἱρίνῳ ἢ κεδρίᾳ, ἢ πρόπολις ἐπιτιθεμένη ὥς ἔμπλαστρος.

Κεφ. ρλ'. "Ονυχας δὲ ἀρίστησι λεπροῦς ἐπιτιθέμενα ἀσφοδέλου ῥίζα λεία, ἄρου ῥίζα ὁμοίως, βατράχιον καταπλασθὲν, κανθαρίς, ἢ βούπρηστις, πιτυοκάμπη ἀναληφθεῖσα

rubii folia cum aceto cocta et imposita, ulmi folia et ramuli eodem modo: malum punicum cum aceto illitum, scammoniae liquor ad mellis crassitudinem in aceto coctus et illitus: pariter et allium cum melle, struthii radix cum polenta et aceto loco cataplasmatidis imposita: alumen ustum cum brassicae succo, aut ipsum liquidum cum melle coctum et inunctum: tithymali liquor illitus, faex vini usta et cum fici decocto adhibita, chelidonii minoris radix imposita, similiter et rapum contritum, salicis folia cremata et ex aqua illita, anchusa butyro excepta, sulphur vivum, melanthium, taurinum gluten cum aceto inunctum, simili modo et ammoniacum cum aceto, amygdalae amarae cum aceto impositae, chalcitis cruda cum cerato cyprino, fraxini cortex ustus cum irino aut cedria, propolis denique ceu emplastrum imposita.

Cap. CXXX. Ungues autem scabros detrahunt haec imposita: asphodeli radix trita, similiter et ari, ranunculus illitus: cantharis, aut buprestis, vel pityocampe, ex-

ρήτινη τερμινθίνη, ἢ πίσσης ὑγρᾶς μίγείσης· καὶ θαψίας ῥίζα καὶ σίγηπι σὺν ὄξει, ἢ ἀγριελαιᾶς πυρήνων τὸ ἐντὸς ἀναληφθὲν στέατι, θειὸν ἄπυρον σὺν κηρῷ καὶ ῥήτινῃ, ἵππο-
 λαπάθου ἢ ἀγρίου λαπάθου ῥίζα ὠμὴ καὶ ἐφθὴ σὺν ὄξει, κάρδαμον σὺν ὄξει· κυπαρίσσου σφαιρία χλωρὰ καθεψηθέν-
 τα σὺν ὄξει καὶ λεανθέντα σὺν θέρμοις πικροῖς· λιγόσπερμον
 σὺν καρδάμῳ καὶ μέλιτι, πίσσα ἐν ὄξει ἐψηθεῖσα καὶ ἐπιτε-
 θεῖσα, πίσσα ὑγρὰ σὺν κηρῷ, σανδαράχη, ἄσβεστος, καὶ
 τρυῖς κεκαυμένη σὺν πίσση ἢ ἰξῶ, στυπτηρία σὺν ὕδατι, ἄρ-
 σενικὸν σὺν ὄξει, ἢ ἰξὸς σὺν κονίᾳ.

Κεφ. ρλα'. Σμήχει δὲ ψώραν νίτρον, ἀφρόνιτρον, χο-
 λὴ βοεῖα σὺν νίτρῳ καὶ κιμωλίᾳ, γῇ μηλία, κοχλίας χεισαῖος
 κεκαυμένος σὺν μέλιτι· κρίνου ῥίζα ξηρὰ, λεία· μυροβάλανος
 ὁμοίως, καὶ τὸ πῖσμα αὐτῆς.

Τῶν κατὰ τοὺς μασθοὺς παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. ρλβ'. Πρὸς μασθοὺς, ὥστε μὴ γίνεσθαι μεγά-
 λους, βοτάνην τὴν λεγομένην κρητικὴν, ἣν τινες καλοῦσιν

cepta resina terebinthina, vel admixta pice liquida: tha-
 psiae radix et sinapi cum aceto, nucleorum olivae agre-
 stis pars interior, excepta adipe, sulphur vivum cum
 cera et resina: hippolapathi aut lapathi sylvestris radix,
 seu cruda, seu cocta cum aceto: nasturtium cum aceto,
 cupressi virentes globuli decocti cum aceto tritique cum
 lupinis amaris, lini semen cum nasturtio et melle, pix in
 aceto cocta et imposita, pix liquida cum cera, sandara-
 cha, calx viva, faex usta cum pice aut visco, alumen ex
 aqua, arsenicum cum aceto, aut viscum cum calce.

Cap. CXXXI. Scabiem tollunt nitrum, spuma ni-
 tri, fel bubulum cum nitro, terra melia, cochlea terre-
 stris cremata cum melle, lolii radix sicca trita, glans
 unguentaria eodem modo, et succus, qui ex ea expri-
 mitur.

Remedia ad mammarum affectus.

Cap. CXXXII. Mammæ cohibebis, quominus in magni-
 tudinem excrescant, si herbam dictam, quam nonnulli creticam

κώνειον αἶγυνον³⁸, τρίψας μετὰ ψυχροῦ ὕδατος, κατάχρει τοὺς μασθοὺς. Δοκιμασία τοῦ φαρμάκου· αἰγιδίου μικροῦ κατάχρισον τὰ κέρατα, καὶ οὐκ αὖξουσιν.

Κεφ. ρλγ'. Μασθοὺς δὲ οὐκ ἔῃ αὖξισθαι, ἐπὶ παρθένων μάλιστα, καταπλασσόμενα κωνείου σπέρμα ἔγχυλον λιῖον, ὀθονίου προὔποτιθεμένου· καὶ ἡ πόα δὲ ὁμοίως· στυπτηρία ὕγρα σὺν μέλιτι, ἐπιμηλίδος φύλλα καταπλασσόμενα ὁμοίως· ἀκόνης ραξίας τοῦ πρὸς αὐτὴν ἀκονηθέντος σιδήρου τὸ ἀπότριμμα, μετὰ ὄξους καταχριόμενον.

Κεφ. ρλδ'. Τὰς δὲ σπαργώσεις τῶν μασθῶν ἀποκαθίστησι φακὸς ἐψηθεὶς ἐν θαλάσῃ καὶ καταπλασσόμενος, ἡδύοσμον σὺν ἀλφίτῳ, στέμφυλα μετὰ ἁλῶν λιῶν, ἄλμη πεπυριωμένη.

Κεφ. ρλέ'. Σβέννυσιν δὲ γάλα καὶ μετὰ τοὺς τόκους ἄλευρον κυάμινον καθ' ἑαυτὸ καὶ σὺν ἀλφίτῳ καταπλασθέν, κιμωλία σὺν ὄξει καταχριωμένη, ἢ ὕδατι καὶ ῥοδίτῳ· στυπτη-

³⁸) Egregie iam Saracenus sic emendavit corruptelam. Vulgo τὴν λεγομένην κρητικὸν, ἣν τινες καλοῦσιν ἱριγέροντα.

dictam, quam nonnulli aegynon vocant, ex frigida contriveris, et mammas illeveris. Probatio autem huius remedii haec est: hoedi tenelli cornicula inungito, et non amplius crescent.

Cap. CXXXIII. Mammillarum, in virginibus potissimum, incrementum inhibent imposita haec: cicutae semen, dum succo plenum est, contritum, supposito prius linteolo. Idem et ipsa herba praestat eodem modo: alumen liquidum cum melle, epimelidis folia similiter imposita: denique quod e coto naxia exacuendo ferro deteritur, ex aceto illitum.

Cap. CXXXIV. 'Turgentia' lacteque distenta ubera compescunt lens in aqua marina cocta et more cataplasmatibus imposita, mentha cum polenta, et vinacea cum sale trito: muria denique pro fomento adhibita.

Cap. CXXXV. Lac exstinguunt etiam post partum farina fabacea, tum per se, tum addita polenta imposita: cimolia cum aceto aut aqua et rosaceo illita: alumen li-

ρία ὑγρὰ σὺν ὕδατι, ὄξει, ῥοδίου μιγνυμένου, γῆς σαμίας ὁ ἀστὴρ, γῆ μηλία ὁμοίως, γάλα γυναικῆον μετὰ κωταίου χυλοῦ καταπλασσόμενον, τρυξ ὄξους ἢ οἶνου μετ' ἀλφίτου καταπλασθεῖσα· ὑοσκυάμου σπέρμα μετὰ οἶνου, λειὼν ὁμοίως· θάλασσα καταντλουμένη, κωταίου φύλλα καταπλασσόμενα, ἄλμη πυριωμένη, κάρυα βασιλικὰ καταπλασσόμενα.

Κεφ. ρλς'. Τοὺς δὲ χονδριῶντας μασθοὺς παύει πί-
τυρα ἐν ὄξει καὶ πηγάνου ἀφειψήματι ζεσθέντα καὶ κατα-
πλασθέντα, ἡδύοσμον σὺν ἀλφίτῳ, ἡμεροκάλλους φύλλα κα-
ταπλασσόμενα, ἄλμη πυριωμένη, κάρυα βασιλικὰ σὺν μέλιτι
καὶ πηγάνῳ, κρότωνος φύλλα λιῖα, κρόκος σὺν γάλακτι
καταχριόμενος, κραταιόγονον καταπλασσόμενον, ἄλευρον κυά-
μινον καθ' ἑαυτὸ, καὶ σὺν ἀλφίτῳ· λίθος γεώδης σὺν ὕδατι,
λίθος ὀστρακίτης σὺν μέλιτι, κυδῶνια ἐφ' ὅα· σὺν μέλιτι κα-
ταπλασσόμενα· σέλινον καταπλασσόμενον.

Κεφ. ρλζ'. Ὁφελεῖ δὲ καὶ τοὺς τεθρομβωμένους μα-
σθοὺς, οὐκ ἐὰν δὲ ἐπὶ τῶν τιθηνουσῶν γάλα τυροῦσθαι κη-

quidum cum aqua et aceto, addito rosaceo: terrae samiae
aster, terra melia eodem modo, lac muliebre cum conii
succo impositum, faex aceti aut vini adhibita cum po-
lenta, similiter et hyoscyami semen cum vino tritum, ma-
rinae aquae perfusio, conii folia imposita, muriae fomen-
tum, nuces denique iuglandes impositae.

Cap. CXXXVI. Grumoso lacte turgentes mammas
compescunt furfures in aceto et rutae decocto fervefacti
et impositi, mentha cum polenta, hemerocallis folia im-
posita, fots ex muria, nuces iuglandes cum melle et ru-
ta, ricini folia trita, crocus cum lacte illitus, crataego-
num more cataplasmatidis impositum, farina fabarum per
se et cum polenta, lapis geodes ex aqua, ostracites cum
melle, cotonea mala cocta cum melle, et in modum cata-
plasmatis imposita, apium denique pari modo adhibitum.

Cap. CXXXVII. Distentis grumoso lacte mammil-
lis prodest, praetereaue lac nutricum in caseum co-
gi densarivo prohibet cera candida, si eius grana de-

ροῦ λευκοῦ δέκα τὸν ἀριθμὸν κεγχριαῖα μεγέθη καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀντὶ καταποτίων διδόμενα.

Κεφ. ρλγ. Κατασπᾶ δὲ γάλα πλεῖον ἵππομαράθρου ἢ μαράθρου ἀπέψημα μετὰ οἴνου πινόμενον· κέγχρος, ἐρέβινθος, ὠκιμον, μαλάχη, ἄνηθον, συνεψηθέντα ῥοφήματι· κίρκαίας καρπὸς ὁμοίως· μελάνθιον ὀλίγον πινόμενον ἐφ' ἑκατὰς ἡμέρας, καὶ σὺν ῥοφήματι δὲ λαμβανόμενον· ὀνώιδος ῥίζα σὺν ῥοφήματι ἐψηθεῖσα καὶ λαμβανομένη· γλαυκὸς τῆς βοτάνης τοὺς κλάδους καὶ τὰ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη ἐψήσας ἐν ῥοφήματι δίδου· ἀλίμου χυλίσματος, ἢ σόγχου, ἢ βουγλώσσου, ἢ θρίδακος δίδου κύαθους β', καὶ ὑδρομέλιτος κύαθον ἓνα ἐπὶ ἡμέρας ζ'. καὶ ἀγεψηθέντα δὲ τὰ λάχανα σὺν κυμίνου ἀλεύρῳ καὶ λαμβανόμενα ποιῇ· πολύγαλον πινόμενον, καὶ πρασίου πόας τὰ φύλλα ἐσθιόμενα.

Κεφ. ρλδ'. Καταπλασσόμενα δὲ γάλα κατασπᾶ σὺν ἀλεύρῳ κριθίνῳ μάραθρον, μελάνθιον, κριθῶν βεβριγμένων χυλὸς σὺν ἀνδράχνῃ· κηρὸς καὶ σμύρνα, καὶ στέαρ χήνιον

cum miliari magnitudine pilularum instar quotidie degluttantur.

Cap. CXXXVIII. Lactis abundantiam faciunt hippomarathri seu ipsius sativi foeniculi decoctum ex vino bibitum, milium, cicer, ocimum, malva et anethum, incocta sorbitionibus: circaeae semen eodem modo: melanthium parcius bibitum plusculis diebus, et cum sorbitione sumptum: iusculum, cui radix ononidis incocta fuerit, sorbitione sumptum. Aliud: glaucis herbae ramulos, folia et flores coquito, et in sorbitione dato. Aut: succum halimi, aut sonchi, buglossive, aut lactucae, cyathorum duorum mensura, cum aquae mulsae cyathio uno diebus septem propinato. Idem praestant haec eadem olera cocta et cum cymini farina sumpta: polygalum quoque bibitum, et marrubii folia esitata.

Cap. CXXXIX. Lac uberius attrahunt mammis, imposita cum farina hordeacea, foeniculum et melanthium, hordei macerati cremor, et portulacae succus: cera, myr-

καὶ θειὸν μίγντα· πτελέας φύλλα, ταύρου χολή καὶ ἡπαρ· σπλὴν ὄνου σὺν ὄξει.

Κεφ. ρμ'. Τὰς δὲ φλεγμονὰς τῶν μασθῶν παρηγορεῖ ἀσφοδέλου ῥίζα καὶ τὰ φύλλα ἐν οἴνῳ ἐφθὰ καταπλασσόμενα· βυκχάριδος φύλλα καταπλασσόμενα. Γυναικὸς ἐὰν οἱ μασθοὶ ὀγκωθῶσιν, αἰγὸς ἀφόδευμα ξηρὸν ἐψήσας μετὰ ἀκράτου κατάντλησον, καὶ λύει τὴν φλεγμονήν.

Τῶν κατὰ τοὺς διδύμους παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. ρμά. Τὰς δὲ τῶν διδύμων φλεγμονὰς ἰᾶται τρυῖς οἴνου μεθ' ἁλῶν καταπλασθεῖσα, ὑοσχυάμου καρπὸς μετὰ οἴνου λείος· ἢ κιμωλία σὺν ὄξει καὶ ῥοδίῳ γλοιώδῃ καταχριόμενα· ὁμοίως ἀστὴρ σάμιος καταχριόμενος, ἢ λίθος γειώδης σὺν ὕδατι, ἢ ἐρεβίνθου ἄλευρον ἐν ἀκράτῳ ἐψηθὲν, ἐρεβίνθοι ἐφθοὶ καταπλασσόμενοι, ἱριγέροντος ἄνθος σὺν γλυκεῖ, καὶ ἡ πόα καταπλασσομένη, καὶ οἱ πάπποι ὁμοίως· κορίου φύλλα σὺν σταφίδι, κρίνου ῥίζα σὺν ὑοσχυάμου φύλλοις καὶ ἀλεύρῳ πυρίνῳ, κυάμινον ἄλευ-

rha, adeps anserinus et sulphur simul mixta: ulmi folia; bovis fel et hepar, splen asini cum aceto.

Cap. CXL. Mammarum inflammationes mitigant asphodeli folia cum radice in vino cocta et imposita, similiter et baccharidis folia. Quod si mulieris mammae intumuerint, caprino stercore arido cocto cum meraco eas foveto, et sedabitur inflammatio.

Remedia ad testium affectus.

Cap. CXLL. Testium autem inflammationibus medentur faex vini cum sale in modum cataplasmatismis imposita; hyoscyami semen tritum cum vino: cimolia terra cum aceto et rosaceo ad strigmenti crassitudinem redacta et illita: aster samius simili modo illitus, geodes lapis ex aqua, ciceris farina in mero cocta, aut cicer ipsum coctum, cataplasmatismis instar impositum: senecionis flos cum passo, et ipsa quoque herba imposita, nec non et eiusdem pappi similiter: coriandri folia cum uva passa, lilii radix

ρον ἐψηθὲν ἐν οἴνῳ σὺν κυμίνῳ καὶ σταφίδι, ἢ κηρίῳ, ἢ κηρωτῇ κυπρίνῃ, ἢ λινόσπερμον ἐν οἶνομέλιτι ἐφθῶ, ἢ μελίλωτον ἐν γλυκεῖ ἐφθόν, μυρσίνης φύλλα σὺν κηρωτῇ, σταφίς λευκὴ σὺν νίτρῳ ἢ ἀφρονίτρῳ, πήγανον σὺν κλάδῳ δάφνης ἀπαλῆς, βράθυος φύλλα σὺν ὕδατι καταπλασσομένα, σπλάγχνον τὸ καλούμενον βρύον ὁμοίως, ἢ τὸ θαλάσσιον βρύον ἄγρου σπέρμα μετὰ βουτύρου καὶ ἀμπέλου φύλλων, ἀκτῆς φύλλα ὁμοίως, ἀσφοδέλου ῥίζα καὶ φύλλα ἐψηθέντα ἐν οἴνῳ.

Κεφ. ρμβ'. Τὰς δὲ χρονίας φλεγμονὰς τῶν διδύμων λύσει ἄσσιος λίθος περιεπτόμενος ἐν ἐρίῳ ξηρῷ, ἀλθαίας ῥίζα ἐφθῇ καταπλασσομένη, ἐρύσιμον ἐφθόν λεῖον, νίτρον ὁπτὸν διεθὲν ἐν ἐλαίῳ, ὡὺ ἐλαιῶδες ἐπιτιθέμενον ἐν σπληνίῳ, ἄλευρον κηρίθινον σὺν πίσσῃ ὕγρα. Πυριῶνται δὲ ὡφελίμως κυπαρίσσου ἀφειψήματι.

Κεφ. ρμγ'. Τὰς δὲ ἐκσαρκώσεις τὰς ἐπὶ τῶν διδύμων τέτρα κληματίνῃ σὺν νίτρῳ φυραθεῖσα καὶ ὕδατι ἰᾶται καταπλασσομένη.

cum hyoscyami foliis et farina triticea: fabacea farina cocta in vino cum cumino et uva passa, aut favo, aut cerato cyprino: lini semen in vino mulso coctum, melilotus in passo coctus, myrti folia cum cerato: uva passa alba cum nitro aut spuma nitri, ruta cum lauri tenellae ramulo, sabinæ folia ex aqua imposita: splachnon, quod bryon dicitur, eodem modo, aut etiam muscus marinus: viticis semen cum butyro et foliis vitigineis, sambuci folia simili modo, asphodeli denique folia cum radice in vino decocta.

Cap. CXLII. Diuturnas porro testium inflammationes hæc solvunt: assius lapis appensus in lana sicca, althææ radix cocta et cataplasmatibus modo imposita, erysimon coctum tritumque, nitrum torrefactum, oleo solutum, ovi oleosus humor in splenio impositus, farina hordeacea cum pice liquida. Utiliter etiam testes cupressi decocto foveantur.

Cap. CXLIII. Testium excrescenti carni medetur cinis sarmentitius cum nitro et aqua subactus et more cataplasmatibus impositus,

Τὰ ποικίλων τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων, τραυμάτων καὶ ἐλκῶν βοηθήματα.

Κεφ. ρμδ'. Δοθιῆνας δὲ συμπέσσει ταχέως καὶ ῥήσσει ὀρμίνου σπέρμα, ἢ τὰ φύλλα καταπλασθέντα μετὰ ἀλφίτου, ταρκίσσου ῥίζα λεία μετὰ ἀλεύρου καὶ ἐλαίου, ἄλεις σὺν στέατι βοεῖω καὶ σταφίδι, ὀρίγανον σὺν ζύμῃ καὶ ἄλσι, καὶ ἱξὸς σὺν ῥητίνῃ καὶ κηρῷ ἰσως τακεῖς, κάρδαμον σὺν ἄλμῃ, χαλβάνῃ καθ' ἑαυτὴν, τερμινθίνῃ ὁμοίως, λάδανον ὁμοίως, πρόπολις ὁμοίως, λεοντοποδίου ὁμοίως φύλλα σὺν ἀλφίτῳ, λινόσπερμον σὺν σικύου ἀγρίου ῥίζῃ, ἄσσιος λίθος σὺν κηρωτῇ, νίτρον ἢ ἀφρόνιτρον σὺν ῥητίνῃ ἢ στέατι, συκῆς φύλλα ἢ κράδαι ἀπαλαὶ σὺν κηρωτῇ, πυκνοκόμου φύλλα σὺν ἀλφίτοις συγκεκομμένα, ἢ σὺν νίτρῳ· ζύμῃ μεθ' ἁλῶν ἢ νίτρον, σταφῖς μεθ' ἁλῶν, θειὼν καὶ πήγανον σὺν κηρωτῇ, ὑοσχυάμου φύλλα μετὰ βουτύρου.

Κεφ. ρμέ'. Πρὸς δὲ τὰς ἐν ἀρχῇ φλεγμονὰς παντὸς μέρους ἀρμόζει μετὰ ἀλφίτου λεία καταπλασσόμενα αἰκίζων, ἀνδράχνη, ἀμπέλου ἑλικες καὶ φύλλα, καὶ ὁ ἀπὸ τῶν τελ-

*Variorum tumorum praeter naturam, vuln-
rum ulcerumque remedia.*

Cap. CXLIV. Furunculos celeriter maturant et rumpunt hormini semen, aut folia imposita cum polenta, narcissi radix trita cum farina et oleo, sal cum sebo bubulo et uva passa, origanum cum fermento et sale, viscum cum resina et cera aequali mensura liquatum, nasturtium cum muria, galbanum per se, similiterque resina terebinthina, ladanum eodem modo, sic et propolis, leontopodii folia cum polenta, lini semen cum cucumeris agrestis radice, lapis assius cum cerato, nitrum seu spuma nitri cum resina vel adipe, fici folia aut tenelli surculi cum cerato, pycnocomi folia cum polenta contusa, vel cum nitro, fermentum cum sale aut nitro, uva passa cum sale, sulphur et ruta cum cerato, hyoscyami denique folia cum butyro.

Cap. CXLV. Incipientibus cuiusvis partis inflammationibus conveniunt haec trita et cum polenta imposita: sempervivum, portulaca, vitium capreoli et folia, lens

μάτων φακός, κόριον, κράμβη μετὰ ἄρτου, καὶ ἐφθὴ μετὰ ἀλφίτου· ἴου φύλλα, στρύχνον, καλάμου φύλλα χλωρά, κεδρίδες λεῖαι, καὶ ἀρνόγλωσσον, ἐλξίνη, ἡδύοσμον, θέρμιον ἄλευρον, κονύζης φύλλα, κολόκυνθα ὠμὴ, κοτυληδών, κραταιόγονον, κυπαρίσσου φύλλα καὶ σφαιρία χλωρά, μανδραγόρου ῥίζα, ξανθοῦ καρπός, πυκνοκόμου φύλλα σὺν ὄξυμέλιτι. ἄλευρον κρίθινον ἢ ζεῖνον ἐν ὄξει ἐψηθὲν, ἢ κυδωνίου ἀποζέματι· σόγχος καταπλασθεὶς, στυπτηρία σχιστὴ, καὶ πᾶσα σὺν μέλιτι· ἐριβίνθου τὰ ἀπαλὰ φύλλα καταπλασσομένα.

Κεφ. ρμζ'. Τὰς δὲ ἐν μήνιγγι φλεγμονὰς ἰδίως στέλλει ἀκτῆς τῶν φύλλων ὁ χυλὸς ἐπιχριόμενος, βούτυρον πρόσφατον ἐπιτιθέμενον σὺν ῥοδίνῳ.

Κεφ. ρμζ'. Τὰ δὲ χρόνια οἰδήματα ἰᾶται καταπλασσομένα, ἀκάνθης λευκῆς ῥίζα λεῖα σὺν ὕδατι, καὶ τῆς ἀραβικῆς ἀκάνθης, σελίνου φύλλα καὶ τὸ σπέρμα μετὰ ἀλφίτου, ἀπόπατος τράγου ἢ αἰγὸς ἐν ὄξει θιρμῷ, βηχίου φύλλα καθ' ἑαυτὰ, ναρκίσσου ῥίζα λεῖα μετὰ ἀλεύρου καὶ ἐλαίου, παρθενίου φύλλα, δαμασκωνίου ὁμοίως,

palustris, coriandrum, brassica cum pane et cocta cum polentā, violae folia, solanum, arundinis folia viridia, cedri fructus contriti, plantago, helxine, mentha, lupinorum farina, conyzae folia, cucurbita cruda, umbilicus Veneris, crataegonum, viridia cupressi folia et globuli, mandragorae radix, xanthii fructus, pycnocomi folia cum aceto mulso, farina hordei aut zaeae cocta in aceto aut cydonii decocto, sonchus impositus, alumen scissile omneque aliud cum melle, ciceris denique tenera folia cataplasmatibus instar imposita.

Cap. CXLVI. Meningis inflammationes peculiariter inhibet sambuci foliorum succus illitus, nec non et butyrum recens cum rosaceo impositum.

Cap. CXLVII. Diuturnis tumoribus seu oedematis haec medentur, more cataplasmatum imposita: spinae albae, seu etiam arabicae radix trita ex aqua, apii folia et semen cum polenta, simus hirci aut caprae cum aceto calente, tussilaginis folia per se, radix narcissi trita cum

ἅλικακάβου ῥίζα ἐφθῆ, ἄρου φύλλα σὺν ἁλφίτῳ, ἄρκευθίδες λείαι· ἰσάτειος φύλλα ἀγρίου καὶ ἡμέρου, ἰτέας φύλλα, κάλαμος ἁρωματίτης· λείος σὺν ἁλφίτῳ, δαφνίδες σὺν πύλῃ ἁλφίτου, δίκταμνον σὺν ἁλφίτῳ, ἐρυθροδάνου ῥίζαι ἐφθαὶ καὶ ὤμαί, ἐρύσιμον σὺν ὕδατι ἢ μέλιτι, σμυρνίου ῥίζαι, ζύμη μεθ' ἁλῶν, ἱξὺς σὺν ῥητίνῃ καὶ κηρῷ ἴσοις, πυρία ἢ διὰ θαλάσσης, κάρδαμον λείον, κρίθινον μετὰ ἁλφίτου, λιβανωτίδος ῥίζα καὶ φύλλα, λινόσπερμον σὺν μέλιτι καὶ στέατι αἰχίῳ, μελάνθιον σὺν ὄξει, ἐριβίνθου ῥίζα ἐφθῆ, στρατιώτης ὁ ἀπὸ τῶν ὑδάτων σὺν λιβανωτῷ, τραγορίγανον σὺν ἁλφίτῳ, τρὺξ οἴνου μετὰ ἁλφίτου ἢ κριθίνου καὶ μάννης ἐν οἴνῳ ἐψηθεῖσα, γλόμου φύλλα ἐφθαί, ψυλλίου σπέρμα λείον, σῦκα ζηρὰ σὺν νίτρῳ ἢ ἀσβέστῳ, ἢ ἱριδι, πενταφύλλου ῥίζα ἐν οἴνῳ ἐφθῆ· σκίλλα ὀπτῇ· διὰ τετάρτης δὲ δεῖ λύνειν· σικύου ῥίζα ἐφθῆ καταπλασσομένη, μυοσωτὶς μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης, ἐλξίνη ὁμοίως καὶ ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων φακὸς λείος.

Κεφ. ρμῆ. Παρωτίδας δὲ λύνει ἐν ἀρχῇ μὲν βούτυρου

farina et oleo, parthenii folia, similiterque damasonii, halicacabi radix cocta, ari folia cum polenta, iuniperi baccæ tritæ, isatidis folia, tam satiyæ quam sylvestris, salicis folia, calamus aromaticus tritus cum polenta, lauri baccæ cum polentæ polline, dictamnus cum polenta, rubiæ radices, tum coctæ, tum etiam crudæ, erysimum cum aqua aut melle, smyrnii radices, fermentum cum sale, viscum cum aquis ceræ resinaeque portionibus, fomentum ex aqua marina, nasturtium tritum, hordeacea farina cum polenta, libanotidis radix et folia, lini semen cum melle et sevo caprino, melanthium cum aceto, ciceris radix cocta, stratiotes aquaticus cum ture, tragoriganum cum polenta, facx vini cum polenta farinave hordeacea aut manna in vino cocta, verbasci folia cocta, psyllii semen tritum, caricæ cum nitro aut calce viva aut iride, quinquefolii radix in vino cocta, scilla tosta, (sed hæc quarto post die soluto vinculo removenda,) cucumeris radix cocta et imposita, muris auricula cum cerato rosaceo, helixinè eodem modo, lens denique palustris trita.

Cap. CXLVIII. Parotidas solvunt butyrum inter

ἐν ἐρίῳ ἐπιτεθὲν, λινόσπερμον σὺν μέλιτι καὶ στέατι αἰγείῳ, κνίδης φύλλα σὺν ἁλσίν, ἀρνόγλωσσον λιῖον ὁμοίως, βαλλωτὴ σὺν στέατι χοιρείῳ παλαιῷ μετὰ ὄξους, ἐρύσιμον σὺν ὕδατι· πυρία δὲ διὰ θαλάσσης· ἱξὸς σὺν ῥητίνῃ καὶ κηρῷ, κυάμινον ἄλευρον σὺν τηλίῳ ἀλεύρῳ καὶ μέλιτι, λαπάθου ῥίζα ἐν οἴνῳ ἐψθῇ, στρύχτου φύλλα μετὰ ἁλῶν, πήγατον λιῖον ἀναληφθὲν κηρωτῇ ῥοδίνῃ, θείον ἄπυρον ὁμοίως· ἡ ῥητίνης ὁμοίως μέρη β', χαλβάνης μέρος α', νίτρον ὥς ὅτι πλείστῳ συμμαλαχθέντα· ἡ πύρεθρον, ἡ ψιμύθιον, ἡ χάλκανθον σύκῳ ἀναληφθὲν καὶ οἴνῳ, ἄσβεστος μετὰ μέλιτος, γαλῆς ζώσης καίσης τέσσα μετὰ κηρωτῆς ἱρίνης, γλαυκὸς τοῦ ὀρεοῦ ἐγκέφαλος καταχριόμενος· ὅλυνθοι ἀπὸ ἀγρίας συκῆς ἐψθέντες, ἤγουν ἐψηθέντες ἐν οἴνῳ, λιῖοι καταπласθέντες.

Κεφ. ρμθ'. Διαφορεῖ δὲ γύματα καταπласσόμενα ἀδιαντον, ἀτράφαξις, ταύρου αἷμα σὺν ἁλφίτῳ, ἀκτῆς ῥίζα, ἐλξίνης ὁμοίως, ἀλθαίας ῥίζα ἐν οἴνῳ ἐψηθεῖσα, ὕοςχυάμου φύλλα σὺν ἁλσὶ λεῖα, βρυωνίας ῥίζα λευκῆς καὶ μελαίνης μετὰ πάλης ἁλφίτου, σικύου ἀγρίου ῥίζα ὁμοίως, ἀμμωνια-

initia impositum in lana, lini semen cum melle ac sevo caprino, urticae folia cum sale, plantago eodem modo, marrubium nigrum cum adipe suillo vetero et aceto, crysimon ex aqua, fofus ex aqua marina: viscum cum resina et cera, fabarum farina cum foeni graeci farina et melle, lapathi radix in vino cocta, solani folia cum sale, ruta trita, cerato rosaceo excepta, sulphur vivum ad eundem modum: resinae partes duae, galbani pars una cum nitro quamplurimo subactae: pyrethrum, cerussave, aut chalcanthum, si cum sicu et vino subigatur: calx viva cum melle, mustelae, quae viva cremata sit, cinis cum cerato irino, noctuae cerebrum illitum: grossi denique et caprilico cocti aut in vino decocti, deindeque triti, et pro cataplasmate impositi.

Cap. CLIX. Tubercula, quae phymata Graecis dicuntur, discutiuntur impositis hisce: adianto, atriplice, taurino sanguine cum polenta, sambuci radice, similiter et helxine, althaeae radice in vino cocta, hyoscyami foliis cum sale tritis, bryoniae tum albae, tum nigrae radice

κὸν μετὰ μέλιτος μαλαχθὲν καὶ ἐπιτεθὲν, ἀπόπατος βοὸς ἐν ὄξει θερμανθεὶς καὶ ἐπιτεθεὶς, ἀρνόγλωσσον μετὰ ἁλῶν λείων, ἀσφοδελου ῥίζα ἢ τὰ φύλλα ἐφθὰ ἐν οἴνου τρυγί, θύμος ἢ θύμβρα μετὰ πάλης ἀλφίτου, κιμωλία μετ' ὄξους ἐπιχρισμένη, ἤρυγγίου ῥίζα καταπλασσομένη, ἢ ἕξος σὺν ῥητίνῃ καὶ κηρῷ, ἱτέας τὰ φύλλα ἀναληφθέντα κηρωτῇ, κονύζης φύλλα, σιλφίου ῥίζα σὺν κηρωτῇ, σκαμμωνίου ὁπὸς σὺν μέλιτι, στρουθίου ῥίζα λεία σὺν ἀλεύρῳ κριθίνῳ ἐψημένη, στέαρ ταύριον σὺν μάννῃ· στέαρ χοίρειον παλαιόν, πλυθὲν οἴνῳ, καὶ ἀναληφθὲν τέφρα ἢ ἀσβέστι· συκαμίνου ὁπὸς μετὰ κηρωτῆς, θέριμνον ἄλευρον καταπλασθὲν εἰς μέλι ζέον, ἀσβέστου μυγίσσης, ἐπιτιθέμενον· κράμβη ὠμὴ μετὰ ἀλφίτου, κυπαρίσσου σφαιρία μετὰ ὠοῦ κοπέντα.

Κεφ. ρν'. Ἐκπέττει γύματα ἀβρότονον ἐψηθὲν σὺν ὠμῇ λύσει, ἄγρου σπέρμα ὁμοίως, σῦκα ξηρὰ μετὰ νίτρου, καὶ σῦκον ἐψηθὲν μελικράτῳ ὁμοίως· καὶ πύρινον καὶ ζεῖνον, λιόσπερμον, αἶρινον, καὶ σὺν περιστεράς κόπρῳ ἐψηθέντα καὶ νίτρῳ· λιόσπερμον μετὰ οἰνομέλιτος ἐψηθὲν· γύρις με-

cum polline polentae, cucumeris agrestis radice eodem modo, ammoniaco cum melle subacto, fimo bubulo in aceto calfacto, plantagine cum sale trito, asphodeli radice foliisque in vini faece coctis, thymo vel thymbra cum polentae polline, cimolia terra cum aceto illita, eryngii radice apposita, aut visco cum resina et cera, salicis foliis cerato exceptis, conyzae foliis, silphii radice cum cerato, scammoniae liquore cum melle, struthii radice trita et cum farina hordeacea cocta, sevo taurino cum manna, suillo adipe antiquo, vino eloto et cum cinere aut calce viva subacto: mori liquore cum cerato: lupinorum farina cum ferventi melle in cataplasmatibus formam redacta, addita etiam calce viva: brassica cruda cum polenta, cypressi denique globulis cum ovo tussis.

Cap. CL. Tubercula concoquunt abrotanum cum farina cruda coctum, viticis semen eodem modo, caricae siccae cum nitro, eadem in aqua mulsa coctae: tritici, zeae, lolii ac seminis lini farinae cum fimo columbino et nitro coctae: lini semen cum vino mulso coctum:

- τὰ πίσης καὶ ἐλαίου καὶ ὕδατος ἢ ὄξους ἐψηθεῖσα· ζύμη μετὰ ἁλῶν, θέρμοι ἐν ὄξει ἐφθοὶ καταπλασθέντες· χαλβάνη καθ' ἑαυτὴν, λινόσπιρμον μετὰ θείου καὶ ἰριως· ἄσσιος λίθος σὺν κηρωτῇ· ἐξικμᾷζει δὲ καὶ τὰ ὑπώπια.

Κε φ. ρνα'. Ῥῆσσει δὲ φύματα θαψίας χυλὸς μετὰ θείου καταχρίόμενος, γαρκίσσου ῥίζα σὺν μέλιτι καὶ αἰρίνω ἀλεύρω καταπλασθεῖσα, πρόπολις, θέρμοι μετὰ ὄξους ἐφθοὶ καταπλασθέντες, σικύου ἀγρίου ῥίζα ἀναληφθεῖσα ῥητίνῃ τερμινθίνῃ, καππάρειως ῥίζα ὁμοίως, ρίτρον μετὰ ζύμης ἢ σύκων, ἄλις ὁμοίως, κανθαρίς ἀναληφθεῖσα ῥητίνῃ.

Κε φ. ρνβ'. Τὰς δὲ ἐντὸς ἀποστάσεις ῥῆσσει θάλασσα ποθεῖσα μετὰ μελικράτου.

Κε φ. ργγ'. Καὶ σκληρίαν μαλάσσει λίθος πυρίτης κεκαυμένος, ἀναληφθεῖς ῥητίνῃ τερμινθίνῃ, ἢ διαρυγίς ὁμοίως, ἄσσιος λίθος ὁμοίως, μόρου τοῦ δένδρου χυλὸς· ἐγκόπτεται δὲ ἰσχυρῶς ἢ ῥίζα, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ εὐρίσκειται ἐπίπαγος· ξιφίου ῥίζα σὺν ὄξυμέλιτι, ὀνόβρυχis καταπλασσομένη, ὄξος

pollen cum pice, oleo et aqua aut aceto coctus: fermentum cum sale, lupini in aceto cocti et impositi, galbanum per se, lini semen cum sulphure et iride: lapis denique assius cum cerato, qui quidem hypopya etiam exsiccet.

Cap. CLI. Tubercula vero rumpunt thapsiae succus cum sulphure illitus, narcissi radix cum melle farinaque loliacea imposita, propolis, lupini in aceto cocti et anore cataplasmatibus impositi, cucumeris agrestis radix, excepta resina terebinthina, capparis radix eodem modo, nitrum cum fermento aut ficubus, similiter et sal: cantharis denique cum resina subacta.

Cap. CLII. Internos autem abscessus rumpit aqua marina cum mulsa epota.

Cap. CLIII. Durities emolliant pyrites lapis ustus, resina terebinthina exceptus: diphryges eodem modo, sio et lapis assius, itemque lycium: mori arboris liquor, qui quidem altius incisa radice postridie concretus reperitur: gladioli radix cum aceto mulso, onobrychis imposita,

Θερμὸν καταντλούμενον, σπόγγος ὄξει διερὸς, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἐγκαίμων ἀποστημάτων, ὀρίανον σὺν μέλιτι, πολίου ῥίζα ὁμοίως, πίσσα ὑγρὰ σὺν κηρῷ ταχιῖσα, πλατάνου φλοιὸς ἐφθὸς καὶ τὰ φύλλα, ῥητίνη τερμινθίνη σὺν στέατι· ὁσημοιδοῦς σπέρμα, γλόμου φύλλα, πενταφύλλου ῥίζα· σῦκον ξηρὸν λιπαρὸν, ἐν θαλάσῃ ἐψηθὲν, λεῖον.

Κεφ. ρηδ'. Χοιράδας διαφορεῖ ἄσβεστος μέλιτι ἢ γλοιῷ ἀναληφθεῖσα, ἢ ἐλαίῳ, ἢ ἄξουγγίῳ, καὶ ἐπιτεθεῖσα· ἄσφαλτος μετὰ γλοιοῦ, ἀπόπατος αἰγὸς ἐν ὄξει ἢ οἶνῳ ἐψηθεῖσα, θερμὴ ἐπιτιθεμένη ὁμοίως, ἀρνόγλωσσον μετὰ ἁλῶν καταπλασσόμενον, ἀδιάντον ὁμοίως, ἁλθαία ἐν οἶνῳ ἐφθή· κρίθινον ἄλευρον ἐν πίσσῃ καὶ οὖρῳ παιδὸς ἀφθόρου καὶ ἐλαίῳ καὶ κηρῷ ἐψηθέντα· αἶρινον ἄλευρον μετὰ κόπρου περισσεύς, καὶ λινόσπερμον ἐν οἶνῳ ἐψηθέντα· μανδραγόρου ῥίζα ὁμοίως, μελισσόφυλλον σὺν ἁλσίν· ἔχιν ἀποδήσας λίνῳ κρέμασον, ὅπως ἀποθάνῃ· εἴτα λύσας τὸ λίνον περίαψον τῷ τραχήλῳ· διαφορεῖ καὶ ἀμφοριακὸν οἶνῳ διεθὲν καὶ ἐπιτεθέν· βαλλωτῇ, ἣν τινες μέλαν πρᾶσιον καλοῦσι, σὺν ἁλσίν· ἀπα-

fotus ex aceto calente, spongia aceto madens, (sed huius potissimum est usus in cruentis apostematis:) origanum cum melle: similiter et polii radix, pix liquida, liquata cum cera, platani cortex coctus, itidemque folia: resina terebinthina cum adipe, sesamoidis semen, verbasci folia, quinquesolii radix: carica denique pinguis, cocta in aqua marina et contrita.

Cap. CLIV. Strumas discutiunt calx viva, excepta melle, aut strigmento, oleove, aut axungia, et imposita: bitumen cum strigmento, limus caprinus in aceto aut vino coctus, calensque similiter impositus, plantago cum sale imposita, pariter et adiantum, althaea in vino cocta: hordei farina in urina pueri Venerem haud experti macerata, exceptaque pice, oleo et cera liquatis: lolii farina cum stercore columbino linique semine in vino cocta: similiter et mandragorae radix, nec non et apiastrum cum sale. Collo linum circumligato, quo praeligata vipera pependit, donec exanimata fuerit. Dissipat et strumas ammoniacum vino dilutum et impositum: ballote, quam

ρίνη ὁμοίως, ἐλξίνη ὁμοίως· ὄνυχες βοῶν, ὄνων, ἢ ἵππων
 κεκαυμένοι, ἐλαίῳ φυραθέντες· ὄστρακον ἵππου κηρωτῇ ἀνα-
 ληφθὲν, πενταφύλλου ῥίζα ὁμοίως λεία σὺν λιβανωτῷ καὶ
 ἄλοις ὀλίγοις, πέπερι σὺν πίσσῃ, σιλφίου ῥίζα σὺν κηρωτῇ,
 σκίλλα ὑπτὴ σὺν κηρωτῇ· διὰ τετάρτης δὲ λύε· ὄλυνθοι
 ἄγριοι καὶ ἡμεροὶ ἐφθοὶ, λιῖοι καταπλασσόμενοι, καὶ πᾶσαν
 συστροφὴν διαφοροῦσι· στύραξ μαλαχθεὶς καὶ ἐπιτεθεὶς, ἀ-
 παρίνη μετὰ ἄξουγγίου, ἴρις ἐφθὴ καταπλασθεῖσα, ἐρύσιμον
 σὺν ὕδατι ἢ μέλιτι, ἐχίδνη ἐφθὴ ἐσθιομένη, πυρία διὰ θα-
 λάσσης, θέρμοι ἐφθοὶ λιῖοι, ἱξὸς σὺν ῥητίνῃ καὶ κηρῷ, καπ-
 πάριως ῥίζα καὶ τὰ φύλλα χλωρὰ λεία σὺν πάλῃ ἀλγίτου,
 καρκῖνοι ποτάμιοι κεκαυμένοι σὺν μέλιτι, κορίου φύλλα σὺν ἐ-
 ρεγμῷ, κυάμων ἐλληνικῶν λέπυρα μετὰ σχιστῆς καὶ ἐλαίου καὶ
 πάλῃς ἀλγίτου, λαπάθου ἀγρίου ῥίζα μετὰ οἴνου ἐφθὴ, λι-
 βανωτίδος φύλλα, λινόσπερμον μετὰ νίτρου, ἢ ἁλὸς, ἢ κο-
 νίας· λίθος πυρίτης κεκαυμένος, ἀναληφθεὶς ῥητίνῃ τριμινθί-
 νῃ, ἄσσιος λίθος ὁμοίως, φακὸς ἐν ὄξει ἐψηθεὶς· κατα-
 χρίονται δὲ ὠφελίμως χοιράδες καὶ αἵματι γαλῆς. Ἄλλο·

nonnulli marrubium nigrum nominant, cum sale: simili
 modo et aparine, itemque helxine, ungulae bubulae, asi-
 ninae, aut equinae ustae, et cum oleo subactae, testa for-
 nacum cerato excepta. Similiter quinquefolii radix trita
 cum ture et exiguo sale, piper cum pice, silphii radix
 cum cerato, scilla tosta cum cerato, sed quarto post die
 resolvenda. Grossi, tam sylvestres quam domestici, cocti,
 triti et impositi, etiam qualemcunque collectionem dissi-
 pant: styrax remollitus atque impositus, aparine cum
 axungia, iris cocta et imposita, erysimum cum aqua aut
 melle, vipera cocta in cibis sumpta, fots ex aqua mari-
 na, lupini cocti tritique, viscum cum resina et cera, cappa-
 ris radix foliaque virentia trita cum polline polentae, can-
 cri fluviatiles cremati cum melle, coriandri folia cum fa-
 ba fresa: fabarum graecarum cortices cum alumine scis-
 sili, oleo et polentae polline: agrestis lapathi radix cum
 vino cocta, libanotidis folia, lini semen cum nitro, aut
 sale, aut lixivio, pyrites lapis ustus et resina terebinthina
 exceptus: assius lapis eodem modo: lens denique in aceto

πρὸς χοιράδας καὶ παρωτίδας καὶ σκληρίας πάσας ἢ διὰ ὅ-
ξους εἰργασμένη < α', ῥητίνης φρυκτῆς < α', κηροῦ πυρ-
ροῦ < α', χαλβάνης οὐγγίας γ', τῆξον ὁμοῦ πάντα, καὶ μα-
λάξας χρῶ. Ἄλλο· κράμβης φύλλα μετὰ χοιρείου στίατος
κόψας, ὥστε γενέσθαι ὡς μυελόν, καὶ εἰς ῥάκος λινούν ἐμ-
πλαστρώσας ἐπὶ τὸ πάθος. Ἰτέας φλοιὸν καύσας, καὶ τὴν
τέφραν κοσκινίσας, καὶ μετὰ ὕδατος φυράσας, καὶ ποιήσας
κολλύριον, ἐπίθεις ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πάθους, καὶ ὅτε
τρυπήσῃ, ἐπίθεις λινόσπερμον πεφρυγμένον καὶ κεκοπανισμένον.
Ἄλλο δόκιμον· χαμαικίρασος πόα ἐστὶ μικρὰ, ἡυομένη ἔνθα
τὰ βλάχνα γίνεται, καὶ κατὰ καιρὸν ὅτε καὶ ὁ καρπὸς τοῦ
δένδρου· καρποὺς δὲ ποιεῖ β' ἢ γ' ὁμοίους κερασίων· ἄνθη
δὲ εὐώδη λίαν, ὥσπερ μόσχος.³⁹ ταύτης δέσμη, διὰ γ' ῥιζῶν,
φύλλων καὶ καρποῦ, σὺν οἶνῳ ἔψομένη καὶ ἀποτριτουμένη,
ἀπαράβατόν ἐστι.

Κεφ. ρνέ. Περίεπτον δὲ πρὸς χοιράδας ἀρνογλώσσου

39) Moses Chorenensis saec. V. primus moschi mentionem fecit.
(Geogr. ad calc. hist. armen. p. 365. 366.)

cocta. Sed et utiliter strumae sanguine mustelae perun-
guntur. Aliud: ad strumas, parotidas et quamvis duri-
tiam valet quod praeparatur medicamentum ex aceti re-
sinae frixae, cerae fulvae an. drachma una, galbani unc.
iij: omnibus simul liquatis et in malagma redactis utitor.
Aliud: brassicae folia cum adipe suillo tundito, usque-
dum evadat mixtura medullae similis: quam panno lineo
inductam instar emplastri adhibe loco affecto. Aliud: ci-
nerem o cremato salicis cortice cribratum cum aqua subi-
gito, formatoque collyrium, quod summae parti affectae
impones: hanc ubi perfoderit, lini semen frixum pistil-
loque tusum adhibeto. Aliud probatum: chamaecerasus
herbula est, quae inter filices nascitur, ac eodem tempo-
re, quo et fructus cerasi arboris. Fructus duos tresve
producit cerasio similes, flores sunt perquam odorati mo-
schi instar. Huius manipulus e radicibus tribus, foliis ac
fructu in vino coquitur ad tertias, estque certissimum ex-
ploratissimumque remedium.

Cap. CLV. Ad strumas amuleti ratione alligantur

ρίζα, τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ λαμβανομένη καὶ ἐνδεσμευομένη κυτί-
δι· λαπάθου ἀγρίου ρίζα ὁμοίως, ἀσφοδέλου ρίζα ὁμοίως,
ἡρυγγίου ρίζα· πρόλεγε δὲ, εἰς ὃν λαμβάνεται, ἀφ' ἐσπέρας
κατὰ σελήνην ἀπὸ ὀκτωκαιικοστῆς ἕως τριακάδος, καὶ οὕτω
περίαπτε.

Κεφ. ρνς'. Μελικηρίδας δὲ διαφορεῖ μελίλωτον κατα-
πλασσόμενον σὺν ἀλεύρῳ τηλίνῳ ἢ πυρίνῳ, λαπάθου ἀγρίου
ρίζα λεία καὶ τὰ φύλλα, ἀρνογλώσσου φύλλα ὁμοίως.

Κεφ. ρνζ'. Στεατώματα δὲ διαφορεῖ βουφθάλμου ἄν-
θη λεία σὺν κηρωτῇ, κυκλάμινος λεία καταπλασσομένη.

Κεφ. ρνη'. Βρογχοκήλας δὲ διαφορεῖ βδέλλιον σιάλω
τοῦ πάσχοντος νήστεως ⁴⁰ μαλαχθέν καὶ ἐπιτεθέν· ἄσβεστος μετ'
ἄξουγγίου διαφορεῖ, ἢ σαῦρα προσβληθεῖσα τῇ βρογχοκήλῃ,
ἢ μάντις· ἔστι δὲ ὁμοιος ἀκρίδι Ἰνδικῇ· εἴτα κρεμασθεῖσα ἐν
ᾧ κατάρκεται τόπῳ.

Κεφ. ρνθ'. Πολύπους δὲ ἐξεσθίει προελκωθέντας
δρακοντίου ρίζα καταχρισθεῖσα, καὶ ὁ χυλὸς αὐτῆς διαχρίο-

40) Vulgo νηστικοῦ.

plantaginis radix, sinistra manu eruta et pelli illigata, la-
pathi agrestis radix eodem modo, uti et asphodeli radix,
itemque cryngii. Pronuntiato vero prius eiusce nomine,
cuius gratia exquiritur, erui debet sub vesperum, a vi-
cēsima octava luna usque ad tricesimam, itaque adal-
ligari.

Cap. CLVI. Meliceridas autem discutiunt melilotus
imposita cum farina foeni gracci aut tritici, lapathi agre-
stis radix foliaque trita, similiterque folia plantaginis.

Cap. CLVII. At steatomata discutiunt buphthalmi
flores triti cum cerato, et cyclamen tritum et pro cata-
plasmate impositum.

Cap. CLVIII. Bronhocelas haec dissipant: bdellium
laborantis ieiuni saliva emollitum et impositum, calx vi-
va cum axungia, lacerta bronhocelae admota, aut man-
tis, quae indicac locustae similis est: suspendatur vero
postea in eo, quo aeger decumbit, loco.

Cap. CLIX. Polypos prius exulceratos exedit dra-
contii radix illita, itemque succus eiusdem inunctus. Sic

μνος, ἐλιλίσφακον καταπλασσόμενον· κυπαρίσσου ὑφαιρία κοπέντα, καὶ σύκου σαρκὶ ἀναληφθέντα, καὶ καταπλασσόμενα, καὶ ἐντιθέμενα· ὁπὸς σιλφίου μετ' ἰοῦ, ἢ χαλκάνθου· κόπρος κυνεία λευκὴ, ὅξιν λιοτριβηθεῖσα καὶ διαχριομένη, ἢ ἐγχυματιζόμενη, ποιῇ ἀκριβῶς.

Κεφ. ρξ'. Ὀζαίνας πρᾶϋνει ἀριστολοχίας ῥίζα σὺν κυπρίδι, κισσοῦ κορύμβων χυλὸς ἐγκλυζόμενος, καὶ τὰς σηπεδόνας ἐκκαθαίρει· κιννάμωμον μετ' ἐλλεβόρου λευκοῦ καὶ στρουθίου, ἅμα τῇ πταρμικῇ προσαγόμενον· ἐλλέβορος μετὰ καρδάμου ὁμοίως. Πταρμικὸν ἐπὶ ἡμέρας ἑ' πρόσαγε· εἴτα τῇ πολυείδου λεγομένη σφραγίδι διάχρει, ἄχρῃς ἂν πεπανθῶσιν· ἢ καλαμίνθης χυλὸν ἐγχυματίζει, ἢ ξηρὰν καλαμίνθην λείαν ἐμφύσα διὰ σιφῶνος, ἢ βατραχίου χυλῷ σὺν στυπτηρίᾳ διάχρει μετ' ὅξους, ἢ χαλκάνθῳ, ἢ ψωρικῷ μετὰ μέλιτος.

Κεφ. ρξα'. Πρὸς δὲ τὰ ἐν μυκτῆρσιν ἔλκη ποιῇ ἀμόργη ἐλαίου ἐφ' ἣν διαχριομένη, λύκιον ὁμοίως, καὶ τὸ ἰνδικὸν οἶνω ἀνιθεὶν καὶ διαχρίόμενον, σανδαράχην σὺν ῥοδίῳ γλοιοποιηθεῖσα. Λιθάργυρος, λιβατωτὸς, στυπτηρία σχιστὴ,

et salvia imposita: cupressi globuli tusi et carne ficus excepti, tum impositi, tum etiam inditi: silphii liquor cum aerugine aut chalcantho. Caninum denique stercus album, cum aceto tritum et inunctum, aut etiam infusum, eximie confert.

Cap. CLX. Ozaenas mitigant aristolochiae radix cum cyperide, hederaceorum corymborum succus infusus, qui putrida etiam ulcera expurgat: cinnamomum cum helleboro albo et struthio, id quod simul etiam sternutatorium est: similiter et helleborus cum nasturtio. Sternutatorium diebus adhibeto X: post polyidae dicta sphragide oblinito, donec ulcera maturentur: aut calaminthae succum infundito, aut aridam ipsam tritam insufflato per fistulam: aut ranunculi succo et alumine, aceto addito, inungito: aut chalcantho vel psorico cum melle.

Cap. CLXI. Ulceribus narium conferunt amurca olei cocta et illita, lycium simili modo, indicum vino solutum et illitum, sandaracha cum rosaceo ad strigmenti crassitiem redacta: argenti spumae, turis, aluminis

ψιμύθιον, ἴσα σὺν οἴνῳ καὶ ῥοδίνῳ. Τὰ δ' ἐν αὐταῖς σαρκώματα στέλλει καὶ ἔλασσοι προσαγόμενα ἄρσενικὸν καὶ σανδαράχη, καὶ ἀσπαλάθου ῥίζα λεῖα, ὅπως σιλφίου μετ' ὠοῦ, χάλκανθον κεκαυμένον, μετὰ οἴνου γλοιωθέν.

Κε φ. ρξβ'. Τραύματα δὲ πρόσφατα καὶ ἀφιστῶτα κολλᾶ καὶ κόλπους καταπλασσόμενα λεῖα, αἰζωον, λογχίτις, χαμαιπίτυς, ἥρακλεια, ἐλελίσφακον, ἑλιξ ἀμπέλου, ἀναγαλλίς, ἀνδρόσαιμον, ἀρνόγλωσσον, βάτου φύλλα· ἀλόη σὺν ὄξει μετὰ μοτῶν, καὶ καθ' ἑαυτήν· ἀμόργη ἐψημένη μετὰ μοτῶν, ἀλθαίας ῥίζα σὺν οἴνῳ ἐψηθεῖσα, ἀγριελαιῖς φύλλα σὺν μέλιτι, ἀκτῆς φύλλα λεῖα, ἀριστολοχίας ῥίζα σὺν ὄξει, γλυκύρριζα πρόσφατος κοπεῖσα καὶ καταπλασθεῖσα, ἥ ἐψηθεῖσα ἐν ὕδατι· ἑλαφοβόσκου ῥίζα λεῖα· σμύρνα σὺν ὕδατι καταχρισθεῖσα καὶ ἐπιπασθεῖσα ξηρά· λίβανος ὁμοίως, σμυρνίου ῥίζα καταπλασσομένη, ἡριγέροντος ῥίζα σὺν ὄξει, ἰὸς σιδήρου λεανθεῖς ἐπὶ πολὺ μετ' οἴνου καὶ σμύρνης ἐν ἡλίῳ, λεῖος· ἱππούριδος φύλλα, ἰσάτειος φύλλα ἡμέρου καὶ ἀγρίας· κενταυρίου τοῦ μεγάλου χυλὸς τῆς ῥίζης, φύλλα κενταυρίου

scissilis et cerussae pares portiones cum vino et rosaceo. Carnes vero in naribus excrescentes reprimunt minuuntque admota arsenicum, sandaracha, radix aspalathi trita, silphii liquor cum ovo, chalcanthum denique ustum, cum vino ad visci crassitudinem redactum.

Cap. CLXII. Vulnera recentia hiantiaque, nec non et sinus glutinant haec trita et imposita: sempervivum, lonchitis, chamaepitys, Heraclea, salvia, vitium capreoli, anagallis, androsaemon, plantago, rubi folia, aloë ex aceto cum linamentis, aut per se, amurca cocta linamentisque excepta, althaeae radix in vino cocta, oleae agrestis folia cum melle, sambuci folia trita, aristolochiae radix cum aceto, glycyrrhiza recens contusa et imposita, aut in aqua cocta: pastinacae radix trita, myrrha ex aqua illita, itemque sicca inspersa: tus eodem modo, smyrnii radix pro cataplasmate imposita, senecionis radix cum aceto, ferrugo cum myrrha diutius in sole trita, equiseti folia trita, isatidis tum sativae tum sylvestris folia, centaurii maioris e radice succus, centaurii minoris folia vi-

τοῦ λεπτοῦ χλωρὰ λιῖα, κονύζης φύλλα· γῆς ἔντερα καὶ νεύρων διακοπὰς κολλᾶ, λιῖα ἐπιτιθέμενα· κυκλάμινον σὺν ὄξει καὶ μέλιτι, κυπαρίσσου φύλλα λιῖα, λιβανωτίδος φύλλα χλωρὰ, λυσιμάχιος πόα, μυριόφυλλον καταπλασσόμενον, ὄρχεως τῆς σεραπιάδος ῥίζα, πενταφύλλου φύλλα μετὰ μέλιτος, περιστερεᾶς αἷμα.⁴¹

Κεφ. ρξγ'. Πρὸς δὲ τὰ ἐπιπόλαια τραύματα πολύκνημον λιῖον, τὸ ἐν τοῖς θυλακίοις τῆς πτελέας ὑγρόν· καὶ ὁ φλοιὸς δ' αὐτῆς ἐπιδιόμενος, (ἔστι γὰρ ὡς φίλυρα,) κολλᾶ, καὶ ἀφλέγμαντα ποιεῖ· πρίνου χυλὸς, ῥᾶ λιῖον σὺν οἶνῳ, σύμφυτον λιῖον, σκόροδα καέντα καὶ καταπλασσόμενα. Παραδόξως δὲ τὰς διακοπὰς τῶν νεύρων καὶ τὰ πρόσφατα τραύματα παρακολλᾶ ἄγχουσα καταπλαοθεῖσα.

Κεφ. ρξδ'. Πρὸς δὲ τὰς τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως διαιρέσεις, καὶ νεύρων καὶ μηνίγγων, καὶ τὰς φλεγμονὰς ἀρ-

41) *Περিসτερεῶνος ὁμοίως, verbenacae similiter, mavult Moibanus.*

ridia trita, conyzae folia. Terrestres lumbrici etiam praecisos nervos glutinant, si triti imponantur: cyclamen cum aceto et melle, cupressi folia trita, libanotidis folia viridia, lysimachia herba, millefolium impositum, orcheos serapiadis radix, folia quinquefolii cum melle, columbae denique sanguis.

Cap. CLXIII. Ad vulnera vero superficialia valent polycnemon tritum, humor, qui intra folliculos ulmi reperitur, quin et ulmi cortex, fasciae loco vulneribus superilligatus, (sunt enim illi tenues tunicae tiliae ad instar,) ea glutinat et ab inflammatione vindicat: ilícis contritae succus, rha tritum cum vino, symphytum tritum, allia usta et imposita. Sed prae ceteris anchusa imposita nervorum praesectiones recentiaque vulnera mirabiliter agglutinat.

Cap. CLXIV. Ad colli vesicae, nervorum ac meningum divisiones, earundemque partium inflammationes convenit butyrum impositum in linamento. Sed post cal-

μόξει βούτυρον ἐπιτιθέμενον ἐν μοτῶ· ἐπὶ δὲ τῶν λιθοτομιῶν δεῖ ὀξάλμη παραχρῆμα καταντλεῖν.

Κεφ. ρξε'. Τὰς δὲ κατὰ νεύρων τρώσεις ἀφλεγμάντους τηρεῖ καταπλασσόμενα κόκκος βαρκικὴ λεία σὺν ὄξει καὶ μέλιτι, κραταιόγονον λεῖον, κρίνου ῥίζα ἐφ' ἣν ἐν οἴνῳ λειανθεῖσα, ἢ ναρκίσσου⁴² ὁμοίως, ὅπως σιλαρίου μετὰ τινος τῶν θερμαντικῶν ἀποξημάτων ἐπιτιθέμενος, νευράδος, ἣν καὶ ποτήριον καλοῦσι, ῥίζα· ἄγχουσα καταπλασθεῖσα.

Κεφ. ρξζ'. Ἀνάγει δ' ὁστέα καὶ ἀφίστησι πύνακος ῥίζα ξηρὰ ἐπιτιθιμένη, καὶ ἀριστολοχίας ὁμοίως, βρουωνίας λευκῆς ἢ μελαίνης ῥίζα ὁμοίως, ἱρις ξηρὰ, ὀρόβιον ἄλευρον· συκῆς φύλλα καὶ κράδαι ἀπαλαί, σὺν μήκωνος ἀγρίας φύλλοις καταπλασσόμενα· λινόσπερμον σὺν ἀνίσῳ, ἱρις σὺν χαλκάνθῳ καὶ κενταυρίῳ, πευκεδάτου ῥίζα, χάλκανθος⁴³ σὺν ὑοσκυάμου σπέρματι, χαμαελίων μέλας.

Κεφ. ρξζ'. Ἀκίδας δὲ καὶ σκόλοπας ἔλκει καταπλα-

42) Sarac. recte suadet loco τάρδη.

43) Sic Sarac. suadet; χαλκάνθη ῥίζα vulgo; λευκακάνθη ῥίζα Moiban.

culosorum incisionem muriam acidam quamprimum affundere oportet.

Cap. CLXV. Nervorum autem vulnera tuentur ab inflammatione imposita haec: granum tinctile tritum cum aceto et melle, crataegonum contritum, lilii radix in vino cocta tritaque, narcissi itidem radix eodem modo: sylphii liquor cum aliquo calfacientium decoctorum impositus: neuradis, quam et poterium vocant, radix: anchusa denique cataplasmatibus more imposita.

Cap. CLXVI. Ossa infracta extrahunt ac remonent inditi pulveres radices panacis et aristolochiae, itemque bryoniae, seu albae, seu etiam nigrae, nec non et iridis, cervi quoque farina, fici folia tenellique ramuli cum agrestis papaveris foliis impositi, lini semen cum aniso, iris cum chalcantho et centaury, peucedani radix, chalcanthum cum hyoscyami semine, chamaeleon niger.

Cap. CLXVII. Infixa corpori spicula et aculeos ex-

σθέντα ὀρμίνου φύλλα, καὶ τὸ σπέρμα μετ' ἁλφίτου· ξι-
φίου ῥίζα σὺν ὕδατι, ἢ καὶ καθ' ἑαυτήν, ἢ σὺν λιβανωτῷ
καὶ οἶνω· ἱριως ῥίζα· λιοντοποδίου καρπὸς καὶ φύλλα μετ'
ἁλφίτου· ἀμμωνιακὸν σὺν μέλιτι· ὄρχις ἢ βοτάνη καταπλάσ-
σομένη· ἀναγαλλίς ὁμοίως· ἀριστολοχίας ῥίζα ὡσαύτως· κα-
λάμου φραγμίτου ῥίζα, καὶ τοῦ μεγάλου τὰ φύλλα λεία·
ποχλῖαι σὺν τῇ σαρκί· ταρκίσσου ῥίζα, ἢ βολβὸς σὺν μέλιτι
σίγηπι μετὰ ζύμης· ὄξυακάνθου ῥίζα· δίκταμνον· τοῦτο δὲ
φασιν ἐν Κρήτῃ τεμηθείσας, ὑπὸ τινων τοξευθείσας αἰγας,
ἐκβάλλεν τὰ βέλη· πρόπολις ἐπιτιθεμένη, πυκνοκόμου καρ-
πὸς· λείος, σαύρας κεφαλή· λεία, σιλοῦρου ταριχηροῦ σὰρξ, τε-
βροῦ πυτία, τράγιον πινόμενον.

Κεφ. ρξή'. Ερυσιπέλατα δὲ ἰᾶται καταχριόμενα ταῦ-
τα, ὄξους καὶ ῥοδίνου μυχνυμένων· ψιμύθιον, λιθάργυρος· ἢ
γῆ κιμωλία, ἢ χία, ἢ σελινουσία. Μίγνυται δὲ χυλὸς ἄρ-
νογλώσσου ἢ σέριδος, ἢ πολυγόνου, ἢ ἀγριελαιίας, ἢ ἀνδρά-
χνης, ἢ αἰζώου, ἢ στρέχνου, ἢ ὕοσκυάμου, ἢ κορίου, ἢ
πηγάνου, ἢ σελίνου, ἢ ἐλξίνης, ἢ ἡδυόσμου· Ποιεῖ καὶ λιθ-

trahunt haec cataplasmatum instar imposita: hormini fo-
lia et semen cum polenta, gladioli radix cum aqua, aut
etiam ipsa per se, vel cum ture ac vino: iridis radix,
leontopetali semen et folia cum polenta, ammoniacum
cum melle, orchis herba imposita, similiter et anagallis,
itemque aristolochiae radix: arundinis phragmitis radix,
et grandioris folia trita: cochleae cum sua carne, narcissi
radix aut bulbos cum melle, sinapi cum fermento, acu-
tae spinae radix: dictamnium, cuius quidem pastu aiunt
etiam in Creta capras tela, quibus ictae sunt, excutere:
propolis imposita, pycnocomi semen tritum, lacertae ca-
put tritum, siluri salsi caro, hinnuli coagulum, tragium
denique in potu sumptum.

Cap. CLXVIII. Erysipelata sanant illita haec, ad-
mixtis aceto et rosaceo: cerussa, lithargyrum, terra cimo-
lia, vel chia, vel selinusia. Additur autem succus plan-
taginis, aut intybi, aut polygoni, aut oleae agrestis, aut
portulacae, aut sempervivi, aut solani, aut hyoscyami,
aut coriandri, aut rutae, aut apii, aut helxines, aut men-

ἀργυρος μετὰ ῥοδίνου λείος· ὥχρα μετ' ὄξους· ἰὸς σιδήρου
 οὖν ὄξει καὶ ψιμυθίῳ καὶ θείῳ καὶ λιθαργύρῳ· λιθάργυρος
 μετὰ πηράνου χυλοῦ καὶ ὄξους καὶ ῥοδίνου· μηκώνιον σὺν
 ὄξει· ἢ ἀκακία, διφρυγὲς ὀπτὸν, σχιστὴ, ἴσα μετ' ὄξους·
 ἄκρως δὲ ποιεῖ τοῦτο.

Κε φ. ρξθ'. Καταπλασσόμενα δὲ μετ' ἀλαίτου πάλης
 ποιῇ πρὸς ἐρυσίπειλας ταῦτα· ἀρνόγλωσσον, κόριον, σέλι-
 νον, ἀνδράχνη, αἰζῶον, μυὸς ὦτα, στρύχνον, ὑοκυάμου
 φύλλα, ἐλξίνης, κάλυκος, τῆς καλουμένης ὀνοκλείας⁴⁴, ῥίζα,
 ποτυληδῶν, κράμβης φύλλα, κύπρου φύλλα, κυπαρίσσου
 ὁμοίως, λυκάψου φύλλα, ὠκίμου φύλλα, καλάμου γλοιὸς
 γλωρὸς λείος, κρότωνος φύλλα λεία καθ' ἑαυτὰ, ἢ μετ'
 ὄξους· κρίνου ἄνθος καὶ φύλλα σὺν οἴνῳ· κύτινοι ἐφ' ὧ
 σὺν οἴνῳ λείοι σὺν φακοῖς καὶ ῥόδοις ξηροῖς· κώνιον
 γλωρὸν λείον, μανδραγόρου ῥίζα σὺν ὄξει· λεία, μαλά-
 χης φύλλα ἐφ' ἃ μίγντ' ἐλαίῳ, λευκανθέμου φύλλα καθ'
 ἑαυτὰ, φακὸς ὃ ἐπὶ τῶν τελεμάτων λείος, ἀκίνου φύλλα λεία

44) Diosc. 4, 23.

thac. Confert et lithargyrum cum rosaceo tritum: eadem
 cum rutae succo, aceto et rosaceo: ochra cum aceto: ru-
 bigo ferri cum aceto, cerussa, sulphure et lithargyro:
 meconium cum aceto: acacia, diphryges tostum et alumen
 scissile paribus portionibus cum aceto: et hoc quidem re-
 medium eximie iuvat.

Cap. CLXIX. Faciunt vero haec ad erysipelata cum
 polline polentae more cataplasmatum imposita: plantago,
 coriandrum, apium, portulaca, sempervivum, auricula
 muris, solanum, hyoscyami folia, itemque helxines: ca-
 lycis seu anchusae, quam onocleam vocant, radix, um-
 bilicus Veneris, brassicae folia, cypri folia, similiterque
 cupressi, lycopsis folia, itemque ocini, arundinis cortex
 viridis contritus, ricini folia trita, per se, vel cum aceto,
 lilii flores et folia cum vino, cytini cocti cum vino et
 triti cum lentibus et rosis siccis, conium virido tritum,
 mandragorae radix cum aceto contrita, malvae folia cocta,
 oleo addito, leucanthemi folia per se, lens palustris trita,

σὺν περιστερεῶνος φύλλοις λείοις καὶ ὄξει, στρατιώτης δ' ἐπὶ τῶν ὑδάτων, σχίνου φύλλα, . σεῦτλον ἐσθὼν σὺν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ λείον· μελάμφυλλον, ὃ δὴ καὶ παιδέρωτα, οἱ δ' ἄκανθον καλοῦσι, καθ' ἑαυτὸ χλωρὸν λείον, καὶ σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ καὶ σὺν ἄρτῳ, ποιεῖ ἄκρως· σποδὸς μετὰ κρόμβης χυλοῦ καταντλούμενος.

Κεφ. ρο'. Ἐρπητας δ' ὠφιλεῖ μὲν καὶ τὰ πρὸς ἐρυσιπέλατα ἀναγεγραμμένα, καὶ μάλιστα ὅσα ἐπιτεταμένως στύφει κατάχριστα καὶ καταπλάσματα· ἰσάτεως φύλλα λεία σὺν ὕδατι καταπλασσόμενα, βάτου φύλλα ὁμοίως· ἀπόπατος αἶγος σὺν ὄξει ἐπιπλασσόμενος, ἢ βηχίου φύλλα σὺν ὕδατι, μυρσίνης φύλλα σὺν ἀλφίτῳ, πενταφύλλου ῥίζα σὺν ἀλφίτῳ· σφονδύλιον λείον σὺν πηγάνῳ καὶ ὄξει· καταχρίεται δ' ὠφελίμως ἄσβεστος σὺν ὄξει ἐπὶ τῶν ἀνελκώτων· ἐὰν δ' ἤλκωμένοι ᾖσι, σὺν κηρωτῇ, διαφυγῆς σὺν ὄξει. ἢ γῆ κιμωλία ὁμοίως, λύκιον, πίτυος φλοιὸς ἀναληφθεὶς κηρωτῇ κυπρίνῃ· πίτυος φλοιοῦ < β' μετὰ χαλκάνθου < α' σὺν κηρωτῇ· ἢ σηπεδόνα ξύλου λεάνας, καὶ μίξας ἄνισον λείον ἶσον καὶ

acini folia trita cum foliis verbenacae et aceto: stratiotes aquaticus, lentisci folia, beta cocta in vino et oleo tritaque: melamphyllum, quod alii paederota, alii acanthum vocant, per se virens tritum et cum aceto rosaceo et pane strenue iuvat: itemque spondium cum brassicae succo affusum.

Cap. CLXX. Ad herpetas prosunt, tum quae ad erysipelata sunt, tum vero maxime quae intense astringunt, seu illita, seu etiam cataplasmatibus in modum imposita, nempe isatidis folia trita, ex aqua adhibita, similiterque rubi folia, fimus caprarum cum aceto impositus, tussilaginis folia ex aqua, myrti folia cum polenta, quinquefolii radix cum polenta, sphondylium tritum cum ruta et aceto. Utiliter autem illinitur calx viva in his, qui minime sunt exulcerati, cum aceto: si vero exulcerati fuerint, cum cerato: diphryges cum aceto, similiterque terra cimolia, lycium, pini cortex cerato cyprino exceptus, pini corticis drach. ij. cum chalcanti drach. i., cerato exceptae. Aliud: tritam lignorum cariem cum pari aniso

έλαιον, φύρα, καὶ ἐνδήσας ὀθονίῳ, καύσαι λείωσον, καὶ οὕτω κατάπασσε. Ποικῆ καὶ σῶρι κεκαυμένον σὺν ὄξει, μίση σὺν ὕδατι, μέλαν γραφικὸν σὺν ὄξει ἐπιτιθέμενον ἄνωθεν, κράμβης φύλλα· ἢ θείου γο. α', λιθαργύρου γο. β' μετ' οἴνου λιῖα κατάχριε· ἢ σκορόδων < α', καρύων πικρῶν < β', κρόκου < ἡμισυ συλλέαντας κατάχριε· κατάντλει δ' ὄξει ψυχρῷ.

Κεφ. ροα'. Τὰς δὲ ἐπινυκτίδας ἀγριελαίας ἄνθεισι κατάπλασσε, ἢ ῥάμνου, ἢ ἄγνου φύλλοις σὺν μέλιτι, ἀμυγδάλοις πικροῖς σὺν οἴνῳ, προβάτου κόπρῳ καθ' ἑαυτήν, ἀρνογλώσσῳ καθ' ἑαυτὸ, σταφίδι μετὰ πηγάνου, ἀψινθίῳ σὺν ὕδατι, κορίῳ χλωρῷ λείῳ, σαμψύχῳ σὺν ὕδατι, σικύου φύλλοις ὁμοίως.

Κεφ. ροβ'. Πρὸς δὲ τὰ κήρια ἁρμόζει σταφίς μετὰ πηγάνου, συκῆς φύλλα ἀπαλῆς σὺν μέλιτι, κάρδαμον σὺν μέλιτι καὶ λινοσπέρμῳ, σικύου ἡμέρου ῥίζα σὺν μέλιτι, θείον ἄπυρον σὺν κηρωτῇ ὀλίγῃ ἢ ῥητίνῃ τερμινθίνῃ.

addito oleo subigito: hæc illigata linteolo urito, rursumque terito, itaque inspergito. Confert et sory ustum cum aceto, misy ex aqua, atramentum scriptorium cum aceto parte superiore adhibitum, brassicae folia. Aliud: sulphuris uncia j., lithargyri unc. ij. cum vino tere et illine. Aut: allii drach. j., amygdalarum amarum drach. ij., croci drach. semis simul conterito et illinito: frigido vero aceto perfundito.

Cap. CLXXI. Epinyctidibus agrestis oleae flores imposito, aut rhamni viticisve folia cum melle, amygdalas amaras cum vino, sinum ovillum per se, plantaginem per se, uvam passam cum ruta, absinthium ex aqua, coriandrum viride tritum, sampsuchum ex aqua, folia denique cucumeris eodem modo.

Cap. CLXXII. Favis autem ista conveniunt: uva passa cum ruta, fici tenellae folia cum melle, nasturtium cum melle et lini semine, cucumeris sativi radix cum melle, sulphur vivum cum cerato exiguo aut resina terebinthina,

Κεφ. ρογ'. Τὰ δὲ ἐκ τῶν ὑποδημάτων παρατρίμματα ἐπώδυνα ὄντα ἄπονα ποιεῖ καὶ ἀφλέγμαντα πνεύμων χοίρειος ἢ ἄρκειος ἐπιτεθεῖς, κρόμμυον σὺν ὀρνιθείῳ στέατι λιῖον, ἢ ἀλφίτῳ· κασούμενα παλαιὰ καιόμενα καὶ ἐπιπασσόμενα.

Κεφ. ροδ'. Ἀφλέγμαντα δὲ τηρεῖ τὰ ἀποσύσματα ῥοῦς ἐρυθρὸς καταπλασσόμενος σὺν μέλιτι· σιδηρίτιδος, τῆς καὶ ἥρακλείας καλουμένης, τὰ φύλλα καταπλασσόμενα· σκόρδιον, σχοίνου κόμη καεῖσα σὺν μέλιτι καὶ ἐπιτεθειῖσα, στρατιώτης ὁ ἐν τοῖς ὕδασι σὺν ὄξει.

Κεφ. ροε'. Ἥλους δ' αἶρει βατράχιον ἐπιπλασθὲν, προαποξυσθέντος ἐπὶ βραχὺ τοῦ ἥλου. Ἀκριβῶς δ' ἐπιτεθῆναι δεῖ, τὰ κύκλω μέρη στέατι ἢ κηρῷ παραπλασθέντα· διοσθίει γὰρ καὶ τὰ ἀπαθῇ· αἶρει δὲ πρὸς ὀλίγον καταπλασθὲν τὸ βατράχιον καὶ θύμους καὶ ἀκροχορδόνας· σμαρίδος ταριχηρᾶς κεφαλὴ καεῖσα, ἰτέας φλοιὸς πρόσφατος καεῖς καὶ μετ' ὄξους ἐπιτεθεῖς, καὶ λάδανον σὺν ὀλίγῳ καστορίῳ, μελάνθιον σὺν οὖρῳ· σίλφιον μετὰ κηρωτῆς καὶ τύλους αἰ-

Cap. CLXXIII. Calceamentorum attritus dolorem inferentes a dolore simul et inflammatione vindicant haec: pulmo suillus aut agninus impositus, cepa trita cum adipe gallinaceo aut polenta, calceamentorum veterum soleae ustae et inspersae.

Cap. CLXXIV. Desquamata tuentur ab inflammatione rhus ruber cum melle impositus, sideritidis, quae et Heraclea dicitur, folia itidem imposita, scordium, schoeni coma cremata cum melle et imposita, stratiotes aquaticus cum aceto.

Cap. CLXXV. Clavos extrahit ranunculus impositus, ipso tamen clavo paulo ante deraso: est autem caute adhibendus, vicinis partibus subacta farina cerave praemunitis: alioqui sanas etiam partes exederet. Tollit et ad breve tempus impositus ranunculus thymos et acrochordonas. Valent et smaridis salitae crematum caput, recens salicis cortex ustus et ex aceto impositus, ladanum cum paucis castorio, nigella cum urina: silphium cum cerato

ρεῖ, ἥ ὁπὸς τοῦ σιλφίου σὺν ῥητίνῃ ὁμοίως· σαύρας κεφαλὴ
λεία ἐπιπλασθεῖσα, ἥ ὁπὸς ῥητίνης· σαύρας αἷμα πρὸς-
φατον ἐπισταζόμενον, καὶ ἐρίῳ διάβροχον ἐπιτιθέμενον. Ἀμ-
μωνιακὸν πῆστρος σιάλῳ ἀναμαλάξας, καὶ ἀποξυσθέντος
ἐπὶ ποσὸν ἐπιτίθει βδέλλιον, ἥγουν φλοιὸν πτελέας κατὰ-
πλασσε.

Κεφ. ροζ'. Μυρμηκίας καὶ ἀκροχορδόνας καὶ θύμους
αἶρει μετὰ κηρωτῆς ἄσβεστος λιῖος, διψάκου ῥίζα καταπλασ-
σομένη λεία, ἐλατήριον μεθ' ἁλῶν λιῖον προσψανόμενον, ἐ-
ρεβίνθοι λιῖοι ἐφθοὶ καταπλασσομένοι· φασὶ δ' εἴ τις κατὰ
νεομηνίας ἐκάστης ἐξοχῆς ψαύων ἐνὶ ἐρεβίνθῳ, καὶ τοῦτον
ἐνδεσμεύων ὀθονίῳ, εἰς τοῦπίσω ῥίπτῃ, ἀποπίπτειν αὐτὰς
αὐτομάτας ἢ ἀφανεῖς γίνεσθαι. Ποιεῖ καὶ ἡλιοτροπίου με-
γάλου ὁ καρπὸς ἐν οἴνῳ καταπλασθεὶς, κλινοπόδιον μεθ' ὕδατος
ἐψηθὲν καὶ ἐπιτεθὲν, πῆγανον σὺν νίτρῳ περικαταπλασθὲν,
λιβανωτὸς σὺν ὄξει ὁμοίως, ὅλυνθοι ὁμοίως μετὰ κηροῦ καὶ
ἀλεύρου, καὶ ὁπὸς δὲ τῆς συκῆς καταχρίόμενος, σαύρας κεφα-
λὴ λεία ἐπιτιθεμένη, σμαρίδος ταριχηρᾶς κεφαλὴ κατακαεῖσα

etiam callos eximit, similiter et laser ipsum cum resinâ:
lacertae caput tritum et illitum, aut liquor resinae, la-
certae sanguis recens instillatus, et ex lana, quae eodem
imbuta sit, impositus. Ammoniacum ieiuni saliva emol-
litum clavo aliquantulum deraso imponatur. Bdellium iti-
dem aut ulmi corticem cataplasmatibus more imposito.

Cap. CLXXVI. Myrmecia, pensiles verrucas thy-
mosque tollunt haec: calx viva cum cerato, dipsaci radix
trita et imposita, elaterium cum sale tritum, etiam leviter
adhibitum, cicer coctum tritumque, et pro cataplasmate
impositum. Aiunt etiam, si quis prima luna singulas ver-
rucarum eminentias singulis cicerum granis contingat,
haecque in linteo deligata post se abiiciat, fore ut ipsae
verrucae sponte decidunt aut evanescant. Proficit et he-
liotropii maioris semen cum vino impositum, clinopo-
dium ex aqua coctum et impositum, ruta cum nitro cir-
cumlita, similiter et tus cum aceto, grossi eodem modo
cum farina et cera, nec non et lacteus fici liquor illitus,
lacertae caput tritum et impositum, amaridis salsae caput

καὶ ἐπιτεθεῖσα· Θύμος ἢ θύμβρα⁴⁵ ἐπιπλασθέντα, ἰὸς σὺν μίσει κεκαυμένος, τιθυμάλλου ὅπως καταχριόμενος, ὠκίμου φύλλα μετὰ χαλκάνθου καταπλασσόμενα, ἀμπέλου κλημάτων χλωρῶν τὸ ἀφιδρούμενον ἐν τῷ καίεσθαι ἐπιχριόμενον, προβάτου ἀπόπατος μετ' ὄξους, χαμαισύκη λεία καταπλασθεῖσα, αἰγὸς ἀγρίας χολή ἢ τράγου καταχριομένη.

Κεφ. ροζ. Ἀκροχορδόνas τὰς ἐν παντὶ τόπῳ αἶρει ἰχθὺς πνεύμονος ὀπτωμένου καταχριόμενος, θείον, λιβανωτὸς, συκῆς φύλλα ἴσα τρίψας ἐπιτίθει, προκαταντλήσας πυρῶν ἀφειψήματι· ἢ πηλῷ, ὅπου ἐὰν κύων μέλας οὖρήσῃ, κατάχρει, ἢ χαμαιάκτη.

Κεφ. ροή. Πυρίκαυστα δ' ἐν ἀρχῇ ὠφελίη, ὥστε, εἰ παραχρῆμά τις χρήσαιτο, μηδὲ φλυκταινοῦσθαι· κιμωλία μετ' ὕδατος καταχρισθεῖσα, μέλαν γραφικὸν ἐν ὕδατι καταχριόμενον, στυπτηρία ὑγρὰ, στυπτηρία πᾶσα σὺν ὕδατι, μόρων φύλλα σὺν ἐλαίῳ· ναρκίσσου ῥίζα σὺν μέλιτι, ἀκτῆς φύλλα λεία· ἀρκτίου φύλλα καὶ ὁ καυλὸς, καὶ αἱ ῥίζαι σὺν οἶνῳ

45) Θύμου θρίμμα vulg.

crematum et impositum, thymus thymbrave imposita, ac-rugo usta cum misy, tithymali liquor illitus, ocimi fo-lia cum chalcantho imposita, id quod e vitium sarmentis viridibus accensis exsodat illitum, finus ovillus cum acc-to, chamaesyce trita et imposita, sylvestris denique caprae hircive fel illitum.

Cap. CLXXVII. Verrucas pensiles quavis in parte extuberantes tollit pulmonis inassati sanies illita. Sul-phur, tus et fici folia aquis partibus contrita impone, tritici decocto prius affuso. Aut luto, quod canis niger perminxerit, illinito, vel ebulo.

Cap. CLXXVIII. Ambustis in principio prosunt haec, adeo ut, si citra moram adhibeantur, etiam bullarum eruptionem arceant: terra cimolia ex aqua illita, atramentum scriptorium cum aqua illitum, alumen liqui-dum, aluminiis omne genus ex aqua, mori folia cum oleo, narcissi radix cum melle, sambuci folia trita, arctii folia cum caule ac radicibus in vino cocta, verbasci

ἔψηθέντα· φλόμου ῥίζαι καὶ φύλλα ἔψηθέντα ὁμοίως, ἐλαίας φύλλα ἐφθὰ, ἄλεις σὺν ἐλαίῳ καταπλασθέντες, ἀνδρόσαιμον λεῖον, ἀρνογλώσσου φύλλα, ὑπερικοῦ φύλλα πρόσφατα, μάλαχη λεία ἐφθῇ καὶ ὠμὴ καταπλασθεῖσα· ἐλαῖαι λευκαὶ ἐξ ἄλμης λείαι καταπλασθεῖσαι, καὶ μέλαιναι ὁμοίως· καὶ ἐλξίνη καταπλασσομένη, ἢ βάτος, ἢ σχοῖνος, ἢ μυροίνη, ἢ ῥόδα, ἢ κύτινοι ὁμοίως, ἢ φύλλα σεύτλου ἐν οἴνῳ ἐπ' ὀλίγον ἔψημένα, μυροβάλανος μεθ' ὕδατος· ἐλιχρύσου φύλλα σὺν μέλιτι ἢ οἴνῳ, σμύρνα σὺν οἴνῳ καταχριομένη· κήρυκες πληρωθέντες ἁλοῖ, καὶ καέντες, καὶ καταπασθέντες· ἀποστρακούνται γὰρ ἄχρι ἐπουλώσεως· κάσσυμα καὶ καὶ καταπασσόμενον, ὡοῦ τὸ λευκόν, κόμμι μετὰ τοῦ λευκοῦ τῶν ὠῶν καταχριόμενον, ταυροκόλλα ὕδατι ἀνθεῖσα θερμῷ· καὶ κρίνου φύλλα ἐν οἴνῳ ἐφθὰ, καὶ ἡ ῥίζα ἐφθῇ λεία σὺν ῥοδίνῳ, λειμωνίου φύλλα ὁμοίως, λιβανωτὸς ἐπιχριόμενος σὺν ὕδατι, στίμμι σὺν στέατι νεαρῷ καταχριόμενον· πτελέας τὸ ἐν τοῖς θυλακίοις δάκρυον, καὶ τὸ ἀφέφημα τῶν φύλλων καλῶς ποιῇ καταντλούμενον, λειχὴν ὃ ἐν ταῖς πέτραις λεῖος ἐπιτιθέμενος, συκαμίνων ἁώρων ὃ χυλός· ἢ ἀμόργη, καὶ μέλι, καὶ

radices foliaque similiter cocta, olcae folia cocta, sal cum oleo illitus, androsacemon tritum, plantaginis folia, hyperici folia recentia, malva trita, seu cocta, seu etiam cruda, more cataplasmatidis imposita: olivae sale conditae, tritae et impositae, seu albae, seu etiam nigrae: helxino cataplasmatidis instar imposita, similiter et rubus, schoenus, myrtus, rosae aut cytini, betae folia paulisper in vino cocta, glans unguentaria cum aqua, elichrysi folia cum melle aut vino, myrrha cum vino illita, buccina sale expleta cremataque inspersa, siquidem testae in modum indurantur, nam sit obducta cicatrix: veteres soleae ustae et inspersae: ovi albumen, gummi cum ovorum albumine illitum, gluten taurinum aqua calida solutum, lili folia in vino cocta, eiusdemque radix cocta tritaque cum rosaceo. Similiter et folia limonii, tus ex aqua illitum, stibium cum recenti adipe inunctum, ulmi lacryma, quae in folliculis reperitur: foliorum etiam decoctum affusum benefacit: lichen, qui petris innascitur, tritus et impositus, mororum immaturorum succus, denique amurea, mel

λιθάργυρος, ἴσα τριβέντια καὶ ἐψηθέντα ἕως μέλιτος πάχους. Καταχριόμενα δὲ μόλυβδος ἐν ἐλαίῳ ἐψημένος ἄχρι μέλιτος πάχους· σποδὸς συκίνη μετὰ μέλιτος, πίσσα ὑγρὰ μετὰ μοτῶν. Ἀπουλοὶ δὲ τὰ πυρίκαυστα ἀγχούσης ῥίζα, μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης ἢ μυρσινίνης ἐψηθεῖσα, ἀπόπατος σὺν ῥοδίῳ κηρωτῇ προβατεία μιγεῖσα· περιστεράς κόπρος καῖσα ἐν ὀθονίῳ καὶ σὺν ἐλαίῳ λειανθεῖσα· λιθαργύρου < α' καὶ ἐλαίου παλαιοῦ κοτύλη α' ἔψεται πυρὶ λαμπρῷ, ἕως ἂν πυρουδὲς γένηται, καὶ καταχρίεται· ἐπάνωθιν δὲ κισσοῦ φύλλα ἐπιτίθεται· ἢ κιννάβαρι μετὰ ψιμυθίου καὶ κριθῶν κεκαυμένων ἴσα μετὰ κηρωτῆς μυρσινίνης, λιθάργυρος μετὰ στέατος αἰγίου ἀναπλασθεῖσα, ἕως ἐμπλαστρῶδες γένηται, κυκλαμίνου ῥίζα ἐγγλυθεῖσα, ἐλαίου σὺν κηρῷ αὐτῇ ἐνεψηθέντος⁴⁶, μαλάχης φύλλα ἐφθὰ σὺν ἐλαίῳ, μυρσίνης φύλλα κεκαυμένα σὺν κηρωτῇ· πίτυος γλοιὸς ἢ πεύκης σὺν κηρωτῇ μυρσινίνη· καὶ λείος δὲ καθ' ἑαυτὸν ἐμπλασσόμενος, καὶ τὰ φύλλα δ' ἐν οἶνῳ ἐψηθέντα· σιῦτλον ἐφθὸν καταπλασσόμε-

46) Sarac. sic emendat textum corruptum: ἐγγλυθεῖσα ἐν κηρωτῇ ἐνεψηθέντα.

et lithargyrum, aequis portionibus contrita et ad mellis crassitiem cocta. Inuncta vero iuvant plumbum in oleo coctum ad mellis crassitudinem, cinis ficulneus cum melle, pix liquida cum linamentis. Cicatricem vero ambustis inducunt anchusae radix cum cerato rosaceo aut myrtino cocta, simus ovillus cum cerato rosaceo mixtus, simus columbinus in linteolo ustus et cum oleo tritus. Lithargyri drach. j. in olei veteris cotyla una coquitur igne claro, usquedum ignescat, et illinitur: hederæ vero folia superimponuntur. Cinnabaris, cerussae et hordei usti aequae portiones cum cerato myrtino: lithargyrus cum adipe caprino conformata ad emplastri compagem: cyclaminis radix, cui incavatae oleum cum cera incoctum sit: malvae folia cocta cum oleo, myrti folia usta cum cerato, pini seu piceae cortex cum cerato myrtino, idem quoque tritus per se impositus, et earundem folia in vino cocta: beta cocta et imposita, calx viva oleo soluta,

νον· ἄσβεστος λελυμένη σὺν ἐλαίῳ· τοῦτο οὐκ ἐᾷ φλυκταίνουσθαι, καὶ τὰ ἤλκωμένα ἀπουλοῖ.

Κεφ. ροθ'. Χίμετλα δὲ ἰᾶται καταντλούμενα κυκλαμίνου ῥίζης ἀφέψημα, ἀσφουδέλου ῥιζῶν ὁμοίως, γογγύλη ἐν θαλάσῃ ἢ ἐν ἄλμῃ ἀφειψημένη, βατράχιον σὺν ὕδατι, ἀρκτίου φύλλα καὶ καυλὸς καὶ ῥίζα ὁμοίως ἐν οἴνῳ ἀφειψόμενα καὶ αὐτὰ καταπλασσόμενα, μάδος⁴⁷ ἀπὸ βυρσοδεψῶν καταντλούμενος, σιλφίου ἀπόζεμα, ὀρόβου ἀφέψημα, θάλασσα καθ' ἑαυτήν.

Κεφ. ρπ'. Καταχριόμενα δὲ ὠφελεῖ, πρὸ τοῦ ἐλκωθῆναι τὰ χίμετλα, ἀκακία, πρασίου χυλὸς, ῥοὸς βυρσοδεψικῆς χυλὸς, λύκιον, ἀμόργη ἐψητὴ, κηροῦ πλατύσματα θερμὰ παρὰ μέρος ἐπιτιθέμενα ὡς πυρία, στυπτηρία μετὰ ψιμυθίου καὶ κηρωτῆς· ἢ βάτου κικαυμένης τέφρα μετὰ κηρωτῆς· καταπλάσσεται δὲ πρὸ ἐλκώσεως γογγύλη ἐφθῇ ἐν ἄλμῃ.

Κεφ. ρπα'. Πρὸς δὲ τὰ ἤλκωμένα τῶν χιμέτλων ποιεῖ κηρωτὴ ἐν γογγύλῃ ὡμῇ ἐγγλυφείῃ ἐπὶ θερμοσποδιᾷ ἐψηθεῖσα, ἢ ἐν κυκλαμίνου ῥίζῃ ὁμοίως ἐγγλυφείῃ, δρακοντίου

47) Μάδος, τὸ ψάωθρον, Hesych.

quae quidem et bullarum eruptionem arcet, et ulceratas partes ad cicatricem perducit.

Cap. CLXXIX. Perniones sanant haec fotnum vice affusa: cyclaminis radicis decoctum, similiter et asphodeli radicum: rapum in aqua marina vel muria decoctum, ranunculus ex aqua coctus, arctii folia, canlis et radix, simili modo in vino cocta, et ipsamet imposita: depilatorium, quo utuntur coriarii, affusum silphii decoctum, itemque ervi, ac ipsa quoque aqua marina per se.

Cap. CLXXX. Pernionibus vero, priusquam exulcerentur, haec illita conveniunt: acacia, marrubii succus, rhois coriarii succus, lycium, amurca cocta, cerae laminulae calidae alternatim impositae pro fotu, alumen cum cerussa et cerato, rubi cremati cinis cum cerato: adhibetur et ante ulcerationem rapam in muria coctum.

Cap. CLXXXI. Exulceratis autem pernionibus ista conveniunt: ceratum in rapo crudo incavato super ferventi cinere coctum, aut in radice cyclaminis similiter

φύλλα ἐφθὰ, καρκῖνοι ποτάμιοι κεκαυμένοι μετὰ μέλιτος, κο-
τυληδὼν λεία, λιβανωτὸς σὺν στέατι ἀρκείῳ, λιθάργυρος σὺν
κηρωτῇ μυρσινίνῃ, ἢ μολύβδαινα ὁμοίως, ἢ ὄνυχες ὄνων ἐπι-
πασσόμενοι, πνεύμων θαλάσσιος λεῖος καταπασσόμενος, πρά-
σιον λεῖον ὁμοίως καταπασσόμενον· σῦκα ξηρὰ μετὰ κηρω-
τῆς, ἢ ὠμὰ μετ' ἐλαίου θερμοῦ λεῖα· φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελ-
μάτων, ἢ φακὸς ἐφθὸς μετ' ἐλαίου θερμοῦ λεῖος, κρίνου
ρίζα ἐφθὴ λεία καταπασσομένη μετὰ στέατος χοιρείου ἀνά-
λου, σίδια ἐν οἴνῳ ἐφθὰ, σίλφιον μετ' ἐλαίου λεῖον, στέαρ
καὶ κηρὸς μετ' ἐλαίου μυρσινίνου θερμοῦ λεῖα.

Κεφ. ρπβ'. Πρεσβυτικά δὲ ἀπουλοῖ ἔλκη ἀναγαλλίς
μετὰ κηρωτῆς, ἄρου φύλλα ἐφθὰ ἐν οἴνῳ ἐπιτιθέμενα, κρι-
θαὶ καεῖσαι, καὶ ψιμύθιον μετὰ κηρωτῆς μυρσινίνης τριπλα-
σίονος· ὠῶν λέκυθοι, καὶ λιθάργυρος ὁμοίως, κηρωτῇ ἀνα-
ληφθέντα, κηρωτῇ μετὰ μολύβδου κεκαυμένου, μυρσίνη, πλ-
τυος φλοιὸς ὁμοίως.

Κεφ. ρπγ'. Τὰ δὲ παλαιὰ ἐπουλοῖ πίτυος φλοιὸς σὺν
κηρωτῇ μυρσινίνῃ, ἢ διαφυγὲς λεῖον καταπασσόμενον, εὐπα-

incavata: dracunculi folia cocta, cancri fluviatiles usti
cum melle, cotyledon trita, tus cum adipe ursino, lithar-
gyrum cum cerato myrtino, plumbago simili modo: un-
gulae asininæ inspersae, pulmo marinus tritus et pro ca-
taplasmate impositus, similiter et marrubium tritum im-
positum, ficus siccae cum cerato, aut eadem crudae cum
oleo calido tritae, lens palustris, lens item e leguminum
genere cocta cum oleo calido trita, lilii radix cocta tri-
taque, cum adipe suillo insulso imposita, melicorium in
vino coctum, silphium cum oleo tritum: adeps denique
et cera cum oleo myrteo fervente teruntur.

Cap. CLXXXII. Senum ulceribus cicatricem obdu-
cunt anagallis cum cerato, ari folia in vino cocta impo-
sita, hordeum ustum, cerussa cum triplo cerato myrtino,
ovorum vitelli et lithargyrus eodem modo cerato excepta,
ceratum cum plumbo usto, myrtus, similiterque pini
cortex.

Cap. CLXXXII. Ulcera vetera haec ad cicatricem
perducunt: pini cortex cum cerato myrtino, diphryges tri-

τωρίου φύλλα λεία σὺν ἄξουγγίῳ, πτέριδος ῥίζα λεία, ἱξὸς σὺν λιβανωτῷ, ἰὸς μετὰ διφρυγούς ἴσου καὶ μετὰ κηρωτῆς μυρσινίνης, καδμία μετὰ κηρωτῆς, κενταύριον χλωρὸν λείον, κισσοῦ ἄνθη μετὰ κηρωτῆς, κρίνου ῥίζα λεία σὺν ῥοδίνῳ, καὶ τῶν φύλλων καὶ αὐτὸς ὁ χυλὸς ἐψηθεὶς ἐν χαλκῷ ἀγ-
γείῳ σὺν μέλιτι καὶ ὄξει, ἔμμοτος καλλίστη ὑγρὰ γίνεται·
λάδανον καὶ σμύρνα καὶ μέλι σὺν κηρωτῇ μυρσινίνη, ἥ ἔλαιον
παλαιὸν σὺν μοτῷ.

Κεφ. ρπδ'. Τὰ δὲ ἐν τοῖς ἀκρωτηρίοις δυσάλθῃ εἰς
τάξιν ἄγεται καταπλασσόμενα πρόπολις ἐπιτιθεμένη, μύρτα
σὺν οἶνῳ, σεραπιάδος ῥίζα καταπλασσομένη, σπηιδῶν κα-
ταπασσομένη ξύλου, ἀρκτίου φύλλα καταπλασσόμενα, ἀσφο-
δέλου ῥίζα σὺν ἀλφίτῳ, ἀστραγάλου ῥίζα ὁμοίως, βαλλωτῆς
φύλλα ὁμοίως, βράθειος φύλλα ὁμοίως, κράμβης φύλλα μετὰ
τηλίνου ἀλεύρου καὶ ὄξους, λιβανωτίδος φύλλα καὶ ἡ πόα,
μελισσόφυλλον ἐπιπλασσόμενον, καὶ πευκέδανον, χαμαίδρους
σὺν μέλιτι, περιστερεῶν ὁμοίως, σιδηρίτιδος τῆς Ἡρακλείας
φύλλα σὺν μέλιτι.

tum et inspersum, eupatorii folia trita cum axungia, fili-
cis radix trita, viscus cum ture, aerugo cum aqua di-
phrygis portione cerato myrteo excepta, cadmia cum ce-
rato, centaurium viride tritum, hederacei flores cum ce-
rato, lilii radix trita cum rosaceo: quin et eiusdem fo-
liorum succus in aeneo vase cum aceto et melle coctus,
praestantissimum evadit medicamentum liquidum, quo im-
buta concerpta linamenta ulceribus induntur: ladanum,
myrrha et mel cum cerato myrteo: oleum denique vetus
linamento exceptum.

Cap. CLXXXIV. Ulcera extremarum partium ae-
gre sanabilia meliorem in statum reducunt imposita haec:
propolis, myrti baccae, serapiadis radix, ligni caries in-
spersa, arcti folia pro cataplasmate imposita, radix aspho-
deli cum polenta, similiter et astragali radix, itemque
ballotes et sabinæ folia, brassicae folia cum farina foe-
ni gracci et aceto, libanotidis folia, totaque etiam herba,
apiastrum impositum, itemque peucedanum, chamaedrys
cum melle, verbenaca recta eodem modo, Heracleae de-
nique sideritidis folia cum melle.

Κεφ. ρπέ. Σαπροκνήμους δ' ἰᾶται καππάρειως ῥίζα καταπλασσομένη, κενταύριον τὸ λεπτὸν λεῖον, ὀρόβινον σὺν μέλιτι, ὄρχειως ῥίζα σὺν μέλιτι, πευκεδάνου ῥίζα ὁμοίως, πίσσα ὑγρὰ, ποταμογείτων ὡσαύτως, σάκχαρον ἐν μοτῶ, σηπεδῶν ξύλων χνοώδης ξηρὰ· σταφυλίνου ῥίζα ξηρὰ λεία σὺν μέλιτι καὶ ἀλφίτῳ, καίῃσα ἐν ὀθονίῳ μέχρῃς ἀνθρακώσεως· σῦκα ξηρὰ μετὰ χαλκάνθου, ἰὸς, λεπίς, τερμινθίνη, κηρὸς, ἴσα· συκῆς τῶν ἀπυλῶν κλάδων τὰ ἀποξύσματα ἐφθὰ σὺν ὕδατι μετ' ἀλεύρου πυρίνου, ἄχρις ἂν ἐμπλαστρώδεις γένηται, ἐπιτιθέμενα ὡς σπληνίον· καὶ ἔα μένειν ἐπὶ ἡμέρας γ'.

Κεφ. ρπς'. Καθαίρει δὲ ἔλκη πράσιον μετὰ μέλιτος, κνίδης φύλλα μεθ' ἁλῶν, ἀριστολοχία σὺν μέλιτι, γεντιανή, ἴρις σὺν μέλιτι, κολυμβάδες καταπλασθεῖσαι, ἐλελίσφυκος λείος, ἐλγίου θαλασσίου κικαυμένα ὄστρακα, ναρκίσσου ῥίζα σὺν ὀρόβῳ καὶ μέλιτι· ἢ νίτρου ἀφρόν μέλιτι μίξας καῦσον ἐν χύτρᾳ καινῇ, καὶ μίξας ἴριν στοχασμῶ, χρῶ· ἢ χάρτου κικαυμένου < ἢ, ἀρσενικοῦ < δ' σὺν ῥοδίνῳ, ἢ μέλιτι, ἢ ξηρῶ.

Cap. CLXXXV. Putridis tibiæ ulceribus mendentur capparis radix more cataplasmatum imposita, centaurium minus tritum, ervi farina cum melle, orcheos radix cum melle, similiterque radix peucedani, pix liquida, similiter et potamogiton, saccharum linamento exceptum, caries lignorum sicca pulverata, pastinacæ radix sicca tritaque cum melle ac polenta, et in linteolo usta, dum in carbonem redigatur: caricæ cum chalcantho, æruginæ, squama aeris, terebinthina et cera, aequalibus partibus; ramulorum ficu tenellorum ramenta cocta in aqua cum farina triticea, usquedum emplastri compagem assequantur, ac imposita splenii in modum, relictæque triduo.

Cap. CLXXXVI. Ulcera expurgant marrubium cum melle, urticæ folia cum sale, aristolochia cum melle, gentiana, iris cum melle, olivæ conditæ, more cataplasmatum impositæ, salvia trita, erinacæ marini testa crematæ, narcissi radix cum ervo et melle. Aliud: nitri spumam melli admixtam in olla nova comburito, additaque, prout videbitur, iride utitor. Aut: sumito chartæ combustæ drach. viij., arsenici drach. iiij., misceto cum rosaceo aut melle, vel siccis utitor.

Κεφ. ρπζ. Ἐσχάρας περιρρήσσει τὰς ἀπὸ καύσεως ἐπιτιθέμενα ἱρις, ὀνώνιδος φύλλα, ὄροβοι ἐφθοί, θέρμοι, ἀρνογλώσσου φύλλα καὶ ἄνθη, πράσου κεφαλωτοῦ φύλλα μεθ' ἁλῶν καὶ ὄξους, ἱερὰ βοτάνη, θαλλία, μήκωνος κερ-
τίτιδος φύλλα καὶ ἄνθη, σῶρι κεκαυμένον, τιθυμάλλου ὀπὸς, ῥίζα λεία ὁμοίως.

Κεφ. ρπη'. Πληροῖ δὲ τὰ ἔλκη βούτυρον, κηρὸς καὶ ῥητίνη, ῥόδιον, βουνίου ῥίζα καὶ τὰ φύλλα, ἀριστολογία καθ' ἑαυτήν, καὶ σὺν ἱριδι· καὶ πάνακος ῥίζα σὺν μέλιτι.

Κεφ. ρπθ'. Στέλλει δὲ ἔλκη ἄσβεστος, μάννα, λεπίς, ἴσα· ἐχίνος κεκαυμένος, σμάριδος ταριχηρᾶς κεφαλὴ καεῖσα, κεδρία, κηκίς, κήρυκες κεκαυμένοι, λίθος σάπριος· μόλυ-
βδος κεκαυμένος, σπόδιον, στυπτηρία πᾶσα καεῖσα, σῶρι, ὃ καὶ τὰ π्लाδῶντα ἀποτῆκει· σκόρδιον λεῖον· χαλκίτις, χάλκ-
ανθος, μίσυ, διαφυγὲς, ὀθόνιον κεκαυμένον.

Κεφ. ρς'. Πτερυγία δὲ θεραπεύει ἀκακίας χύλισμα κα-
ταχρίομενον, ἁλόη ξηρὰ ἐπιπασσομένη, ἰὸς διπλασίῳν μετὰ

Cap. CLXXXVII. Ulcerum ab ustione crustas emar-
ginant imposita haec: iris, ervum coctum, lupini, planta-
ginis folia et flores, porri capitati folia cum sale et ace-
to: verbenaca supina, oleae germina, papaveris cornicu-
lati folia et flores, sori ustum, lacteus tithymali liquor,
similiterque radix ari contrita.

Cap. CLXXXVIII. Ulcera carne replent butyrum,
cera et resina, rosaceum unguentum, bunii radix et fo-
lia, aristolochia per se et cum iride, panacis denique ra-
dix cum melle.

Cap. CLXXXIX. Excrescentes ulcerum carnes com-
pescunt calx viva, manna et squama aeris, paribus mixta
portionibus: erinaceus crematus, smaridis sale conditae
caput ustum, cedria, galla, buccina cremata, sapphirus
lapis, plumbum ustum, spodium, aluminis omne genus
ustum, sori, (quod et carnes humore nimio flavescences
absumit,) scordium tritum, chalcitis, chalcanthum, misy,
diphryges, lintecolum ustum.

Cap. CXC. Pterygiis medentur ista: acaciae succus
illitus, aloë sicca inspersa, aerugo dupla portione mixta

λιθαργύρου ἀπλῆς, πενταφύλλου ῥίζα καταπλασσομένη, τιθυμάλλου ὀπὸς ἐπιχριόμενος, γλυκύρριζα ξηρὰ ἐπιπασσομένη, ἰὸς σιδήρου σὺν ὄξει, ῥίνισμα ἐλέφαντος ὀστέου ὁμοίως, πράσιον σὺν μέλιτι, στυπτηρία σὺν ὕδατι· σῦκα ξηρὰ μετὰ σιδίων ῥοιᾶς ἐφθὰ καὶ μέλιτος, χαλκίτιδος καὶ λεπίδος μιγέντων καὶ ὥς ἐμπλαστρος ἐπιτιθεμένων· ἢ στυπτηρίαν σχιστὴν, σανδαράχην, ἄσβεστον, διφρυγές, ἴσα μίξας κατάπλασσε. Ἀναξηραίνει δὲ τὰ πτερύγια λεπὶς κυπρία λεία ἐπιπλασσομένη θαυμαστῶς.

Κεφ. ρσα'. Παρωνυχίας θεραπεύει λιβανωτὸς σὺν μέλιτι, μυρσίνη κεκαυμένη σὺν κηρωτῇ, ἢ τοῖς φύλλοις ὁμοίως κατάπλασσε, ἢ σταγίδι μετὰ μάννης.

Κεφ. ρσβ'. Ἀναστομοῖ δὲ τὰ μύσαντα τῶν τετυλωμένων καὶ χρονίων ἐλκῶν σκίλλης τὸ ἐντὸς σὺν μέλιτι.

Κεφ. ρσγ'. Ραγάδας τὰς ἐν αἰδοίῳ ὠρελεῖ ῥητίνῃ φρυκτῇ σὺν ῥοδίνῳ λιωθεῖσα, ἄχρι γλοιωθῇ, μιγνυμένης καὶ ὠοῦ λεκύθου ὀπτῆς, κισσοῦ φύλλων ξηρῶν κεκαυμένων ἢ τέφρα τριβεῖσα σὺν ἐλαίῳ ἐν μολυβδῇ θυεῖα. Ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῶν περὶ τὸν δακτύλιον συρίγγων σὺν ἐρίῳ ἐντιθεμένη.

cum lithargyro, quinquefolii radix imposita, tithymali lacteus liquor illitus, glycyrrhizae pulvis inspersus, rubigo ferri cum aceto, similiter et scobs elephantini ossis, marrubium cum melle, alumen ex aqua: caricae cum malicorio et melle coctae, additis chalcitide et squamae aeris, ad emplastri compagem redactae et impositae. Aliud: alumen scissile, sandaracham, calcem vivam et dighryges aquis mixta portionibus adhibeto. Mirabiliter vero pterygia exsiccant aeris squama cypria trita et imposita.

Cap. CXCI. Paronychias sanant tus cum melle, et myrtus usta cum cerato: huius eiusdem folia similiter adhibe, aut uvam passam cum manna.

Cap. CXCII. Astricta labia callosorum diuturnorumque ulcerum aperit scillae pars interna cum melle.

Cap. CXCIII. Rimis pudendorum confert resina cum rosacco frixa tritaque ad strigmentitiam crassitudinem, addito etiam vitello tosto. Iuvat et aridorum hederac foliorum ustorum cinis, cum oleo in mortario plumbeo tritus. Proficit idem et ad ani fistulas, cum lana inditus.

Κεφ. ρσδ'. Τὰ δ' ἔλκη τὰ ἐν αἰδοίῳ θεραπεύει βαλάνστιον καταπλασσύμενον, ἀλόη, πίτυος φλοιὸς σὺν λιβανωτῶ, ἀσπαλάθου ξύλα, ἀκακίας χύλισμα, ἢ ῥοᾶς ἀγρίας χυλός.

Κεφ. ρσε'. Τὰ δὲ ἀλγήματα παύει οἶνος ἀθάλασσος, θερμὸς καταντλούμενος, καὶ χολὴ αἰγεία καταχριομένη.

Κεφ. ρςς'. Νομᾶς δὲ τὰς ἐν αἰδοίῳ ὠφελεῖ ἐγκλυζόμενον μίσυ σὺν ὄξει, καὶ τὰ ἱστορηθησόμενα ἐπὶ νομῶν.

Κεφ. ρςζ'. Σκώληκας δὲ ἐκβάλλει τοὺς ἐπὶ τοῖς ἔλκεσι γενομένους ἀρνόγλωσσον λεῖον καταπλασθέν, ἢ ἐρινέου κεκαυμένου τέφρα, καταπασσόμενα.

Κεφ. ρση'. Πρὸς ἄνθρακας τριβόλου φύλλα, χλωρὰ, καὶ τετηγανισμένα, καὶ στέαρ χοίρου λειῶσας ὁμοῦ καὶ καταμαλάξας τὸ ἔλκος, ἐπιτίθει. Ἄνθρακας δὲ θεραπεύει καταπλασσύμενα ἀγριελαιᾶς φύλλα μετὰ μέλιτος, καὶ ὁ καρπὸς πεφρυγμένος λεῖος σὺν μέλιτι· αἰΐζωον καθ' ἑαυτὸ, ἀρνόγλωσσον ὁμοίως, αἶρινον ἄλευρον σὺν ῥαφάνῳ καὶ ἄλσι, βρυωνίας ῥίζα λεία μετ' οἶνου, ἄρου ῥίζα ὁμοίως, ὑὸς ἄφο-

Cap. CXCIV. Ulcera pudendorum sanant balanstium impositum, aloë, pini cortex cum ture, aspalathi lignum, expressus acaciae succus, mali denique punici sylvestris succus.

Cap. CXCV. Dolores autem pudendorum sedat vinum aquae marinae expers, calens affusum, itemque fel caprinum perunctum.

Cap. CXCVI. Pudendi depascentibus ulceribus confert misy cum aceto infusum: nec non et ea, quae deinceps capite de nomis tradentur.

Cap. CXCVII. Vermes in ulceribus genitos eiicit plantago trita et inspersa, similiterque caprisici usti cinis.

Cap. CXCVIII. Ad carbunculos. Tribuli folia viuentia in sartagine frixa cum adipe suillo terito, ac ubi prius ulcus ipsum leniveris, imponito. Carbunculis praeterea medentur haec imposita: oleae agrestis folia cum melle, fructus eiusdem frictus et cum melle tritus, sempervivum per se, plantago similiter, loliacea farina cum raphano et sale, bryoniae radix trita cum vino, similiter

δος, ξηρὰ καταπλασθεῖσα, περιστερᾶς ἄφροδος μετὰ λινოსπέρμου καὶ μέλιτος, ἀσπάλαθος λεῖος καταπλασσόμενος, σταφίς σὺν πηγάνῳ ἢ ὀπῶ· βράθυος φύλλα λεῖα σὺν μέλιτι, θέρμοι ἐφθοὶ λεῖοι, κάρδαμον χλωρὸν καὶ τὸ σπέρμα.

Κεφ. ρξθ'. Πυοποιεῖ δὲ καὶ περιζήσσει τοὺς ἄνθρακας καρύου βασιλικοῦ παλαιοῦ καὶ προσφάτου τὸ ἐντὸς, στροβίλου τὸ ἐντὸς ὁμοίως, κορίου φύλλα μετὰ σταφίδος, μήκωτος κερατίτιδος φύλλα καὶ τὰ ἄνθη· ὁπὸς σιλφίου μετὰ πηγάνου καὶ μίλτου καὶ μέλιτος, ἢ καθ' ἑαυτόν· δεῖ δὲ ἄνωθιν ἀειζῶν καταλαμβάνειν, ὥστε προσμένειν· ὄροβος λεῖος σὺν οἶνῳ, πίσσα ὑγρὰ σὺν σταφίδι καὶ στέατι, κράμβης φύλλα λεῖα σὺν ὕδατι.

Κεφ. σ'. Τὰς δὲ ἐπιγινομένας νομᾶς καὶ σηπιδόνας θεραπεύει ἀρσενικὸν καὶ ἄσβεστος μετὰ σανδαράχης καὶ χάρτου κεκαυμένου· νίτρον σὺν ἄσβέστῳ καὶ τρυγί, ἢ ὄξι, ἢ ὕδατι· στυπτηρία πᾶσα κεκαυμένη σὺν διπλασίῳσιν ἄλσιν, σῶρι κεκαυμένον, λεπίς καὶ χίσσηρις κεκαυμένη ἴσα, ἅλεις ὥς ὅτι πλεῖστοι ἀναληφθέντες πίσση ὑγρᾷ, ἀριστολογίας ῥίζα

et ari radix, fimus suillus, siccus adhibitus, fimus columbinus, cum lini semine ac melle, aspalathus tritus et impositus, uva passa cum ruta et lasero, sabinæ folia trita cum melle, lupini cocti tritique, nasturtium virens eisdemque semen.

Cap. CXCIX. Carbunculos vero ad suppurationem perducunt rumpuntque inglandis, seu veteris, seu etiam recentis, nucleus, strobili pars interna eodem modo, coriandri folia cum uva passa, papaveris corniculati folia et flores, silphii liquor cum ruta, nitro et melle, aut etiam per se: (sed insuper pars ita obtegenda est sempervivo, ut adhaerescat:) ervum tritum cum vino, pix liquida cum uva passa et adipe, brassicae denique folia trita ex aqua.

Cap. CC. Nomis putridisque ulceribus supervenientibus ista medentur: arsenicum et calx viva cum sandaracha et charta combusta, nitrum cum calce viva et faece vini, aut aceto vel aqua, aluminis genus omne ustum cum duplo sale, sori ustum, squamae aeris pumicisque usti pares portiones, sal quamplurimus pico liquida ex-

σὺν ῥητίνῃ, ἀροτόγλωσσον καταπλασθέν, αἶρινον ἄλευρον σὺν ῥαφάνῳ καὶ ἄλσιν, ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν μέλιτι, σταφῖς μετὰ πηγάνου, γαλίοψις μεθ' ἁλῶν, θαλία σὺν μέλιτι, σμαρίδος τριχηρᾶς κεφαλὴ κεκαυμένη, ἰὸς σὺν μίσει κεκαυμένῳ, κηκὶς καεῖσα καὶ ὄξει σβεσθεῖσα, κήρυκις κεκαυμένοι· κύπρου ἄνθη καέντα καθ' ἑαυτὰ, καὶ σὺν μέλιτι καταπλασθέντα· ἡ κυπάρισσος καθ' ἑαυτὴν καὶ σὺν ἁλφίτῳ, μόλυβδος κεκαυμένος λιῶς, λεπίς σιδήρου σὺν ἐλαίῳ, ἄρου φύλλα καταπλασσόμενα, σεύτλον ἐφθὸν καταπλασσόμενον· περιστρεῶν σὺν μέλιτι, τιθυμάλλου ὀπὸς, χαλκὸς κεκαυμένος, φακὸς κεκαυμένος, φακὸς ἐφθὸς σὺν σιδίοις, θαλία σὺν ἁλμῇ καὶ μεθ' ἁλὸς λεία, ἡ σιδία καὶ ἅλεις. Καταντλεῖ δὲ ἀφειψήματι κυτίνου, σχίνου, κυπαρίσσου, μυρσίνης, γάρῳ τῷ ἐκ σιλούρων ἢ ἰχθύων.

Κεφ. σα'. Γαγγραινας δὲ περιχαράσσει αἶρινον ἄλευρον σὺν ῥαφάνῳ καὶ ἄλσι καταπλασσόμενον, βράθυος φύλλα, σταφῖς σὺν ῥαφάνου φλοιῷ, ἡ ῥαφάνου φλοιὸς σὺν μέλιτι, κάρυον βασιλικὸν παλαιὸν τὸ ἐντὸς, οἱ κύτινοι ἐφθοὶ μετὰ σιδίων, λί-

ceptus, aristolochiae radix cum resina, plantago cataplasmatibus instar imposita, loliacea farina cum raphano et sale, amygdala amara cum melle, uva passa cum ruta, galiopsis cum sale, oleae germina cum melle, smaridis salitae caput ustum, aerugo cum misy usto, calx usta et aceto exstincta, buccina usta, cypri flores cremati, per se et cum melle impositi: cupressus per se et cum polenta, plumbum ustum tritum, squama ferri cum oleo, ari folia cataplasmatibus instar imposita, itidemque beta cocta, verbenaca recta cum melle, tithymali lacteus liquor, aes ustum: lens usta, eadem cum malicorio: oleae tenellum germen cum muria et cum sale tritum: malicorium cum sale. Perfunde autem decocto lentisci aut cupressi vel myrti, aut garo o siluris aliisque piscibus.

Cap. CCL. Gangraenas emarginant loliacea farina cum raphano et sale imposita, fabinae folia, uva passa cum raphani cortice, aut raphani cortex cum melle, iuglandis vetustae nucleus, cytini cocti cum malicorio, lapis

θος ὀστρακίτης σὺν μέλιτι, μυρσίνης⁴⁸ φύλλα ἐφθὰ ἐν οἴνῳ
 λιῖα μετὰ μέλιτος, ὄροβος σὺν μέλιτι· ῥαφάνου σπέρμα μετ'
 ὄξους καταπλασθὲν τὰς ἐσχάρας ἄχρῃ ὀστίου ῥήσσει· πράσιον
 σὺν μέλιτι, ὃ καὶ ἀνακαθαίρει· τιθυμάλλου ὀπὸς, ὃν κατα-
 σχάσας ἐντίθει εἰς τὰς διαιρέσεις· ἢ ὀπὸς σιλφίου ὁμοίως·
 κατάντλει δὲ θέρμων ἀποζέματι συνεχῶς, ἢ οὖρῳ ἀνθρω-
 πείῳ, ἢ ὄξει.

Κεφ. σβ'. Τὰ δὲ τεθνηρωμένα ἔλκη ἰδίως στέλλει χα-
 μαιλέων λιῖος, ὥχρα ἀττική κεκαυμένη· ἀρσενικὸν καὶ ἄσβε-
 στος Ἰσα πλυθέντα σὺν ὕδατι ὁμοίως ἐπὶ ἡμέρας λ', ἀπο-
 χεομένου τοῦ ἐπιπάγου καθ' ἡμέραν.

Κεφ. σγ'. Πονηρευόμενα ἔλκη καὶ σκληρίας κακοήθεις
 θεραπεύει βαλάνων δρυῖνων σάρξ λιῖα σὺν ἄξουγγίῳ ἐπιτε-
 θεῖσα· δρακοντίου ῥίζης χυλὸς, καὶ ἡ ῥίζα ἐπιπλασθεῖσα·
 ἄρου ῥίζης ὁμοίως, γαλίου φύλλα καὶ χυλὸς σὺν ὄξει, βρυ-
 ωνίας λευκῆς καὶ δρακοντίου ῥίζα σὺν μέλιτι, ἐρέβινθοι ἢ
 ὄροβοι σὺν μέλιτι· ἱξὸς σὺν λιβανωτῷ, καρκίνων ποταμίῳ

48) Satac. loco μυρίνης.

ostracites cum melle, myrti folia, in vino cocta, trita cum
 melle, ervum cum melle, raphani semen cum aceto adhi-
 bitum, (quod crustas etiam ad os usque rumpit,) marru-
 bium cum melle: (hoc etiam expurgat:) tithymali lacteus
 liquor, quem scalpello factis inter scarificandum vulneribus
 indi par est: silphii liquor, qui eodem etiam modo usur-
 pabitur. Frequenter autem perfunde lupinorum decocto,
 aut urina humana vel aceto.

Cap. CCII. Efferata ulcera privatim inhibent chamae-
 leon tritus et ochra attica usta: similiter et arsenicum et
 calx viva, si aquis portionibus ex aqua laventur diebus
 triginta, effuso quotidie, quod in summo concreverit.

Cap. CCIII. Fraudulentis ulceribus duritiisque ma-
 lignis medentur ista: glandium quernarum caro trita, im-
 posita cum axungia: dracunculi radicis succus, ipsaque
 radix per se imposita: similiter et ari radicis succus ipsa-
 que radix: galiopsis folia et succus cum aceto, bryoniae
 albae et dracunculi radix cum melle, cicer aut ervum

ἡ τέφρα σὺν μέλιτι, κισσὸς λιῖος καταπλασσόμενος· ἄσσιος λίθος, ἢ τὸ ἄνθος αὐτοῦ καταπασσόμενον, ἐπουλοῖ· σὺν μέλιτι δὲ, ἀποκαθαίρει· καὶ ὄνυξ δὲ ὁ ἐκ τῆς πορφύρας κατουλοῖ τὰ κακοήθη ἔλκη καταπλασσόμενος, πυροῦ ἀγρίου τῆς χελιδονίου λεγομένης ῥίζα ξηρὰ καταπλασσομένη· φιλειταιρίου ῥίζα καταπλασσομένη· περιστέριον⁴⁹ σὺν μέλιτι· θέρμων ἀπόξιμα συνεχῶς κατατιλούμενον.

Κεφ. σδ'. Πρὸς δὲ φαγεδαίνας ποιῇ μὲν ὅσα καὶ πρὸς κακοήθη καὶ πονηρευόμενα ἔλκη ἀναγέγραπται· ἄρμόζει δὲ καὶ ταῦτα· ἀσφοδέλου ῥίζα μετ' ἐλαίου ἐψηθεῖσα καὶ καταπλασθεῖσα, κνίδης φύλλα μεθ' ἁλῶν, ἄλεις σὺν μέλιτι καὶ ἀλφίτῳ καέντες ἐν ὀθονίῳ μέχρις ἀνθρακωθῶσι, βρουωτίας λευκῆς καὶ μελαίνης φύλλα καὶ οἱ καυλοὶ μεθ' ἁλῶν καταπλασσόμενα, συκῆς φύλλα λιῖα ἐν οἴνῳ, ἰσάτιως φύλλα ἀγρίας καὶ ἡμέρου· κάρδαμον σὺν μέλιτι. Ἀνακαθαίρει δὲ ἄσσιος λίθος σὺν κηρωτῇ, ῥοὸς βυρσοδειψικῆς φύλλα σὺν μέλιτι, σταφυλίνου ἀγρίου ῥίζα ξηρὰ καταπλασθεῖσα, στυπτη-

49) Diosc. lib. 4. cap. 108.

cum melle, viscum cum ture, cancerorum fluviatilium cinis cum melle, hedera trita et cataplasmatia instar imposita: assius lapis aut eiusdem flos inspersus ad cicatricem deducit, et cum melle expurgat. Sed et onyx, seu tegumentum purpurarum, inspersus maligna ulcera perducit ad cicatricem: tritici sylvestris, quod chelidonium minus appellatur, radix sicca et inspersa, itidemque philetaerii radix: fumaria cum melle, denique fofus frequens e lupinorum decocto,

Cap. CCIV. Ad phagedaenas faciunt quidem, quaecunque ad maligna fraudulentaque ulcera modo conscripta sunt, sed et ista conveniunt: asphodeli radix cum oleo cocta et in modum cataplasmatia imposita, urticae folia cum sale: sal cum melle et polenta in linteolo crematum, usque dum in carbones redigatur: bryoniae tam albae quam nigrae caules et folia cum sale adhibita, fici folia trita in vino, isatis agrestis et domesticae folia, nasturtium cum melle. Repurgant vero assius lapis cum cerato, rhois coriarii folia cum melle, pastinacae sylvestris

ρία πᾶσα κεκαυμένη μετὰ κηκίδος καὶ τρυγὸς ὄξους· ποιεῖ δὲ καὶ ὄξος συνεχῶς καταντλούμεγον.

Κεφ. σέ'. Ἐλεφαντιάσεις δὲ ὠφελεῖ ἀρονόγλωσσον καὶ μέλι ἐπὶ τῶν ἐξοιδούντων μερῶν, ἱερὰ βοτάνη ὁμαίως· χολὴ ἀγρίας αἰγὸς ἢ τράγου καταχρισθεῖσα ὠφελεῖ· καὶ γάλα σχιστὸν καταπινόμενον ἱκανῶς τοὺς ἐλεφαντιῶντας ὠφελεῖ· καὶ καλαμίνθη ἐσθιομένη, ἣ ὁ χυλὸς αὐτῆς πινόμενος, ὀδύου γάλακτος ἐπιπινομένου, καὶ κεδρία ἐκλειχομένη· ποιεῖ δὲ θαυμαστῶς ἵππειον στέαρ ἐπιχριόμενον τοῖς οἰδηκόσι μέρεσι. Ἐν ἀρχῇ δὲ, ὅτε δειχθῇ ἐλέγας, ποιήσον οὕτως· λούσον αὐτὸν εἰς λουτρὸν ἡμέρας γ'. καὶ καθὼς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ λουτροῦ, τρίβε τοὺς ὀσφύς αὐτοῦ καὶ τὰς παρειὰς ἁλοῖ καὶ νίτρω εὐτόνως· καὶ μετὰ τὰς γ' ἡμέρας ἔχε ἑτοιμον ἔλαιον ἀπὸ πεπόνων σπέρματος, καὶ κείνο τρίβε ὁμοίως, καὶ ἐγγυμάτιζε.

Κεφ. σς'. Ραγάδας δὲ τὰς ἐν ποσὶ θεραπεύει ἐντιθέμενα σκίλλης τὸ ἐντὸς σὺν ἑλαίῳ ζεσθὲν, καὶ ῥητίνῃ τερμινθίνῃ συλλεανθέν· καρκίνοι ποτάμιοι καέντες λεῖοι σὺν μέλιτι, πολυποδίου ῥίζα καταπλασσομένη, κέρας αἰγίου κεκαυ-

radix sicca adhibita, aluminis genus quodvis ustum cum galla et aceti facce: proficit et acetum frequenter affusum.

Cap. CCV. Elephantiacos iuvat plantago cum melle partibus tumentibus imposita, similiter ex verbenaca supina: prodest et sylvestris caprae aut hirci fel illitum; lac schiston in potu sumptum multum iuvat elephantiacos: sic et calamintha in cibis sumpta, eiusdemve succus epotus, lactis sero superbibito: cedria in eclegmate sumpta. Mire vero proficit adeps equinus, tumidis partibus illitus. In principio autem, cum primum sese patefacit elephas, hominem in balneo triduo lavato, et in balnei exitu eius lumbos ac genas sale ac nitro valenter confricato. Triduo exacto in promptu sit oleum e semine peporum, quo similiter ipsum affrices atque perfundas.

Cap. CCVI. Rimis pedum haec indita medentur: scillae medulla in oleo fervefacta tritaque cum resina terebinthina, canceri fluviatiles usti, triti cum melle, polypodii radix cataplasmatibus instar imposita, cornu caprinum

μένον ἀναληφθὲν στέατι αἰγείῳ· ἢ μέλιτος λίτρα, κηρὸς καὶ ἔλαιον συντακέντα ἴσα, λιθαργύρου γο. δ' ἐψηθέντα, ἕως ἐμπλαστρος γένηται· δεῖ δὲ προκαθαίρειν τοὺς τύλους, καὶ χρῆσθαι τοῖς φαρμάκοις.

Κεφ. σζ. Σύριγγας δὲ ἐκτῆκε καὶ καθαίρει ἰοῦ < ιβ', ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος < β', κολλυριοποιηθέντα καὶ ἐντεθέντα ταῖς σύριγξι μετ' ὄξους ἢ ὕδατος, ἀμόργη ἐψημένη καὶ ἐγκλυζομένη· ἱριδος ῥίζης ἀπόζεμα ἐγκλυζόμενον καὶ πρὸς κόλπους ποιεῖ· ἄρου ῥίζα, ἄλιμος ἐντιθέμενος, καὶ ἡ ῥίζα δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ φύλλα ὡς κολλύρια ἀναπλασσόμενα· ποιεῖ δὲ καὶ πρασίου ῥαβδίον ἀπαλὸν ἐντιθέμενον, κοτυληδὼν μετὰ μυελοῦ ἐλαφείου ἐντιθεῖσα, γεντιανῆς χύλισμα, διψάκου ῥίζα χυλισθεῖσα καὶ ἐντεθεῖσα, τιθυμάλλου ὀπὸς, χαλκίτις κεκαυμένη, ἀναληφθεῖσα ἀμμωνιακῶ ὡς κολλύριον, ἐλλέβορος μέλας ἐντεθεῖς καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐξαιρεθεῖς· κυπαρίσσου σφαιρία λεῖα μετὰ σύκου λείου ἐγκλυζόμενα σὺν ὄξει, ὥχρα ὁμοίως μετ' ὀλίγου κραματίου καὶ μέλιτος ἐγκλυζομένη, σῶρι ὠμὸν ἢ κεκαυμένον, καὶ σαρκοῖ ὀμφάκιον ἐγκλυζόμενον,

nam sevoque caprino exceptum. Aut mellis libram unam, olei et ceræ simul liquatorum sana tantundem, lithargyri uncias quatuor coquito ad emplastri consistentiam. Sed callos prius repurgare oportet, sicque medicamentis uti.

Cap. CCVII. Fistularum callos exedunt eademque purgant, quæ sequuntur: aeruginis drach. xij, ammoniaci thymiamatis drach. ij, conformatae in collyrium, inditæque fistulis cum aceto vel aqua: amurca decocta et infusa: iridis radice decoctum infusum etiam ad sinus proficit, ari radix, halimus immissus, quin et eiusdem radix foliaque in collyria conformata. Facit et tenellum marubii virgultum inditum, umbilicus Veneris cum medulla cervina impositus, expressus e gentiana succus, dipsaci radix in succum soluta inditaque, liquor tithymali lacteus, chalcitis usta, ammoniaco excepta in modum collyrii: helleborus niger immissus et post triduum exemptus, cupressi globuli triti cum ficu trita infusi ex aceto, ochra simili modo cum paucò vino diluto ac melle infusa, sori

πενταφύλλου φύλλα σὺν ἄλσιν καὶ μέλιτι, κοιλία συκίνη ἐγκλυζομένη, τηλεφίου φύλλα ἐμπλασσόμενα λεία, σφονδυλίου ῥίζα ξυσθεῖσα καὶ ἐντεθεῖσα· δεῖ δὲ προαναστομοῦν τὰς σφριγγας σπογγίῳ ἢ παπύρῳ ἐσκελετευμένῳ, καὶ οὕτω κεκολλησθαι τοῖς προειρημένοις.

Κεφ. σή. Αἰμορροαγίας δὲ ἴσθησι τὰς ἐκ τῶν τραυμάτων αἰθιοπίδος ῥίζα λεία καταπλασθεῖσα σὺν ὄξει· λυσιμάχιος πόα ὁμοίως, ἁλόη λεία καταπασθεῖσα, φλοιὸς ἀμπέλου λείος, καὶ τὰ φύλλα ξηρὰ λεία, ἀμύγδαλα, ἀνδρόσαιμον ἐπιπλασθέν, ἀπαρίνης φύλλα ὁμοίως, ἀπόπατος αἰγὸς, ἢ ἵππου, ἢ ὄνου ἄκαυστος, ὥς ἄλφιτα ἐπιπλασσόμενος, μοτῶν ὄξει βραχέντων καὶ ἐπιπλασθέντων· ποιοῦσι δὲ κεκαυμένοι καθ' ἑαυτοὺς καὶ ὄξει ἀναληφθέντες, ἀρνόγλωσσον λείον, ἀράχνης ὕψος.

Κεφ. σθ'. Τὰς ῥήξεις τὰς ἐπιπολαίους στέλλει ἀστραγάλου ῥίζα καταπλασθεῖσα, ἄσφαλτος ξηρὰ, Ἀχιλλείου τῆς σιδηρίτιδος φύλλα καταπλασσόμενα, βατράχων καέντων ἢ τέτρα καταπασσομένη, ὀθονίου καέντος ὁμοίως, ἢ διφρυγῶς

crudum ustumve, omphacium infusum etiam carne explet: quinquefolii folia cum sale et melle, lixivium ficulneum infusum, telephii folia trita illita, sphondylii radix circumrasa et indita: sed prius laxandae aperiendaeque fistulae spongia aut papyro exsiccata, tumque utendum antedictis.

Cap. CCVIII. Profluentem e vulneribus sanguinem sistunt haec: aethiopidis radix trita imposita cum aceto, lysimachia herba simili modo, aloë trita inspersa, vitis cortex tritus, et eiusdem folia sicca tritaque, amygdala, androsaemon impositum, similiter et aparines folia: fimus caprae, aut equi, vel asini, citra ustionem instar polentae impositus, linamentis ex aceto madentibus superimpositis: faciunt et iidem fimi usti per se et aceto excepti, plantago trita, aranei tela.

Cap. CCIX. Sanguinis per summam cutem eruptiones inhibent astragali radix more cataplasmatum imposita, bitumen aridum, Achilleae sideritidis folia imposita, ranarum ustarum cinis inspersus, lintei cremati eius, aut

καταπασθέντος, θαλία λεία, ἐλελίσφακον ὁμοίως· θειῖον ἄπυρον, ἰδαία ῥίζα, ἰὸς σιδήρου καὶ λεπίς, ἰσάτεως φύλλα ἄγρίας καὶ ἡμέρου, καδμία λεία, κηκίς λεία, κύπρος, κυπαρίσσου σφαιρία σὺν ὄξει, λίβανος, μάννα, λειχήν ὁ ἐπὶ τῶν πετρῶν, μυρσίνη ξηρὰ καὶ ὑγρὰ, πενταφύλλου ῥίζα· στυπτηρία πᾶσα, ἥ δὲ ὑγρὰ καεῖσα· καὶ σπόγγος ἀραιὸς πίση βραχείς καὶ κατὶς λιῖος καταπασσόμενος.

Κεφ. σί. Τὰς δὲ ἐκ μυκτῆρων αἰμορραγίας στέλλει ὀξύχοινος ἐντιθεμένη λεία, κνίδης φύλλων χυλὸς ἐν μοτοῖς ἐντιθέμενος, καὶ αὐτὰ τὰ φύλλα λεία κατὰ τοῦ μετώπου ἐντιθέμενα, χαλκίτις, χάλκανθον κεκαυμένον· ἢ ἀνθήλη κεκαυμένη ξηρὰ, ἐν μοτοῖς ἐντιθεμένη ὁμοίως, φλόμος ὁ εἰς τὰ ἐλλύχνια, καὶ ἐλελίσφακου φύλλα λεία, βολβοὶ λιῖοι κατὰ τοῦ μετώπου καταπασσόμενοι ἐν πράσου χυλῷ ἢ ὄξει, ὀνὶς ὁμοίως, γύψος σὺν ὕδατι, ἢ ὡοῦ τῷ λευκῷ καταχρισθὲν καθ' ὅλης τῆς κεφαλῆς ψιλωθείσης καὶ μετώπου· ἱππούριδος χυλὸς, ἢ περικλυμένου σὺν μοτᾷ ἀναληφθείς·

diphrygis ad eundem modum inspersus, tenellum oleæ germen tritum, similiterque salvia, sulphur vivum, idaea radix, ferri rubigo et squama, isatis tum agrestis tum sativæ folia, cadmia trita, galla trita, cyprus, cupressi globuli cum aceto, tus, eiusdem manna, lichen petris innascens, myrtus tum virens tum sicca, quinquefolii radix, quodvis genus aluminis, et liquidum quidem ustum: sponsia rara imbuta pice, deindeque usta, trita et inspersa.

Cap. CCX. Profluentem e naribus sanguinem supprimunt ista: schoenus acutus tritus, naribus inditus, urticae foliorum succus linamentis exceptus et inditus, ac ipsa quoque folia trita fronti adhibita, chalcitis, chalcanthum ustum, flos phlei seu stœbes ustus pulveratusque et in nares immissus, similiterque verbascum, quo ad lucernarum ellychnia utuntur, et salviae folia trita, bulbi triti frontique cataplasmatibus instar impositi cum porri succo vel aceto: stercus asininum simili modo, gypsum ex aqua aut ovi albumine toti capiti pilis nudato frontique inductum, equiseti succus aut periclymeni linamento ex-

κοχλίου σὰρξ ἐν ὄξει, καὶ ὅλοι κοπέντες σὺν τῷ ὀστράκῳ καταπλασσόμενοι καθ' ὅλου τοῦ μετώπου ἢ τοῦ μυκτῆρος, κύμινον σὺν ὄξει ἐντιθέμενον λεῖον, τάρθηκος τὸ μέσον σὺν ὄξει, πήγανόν ἐντιθὲν λεῖον, κρόμμυον λεπισθὲν καὶ ἐντιθὲν ξηρόν, πυτία λιανθεῖσα καὶ ἐμπλασθεῖσα· ἐπέχει καὶ τὰ ὠτα κηρῷ ἀπαλωτάτῳ ἐμπλασσόμενα ἐπιμελῶς, καὶ τῷ ἰνίῳ σικυᾶσθαι αὐτούς, καὶ ἡ πόσθη ἀποδιεδεμένη ῥάμματι· ἐνστάζεται δὲ ὠφελίμως καὶ εἰς τὸ οὖς ὕδωρ ψυχρόν· φασὶ δὲ ἐπέχισθαι τὰς ἐκ μυκτῆρων αἰμορροαγίας μόρων⁵⁰ ἄνθους μεμυκότος πρὸ τοῦ πεσεῖν ἐνδιομένου κυτίδι καὶ περιαιομένου τραχήλῳ· δεῖ δὲ λαμβάνειν τὸ πρῶτως ἐν ἐκείνῳ τῷ θέρει εὐρεθὲν ἢ ὀραθὲν.

Κεφ. οἰά'. Διαχεῖ δὲ θρόμβους τοὺς ἐκ τραυμάτων ἐν βράθει γινομένους, ἢ κοιλίᾳ, ἢ κύστει, κονία συγκίνη μεθ' ὕδατος ποθεῖσα, θύμβρα ἢ θύμος ἐν ὄξυκράτῳ, ἐλιχρύσου ἀπόζημα ἐν οἰνομέλιτι, ἢ ὀπὸς σιλφίου λεῖος σὺν ὄξυκράτῳ ἢ ὕδατι πινόμενος.

50) Suspicor μίρτων, cum mori amentia μύειν hand facile possint.

ceptus: cochlearum caro ex aceto trita, caedem integrae cum suis testis tusae et cataplasmatibus modo toti fronti naribusque impositae, cuminum tritum cum aceto inditum, ferulae medulla cum aceto, ruta trita indita, cepa decorticata siccaque indita, coagulum tritum et illitum. Cohibetur et sanguinis e naribus profluvium, si cera molliissima aures diligenter obturentur, occipitio cucurbitulae adhibeantur, et praeputium filo deligetur. Utiliter etiam frigida in aurem instillatur. Aiunt et cohiberi sanguinis e naribus eruptiones, si mororum (myrtorum) flos connivens, priusquam decidat, vasculo illigetur, et e collo suspendatur: sed cum florem sumi oportet, qui primum ea aestate inventus conspectusque fuerit.

Cap. CCXI. Dissolvunt vero sanguinis ex vulneribus grumos in imo, seu in ventre, seu in vesica concretos, lixivium ficulneum ex aqua bibitum, thymbra aut thymus in oxycrato, clichrysi decoctum in vino mulso: silphii denique liquor tritus, ex posca aquave potus.

Τῶν περὶ τὴν ἔδραν παθῶν βόηθήματα.

Κεφ. σιβ'. Ἐφίστησι δὲ πλεοναζούσας αἰμορροΐδας ἀλόη καταπλασσομένη, λεπίς σιδήρου, λιβανωτίδος φύλλα, λίθος ἀραβικός· (ἔστι δ' ὅμοιος ἐλέφαντι·) μόλυβδος κεκαυμένος, ὀξυκράτου ἀπαντλήσεις καὶ τῶν λοιπῶν στυμμάτων. Ἐπέχει δ' αἰμορροΐδας παραχοῆμα· ἀκακίας κιθῶς < δ', μόλυβδαίνης < δ', τραγακάνθης < β', καθ' ἓν λιώσας ἕκαστον, εἶτα μίξας καὶ δεύσας ὕδατι ἐμπλάσσει εἰς μοτὸν ἢ ἔριον, καὶ ἐπιτίθει. Προσκλύσματος δὲ χρῶ χαλκάνθῳ, ἢ κηκίδι καὶ στυπτηρίᾳ, ἴσοις λείοις, διευμένοις θερμῷ ὀξυκράτῃ καὶ ὕδατι, καὶ προσκλυζομένοις.

Κεφ. σιγ'. Ἀναστομοῖ δ' αἰμορροΐδας μυττωτὸν ἐσθιόμενον, ἀμαράκινον ἢ ἱρίνον περιχοιόμενον· ἐρεθίζει αὐτὰς καὶ χολὴ βοτρία, ὡς βάλανος προστεθεῖσα· καὶ πρὸ τῆς χειρουργίας δὲ περιχρισθεῖσα, κατέχει καὶ οὐκ ἔῃ ἐκτρέπασθαι αὐτάς· ὁμοίως κυχλαμίνου χυλός.

Κεφ. σιδ'. Αἰμορροΐδας αἶρε θανμαστῶς τοῦτο· κωτείου ξηροῦ < β', ὕσχυάμου χυλίσματος < δ', στυπτηρίας

Sedis affectuum remedia.

Cap. CCXII. Haemorrhoidum abundantiam sistunt aloë imposita, squama ferri, libanotidis folia, lapis arabicus, qui quidem ebori similis est, plumbum ustum, fottus e posca ceterisque spissamentis. Hoc vero statim cohibet haemorrhoidas: acaciae fulvae et plumbaginis an. drach. iiij, tragacanthae drach. ij: seorsim tritas misceto et aqua irrigato, tandemque linamento aut lanae illinito, atque imposito. Proluito autem chalcanthi aut gallae et aluminis aequis partibus tritis, dilutisque calido oxycrato et aqua.

Cap. CCXIII. Haemorrhoidas autem aperiunt intritum ex allio, in cibis sumptum, et amaracinum aut irinum circumlitum. Provocat et ipsas fel bubulum, glandis instar subditum: quin et ante chirurgicam operationem circumlitum, eas cohibet, nec sinit inverti. Idem praestat et cyclaminis succus.

Cap. CCXIV. Haemorrhoides mirabiliter hoc tolluntur remedio: Conii aridi drach. ij, succi hyoseyamo

σχιστῆς < β', χαλκάνθου κικαυμένου < β', σινώπιδος < α',
 ψιμυθίου < α', κηρωταρίῳ ῥοδίνῳ ἀναληφθέντα καὶ ἐπιτε-
 θέντα· ῥόας ὀξείας⁵¹ λεπὶς λεία σὺν ὄξει ἐπιπλασθεῖσα· ἂν
 δὲ ἐνδοτέρῳ ὣσιν, ὡς μάζιον ποιήσας, ἐντίθει· ποιεῖ δὲ καὶ
 τοῦτο θαυμαστῶς· σανδαράχης < ἡ, ἀρσενικοῦ χρὶ < ἡ,
 ἐπιχρίσεις προεσχηματισμένῳ· ἀπονεκροῦται γὰρ καὶ ἀπο-
 πίπτει ἐν ἡμικρίῳ ἀποξηραινομένη ἢ αἰμορροΐς καὶ ἐκ τῆς
 βάσιως ἀπολυομένη· ἀντὶς δὲ στακτῇ κύκλῳ χρίεται κηρωτῇ·
 γίνεται δὲ ἐν ἡλίῳ ἢ παρὰ πυρί.

Κεφ. σιέ. Φλεγμονὰς δὲ τὰς τοῦ δακτυλίου ὠφελεῖ ἄρ-
 τος ἐκ μελικράτου καταπλασσόμενος, σόγχου χυλὸς ἐν ἐρίῳ
 προστεθείς, μαλάχη ἐφθῇ καὶ ὠμὴ καταπλασσομένη, ἀλθαΐας
 ῥίζα, ἣν Ῥωμαῖοι ἐβίσκον καλοῦσιν, ἐν μελικράτῳ ἐφθῇ ὁμοίως,
 ἀμαράκινον περιχριόμενον, μελίλωτον σὺν ὑσώπῳ καὶ βου-
 τύρῳ, σίλφιον σὺν ὄξει, καὶ μαγύδαρις ἐψημένη, πίσσα ὑ-
 γρὰ σὺν κηρῷ ἴσα, σιδήρου ἰὸς σὺν κηρωτῇ.

51) Λίπος λείον σὺν ὄξει ἐπιπλασθέν Moib.

expressi drach. iiij, aluminis scissilis, chalcanthi usti, an.
 drach. ij, rubricae sinopicae et cerussae, an. drach. j, ce-
 rato rosaceo excipiantur et imponantur. Aliud: mali pu-
 nici acidi cortex tritus cum aceto imponatur. Quod si
 delitescant interius haemorrhoides, ex eodem medicamen-
 to corformatam massulam indito. Praeclare facit et hoc:
 sandarachae, auripigmenti, an. drach. viij: his lixivio
 atillatitio dilutis aegrum prius apte compositum locatum-
 que oblinito. Sic intra semihoram haemorrhoids arefacta
 et a radice sua quasi devoluta deperit exciditque. Inte-
 rim vero circa haemorrhoida in orbem ceratum illinatur,
 fiatque id in sole vel ad ignem.

Cap. CCXV. Sedis inflammationibus ista conferunt:
 panis ex melicrato impositus, sonchi succus in vellere
 appositus, malva seu cocta, seu cruda adhibita, similiter
 et althaeae, quam hibiscum Latini vocant, radix in me-
 licrato decocta, amaracinum circumlitum, melilotus cum
 hyssopo et butyro, silphium cum aceto, magydaris cocta,
 pix liquida cum aequali cerae portione, rubigo ferri cum
 cerato.

Κεφ. σιζ'. Τὰ δὲ ἀλγήματα ὠφειλῇ πευκεδάνου ὁπὸς ἐπιχρίόμενος, σμύρνα σὺν μέλιτι, ἥριγέροντος ἄνθος σὺν οἷνῳ λευκῷ, κισσοῦ ἄνθος ὁμοίως, ἐλξίνη καθ' ἑαυτὴν καὶ σὺν ἄρτῳ.

Κεφ. σιζ'. Τὰ δὲ κονδυλώματα στέλλει ἐλαίας ἄνθη μεθ' ὕδατος καταπρασσόμενα, ἀλόη σὺν γλυκεῖ καταχριομένη, βαλλωτῆς φύλλα καταπρασθέντα, βάτου φύλλα καὶ ὁ χυλὸς καταχρίόμενος, καὶ σὺν ῥοδίνῳ κηρωτῇ ἐπιτιθεμένη· πενταφύλλου ῥίζα καταπρασθεῖσα, κύπρου φύλλα ὁμοίως· κυπαρίσσου φύλλα ὁμοίως σὺν ἀλφίτῳ, καὶ τῷ ἀφειψήματι δὲ αὐτοῦ πυρία· λιβατωτίδος φύλλα ὁμοίως· μελίλωτον σὺν οἷνῳ γλυκεῖ ἐψηθὲν, μιγείσας αὐτοῖς λεκύθου ὠν· ἢ μελιλώτου καὶ σχοίνου ἄνθους μετὰ βουτύρου, ἢ λινοσπέρμου, ἢ σέριως, ἢ τήλειως, ἢ κωδίων· ἢ κυδωνία ἐφθὰ σὺν ἄρτῳ ἢ ἀλφίτῳ, μυρσίνης φύλλα κεκαυμένα σὺν κηρωτῇ, λύκιον διαψώμενον, ἀμόργη ἐψημένη ὁμοίως, ἄλμη πυριωμένη· κατάχριε δὲ καὶ τῷ ἄφρῳ τοῦ ἐψημένου μέλιτος· ποιῇ δὲ καὶ μελίλωτον, ἢ σχοῖνος ἀναπρασθεῖς σὺν βουτύρῳ.

Cap. CCXVI. Doloribus sedis subveniunt peucedani liquor illitus, myrrha cum melle, senecionis flos cum vino albo, hederæ flos eodem modo, helxine denique per se et cum pane.

Cap. CCXVII. Condylomata vero reprimunt oleo flores ex aqua impositi, aloë cum dulci vino peruncta, ballotes folia imposita, rubi folia et succus illitus atque cum cerato rosaceo impositus, quinquifolii radix adhibita, cypri folia eodem modo: similiter et cupressi folia cum polenta, et ex eorundem decocto fodus: libanotidis folia simili modo: melilotus cum vino dulci coctus, admixto ovi vitello: melilotus et flos schoeni cum butyro, aut lini semine, aut seride, aut foeno graeco, aut capitibus papaveris: cotonea mala cocta cum pane aut polenta, myrti folia usta cum cerato, lycium confricatum, amurca decocta simili modo, fomentum e muria. Illinitur et spuma, quae effervescenti melli supernatat. Confert et melilotus aut schoenus cum butyro subactus, itemque plan-

καὶ ἄρνογλώσσου φύλλα σὺν ἅλοι καταπλασσομένα, ἔρια οἰ-
συπηρὰ κεκαυμένα καὶ ἀναληφθέντα ῥοδίῳ καὶ στέατι χη-
τεῖω, πρόπολις προμαλασσομένη καὶ ἐπιτιθεμένη.

Κεφ. σιή. Αἶρει δὲ κονδυλώματα καὶ τὰς σύκας ἀρ-
σενικὸν ἐπιπλασθέν· βολβοὶ ἐν θερμῇ σποδιᾷ ὀπτηθέντες,
καὶ λεῖοι καταπλασθέντες, μετὰ μαινίδων κεφαλῶν κεκαυμέ-
νων· ἄσβεστος καὶ τρυῖς ἰσῶ ἀναληφθέντα, καὶ ὥς σπλήνιον
ἐπιτεθέντα.

Κεφ. σιθ'. Τὰς δὲ ὑπερμεγέθεις σύκας ἀποβάλλει λι-
βάου ὑποκαπνισμὸς ἐπὶ ἡμέρας εἴς ἐπιγεγόμενος, ἰὸς σιδή-
ρου σὺν οἴνῳ γλυκεῖ ἐπιχρισθεὶς, ἀνήθου σπέρματος κεκαυ-
μένου ἢ τέφρα καταπασσομένη, χάλκανθος καὶ σίδια σὺν
ὄξει λεῖα, στυπτηρία ὑγρὰ σχιστὴ κεκαυμένη ὁμοίως σὺν
ὄξει λεῖα, μελαντηρία σὺν ἅλοι, στυπτηρία ὑγρὰ μετ' ἄρτου
καὶ οἴνου καὶ σελίνων.

Κεφ. σκ'. Σύκας δὲ ἀφαιρεθείσας καὶ θύμους καὶ κον-
δυλώματα θεραπεύει, καὶ οὐκ ἔῃ πάλιν αὖξισθαι, τέφρα
κλημμάτων, ἢ καὶ ἂν ἐκ τῶν γιγάρτων γένηται, σὺν ὄξει κα-
ταπλασσομένη.

*laginis folia cum sale imposita; lanae succidae crematae
et exceptae rosaceo et adipe anserino, imposita denique
propolis, prius emollita.*

Cap. CCXVIII. Condylomata ficosque auferunt arse-
nicum illitum, bulbi in calidis cineribus torrefacti triti-
que, et cum ustis macnarum capitibus impositi, calx viva
et facx visco exceptae spleniique modo impositae.

Cap. CCXIX. Tollunt et ista praegrandes ficos: suffu-
tus o ture sex diebus adhibitus, rubigo ferri cum dulci
vino illita, anethi seminis usti cinis inspersus, chal-
canthus et malicoria ex aceto trita: alumen liquidum
aut scissile ustum, itidem ex aceto tritum: melanteria
cum sale, alumen denique liquidum cum pane, vino
et apio.

Cap. CCXX. Ablatos ficos, thymos et condylomata
sanat, neque rursus pullulare sinit, cinis sarmentorum
aut etiam vinaceorum ex aceto illitus.

Κεφ. σκα'. Τὰς δὲ ῥαγάδας θεραπεύει διφρυγὲς σὺν ῥοδίῳ, ἀλόῃ σὺν γλυκεῖ καταχρισμένη, διψάκου ῥίζα λεία ἀναληφθεῖσα κηρωτῇ, καρκίνων ποταμίῳ καέντων ἢ τέφρα σὺν κηρωτῇ ῥοδίῳ ἐπιτεθεῖσα, ὕσσωπον σὺν μελιλώτῳ καὶ βουτύρῳ, πίσσα ὑγρὰ κατ' ἑαυτὴν, σέριδος χυλὸς σὺν μάννῃ· πορφύρας ὄστρακον καὲν καὶ σμύρνα, ἴσα κηρωτῇ ἀναληφθέντα ὑγρὰ· μελάνθιον μετὰ ῥοδίνου τριβέν καὶ λεῖον ἐπιτεθέν.

Κεφ. σκβ'. Τὰς δὲ ἐντὸς τῆς ἔδρας ὠφελεῖ ἐλκώσεις ἀμόργῃ ἐψηθεῖσα καὶ ἐγκλυζομένη, ἄκοπον τὸ δυσῶδες διὰ ἐρίου ἢ ῥάκου⁵² ἐντιθέμενον.

Κεφ. σκγ'. Σκώληκας δὲ καὶ ἀσκαρίδας φθείρει κεδρία προστιθεμένη, ἀξούγγιον παλαιὸν ὡς βάλανος ἐντιθέμενον.

Κεφ. σκδ'. Τὰς δὲ προπτώσεις τοῦ δακτυλίου στέλλει περιχοιόμενα ἀκακίας χύλισμα, βάτου χυλὸς καὶ τὰ φύλλα καταπλασσόμενα· ἀναγαλλίς ἢ τὸ κυάνειον ἄνθος ἔχουσα καταπλασθεῖσα· ἢ δ' ἐρυθρὰ ἐρεθίζει καὶ ἐκτρέπει· κηκίδος ἀφέψημα, ἢ κυδωνίων, ἢ μυρρίνης, ἢ σιδίων ἐγκαθι-

52) Gesner, loco vulg. ποίου ἄκου.

Cap. CCXXI. Rimas sedis sanant diphryges cum rosaceo, aloë cum passo illita, dipsaci radix trita, cerato excepta, cancerorum fluviatilium ustorum cinis cum cerato rosaceo impositus, hyssopus cum meliloto et butyro, pix liquida per se, seridis succus cum manna, purpuræ testa cum æquali portione myrrhæ cerato excepta liquidiore, melanthium cum rosaceo tritum et impositum.

Cap. CCXXII. Internis sedis exulcerationibus opitulantur amurca cocta et infusa, acopum foetidum ex lanna pannove impositum.

Cap. CCXXIII. Vermes et ascaridas necant cedria subdita et axungia vetus glandis instar indita.

Cap. CCXXIV. Procidentem sedem reprimunt illita hæc: expressus acacia succus, rubi succus et folia imposita, anagallis prædita caeruleo flore adhibita: (nam quæ puniceo est flore, sedem proritat evertitque:) decoctum gallæ, aut cotoneorum, aut myrti, aut malicorii, ad in-

ζόμενον, ἢ ὀξύκρατον· λιβανωτίδος φύλλα καταπλασσόμενα, κυδώνια ἐφθὰ λεία ἐπιτιθέμενα, μυρσίνη ὁμοίως καταπλασσομένη, ἢ νάρκη θαλασσία προστιθεμένη, οἰνάνθη ἀπὸ τῆς ἀγρίας ἀμπέλου, ἢ κύπρου φύλλα καταπλασσόμενα.

Κεφ. σκέ. Παρατρίμματα δὲ ἢ διηλκωμένα χαλκίτις μεθ' ὕδατος τριβεῖσα καὶ ἐπιχρισθεῖσα παραυτικά ὠφελεῖ, μολύβδαινα σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ λεία, ἢ λιθάργυρος ὁμοίως.

Τῶν περὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰ ἄρθρα παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. σκζ'. Στρέμματα δὲ ἰᾶται καταπλασσόμενα ἄγνου σπέρμα σὺν ἁλσὶ καὶ νίτρῳ καὶ κηρωτῇ, ἀγγούσης φύλλα σὺν μέλιτι καὶ ἁλσίτοις, ἀκάνθου τοῦ παιδέρωτος φύλλα, κνίδος φύλλα σὺν ἁλσὶ πολλοῖς, ἄλεις σὺν ἀλεύρῳ καὶ μέλιτι, ἀμόργη ἐψητὴ σὺν ἐρίῳ οἰσυπηρῶ ἐπιτεθεῖσα· τέφρα κληματίνη, καὶ ἐκ γιγάρτων μετ' ὄξους, ὕος ἀφοδος ξηρὰ μετὰ κηρωτῆς, ἀρκείου ῥίζα, ἄσβεστος σὺν πίσσῃ ἢ ἀξουγγίῳ παλαιῷ· βολβοὶ μετὰ μέλιτος, ἐνίοτε καὶ ἄρτου μιννυμένου,

sessus usurpatum, uti et oxycratum: libanotidis folia imposita, cotonea cocta tritaque et adhibita, myrtus simili modo imposita, torpedo marina apposita, flos vitis sylvestris, cypri denique folia imposita.

Cap. CCXXV. Intertrigines aut exulcerationes confestim iuvantur chalcitide trita ex aqua illitaque: similiter et plumbagine aut lithargyro ex aceto et rosaceo trita.

Ad nervorum articulorumque affectus remedia.

Cap. CCXXVI. Contortis seu luxatis medentur haec, more cataplasmatum imposita: viticis semen cum sale, nitro et cerato, anchusae folia cum melle ac polenta, acanthi paederotis folia, urticae folia cum plurimo sale, sal cum farina et melle, amurca decocta cum lana succida, cinis sarmentitius et e vinaceis cum aceto, fimum suillum aridum cum cerato, arcii radix, calx viva cum picco aut axungia vetere: bulbi cum melle, interdum etiam ad-

μάλιστα δ' ἐπὶ τῶν τρυφεροχρότων, ἄλευρον μετ' ὄξους ἐψηθὲν μετ' ἀφόδου ὑδὸς λεῖον, ἡλιοτρόπιον τὸ μέγα, καλάμου φραγμίτου ῥίζα σὺν ὄξει· κάρυα βασιλικὰ σὺν πηγάνῳ καὶ μέλιτι, κρίνου ῥίζα ἐψηθεῖσα ἐν οἴνῳ ἢ λεανθεῖσα ἐν μέλιτι, τήλινον ἄλευρον σὺν ὠμῇ λύσει, ναρκίσσου ῥίζα λεία σὺν μέλιτι, ρίτρον σὺν κηρωτῇ, ὄξυακάνθου ῥίζα ἐφθῇ, πολυποδίου ῥίζα ὁμοίως, σύμφυτον σὺν κηρωτῇ, τέτρα κληματίνη σὺν ἀξουγγίῳ παλαιῷ. Τὰ δὲ λίαν στρέμματα ἰᾶται ἀπόπατος θερμῇ καταπλασθεῖσα, κύπρου ἀφειψήματα καταντλούμενα.

Κεφ. σκζ'. Κεχαλασμένα δὲ ἄρθρα ἀκακίας χυλὸς ἀνθεῖς ὕδατι καὶ καταντλούμενος, ἀκάνθης ἀφέψημα, ἢ βάτου, ἢ μυρσίνης, ἢ σχίνου, ἢ φηγοῦ, ἢ πτελέας τῶν ῥιζῶν τοῦ φλοιοῦ, ἐλάτη λεία μετὰ κηρωτῆς, ἐλαιον μυρσίνινον ἢ σχίνινον περιχριόμενον συνεχῶς, σίδια καταπλασθέντα, μυρσίνης φύλλα σὺν κηρωτῇ μυρσινίνῃ ἐπιτιθέμενα.

Κεφ. σκη'. Κόπους λύει ἐπιτιθέμενον ἀμμωνιακὸν μετ'

mixto pane, in iis praesertim, quibus est tenella cutis: farina ex aceto cocta, cum stercore suillo trita, heliotropium maius, arundinis, quae phragmites dicitur, radix cum aceto, nuces iuglandes cum ruta et melle, lilii radix cocta in vino aut trita cum melle, foeni graeci farina cum hordeacea farina soluta hydrelaeo, narcissi radix trita cum cerato, oxyacanthae radix cocta, similiterque polypodii radix, symphytum cum cerato, cinis sarmentitius cum axungia vetere. Vehementibus porro contorsionibus medetur stercus calens impositum, itemque cypri decoctum affusum.

Cap. CCXXVII. Ad relaxatos artus prosunt acaciae succus aqua dilutus et affusus, spinac aegyptiae decoctum, aut rubi, aut myrti, aut lentisci, aut fagi, aut radicum ulmi vel corticis: elate palmarum trita cum cerato, oleum myrtinum aut lentiscinum frequenter circumlitum, malicorium impositum, myrti denique folia cum cerato myrtino imposita.

Cap. CCXXVIII. Lassitudines dissolvit impositum

ὄξους καὶ κυπρίνου ἐλαίου, καὶ ὀλίγου νίτρου, ἀπίου σπέρμα μετ' ἐλαίου, δάφνινον ἔλαιον, πρόκινον, σαμψύχινον, ἀφρόνιτρον, νίτρον σὺν ἐλαίῳ καὶ οἴνῳ καὶ ὄξει. Φασὶ δὲ ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις μὴ παρατρίβεισθαι τοὺς βουβῶνας, ἄγνου ῥάβδου ἢ τῆς ἀρτεμισίας⁵³ κρατουμένης.

Κεφ. σκθ'. Τετανικοῖς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις σπωμένοις ἀρμόζει ἐν ποτῷ γλήχων μεθ' ἄλός καὶ μελικράτου, ἱρεως < β' σὺν μελικράτῳ, σὰρξ ἐχίνου ἐσκελετευμένη ὁμοίως, κίπριτον, ἢ καστόριον > κράμβη ἐφθῇ ἐσθιομένη, ὄξαλίδος ῥίζα σὺν οἴνῳ, ὅπως σιλφίου περιπλασθεὶς κηρῷ ἀντὶ καταποτίου, σέσειλι, σταφυλίνου ἀγρίου ῥίζα καὶ σπέρμα· ἁκάνθης λευκῆς σπέρμα παιδίῳ σπωμένοι βοηθεῖ· δαμασωνίου < α' τῶν φύλλων ἐν μελικράτῳ· βατράχων ζωμὸς ἁλσί καὶ ἐλαίῳ ἡρτυσμένος καὶ ἐσθιόμενος, - καὶ αὐτοὶ οἱ βάτραχοι, καρκίνου ζωμὸς ὁμοίως, ξυλοβαλσάμου τριώβολον ἐν οἴνῳ· τοὺς δὲ προσφάτους σπασμοὺς θεραπεύει σέσειλι μετὰ μελικράτου πινόμενον.

53) Saraceni coniectura. Vulg. ἀγρου ῥάβδου ἢ τῆς θαλάσσης.

ammoniacum cum aceto et cyprino oleo exiguoque nitro: sic et apii semen cum oleo, laurinum oleum, crocinum unguentum, sampsuchinum, spuma nitri, nitrum cum oleo, vino et aceto. Virgam porro viticis aut artemisiam qui manibus gestent viatores, negantur intertrigines inguinum sentire.

Cap. CCXXIX. Tetano laborantibus aliisque convulsis conveniunt haec in potu sumpta: pulegium cum sale et melicrato, iridis drach. ij. cum melicrato, erinaecei assiccata caro eodem modo, cyprinum, castorium, brassica cocta, in cibis sumpta, oxalidis radix in vino, laser, cera obvolutum, instar catapotii devoratum, seseli, sylvestris dauci radix et semen: spinac albac semen pueris, qui convelluntur, auxilio est. Confert et damasonii foliorum drach. j. cum melicrato, itemque ranarum ius, sale et oleo conditum, in cibis sumptum, ac ipsae quoque ranae: cancri iusculum eodem modo, xylobalsamum denique ternum obolorum pondere in vino. Sed recentes convulsioncs sanat seseli cum melicrato potum.

Κεφ. σλ'. Συγγριόμενα δὲ ἐπὶ τετάνου καὶ σπασμωδῶν τρόμων ἀρμόζει καστόριον σὺν ἐλαίῳ, ὑπερικὸν ὁμοίως, πευκεδάνου ὁπὸς, πισσέλαιον, σάμψυχον σὺν ὠμῇ λύσει, κο-
νία συκίνη σὺν ἐλαίῳ· ἀρμόζει καὶ ἔλαιον συνεχῶς καταχρίο-
μενον κατὰ τοῦ αὐχένος, καὶ εἰς τὴν ἔμβασιν τοῦ ἐλαίου
κατάβασις. Ἐπιμενούσης δὲ τῆς τάσεως ἐπὶ χρόνον ἱκανόν,
ὠφελούνται καιόμενοι τὸ κατὰ τοῦ τένοντος δέρμα.

Κεφ. σλα'. Τρομώδεσι δὲ ἀρμόζει πινόμενα καστόριον
μετὰ μελικράτου, λαγωῦ ἐγκέφαλος ἐφθὸς ἐσθιόμενος, κράμ-
βη ἐφθὴ ἐσθιομένη, ἀλθαίας ῥίζας ἀφέψημα, δαμασσοῦ
φύλλων < α' μετὰ μελικράτου· εὐπατώριον σὺν ὕδατι ἐπὶ
πλείον· πινόμενον.

Κεφ. σλβ'. Γλώσσης παραλυθείσης, ἀρμόζει ὁπὸς, καὶ
ὀπόφυλλον μετὰ ῥοφήματος λαμβανόμενον, καὶ σταγὶς ἀγρία
καὶ πέπερι καὶ σίνηπι διαμασσώμενα.

Κεφ. σλγ'. Παραλυτικοῖς δὲ ποιεῖ ποτὰ καρδαμώμου
< α' σὺν ὕδατι ἢ οἴνῳ· καππάριως τοῦ ἐκ τῶν ἀπίων
καρποῦ < β' σὺν οἴνῳ· τῆς ῥίζης ὁμοίως· καστόριον ἐν

Cap. CCXXX. Ista vero in tetano et convulsivis
tremoribus convenienter inunguntur: castorium cum oleo,
simili modo et hypericum, peucedani liquor, picinum
oleum, sampsuchum cum farina hordeacea, lixivium sicul-
neum cum oleo. Convenit et frequens cervicis illitus ex
oleo, et in ipsius olei solium descensus. Quod si tensio
longiore tempore perseverarit, cutis iuxta tendinem ustio
iuvabit.

Cap. CCXXXI. Tremulis haec assumpta prosunt:
castorium ex melicrato bibitum, coctum leporis cerebrum,
in cibo sumptum, brassica cocta esitata, althaeae radicis
decoctum, foliorum damasonii drachma una cum meli-
crato, eupatorium denique ex aqua largius haustum.

Cap. CCXXXII. Linguae resolutae confert laser,
itemque silphii semen in sorbitione sumptum: sic et sta-
phis agria, piper et sinapi commanducata.

Cap. CCXXXIII. Paralyticos iuvant in potu sum-
pta cardamomi drachma una ex aqua aut vino, radicis
aut seminis capparidis, quod pericarpium pyri formam refe-

ὕδατι, ἢ μελικράτῳ, ἢ οἶνῳ· πενταφύλλου ῥίζης χυλός· καὶ ἄρθριτικοῖς ἀρμόζοντα συγχρίσματα ἐπιτηδεύως παραλαμβάνε-
ται ἐπὶ παραλύσει· κόστος σὺν ἐλαίῳ, καὶ τὰ θερμαντικὰ
τῶν ἀκόπων.

Κεφ. σλδ'. Ποδαγρικοῖς καὶ ἄρθριτικοῖς πινόμενα ὠ-
φελεῖ ἀμώμου ἀφέψημα, ἀνδρόσακες μεθ' ὕδατος, κενταυ-
ρίου λεπτοῦ χύλισμα, μήου ἀπόζεμα, πήγανον ἄγριον σὺν
ἀνήθῳ ἀποξισθέν· ὀπόφυλλον καὶ ὀπὸς σὺν τροφῇ λαμβανό-
μενος· χαμαίδρυος ἀπόζεμα, βετονίκης πόα μετ' οἶνου πινο-
μένη· ὠφελεῖ καὶ ἐχιδνοφαγία.

Κεφ. σλέ'. Καταχριόμενα δὲ ποδάγρας καὶ ἄρθρίτι-
δας ὠφελεῖ, (ἢ καταντλούμενα ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ κεφαλαίου·)
καταπλασσομένη ἄσβεστος λεία, ὅξυ φυραθεῖσα καὶ ἐπιτεθεῖ-
σα· ἐπιχρίειν δὲ δεῖ ἐλαίῳ ἢ κηρωτῇ πρὸς τὸ μὴ ἐλκοῦσθαι·
ἢ ἄσβεστον καὶ ὄστρακον ἴσα μετ' ὄξους καὶ ῥοδίνου ἀνει-
λημμένα, ἢ ἄξουγγίου· ὀπὸς μήκωνος μετ' ὄξους καὶ ῥοδί-
νου καταχριόμενος· ποιεῖ δὲ δυσκινήτους καὶ βαρεῖς τοὺς πό-
δας· παραχρήμα δὲ ποιεῖ ἀπόνους τοῦτο· γλόμου τὰ ἀπα-

rentibus continetur, drach. ij. in vino, castorium ex aqua
aut melicrato, aut etiam vino: denique quinquifolii e ra-
dice succus. Porro, quae arthriticis conveniunt inunctio-
nes, etiam in resolutione recte adhibentur. Benefacit et
costus cum oleo, quaeque ex acopis calfaciendi vi pollent.

Cap. CCXXXIV. Podagricis et arthriticis haec as-
sumpta subveniunt: amomi decoctum, androsaces cum
aqua, succus e centaury minore, mei decoctum, ruta
sylvestris cum anetho fervefacta, silphii semen cum cibis
sumptum, uti et eiusdem liquor, chamaedryos decoctum,
betonica herba in vino pota. Iuvat et esus viperarum.

Cap. CCXXXV. Podagras et arthritidas iuvant, quae
sequuntur, partim illinenda, partim cataplasmatum more
imponenda, partim etiam affundenda, uti quae sub finem
capitis commemorantur: calx viva trita, aceto subacta et
imposita: inungi vero oportet oleo aut cerato, vitandae
exulcerationis gratia: calx viva et testa aquis portionibus
aceto et rosaceo exceptae aut axungia: liquor papaveris
cum aceto et rosaceo inunctus dolores quidem quamprimum

λώτατα τῶν φύλλων, μετὰ βολβοῦ καὶ ἀλφίτου καὶ ὕδατος καταπλασσόμενα· καὶ κάππαρις, ἣν ἐσθίομεν, βραχιῖσα ἐν ὕδατι καὶ τριβεῖσα, εἴτα ἐγχρισθεῖσα μετ' ἐλαίου ὡς κηρωτῇ, καὶ ἐν ὀθονίῳ ἐπιτεθεῖσα· αἰγίλωψ, ἥ ἀείζων σὺν κριθίνῳ ἀλεύρῳ καταπλασθὲν, πράσιον μεθ' ἁλῶν, βολβοὶ μετὰ μέλιτος, αἰγείρου φύλλα ἐν ὄξει ἐφθὰ, αἷμα καταμήτιον καταχριόμενον, ἀκτῆς καυλοὶ σὺν τοῖς φύλλοις λεῖοι μετὰ πρασίου καὶ στέατος, ὑοσκυάμου φύλλα, ἕλεις σὺν ἐλαίῳ, ἀμόργη ἐλαίου πρόσφατος θερμὴ μὲν, ἀνεψητὸς δὲ, καταντληθεῖσα, ἀμμωνιακὸν σὺν πίσσῃ ξηρᾷ μαλαχθὲν καὶ καταχριόμενον, ἀνδρόσακες καταπλασσόμενον, ἀπόπατος βοῶς θερμὴ καταπλασσομένη· αἰγὸς ἀπόπατος λεῖος σὺν ἀξουγγίῳ, ἥ αἰγείῳ παλαιῷ στέατι· ἀφρόνιτρον καὶ λιβανωτὸς σὺν ἀξουγγίῳ· σμύρνα καὶ πευκέδανον, στήραξ, ὄπιον, ὑοσκύαμος, ἴσα σὺν κηρωτῇ· ἄρου ῥίζα σὺν βολβίτῳ καὶ ὄξει, πέρσικῶν φύλλα σὺν ἀξουγγίῳ, ἀσφοδέλου ῥίζα σὺν ἀλφίτῳ καὶ ῥοδίνῳ καὶ ὕδατι, κωνείου σπέρμα σὺν λιθαργύρῳ, λευκοίου ῥίζα σὺν ὄξει ἐφθῇ, λιβανωτίδος φύλλα σὺν ὄξει καὶ αἰρίνῳ ἀλεύρῳ, λίθος

sedat, sed pedes et graves et ad motum ineptos reddit: verbasci tenerrima folia cum bulbo, polenta et aqua imposita: capparis, qua vescimur, in aqua macerata tritaque, dein cum oleo ad cerati consistentiam redacta, et ex linteolo imposita: aegilops aut sempervivum cum hordeacea farina impositum, marrubium cum sale, bulbi cum melle, populi nigrae folia in aceto cocta, sanguis menstruus inunctus: sambuci caules cum foliis triti, additis marrubio et adipe: hyoscyami folia, sal cum oleo: amurca olei recens calensque sed non cocta, affusa: ammoniacum cum pice arida emollitum et illitum, androsaces adhibitum, stercus bubulum calens impositum, stercus caprinum tritum cum axungia aut veteri caprillo adipe, spuma nitri et tus cum axungia: myrrha et peucedanum, styrax, opium et hyoscyamus aquis partibus cum cerato: ari radix cum fimo bubulo et aceto, persicae mali folia cum axungia, asphodeli radix cum polenta, rosaceo et aqua, conii semen cum lithargyro, leucoii radix cum aceto cocta, libanotidis folia cum aceto et loliacea farina,

ἄσσιος λεῖος ἐν ἐρεγμῷ· μήκωνος ὁπὸς σὺν γυναικίῳ γάλακτι καὶ κρόκῳ καὶ κηρωτῇ ῥοδίνῃ, μιγέντα καὶ ἐπιτεθέντα. Καὶ τὰ φύλλα δὲ καὶ αἱ κωδίαὶ σὺν ἁλφίτῳ καταπλασσόμεναι, μιγνυμένων καὶ ὑοσκυάμου φύλλων· δεῖ δὲ αὐτὰ καὶ ἁλεύρῳ κριθίνῳ ἀναλαμβάνοντα ξηραίνειν ὥς τροχίσκους· ἐπὶ δὲ τῆς χρείας ὅξει διαλύειν. Ὅποάνακες μετὰ σταφίδος ἐδωδίμου· χελιδονίου, τοῦ καλουμένου πυροῦ ἀγρίου, ῥίζα λεία, σαγάπηνον σὺν ἐλαίῳ καταχρισθέν. Σέρις μετὰ πάλης ἁλφίτου, ἢ σέλινον, ἢ κιχώριον, ἢ ἀνδράχνη, ἢ στρύχνον, ἢ περδίκιον· ἢ σησάμινον ἔλαιον, σίκυος ἀγρίου ῥίζα ἐν ὅξει ἐφθῇ, χελιδόρου ἰὸς ἐν ὅξει καὶ ῥοδίνῳ, σιδήρου σκωρία ὅξει ζισθεῖσα καὶ καταντλουμένη, σκόρδιον μετ' ὅξους δριμέως καταχριόμενον ἢ καταπλασσόμενον σὺν ὕδατι, στέαρ αἰγίου σὺν αἰγὸς σπυράθοις καὶ κρόκῳ καὶ στύρακι, ἢ σὺν κισσοῦ φύλλοις λείοις ἢ περδικίου, συκῆς ὁπὸς μετὰ σητανίου ἁλεύρου καὶ ὅξους, σταφίδες ἐκγεγιγαρισμέναι μετὰ γάλακτος, ἄσφαλτος περιχρισμένη μετὰ τῆς ὤμης λύσεως ἐφθῇ, τυρὸς ἀπαλὸς καταπλασσόμενος, κράμβης πικροτάτης τὰ φύλλα

assius lapis tritus cum farina fresa: papaveris liquor cum lacte muliebri, croco et cerato rosaceo mixtus et impositus: folia etiam papaveris, itemque capita cum polenta imposita, etiam additis hyoscyami foliis: haec eadem excepta hordeacea farina redigenda in pastillos, qui exsiccandi sunt et, cum usus postulaverit, aceto diluendi: opopanax cum uva passa cibaria: chelidonii, quod sylvestre triticum appellatur, radix contrita: sagapenum cum oleo inunctum, seris cum polline polentae, aut apium, aut cichorium, aut portulaca, aut solanum, aut perdicium: sesaminum oleum: cucumeris sylvestris radix in aceto cocta: rubigo ferri cum aceto et rosaceo: scoria ferri in aceto fervefacta et affusa: scordium cum acri aceto illitum, aut cum aqua cataplasmatibus more impositum: sebum caprillum cum baccis caprae, croco et styrace, aut cum hederæ perdiciivo foliis tritis: fici liquor cum trimestris tritici farina et aceto, uvae passae, quibus exempta sint vinacea, cum lacte, bitumen cum cruda farina hydrelaco subacta coctum et illitum, caseus mollis pro cataplasmate impositus, brassicae amarissimae

καυθέντα καὶ ἀναληφθέντα κηρωτῇ κυπρίνῃ· ποιῆ λευκῶν
 ἐλαιῶν χυλὸς καταντλούμενος, καὶ αἱ λευκαὶ ἐλαῖαι κατα-
 πλασσόμεναι, γογγύλης ἐγκρυβείσης πυρὶ καὶ ὀπτηθείσης τὸ
 ἔσωθεν καταπλασσόμενον λεῖον, μυροβάλανος καταπλασσο-
 μένη σὺν ἀλεύρῳ αἰρίνῳ καὶ μελικράτῳ· φῦκος, ἢ βρούον θα-
 λάσσιον, μελισσόφυλλον, μανδραγόρου ῥίζα σὺν ἀλφίτῳ κα-
 ταπλασσομένη, ἢ πήγανον, σίνηπι σὺν μέλιτι, βάλανος μυ-
 ρεψικὴ σὺν πάλῃ ἀλφίτου, γάλα γυναικεῖον μετὰ κωνείου,
 γαλῆς καείσης ἢ τέφρα μετ' ὄξους, γλήχων μετ' ἀλφίτου,
 ἐλξίνη σὺν τραγείῳ στέατι ἢ κηρωτῇ, ἡλιοτροπίου τοῦ με-
 γάλου τὰ φύλλα σὺν τοῖς καυλοῖς· θαψίας χυλὸς καταχριό-
 μενος πρὸς ὀλίγον, ἐφ' ὧν τὴν ἐπιφάνειαν βούλῃ ρευματί-
 σαι· θεῖον ἄπυρον σὺν ὕδατι καὶ νίτρῳ ὁμοίως, καστόριον
 σὺν ἐλαίῳ συγχριόμενον, κολοκύνθης ξύσματα λεῖα κατα-
 πλασσόμενα, κράμβης ὠμῆς χυλὸς μετὰ τηλίνου ἢ φακίνου
 ἀλεύρου ἢ ὄξους, ἀχράδες σὺν ἀλεύρῳ κριθίνῳ καὶ ὄξει, αἰ-
 ρινον ἄλευρον φυραθὲν ἀφειψήματι κωδίων. Καταντλεῖται δὲ
 ὠφελίμως ἐπ' αὐτῶν γογγυλίδων σὺν ἄλμῃ ἐψηθεισῶν τὸ

folia usta exceptaque cerato cyprino: benefacit et oliva-
 rum albarum succus affusus, ac ipsae quoque olivae al-
 bae pro cataplasmate appositae, rapi sub cineribus cocti
 pars interior trita et imposita, glans unguentaria cum fa-
 rina lolii et melicrato adhibita, fucus muscusve marinus,
 apiastrum, mandragorae radix imposita cum polenta, ru-
 ta, sinapi cum melle, glans unguentaria cum polline po-
 lentae, lac muliebre cum conio, mustelae crematae cinis
 cum aceto, pulegium cum polenta, helxine cum hircino
 adipe vel cerato, heliotropii maioris folia cum caulibus:
 thapsiae succus iis paulisper illitus, in quibus fluxionem
 ad summam cutem evocare placet: sulphur vivum cum
 aqua et nitro similiter, castorium cum oleo illitum, cu-
 curbitae ramenta trita et adhibita, brassicae crudae suc-
 cus cum foeni graeci lentiumve farina et aceto: pyra-
 sylvestria cum farina hordeacea et aceto, lolii farina
 subacta cum decocto capitum papaveris. Ista etiam utili-
 ter fots vice affunduntur: raporum in muria elixorum

ἀφέψημα, θάλασσα θερμή, ἱτέας φύλλων καὶ φλοιοῦ ἀφέψημα.

Κεφ. σλζ'. Πώρους δὲ τοὺς ἐπὶ ποδαγρικῶν, καὶ τὰς συστροφὰς τῶν τεύρων λύει ἀμμωνιακὸν σὺν πίσση ξηρᾷ ἐπιτεθὲν, βδέλλιον σιέλῳ ἀσίτου μαλαχθὲν, κάνναβις ἀγρία καταπλασθεῖσα, στύραξ μαλαχθεῖσα ἐν σιέλῳ, σήσαμον καταπλασθὲν.

Κεφ. σλζ'. Ἰσχιαδικούς δὲ ὠφελεῖ πινόμενα ἐλιχρύσου ἀφέψημα, ἐρυθροδάνου σὺν οἶνῳ· (ἄγει δὲ αἷμα δι' οὖρων· λούειν δὲ δεῖ καθ' ἡμέραν τὸν πίνοντα·) ἐρύσιμον σὺν οἶνῳ· σμυρνίου σπέρμα ὁμοίως, καρδάμου < α' σὺν οἶνῳ, ὑπερικόν· καππάρειως τοῦ ἐκ τῶν ἀπίων καρποῦ < β'. αἷμα δὲ ἄγουσιν· ἢ τῆς ῥίζης τοῦ φλοιοῦ < α' ὁμοίως· μήκωνος κερατίτιδος τῆς ῥίζης, ἢ τῆς πόας ὀξέβατον ἐψηθὲν σὺν ὕδατι κοτύλαις δ' εἰς τὸ ἥμισυ· ἰριως ῥίζα σὺν γλυκεῖ· πήγανον ἄγριον καὶ ἡμερον σὺν ἀνήθου ἀγειρήματι < α' σὺν οἶνῳ· σπαρτίου τὰς ῥάβδους σὺν τοῖς φύλλοις ἐν ὄξει βρέχων πλείο-

decoctum, aqua marina calens, salicis foliorum et corticis decoctum,

Cap. CCXXXVI. Tophos podagricorum nervorumque collectiones seu nodos dissolvunt haec: ammoniacum cum arida pice impositum, bdellium ieiuni saliva emollitum, cannabis sylvestris imposita, styrax saliva emollitus, scsamum denique adhibitum.

Cap. CCXXXVII. Ischiadicis auxilio sunt haec in potu sumpta: elichrysi decoctum itemque rubiae cum vino: (sed hoc sanguinem per urinas educit: bibentem vero quotidie lavari oportet:) crysimon cum vino, smyrnii semen eodem modo, nasturtii seminis drachma cum vino, hypericum, seminis capparidis, quod pericarpis pyri formam referentibus continetur, drach. ij: (ducunt vero sanguinem:) cortex radice capparidis drach. j. pondere simili modo: papaveris cornuti radix herbave acetabali mensura decocta in aquae heminis quatuor ad dimidias: iridis radix cum passo, rutae sylvestris et domesticae drach. j. cum anethi decocto aut vino: succus e spartii ramulis simul et

νας ἡμέρας, ἔπειτα κόψας καὶ χυλίσας, καὶ πιεῖν δὲς ἕνα κύαθον· σύμφυτον πετραῖον ἐψηθὲν σὺν ὑδρομέλιτι, πενταφύλλου ῥίζης ὁ χυλός· ἀβροτόνου ἀφέψημα, καὶ τοῦ καρποῦ < α' μετ' οἴνου· ἀγαρικοῦ < α' μετ' οἴνου, αἰθιοπίδος ἀφέψημα μετ' οἴνου, πολύγονον μετ' οἴνου, ἀρκτίου ῥίζα μετ' οἴνου καὶ τὸ ἀφέψημα, κενταυρίου ἀπόζεμα, ἀλθαίας ῥίζης ἀφέψημα· ἀμμωνιακοῦ < α' σὺν μελικράτῳ ἢ ὕδατι· ἄγει δὲ αἷμα δι' οὐρῶν· ὑπερικοῦ ἢ ἀνδρoσαίμου < β' σὺν μελικράτῳ κο. γ'. ἄγουσι δὲ κόπρον πολὺν καὶ γλέγμα· ἀρκευθίδες μετ' οἴνου, ἀσπαράγου ῥίζης ἀφέψημα καὶ ὁ καρπός, ἄσφαλτος ἀντὶ καταποτίου λαμβανομένη, βαλσάμου καρποὶ ἕξ σὺν μελικράτῳ, χαμαικίσσου φύλλα τρία ἐπὶ ἡμέρας μ'. χαμαιπεύκης < β' μετ' οἴνου· σαγαπηνοῦ < β' μεθ' ὕδατος ἐπὶ ἡμέρας γ' λαμβανόμεναι.

Κεφ. σλγ'. Κλυσμοὶ δὲ ἀρμόζουσιν ἐπ' ἰσχιαδικῶν γάρρος ἕξ ἰχθύων ταραχηρῶν καὶ σιλούρων, ἰρεως ἀπόζεμα, κενταυρίου τοῦ λεπτοῦ, κολοκυνθίδος, ἀριστολοχίας ῥίζης

foliis plusculis diebus in aceto maceratis moxque tuis expressus, cyathi unius mensura bibitus: symphytum petraeum coctum in aqua mulsa, quinquifolii o radice succus: abrotani decoctum, eiusdemque seminis drach. j. cum vino: agarici drach. j. cum vino, aethiopidis decoctum in vino, polygonum cum vino: arctii radix cum vino, ac eius decoctum, centaurii decoctum, itidemque althaeae radicis: ammoniaci drach. j. cum melicrato vel aqua: (sanguinem vero per urinas educit:) hyperici aut androsaemi drach. ij. cum heminis aquae mulsae tribus: (copiosum stercus ac pituitam educunt:) iuniperi baccae cum vino, asparagi radicis decoctum ac semen ipsum, bitumen instar catapotii devoratum, balsami fructus cum melicrato, hederæ terrestris folia terna diebus quadragenis sumpta, chamaepeuces drach. ij. cum vino, sagapeni binae drachmae ternis diebus sumptae cum aqua.

Cap. CCXXXVIII. Ischiadicis etiam ista commode clysteribus infunduntur: garum o piscibus salitis, item c siluris: decocta iridis, centaurii minoris, colocynthidis,

ὁμοίως σὺν ὕδατι, θλάσπιος σπέρμα λιῶν ἐνεθὲν ἢ καὶ ἐψηθὲν ἐν ὕδατι, λεοντοπετάλου ῥίζα ἀγειρηθεῖσα ἐν ὕδατι, ἄλεις ἢ νίτρον σὺν μελικράτῳ, ἄλεις σὺν πτισάνης χυλῳ, σπάρτον θαλάσση βρέξας ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας, εἴτα ἐγκόψας καὶ χυλίσας, ἔνεις· αἷμα δὲ ἄγει· κολοκυνθίδος ἐντεριῶναι ἐν πιτύρων ἀφειψήματι ἀποβραχεῖσαι· ὠφελοῦνται δὲ λίαν, εἰ προκλύσας τις αὐτοὺς ἐξ οἴνου κλύσματι, σικύους ἀγρίους ἐναποθλίψῃ τῷ δακτυλίῳ· αἷμα γὰρ ἄγουσι.

Κεφ. σλθ'. Μετὰ τὸ κλύσαι ποιεῖ τὸ νάπυ μέχρι πυρώσεως ἐντιθέμενον μετὰ κηρωτῆς τοιαύτης· κηροῦ λίτρ. α', κυπρίνου λίτρ. γ', ὀποπάνακος γο. β'. [ἐν ἄλλῳ γο. α'.]

Κεφ. σμ'. Καταπλάσσεται δὲ ἐπ' ἰσχιαδικῶν πύριτον ἢ κρίθιον ἄλευρον ἐψηθέντα μετ' ὀξυκράτου καὶ πίσης, αἷρινον ἄλευρον ἐφθὼν μετὰ μελικράτου, καὶ λινοσπέρμου, καὶ νίτρον, καὶ συκῶν ἐφθῶν· ἢ σισυμβρίου σπέρμα, κολοκυνθὶς ἴσα· μυροβάλανος σὺν μελικράτῳ καὶ αἰρίνῳ ἀλεύρῳ, τῆλιν μετ' αἰρίνου ἀλεύρου, καὶ ὀπὸς συκῆς μετ'.

similiterque radicis aristolochiae ex aqua: thlaspios semen tritum inditum, aut etiam in aqua decoctum: leontopetali radix decocta ex aqua, sal seu nitrum cum melicrato, sal cum ptisanæ cremore, succus e sparto pluribus diebus aqua marina macerato deindeque tuso expressus iniectusque, qui quidem sanguinem ducit: colocynthidis medullae in furfurum decocto maceratae. Plurimum etiam iuvantur ischiadici, si quis, infuso prius enemate ex vino, eorum sedi expressum sylvestrium cucumerum succum immittat: siquidem sanguinem etiam ducunt.

Cap. CCXXXIX. Post infusa enemata praeclare faciet sinapi, quousque fervorem excitet, adhibitum cum eiusmodi cerato, e ceræ lib. j., cyprini lib. iij., opanacis unc. ij, [in alio exemplari unc. j.]

CCXL. Ischiadicis cataplasmatum more imponuntur ista: triticea hordeaceave farina cocta cum posca et pice: loliacea farina cocta cum aqua mulsa, lini semine, nitro et ficibus coctis: sisymbrii seminis et colocynthidis pares portiones: glans unguentaria cum aqua mulsa et lolii farina, focnum graecum cum farina loliacea, fici lacteus liquor cum

ὄξους, πίσσα σὺν ὄξει ἐν ὀθονίῳ, καὶ γῦρις ἐφ' ὃ, καλάμου φραγμίτου ῥίζα μετ' ὄξους· καλαμίνθη μετ' οἴνου· ἐπικαίει δὲ τὴν ἐπιφάνειαν· λεπίδιον ὁμοίως, ὡς τέταρτον ὥρας ἐπιτιθέμενον· δεῖ δὲ θερμῷ ὑποκλύζειν αὐτούς· ποιεῖ δὲ καὶ κάρδαμον σὺν ὄξει καὶ ἁλσὶν ἴσοις, σελίνου φύλλα σὺν οἴνῳ ἐψηθέντα· θέρμινον ἄλευρον σὺν ὄξει. Τὰς δὲ ἀρχομένας ἰσχιάδας ναρθηκισμὸς⁵⁴ θεραπεύει ἄχρις ἀπαλλαγῆς· καὶ τὸ σύγγραμμα τοῦτο· σμύρνης, ἀφρονίτρου, πεπέρεως, ἰρίνου ὑποστάθμης, ὄξους αὐτάρκες· ἢ σῦκον, νάπυ, νίτρον, κολοκυνθίς, ἴσα ἀφεψηθέντα καὶ συντεθέντα· ἢ θύμόν, ἢ θύμβρα μετ' οἴνου καὶ ἁλγίτου, ἢ κολοκυνθίδος χλωρᾶς ὁ χυλὸς ἀναμισγόμενος· σίλφιον λεῖον, ἢ πευκέδανον σὺν ἐλαίῳ ἀνατριβόμενον· σκαμμωνίας ῥίζα σὺν ἀλεύρῳ κριθίνῳ καταπλασσομένη· σπάρτον ἐν ὄξει βραχὲν ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας, καὶ κοπὲν, καὶ χυλισθὲν, καὶ μιγὲν νίτρῳ, καὶ συναλειφόμενον· ποιεῖ καὶ πρὸς τὰ συντεταμένα τῶν νεύρων· ποιεῖ καὶ ὁ τῶν σωματεμπόρων δρώπαξ, συνεχῶς προστιθέμενος· ἔστι δὲ πίσσα

54) Galen. meth. med. lib. 14. c. 16. p. 998.

aceto, pix cum aceto inducta linteolo, pollis decoctus, arundinis phragmitis radix cum aceto: calamintha cum vino, (summam cutem autem adurit:) lepidium similiter ad horae quartam partem impositum: (sed aegros deinde aquae calidae balneo immergi oportet.) Facit et nasturtium cum aceti et salis pari quantitate, apii folia in vino decocta, lupinorum farina cum aceto. Incipientes ischiadas sanant ad liberationem usque ferulis inflicta verbera, itemque hoc linimentum, e myrrha, spuma nitri, pipere, unguenti irini sedimento et aceti modo sufficienti. Aut: ficus, sinapi, nitrum, colocynthis aequis partibus decoquantur, fiatque medicamentum. Aut: thymus thymbrave cum vino et polenta, aut admixto colocynthidis virentis succo usurpentur. Confert etiam silphium tritum aut peucedanum cum oleo affricatum, scammoniac radix imposita cum farina hordeacea, expressus spartio in aceto pluribus diebus macerato tusoque succus, addito nitro inunctus: (hic etiam facit ad nervorum distentionem.) Prodest et dropax mangonum frequenter adhibitus, qui quidem constat

υγρά μετὰ ξηρᾶς πίσεως ἐψημένη πρὸς ἴσην· μήκωνος ἀγρίας φύλλα καὶ κωδίαὶ σὺν ἀλγίτῳ καταπλασσόμενα· δεῖ δὲ καὶ ξηραίνειν αὐτὰ μίσγοντα ἄλευρον, καὶ ποιοῦντα τροχίσκους, ἀποτιθέναι, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας ὅξει ἀναλύειν· ποιεῖ δὲ καὶ κρίθινον ἄλευρον μετ' ἀραιψήματος κωδίων ἢ μελικράτου.

Κεφ. σμα'. Πυρίαι δὲ ἰσχιάδος καὶ τῶν ἄλλων ἀλγημάτων ἱκανῶς ἐνεργοῦσαι· βοὸς νομάδος πρόσφατον ἀπόπατον ἐνυλῆσας φύλλοις, καὶ θερμάνας ἐν θερμοσποδιᾷ, ἐμπλάσας εἰς ὀθόνην ἐπιτίθει· ἄλις φρυκτοὶ ἐν σάκκῳ, ἢ κέγχρος, ἢ ἀμφότερα μιγέντα, ἢ ἔλυμος ὁμοίως· ἢ πίτυρα ἐφ' ἃ σὺν δάφνης φύλλοις καὶ ἄλμῃ, ἢ θαλάσση, ἢ μελικράτῳ, ὁμοίως εἰς σάκκον βαλλόμενα ἐκ πυκνοῦ πεποιημένου ῥάκους.

Κεφ. σμβ'. Καύσεις δὲ ἰσχιαδικῶν ὠφελούσιν αὗται· σπυράθους αἰγὸς πυρώσας ἐπιτίθει ἐπὶ τὸ μεταξὺ μέρος⁵⁵ τοῦ ἀντίχειρος κοῖλον, ἔλαιον προὔποχέας, ἢ ἔριον ἐλαίῳ βρέξας καὶ ὑποθεῖς, πύρωσον, ἕως ἂν οὗ διὰ τοῦ βραχίονος

55) Vulg. τῶν οὐρῶν.

c liquidae simul et aridae picis aequis partibus coctis: sylvestris papaveris folia simul et capitula imposita cum polenta: eadem etiam admixta farina siccanda et in pastillos redigenda, qui reponantur, usuque postulante aceto dissolvantur. Facit et hordeacea farina cum decocto capitum papaveris aut aqua mulsa.

Cap. CCXLI. Fomenta, quae tum in ischiade, tum in doloribus aliis auxilii plurimum afferunt: armentalis bovis finium foliis involutum et cinere ferventi calfactum inducito linteolo, atque imposito. Fetus etiam vicem praestant sal torrefactus, saccellis inditus, et milium, seu per se, seu etiam simul mixta adhibeantur: similiter et panicum. Sunt et usui furfures cum lauri foliis et muria aquave marina vel aqua mulsa cocti, saccis e densiore panno paratis similiter inditi.

Cap. CCXLII. Conferunt et ischiadicis ustiones huiusmodi: fimi caprini ferventes pilulas imposito ei cavo, quod est inter pollicem et indicem, infuso tamen prius oleo, aut substrata prius lana oleo imbuta: atque sic urito, donec ustionis sensus per brachium ad coxendicem

αἰσθησις ἐπὶ τῷ ἰσχύϊ ἐλθῇ· ἢ πῆλινον κυκλίσκον ποιήσας μέγεθος ἄσσαρίου, βάθος δὲ δακτύλου, ἐπίθεῖς ἐπὶ τὸν ἀλγοῦντα τόπον· ἔριδε δὲ κατ' αὐτοῦ πεφυρακτωμένον βακτήριον, ἄχρῃς αἰσθήσεως δυσανασχέτου· ἢ ἀποιείνας τὸ δέρμα κατὰ τὸν ἀλγοῦντα τόπον, διαίρει γραφίδι πεπυρωμένη ἐκ διδακτυλίου διαστήματος. Λίβυες δὲ πυραμίδα ποιήσαντες ἐκ λωτοῦ πρισμάτων καὶ θείου ἀπύρου καὶ ἐλατηρίου, ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τὸ ἀλγοῦν μέρος, προὔποτιθέντες διπλοῦν ὀθόνιον, ἢ ταινίδιον, ἢ λεπτὸν ὄστρακον, ἐφ' ὧν ἐπιτιθέασιν ἡμμένην τὴν πυραμίδα· Μαρμαρίδες⁵⁶ ὑγροῖς ξύλοις ἐλαίνοις περιεχυμένοις καίουσι θερμαίνοντες αὐτὰ, ὥστε μὴ καίεσθαι, θερμὰ δὲ καὶ ἐνικμα γίνεσθαι. Πάρθοι δὲ μολυβδοῦν σωλῆνα ποιήσαντες ἀπύθμενον, ἔχοντα ὦτα, ἐπὶ τὰ ἀλγοῦντα ἐπιτιθέασιν, προὔποχρίσαντες τὴν βάσιν τοῦ σωλῆνος σταιτὶ πρὸς τὸ μὴ παρεκρυῆναι τὸ ἐλαιον· περιβάλλουσιν δὲ ἱματίοις ἐπιμελῶς, πρὸς τὸ μὴ βλάπτεσθαι ὑπὸ τῶν ἀπορροεμένων ῥανίδων· ἔπειτα καθιάσι ζεστὰ καυστήρια μ' ἢ ν', ἄ-

56) Cf. Diosc. lib. 2. c. 204.

perveniat. Aut: e luto formatum orbiculum assis magnitudine, digiti vero crassitie, dolenti loco imposito, huicque bacillum candentem apprimito, quoad aeger ustionem amplius tolerare vix possit. Aut protensam protractamve longius cutim loco affecto vicinam ignito stylo dividito, interiecto duorum digitorum intervallo. Afri incensam pyramidem e loti ramentis, sulphure vivo et elaterio conflata dolenti parti applicant, substrato prius duplici linteo fasciave, aut tenui testa. Marmaridae ustionem administrant, circumpositis parti humentibus lignis oleaginis, quae non quidem incendunt, sed ita calfaciunt, ut humorem exsudent, qui deinde in partem affectam guttatim exstillet. Parthi vero plumbeum tubulum utrinque pertusum et ansatum dolentibus locis imponunt, obducta prius ipsius tubuli basi subacta farina, ut ne oleum, quod tubulo indendum est, praeterfluat: vestibis vero ipsum diligenter circumtegunt, ut ne guttis destillantibus partes vicinae laedantur. Tum postea ferventia cauteria quadraginta aut quinquaginta subinde immittant, dum circa partem me-

χρὶς ἂν οὐ αἰσθησίς τις περὶ τὸν τόπον γένηται· περιμάτ-
τουσι δὲ καὶ τὸ πρόσωπον ψυχρῷ ὕδατι, διὰ τοὺς ἐκ τῆς
θερμασίας ἐπιγενομένους ἰδρῶτας· καὶ διὰ τοῦτο περιβεβλη-
σθαι δεῖ, καὶ μὴ λίαν πληροῦν τὸν σωλῆνα· ὑπερχεῖται γὰρ
ἐν τῇ ζέσει. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσούτον. Τὰ δὲ
λοιπὰ ἐν τῷ ἑξῆς διελυσόμεθα.

diocrem aeger senserit ustionem: sed et interim frigida
faciem illius abstergunt, ob sudores ex fervore superven-
ientes. Porro et iccirco circumiectis vestibis probe mu-
niendae vicinae partes, neque nimium implendus oleo tu-
bulus, ut ne id effervescens parte superna refundatur, il-
lasque adurat. Et de his quidem hactenus: reliqua pro-
xime sequenti libro prosequemur.

[ΠΕΔΑΝΙΟΥ ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥ
ΑΝΑΖΑΡΒΕΩΣ]
ΕΥΠΟΡΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΑΠΛΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Τὴν τῶν ἀπλῶν φαρμάκων ἐνέργειαν ἐν δυσὶ καταχωρήσαντες βιβλίοις, τιμιώτατε Ἀνδρόμαχε, καὶ ἀμφοτέρῳ σοὶ ἀναθέντες, ἐπιλθόντες τε ἐν τῷ πρὸ τούτου βοηθήματα ἀρμόζοντα τοῖς περὶ κεφαλὴν καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ ἀρτηρίας καὶ τὴν λοιπὴν ἐπιφάνειαν συνισταμένοις πάθουσιν, ἐν τούτῳ περὶ τῶν λειπομένων διευκρινήσομεν· ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν περὶ τὸν στόμαχον συνισταμένων παθῶν, προδιαστειλάμενοι, ὅτι ἐπὶ

[PEDANII DIOSCORIDIS
ANAZARBEI]
DE FACILE PARABILIBUS SIMPLICIBUSQUE
MEDICAMENTIS LIBER POSTERIOR.

Quoniam, spectatissime Andromache, morborum curationes per simplicia medicamenta duobus libris distinximus, quorum utrumque tibi dedicavimus, et priore quidem auxilia capitis, oculorum, faucium, ac summae cutis extremarumque partium affectibus conferentia complexi sumus: iam superest, ut in hoc posteriore de reliquis agamus, a stomachi vitiis facto initio. Sed prius lectorem monitum velim, quotiescunque iis, quae ore sunt assumenda, certam

DIOSCORIDES II. P

τῶν πινομένων, ἐφ' ὧν τὰς ποσότητας οὐ προσγράφομεν, ἡ μὲν ἐλαχίστη πόσις ἐστὶ τριώβολον· ἡ δὲ μέση δραχμὴ μία· ἡ δὲ τελεία δραχμαὶ δύο.

Τὰ τῶν περὶ τὸν στόμαχον καὶ τὰ ὑποχόνδρια
συνισταμένων παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. α'. Τοὺς χρονίως καυσουμένους τὸν στόμαχον ὠφελεῖ ἅμα καὶ δίψαν παύει γλυκυρρίζης χυλὸς πινόμενος, καὶ ἡ ῥίζα σὺν ὕδατι· ἐλίκων ἀμπέλου ἀπόβρεγμα, ἀνδράχνης χυλὸς καὶ αὐτὴ ἐσθιομένη, σέριδος χυλὸς καταρρόφούμενος· πολυγόνου χυλὸς ὁμοίως. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐξ ἀσθενείας ἀναλαμβανόντων δίψαν παύει κράμβη ἐσθιομένη ἔνωμος, σῦκα ἀπαλὰ, στρόβιλοι ἐσθιόμενοι, σύμφυτον πετραῖον διαμασσόμενον. Καταπλασσόμενα δὲ ὠφελεῖ στομάχους καυσουμένους καθ' ἑαυτὸ καὶ σὺν ἀλφίτῳ ἀειζώου ῥίζα, κοτυληδόνης φύλλα, κύπρου φύλλα, πολύγονον, σέρις, σόγχος, σέλινον, στρύχνον κηπαῖον, ἐλικες ἀμπέλου καὶ τὰ φύλλα, ἀνδράχνη μετ' ἀλφίτου ἢ ἄρτου, φύλλα ἀμπέλου καθ' ἑαυ-

definitamve quantitatem minime adscribimus, minimam quidem eorum dosin esse debere trium obolorum, maximam drachmarum duarum, mediam vero drachmae unius.

*Ad stomachi et hypochondriorum affectus
remedia.*

Cap. I. Stomachi diutino ardore conflictatis prosunt simul et sitim pellunt glycyrrhizae succus epotus, et radix ipsa ex aqua bibita, capreolorum vitis dilutum: portulacae succus, ac ipsa etiam in cibis sumpta: seridis succus absorptus, similiterque polygoni succus. Eorum vero, qui convalescunt ex morbo, sitim compescunt brassica cruda esitata, ficus recentes, strobili in cibis sumpti, symphytum petraeum commanducatum. At imposita, seu per se, seu cum polenta, stomachos aestuantes haec iuvant: sempervivi radix, cotyledonis et cypri folia, polygonum, seris, sonchus, apium, solanum hortense, vitium capreoli et folia, portulaca cum polenta vel pane, vitium folia per se ex aqua frigida, elate palmarum trita

τὰ ἐξ ὕδατος ψυχροῦ, ἐλάτῃ λεία σὺν ἀληγίτοις· ἢ φύλλα κράμβης ὡμὰ τρίψας μετὰ μέλιτος ἐπιτίθει.

Κεφ. β'. Τοὺς δὲ καυσουμένους τὴν ἐπιφάνειαν ὠφελιῇ κολοκύνθης ξυσμάτων ὁ χυλὸς μετὰ ῥοδίνου, ἢ ὄμφακος χυλὸς σὺν ῥοδίνῳ· ἀψινθίου φύλλων ἀποζέματος ποτήριον ἐν κατὰ πρωΐ, ἢ ἐπίθυμον μετὰ γάλακτος ὀρροῦ πέντε ἢ ἑξ ἑκατὸν τὸν μῆνα.

Κεφ. γ'. Χολὴν γεννῶντας μέλαιναν, καὶ ἐμφυσωμένους στόμαχον καὶ ἔντερα ὠφελεῖ γλήχωνος ἀπόζεμα ἢ ἀπόβριγμα πινόμενον, καὶ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τοῦ πεπυρωμένου σιδήρου, ἐν ᾧ σίδηρος σβέννυται· ἀρμόζουσι δὲ καὶ σπόγγοι ἐξ ὄξους ἐπιτιθέμενοι, μάλιστα κατὰ τὴν ἐμφύσησιν⁵⁷ τῶν ἐντέρων καὶ τῆς διανοίας τὴν παρατροπὴν· εἰ δὲ ἐπιμένει, στυπτηρίαν ὑγρὰν μετὰ χαλκάνθου καὶ ἀλόης καὶ μέλιτος ἐπιτίθει, κηρωτῇ μίξας· ἢ κισσοῦ φύλλα ἐφθὰ σὺν οἴνῳ κατάπλασσε, ἢ ἀρνόγλωσσον λεῖον σὺν ἁλσίν, ἢ βοὸς ἀγελείας βόλβιτον ξηρὸν ἐν οἴνῳ ἐψημένον, ἢ πράσιον μετ' ἄρτου καὶ ῥοδίνου· καὶ βόλβοι (ποιοῦσι) μετὰ στυπτηρίας λεῖοι.

57) Paull. 8, 37. p. 93. ἐν ταῖς ἐντάσεσιν.

cum polenta: brassicae denique folia cruda tritaque cum melle imponuntur.

Cap. II. His, quibus aestuat ventriculi superficies, opitulatur succus e cucurbita ramentis cum rosaceo, itemque uvae acerbac succus cum rosaceo. Absinthii foliorum decocti poculum mane haustum, epithymum cum sero lactis potum quinque sexve vicibus per mensem.

Cap. III. Iis, qui bilem atram gignunt, quique stomachi ac intestinorum inflatione vexantur, auxilio sunt haec: pulegii decoctum dilutumve bibitum, et aqua, in qua candens ferrum extinctum sit. Spongiae quoque ex aceto impositae conveniunt, maxime in inflatione intestinorum et mentis alienatione. Sin perseveret affectus, alumen liquidum cum chalcantio, aloë ac melle imposito, cerato admixto. Aut hederac folia cocta in vino cataplasmatas instar imposito: aut plantaginem tritam cum sale: aut simum bovis armentariae siccum in vino coctum, aut marrubium cum pano ac rosaceo, bulbi denique (expediunt) cum alumine triti.

Κεφ. δ'. Ἐπὶ δὲ τῶν λυγμῶν ἀρμόζει πινόμενα ἀλύσου τῆς πόας ἀφέψημα, καὶ αὐτὴ κρατηθεῖσα· ἀνήθου σπέρμα πινόμενον καὶ ἀποσφραϊνόμενον, ἀριστολοχίας ῥίζα μεθ' ὕδατος, ἀσπληγος πόα μετ' ὀξυκράτου, ἡδυόσμου κλωνία σὺν ῥοιᾷς ὀξείας χυλῶ, καστόριον σὺν ὄξει, κύμινον σὺν ὄξει, ῥᾶ σὺν ὕδατι, σισυμβρίου, τῆς καρδαμίνης λεγομένης, χυλὸς καὶ τὸ σπέρμα, πταρμικοῦ προσαγωγή. Τὸν δὲ διὰ ψύχους λυγμὸν λύουσιν ἄκραι χεῖρες εἰς θερμὸν ὕδωρ καθιέμεναι, ὕδατος θερμοῦ καταρρόφησις, σπόγγος ἐκ ζεστοῦ ὕδατος προσαγόμενος τῷ στομάχῳ, ἔλαιον σικυώνιον, ἀνατριβομένων τῶν ἄκρων.

Κεφ. ε'. Πρὸς δὲ τὰ ἀλγήματα τοῦ στομάχου ποιῆ γάλα γυναικεῖον, ἢ βόειον, ἢ ὄτειον θηλαζόμενον, ἢ πινόμενον, κόχλαξι συναφειψόμενον· γεντιανῆς < α' μεθ' ὕδατος· μαστίχης κοχλιάριον ἐν καθ' ἡμέραν πινόμενον, ἢ διαμασσωμένον, τοῦ χυλοῦ καταπινομένου· ἡδυόσμου κλωνίων τριῶν φύλλα σὺν ὀξείας ῥοιᾷς χυλῶ καταρρόφούμενα, γλήχων μετ' ὀξυκράτου.

Cap. IV. In singultu conveniunt haec in potu sumpta: alyssi herbae decoctum, aut ipsa etiam herba manibus detenta, anethi semen potum et olfactum, aristolochiae radix ex aqua, asplenum herba cum posca, menthae ramuli cum acidi punici succo, castorium cum aceto, cuminum cum aceto, rha cum aqua, sisymbrii, quod cardamine dicitur, succus et semen, sternutatorium denique adhibitum. Ortus vero a frigore singultus solvitur summis manibus in calentem aquam demissis, aqua calida absorpta, spongia ex aqua ferventi stomacho adhibita, extremis denique partibus oleo sicyonio confricatis.

Cap. V. Ad stomachi dolores faciunt lac muliebre, bubulum, aut asininum, e papilla suctum, aut bibitum, ubi per ignitos silices fuerit decoctum: gentianae drach. j. cum aqua, mastiches cochlear unum quotidie bibitum, aut succus ex eodem commanducato deglutitus, trium menthae ramulorum folia cum acidi punici succo absorpta, itemque pulegium ex posca bibitum.

Κεφ. ε'. Πρὸς δὲ τοὺς δηγμοὺς τοῦ στομάχου· τερμίνθου φύλλα ἀφεισόμενα, ὁμοίως σκορδίου χύλισμα· σόγχου χυλὸς μετὰ στεροβίλων καὶ καρύων πικρῶν καὶ σικύου σπέρματος, κῶνοι ἐσθιόμενοι καθ' ἑαυτούς.

Κεφ. ζ'. Καταπλασσόμενα δὲ ὠφειλῇ ἀλγήματα στομάχου μελίλωτον ἐν οἴνῳ ἐφθὸν μετὰ τηλίνου ἀλεύρου ἢ γύριως, κυδώνιον ἐφθὸν σὺν ἄνθει, ἢ πήγανον σὺν μέλιτι.

Κεφ. η'. Πρὸς δὲ τοὺς τὴν τροφήν ἀποβάλλοντας ἐπιτιθέμενος ὠφειλῇ σπόγγος ἐξ ὄξους δριμέως ἄχρι γλυκταινώσεως, ἐπὶ τε τοὺς πόδας καὶ βραχίονας· ἐπὶ δὲ τοῦ θώρακος καταπλασσόμενος τυρὸς νεαλῆς μετ' ἀλφίτου, ἢ σελίνου φύλλα, ἢ σέριδος μετ' ὄξους καὶ ἀλφίτων, ἢ ἀνδράχνης ὡς αὐτῶς, ἢ κολοκύνθης ξύσματα ὁμοίως.

Κεφ. θ'. Τοὺς δὲ ναυτιῶντας καὶ πλαδῶντας ὁμοίως τὸν στόμαχον καὶ ἐξιμοῦντας ἴσσησι πινόμενα ἄλφιστα σὺν οἴνῳ, ἀμύγδαλα γλυκέα πρόσφατα σὺν τῷ λέπει ἐσθιόμενα, ἀγρώστειως τῆς ἐν Παρνασσῷ σπέρμα, κύμινον αἰθιοπικόν, ἀνήθου σπέρμα, πολυγόνου χυλὸς, καὶ κιχώριον ἐσθιόμενον·

Cap. VI. Ad oris ventriculi morsus valent terebinthi folia decocta: similiter et succus e scordio: sonchi succus cum nucleis pincis, amygdalis amaris et semine cucumeris: pinei etiam nuclei per se in cibis sumpti.

Cap. VII. Stomachi dolores imposita levant melilotus in vino coctus cum farina foeni graeci aut polline, cotoneum cum flore coctum, ruta denique cum melle.

Cap. VIII. Cibum reiicientibus prodest spongia acri aceto [calente] imbuta, pedibus et brachiis adhibita, quoad pustulae excitentur. Conferunt vero, adhibita pectori, caseus recens salitus cum polenta, folia apii aut seridis cum aceto et polenta, similiter et portulacae folia aut cucurbitae ramenta.

Cap. IX. Nauseam, stomachi ex nimia humiditate languorem ac vomitum ista cohibent: polenta in vino bibita, amygdalae dulces recentes cum suo putamine esitae, graminis parnassii semen, cuminum aethiopicum, anethi semen, polygoni succus, cichorium in cibis sumptum,

καὶ σέρις, καὶ ὁ χυλὸς πινόμενος· σισύμβριον, ἡ καρδαμίνη λε-
γομένη, πινόμενη, θέρμοι γλυκιῖς λιῖοι σὺν ὄξει ποθέντες·
θρίδακες ἄπλυτοι ἐσθιόμεναι, καὶ τὸ σπέρμα πινόμενον μεθ'
ὑδατος· σόγχου ὁμοίως, ἰου ἄνθος μεθ' ὑδατος, κόστου <
ἀ' μετ' οἴνου. Κοχλίου χειρσαίου λιβυκοῦ σὰρξ ὅλη καταπο-
θεῖσα νήσσει καὶ ἀλγήματα πᾶνι στομάχου· προεσθιόμενοι
δὲ ἔνωμοι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, τὸ αὐτὸ ποιοῦσι· ποιῇ δὲ
καὶ σὺν τῷ ὀστράκῳ ὅλος καταποθεῖς, τοῦ ὀστράκου περι-
πασθέντος. Γίγαρτα φρυκτὰ ἀντὶ ἀλφίτων ἐσθιόμενα, γλή-
χων καταπλασθεῖσα ἐξ ὀξυκράτου, κύμινον σὺν ὀξυκράτῳ πι-
νόμενον ἢ σὺν ὄξει, λαπάθου σπέρμα ὀβολοῖς δύο ἢ τρισὶν,
ἀκακία μεθ' ὑδατος, λίθος ὁ ἐν τῇ σαμίᾳ γῇ εὗρισκόμενος·
μαράθρου σπέρμα ἢ χύλισμα, μάλιστα τοῖς ἀποξύνουσιν ἢ
ἐμοῦσι τὴν τροφήν.

Κεφ. ι'. Τοὺς δὲ ρευματισμοὺς τοῦ στομάχου ἴσσησι
βαλαύστιον μετ' ὄξους ποθῖν, βάτου χυλὸς φύλλων καθ'
ἑαυτὸν καὶ μεθ' ὑδατος, ὕδωρ τὸ ἀπὸ σιδήρου πεπυρωμέ-
νου θερμανθέν· ὄξος σκιλλητικὸν καταξρόφούμενον· (δεῖ δὲ

sicuti et seris, eorumque succus epotus: sisymbrium, aut
quod cardamine dicitur, potum: lupini dulces triti, cum
aceto bibiti, lactucae illotae in cibis sumptae, earumque
semen ex aqua potum, similiter et sonchi semen et flos
violae ex aqua, costi drachma j. cum vino. Cochleae ter-
restris africanae caro tota ieiuno devorata etiam dolores
stomachi sedat. Idem praestant cochleae duae tresve quo-
tidie ante cibos alios assumptae: devorata etiam tota pro-
ficit cum sua testa, hac circum adpersa: tosti acinorum
nuclei polentae vice in cibo sumpti, pulegium cum posca
impositum, cuminum ex posca vel aceto potum, lapathi
semen duum triumve obolorum pondere, acacia cum
aqua, lapis, qui in samia terra reperitur, foeniculi deni-
que semen, aut expressus eo succus, ac iis maxime, qui-
bus acescit cibus, aut vomitu relicitur.

Cap. X. Stomachi fluxiones inhibent balauustum ex
aceto potum, rubi foliorum succus, vel per se, vel ex
aqua, aqua igniti ferri iniectio fervefacta, acetum scil-
liticum absorptum: (oportet autem ab exigua quantitate

ἀπ' ὀλίγου ἄρχεσθαι καὶ πίνειν ἄχρι κυάθου·) ῥοιὰ μεθ' ὕδατος ψυχροῦ, σκάνδυκος ἀφέψημα, σκίλλης ἐφθῆς τριώβολον ἐν ὀξύκράτῳ, ὑποκιστίδος < α' ἐν ὕδατι· φακὸς πεπωγμένος ἀντὶ ἀλφίτου ἐπιπλασσόμενος· φακοὶ ἐπιτισμένοι λ' καταπιρόμενοι· ῥόδων ἄνθος ἐπιπασσόμενόν τῳ πόματι. Ἐμβρέχειν δὲ δεῖ τοὺς ρευματιζομένους στομάχους ἐρίοις οἰσυνπηρεῖς σὺν ῥοδῷ ἀφειψήματι.

Κεφ. ια'. Ἀνατροπὰς δὲ στομάχου θεραπεύει στρουθίων διαχώρημα διδόμενον ἐν ποτῶ.

Κεφ. ιβ'. Κρατύνει δὲ τοὺς πεπλαδηκότας στομάχους, ἐπιτιθέμενα μετὰ κηρωτῆς μυρσινίνης ἢ ῥοδίνης, βάτου φύλλα, ἀψίνθιον, κυπαρίσσου φύλλα, κόριον, κάγχου, φοίνικες, μηλοκυδώνιον, ἐλάτη μετὰ φοινίκων.

Κεφ. ιγ'. Στομάχου δὲ ἐμπνευματώσεις ὠφελεῖ πινόμενα, καὶ τοὺς βραδυπεπτοῦντας μάλιστα, ἀγαλλόχου < α' σὺν οἴνῳ, ἀριστολοχίας < α' σὺν οἴνῳ, σμυρνίου σπέρμα σὺν οἴνῳ, ἀκάνθης λευκῆς ῥίζα σὺν οἴνῳ· ἀγαρικὸν διαμασσηθὲν, ἐπιρρόφουμένου ἀκράτου. Πρὸς τὰς ἐμπνευματώσεις

incipiendo bibere ad cyathum usque unum.) Punicum malum cum aqua frigida, scandicis decoctum, scillae coctae tres oboli cum posca, hypocistidis drach. j. ex aqua; Iens tosta, polentae loco imposita, eiusdem decorticata grana XXX devorata: rosarum denique flos inspersus potui. Ceterum tentatum fluxione ventriculum irrigare oportet rhois decocto, lana succida excepto.

Cap. XI. Stomachi subversionibus medetur passerulorum stercus potui datum.

Cap. XII. Languentes ex nimia humiditate stomachos roborant haec, cum cerato myrtino aut rosaceo imposita: rubi folia, absinthium, cupressi folia, coriandrum, cachry, palmula, cotoneum malum, elate cum palmulis.

Cap. XIII. Inflationibus stomachi, et his maxime, qui tarde concoquunt, auxilio sunt haec in potu sumpta: agallochi drach. j. cum vino, aristolochiae drach. j. cum vino, smyrnii itidem semen cum vino, spinac albae radix cum vino, agaricum commanducatum, superbibito mero.

τοῦ στομάχου, ῥάμνου τῆς ἀκανθώδους φύλλα λειώσας, ἀνά-
πλασον τριωβολιαῖα, καὶ δίδου ἐν τοῖς μὲν πυρέσσουσι μετ'
ὑδρομέλιτος κεκραμένου κοτύλην α', ἀπυρέτοις δὲ μετ' οἴνου
κεκραμένου· ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς εἰλεώδεις καὶ πᾶν ἄλγημα
πνευματικόν· θαυμαστῶς γὰρ δι' ἐρυγῶν καὶ φουσῶν ὑγιᾶς
γίνονται.

Κεφ. ιδ'. Πένυις δὲ ποιεῖ ἀγαρικὸν διαμασσώμενον
καὶ καταπινόμενον ἀπὸ δείπνου, χωρὶς τοῦ ἐπιρροφεῖν τι
ἀλόης < α' σὺν ὕδατι, καὶ πρὸ τροφῆς· ἀρκευθίδες λείαι
σὺν οἴνῳ, μήου ἀπόβρεγμα, ξυλοβαλσάμου ἀπόξιμα μετὰ
σεισέλειως, ἢ νάρδου κελτικῆς μετ' ὀξυδίου ληφθὲν, σχοίνου
ἄνθους ἀπόξιμα μετὰ ῥόδων ἄνθους πινόμενον, σέσειλις πι-
νομένη. Εὐπεψίαν δὲ ποιεῖ σέριδος χυλὸς καταρροφούμενος.

Κεφ. ιε'. Ῥώννυσι δὲ στόμαχον στασις, σκίλλα ἐφθῇ
σὺν μέλιτι ἐκλειχομένη.

Κεφ. ις'. Τὰς δὲ κισσώσας ὠφελεῖ ἀνδράχρη ἐσθιομέ-
νη, ἐλίκων ἀμπέλου ἀπόβρεγμα πινόμενον, κεδρόμηλα ἐσθιό-
μενα.

Ad inflationes stomachi rhamni spinosi folia trita redige
in massulas triobolares, o quibus unum exhibeto febrici-
tantibus cum hydromelitis diluti hemina una: iis vero, qui
febre carent, cum vino diluto. Facit etiam ad ileosos et
quosvis dolores a flatu: malo siquidem mirum in modum
per ructus flatusque resoluto sanescunt.

Cap. XIV. Coctiones promovenl agaricum a coena
commanducatum devoratumque, nullo liquore insuper ab-
sorpto: aloës drach. j. ante cibum ex aqua sumpta, iuni-
peri baccae tritae cum vino, mel infusum, xylobalsami
decoctum cum seseli, nardi celticae decoctum cum aceti
momento sumptum, iunci odorati decoctum cum rosarum
flore haustum, seseli potum. Coctionem denique adiuvat
seridis succus absorptus.

Cap. XV. Ventriculum confirmant uva passa et scil-
la cocta cum mello delincta.

Cap. XVI. Pica laborantibus mulieribus auxilio
sunt portulaca in cibis sumpta, vitis capreolorum dilutum
potum, citria mala esitata.

Κεφ. ιζ. Ὑποχόνδρια δ' ὠφελεῖ ἐσκληρυσμένα παθόν-
τα χρονίως μάραθρον πινόμενον. Καὶ καταπλασσόμενα ἀ-
ψίνθιον σὺν κυπρίνῃ κηρωτῇ ἢ φοίνικιν, λευκανθέμου φύλ-
λα, σκόρδιον σὺν κηρωτῇ, τήλιν ἢ λινόσπερμον σὺν μελικρά-
τῳ, ἢ σάμψυχον ἐν κηρωτῇ.

Τὰ τῶν πυρεσσόντων βοηθήματα.

Κεφ. ιη. Γλώσσης δὲ τραχύτητας ἐκμαλάσσει ἡ δύν-
σμον λιῶν σὺν μέλιτι· ῥοῦς ἐρυθρὸς ὁμοίως, ῥόδιον σὺν
μέλιτι ἢ καθ' ἑαυτό.

Κεφ. ιθ. Τοὺς δὲ κατὰ περίοδον πυρετοὺς κεχρο-
σμένους θεραπεύει χαμαῖδρου φύλλα λιῶα πρὸ μιᾶς ὥρας τῆς
ἐπιλήψεως πινόμενα, καὶ ὅσα ἐπὶ τριταϊκῶν αὐτίκα ἱστορή-
σομεν.

Κεφ. κ'. Πρὸς δὲ τοὺς τριταϊκοὺς ἀρμόζει πόματα
λαμβανόμενα πρὸ μιᾶς ὥρας τῆς ἐπισημασίας, προεγχεριομέ-
νων καὶ ἀνατριβομένων τῶν ἄκρων· τριφύλλου σπέρματος
κοκκία τρία κηρῷ καταπλασθέντα καὶ καταποθέντα ἐπὶ τρεῖς, τὰ

Cap. XVII. Hypochondriis affectu diuturno indura-
tis auxilio est foeniculum bibitum. Imponuntur vero ca-
taplasmatum more absinthium cum cerato cyprino aut
palmulis, leucanthemi folia, scordium cum cerato, foc-
num graecum aut lini semen cum aqua mulsa, sampsu-
chum denique cerato exceptum.

Febricitantium remedia.

Cap. XVIII. Linguam scabram asperamve emolliunt
ac laevigant mentha trita cum melle, tus rubra, rosaceum
cum melle, aut per se.

Cap. XIX. Diuturnas febres, quae [quotidianis] red-
eunt circuitibus, sanant chamaedryos folia ante accessio-
nem hora una pota, et quaecunque mox in curandis ter-
tianis commemorabimus.

Cap. XX. Tertianis febribus haec conveniunt, hora
una ante accessionem assumpta, prius tamen unctione fri-
ctioneque partium extremarum adhibita: trifolii seminis
grana cera obvoluta novem, nempe terna ternis devorata

πάντα ἐννέα· ἀρνογλώσσου ῥίζαι ἅδραί τρεῖς μετ' οἴνου πι-
νόμεναι, ἱερᾶς βοτάνης τὸ τρίτον γόνυ ἀπὸ τῆς γῆς ἀφαιρε-
θὲν, καὶ διδόμενον· ποιῇ καὶ σίλφιον κηρῷ περιπλασθὲν
λευκῷ καὶ καταποθέν· ἐπιβροφείτωσαν δὲ ὕδωρ θερμὸν ἢ
οἶνον· ἡλιοτροπίου τοῦ μεγάλου κόκκοι τρεῖς σὺν οἴνῳ, ὀνό-
βρυχισ σὺν οἴνῳ, πενταφύλλου φύλλα γ', μετ' οἴνου ἢ ὑδρομέλιτος
ποτιζόμενα, πέπερι λειὸν μεθ' ὕδατος πινόμενον. Περιαφθέν-
τα δὲ ὠφελίῃ τριταίους· λιχὴν ἵππου περιαφθεῖς, ἢ ἀράχνας
τὰ ζῶα τρία συναναμαλάξας ἐμπλάστρωσον ἐπιθεῖς ἐν ὀθο-
νίῳ κατὰ τοῦ μετώπου καὶ τῶν κροτάφων.

Κεφ. κα'. Τεταρταῖκούς δὲ ὠφελούσιν ἀρνογλώσσου
ῥίζαι ἐν οἴνῳ πινόμεναι· ἱερᾶς βοτάνης τέταρτον γόνυ ἀπὸ
τῆς γῆς ἀφαιρεθὲν καὶ τριβὲν λειὸν σὺν οἴνῳ καὶ δοθέν,
ἀσφάλτου < α' μετὰ καστορίου ὀβολοῦ, γλυκυρρίζης < β'
μεθ' ὕδατος κο. α', ἡλιοτροπίου τοῦ μεγάλου κο. δ' σὺν
οἴνῳ, κόρις οἱ τῆς κλίνης δ', ἐντεθέντες εἰς τὰ τῶν κυάμων
βρώματα καὶ καταποθέντες, πενταφύλλου φύλλα δ' μεθ'
ὑδρομέλιτος ἢ οἴνου, ὑπερικοῦ τοῦ κόριως λεγομένου τὸ

vicibus: plantaginis radices succulentae tres in vino po-
tae, verbenacae supinae tertium a terra geniculum de-
cerptum et exhibitum. Confert et silphium, cera candi-
da obvolutum ac devoratum, superbibita tamen aqua ca-
lida aut vino: heliotropii maioris grana tria cum vino,
onobrychis cum vino, quinquefolii folia trita cum vino
aut aqua mulsa pota: piper denique tritum ex aqua po-
tum. Sed et amuleta tertianis febribus auxilio sunt, uti
lichen equorum appensus, itidemque aranci tres contriti,
lindeolo inditi, frontique ac temporibus adhibiti.

Cap. XXI. Contra quartanos circuitus auxilio sunt
plantaginis radices quatuor in vino bibitae: verbenacae
supinae quartum a terra geniculum decerptum, cum vino
tritum et exhibitum: bituminis drach. j. cum castorei
obolo, glycyrrhizae drachmae duae cum aquae hemina
una, heliotropii maioris grana quatuor cum vino, cimi-
ces e cubilibus quatuor cavis fabarum inditi ac devorati,
quinquefolii quatuor folia ex aqua mulsa aut vino, hy-

σπέρμα μετ' οἴνου· ἱστορεῖται δὲ καὶ οὖρον ὠφελεῖν τὸ ἴδιον πινόμενον κυάθων δ' πλήθος προιμεμικόσι· δεῖ δὲ φυλάσσειν αὐτὸ ἐν σταμνίῳ. Τὸ αὐτὸ δὲ ποιῇ καὶ παιδὸς οὖρον ἀφθόρου μέχρι πέντε πόσεων. Τεταρταῖον δὲ παύει πρὸ τῆς ἐπιστημασίας ὀξυπόρου χρίσις καθ' ὅλον τὸ σῶμα, καὶ μετὰ τούτου πόσις τοῦ αὐτοῦ φαρμάκου· ἢ λιβανωτίδος ῥίζης < α' ζ'. ἐν οἴνου ἡμικοτυλίῳ μικρῷ πρότερον τῆς ἐπιλήψεως· καὶ συμπεριβάλλων ἄραις ἡσυχάσαι, καὶ ἵνα μὴ ῥιγώσῃ, προαναλιφεσθῶ λίπει, καὶ ἰδρώσῃ πολὺ.

Κεφ. κβ'. Κοινῶς δὲ πρὸς πάσας περιόδους καὶ ῥίγη ποιῇ, κινουῦντα ἰδρώτας, σμυρνίου σπέρμα μετ' οἴνου, ὁπὸς σιλφίου ἀγρίου καὶ ἡμέρου μέλιτι ἐφθῶ περιχριόμενος καὶ καταπινόμενος, πηγάνου ἀγρίου καὶ ἡμέρου σπέρμα σὺν οἴνω, ἀριστολοχίας ῥίζης < α' σὺν οἴνω· σμύρνης ὅσον κύαμος, πέπερι σὺν οἴνω, ἱρίδος < β' σὺν οἴνω, ἵπποσελίνου σπέρματος < α' μετ' οἴνου, ὑπερικοῦ ὁμοίως, καλαμίνθης ἀπόζεμα σὺν καστορίῳ, ὁποῦ φύλλα σὺν καρδάμῳ καὶ ὠῶ, ἢ πε-

perici, coris appellati, semen cum vino: pota quoque urina cuique sua cyathorum quatuor mensura vomitu prius evacuatos iuvare traditur: sed illam in fictili vaso asservari oportet. Idem facit impubis pueri urina quinques hausta. Quartanas finit oxyporon aliquod ante accessiones toti corpori illitum, poto deinde generis eiusdem medicamento. Aliud: radicis libanotidis sesquidrachmam in vini dimidia hemina paulo ante febrilem accessum exhibeto: ac ut ne rigore prehendatur aeger, aliquo pingui praecunctum et undique coopertum quiescere sinito, dum copiosus erumpat sudor.

Cap. XXII. Ad omnes in communi circuitus ac rigores faciunt haec sudores moventia: smyrnii semen cum vino, silphii agrestis ac domestici liquor melle cocto circumlitus ac devoratus, rutaе sylvestris et sativae semen cum vino, radicis aristolochiae drach. j. cum vino, myrrha ad fabae magnitudinem, piper cum vino, iridis drach. ij. cum vino, hipposelini semen drach. j. pondere cum vino: similiter et hyperici, calaminthae decoctum cum castorio, silphii semina cum nasturtio et ovo, vel pipere

πέρει καὶ πηγάνω· ὀποπάνακος < α', ἢ πάνακος < β', σέ-
σιλι μετὰ πάνακος καὶ πεπέρειω συν οἶνω ποθέν, νάρθηκος
σπέρμα ὁμοίως, φλόμου ῥίζα ἐν οἶνω, πενταφύλλου ῥίζης
χυλὸς συν οἶνω, κόπρος κυνεία ξηρὰ μετ' ὄξους πιτομένη.

Κεφ. κγ'. Πρὸς δὲ τοὺς χρονίους καὶ ἀτάκτους πυρε-
τοὺς ἀρμόζει ἀλεκτρυόνος παλαιοῦ ζωμός, ἁλῶν εἰς τὴν γασ-
τέρα αὐτοῦ ἐπαγαγόντων, ἢ ταρίχους, καὶ συνεψηθέντων,
πινόμενος.

Κεφ. κδ'. Συγγριόμενα δὲ μετ' ἐλαίου λιῖα ἐπὶ τῶν
μετὰ ῥίγους περιοδικῶν πυρετῶν ὠφελεῖ πρὸ τῆς ἐπισημασίας
θάλποντα τὸ σῶμα, καὶ ἰδρῶτας κινοῦντα· ἄγρου σπέρμα,
λιβανωτίδος σπέρμα, ἄλὸς ἄνθος, συκίνη κονία· τίτρον ἢ
ἄφρόνιτρον, δαφνίδες, πύρεθρον, σμυρνίου τοῦ ἵπποσειλίνου
καλουμένου σπέρμα, ὑπερικόν, κάλαμίνθη, κάχρυ ὀλίγον,
καστόριον, κόνυζα, κόστος, σαγάπηγον, κνίδιος κόκκος μετὰ
τίτρον καὶ ἐλαίου καὶ ὄξους, λύκαφος συν ὕδατι θερμῷ,
σαμψύχινον, ἱρίνον, μετώπιον, γλεύκινον, κύπρινον, χαμαί-
δρυς, χαμαιπίτυς, συκαμίνου ὀπὸς, σταφίς ἀγρία.

ac ruta, opananacis drach. j., vel panacis drach. ij., seseli
cum panace ac pipere in vino potum, ferulae semen si-
mili modo, verbasci radix in vino, radicis quinquefolii
succus cum vino: caninum stercus siccum ex aceto bi-
bitum.

Cap. XXIII. Diuturnis et inordinatis febribus con-
venit epotum ius e vetere gallinaceo, cuius ventri sal
salsamentumve inditum incoctumque fuerit.

Cap. XXIV. Febribus cum rigore certo statoque cir-
cuitu redeuntibus ista conferunt ex oleo trita, et ante ac-
cessionem illita, quippe quae corpus excalfaciant sudores-
que cieant: viticis semen, libanotidis semen, salis flos,
lixivium ficulneum, nitrum aut spuma nitri, baccae lau-
ri, pyrethrum, smyrnii, quod hipposelinum dicitur, semen,
hypericum, calamintha, cachryos momentum, castorium,
conyza, costus, sagapenum: granum cnidium cum nitro,
oleo et aceto: lycopsis cum aqua calida: unguenta sam-
psuchinum, irinum, metopium, glaucinum, cyprinum:
chamaedrys, chamaepitys, sycomori liquor, et staphis agria.

Κεφ. κέ'. Μιγνύμενα δὲ κόπους ὠφελεῖ ἄλες, νίτρον, ὀνόβρυχis, σισύμβριον, χαμελαία, ἀμμωνιακόν, πράσιον, ὀρίγανον, καππάρειως ῥίζα, σικύου ἀγρίου ῥίζα· τέφρα κληματίνη, ὄστρακον ἀπὸ ἵπνου, ἀριστολοχίας πάλη, ὀποβάλαμον, κεκαυμένος χαλκός, λεπὶς χαλκοῦ καὶ τὰ θριμέα ἀρώματα, βολβοὶ λιθοὶ καταχριόμενοι σὺν πιπέρει καὶ ἀμμωνιακῷ, ἢ κηρωτὴ ὑγρὰ κυπρίνη, κομανικὸς⁵⁸ λίθος εἰς ἔλαιον ἀποτριβόμενος καὶ συγχριόμενος.

Κεφ. κς'. Ἀτροφοῦντας δὲ ὠφελεῖ ὀρόβου φρυκτοῦ μέγεθος ὅσον κάρυον ποντικόν ἐν μέλιτι πρὸ τῆς τροφῆς δίδόμενον.

Κεφ. κς'. Ἰστησι δὲ ἰδρωῶτας ἐπὶ τῶν διαφορουμένων καταπασσόμενα γῆ σαμία, γύψος, λιθάργυρος, κηκίς, σχιστὴ, μυρρίνη, θεῖον ἄπυρον, ἔλαιον τὸ ἐξ ἀγριελαιίας, μυρσίνιον, τερμίνθινον, οἰνάνθινον, ῥόδιον, μήλινον, σχίνινον. Καταχριόμενα δ' ἴστησι μάννα καὶ ἄμυλον σὺν ὠοῦ τῷ λευκῷ· ἢ ὠοῖς λείοις σὺν πιπέρει καὶ κνίδης σπέρματι, καὶ κη-

⁵⁸) Τὰ Κόμανα ἐν Ἀντιταύρῳ τῆς Καππαδοκίας Strab. lib. 12. pag. 16.

Cap. XXV. Lassitudinibus conferunt mixta haec: sal, nitrum, onobrychis, sisymbrium, chamelaea, ammoniacum, marrubium, origanum, capparidis radix, cucumeris agrestis radix, cinis sarmentitius, testa fornacea, aristolochiae pollen, opobalsamum, aes ustum, squama aeris, et aromata acris, bulbi triti, illiti cum pipere et ammoniaco, ceratum cyprinum liquidius, lapis comanicus in oleum detritus et inunctus.

Cap. XXVI. Cibum non sentientibus, quippe quorum corpora non aluntur, auxilio est ervum tostum in nucis avellanae magnitudinem melle collectum, et ante cibos exhibitum.

Cap. XXVII. Sudores in iis, qui exsolvuntur, cohibent inspersa haec: terra samia, gypsum, argenti spuma, galla, scissile alumen, myrtus: sulphur vivum, oleum agrestis oleae, myrtinum, terebinthinum, oenanthinum, rosaceum, melinum et lentiscinum. Eisdem haec illita sistunt: manna et amyllum cum ovi albumine: bulbi triti

ρῶ ὀλίγω, καὶ κόμμι, καὶ ὀνώνιδος σπέρματι, καὶ νίτροῳ ὀλίγω.

Κεφ. κη'. Καρδιακοὺς δὲ ὠφελεῖ, καταπλασσόμενα κατὰ τοῦ στομάχου, βάτου φύλλα μετὰ κηρωτῆς ὀλίγης ἢ ἄρτου, μυρσίνης φύλλα ἢ μύρτα, ἢ ἑλικίς ἀμπέλου, ἢ ἀρνόγλωσσον σὺν ἄρτω ἢ κηρωτῇ ὀλίγη, μήλα κυδώνια, φοίνικες, σέρις ἀγρία καὶ ἡμερος. Καὶ ἐνέματα δὲ ὠφελίμως παραλαμβάνεται πτισάνης χυλὸς καθεψημένος, ἀχροκωλίων ἢ ποδῶν μετ' οἴνου (ἀφέψημα), ἢ ὡὰ ὡὰ σὺν οἴνῳ. Καταχρίεται δὲ αὐτῶν τὰ ἄκρα ὠφελίμως κηρωτῇ ὑγρᾷ μετὰ νάπυος λείου ἢ ξηρᾷ διεθείσῃ οἴνῳ.

Τῶν περὶ τὸν πνεῦμονα καὶ θώρακα παθῶν
βοηθήματα.

Κεφ. κθ'. Αἵματος δὲ ἀναγωγὴν θεραπεύει πινόμενα ἀγαρικοῦ τριώβολον ἐν οἴνῳ, ἀδιάντου χυλὸς καταρρόφούμενος ἐν ὄξει, ὅσον κύαθος ἅ, καὶ ἐκ διασπημάτων πολλῶν, ἢ πολυγόνου χυλὸς, ἢ αἰζώου, ἢ ἀρνογλώσσου χυλὸς ὁμοίως,

cum pipere et urticae semine, cerae momento, gummi, ononidis semine et paucō nitro.

Cap. XXVIII. Cardiacos iuvant haec, stomacho in modum cataplasmatiss imposita: rubi folia cum paucō cerato vel pane, myrti folia aut baccac, vitium capreoli, plantago cum pane aut cerato modico, mala cotonea, palmulac, intubus agrestis et sativus. Quin et utiliter infunduntur enemata e ptisanac decoctac cremore, e partium extremarum pedumve decocto in vino, aut ex ovis crudis cum vino. Sed et aegrorum extremac partes commodē inunguntur cerato liquido cum trito sinapi, aut sicco, quod vino dissolvatur.

Pulmonis thoracisque affectuum remedia.

Cap. XXIX. Sanguinis reiectioni medentur in potu sumpta haec: agarici trium obolorum pondus in vino, adianti succus cum aceto, cyathi unius quantitate per intervalla multa absorptus: similiter et succi e polygono,

ἡ βάτου, ἡ ἀνδράχνης, ἡ ἐλίκων ἀμπέλου, ἡ βαλαύστιον σὺν ὀξυκράτῳ, ἡ ἡδυόσμου χυλὸς καθ' ἑαυτὸν καὶ σὺν ὀξυκράτῳ ἡ ὕδατι, περικλυμένου χυλοῦ τριώβολον μεθ' ὕδατος, κυπαρίσσου σφαιρία μεθ' ὕδατος λεῖα πινόμενα, λυσιμάχιος πόα καὶ ὁ χυλὸς αὐτῆς, μυρίκης καρπὸς λεῖος καὶ φλοιὸς αὐτῆς, νάρθηκος ἐντεριώνη, οἰνάνθη ξηρά.

Κεφ. λ'. Πρὸς δὲ τὰς πολυχρονίους ἀναγωγὰς ἰσχύει πράσου καρπὸς, μύρτου σπέρμα μεθ' ὕδατος ποθὲν, μᾶλλον δὲ μετὰ μύρτων χυλοῦ, ἄγνου τριώβολον μετ' ὀξυκράτου, ῥόδων κεφαλὰι λεῖαι μεθ' ὕδατος, σύμφυτον πετραῖον καὶ ὁ καρπὸς, ἀκάνθης λευκῆς ῥίζης < ἅ μετ' ὀξυκράτου, ἀλθαίας ῥίζης ἀφείρημα· κόλλα ἀπὸ ζειᾶς ἐψηθεῖσα, ὥς εἰς βιβλία, ἐκλειχομένη· ἄρμόζει καὶ σὺν ἡδυόσμῳ· ἡ ἀλεύρου κριθίνου κυάθ· ἥμισυ χυλίσας δι' ὀθονίου καὶ μίξας ἡδυόσμον δίδου· ὑποκιστίδος χυλὸς μετὰ λιβάνου ὀλίγου, ἀμύγδαλα πινόμενα μεθ' ὕδατος ψυχροῦ, ἀμύγδαλα πικρὰ μετ' ἀμύλου καὶ ἡδυόσμου πινόμενα μεθ' ὕδατος, ἀνδράχνη ἐσθιομένη, ἀρκτίου ῥίζης τριώβολον μετ' ὀξυκράτου καὶ στροβίλου

sempervivo, plantagine, rubo, portulaca aut vitium capreolis: balaustium cum posca, menthae succus per se et cum posca vel aqua, periclymeni succus trium obolorum ex aqua, cupressi globuli ex aqua tritae et potae, lysimachia herba eiusdemque succus, myricae fructus tritus eiusdemque cortex, ferulae medulla et oenanthe sicca.

Cap. XXX. Diuturnas autem reiectiones sistunt porri semen, myrti semen potum ex aqua, vel potius myrti baccarum succo, vitex trioboli pondere cum posca, rosarum capita trita ex aqua, symphytum petraeum eiusdemque semen, spinae albae radix drach. j. pondere cum oxycrato pota, althaeae radicis decoctum: glutinum e zea coctum, quale librarium est, delinctum: confert et cum mentha. Aliud: farinae hordeaceae per lintcolum in succum solutae dimidium cyathum, addita etiam mentha, exhibeto. Valent et hypocistidis succus cum turis momento, amygdala pota cum aqua frigida, amygdala amara cum amylo et mentha ex aqua bibita, portulaca in cibis sumpta, arctii radix trium obolorum pondere cum posca

κόκκων· ἀσπαλάθου χυλὸς μετ' ὀξυκράτου, βάτου χυλὸς, γῆς
 σαμίας τὸ ἀστέριον σὺν ὕδατι· δρυὸς τὸ μεταξὺ τοῦ πρέμνου
 καὶ τοῦ γλοιοῦ ὑμενῶδες ἀποξισθέν· ἢ ὁ περὶ τὴν βάλατον
 ὑμὴν ὁμοίως ἀποξισθεὶς· κέρας ἐλάφου κεκαυμένον σὺν ὀξυ-
 κράτῳ, καστάνων ἀφέψημα, ἰτέας καρπὸς σὺν οἴνῳ, κενταυ-
 ρίου τοῦ μεγάλου ῥίζης < β' σὺν οἴνῳ, κέστρου φύλλων <
 β' σὺν οἴνῳ, κοραλλίου⁵⁹ δραχμὴ μεθ' ὕδατος, λευκογραφί-
 δος⁶⁰ < α' ὁμοίως, αἱματίτης λίθος σὺν χυλῷ ῥοιᾶς, ὀ-
 στρακίτου λίθου < α' μεθ' ὕδατος, μαστίχη διαμασσωμένη
 καὶ τοῦ χυλοῦ καταπινομένου, κυδωνίων ἄνθος μετ' ὀξυκρά-
 του λεῖον, μίλτου ληνρίας < α' σὺν ὄξει, τραγάκανθον ὑ-
 ποχυλιζόμενον, τραγίου καρπὸς μετ' οἴνου, πενταγύλλου
 τῆς ῥίζης ὁ χυλὸς σὺν ὀξυκράτῳ, φελλὸς ὁ ἐκ τῶν παλαιῶν
 καττυμάτων κεκαυμένος, ἢ ἄκαυστος λεῖος μετ' ὀξυκράτου πι-
 νόμιμος, κονία πινομένη, γάλα θηλαζόμενον γυναικίῳ, καὶ
 μάλιστα ἐπὶ τῶν ὑποφθινόντων. Ἐπιτίθεται δὲ ἐμφελίμως
 κατὰ τοῦ θώρακος ἐπὶ τῶν αἱμοπτοϊκῶν σπόγγος ἐξ ὀξυ-

59) Moiban. sic loco vulg. κορίον.

60) Diosc. lib. 5. c. 152.

et pincis, nucleis, aspalathi succus cum oxycrato, rubi suc-
 cus, samiae terrae aster ex aqua: membranaceum id, quod
 in quercu inter caudicem et corticem medium interiacet,
 fervefactum: aut pellicula, quae glandem proxime con-
 tegit, similiter fervefacta, cornu cervi ustum cum posca,
 castanearum decoctum, salicis fructus cum vino, centaurii
 maioris radix drach. ij. pondere cum vino, betonicae fo-
 lia drach. ij. pondere cum vino, corallii drach. j. ex
 aqua, leucographidis tantundem simili modo, lapis haema-
 tites cum succo punici, ostracites lapis drach. j. pondere
 cum aqua, deglutitus e commansa mastiche succus, coto-
 neorum flos ex posca tritus, rubricae lemniae drach. j.
 ex aceto, liquescens e tragacantha linguae subdita succus,
 tragii semen cum vino, quinquefolii e radice succus cum
 posca, suber e veteribus calceamentorum soleis, seu ustum,
 seu etiam non ustum, tritum et e posca bibitum, lixi-
 vium potum, lac denique muliebre ex ipsa mamma su-
 ctum, id quod praecipue tabescentibus confert. Foris
 vero sanguinem excreantium pectoribus utiliter imponitur

κράτου, εἰ πολὺς εἴη ὁ ῥευματισμός· ἢ τὰ στύφοντα, ὅλον ἂν εἴη σέρις, πολύγονον, ἀνδράχνη, κυδώνια, βάτος, φοίνικες, σίδια, μυρσίη· ταῦτα μετ' ἄρτου ἢ ἀλγίτου (ἐπιτίθεται.)

Κεφ. λα'. Τὰς μὲν βῆχας προστάτους ἀσύμφορόν ἐστι θεραπεύειν· δι' ὑδροποσίας γὰρ καὶ οἰκείου τροφῆς τῆς διὰ ῥοφήματος εὐχερές ἐστι θεραπεύειν. Χρονιζούσας δ' ἰᾶται ταῦτα πινόμενα· ἀκάνθης ῥίζης < α' μετὰ μέλιτος, ἀρχευθίδες ε', ἢ ε', ἢ ζ', ἢ η'. κεδρίδες πινόμεναι σὺν οἴνῳ ἢ μελικράτῳ, ἀσφοδέλου ῥίζης < α' μετ' οἴνου, ἄσφαλτος ἀντὶ καταποτίου λαμβανομένη, βακχάριδος ἀφέψημα σὺν ὕδατι, βαλσάμου καρποῦ δραχμὴ σὺν οἶνομέλιτι, δαφνίδες δύο λεῖται σὺν ὕδατι, ἐλξίνης χυλὸς καταῤῥοφούμενος ὅσον κύαθος, σμέρνης κυάμου μέγεθος καταπινόμενον, σμυρνίου ῥίζα καταπινομένη· θύμου, ἢ θύμβρας, ἢ ὑσσώπου ἀπόζημα ἢ ἀφέψημα μετὰ μέλιτος καὶ σύκων ξηρῶν· ἱππούριδος χυλὸς ἢ ἀφέψημα, ἢ ἰσοπύρου μετὰ μελικράτου, ἢ κάρυα ποντικὰ πινόμενα μετὰ

spongia ex posca, siquidem vehemens est fluxio: sic et adhibentur astringentia, qualia fuerint intubus, polygonum, portulaca, cotonea, rubus, palmulae, cortices mali punici, myrtus: haec autem cum pane polentave imponuntur.

Cap. XXXI. Tusses quidem recentes curare supervacaneum est, cum et aquae potu et conveniente cibo, qui in sorbitionibus offertur, iis mederi sit facile. Diuturnis autem tussibus haec assumpta medentur: acanthi radice drach. j. cum melle, iuniperi baccae quinque, sex, septem octove: cedri fructus poti cum vino aut aqua mulsa, asphodeli radix drach. j. pondere cum vino, bitumen catapotii instar devoratum, baccharidis decoctum ex aqua, balsami fructus drach. j. pondere cum vino mulso, lauri baccae binae tritae cum aqua, helxines succus mensura cyathi absorptus, myrrha fabae magnitudine deglutita, smyrnii radix devorata: thymi, thymbrae, aut hyssopi infusum decoctumve cum melle et caricis: equiseti succus aut decoctum, isopyri decoctum ex aqua mulsa, nuces

μελικράτου καὶ πεπερέως, κακαλίας⁶¹ ῥίζα μασσωμένη, χαλ-
βάνη ἀντὶ καταποτίου, κενταυρίου τοῦ μεγάλου ῥίζης < β'
σὺν οἴνῳ, κόμμι ἀμυγδαλῆς πικρᾶς, ἢ κεράσου, ἢ κοκκυμηλέας
μετὰ κράματος. λάδανον σὺν στύρακι ἀντὶ καταποτίου, καὶ
αὐτὸς ὁ στύραξ καθ' ἑαυτὸν, λυκίου ἰνδικοῦ κυάμου τὸ μέ-
γεθος ὁμοίως· μηκώνιον σὺν στύρακι καὶ σμύρνη ἴσοις ἀνα-
πλασσόμενα εἰς ὀροβιαῖα μεγέθη, ἀναλαμβανόμενα μετὰ τρο-
φήν γ'. ἐπιρρόφουμένου ὕδατος εἰς κοίτην ἀβλαβῶς δίδεται·
μαστίχη λεία ποιεῖ, καταπινομένου τοῦ χυλοῦ, οἰνάνθης τῆς
πόας καρπὸς καὶ φύλλα καὶ καυλὸς σὺν οἴνῳ, ἢ σὺν οἰνομέ-
λιτι, ὀπόφυλλον μετὰ πράσου καὶ ὄξους, ἢ θεῖον ἄπυρον, ἢ
σαγάπηνον, ὁπὸς σὺν ὧν ῥοφητῶ λαμβανόμενος, ἐλελίσφα-
κος ἐν ῥοφήματι λαμβανόμενος· ἄρου ῥίζα ἐφθῇ ἐν ῥοφήματι,
καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐφθῇ ἐσθιομένη· ἢ δρακοντίου ῥίζα ὁμοίως,
σταφίδες ἐκχιγαρτισθεῖσαι καὶ ἐσθιόμεναι, μέλι ἐφθὼν ἀντὶ
καταποτίου λαμβανόμενον. ὄξος σκίλλινον καταρρόφούμενον·
τὰς δὲ προσφάτους ἐρεθίζει τὸ ὄξος· πάνακος ἢ πευκεδάνου

61) Vulg. καυκαλίδος.

avellanae in aqua mulsa potae, adiecto pipere: cacaliae ra-
dix commanducata, galbanum catapotii instar assumptum,
centaurii maioris radix drach. ij. pondere cum vino:
gummi amygdali amarae, aut cerasi, aut pruni cum vino
diluto: ladanum cum styrace instar catapotii sumptum,
atque ipse etiam styrax per se: similiter et lycium indi-
cum fabae magnitudine. Meconium cum styracis et myr-
rhæ partibus æquis in pastillos ervi magnitudine con-
formatur, e quibus tres a cibo sub horam somni aqua
superbibita tuto exhibentur. Confert mastiche trita, de-
glutito inde succo: item oenanthæ herbae folia, semen et
caulis cum vino aut oenomelite: silphii semen cum porro
et aceto, sulphur vivum, aut sagapenum, laser in ovo sor-
bili sumptum, salvia in sorbitione hausta, ari radix cocta
in sorbitione, ac eadem etiam per se in cibo sumpta: si-
mili quoque modo dracunculi radix, uvæ passæ detractis
vinaceis esitatae: mel coctum instar catapotii devoratum:
acetum scilliticum absorptum, (sed recentes tusses ac-
tum irritat:) panacis aut peucedani e radicibus decoctum,

ρίζης ἀφέψημα, ἢ ὁπὸς ὁ τούτων καταπινόμενος· πρασίου ἀπόξιμα σὺν μέλιτι, πράσον ἐφθὸν ἐσθιόμενον, καὶ τὸ χύλισμα αὐτοῦ καταπινόμενον· σανδαράχη σὺν κηρῷ ἀντὶ καταποτίου, σέσειλι σὺν οἴνῳ πινόμενον, σκίλλης ἐφθῆς < α' σὺν ὀξύμέλιτι ἢ οἰνομέλιτι, σκόροδον ἐφθὸν καὶ ὠμὸν ἐσθιόμενον, σῦκα ξηρὰ ὀπτηθέντα ἐπ' ἀνθράκων ἐμπεπασμένα πεπέρει, χαμαῖδρυος ἀφέψημα, καρυωτοὶ βραχέντις ἐν οἴνῳ, ἔπειτ' ὀπτώμενοι, ἐπιπασθέντος πεπέρειως· βρυωνίας ρίζα λευκή, ξηρὰ, λεία, καὶ ὀλίγῳ μέλιτι ἐφθῶ ἀναληφθεῖσα ἀντὶ καταποτίου· ἔστι γὰρ δριμεῖα· τήλειος κύαθος ἐψηθεὶς μεθ' ὕδατος καὶ πινόμενος ἐπὶ ἡμέρας ιε'. ἐρύσιμον ἢ κάρδαμον προβραχὲν ἡμέραν α', εἶτα ἐν πτισάνῃ ἐψηθὲν καὶ ῥογούμενον. Ἄλλο πρὸς βηχίον. Γλήχωνα δίδου διαμασσῆσαι, ὕσσωπον μετ' οἴνου χλιαροῦ δίδου πιεῖν νήστει, καὶ κοιτασάσθω· ἢ κισσοῦ κοκκίοις, ἢ ξύλῳ, ἢ φύλλοις κάπνιζε τὸν βηχικὸν καὶ συρρέοντα, καὶ ἰᾶται· ἢ ῥητίνῃ σὺν οἴνῳ παλαιῷ πότιζε, ἢ ἀγριοκαννάβειως σπέρμα πότιζε μεθ' ὕδατος, ἢ κεδρίαν πότιζε νήστεις μετ' οἴνου, ἢ ἀρσενικὸν μετ' ὠοῦ

aut eorundem liquor devoratus: marrubii infusum cum melle: porrum coctum in cibo sumptum, ex eodem succus expressus haustus: sandaracha cum cera instar catapotii assumpta, seseli cum vino potum, scillae coctae drach. j. cum aceto mulso aut vino mulso, allium, seu coctum, seu crudum, in cibo sumptum, caricae super prunis assatae, insperso pipere, chamaedryos decoctum, palmyrae, caryotae in vino maceratae, deindeque tostae, superinsperso pipere: bryoniae radix alba in pulverem contrita et paucis melle cocto excepta, instar catapotii devorata: est enim acris: foeni graeci decoctum ex aqua diebus quindecim cyathi mensura potum: erysimum aut nasturtium diei unius spatio praemaceratum, deindeque in ptisana coctum et absorptum. Aliud ad tussiculam: pullegium praebe manducandum: aut hyssopum ex vino tepido propinato, ieiuno, et superdormiat. Aliud: hederac acinis, ligno, aut foliis tussi fluxionique obnoxium fumigato, et sanabitur: aut resinam cum vino vetere, aut cannabis agrestis semen ex aqua propinato: aut cedriam cum

ῥοφητοῦ δίδου φαγεῖν, ἢ θεῖον ἄπυρον ὁμοίως, ἢ τῆλιν, ἢ ὕσσωπον, ἢ γλήχωνα μετ' ὀξυκράτου ἐψησας δίδου πιεῖν ῥῆ-
 σται· ἢ ἐλαίας φύλλα καὶ δάφνης κόψας καὶ λιώσας δὸς πιεῖν,
 γ' πρωΐας κοχλ. γ'. Τὰς δὲ μετὰ ῥευματισμοῦ πολλοῦ ὠφελεῖ
 ἄφρὸς ἵππιος μεθ' ἡμικοτυλίου ὕδατος πινόμενος. Τὰς δὲ
 σφοδρὰς ἐκπτώσεις ἐν τοῖς βηχικοῖς ὠφελεῖ οἶνος ἐν σκίλλῃ
 γλυφείῃ διανυκτερεύσας, καὶ διδόμενος κατὰ τὰς ἐπιτάσεις
 τῆς βηχός· σίφωνι δὲ λαμβανέσθω, καὶ ὀλίγος διὰ τὴν δρι-
 μύτητα· ὠφελεῖ καὶ ὄξος σκίλλινον καταῤῥοφούμενον. Ἄλλο
 βηχικόν· πᾶσι δὲ τοῖς βήττουσιν ἀρμόζει βούτυρον μετὰ μέλι-
 τος καὶ κυμίνου βραχέως· ἔψεται δὲ τὸ βούτυρον ἴσον τῷ μέ-
 λιτι, τοῦ πλήθους τοῦ μέλιτος προαφριζομένου, καὶ οὕτω προσ-
 βάλλεται τὸ κύμινον· ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ φθισικῶν.

Κεφ. λβ'. Ἐκλειχόμενα δὲ ὠφελεῖ δρακοντίου ῥίζα
 ἐφθῇ μετὰ μέλιτος, ἀμύγδαλα πικρὰ μετ' ἐλελίσφάκου σὺν
 μέλιτι θερμαινόμενα· ἢ θύμβρα, ἢ ὕσσωπον, ἢ στοιχὰς σὺν
 μέλιτι· λινόσπερμον λιτὸν σὺν ἱριδι καὶ καρύοις πικροῖς καὶ

vino ieiunis potui dato, aut arsenicum cum ovo sorbili
 exhibeto, aut sulphur vivum simili modo. Aut foenum
 graccum, hyssopum aut pulegium, ex posca decoquito, et
 iciuno propinato. Aut: oleae laurique folia tusa tritaque
 tribus matutinis ternum cochlearium mensura potui dato.
 Tusses, quae cum vehementi sunt defluxione, iuvat equi-
 na spuma pota cum aquae dimidia hemina. Validas tus-
 sientium excreationes adiuvat vinum in excavata scilla
 per noctem relictum et urgente tussi exhibitum: sumatur
 vero per cannulam et parciore quantitate, propter acri-
 moniam: confert et acetum scillinum absorptum. Omni-
 bus porro tussientibus convenit butyrum cum melle et cu-
 mini exiguo: coquitur vero butyrum aequali quantitate
 cum melle prius despumato, tandemque cuminum adici-
 tur: hoc genus remedii etiam phthisicis opitulatur.

Cap. XXXII. Haec vero delincta iuvant: dracunculi
 radix cocta cum melle, amygdalae amarae cum salvia in
 melle fervefactae: thymbra, hyssopus, aut stoechas cum
 melle: semen lini tritum cum iride, amygdalis amaris et

μέλιτι, κνίδης σπέρμα ὁμοίως· πίσσα, πισσελαιον ὁμοίως, πράσιον ξηρὸν ἢ καὶ ὑγρὸν λεῖον σὺν μέλιτι· ἢ ῥητίνη πι-
τυίνη ὑγρὰ, ἢ τερμινθίνη ἐκλειχομένη, σκόρδιον σὺν καρδάμῳ,
ἢ ῥητίνη καὶ μέλιτι· στρουθίου κοχλιάριον σὺν μέλιτι· τρα-
γορίανον σὺν μέλιτι· τραγάκανθον ὑποχυλιζόμενον, φλόμου
ρίζα σὺν μέλιτι, μελάνθιον λεῖον βιβρεγμένον, ἀναληφθὲν στα-
φίδος σαρκί, ἢ φοινίκων γλυκέων.

Κεφ. λγ'. Ὑποθυμώμενα δὲ ὠφελεῖ χρονίας βήχας,
καὶ διὰ καλαμίνου σίφωνος καὶ ἄμβικος τετρημένου κατὰ τὸν
πυθμένα, δι' οὗ καὶ ὁ σίφων καθιέμενος ἀναπέμπει εἰς τὸ
στόμα τὸν ἀτμόν· ἄρσενικόν, σανδαράχη λεῖα, βραχέντα ὕδα-
τι καὶ πλασθέντα τῷ τετρημένῳ ἄμβικι, περιτιθεμένου τῷ
πυρὶ τοῦ ἄμβικος· βηχίου φύλλα θυμώμενα, θεῖον ἄπυρον,
κάλαμος ἀρωματίτης καθ' ἑαυτὸν καὶ σὺν ῥητίνη τερμινθίνη,
πρόπολις, σανδαράχη σὺν ῥητίνη τερμινθίνη, ἄσφαλτος, λι-
βανωτὸς σὺν ῥητίνη, σκίλλα ξηρὰ, ἐρύσιμον, ἔλαιον κέδρο-
νον, κενταυρίου ρίζα, μαράθρου καρπός.

melle: urticae semen eodem modo, pix, similiterque pi-
cinum oleum, marrubium siccum aut etiam virens tritum
cum melle, resina pinea liquida aut terebinthina delincta:
scordium cum nasturtio, aut resina et melle: struthii co-
chlearium unum cum melle, tragoriganum cum melle, li-
quescens e tragacantha linguae subdita succus, verbasci
radix cum melle, melanthium tritum maceratumque et
exceptum carne passularum aut palmularum dulcium.

Cap. XXXIII. Tusses porro diuturnas adiuvant
suffumigata, quae sequuntur, ita ut ex iis vapor in os re-
cipiatur per arundineum canalem ollulae in fundo pertu-
sae foramini insertum. Haec vero sunt illinenda ollulae
pertusae: arsenicum seu auripigmentum et sandaracha tri-
ta et aqua irrigata, ac ipsi ollulae undique adhibendus
ignis. Prosunt et suffitu tussilaginis folia, sulphur vi-
vum, calamus aromaticus per se et cum resina terebin-
thina, propolis, sandaracha cum resina terebinthina, bi-
tumen, tus cum resina, scilla sicca, erysimum, oleum
cedrinum, centaurii radix, foeniculi semen.

Κεφ. λδ'. Ῥήγματα δὲ καὶ σπάσματα ἴαται πινόμενα ἀβροτόνου ἀπόζεμα, καὶ τοῦ καρποῦ λείου < α' μεθ' ὕδατος· ἀγαρικὸν μεθ' ὑδρομέλιτος, αἰζώου χυλὸς, ἀκάνθου τοῦ παιδέρωτος ῥίζα· ἀκόρου ῥίζης ἀπόζεμα, καὶ αὐτὴ ἡ ῥίζα ξηρά· πολυγόνου χυλὸς, χαμαίδρουος ἀπόζεμα, νάρδου ἀγρίας ῥίζα ὁμοίως, κενταυρίου τοῦ μεγάλου ῥίζα, μαλάχης ῥίζα μεθ' ὕδατος· κλιώνικον⁶² μετ' οἴνου, σισέλιος καρπὸς καὶ ῥίζα μετ' οἴνου, ἀλθαίας ῥίζα, ἀλκέα ἐν μελικράτῳ, πηγάνου ἀγρίου σπέρμα ἐν οἴνῳ· ἀλίμου ῥίζης < α' ἐν μελικράτῳ, βρουωνίας ῥίζης χυλὸς ἐν μέλιτι ἐκλιχόμενος, ὕος ἄφοδος ὅξει διεθεῖσα καὶ ποθεῖσα· ἀριστολοχίας ῥίζα μετὰ πηγάνου, ἀρκευθίδες ε', ἡ ε', μέχρι ἡ, πινόμεναι σὺν μελικράτῳ, ἀσφοδέλου ῥίζης < α' σὺν οἴνῳ, βακχάριδος ἀφέψημα ἐν ὕδατι, βολβοὶ ὅπτοι ἐσθιόμενοι σὺν ἐλαίῳ, φλόμου ῥίζα σὺν οἴνῳ, γεντιανῆς ῥίζης < β', ἡ χυλοῦ < α', σὺν ὕδατι· ἑλενίου ῥίζης ἀπόζεμα· ἐλιχρύσου, ἡ ἐρπύλλου, ἡ ἱππούριδος ῥίζαι καὶ φύλλα σὺν ὕδατι ἢ οἴνῳ· καλάμου ἄρω-

62) Diosc. lib. 8. c. 99.

Cap. XXXIV. Ruptis et convulsis medentur in potu sumpta haec: abrotani infusum, eiusque semen tritum ex aqua drach. j. pondere: agaricum cum aqua mulsa, sempervivi succus, acanthi paederotis radix, acori radicis infusum et ipsa quoque sicca, polygoni succus, chamaedryos decoctum, nardi sylvestris radix similiter, centaurii maioris radix, malvae radix ex aqua, clinopodium cum vino, seseleos semen et radix in vino, althaeae radix, alcea in melicrato, rutae agrestis semen in vino, halimi radicis drach. j. in melicrato, radicis bryoniae succus ex melle delinctus, fimus suillus aceto solutus et potus, aristolochiae radix cum ruta, iuniperi baccae quinque sexve ad octo usque potae cum aqua mulsa, asphodeli radicis drach. j. cum vino, baccharidis decoctum in aqua, bulbi assati in cibo sumpti cum oleo, verbasci radix cum vino: gentianae radicis drach. ij. aut succi drach. j. cum aqua: helenii radicis infusum, elichrysi, aut serpylli, aut equiseti radices et folia cum aqua aut vino, ca-

ματίτου ὀβολοὶ δύο σὺν οἴῳ, καλαμίνθης ἀπόζημα, χαλβά-
νη ἀντὶ καταποτίου, κενταυρίου ῥίζης < β' σὺν οἴῳ, κε-
δρίδες ὁμοίως, κέστρου φύλλων < α' μεθ' ὑδρομέλιτος, κλι-
νοποδίου ἀπόζημα, κόστου < α' μετ' οἴνου καὶ ἀψινθίου,
κρίνου ῥίζα σὺν μέλιτι, λιβανωτίδος ῥίζα, λίθος σάπφειρος
πινόμενος, ἰριως ῥίζα σὺν γλυκεῖ, ὑπὸς σιλφίου μετὰ κονίας
ὑλιστῆς· ὀποπάναξ μετὰ πρασίου ἢ ὀριγάνου ἀποζέματος,
μῶλυ λιῶν σὺν πεπέρει καὶ ὀλίγη σμύρνη μετ' οἴνου ὀλίγου
ἢ ὕδατος, σαγαπήνου δραχμὴ σὺν ὑδρομέλιτι· σέσειλι σὺν
οἴῳ, σκόρδιον σὺν ῥητίνῃ καὶ καρδάμῳ καὶ μέλιτι.

Κεφ. λέ'. Πλευριτικούς δὲ ὠφελεῖ πινόμενα ἀγαλλόχου
< α' μεθ' ὑδρομέλιτος, αἰθιοπίδος ῥίζα ἐν μελικράτῳ ἐψη-
θεῖσα, ἀκόρου ῥίζης < α' μετὰ τριφύλλου καρποῦ τοῦ ἴσου
ὁμοίως, κενταυρίου ῥίζης < α' ὁμοίως, ἀβροτόνου ἀπόζημα
μεθ' ὑδρομέλιτος, σαγαπήνου < α' ὁμοίως, κνίδης σπέρμα
σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενον, βρυωνίας ῥίζα σὺν μέλιτι ὁμοίως,
ἀποκύνου σπέρμα ποθὲν σὺν ὕδατι· ὑὸς ἄφοδος ἀνεθεῖσα

lami aromatici oboli duo cum vino, calaminthae deco-
ctum, galbanum instar catapotii devoratum, centaurii ra-
dicis drach. ij. cum vino, cedri fructus eodem modo, be-
tonicae foliorum drach. j. cum aqua mulsa, clinopodii
infusum, costi drach. j. cum vino et absinthio, lilii ra-
dix cum melle, libanotidis radix, sapphirus lapis in potu
sumptus, iridis radix cum vino passo, silphii liquor cum
lixivio colato, opropanax cum marrubii aut origani infu-
so: moly tritum cum pipere exiguo myrrhae, addito pau-
co vino aquave: sagapeni drach. j. cum aqua mulsa, se-
seli cum vino, scordium cum resina, nasturtio et melle.

Cap. XXXV. Pleuriticis haec subveniunt in potu
sumpta: agallochi drach. j. cum aqua mulsa, aethiopidis
radix in melicrato cocta: similiter et acori radice drach.
j. cum trifolii seminis pari quantitate: centaurii radice
drach. j. simili modo, abrotani infusum cum aqua mulsa,
sagapeni drach. j. eodem modo, urticae semen cum melle
delinctum, bryoniae radix cum melle simili modo, apo-
cyni semen potum ex aqua: suillum stercus aqua solutum

ὑδατι καὶ ποθεῖσα καὶ τὰ λίαν χρόνια ἀλγήματα λύει· ἀριστολοχίας ῥίζα ποθεῖσα μεθ' ὕδατος, ἄρου ῥίζα ἐφθῇ ἐσθιομένη, δρακοντίου ὁμοίως, ἀσφοδέλου ῥίζα μετ' οἴνου· ἐπὶ δὲ τῶν κεχροτισμένων, βαλσάμου καρποῦ < σὺν μελικράτῳ· κενταυρίου τοῦ μεγάλου < β' τῆς ῥίζης σὺν οἴνῳ, λευκὰ κάνθης ῥίζης χυλοῦ κύαθ. α' σὺν μελικράτῳ, ῥίζα πευκεδάγου ἐκλειχομένη σὺν μέλιτι· πετροσέλινον ὁμοίως· πηγάνου ἀπόζεμα, ἀνήθου, ἢ στοιχάδος, ἢ συμφύτου σὺν μελικράτῳ· τριφύλλου καρπὸς καὶ τὰ φύλλα σὺν μελικράτῳ· τραγορίγανος ἀποβρεχθεῖσα καὶ περιπνευμονικοὺς ὠφελεῖ μεθ' ὕδρομέλιτος· ψευδοβουνίου κλωνία τρία ὁμοίως, σαγαπηνοῦ < α' μετὰ πηγάνου ἀποζέματος. Καταπλασσομένα δὲ ὠφελεῖ τοὺς πλευριτικοὺς κρίθινον ἄλευρον σὺν μελιλώτῳ καὶ κωδίαις μήκωνος ἐψηθὲν ἐν μελικράτῳ· χαλβάνη ἢ ῥητίνη τετριμμένη ἐπιτεθέντα καθ' ἑαυτὰ ἀντὶ μαλάγματος· ῥίζα κράμβης καεῖσα σὺν τοῖς καυλοῖς, ἀναληφθείσης τῆς τέφρας ἀξουγγίῳ παλαιῷ καὶ ἐπιτεθείσης· κυπάρισσος σὺν πηγάνου φύλλοις· σαγαπηνὸν ἀναληφθὲν κηρωτῇ μυρσινίνῃ, πράσιον ὁμοίως,

potumque etiam diuturnos admodum dolores solvit: aristolochiae radix ex aqua pota, ari radix cocta, in cibis sumpta, similiterque dracunculi, asphodeli radix cum vino. Inveterato autem affectu, balsami semen drach. j. pondere cum aqua mulsa: centaurii maioris radicem drach. ij. cum vino, leucacanthae c radice succus cyathi unius mensura cum aqua mulsa, radix peucedani delincta cum melle, similiter et petroselinum: decoctum rutae, anethi, stoechadis, aut symphyti cum aqua mulsa: trifolii semen et folia cum melicrato: fragoriganum maceratum etiam peripneumonicos adiuvat cum aqua mulsa: pseudobunii ramuli tres eodem modo, sagapeni drach. j. cum rutae decocto. Cataplasmatum vero more imposita haec pleuriticiis auxilio sunt: hordeacea farina cum meliloto et papaveris calycibus cocta in melicrato, galbanum aut resina terebinthina, imposita per se pro malagmate: brassicae radicis una cum caulibus exustae cinis vetere axungia exceptus et impositus: cupressus cum rutae foliis, sagapenum cerato myrtino exceptum, marrubium simili modo,

τέφρα κληματίνη σὺν ἄξουγγίῳ, κυπαρίσσου φύλλα ἄπαλά, καὶ σῦκα, καὶ ἄξουγγιον, ἴσα· ἢ θαψίας χυλῷ τὸν θώρακα κατάχρειε πρὸς ὀλίγον· μάλιστα δὲ ποιῇ ἐπὶ τῶν περιπνευμονικῶν κώδιον περιχοισθὲν πίσση ὑγρᾷ, καὶ θείου ἀπύρου ἐπικαταπασθέντος τῇ πίσση, καὶ ἐπιτεθὲν· δεῖ δὲ τὰ μέσα τοῦ κωδίου χρίειν, ἵνα μὴ διαρῶνῃ ἡ πίσσα· καὶ ὁ τῶν σωματεμπόρων δὲ δρώπαξ ὀφελεῖ καταχριόμενος· καὶ κορία ἄσβιστος ὅξει γλοιωθεῖσα καὶ ἀναληφθεῖσα κηρωτῇ κυπρίνῃ· σπύραθοι αἷγιοι σὺν ὄξει, μιγέντος ὁποῦ μηδικοῦ ὀλίγου.

Κεφ. λς'. Περιπνευμονικοὺς δὲ ὠφελεῖ δρακοντίου ῥίζα ἢ ἄρου ἐφθῇ ἐσθιομένη σὺν μέλιτι, κνίδης σπέρμα σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενον· ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν ὕδατι πινόμενα, ἢ ἐκλειχόμενα σὺν ῥητίνῃ τερμινθίνῃ· βαλσάμου καρποῦ < ἅ μεθ' ὕδατος· ἀψινθίου ἀπόζεμα ποθὲν μετ' ἰριως, ἢ ὑσώπου ὁμοίως· κνίδης φύλλα μετὰ πηγάνου ἀποζέματος, ἢ σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενα· πολυγόνου χυλὸς καταρρόφούμενος συνεχῶς, ἢ μελίκρατον πινόμενον ἀπεζεσμένον.

Κεφ. λς'. Ἐπὶ δὲ τῶν λεγομένων ἀναφορικῶν ἄγει τὰ

sarmentitius cinis cum axungia: tenellorum cupressi foliorum, ficuum et axungiae pares portiones. Aliud: thapsiae succo thoracem ad breve tempus illinito: hoc genus remedii peculiariter confert peripneumonicis. Iuvat et ovina pellis oblita pice liquida, cui sulphur vivum inspersum fuerit, et adhibita. Pellis vero medias tantum partes illini oportet, ut ne pix diffluat. Prodest et mangonum dropax perunctus, itidemque calx viva cum aceto ad strigmenti crassitudinem redacta et cerato excepta cyprino: stercus denique caprinum cum aceto, admixto etiam paucō liquore medico (silphii.)

Cap. XXXVI. Peripneumonicis auxilio sunt ista: dracunculi aut ari radix elixa et cum melle in cibis sumpta, urticae semen cum melle delinctum, amygdala amara cum aqua pota, aut delincta cum resina terebinthina, balsami fructus drach. j. pondere cum aqua, absinthii decoctum cum iride potum, hyssopi similiter, polygoni succus frequenter absorptus, aqua mulsa fervefacta in potu.

Cap. XXXVII. Qui vitiosa pectore reiiciunt, his

ἐκ θώρακος σκίλλη ὀπτὴ σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενη· σκόροδον ἔφθον καὶ ὀπτὸν, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ μυττωτόν· πευκεδάνου ῥίζης ὀπὸς ἐκλεικτός· πράσον κεφαλωτὸν, καὶ πόδες ὕιοι συνεψόμενοι ῥοφήμασιν· ἢ πόλιον ὁμοίως· στοιχάδος ἀφέψημα· συμφύτου πετραίου ἀφέψημα σὺν μελικράτῳ· σῦκα ξηρὰ βρωθέντα σὺν ὕσσώπῳ, καὶ τὸ ἀπόζεμα αὐτῶν μεθ' ὕσσώπου· χρυσοκόμης ἀφέψημα μεθ' ὕσσώπου. Ἀνύει δὲ καὶ τὰ πρὸς τοὺς περιπνευμονικοὺς ἀναγεγραμμένα, καὶ ταῦτα· στρόβιλος ὅλος νέος σὺν τῇ περὶ αὐτὸν ῥητίνῃ θλασθεὶς ἐπιμελῶς, καὶ ἐψηθεὶς ἐν γλυκεῖ, (καλλίων δὲ ὁ σκυβελίτης⁶³ ἀντὶ τοῦ γλυκέως,) καθ' ἐκάστην ἡμέραν λαμβανόμενος· ἢ γλήχων σὺν μέλιτι, κάρδαμον φωκτὸν ὁμοίως· θύμον, θύμβρα, ὕσσωπον ἀποξεσθέντα σὺν ὕδατι· χαλβάνη ἀντὶ καταποτίου· ἄλευρον κυάμινον μετὰ δρακοντίου ῥίζης, ἢ ἀμυγδάλων ἐν ῥοφήματι λείων, ἢ σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενον· ὄρχεως τῆς σεραπιάδος ἢ ῥίζα πινομένη, πίσσα ὑγρὰ σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενη, σαγαπηνὸν σὺν μελικράτῳ· σκορδίου ῥίζα ὁμοίως, καὶ τοῦ καρποῦ < α' σὺν οἴνῳ.

63) Aët. lib. 9. c. 24.

prosunt: scilla tosta cum melle delincta, allium elixum tostumque, et quod ex eo paratur, intritum, peucedani e radice liquor delinctus, porrum capitatum et pedes suilli una cocti in sorbitionibus, polium eodem modo, stoechadis decoctum, symphyti petraei decoctum cum aqua mulsa, caricae cum hyssopo esitatae, earundem infusum cum hyssopo, chrysocomes decoctum cum hyssopo. Proficiunt etiam tum quae ad peripneumonicos praescripsimus, tum et ista: strobilus integer ac recens cum adhaerente resina diligenter contusus et in passo decoctus, quotidie sumptus: (fuerit vero satius passi vice vinum sponte deluens accipere:) pulegium cum melle, nasturtium tostum simili modo: thymus, thymbra, hyssopus, decocta in aqua: galbanum instar catapotii devoratum: farina fabacea cum dracunculi radice, aut amygdalis in sorbitione tritis, aut cum melle delincta: orcheos serapiadis radix bibita, pix liquida cum melle delincta, sagapenum cum aqua mulsa, scordii radix simili modo: eiusdemque seminis drach. j. cum vino.

Κεφ. λη'. Φθισικοῖς δὲ ἀρμόζει ποτὰ ἀγαρικοῦ ὀβολοὶ δύο μετὰ γλυκέως, ἀκάνθου τοῦ παιδέρωτος ῥίζαι μετὰ μελικράτου· ἀρνογλώσσου χυλὸς, καὶ ἡ πόα ἐσθιομένη ἐφθῇ· ἀρκίου ῥίζης < α' μεθ' ὕδατος καὶ στροβίλων μ' πινομένη· γάλα γυναικεῖον θηλαζόμενον· ἢ αἶγιον, ἢ προβάτειον, ἢ βόειον πινόμενον· δαφνίδες λεῖται σὺν μέλιτι ἐκλειχόμεναι· ἐρύσιμον ὁμοίως φωκτὸν σὺν μέλιτι, ἢ πτισάνης χυλῷ καθεψηθῇ· θαψίας ῥίζης ὁποῦ ὀβολοὶ β', πινόμενοι μετ' οἴνου, ἢ ἐν ἐψήμασιν λαμβανόμενοι· καρκῖνοι σὺν τῷ ζωμῷ ἐφθοὶ ἐσθιόμενοι, βάτραχοι ὁμοίως, κραταιογόνου ῥίζα σὺν μέλιτι, μυρρίδος ῥίζα μετὰ ῥοφήματος, πίσης ὑγρᾶς κυάθου πλήθος ἐκλειχόμενον, πράσου χυλὸς, ἢ πράσιον ἐκλειχόμενον, ῥᾶ σὺν ὕδατι, ἐλάφου στέαρ νεαρὸν καθεψηθῇ ἐν ῥοφήματι, βούτυρον σὺν μέλιτι ἐφθόν.

Κεφ. λθ'. Δυσπνοίας καὶ ἄσθματα καὶ ὀρθοπνοίας (ὥστε-λει) ποτὰ ἀβροτόνου < α' σὺν ὕδατι χλιαρῷ, ἀδιάντου ἀφέψημα σὺν ὕδατι· περικλυμένου < α' ἐπὶ ἡμέρας μ' σὺν οἴνω,

Cap. XXXVIII. Phthisicis conveniunt in potu haec: agarici oboli duo cum passo, acanthi paederotis radices cum aqua mulsa: plantaginis succus, atque ipsa herba in cibis sumpta: arcii radix drach. j. pondere cum pineis nucleis XI ex aqua pota: lac muliebre suctum e papilla, aut caprinum vel ovillum bubulumve bibitum: lauri baccae cum melle delinctae: similiter et crysimum tostum cum melle aut ptisanæ cremore decoctum, liquoris e thapsiae radice oboli duo ex vino bibiti, aut cum sapa sumpti, canceri elixi cum suo iure in cibis sumpti, similiter et ranae, crataeogoni radix cum melle, myrrhidis radix cum sorbitione, pix liquida cyathi unius mensura delincta, porri succus, marrubium delinctum, rha cum aqua, cervinus adeps recens in sorbitione coctus, butyrum denique cum melle coctum.

Cap. XXXIX. Spirandi difficultati, anhelationi et orthopnoeae conferunt haec ore sumenda: abrotani seminis drachma cum aqua tepida, adianti decoctum ex aqua, periclymeni semen drachmae pondere ad dies XI cum

κνίδης καρπὸς σὺν μέλιτι, ἁλώπεκος πνεύμονος ξηροῦ < γ' σὺν μελικράτῳ, βρυωνίας ῥίζης χυλὸς < μετὰ μέλιτος, ἀμμωνιακοῦ < α' σὺν ὀξυμέλιτι, ἀναγύρου φύλλων < α' ἐν γλυκεῖ, ἀριστολοχίας < α' τῆς ῥίζης μετὰ μέλιτος ἐκλειχόμενη, ἁρνόγλωσσον ἐφθὸν ἔσθιόμενον, ἄσφαλτος ἀντὶ καταποτίου λαμβανομένη, βακχάριδος ἀφέψημα ἐν ὕδατι, βαλσάμου καρποῦ < α' σὺν ὀξυμέλιτι· βότρους, ἣν ἀμβροσίαν καλοῦσιν ἔνιοι, μετ' οἴνου· στρουθίου κοχλιάριον μετὰ μέλιτος, σφονδύλιον ὁμοίως· δαφνίδες δύο λεῖαι σὺν μέλιτι, καὶ τὰ ἅπαλὰ τῶν φύλλων ὁμοίως· δρακοντίου ῥίζαι ἢ ἄρου ἔσθιόμεναι ἐφθαῖ, ῥοφουμένου καὶ τοῦ ἀφειψήματος· πνεύμονος ἐλαφείου, ἁλώπεκος ἥπατος, στοιχάδος, ἴσα σὺν ὕδατι· ἢ καστόριον ἰδίᾳ μετὰ μέλιτος· ἱρίς σὺν ὑσσώπῳ καὶ μελικράτῳ ἐν καταποτίῳ διδομένη· ἐλενίου ἀπόζημα, σμύρνης κυάμου μέγεθος ἐν καταποτίῳ λαμβανόμενον, σμυρνίου ἀπόζημα· θαψίας ὁποῦ ὀβ. α', ἢ χυλοῦ < α', θεῖον ἐν ὣῳ διδόμενον· θύμου, ἢ θύμβρας, ἢ ὑσσώπου ἀπόζημα, ἢ αὐτὰ λεῖα μετὰ μέλιτος ἐκλειχόμενα· ἱππούριδος χυλὸς, καλαμίν-

vino, urticae semen cum melle, vulpini pulmonis exsiccati drach. iij. cum melierato, bryoniae radice succus drach. j. pondere cum melle: ammoniaci drach. j. cum aceto mulso, anagyri folia drachmae pondere in passo posita, radice aristolochiae drach. j. cum melle delincta, plantago elixa in cibis sumpta, bitumen catapotii vice assumptum, baccharidis decoctum ex aqua, balsami fructus drach. j. pondere cum aceto mulso: botrys, quam ambrosiam nonnulli appellant, cum vino: struthium cochlearis mensura cum melle, sphondylium eodem modo, lauri baccae duae tritae cum melle: dracunculi vel ari radices elixae, in cibis assumptae, iure decocti simul etiam absorpto: pulmonis cervini, iecoris vulpini et stoechadis partes portiones ex aqua: castorium privatim cum melle, iris cum hyssopo et mulsa, catapotii instar exhibita, helenii infusum, myrrha fabae magnitudine instar catapotii deglutita, smyrnii infusum: liquoris thapsiae obolus unus, aut succi eiusdem drach. j., sulphur in ovo exhibitum: thymi, thymbrae, aut hyssopi infusum, aut eadem trita cum melle delincta: equiseti succus, calaminthae infusum,

θης ἀπόζεμα, χαλβάνη ἀντὶ καταποτίου, κενταυρίου μεγάλου ῥίζης < β' σὺν οἴνῳ, κέστρου < α' σὺν οἰνομέλιτι, φοίνικος < α' μετ' οἰνομέλιτος, κισσανθέμου < α' μετ' οἴνου, κυπαρίσσου σφαιρία σὺν οἴνῳ, περικλύμενον σὺν ὀξυκράτῳ· χαμαισύκη πινομένη παύει τοὺς παροξυσμούς· μελάνθιον πινόμενον μετ' ἀνήθου· ἡ μελισσοφύλλου χυλὸς ἐκλειχόμενος, ἡ κυδωνίων πεπείρων χυλός· ὀπόφυλλον μετὰ πράσου καὶ ὄξους· οὖρον παιδὸς ἀφ' ὁρίου καταρρόφούμενον, πευκεδάνου ῥίζης ἀπόζεμα καὶ ὀπός, περικλυμένου φύλλων χυλός, πηγάνου ἀγρίου σπέρμα μετὰ μελικράτου, πίσσα ὑγρὰ μετὰ μέλιτος ἐκλειχομένη, πιστέλαιον ὁμοίως, πρασίου ἀφέψημα, ῥαφάνου γλῶδιον χυλὸς ἐκλειχόμενος σὺν μέλιτι, σανδαράχη σὺν ῥητίνῃ τερμινθίνῃ ἐκλειχομένη, σκίλλης ὀπτῆς < α' μετ' ὀξυμέλιτος· πάνακος ἀφέψημα, ἄβροτόνου ὁμοίως· γάλα ὄνειον πινόμενον, θεῖον ἐν καταποτίῳ· ὄνοι κατοικίδιοι πινόμενοι ι' μεθ' ἡμιχοτυλίου ἐλαίου νήστευσιν· ἡ ἐλατηρίου < α', νίτρου < α' ὁμοίως, σινήπιως < α' κατάποτια ποιήσας, δύο δίδου· ἡ εὐζώμου σπέρμα σὺν μέλιτι· ποιεῖ

galbanum instar catapotii deglutitum, centaurii maioris radix drach. ij. pondere cum vino, betonicae drach. j. cum vino mulso, palmulae drach. j. cum vino mulso, cissanthemi drach. j. cum vino, cupressi globuli cum vino, periclymenon cum posca: chamaesyce pota solvit paroxysmos: melanthium cum anetho potum, melissophylli succus delinctus, similiterque cotoneorum maturorum succus, laserpitii semen cum porro et aceto, urina pueri impubis absorpta, peucedani radicis decoctum et liquor, periclymeni e foliis succus, rutae agrestis semen cum melicrato, pix liquida cum melle delincta, oleum picinum simili modo, marrubii decoctum, raphani e cortice succus delinctus cum melle, sandaracha cum resina terebinthina delincta, scillae assatae drach. j. cum aceto mulso, panacis decoctum, itidemque abrotani, lac asininum haustum, sulphur catapotii vice sumptum, millepedae numero X ieiunis potae ex dimidia olei hemina. Aliud: ex elaterii, nitri, sinapeos, an. drach. j. catapotia conformato, e quibus bina exhibeantur. Valet et erucacae semen cum melle, nec non et ferri candentis

καὶ σιδήρου πεπυρωμένου ἐναποσβεσθέντος ὄξει πινόμενον τὸ ἀπόβρυγμα. Ὑποθυμιάται δὲ ὠφελίμως πρὸς ἀσθματικούς, ὅσα καὶ ἐπὶ τῶν χρονίως βητιόντων ὑπεδείξαμεν διὰ τοῦ ἄμβικος.

Τῶν περὶ τὰ ἔντερα παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. μ'. Πρὸς δὲ τοὺς στροφουμένους χρονίως ἀρμόζει πινόμενα ἀγαρικοῦ ὀβ. β' μεθ' ὕδατος θερμοῦ· ἀγρώστιως τῆς ἐν Παρκασσῶ τῆς ῥίζης ἀφέψημα, καὶ αὐτὴ ἡ ῥίζα ξηρὰ ἐν οἴνῳ ἢ μελικράτῳ· γλυκυσίδης ῥίζα σὺν οἴνῳ ἢ μελικράτῳ, χαμαιπίτυος ἀπόζημα, χελιδόνιον σὺν οἴνῳ, ἢ λιβανωτίδος σπέρμα σὺν οἴνῳ, σισέλιως καρπὸς καὶ ῥίζα σὺν οἴνῳ, δαμασωνίου < α' μετ' οἴνου, κύμινον αἰθιοπικὸν καὶ ἄγριον μετ' οἴνου, ἱρίς ἐκλειχομένη σὺν μέλιτι, ἔλαιον πινόμενον μετὰ πηγάνου ἀφειψήματος κυάθων ἔξ σὺν εἰτέρῳ καὶ μελικράτῳ· ἐρπύλλου ἀπόζημα, ἡρυγγίου ῥίζης < α' μετ' οἴνου, καλαμίνθης ἀπόζημα, καστόριον σὺν ὄξει, κενταυρίου τοῦ μεγάλου τῆς ῥίζης < β' σὺν οἴνῳ· κέστρου φύλλων δρα-

in aceto extincti dilutum bibitum. Sunt et anhelatoribus utiles iidem suffitus, quos tussi diuturna infestatis per olulam adhibendos antea praescripsimus.

Ad intestinorum affectus remedia.

Cap. XL. Iis, qui diuturnis cruciantur torminibus, conveniunt in potu agarici oboli duo ex aqua, radicis graminis parnassii decoctum, et ipsa quoque radix sicca in vino vel melicrato, paeoniae radix cum vino aut melicrato, chamaepityos decoctum, chelidonium cum vino, libanotidis semen cum vino, sceseleos semen et radix cum vino, damasonii drachma una cum vino, cuminum aethiopicum et sylvestre cum vino, iris delincta cum melle: oleum cum ruta coctum, cyathorum sex mensura potum, additis nitro et melicrato: serpylli decoctum, cryngii radix drach. j. pondere cum vino, calaminthae decoctum, castoreum cum aceto, centaurii maioris radix drach. ij. pondere cum vino, betonicae foliorum drach. j. cum

χηή α' σὺν οἴνῳ, λιβανωτίδος ῥίζα σὺν οἴνῳ· λιγυστικὸν σὺν ὕδατι, καὶ ἡ ῥίζα αὐτοῦ ὁμοίως· μήου ἀπόβριγμα, μελισσόφυλλον σὺν οἴνῳ, νάρθηκος σπέρμα σὺν οἴνῳ· πευκεδάτου ῥίζα ὁμοίως, ἢ ἀπόζεμα, ἢ ὀπός· νίτρον ἢ ἀφρόνιτρον μετὰ πηγάτου, ἢ κυμίνου, ἢ ἀψινθίου ἀποζέματος, ἢ μετ' ἐλαίου καὶ ὕδατος καὶ οἴνου· ὀπόφυλλον πινόμενον, σαμψύχου ἀπόζεμα, σισυμβρίου σπέρμα, σκίλλης ὀπίτης < α' σὺν ὀξυμέλιτι· χαμαιδάφνης ἀλεξανδρίνης φύλλα σὺν οἴνῳ ποθέντα· ψευδοβουνίου κλωνία δ' μετὰ ὕδατος, πετροσέλινον σὺν οἴνῳ, πέπερι μετὰ δάφνης φύλλων, ἀνήθου ἀπόζεμα· τῆλις μετὰ κνίκου σπέρματος ἀφεψηθεῖσα πινομένη, δαφνίδες ἀφεψημέται ι' (ἐν ἄλλῳ ζ') ἐν οἴνου κυάθοις δυσὶ, πάνακος ἀπόζεμα μετὰ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ πινόμενον.

Κεφ. μα'. Πρὸς δὲ τοὺς ἐμπνευματωμένους μετὰ ἀλγήματος ποσοῦ καὶ διατάσειως ἀρμόζει πινόμενον ἄμμι σὺν ἀνήθου σπέρματι ξηρῷ μετὰ μελικράτου, καὶ τοῦ ξηροῦ αὐτοῦ τὸ ἀπόζεμα· λαπάθου ἀπόζεμα ἐν ὕδατι, ἀσκληπιάδος ῥίζα μετὰ οἴνου· ἀψινθίου ἀπόζεμα δοθὲν μετὰ σισέλειως καὶ

vino, libanotidis radix cum vino, ligusticum cum aqua, eodem modo et ipsius radix, mei infusum, apiastrum cum vino, ferulae semen cum vino: similiter et peucedani radix infusumve aut liquor: nitrum aut spuma nitri cum infuso rutae, cumini, aut absinthii, vel cum oleo, aqua et vino: silphii semen potum, sampsuchi decoctum, sisymbrii semen, scillae assatae drach. j. cum aceto mulso, chamaedaphnes alexandrinae folia in vino pota, pseudobunii ramuli quatuor ex aqua, petroselinum cum vino, piper cum lauri foliis, anethi infusum, foenum graecum cum cnici semine decoctum potumque, lauri baccae decem [in alio septem] cum duobus vini cyathis, panacis infusum cum vino et oleo potum.

Cap. XLI. Inflatibus cum dolore quodam ac distensione ista conveniunt: ammi cum sicco anethi semine potum ex melicrato, aut eiusdem sicci infusum, lapathi decoctum ex aqua, asclepiadis radix cum vino, absinthii decoctum exhibitum cum seseli et nardo celtica, aut cum

νάρδου κελτικῆς ἐν ὄξει ἢ ὕδατι· ξυλοβαλθάμου ἀφέψημα, ἢ τοῦ καρποῦ σὺν οἴνῳ· ἑλενίου ἀπόξιμα, ἡρυγγίου ῥίζης < α' μετ' οἴνου καὶ ἀψινθίου· λιγυστικὸν σὺν ὕδατι· καστόριον σὺν ὄξει, κέστρου φύλλων < α', κόστου < α' μετ' οἴνου καὶ ἀψινθίου· καὶ ἡ τῶν πταρμικῶν προσαγωγή.

Κεφ. μβ'. Πρὸς δὲ τὰς δήξεις τῶν ἐντέρων ἀρμόζει ἀνδράχνη ἐσθιομένη, καὶ ὁ χυλὸς πινόμενος· καὶ μαλάχη ἐσθιομένη· ἐγκλυζόμενα δὲ ὠφελεῖ τὰς δήξεις ἀφειψηθέντα χυλὸς ὀρούξης, ἢ χόνδρου, ἢ τράγου, ἢ πτισάνης, ἢ μαλάχης, ἢ τήλειως, ἢ λινοσπέρμου.

Κεφ. μγ'. Καταπλασσόμενα δὲ ὠφελεῖ τοὺς στροφουμένους κύμινον λιῶν ἱκανὸν μιγὲν ὀροβίνῳ ἀλεύρῳ ὠμηλύνσεως τρόπον· ὠφελεῖ δὲ καὶ τοῦτο, κάρυον βασιλικὸν πυρωθὲν σὺν τῷ κελύφει, καὶ περιεληθὲν ἐρίῳ, ἢ ὀθορίῳ, καὶ ἐπιτεθὲν κατὰ τοῦ ὀμφαλοῦ· πίτυρα σὺν πηγάνου ἀποξέματι καὶ ὄξει· τήλις ἢ λινοσπέρμον σὺν μελικράτῳ· τέφρα θερμὴ βληθεῖσα εἰς τρυβλίον, ζισθεῖσα ὄξει· δεῖ δὲ περιτε-

aceto vel aqua, balsami ligni fructusve decoctum in vino, helenii infusum, eryngii radix drach. j. pondere cum vino et absinthio, ligusticum cum aqua, castorium cum aceto, betonicae foliorum drach. j., costi drach. j. cum vino et absinthio: ea denique admota, per quae sternutamenta evocantur.

Cap. XLII. Faciunt ad intestinorum morsus portulaca comesta et eiusdem succus epotus, malva esitata. Per sedem vero infusus iuvat cremor decoctae oryzae, aut chondri, aut tragi, aut ptisanac, aut malvae, aut foeni graeci, aut seminis lini.

Cap. XLIII. Torminosos haec iuvant pro cataplasmate adhibita: cuminum sat copiosum tritum, et farinae ervi admixtum malagmatis in modum, quod e cruda farina paratur: iuglans ignita cum suo putamine lana linteolove obvoluta et umbilico imposita, surfures cum rutae infuso et aceto, foenum graecum aut lini semen cum aqua mulsa: cinis calens in aceto fervefactus et

Θέντας ὠμόλιον, διπλοῦν περικαθάπτειν τὸ τρυβλίον τῷ ἄλγοῦντι μέρει.

Κεφ. μδ'. Κωλικούς δὲ θεραπεύει πινόμενα ἄμμι μετ' οἴνου, ἄλεκτορίδων ἄφοδος φωκτὴ μετ' οἴνου, ἄρκευθίδες ἐσθιόμεναι καὶ πινόμεναι, ἰτέας καρπὸς καὶ τὰ φύλλα μετ' οἴνου καὶ ὀλίγου πεπέρεως, ἢ τὸ ἀφέψημα τῶν φύλλων, πετροσελίνου, ἢ πολίου ἀφέψημα μετὰ ὕδατος, κοχλίας λιβυκὸς σὺν τῷ ὀστράκῳ λεῖος μετὰ σμύρνης ὀλίγης καὶ πεπέρεως, μετὰ οἴνου ποθεῖς, τήλειως ἡλεσμένης κοχλιάρια β' μεθ' ὕδατος.

Κεφ. μέ'. Εἰλεώδεις δὲ ὠφελεῖ ἐνιέμενα ἔλαιον, πηγάνου αὐτῷ ἐναψιψηθέντος ἢ ἁψινθίου· σῦκα ξηρὰ μετ' ἐλαίου καὶ πηγάνου ἐψηθέντα, κύμινον σὺν ἐλαίῳ ἐψηθέν. Τοὺς δὲ χρονίους ὠφελεῖ κολοκυνθὶς ἀψιψηθεῖσα σὺν ὕδατι καὶ ἐγκλυσθεῖσα, ἀσφάλτου < δ' μετὰ ὕδατος ὁμοίως ἐγκλυσθεῖσαι. Ὡφελοῦνται δὲ οἱ εἰλεώδεις, ἱρίῳ μύρῳ ποτιζόμενοι, ἀσφάλτῳ μεθ' ὕδατος καὶ νίτρου· πάνακος < ἡ, νίτρου < α', κυμίνου < β', μέλιτι μίξας, δίδου καρύου ποντικῷ τὸ μέγεθος σὺν ὕδατι θερμῷ.

catino inditus, qui quidem duplici linteo circumdatus ad dolentem partem accommodetur.

Cap. XLIV. Colicis medentur haec assumpta: ammi cum vino, simus gallinaceus tostus cum vino, iuniperi baccae in cibo potuve sumptae: salicis semen et folia cum vino et paucis pipere, aut foliorum decoctum: petroselini aut polii decoctum ex aqua: cochlea africana cum sua testa contrita, e vino pota, addito exiguo myrrhae et piperis: foeni graeci moliti cochlearia duo ex aqua.

Cap. XLV. Ileosos iuvant, per sedem infusa, oleum, cui sit incocta ruta vel absinthium, caricae cum oleo et ruta decoctae, cuminum cum oleo coctum. Diuturno vero malo infestatis prosunt colocynthidis decoctum ex aqua per clysterem infusum, bituminis drach. iiij. ex aqua similiter infusae. Hisce porro etiam propinatis iuvantur ileosi: unguento irino, bitumine cum aqua et nitro. Itidem panacis drach. viij., nitri una, cumini duae melle excipiuntur: dosis avellanae magnitudo cum aqua calida.

Κεφ. μς'. Κωλικοῖς ἐν αὐτοῖς τοῖς παροξυσμοῖς δίδου διαφανές, καύσας καὶ λειώσας κοχλιάριον ἐν δι' ὕδατος θερμοῦ, ἢ ἐχίνων θαλασσίων καέντων ὁμοίως· ἢ κόπρον κυνείαν λευκὴν καὶ νίτρον, διαλύσας δι' ὕδατος θερμοῦ, πεπέρειως ὀλίγον ἐπιπάσσω· ἢ χελιδόνων κόπρον λειώσας ὁμοίως.

Κεφ. μζ'. Κοιλίας δὲ ῥεούσας χρονίως ἐφίστησι, πινόμενα σὺν οἴνῳ, ἄγνου σπέρματος < α', ἀγρώστειως τῆς ἐν Παρνασσῷ ῥίζης < α', ἀγχούσης φύλλα, ἀδιάντου χυλίσμα, ἀειζώου χυλὸς σὺν λιβανωτῷ, ἀκακίας χυλίσματος < α', ὑποκιστίδος < α', ῥοδὸς χυλοῦ < α', ἀκάνθης λευκῆς < α', ἀκάνθου παιδέρωτος ῥίζα, ὑακίνθου σπέρμα, ἄκορον λεῖον, λαγώπους, πολυγόνου χυλὸς σὺν οἴνῳ, μαλάχης ῥίζα, βάτος ἐναφειψηθεῖσα μετὰ φοινικοβαλάνων, δαμασωνίου φύλλων < α', ἄμωμον· γίγαρτα φωχθέντα ἀντὶ ἀλφίτου λιῖα, ἄνισον, ἄνηθον, περιστριᾶς ἄφοδος φωκτὴ, κυνὸς ἄφοδος ξηρὰ λευκὴ· ἄρνογλώσσου σπέρμα καὶ ὁ χυλὸς, ἢ τῆς πόας μέρη β', κυδωνίων πετρωγμένων μέρος ἐν, εἰς ὕπνον πινόμενον μετὰ

Cap. XLVI. Colicis in ipsis paroxysmis exhibeto lapidis specularis usti tritique cochlearium unum ex aqua calida, similiter et echinorum marinorum ustorum cinerem, aut stercus caninum album cum nitro ex aqua calida dissolutum, insperso modico pipere, aut limum hirundinum contritum simili modo.

Cap. XLVII. Alvi diuturna profluvia sistunt haec in vino pota: viticis semen drach. j. pondere, radix graminis parnassii drach. j. pondere, anchusae folia, adianti succus, sempervivi succus cum ture, succi acaciae drach. j., hypocistidis drach. j., rhois succi tantundem, spinac albae tantundem, acanthi paederotis radix, hyacinthi semen, acorum tritum, lagopus, polygoni succus cum vino, malvae radix, rubus decoctus cum phoenicobalanis, damasonii foliorum drach. j., amomum, acinorum nuclei tostii tritique polentae vice, anisum, anethum, limus columbinus tostus, stercus caninum album aridum: plantaginis semen et succus: aut herbae ipsius partes duae cum malorum cotoneorum tostorum parte una ex vino diluto

κράματος· μιννύοις δ' ἂν ἐνίοτε καὶ ἄλφιστα· ἀρκιευθίδες μετ' οἴνου, ἀσπαλάθου ἀπόζεμα, ἄσφαλτον ἀντὶ καταποτίου, ἀστραγάλου ῥίζης < α', ἀχράδος ξηρᾶς τὸ ἄλφιτον ἐπιπασσόμενον, ἢ πινόμενον τὸ ἀφέψημα· πενταφύλλου τὸ ἀφέψημα, γῆς σαμίας < α' σὺν βαλαυστίῳ ἢ κρόκῳ κιλικίῳ, γλυκυσίδης ῥίζης ἀφέψημα· δρυϊνίου, ἢ τοῦ περὶ τὴν βάλανον ὑμενίου τὸ ἀφέψημα· ἔλυμον φωχθὲν ἀντὶ ἄλφικου, κέρατος ἐλαφείου κικανμένου < γ', σμύρνα ἀντὶ καταποτίου λαμβανομένη, μαράθρου σπέρμα καὶ ῥίζαι, ἱτέας φύλλων χυλὸς, καστανείου σλοιοῦ ἀπόζεμα, κηκὶς λεία ἐπιπασσομένη ὕδατι ἢ οἴνῳ αὐστηρῷ· κονία συκίνη μετὰ ὄξους ζισθεῖσα καταρρόφουμένη, πετρολαπάθου ⁶⁴ ῥιζῶν ἀφέψημα· κονίας κυ. β', ἐλαίου ἡμικύαθος (κόγχη α'), ὄξους κυ. α', θερμὰ καταρρόφούμενα· ἀριστολογίας < γ', κυτίνων < α' μετ' οἴνου.

Κε φ. μῆ'. Δυσεντερικοὺς ὠφελεῖ μὲν καὶ τὰ πρὸς κοι-
λιακοὺς ἀναγεγραμμένα, ἰδίως δὲ μετ' οἴνου λαμβανόμενα,

64) Cum nusquam πετρολαπάθου mentio fiat, Moibani lectio τοῦ τειάριου λαπάθου forte praefenda. Diosc. lib. 2. c. 140.

propinentur: poteris et interdum polentam addere. Conferunt et iuniperi baccae cum vino, aspalathi decoctum, bitumen instar catapotii deglutitum, astragali radice drach. j., pyra sylvestria sicca tritaque inspersa potioni sorbitio-
nive, aut potum eorundem decoctum: quinquefolii decoctum, terrae samiae drach. j. cum balaustio vel croco cilicio, paeoniae radice decoctum, mediani querni corticis aut eius pelliculae, quae glandem proxime contegit, decoctum, panicum tostum loco polentae, cornu cervini usti drach. iij., myrrha in modum catapotii deglutita, foeniculi semen et radices, salicis foliorum succus, castanearum corticis decoctum, galla contrita, inspersa aquae aut vino austero, lixivium e cinere ficulneo cum aceto fervefactum et absorptum, radicum rumicis in petris nascentis decoctum. Lixivii cyathi duo, aceti unus, olei dimidius misceantur, calidique sorbeantur. Sic et aristolochiae drach. iij., cytinorum drach. j. ex vino bibantur.

Cap. XLVIII. Dysentericis prosunt, tum quae ad coeliacos facientia praescripsimus, tum vero peculiariter

ἢ στύμματός τινος, ἁρμόζει ἀγαλλόχου < α', ἐλελίσφακος·
 εὐπατωρίου χυλὸς καὶ ἡ πόα· πενταφύλλου χυλὸς καὶ ἡ ῥίζα
 ξηρὰ, ὑποκιστὶς, πρασίῳ χυλὸς, σιδηρίτιδος τῆς Ἡρακλείας
 φύλλα καὶ ἡ ῥίζα, ἰτέας ῥίζα· συμφύτου ῥίζα, καὶ ὁ καρπὸς, καὶ
 φύλλα· ὀξαλίδος ὁ καρπὸς, νυμφαίας καρπὸς, ἀλθαίας ῥίζης
 ἀφέψημα, Ἀχιλλείου πόας ἀφέψημα, βάτου χυλὸς καὶ τὸ ἀφέ-
 ψημα τῶν καυλῶν, γάλα ἐφθὸν αἰγίον, ἀλκίας ῥίζα, γνα-
 φάλιον σὺν οἴνῳ αὐστηρῷ, ἐλατίνῃ μετὰ λινოსπέρμου ἐψηθεῖσα
 καὶ πινομένη· ἐλάτης μυρεψικῆς ἀπόξεμα, εὐπατωρίου σπέρ-
 ματος < α' σὺν οἴνῳ, κέρατος ἐλαφείου < α' μετ' οἴνου καὶ
 μέλιτος προαφεψημένου ἐκλειχομένη· ἵππομαράθρου σπέρμα-
 τος < α' ἢ β', ἄνθη λευκοῦ κισσοῦ σὺν οἴνῳ, πινόμινά δις
 τῆς ἡμέρας· μυρσίνης καρπὸς σὺν οἴνῳ· περικλυμένου χύλινου
 λωτοῦ πρισμαίων ἀφέψημα σὺν οἴνῳ, μίλτου λημνίας ἢ σι-
 νωπικῆς < α' ἐν οἴνῳ· οἰνάνθη ξηρὰ πινομένη ἀντὶ ἀλφί-
 του, ὀλοσχοίνου καρπὸς πεφωγμένος, φιλειταιρίου ῥίζα σὺν
 οἴνῳ, χονδρίλλης χυλὸς, ἱρις⁶⁵ μετ' οἴνου, γλόμου ῥίζης < β',

65) Iam Gesnero suspecta: Saracenus mavult κηκίς aut κηρός.

haec, cum vino aut astringento quopiam decocto sumpta:
 agallochi drach. j., salvia, eupatorii succus, et herba ipsa,
 quinquifolii succus, siccaque radix, hypocistis, marrubii
 succus, sideritidis Heracleae folia et radix, salicis radix:
 symphyti radix, semen et folia: oxalidis semen, nym-
 phaeae semen, althaeae e radice decoctum, Achilleae her-
 bae decoctum, rubi succus et caulium decoctum, lac ca-
 prinum coctum, alcaeae radix, gnaphalium cum vino au-
 stero, elatine cum lini semine decocta et pota, elates un-
 guentariae decoctum, eupatorii seminis drach. j. cum vino
 et melle prius excocto delincta: hippomarathri seminis
 drachma una aut altera, hederæ albae flores cum vino
 bis in die poti, myrti fructus cum vino, periclymeni suc-
 cus, loti ramentorum decoctum in vino, rubricæ le-
 mniae aut sinopicae drach. j. in vino, oenanthe sicca [tri-
 taque], polentæ vice pota, holoschoeni semen tostum,
 philetaerii radix cum vino, chondrillae succus, iris cum
 vino, verbasci radicis drach. ij., psyllii drach. j. ex aqua,

ψυλλίου < α' ἐν ὕδατι, κυτία κόπρος ξηρὰ ἐπιπασθεῖσα οἴνῳ, λαγωῦ πυτίας < α' ἐν ὕδατι.

Κεφ. μθ' Ἐν προσφορᾷ δὲ μέρει ὠφελίμως δίδονται κοιλιακοῖς καὶ δυσεντερικοῖς μαλάχαι ἄναλτοι, ὡς μελιχία.⁶⁶ ἐλαῖαι πρόσφατοι πέπειραι· ἢ αἶμα τράγου, ἢ αἰγὸς, καὶ ἐλάφου, καὶ λαγωῦ ἀπὸ πηγάνου ἐσθιόμενον· σταφυλὴ σὺν στεμφύλοις· ἀσταφίδες ὀμφακίτιδες κοπεῖσαι, καὶ σὺν ἁλεύρῳ ἀρτοποιηθεῖσαι· καὶ ἄρτος μετὰ ὠοῦ λεκύθων γυραθεῖς, καὶ ὀπηθεῖς· καὶ αὐτὴ δὲ ἢ ἀσταφίς ἐσθιομένη σὺν τοῖς γιγάρτοις· ἄμυλον σὺν χόνδρῳ ἐφθῶ καὶ σὺν γάλακτι· ἀρογλώσσου γύλλα ἐφθὰ μετ' ὄξους καὶ ἐλαίου· καὶ κηκίς, ἢ ῥοῦς ἐπιπασσόμενα τοῖς ὄψοις, ἢ ζιὰ πεφωγμένη, ἢ φακὸς πεφωγμένος λεῖος ἀλφιτηδὸν πινόμενος· ἢ γίγαρτα ὁμοίως, ἢ ἄλφιτα, ἢ κέγχροι· βάτου ἀκρέμονες ἐφθοὶ, δι' ὄξελαίου λαμβανόμενοι· ὁμοίως ἀρογλώσσον· βάτου καρπὸς πέπειρος ἐσθιόμενος· καὶ ἄωρος δὲ ξηρανθεῖς ἀντὶ ῥοὸς λεῖος ἐπιπασσεται τοῖς προσοψήμασι· κηκίς ὀμφακίνη μετὰ πόλτου ἐψηθεῖσα ἐν τῷ ὕδατι, ἢ γίγαρτα ὁμοίως, ἢ σταφίδες, εἴτ'.

66) Vulg. μλῆτος: Gesnerus suavit ὡς λάχανον.

caninum stercus aridum vino inspersum, coaguli denique leporini drach. j. ex aqua.

Cap. XLIX. Coeliacis et dysentericis in cibis utiliter exhibentur malvae sine sale, ut blandimenta, olivae recentes maturae: sanguis hirci, vel caprae, vel cervi, aut leporis, inassatus sartagine et assumptus, uvae cum olivis tritis, uvae passae, immaturae tusae et cum farina in panes coactae, panis cum vitellis ovorum subactus et tostus, uva passa cum suis nucleis esitata, amyllum cum chondro cocto et lacte, plantaginis folia cocta cum aceto et oleo, galla vel rhus inspersa opsoniis, zea tosta: lens tosta et trita, instar polentae pota: similiter et uvarum nuclei, aut polenta, aut milium: rubi tenelli surculi cocti, ex aceto et oleo in cibo sumpti: plantago simili modo: rubi fructus maturus esitatus, vel immaturus siccatus tritusque pro rhoë inspersus opsoniis: galla omphacitis cum pulito cocta ex aqua, similiter et uvarum nuclei, aut uvae passae, ita

ἔξιενχθέντα ἐκ τοῦ πόλτου ἐσθιομένου· ἑλένιον ἐφθὸν ἐσθιόμενον· πόλτος ἐξ ἐλύμου, ἢ κέγχρου, ἢ ζιᾶς, ἢ χόνδρου πεφωγμένου, ἢ ὀρύζης· ἢ σμύρνιον ἐφθόν· κάρυα βασιλικά· κερᾶτια ξηρὰ καὶ τὰ ἀπὸ στεμφύλων· κηκὶς λεία μετὰ ὠοῦ ῥοφηθεῖσα, καὶ οἶνω δὲ ἐπιπασθεῖσα· κορωνόποδος ῥίζα ἐσθιομένη, κύαμος ἐλληνικὸς καθεψηθεὶς ἐν ὀξυκράτῳ σὺν τῷ λέπει ἐσθιόμενος, λινόσπερμον φρυγὲν καὶ μετὰ μέλιτος ἐφθοῦ ἐσθιόμενον· λωτοῦ καρπὸς ἐσθιόμενος· μέλι ἐφθὸν καταπνόμενον καθ' ἑαυτὸ, καὶ σὺν σιδίοις κεκομμένοις καὶ σεσημένοις· μέσπιλα, μῆλα κυδώνια πέπειρα ἐφθὰ μετὰ μέλιτος· ἢ διατεμὼν τὰ κυδώνια καλάμῳ, καὶ ἐναποβρέχων ὕδατι, δίδου πίνειν τὸ ἀπόβρεγμα· μυρτίτης οἶνος πνόμενος, καὶ μύρτα ξηρὰ χυλιζόμενα· οὔα ξηρὰ ἀποξηνύμενα, καὶ πνόμενον τὸ ἐξ αὐτῶν ἄλευρον ἀντὶ ἀλφίτων⁶⁷, ἢ ἀχράδων ὁμοίως· σέριδες ἐφθαί, μετ' ὄξους λαμβανόμεναι, ἀρνόγλωσσον ὁμοίως· σελίνου καυλοὶ ὁμοίως· φυκὸς μετὰ ἀρνογλώσσου, ἢ ἀνδράχνης, ἢ σέριδος, ἢ κιχωρίων, ἢ ῥοιᾶς λεπυχάνων, ἢ φοιτίκων θηβαϊκῶν ἐψημένος· στέαρ ἐλάφειον γιαρὸν σὺν τυρῳ

67) Dioscor. lib. 1. c. 173.

tamen ut, cum puls editur, reiiciantur: helenium coctum, in cibo sumptum: puls e panico, vel milio, aut zea, vel chondro tosto, vel oryza: smyrnium decoctum, inglandes, siliquae siccae et quae vinaceis condiuntur, galla trita, tum sorpta cum ovo, tum etiam vino inspersa, coronopodis radix in cibo sumpta: faba graeca decocta in posca, una cum cortice suo esitata: lini semen frixum et cum melle cocto sumptum, loti fructus esitatus: mel coctum, vel per se devoratum, vel cum malicorio tuso cribratoque: mespila, mala cotonea matura cocta cum melle: aut e malis cotoneis dissectis arundine et in aqua maceratis infusum propinatum: vinum myrtites haustum, e myrti baccis extractus succus, decoctum e sorbis siccis epotum et ex iisdem farina polentae loco sumpta, uti et e pyris sylvestribus, intyba cocta cum aceto, et plantago eodem modo, nec non et apii cauliculi: lens cocta cum plantagine, aut portulaca, aut intybo, vel cichorio, aut punici corticibus, palmulisve thebaicis: adeps cervinus recens cum

ἢ ἀλφίτῳ ἐψημένον· ἥπαρ ὀπτὸν αἰγὸς, ἢ τράγου, ἐν μέλιτι ἐπιτηγανισθέν· ἐγκέφαλος ὁμοίως· τυρὸς ἀπαλὸς ἀποξησθεὶς^{67*}, ἔπειτα ἐν μέλιτι τηγανισθεὶς· χελιδόνων νιοττοὶ ὀπτοὶ ἐσθιόμενοι ἀντὶ συκαλίδων· καὶ λύγου ῥίζα ἐψημένη σὺν φακῷ· κηρὸς ἢ μελίκηρον ἐγκαθειρόμενον τοῖς ῥοφήμασι· κράμβη δις ἐφθῇ ἐσθιομένη· θρίδακες ἄπλυτοι ἐσθιόμενοι, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀνορέκτων· πυτία νεβροῦ, ἢ λαγωῦ, ἢ ἐρίφου, διεθεῖσα ὕδατι καὶ ποθεῖσα.

Κεφ. ν'. Καταπλάσσεται δὲ πρὸς κοιλιακούς καὶ δυσεντερικὸν ὠφελίμως ἀγριελαίας ἄνθος σὺν ὠμῇ λύσει χλιαρᾷ· βάτου φύλλα σὺν μήλῳ κυδωνίῳ καὶ κηρωτῇ· μυρσίνης φύλλα λεῖα σὺν οἴνῳ καὶ ὀμφακίνῳ ἐλαίῳ γλοιώδη γινόμενα, καὶ ἐν ἐρίῳ ἐπιτιθέμενα· κρίθινον ἄλευρον σὺν οἴνῳ καὶ βάτῳ, ἢ ἀχράσιν, ἢ σιδίοις, ἢ κυδωνίων ἄνθεσι· καὶ σὺν κηρωτῇ δὲ τὰ τῶν κυδωνίων ἄνθη· ῥόας λέπη ἐψημένα ἐν οἴνῳ λεῖα σὺν κηρωτῇ· ῥοῦς βυρσοδειψικὴ σὺν κηρωτῇ· φοινικοβάλανοι, ἢ οἱ καρυωτοὶ σὺν μήλῳ κυδωνίῳ καὶ κηρωτῇ·

67*) Vulg. ἀποξανθεὶς καὶ ἀποξεσθεὶς; quod defendi nequit.

caseo vel polenta coctus, lepar tostum caprae vel hirci, cum melle in sartagine frixum, cerebrum simili modo: caseus recens derasus, posteaque cum melle in sartagine frixus: hirundinum pulli assati et pro ficedulis in cibo sumpti, viticis radix cocta cum lente: cera, aut favus, si sorbitionibus incoquantur, brassica bis cocta comesta: lactucae illotae in cibis sumptae, ab iis praesertim, qui cibum fastidiunt: coagulum hinnuli, aut leporis, aut hoedi, in aqua dissolutum et potum.

Cap. L. Coeliacis et dysentericis utiliter cataplasmatibus instar imponuntur haec: oleastri flos cum cruda farina hydrelaeo mixta eaque tepente, rubi folia cum malo cotoneo et cerato, myrti folia trita cum vino et oleo omphacino, dum viscidum lentorem contraxerint, et ex vellore imposita: hordeacea farina cum vino et rubo, aut pyris sylvestribus, aut malicorio, aut cotoneorum floribus: itemque cotoneorum flores cum cerato: punici mali cortices in vino cocti, tritique cum cerato: rhus coriariorum cum cerato, phoenicobalani, aut caryotides cum malo co-

οἰνάνθη, ἢ στυπτηρία σὺν ἀλόῃ, καὶ ἀκακία, καὶ ροίνιξι σὺν αἰζώου σπέρματι· περιστεῖρας κόπρος ξηρὸς σὺν σύκοις ἐψημένοις ἐν οἴνῳ· ἢ μελάνθιον σὺν κυμίνῳ καὶ θέρμοις πικροῖς καὶ νίτρον καὶ μέλιτι· ἢ κάρδαμον σὺν οἰδίοις ἐφθὸν καὶ κηρῶ καὶ ἀμόργῃ.

Κεφ. να'. Ἐνίεται δὲ ἐπὶ κοιλιακῶν συμφερόντως καὶ δίδοται δὲ ἀμπέλου φύλλων χυλὸς, ἢ ἀνδράχνης, ἢ ἀκακίας, ἢ ὑποκιστίδος, ἀρογλώσσου χυλὸς, βαλαύστιον, μίλτος σινωπικὴ μετὰ τινος τῶν στυφόντων ἀφειψήματος· λωτοῦ ἢ γηγοῦ πρισμαίων ἀφείψημα· ῥοὸς βυρσοδεψικῆς χύλιμα, καὶ τὸ ἀφείψημα τῶν φύλλων· φακῇ μετὰ ῥόδων ἀφειψηθεῖσα· πτισάνη σὺν βάτου ἀφειψήματι, ἢ μυροίνης, ἢ σφαιρίων κυπαρίσσου· καὶ καθ' ἑαυτὰ δὲ τὰ ἀφειψήματα χωρὶς πτισάνης ἐνίεται ὠφελίμως.

Κεφ. νβ'. Ἐπὶ δὲ δυσεντερικῶν ἀρμόζει μὲν καὶ τὰ πρὸς κοιλιακοὺς ἐνέματα, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῶν περιωδυνούντων, βούτυρον καθ' ἑαυτὸ πρόσφατον· ἢ μαλάχης, ἢ τήλεως, ἢ λινοσπέρμου, ἢ χόνδρου πτισάνης, ἢ ὀρύζης, ἢ τραγοῦ ἐψη-

toneo et cerato: oenanthe, aut alumen cum aloë et acacia, palmulis et sempervivi semine: stercus columbinum aridum cum ficibus coctis in vino: nigella cum cumino, lupinis amaris, nitro ac melle: nasturtium denique cum malicorio coctum, cera et amurca.

Cap. LI. Coeliacis per sedem utiliter infunduntur et intus exhibentur: vitis foliorum succus, aut portulacae, aut acaciae, aut hypocistidis, aut plantaginis: balaustium, rubrica sinopica cum aliquo astringente decocto, loti aut fagi ramentorum decoctum, expressus rhoë coriaria succus, ac eiusdem foliorum decoctum, lens cum rosas decocta: ptisana cum decocto rubi, aut myrti, vel globulorum cupressi. Ipsa etiam horum decocta per se citra ptisanam commode infunduntur.

Cap. LII. Dysentericis eadem conveniunt enemata, quae coeliacis: privatim vero iis, qui vehementiore dolore conflictantur, ista: butyrum recens per se: malvae, aut foeni graeci, chondri ptisanæ, oryzae, vel tragi de-

θέντων καὶ τορυνηθέντων ὁ χυλὸς· ἐπὶ δὲ τῶν δίχα ἀλγη-
δόνης ῥευματιζομένων ἀρμόζει ἄλμη μετὰ οἴνου, κέρας ἐλά-
φιον κικαυμένον σὺν οἴνῳ καὶ ῥοδίνῳ· ἀρρηνικὸν σὺν χάρτῃ
κικαυμένον διπλάσιον καὶ οἴνῳ· μολύβδου σκωρία, ἢ μο-
λύβδαινα μετὰ μυρσινίνου· ἄσφαλτος σὺν πτισάνῃ τακεῖσα,
στοίβης ἀπόξιμα σὺν οἴνῳ· γάρος ὁ ἀπὸ τῶν ἰχθύων ἐνιέ-
μενος ἐπὶ τῶν μετὰ νομῶν, καὶ ὁ ἀπὸ τῶν σιλούρων· κορία
συκίνη στακτή· οὖρον παλαιόν· κυάμου ἐλληνικοῦ τοῦ λε-
πτοῦ τὸ ἀφέψημα σὺν αἰγείῳ στέατι· λυσιμαχίου χυλὸς, λω-
τοῦ ἢ φηγοῦ πρισμαίων ἀφέψημα σὺν αἰγείῳ στέατι· μελισ-
σοφύλλου χυλὸς, μίλτος σινωπικῇ σὺν ἀποξίματι στύφοντι ἢ
ὀξάλμῃ.

Κεφ. νγ'. Ἀποθεραπεύει δὲ τὰς ἐκ τῶν ἐπιτεταμένων
ἐνιμάτων δῆξεις γάλα ἐγχυματιζόμενον, ἢ βούτυρον, ἢ χόν-
δρου ἀφέψημα· ἢ ταύρειον στέαρ τεθεραπευμένον σὺν πτι-
σάνης χυλῷ· ἢ ὀρνίθειον ὁμοίως, ἢ χήνιον, ἢ ἐλάφιον· ἢ
μυελὸς ἐλάφιος, ἢ μόδχιος καθ' ἑαυτὸν χλιαρὸς, ἢ σὺν χυ-
λῷ πτισάνης.

coctorum tudiculaque agitatorum cremor. Iis vero, qui
citra dolorem fluxione infestantur, haec infusa conve-
niunt: muria cum vino, cornu cervinum ustum cum vino
et rosaceo, arsenicum duplum crematum cum charta et
vino, plumbi scoria aut molybdaena cum myrtino oleo,
bitumen cum ptisana liquatum, stoebe infusa vino: garum
tum aliorum piscium, tum etiam silurorum, iis infusum,
quibus sunt depascentia ulcera: lixivium e ficu stillati-
tium, urina antiqua, fabae graecae minoris decoctum cum
sevo caprino, lysimachiae succus, loti aut fagi ramento-
rum decoctum cum adipe caprino, apiastri succus, rubri-
ca sinopica cum decocto astringente aut acida muria.

Cap. LIII. Morsus intestinorum a vehementioribus
acrioribusve clysmatibus excitatos leniunt ac mitigant lac
infusum, aut butyrum, aut chondri decoctum, aut sebum
taurinum cum ptisanae cremore curatum. Similiter et
paratus gallinaceus adeps, anserinus, aut cervinus: medulla
itidem cervina aut vitulina, seu per se tepida infusa, seu
etiam cum cremore ptisanae.

Κεφ. νδ'. Ἐγκαθίσματα δὲ ἐπὶ τῶν κοιλιακῶν καὶ δυσεντερικῶν ἐστὶ ταῦτα· σιλούρων ἢ ἰχθύων γάρος μετ' ὄξους κραθεὶς, ῥοὸς βυρσοδεψικῆς ἀφέψημα, ῥοιᾶς λεπῶν ἀφέψημα· στεμφύλων ὁμοίως, καὶ πάντα τὰ τῶν στυφόντων ἀφεψήματα· ἀρμόζει δὲ θερμοῖς ἐγκαθίζειν ἐπανιέντας τὸν δακτύλιον, καὶ ἐγχρονίζοντας, καὶ διαστέλλοντας τὴν πυγὴν.

Κεφ. νε'. Πρὸς δὲ τὸ μὴ συνεχῶς ἐρεθίζεσθαι δεήσει κατάδημά τι, βάλλοντας εἰς ἔλαιον ζέον, ἢ ὄξος, ἢ ὕδωρ, παρατιθέται.

Τῶν περὶ τὴν κύστιν χοληδόχον, ἥπαρ τε καὶ τὸν σπλῆνα παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. νς'. Ἰκτεριῶντας δὲ ποτίζειν ἀδιάντου ἀποζέμα τι ἐν οἴνῳ, ἀγχούσης ῥίζης < α' μετ' οἴνου, ἀτραφάξεως, ὑπερικυῦ κόγχη⁶⁸ σὺν μέλιτι καὶ οἴνῳ, πράσιον μετ' οἴνου, πέπλιον, σφοδυλίου ῥίζα καὶ τὸ σπέρμα μετ' οἴνου, ἐρυθροδάνου ῥίζης < α' μετ' οἴνου, ἀλόης < α' σὺν ὕδατι,

68) Mensura est, itaque κόμη, quod Gesnerus substituere suavit, haud opus est.

Cap. LIV. Tum coeliacis, tum etiam dysentericis insessus parantur huiusmodi: e siluris aliisque piscibus garum aceto temperatum, rhois coriariae decoctum, malicorii decoctum, itemque vinaceorum et quorumvis astringentium. His porro decoctis calentibus insidendum relaxato ano diductisque natibus, ac diutius immorandum.

Cap. LV. Porro ut ne frequentes egerendi conatus sollicitent, ligamentum aliquod ferventi oleo, aquae, aut aceto immersum sedi adhibendum.

Vesicae felleae, hepatis ac splenis affectuum remedia.

Cap. LVI. Ictericiis potui danda, quae sequuntur: adianti decoctum in vino, anchusae radicis drach. j. cum vino, atriplicis, hyperici semicyathus cum melle et vino, marrubium cum vino, peplium, sphondylii radix et semen cum vino, rubiae radicis drach. j. cum vino, aloës

ἀνθέμιδος ῥίζα καὶ τὰ ἄνθη μετ' οἴνου· σπύραθοι αἰγῶν, καὶ μάλιστα ἀγρίων, μετ' οἴνου, καθ' ἑαυτὰς καὶ σὺν ἀρώμασιν· ἱερᾶς βοτάνης τῶν φύλλων < ἅ μετὰ λιβατωτοῦ τριωβόλου σὺν οἴνου παλαιοῦ κόγχαις β' νήσται ἐπὶ δ' ἡ ε' ἡμέρας· μάρραθρον μετ' οἴνου· ἀσπαράγου ῥίζης ἀφέψημα, καὶ τὸ σπέρμα πινόμενον ὁμοίως· ἀψίνθιον ὠμοτριβὲς σὺν ἰνδικῇ νάρδῳ ἢ κελτικῇ, ἢ σελίνῳ, ἢ ἀδιάντῳ· βουφθαλμοῦ τὰ φύλλα σὺν οἴνῳ μετὰ βαλανεῖον εὐχροίαν πρὸς καιρὸν ποιεῖ· βουνιάδος σπέρματος < δ' σὺν οἴνῳ, γλυκυσίδης < ἅ σὺν οἴνῳ, κέρατος ἐλαφείου κεκαυμένου < ἅ σὺν μέλιτι· ἐρέβινθοι μέλανες ἐσθιόμενοι, καὶ οἱ λευκοὶ δὲ, καὶ τὸ ἀπόζημα πινόμενον· ἐρύσιμον σὺν μελικράτῳ· θείου ἀπύρου κοχλιάριον ἐπιπασσόμενον ὕδατι καὶ ῥοφούμενον· ἵππομαράθρου ῥίζα, ἢ καρπὸς πινόμενος· καλαμίνθης ἀπόζημα, κέστρου < ἅ μετ' οἴνου, κονύζης φύλλων < ἅ μετ' οἴνου, κυχλαμίνου < γ' μεθ' ὕδατος· κατάκλιναι δὲ ἐν θερμῷ οἴκῳ, καὶ πλείοσιν ἱματίοις χρῶ· χολώδη γάρ

drach. j. ex aqua, anthemidis radix et flores cum vino; simus caprarum, maximeque sylvestrium, cum vino, per se, vel cum aromatibus: verbenacae supinae, quam saceram herbam nominant, foliorum drach. j. cum turis obolis tribus ex vini veteris conchis duabus ieiuno ventriculo bibita quaternis senisque diebus: foeniculum cum vino: asparagi radicis decoctum, ac ipsum quoque semen similiter potum: absinthii succus expressus cum indica aut celtica nardo, aut cum apio, vel adianto: buphthalmi folia in vino a balneo pota coloris bonitatem aliquantis per conciliant: seminis napi drach. iiij. cum vino, paeoniae radicis drach. j. cum vino, cornu cervini usti drach. j. cum melle: cicer nigrum aut etiam album esitatum, ac eorundem etiam infusum potum, erysimon cum aqua mulsa, sulphuris vivi cochlearium aquae inspersum et sorptum, hippomarathri semen aut radix in potu, calaminthae infusum, betonicae drach. j. cum vino, conyzae folia drach. j. pondere cum vino: cyclaminis drach. vj. ex aqua: (aegrum autem oportet loco calido decumbere, pluribusque stragulis contegi: sic enim sudor colore felleus

ἰδρωῶτα ἐκκρινεῖ· λιβανωτίδος ἀπόζεμα μετὰ περίπατον σὺν ἐριβίνθοις· καὶ ἡ ῥίζα σὺν οἴνῳ· λειχήν ὃ ἐπὶ τῶν πετρῶν διαχριόμενος· ὄξυμυρσίνης ῥίζης ἀπόζεμα σὺν οἴνῳ, μυρίκης ἀπόζεμα σὺν οἴνῳ· ὄνοι οἱ ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις σὺν οἴνῳ, ὄξαλίδος ῥίζαι ἐψηθεῖσαι σὺν οἴνῳ, ὀπόφυλλον σὺν ταρίχει καὶ οἰνομέλιτι ἐσθιόμενον, σεύτλου ῥίζαι ἐφθαι ἢ ὀπταὶ ἐσθιόμεναι· πενταφύλλου τῶν φύλλων χυλὸς πινόμενος ταχέως ὑγιάζει· πόλιον ἐν οἴνῳ λευκῷ, σκίλλης ἐφθῆς < α' σὺν ὄξυμέλιτι ἐκλειχομένης, καὶ πινομένης μετὰ μελικράτου· στρουθίου ῥίζα σὺν μέλιτι ἐκλειχομένη, καὶ πινομένη μετὰ μελικράτου· στρύχνου τοῦ χαμαιζήλου, λεγομένου ἀλικακάβου, χυλὸς πινόμενος μετὰ οἴνου· ὑακίνθου καρπὸς σὺν ἀβροτόνῳ πινόμενος, χαμαιπίτυος ἀφέψημα σὺν ὕδατι, χαμαικίσσου < α' μετὰ οἴνου ἐπὶ ἡμέρας ε' ἢ ζ', αἷμα σκύλακος κυνὸς σὺν ὄξυκράτῳ πινόμενον· τοῦτο δὲ καὶ ὑδρωπικούς ὠφελεῖ· βρῦον τὸ ἐπὶ τῶν κέδρων ἢ λευκῶν, καρύου βασιλικοῦ μέγεθος μετ' οἰνομέλιτος, πινόμενον πληθὺς κυάθ· ε' ἐπὶ ἡμέρας γ'. Ἄλλο, καὶ τοῦτο καλῶς ποιοῦν· ἀφρονίτρου < β' βροῆζας οἴνῳ ἀμιναίῳ κυ. β', καὶ πρὸ ἡμέ-

elicietur:) libanotidis infusum cum cicero post deambulationem, eiusdem radix cum vino. Iuvat et lichen petris innascens illitus: rusci radicis infusum cum vino, myricae infusum cum vino, aselli, qui sub vasis aquariis reperiuntur, cum vino, oxalidis radices in vino decoctae, silphii semen cum salsamento et vino mulso comestum, betae radices elixae vel assae, in cibis sumptae: quinquefolii e foliis succus bibitus confestim sanat: polium cum vino albo, scillae coctae drachma una cum aceto mulso delincta, aut pota cum aqua mulsa, struthii radix cum melle delincta, vel pota cum aqua mulsa, solani humilis, quod halicacabum dicitur, succus cum vino potus: hyacinthi semen cum abrotano potum, chamaepityos decoctum in aqua, chamaccissi drach. j. cum vino ad dies sex septemve, sanguis catelli cum oxycrato potus: (is etiam hydropicos adiuvat:) muscus, qui cedris albisve populis innascitur, magnitudine inglandis e vini mulsi cyathis sex triduo potus. Aliud, quod eximie proficit: spumae nitri drach. ij. in vini aminaei cyathis duobus sub dio macera-

ρας ἔξαιθριάσας δίδου νήσται ἐπὶ ἡμέρας β' ἢ γ'. Θερα-
πείει δὲ καὶ ἄρκτου χολῆς κυάμου ἑλληνικοῦ τὸ μέγεθος κα-
ταπινόμενον· μελίας καρποῦ < α' σὺν οἴνῳ· συλλέγεται δὲ
φθινοπώρῳ καὶ ἀποτίθεται· δαφνίδων ἢ συμύρνης < α' σὺν
οἴνῳ· κρόκου < α' μετὰ μέλιτος ἐκλειχομένη· ἐλξίνης ἀπό-
ζημα ἢ χυλὸς σὺν οἴνῳ· χελιδονίου χυλὸς ἢ ἀφέψημα σὺν
οἴνῳ· λιβανωτίδος, τῆς ῥοσμαρίνου ῥωμαῖστὶ καλουμένης,
ἀφέψημα μεθ' ὕδατος.

Κεφ. νζ'. Εἰς δὲ τοὺς ῥώθωνας ἐγχεόμενα, ἐπὶ ἰκτε-
ρικῶν καθαίρει κυκλαμίνου χυλὸς κατεχόμενος ἐν ἡλίῳ,
ὥστε χολὴν ἄγειν· ἐλατήριον μετὰ γάλακτος, ἐν βαλανείῳ
ὄντος, ἢ ἐν τῇ ἐμβατῇ τοῦ πάσχοντος, ἐγχεόμενον· πρα-
σίου χυλὸς ἐν μελικράτῳ ἐγχεόμενος ταῖς ῥίσι· μελάνθιον κε-
κομμένον καὶ ὄξει βεβρεγμένον, ἐκπιεσθέντος τοῦ χυλοῦ, καὶ
εἰς τὰς ῥίνας ἐγχεομένου. Λουέσθωσαν δὲ, ὀξύλμης, ἢ
ὀριγάνου, ἢ ὁσίριως ῥίζης ἀποζέματος τῷ λουτρῷ μίσγον-
τες· ἀλειψέσθωσαν δὲ ἀμυγδαλίνῳ, καὶ λαχάνων ἀπεχέ-
σθωσαν.

Κεφ. νη'. Ἡπατικούς δὲ χρονίους ὠφελεῖ, πινόμενα

tas ieiuno ante lucem propinato ad biduum triduumve.
Facit et praeclare ursinum fel, fabae graecae magnitudi-
ne deglutitum. Itidem fraxini seminis drach. j. cum vi-
no: (colligitur id autumno atque reponitur:) baccarum
lauri aut myrrhae drach. j. cum vino, croci drach. j. cum
melle delincta, helxines decoctum vel succus cum vino,
chelidonii succus vel decoctum cum vino: libanotidis,
quam rosmarinum Latini vocant, decoctum ex aqua.

Cap. LVII. Naribus infusa ictericos purgant haec:
cyclamini succus retentus in sole, donec bilem educat, cla-
terium cum lacte infusum, insidente aegro balneo solio-
ve: marrubii succus cum melicrato naribus infusus, ni-
gella tusa et aceto irrigata expressus succus, infusus na-
ribus. Ceterum ictericorum balneis aut acidam muriam,
aut origani radicisve osiridis infusum admisceri oportet:
ipsi vero amygdalino inungendi: oleribus autem interim
abstineant.

Cap. LVIII. Dinturna hepatis imbecillitate laboran-

μεθ' ὑδρομέλιτος, ἀγαρικοῦ ὀβολοὶ δύο καθ' ἡμέραν, ἀδιάν-
του ἀφέψημα, ἀκόρου ἀπόξιμα, χαμαιπίτυος ὁμοίως, σφον-
δυλίου ῥίζα σὺν οἴνῳ πινομένη· ἐπιπακτίδος τῆς ἐλλεβορίνης
καλουμένης ἀπόξιμα, ἄμωμον, κασία, ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν
ἐλελίσφάκῳ καὶ μελικράτῳ, ἀναγαλλίδος χυλός, καὶ ἀνθέμιδος
ῥίζα καὶ ἄνθη πινόμενα, ἄσαρον σὺν ὕδατι, γεντιανῆς ῥίζης <
ἀ' σὺν ὕδατι, ἀριστολοχίας ῥίζης ὁμοίως· γλυκυῤῥίζης χυλοῦ <
ἀ' σὺν ὕδατι, ἢ τῆς ῥίζης ἀφέψημα· δάφνης ῥίζης τοῦ φλοιοῦ
< ἀ' μετὰ μελικράτου, ἐλάτῃ λεία σὺν φοίνικιν ἀποξηθεῖσα,
ἐρπύλλου ἀπόξιμα· ἡρυγχίου < ἀ' μετὰ σταφυλίνου σπέρ-
ματος, ἰσοπύρου σπέρμα σὺν μελικράτῳ, κέστρου φύλλα με-
τὰ ὑδρομέλιτος, μαράθρου σπέρμα· νάρδου στάχνος ἀπόξι-
μα, ἢ μῦρον νάρδιον κοχλιαρίου πληθος λαμβανόμενον· ὀ-
ποπάναξ σὺν μελικράτῳ, λευκαθέμου φύλλων, ἢ πίτυος
φύλλων < ἀ' μεθ' ὕδατος· ῥᾶ ὁμοίως· σελίνου ἀπόξιμα
καὶ ὁ καρπός, σκάνδικος ἀφέψημα, πενταφύλλου ῥίζης χυ-
λός· τεύκριον, καὶ ὁ χυλός αὐτοῦ ἐν μελικράτῳ· χρυσοκόμης
ἀπόξιμα ἐν ὑδρομέλιτι· ἡριγέροντος ἀπόξιμα καὶ ὁ καρπός,

tibus auxiliantur pota haec: agarici oboli bini singulis
diebus, adianti decoctum, acori infusum, itidemque cha-
maepityos: sphondylii radix in vino pota, epipactidis, quae
elleborine dicitur, infusum: amomum, casia, amygdalae
amarae cum salvia ex melicrato, anagallidis succus, cha-
maemeli radix et flores in potu, asarum cum aqua, gen-
tianae radix drach. j. pondere ex aqua, aristolochiae ra-
dix eodem modo: succi glycyrrhizae drachma cum aqua,
aut radicis decoctum: lauri radicum cortex drachm. j.
pondere cum melicrato, elate trita et una cum palinulis
decocta, serpylli infusum, eryngii drachma cum dauci
semine, isopyri semen cum melicrato, betonicae folia
cum aqua mulsa, foeniculi semen, spicae nardi infusum,
aut unguentum nardinum cochlearii mensura sumptum,
opopanax cum melicrato, leucanthemi aut pinus foliorum
drach. j. ex aqua, rha similiter, apii infusum et semen,
scandicis decoctum, quinquefolii e radice succus, teu-
crium eiusque succus cum melicrato, chrysocomes infu-
sum in aqua mulsa, senecionis infusum et semen, simi-

πολιοῦ ὁμοίως, πίσης ξηρᾶς λείας < α' καταπασθεῖσα ἐν ποτῶ· μελιλώτου καρποῦ λείου < α', διὰ μελικράτου· κόστος ὁμοίως· τριφυλλίδος, τῆς ὀξαλίδος καλουμένης, ἀφέψημα ὁμοίως πινόμενον· ἄγνου σπέρμα· κενταυρίου χυλὸς τοῦ μικροῦ πινόμενος καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθεῖς· ἄρνογλώσσου ξηραὶ ῥίζαι καὶ τὰ φύλλα· ἀσπαράγου μυακάνθου αἱ ῥίζαι καὶ τὰ φύλλα· στρόβιλοι, ἐριβίνθοι, ἐρυθροδάνου ἢ εὐπατωρίου ῥίζα· θέρμων πικρῶν ἀφέψημα μετὰ πηγάνου καὶ πεπέρειως πινόμενον, καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθέμενον· ἴρις, πιστακίου καρπός.

Κεφ. νθ'. Καταπλαστώμενα δὲ ὠφελεῖ ἥπαतिकοὺς χαμαιπίτυς μετὰ κωδίων ἐφθῶν ξηρῶν κεκομμένων· κρίθινον ἄλευρον μετὰ σύκων· ἄλθαίας ῥίζα ἐν οἴνῳ ἐψηθεῖσα· φοινικοβάλανος ἐφθὴ λεία σὺν κηρωτῇ· ἀψίνθιον σὺν κυπρίνῃ κηρωτῇ καὶ κελτικῇ νάρδῳ· ἀμμωνιακὸν ἀναληφθὲν ὄξει καὶ κηρωτῇ στυφούσῃ. Ἐπὶ δὲ τῶν προσφάτων τῆλεις σὺν λινοσπέρμῳ, καὶ γύρι, καὶ μελικράτῳ· μηλοχυδῶνια μετὰ ἀλεύρου· κρίθινου καὶ τήλειως ἐψημένα.

literque polii: picis aridae tritae drach. j. inspersa potni, meliloti seminis contriti drach. j. ex melicrato, costus simili modo, triphyllidis, quae oxalis dicitur, decoctum eodem modo potum, viticis semen, centaurii minoris succus, tum potus, tum etiam foris impositus, plantaginis siccae radices et folia, asparagi myacanthini radices et folia, strobili, cicer, rubiae aut eupatorii radix: lupinorum amarorum decoctum cum ruta et pipere potum, itemque foris impositum: iris, pistacia.

Cap. LIX. Hepaticos imposita iuvant chamaepitys cum papaverum capitibus coctis, quae sicca contusa fuerint, hordeacea farina cum ficibus, althaeae radix in vino decocta, phoenicobalanus cocta trita cum cérato, absinthium cum cerato cyprino et nardo celtica, ammoniacum exceptum aceto et cerato astringente. In recentiore autem affectu focnum graecum cum lini semine, farinae polline ac melicrato, mala cotonea cum farina hordei et foeni graeci cocta.

Κεφ. ξ'. Σπληντικούς δὲ ὠφελεῖ πινόμενα ἀγαρικοῦ ὀβ. β' μετ' ὀξυμέλιτος· ἄγνου σπέρμα < α', ἀγχούσης ῥίζης < α' ἐν οἴνῳ· ἀδιάντου ἀφέψημα ἐν ὀξυμέλιτι· ἀκόρου ῥίζα μετ' οἴνου ἐφθῇ καὶ ὠμὴ πινομένη.

Κεφ. ξα'. Τήκουσι δὲ συντόμως σπληνὰ ἀσπλήνιος ἢ πόα, ἣν καὶ ἡμιόνιον καλοῦσιν, μετ' ὄξους ἀποξησθί-
σα ἐπὶ ἡμέρας μ'· λογχίτις ὁμοίως μετ' οἴνου· περικλυμέ-
νου καρποῦ < α' μετ' οἴνου ἐπὶ ἡμέρας δ' ποτιζομένη
χαμαίκισσος μετ' οἴνου· πευκέδανον μετ' ὀξυμέλιτος τήκει.
Ναξίας τοῦ πρὸς αὐτὴν ἀκονηθέντος σιδήρου τὸ ἀπότρυμμα
μετ' ὄξους· ἄλκυοντίου μίλησιου ἡμιωβόλιον μεθ' ὕδατος·
βρυωνίας ῥίζα < α' μετ' ὄξους ἐπὶ ἡμέρας λ' τήκει σπλη-
νας· ἀμμωνιακοῦ θυμιάματος < α' μετ' ὀξυκράτου· αἷμα
δὲ ἄγει δι' οὔρων ἀριστολοχίας < α' μετ' ὀξυκράτου· βα-
λάνου μυριφυκῆς < α' μετ' ὀξυκράτου· ἐστὶ δὲ κακοστόμαχος
καὶ ἐμετική· ξυλοβαλσάμου ἀπόζεμα μετ' οἴνου· βουτίου τὰ
φύλλα, καὶ ἡ ῥίζα χυλισθεῖσα σὺν ὀξυμέλιτι· ἐρυθροδάνου καρ-
πὸς καὶ ἡ ῥίζα σὺν οἴνῳ· ἱριως < α' σὺν ὀξυκράτῳ· σὰρξ ἐχίνου

Cap. LX. Spleneticos adjuvant haec pota: agarici oboli duo cum aceto mulso, viticis semen drach. j. pon-
dere, anchusae radicis drach. j. cum vino, adianti deco-
ctum in oxymelite, acori radix cum vino cocta crudaque
bibita.

Cap. LXI. Lienem brevi absumunt asplenia her-
ba, quam et hemionium vocant, aceto infusa et per
dies XL pota, similiter et lonchitis in vino, seminis
periclymeni drach. j. ad dies quatuor cum vino pota,
chamaecissos cum vino, peucedanum cum oxymeli-
te: id quod e cote naxia ferro acuendo deteritur cum
aceto: alcyonii milesii obolus dimidius ex aqua, bryoniae
radix drach. j. pondere diebus XXX pota: ammoniaci
thymiamatis drach. j. cum posca: (sanguinem vero per
urinas educit:) aristolochiae drach. j. cum posca, glandis
unguentariae drach. j. cum posca: (est autem infesta sto-
macho et vomitus ciet:) xylobalsami infusum e vino,
bunii folia et expressus e radice succus cum oxymelite,
rubiae semen et radix cum vino, iridis drach. j. cum

χερσαίου ἑσκειλευμένη μετ' οἴνου, σμυρνίου σπέρμα μετ' οἴνου, θέρμων ἀπόξιμα καθ' ἑαυτό· καππάρειως ὁ ἐκ τῶν ἀπίων καρπὸς ἐπὶ ἡμέρας λ' μετ' οἴνου, καὶ ἡ ῥίζα ὁμοίως· ἄγει δὲ ὁμοίως αἷμα καὶ διὰ κοιλίας καὶ οὔρων· κέστρου < α' μετ' ὄξους· κηκὶς ὀμφακίνη σὺν ὄξυκράτῳ· ὀριγάνου ἀπόξιμα· κοραλλίου < α' σὺν ὕδατι· κράμβη ὡμὴ μετ' ὄξους ἑσθιομένη, κροκοδειλίου ῥίζα πινομένη· αἷμα δὲ ἄγει διὰ ῥινῶν· κυκλαμίνου τῆς κισσανθέμου καρποῦ λεανθέντος πεπείρου, καὶ εἰς τροχίσκους ἀναληφθέντος ξηροῦ < α' μετ' οἴνου ἐπὶ ἡμέρας μ' τήκει κούφως, ἔξαιρομένου καὶ κατὰ κοιλίαν ἐκδιδομένου· λεπίδος σιδήρου < α' μετ' ὄξους· λογχίτιδος σὺν ὄξει ἀποξεσθείσης τὸ ἀπόξιμα· μίλτου λημνίας < α' σὺν ὄξυκράτῳ· μυρίκης ἀπόξιμα ἢ τὸ σπέρμα σὺν οἴνῳ ποθέν· καὶ ποτηρίῳ ἀπὸ τοῦ μυρικίνου ξύλου ὡφελίμως χρῆσταιτο ἂν τις ἐν αὐτῷ πίνων· καὶ κανὼ τῷ ἐκ ῥάβδων μυρικίνων πεπλεγμένῳ εἰς τὴν τῶν ἄρτων ἐπίθεισιν· ποιεῖ καὶ τάρδος κελτική σὺν ἀψινθίῳ· νυμφαίας σπέρμα ἢ ῥίζα σὺν ὄξει τήκει· σέρειως καρποῦ < α' σὺν ὄξει· πόλιον σὺν ὄξει·

posca, erinacei terrestris caro assiccata cum vino, smyrnii semen cum vino, lupinorum infusum per se: capparis e fructibus pyriformibus semen ad dies XXX ex vino potum: similiter et radix, quae et ipsa aequae ac semen sanguinem per alvum et urinas educit: betonicae drach. j. cum aceto mulso, galla immatura cum posca, origani infusum, corallii drach. j. cum aqua, brassica cruda cum aceto esitata, crocodilii radix epota: (haec vero sanguinem per nares pellit:) cyclaminis alterius, quae cissanthemos cognominatur, fructus maturus tritus et in pastillos digestus drach. j. pondere lienem leviter ad dies XI liquat, ac per urinas et alvum absumit. Squamae ferri drach. j. cum aceto, lonchitidis in aceto fervefactae infusum, rubricae lemniae drach. j. cum posca: tamaricis infusum aut semen cum vino potum: quin et vas potorium e tamaricis ligno utile fuerit, sicuti et panarium, quod e tamaricis virgis contextum sit. Proficat et nardus celtica cum absinthio, nympphaeae semen aut radix cum aceto, intubi seminis drach. j. cum aceto, polium cum aceto, sa-

σαγαπηρόν < α' σὺν ὀξυκράτῳ, στρουθίου < α' σὺν ὀξυμέλιτι· πολέμωνίου ῥίζα σὺν οἴνῳ· πορφύρας πῶμα σὺν σελίνου σπέρματι πινόμενον, καὶ ἡ πόα ἐψηθεῖσα οἴνῳ σὺν ὀξυκράτῳ· ὕδωρ τὸ ἀπὸ τῶν χαλκείων, ὅπου τὸν πεπυρωμένον σίδηρον ἀποβάπτουσι· σκίλλης ὀπτῆς < α' σὺν ὀξυμέλιτι· σκίλλαν περιπλάσας ὀπτῆσον, καθάρας τρίψον· καὶ ἄρας ἐξ αὐτῆς καταπότια δίδου ἐν θ' ἡμέραις σὺν μελικράτῳ· τινκρίου ἐνεψημένου ἐν ὀξυκράτῳ τὸ ἀπόξιμα· ῥοῦ < δ', χαμαιδουος ἀγέψημα σὺν μελικράτῳ· γίνεται δὲ ἐκ τῶν φύλλων αὐτῆς καταπότια καὶ δίδοται· τραγοριγάνου ἀπόξιμα μετὰ ἅλατος καὶ ὄξους· ἐρπύλλου ὁμοίως.

Κεφ. ξβ'. Καταπλασσόμενα δὲ παραλαμβάνεται ὠφελίμως ἐπὶ τῶν σπληνικῶν· ὕσσωπον μετὰ σύκων· τέφρα κληματίτη, ἢ καὶ γιγάρτων τέφρα, σὺν ὄξει, ῥοδίνῳ καὶ πηγᾶνῳ· χαμαικίσσου φύλλα καὶ κνίδης φύλλα μετὰ κηρωτῆς· βρυωνίας ῥίζα μετὰ σύκου καὶ ὄξους· ἁμμωνιακὸν σὺν ὄξῳ καὶ κηρωτῇ στυφθείσῃ· ἄσπληνος πόα μετὰ ὀρόβου καταπλασσομένη· ἀγάλλοχον σὺν οἴνῳ ἢ ὕδατι· ἀψίνθιον ἐψη-

gapeni drach. j. cum posca, struthii drach. j. cum oxymelite, polemonii radix e vino, purpurao operculum cum apii semine potum, et (apii) herba cum vino, addita posca, cocta: aqua fabrorum, in quam ferrum candens immergitur, scillae tostae drach. j. cum oxymelite: eandem subacta farina obvolutam assato, purgatam terito, fingitoque ex ea catapotia diebus novem exhibenda cum melicrato. Valet et teucris in oxycrato decocti infusum, rhois drach. iiij., chamaedryos decoctum cum melicrato: sunt et e foliis eius catapotia, quae in splenis affectibus exhibentur, tragorigani infusum cum sale et aceto: similiter et serpylli.

Cap. LXII. Splenicis admovenda utiliter haec usurpantur: hyssopus cum ficibus, cinis sarmentorum aut etiam, acinorum cum aceto, rosacco unguento et ruta, chamaecissi et urticae folia cum cerato, bryoniae radix cum ficibus et aceto, ammoniacum cum aceto et cerato et aromatibus inspissato, asplenon herba cum ervo imposita, agallochum cum vino vel aqua, absinthium in aceto

Θέν ἐν ὄξει σὺν ἀλεύρῳ αἰρίνῳ καὶ σύκοις· γλήχων σὺν ἄλοις ἴσοις· ὀρίανον ὁμοίως· θέρμινον ἄλευρον, σὺν πίσση καὶ ὄξει ἐψηθέν· ἱξὸς θερμὸς ἀσβέστῳ ἀναληφθεὶς, ἢ λίθῳ ἀσσίῳ· ἰσάτειος ἀγρίου φύλλα, καππάριος ῥίζα· πράσιον σὺν κηρωτῇ, ἢ ὦμῃ λύσει· κάρδαμον σὺν σύκοις· κισσοῦ φύλλα ἀπαλὰ καὶ οἱ κόρυμβοι λεῖτοι· λαπάθου ἀγρίου ῥίζα σὺν ὄξει· λινόσπερμον, ἢ τήλιν, φραθέντα ἐν ὄξει, μιγείσης καππάριος ῥίζης, ἢ μυροβαλάνου, ἢ νίτρου· κνιδώνια μῆλα σὺν κηρωτῇ· μυρίκης φύλλα λεῖτα σὺν ῥοδίῳ, ἢ κηρωτῇ· πόλιον σὺν ὄξει· στυπτηρία σὺν μέλιτι· κυκλάμιнос μετ' ὄξους ἐφθῇ καταχρισμένη· κροκόμαγμα μετ' ὄξους ἐφθὼν καταχρισμένον· σποδὸς, ἢ ἀπὸ χαλκείου ἀναβληθεῖσα, σὺν ὄξει ἢ ῥοδίῳ, ἄχρις ἂν γλοιωθῇ· τήλιν, καὶ νάπυ, καὶ εὐζωμον, καὶ κάρδαμον, καὶ σμύρνα, καὶ ἄσβεστος, ἴσα μετ' ἱξοῦ· διττὸ δὲ θερμαίνειν τὸν ἱξὸν, καὶ οὕτως λοιπὰ μίγνυναι· καὶ ἄρισον, νίτρου ἀφρὸς καὶ ἄσβεστος, ἴσα μέλιτι ἀναληφθέντα· ἢ τήλιν, καὶ νάπυ, καὶ εὐζωμον, καὶ κάρδαμον, καὶ ἄσβεστος, ἴσα σὺν μέλιτι ἀναληφθέντα, ἢ ὄξει, ἢ κορία· ἄσβεστος καὶ

coctum farina loliacea et ficubus, pulegium cum salis pari portione, origanum eodem modo, lupinorum farina cum pice et aceto cocta, viscum calens, calce viva vel lapide assio exceptum, isatidis sylvestris folia: capparis radix, marrubium cum cerato vel hordeacea farina hydrelaco subacta, nasturtium cum ficubus, hederac folia tenella et ipsi quoque corymbi triti: lapathi agrestis radix cum aceto, lini semen aut foenum graecum cum aceto subactum, addita radice capparis, aut myrobalano, aut nitro: cotonea mala cum cerato, tamaricis folia trita cum rosaceo unguento vel cerato, polium cum aceto, alumen cum melle, cyclamen in aceto cocto et illita, crocomagma cum aceto coctum et inunctum, cinis, qui e fabrorum officinis reiiicitur, cum aceto aut rosaceo ad viscidum lentoris compagem redactus. Foenum graecum, sinapi, crucea, nasturtium, myrrha et calx viva, aequis partibus immixta, visco prius calfacto: sic et anisum, nitri spuma et calx viva, aequis partibus excepta melle. Aliud: foenum graecum, sinapi, crucea, nasturtium et calx viva, aequali singula

σμύρνα ἴσα μετ' ἐλαίου· θέρμαινε δὲ τὸ ἔλαιον, καὶ οὕτως τὰ λοιπὰ μίσγε.

Κε φ. ξγ'. Πρὸς ὑδρωπικούς δὲ ὠφελεῖ ποτὰ ἀγαρικού τριώβολον μετ' οἴνου· ἄγνου σπέρματος ἐξάγιον⁶⁹ α'. ἄγνου ἀφέψημα· ἀκτῆς ῥίζης ἀφέψημα, ἢ τοῦ καρποῦ λείου < α' σὺν οἴνου κυ. β'. ἀλκυόνιον μιλῆσιον μετ' ὕδατος· ἀμπέλου ἀγρίας (τῆς καλουμένης ῥωμαῖστί οὐτίκλης) τῆς ῥίζης τοῦ ἀφεψήματος μετ' οἴνου τεθλασσωμένου κυ. γ'. ἀναγαλίδος χυλοῦ κυ. α' καθ' ἑαυτόν· ἀνδρoσάκους ἀφέψημα τῆς πόας, ἢ αὐτὴν κόπτοντα διδόναι μετ' οἴνου, ἢ ὄξους, ἢ ὕδατος· οὗρα δὲ ἄγει πολλά· καὶ ὁ καρπὸς δὲ ποιεῖ ὁμοίως· ἀρνόγλωσσον μετὰ τὸ ξηροφαγῆσαι, ὀλίγον ἐπισθιόμενον καθ' ἡμέραν· μετὰ δὲ τοῦτο ἡ λοιπὴ τροφὴ προσαγέσθω· χαμαιάκτης ῥίζης τοῦ φλοιοῦ < α', πέπλιον μετ' οἴνου πινόμενον ποιεῖ· σχοίνου < α' μετ' ἴσου πεπέρειως· σῦκα ξηρὰ ἐσθιόμενα· σμυρνίου σπέρμα σὺν οἴνω· καὶ ὑπερικοῦ καρποῦ

69) Ἐξάγιον, mensura, quam et ἐξάγιον scribunt, post Constantini M. aetatem in numis aureis usurpata, pondus quatuor scrupulorum constituit. Dein transit ad medicos, qui fere drachmae aequale habuerunt. (Fuchs. ad Nicol. Myreps. sect. 1, 5. 9.)

pondere excipiantur melle, vel lixivio. Aliud: calx viva et myrrha aequali pondere cum oleo prius calfacto misceantur.

Cap. LXIII. Hydropicis haec in potu auxiliantur: agarici tres oboli cum vino, viticis seminis sextula, eiusdem decoctum: sambuci radice decoctum, aut seminis eiusdem triti drach. j. cum vini cyathis duobus: alcyonium milesium cum aqua: decocti radice vitis sylvestris, quae latine viticula dicitur, cyathi tres cum vini aqua marina diluti cyathis tribus: succi anagallidis cyathus unus per se. Androsaces herbae decoctum, aut eadem contusa exhibeatur e vino, vel aceto, vel aqua: ducit autem copiosas urinas: sed et semen eadem praestat. Plantaginis non nihil, praesumptis siccioribus edulis, quotidie comedatur, insuperque deinde cibi reliqui assumantur. Iuvat et cortex radice ebuli drach. j. pondere, nec non pepium cum vino potum: schoeni drach. j. cum pari piperis quantitate, caricae esitatae, smyrnii semen cum vino,

$\angle$ α', κέστρου φύλλων $\angle$ α' μετ' οἴνου· ξρέβινθοι ἐφθοὶ
 ἐσθιόμενοι· καὶ ἀρτυόμενοι δὲ στάχυϊ πεπέρειως, κυμίνῳ, καὶ
 ἐλαίῳ· κρόμνα σὺν τοῖς φύλλοις ἐφθὰ, καὶ ὡμὰ δὲ διδόμενα·
 ἢ κίκειος κόκκοι κ' ὡς καταπότια· ὄξος σκίλλινον καταρρό-
 φούμενον· ὀρίγανος μετὰ σύκου βιβρωσχομένη· πηγάνου ἀφέ-
 ψημα σὺν ὄξει πινόμενον· σικύου ἀγρίου ῥίζα ἐν οἴνου ἐρῶη-
 τινωμένου κυ. β'· δεῖ δὲ λαμβάνειν ἐκ τούτου κυ. γ' ἢ δύο
 παρ' ἡμέρας γ' ἢ δ', ἕως ἂν ἱκανῶς ὁ ὄγκος συσταλῇ· μα-
 λακῶς ὕδαρες ὑποχωρεῖ, καὶ οὔτε στόμαχον λυμαίνεται, καὶ
 τὰς δυνάμεις τηρεῖ· καρκίνοι ποτάμιοι ξηροὶ λεῖτοι χωρὶς τῶν
 χηλῶν καὶ ποδῶν, μετ' ὀλίγου ὀπίου καὶ ὕδατος πινόμενοι·
 κοράλλιον μετὰ στυπτηρίας ἴσης καὶ χυλοῦ καλαμίνθης, οἴου
 ἀφέψημα σὺν οἴνῳ· σκίλλης ὀπτῆς $\angle$ α' σὺν ὄξυμέλιτι·
 μυτιωτὸν ἐσθιόμενον καὶ σκόροδον ἐφθὸν ἀντὶ δριμυταγίας·
 ἐχίνου χερσαίου σὰρξ σκελετευθεῖσα, καὶ δεδομένη μετ' οἴνου·
 ὀπόφυλλον πινόμενον μετ' οἴνου· οὖρον αἰγὸς μετὰ γάρδου
 στάχυος πινόμενον κυ. β' πλήθος καθ' ἡμέραν νήστειν· δι'.

seminis hyperici drach. j., betonicae foliorum drach. j.
 cum vino, cicer coctum, in cibis sumptum, idem condi-
 tum spica piperis, cymino et oleo: cepae cum suis foliis
 coctae, aut etiam crudeae exhibitae: ricini grana XX ca-
 tapotiorum instar deglutita, acetum scilliticum absorptum,
 origanum cum ficu esitatum, rutae decoctum cum aceto
 potum: cucumeris sylvestris radix cum vini resinati cya-
 this duobus: de hoc cyathos duos tresve sumi oportet, in-
 teriectis tribus quatuorve diebus, usquedum tumor plu-
 rimum subsederit: leniter aquosa detrahit, nec stoma-
 chum offendit, ac vires etiam conservat. Valent et can-
 cri fluviatiles siccati tritique citra forcipes denticulatos ac
 pedes cum exiguo opii et aqua poti, corallium cum pari
 alumine et succo calaminthae, sili decoctum cum vino,
 scillae assatae drach. j. cum oxymelite, intritum ex alliis
 in cibo sumptum, et allium quoque coctum acrioris vice
 condimenti, erinacei terrestris caro inveterata et cum vi-
 no potui data, silphii semen in vino potum, urina ca-
 prae cum spica nardi duum cyathorum mensura quo-
 tidio a ieiunis pota: sic copiosa fiet per urinas evacua-

οὕρων δὲ ⁷⁰ κενωθήσεται πλήθος ἱκανόν· οὕρον συάγρου ὁμοίως· σκίλλα χυλισθεῖσα, μιγέντος ὀροβίνου ἀλεύρου· δίδου δὲ < α' σὺν οἴνῳ πίνειν· πόλιον σὺν οἴνῳ ζεσθέν· σαμψύχου ἀπίζημα· πήγανον σὺν σύκῳ ἐσθιόμενον· ἐκ διαλείμματος δὲ, ἀφέψημα ῥιζῶν σελίνων, ἢ ἀσπαράγου⁷¹, ἢ σχοίνου, ἢ τάρδου στάχυος, ἢ ἀσάρου, κασσίας ὁμοίως, καὶ κυμίτου, γλυκυρρίζης, ὑπερικοῦ, σμυρνίου, καλάμου ἀρωματικοῦ, πέπεως, σεσέλεως, σφονδυλίου, πάντα ἴσα μίξας, τὸ ἀφέψημα πρίττει μετ' οἴνου, καὶ καθ' ἑαυτὰ δὲ ὁμοίως.

Κεφ. ξδ'. Ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ σάρκα σταφυλίνου ἀγρίου σπέρμα σὺν οἴνῳ· χαμαιδρυος ἀφέψημα· βοάθῃ ξηρὸν λίον σὺν οἴνῳ διουρεῖν ποιεῖ· τριφυλλίδος ῥίζης < β' ἐν ὕδατι, ἢ ἐν οἴνῳ· χαμαιλέοντος λευκοῦ ῥίζης < β' μετὰ γλυκίως, καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ τῆς ῥίζης λαμβανόμενον ἰσχυαίνει· χουσοκόμης δεσμίδιον, ὥν λεῖον σὺν οἴνῳ· ψυλλίου σπέρματος < α' μεθ' ὕδατος κυ. γ', τριβόλου ῥίζης < α' μετ'

70) In Augustano codice legitur αἰωρεῖσθωσαν δὲ καὶ κεγ. Sed verbum αἰωρεῖσθαι, attolli, gaudio etiam exsultare, apud medicos insolens, huc neutiquam quadrat. Ilinc Moibauri coniectura arripet, quam textui inserui.

71) Sarac. sic loco σπεράν codicis August.

tio. Iuvat et apri urina simili modo, itemque expressus e scilla succus, admixta ervi farina, drach. j. poudere cum vino potui datus, polium cum vino fervefactum, sambuchi decoctum, ruta cum sicu esitata. Per interval-
la autem exhibetur decoctum radicum apii, vel asparagi, vel schoeni, vel spicae nardi. Aut: cassiae, amomi, cymini, glycyrrhizae, hyperici, smyrnii, calami aromatici, piperis, seselis, sphondylii, omnium inquam pari pondere mixtorum decoctum e vino propinato. Singula etiam illa per se similiter decocta proderunt.

Cap. LXIV. Iis vero, qui hydropse hyposarca dicto laborant, ista medentur: dauci sylvatici semen cum vino, chamaedryos decoctum: sabina sicca trita cum vino hydropicos per urinas exinanit: trifolii radicis drach. ij. in aqua aut vino: radicis chamaeleonis albi drach. ij. cum passo, radicis etiam decoctum potum extenuat: chrysocoma fasciculus, ovum tritum cum vino, psyllii seminis

ἀκράτου κυ. γ' πινομένη· κνεώρου < α' μετὰ ἁλῶν < α' καὶ μελικράτου· ἡρύγγης ῥίζα ξηρὰ μετ' οἴνου, καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῆς πινόμενον οὖρα λύει· χαλκοῦ κεκαυμένου < α' μετ' οἴνου ἀλύπως ἄγει ἕδωρ· κρότωνος κόκκους τρίψας μ', δίδου μεθ' ὕδατος· εἰσὶ δὲ λίαν κακοστόμαχοι· ὠφελεῖ καὶ αἷμα σκύλακος κυνὸς, σὺν ὀξυκράτῳ πινόμενον· πίνεται δὲ ὠφελίμως ὑακίνθου σπέρματος < α' ἐν τρισὶν ἡμικοτυλίοις οἴνου λευκοῦ· ἄγει δὲ δι' οὖρων πολλάκις ξέ· έ, ε'· δεῖ δὲ τὸν οἶνον χλιαίνειν, καὶ τὸ ἄνθος κόπτειν, καὶ ὥς ἄλγιστα ἐπιπάσσειν, καὶ οὕτω ποτίζειν· εἰώθασι δὲ τινες τῷ ἄνθει δέρματα βάπτειν.

Κεφ. ξέ'. Καταπλασσόμενα δὲ ὑδρωπικοὺς ὠφελεῖ βολβοὶ μετὰ μέλιτος· οὗτοι δὲ ἱκανῶς στέλλουσιν· ἀψίνθιον, ἢ ὕσσωπον μετὰ σύκου ἢ ὄξους, καὶ αἰρίνου ἀλεύρου· βόλβιτα ξηρὰ θερμανθέντα σὺν ὀξυκράτῳ καὶ μέλιτι· προσέμψασαι δὲ θείου ἀπύρου τέταρτον μέρος· σπύραθοι αἰγιοὶ ἐψηθεῖσαι ἐν οὖρῳ παιδὸς ἀφθόρου· θέρμινον ἄλευρον, καὶ κισσοῦ φύλλα ἐψηθέντα ἐν οἴνῳ, λεῖα· ἢ σύκων διπλάσιον

drach. j. cum aquae cyathis tribus, tribuli radicis drach. j. cum meri cyathis tribus pota, cneori drach. j. cum pari quantitate salis et melicrato: eryngii radix sicca cum vino, vel eiusdem decoctum potum urinas concitat. Aeris usti drach. j. cum vino citra molestiam aquas educit. Ricini grana XI contrita dato ex aqua: sunt autem valde infesta stomacho. Iuvat et sanguis catelli cum posca bibitus. Utiliter etiam bibitur hyacinthi seminis drach. j. in vini albi sesquihemina: saepe numero quinque sexvo sextarios per urinas educit: oportet autem vino prius tepefacto florem contusum polentae instar inspergere, atque ita propinare. Sunt, qui hoc flore coria tingere soleant.

Cap. LXV. Haec vero imposita hydropicis auxiliantur: bulbi cum melle illiti: (egregie namque tumorem reprimunt:) absinthium vel hyssopus cum sicu, bubulum stercus siccum cum posca et melle calfactum, aut aceto et farina loliacea, cui sulphuris vivi quartam partem insperseris: baccae caprinae in pueri impubis urina coctae, lupinorum farina et hederæ folia trita in vino cocta, cupressus et nitrum cum

πρὸς κυπάρισπον καὶ νίτρον· ἔξος θερμανθεὶς σὺν ἀσσία λί-
θῳ, ἢ ἀσβέστῳ· ἑλλέβορος μέλας μετ' οἴνου καὶ κριθίνου
ἀλεύρου· φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελεμάτων, ἐπὶ κεραμίδος θερμῆς
ἀναξηρανθεὶς, καὶ οἶνω φυραθεὶς, θεῖος· καὶ κοχλῖαι ἰεὺς σὺν
ταῖς σαρκὶν ὠμοὶ λεῖοι· οὐ πρότερον γὰρ ἀγίστανται, ἔαν
μήπως ἐξικμασθῇ τὸ ὑγρόν· νίτρον μετὰ σύκου, ἢ ἀψινθίου,
ἢ ὕσσώπου· στυπτηρία πᾶσα σὺν στέατι· μυρσίνης φύλλα
σὺν κηρωτῇ μυρσινίνῃ· σῦκα ξηρὰ ἐφ' ὅθ' ἐν οἶνῳ μετὰ ἀλέ-
ρου κριθίνου καὶ ἀψινθίου· σύκον, νίτρον, καστίοριον, πρά-
σιον, λεῖα· καὶ κώδιον καταχρισθὲν ἀμόργῃ καὶ ἐπιτεθέν·
διουρεῖν δὲ ποιεῖ καλὰ μίνθη μετὰ ὄξους καὶ πεπέρεως, κη-
ρωτῇ ἀναληφθεῖσα, καὶ ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν ἐπιτεθεῖσα· ποιεῖ
δὲ ἔτι τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς ἰκτερικοὺς καὶ νεφριτικούς· ὠφέλι-
α δὲ καὶ ἡ δι' ἑλίων καὶ ἐλαίου τρίψις πολλή, μιννυμένου πο-
τὲ ὀριγάνου κεκομμένου καὶ σεσησμένου· ἐνίοτε δὲ καὶ κα-
ταπλάσσονται τούτοις, τῷ τε ἁλὶ καὶ τῇ ὀριγάνῳ ἴσοις,
γλοιοποιηθεῖσι σὺν ἐλαίῳ παλαιῷ· θερμὰ δὲ καταπλάσσειν
δεῖ· ὠφέλει δὲ καὶ ἡ διὰ τῶν πεφυστημένων καὶ ἀληλειμμένων

dupla parte ficuum, viscum cum assio lapide et calce vi-
va calefactum, elleborus niger cum vino et hordeacea fa-
rina: lens palustris super testa seu tegula calente exsicca-
ta et cum vino subacta divinum est remedium: cochleae
quindecim crudae cum suis carnibus contritae: agglutina-
tae siquidem non prius amoveantur, quam totus exhausta-
tur humor: nitrum cum ficu et absinthio aut hyssopo,
aluminis genus quodlibet cum adipe, myrti folia cum ce-
rato myrteo, caricae in vino coctae cum farina hordea-
cea et absinthio: ficus, nitrum, castorium, marrubium,
simul contrita: pellis ovilla inuncta amurea et imposita.
Ceterum urinas movet calamintha, additis aceto et pi-
pere, cerato excepta et umbilico imposita: atque idem
praestat auxilium tum ictericis, tum etiam nephriticis.
Iuvat et frictio multa ex sale et oleo, addito interdum
origano tuso cribratoque. Interdum et e salis et origani
aequis partibus cum oleo veteri ad strigmentitiam com-
pagem redactis fit cataplasma, quod calens imponendum
est. Est et utile vesicis inflatis et inunctis partes tumentes

κύστεων πληῆξιν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευομένη. Ἄλλο· βόειας κόπρου κεκαυμένης, νίτρου, γύψου, ἰσχάδων, ἀνὰ γο. γ', ὄξους τὸ ἀρκοῦν φυράσας, ποιήσον ἔμπλαστρον μετὰ ῥάκους, καὶ ἐπίδησον.

Τὰ πρὸς τὰς ἔλμινθας βοηθήματα.

Κεφ. ξς'. Τὰς δὲ πλατείας ἔλμινθας ἐκτινάσσει πινόμενα καρδάμωμον σὺν ὕδατι, μόρων ῥιζῶν ὁ φλοιὸς ἐψηθεὶς ἐν ὕδατι· ὄνοχείλου τοῦ Ἀλκιβιαδίου ἡ ῥίζα καὶ τὰ φύλλα πινόμενα· πτερίδος < ε' σὺν σκαμμωνίας ὀβολοῖς δυοῖ καὶ ἁλοί· προσχοροδοφαγείτω δὲ ὁ μέλλων πίνειν· πέπεριως καὶ ἑλαφείου κέρατος κεκαυμένου ἴσα σὺν ὀξυκράτῳ· καὶ αὐτὸ τὸ κέρας σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενον· ῥοιᾶς τῶν ῥιζῶν ἀφέψημα· σκόροδα ἐσθιόμενα συνεχῶς· ὕσσωπον μετὰ καρδάμου καὶ σὺν σκαμμωνίας ὀβολοῖς δύο ποθέν· ἡλιοτρόπιον τὸ μικρὸν πινόμενον· κάρυα βασιλικὰ πολλὰ βρωθέντα· κορίου σπέρμα ὀλίγον ποθέν μετὰ ἐλαίου καὶ σιραίου·⁷² προσέχειν δὲ δεῖ πλήθει· χα-

72) Σιραίῳ, τῷ γλεύκει ἐψημάτι. Galen. expos. voc. Hipp. p. 550.

quotidie verberare. Aliud: stercoris bubuli cremati, nitrī, gypsi, caricarum an. unc. iij. subigito, et ex iis fingito emplastrum linteum inducendum et superligandum.

Ad vermes remedia.

Cap. LXVI. Vermes latos haec bibita pellunt: cardamomum cum aqua, mori radicū cortex in aqua coctus, onochilis, quod et Alcibiadion dicitur, radix et folia: filicis radicis drach. j. semis cum scammoniae obolis duobus et sale: verum qui hoc remedium sumpturus est, allia prius edat oportet: piperis et cornu cervini usti pares portiones cum posca: ipsum quoque cornu cervinum cum melle delinctum, mali punicae radicis decoctum, alium frequenter in cibis sumptum, hyssopus cum nasturtio et scammoniae obolis duobus bibita, heliotropium minus potum, nuces iuglandes multae esitatae, coriandri seminis exiguum cum oleo et defruto potum: sed ab ipsius

μαιλέοντος λευκοῦ ὀξυβάφου πλήθος μετὰ οἴνου καὶ ὀριγάνου ἀφειψήματος· χαλκάνθου < α' σὺν μέλιτι ἐκλειχόμενη· πεπέρειως καὶ καρδάμου ἀνὰ < α', νίτρου, σκαμμωνίας ἀνὰ < α' δίδου· προσκοροδοφαγηκόςτος ἐπὶ ἡμέρας γ', ἐπιπινέτω δὲ ἄλμης κυ. β'.

Κε φ. ξζ. Τοὺς δὲ στρογγύλους ἔλμεις ἄγει ἔλαιον ποθέν· ἢ κίχι μετὰ ὕδατος πινόμενον· Θέρμοι πικροὶ ἐσθιόμενοι· ἢ τὸ ἐξ αὐτῶν ἄλευρον ὠμόν μετὰ μέλιτος ἐκλειχόμενον· καὶ μετὰ ὄξους δὲ ποθέν, συντόμως ἐκτινάσσει· ἢ ὡς ἄλφιτον ἐπιπλασθέν· πίνεται δὲ καὶ τὸ ἀφειψήμα αὐτῶν μετὰ πηγάνου καὶ πεπέρειως· τάπυ μετὰ θύμβρας ἢ ἡδυόσμου· καλαμίνθη σὺν ἁλσὶ καὶ μέλιτι ἐφθῇ, καὶ ὠμὴ ἐσθιομένη· καὶ ἀσκαρίδας δὲ ἐκτινάσσει σὺν κράμβης ὠμῆς χυλῶ καταρροφούμενη, ἢ σὺν ὕδατι ὀμβρῖῳ· πήγανον ἐλαίῳ ζεσθὲν καὶ ποθέν· ἢ ἡδυόσμου χυλὸς ῥοφούμενος· αἰζώου χυλός· ἀβροτόνου ἀπόζεμα· κύμινον ἀντὶ ἁλφίτου ἐπιπασσόμενον ὄξυκράτῳ· ἀνδράχνη ἐσθιομένη, καὶ ὁ χυλὸς πινόμενος· σερίφου ἀπόζεμα, ὃ ἐνιοὶ ἀψίνθιον θαλάσσιον καλοῦσι, σὺν ἁλσὶ καὶ

copiosiore frequentioreque usu cavendum: chamæleonis albi acetabulum cum vino et origani decocto, chalcanthi drach. j. cum melle lincta. Aliud: piperis, nasturtii, nitrî, scammoniae an. drach. j.: de his simul mixtis portio exhibeatur: debent vero praesumi allia per triduum, et superbibi muriae cyathi duo.

Cap. LXVII. Teretes vero lumbricos expellunt oleum potum, galla bibita ex aqua, lupini amari in cibo sumpti, aut farina ex iis cruda cum melle delincta: eadem cum aceto pota brevi eos excutit, uti etiam polentae instar inspersa: bibitur et eorundem decoctum cum ruta et pipere, sinapi cum thymbra vel mentha, calamintha cum alsine et melle cocta, vel cruda esitata: expellit eadem ascaridas cum brassicae crudae succo vel aqua pluviali absorpta: ruta oleo incocta et pota, menthae succus epotus, sempervivi succus, abrotani infusum, cuminum polentae vice inspersum oxycrato, portulaca esitata, itemque succus eius epotus, scriphi (quod nonnulli absinthium marinum vocant) infusum cum sale,

ἐλαίῳ καὶ πυροῖς· ἢ σύκοις, ἢ μύξοις συγκαθειψημένον, ἢ ἀλεύροις, ἢ ῥοφήματι· ἢ ξηρὸν ἐπιπασσόμενον ὡς ἄλφιτον καὶ πιτόμενον· ἢ σαντονικὸν κοπὲν, σὺν σταφίσειν, ἢ φοίνικιν, ἢ μετὰ σύκων βρωθέν· μελίας γλοιὸς ὡς ἄλφιτον ποθέν. Πρὸς ἐλμινθας παίδων ἡδυόσμου ἀπόζεμα πότιζε νήστεις. Καταπλασσόμενα δὲ ὠφέλει, κατὰ τοῦ ἐπιγαστρίου ἐπιτιθέμενα, θέρμινον ἄλευρον σὺν μελικράτῳ, ἢ μελάνθιον, ἢ αἶρινον ἄλευρον, ὁμοίως ἰσατίς· πρὸς ἐλμινθας, καὶ πᾶν θηρίον τὸ ἐν τῇ κοιλίᾳ, καταγάγῃς οὕτως· ἐνέγκας θέρμια πικρά, καὶ δαφνίδας μετὰ χολῆς ταυρείας λειώσας, καὶ ποιήσας ἔμπλαστρον, ἐπίθεις τῷ ὀμφαλῷ τοῦ πάσχοντος, καὶ φασκίωσον ἐπὶ ἡμέρας γ'.

Κεφ. ξη'. Ἀσκαρίδας κτείνει ἀξούγγιον παλαιὸν εἰς τὸν δακτύλιον καθιέμενον ἀντὶ βαλάνου.

Τῶν κατὰ τὴν μήτραν καὶ τ' ἄλλα γεννητικὰ μορία παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. ξθ'. Τὰς δὲ τῆς μήτρας προπτώσεις στέλλει ἀκακίας χύλισμα, ἢ βᾶτου χυλὸς, ἢ σχίνου, ἢ ῥοὸς τῆς ἐπὶ

oleo ac tritico, vel cum ficibus aut myxis farinave coctum, aut siccum polentae instar inspersum sorbitioni ac bibitum: santonicum tusum, cum uvis passis aut palmulis ficibusve manducatum: fraxini cortex instar polentae bibitus. Ad puerorum lumbricos menthae iussum ieiunis propinato. Iuvant etiam abdomini imposita haec: lupinorum farina cum melicrato, nigella, aut loliacea farina, similiterque isatis. Ad lumbricos omneque animal e ventre deiiciendum lupinos amaros et lauri baccas cum felle taurino subigito, factumque inde emplastrum aegri umbilico adhibeto, fascia ad triduum superinducta.

Cap. LXVIII. Ascaridas necat axungia vetus ano glandis loco indita.

Ad uteri reliquorumque genitalium membrorum affectus remedia.

Cap. LXIX. Vulvae procidentias cohibent acaciae succus, rubi succus, aut lentisci, rhois opsoniorum succus

τὰ ὄψα ὁ χυλὸς διαχρίόμενος· κνίδης κλάδας προσαπτόμενος· ἴου φύλλα καταπλαττόμενα· ἀπόπατος βοὸς τομάδος ἄρρε-
τος ὑποθυμιώμενος· ἀριστολογία λεία ἐν πεισῶ μετὰ τινος
τῶν στυφόντων· καὶ τὸ ἀπόζεμα αὐτῆς εἰς ἐγκάθισμα καὶ
ὑπατμισμὸν· ἄσφαλτος ὑποθυμιωμένη· χαλβάνη καταπλασσο-
μένη· κηκίδος ἀφέψημα· μυρσίνης, ἢ σχίνου, ἢ σιδίων ἀφέ-
ψημα εἰς ἐγκάθισμα.

Κεφ. ο'. Τὰς δὲ φλεγμονὰς τῆς ὑστέρας καὶ μύσεις
καὶ ἀλγήματα, ἐψόμενα εἰς ἐγκάθισματα, ὠφελεῖ ἄγρου
σπέρμα, ἄλθαίης ῥίζα, ἀρτεμισία, βακχάριδος ῥίζα, γλή-
χων, δάφνη, ἴρις, κασσία, κάλαμος, σχοῖνος, κενταυρίου
τοῦ μεγάλου ῥίζα, κόνυζα, κύπριος, λευκοῖων ἄνθη ξηρά·
μαλάχη, μελίλωτον, κρίνων ἄνθη, λευκάνθεμον, πρᾶσου κε-
φάλωτοῦ κόμη, σῦκα ξηρά μετὰ τήλειος ἢ πτισάνης, τήλης,
λιγόσπερμον· ὑποθυμιώμενα δὲ ὠφελεῖ ἄγρου σπέρμα, βδέλ-
λιον, κασσία, κάλαμος, λάδανον, λιβανωτίδος σπέρμα καὶ
ῥίζα· καὶ (τὰ) πρὸς τὰ καρκινώδη ποιεῖ ῥητίνη τερμινθίνη
σὺν σμύρνῃ.

illitus, urticae ramulus applicitus, violae folia pro catá-
plasmate imposita, finum bovis armentarii masculi suffu-
migatum, aristolochia trita cum quopiam astringentium in
pesso subdita: eiusdem etiam decoctum usurpatum ad in-
sessionem ac suffitum, bituminis suffitus, galbanum pro
cataplasmate impositum, gallae decoctum: myrti denique,
aut lentisci, aut malicorii decoctum ad insessum.

Cap. LXX. Uteri inflammationes, praeclusiones do-
loresque decocta haec in sessione iuvant: viticis semen, al-
thaeae radix, artemisia, baccharis radix, pulegium, lau-
rus, iris, cassia, calamus et iuncus odorati, centaurii
maioris radix, conyza, cyperus, leucorii flores sicci, mal-
va, melilotus, lilii flores, leucanthemon, porri capitati
coma, ficus aridae cum foeno graeco vel ptisana, foenum
graecum, lini semen. Suffitu ad eadem conferunt viticis
semen, bdellium, cassia, calamus, ladanum libanotidis
semen et radix. Ad cancrasas vero uteri affectiones fa-
cit resina terebinthina cum myrrha.

Κεφ. οα'. Προστίθεται δὲ πρὸς τὰς φλεγμονὰς καὶ τὰ ἀλγήματα ἄγνου σπέρμα λιῖον, ἀλθαίας ῥίζα ἐφθῇ ἐν μελικράτῳ μαλαχθεῖσα σὺν στέατι χοιρείῳ νεαρῷ καὶ τεριμβίνῃ· ἀνθυλλίου ῥίζα λεία σὺν ῥοδίνῳ· ἀρνογλώσσου χυλὸς ἐν ἐρίῳ, σόγχου ὁμοίως χυλὸς, ἀσκληπιάδος χυλὸς ἢ τὰ φύλλα προστιθέμενα, βούτυρον ὁμοίως· τήλεως ἀφειψημένης ὁ ἀποθλιβείς χυλὸς, μιγείς στέατι χοιρείῳ, ἢ βουτύρῳ προσφάτῳ· κνίκου ῥίζαι ὅπται σὺν ῥοδίνῳ, καὶ τὰ ἄνθη σὺν κηρωτῇ, καὶ μυελῷ, καὶ στέατι· λινοσπερμον ἐψημένον σὺν κρόκῳ καὶ χοιρείῳ στέατι· ὕσσωπον σὺν βουτύρῳ καὶ μελιλώτῳ· οὖρου ἀνθρωπίνου ὑποστήθμη σὺν κυπρίνῳ· περιστερεῶν σὺν στέατι χηνείῳ καὶ τεριβινθίνῃ ὁμοίως· μυελὸς ἐλάφιος σὺν σουσίνῳ· στύραξ ἀνεθείς σὺν κυπρίνῳ· κρίσματα δὲ ἀρμόζει πρὸς τὰ αὐτὰ ἱρίνον, κύπρινον, ἀμαράκινον· τὸ τοῦ ἐλίου λῖπος, ὃν ῥωμαῖστὶ γλήρις καλοῦσιν· ἐνέμενα δὲ μαλάσσει καλῶς ἀλεύρου κριθίνου χυλὸς μετὰ ὕδατος ἐψηθεὶς, ἄλικος, ἢ ὀρύζης, ἢ τήλεως, ἢ λινοσπέρμου, ἢ μαλάχης χυλὸς ὁμοίως.

Cap. LXXI. Ad uteri autem inflammationes ac dolores forma pessi subiiciuntur viticis semen tritum, althaeae radix cocta in melicrato subactaque cum adipe suillo recenti ac terebinthina: anthyllidis radix trita cum rosaceo, plantaginis succus vellere exceptus, sonchi succus eodem modo, asclepiadis succus aut folia apposita, similiter et butyrum: succus e decocto foeno graeco expressus, suillo adipi aut recenti butyro admixtus: cnici radices assae cum rosaceo, et flores eiusdem cum cerato, medulla et adipe: lini semen coctum cum croco et suillo adipe, hyssopus cum butyro et meliloto, urinae humanae sedimentum cum cyprino, verbenaca recta cum anserino adipe ac terebinthina simili modo: medulla cervina cum susino, styrax liquatus cum cyprino. Ad eadem conveniunt inunctiones ex irino, cyprino, amaracino, itemque adeps eius animantis, quod Latini glirem appellant. Iniecta vero egregie molliunt farinae hordeaceae cremor ex aqua coctus, alicae quoque, aut oryzae, aut foeni graeci, aut seminis lini, aut denique malvae cremor eodem modo.

Κεφ. οβ'. Πινόμενα δὲ τὰς χρονίους φλεγμονὰς καὶ τὰ ἀλγήματα τῆς ὑστέρας παύει αἰθιοπίδος ῥίζης ἀφέψημα, γλυκυσίδης κόκκοι ἰε' μεθ' ὕδατος, πάνακος ἀσκληπιαδίου φύλλα, ἀκόρου ῥίζα· κενταυρίου τοῦ μεγάλου ῥίζα· ἄμωμον· ἀρκευθίδες· ἀριστολοχίας τῆς δακτυλίτιδος ῥίζα μετὰ σμυρνίου σπέρματος· βαλσάμου καρποῦ < α' μετὰ μελικράτου· γερανίου ῥίζης < α' ἐν μελικράτῳ· κέστρου φύλων < δ' μετὰ ὑδρομέλιτος· τριφυλλίδος καρπὸς, καὶ τὰ φύλλα ὁμοίως.

Κεφ. ογ'. Πρὸς δὲ τὰς ἐλκώσεις τῆς μήτρας ἀρμόζει ἀμόργη ἐψητὴ περιχριομένη μετὰ κηρωτῆς σουσίνης, ἢ λύκιον ὁμοίως, ἢ περιχριόμενος χυλὸς ἀκακίας.

Κεφ. οδ'. Ὁδαξισμοὺς δὲ μήτρας παύει καὶ κνησμοὺς κόλπων ἀνδράχνης ὁ χυλὸς ἐγκλυζόμενος, λινόσπερμον ἐφθὸν ἐν μελικράτῳ· τῆλιν ὁμοίως, ἔλαιον σουσινον, ἢ κύπρινον, ἢ τραγάκανθον σὺν ὕδατι.

Κεφ. οε'. Ἄγει δὲ ἔμμηνα καὶ λόχια ἐπιεικῶς πινόμενα ἀπυρέτοις μετ' οἴνου, πυρέσσουσι σὺν μελικράτῳ ἢ ὕδατι, ξιφίου

Cap. LXXII. In potu vero sumpta uteri diuturnas inflammationes doloresque sedant aethiopidis radicis decoctum, paeoniae grana quindecim ex aqua, panacis Asclepii folia, acori radix, centaurii maioris radix, amomum, iuniperi baccae, aristolochiae longae radix cum smyrnii semine, carpobalsami drach. j. cum melicrato, geranii radicis drach. j. in melicrato, betonicae foliorum drach. iiij. ex hydromelite, trifolii semen ac folia similiter.

Cap. LXXIII. Vulvae ulcerationibus inuncta conveniunt anurca decocta cum cerato liliaceo, lycium aut acaciae succus eodem modo.

Cap. LXXIV. Mordaces vulvae prurigines ac sinus muliebris pruritus leniunt portulacae succus infusus, lini semen coctum in melicrato, foenum graecum similiter, oleum susinum vel cyprinum, tragacanthae lacryma cum aqua.

Cap. LXXV. Menstrua et a partu relictā uteri purgamenta moderate cient haec cum vino pota, si febris

ρίζα, οἰνάνθης πόας καρπός, καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὁ καυλός· σελίνου ῥίζα καὶ ὁ καυλός· οὖρον λυγγός· σίνηπι λείον καταπασθέν ὡς ἄλφιτον· πάνακος φύλλα· ἀσκληπιάδος καρπός καὶ τὰ ἄνθη· περικλυμένου φύλλα, πετροσελίνον· πράσου χυλός, καὶ τὸ πράσον ἐσθιόμενον· ἀμπελόπρασον, ῥάφανος ἐσθιόμενη, ἄρου ῥίζα ἐσθῇ ὁμοίως, σελίνου ἀπόξιμα καὶ τὸ σπέρμα, σκορόδον σὺν οἴῳ πινόμενον, σταφυλίνου ἀγρίου σπέρμα, μυττωτὸν τὸ ἐκ σκορόδων ἐσθιόμενον, στάχυος φύλλα σὺν οἴῳ πινόμενα, στοιχάδος ἀφέψημα ἐπὶ ἡμέρας γ' πινόμενον νήστεσι.

Κεφ. ος'. Μᾶλλον δὲ ἄγει, πινόμενα ὁμοίως, ἀγαριζόν, ἄγρου σπέρμα μετὰ γλήχωνος ἢ πεπέρειως, ἀδιάκτον, τάρδος ἀγρία, ἀριστολοχίας ῥίζα σὺν ομυρνίῳ· ἐλιλίσφακος· σφονδυλίου ῥίζα καὶ σπέρμα· λιβανωτίδος ῥίζα, σεσέλειος ῥίζα καὶ ὁ καρπός· τραγοριγάνου ἀφέψημα, ἵππομαράθρου σπέρμα καὶ ῥίζα· κνίδης τῶν φύλλων ἀφέψημα μετὰ σμύρνης· δαμασωνίου ῥίζα· ἄμωμον· ἀνθεμίδος φύλλα καὶ ἡ ῥίζα· σπύραθοι αἷγιοι μετὰ τινοσ τῶν ἀρωματικῶν· ἀρτεμισία· ἄσφαλ-

absit: sin minus, ex melicrato vel aqua: gladioli radix, oenanthes herbae folia, caulis et semen: apii radix et caulis, urina lyncis, sinapi tritum, polentae instar inspersum, panacis folia, asclepiadis semen et flores, periclymeni folia, petroselinum, porri succus, et ipsum porrum in cibo sumptum, ampeloprasum, raphanus esitatus, ari radix cocta similiter, apii infusum et semen, allium in vino potum, dauci agrestis semen, intritum ex alliis comestum, stachyos folia cum vino pota: stoechadis decoctum, triduo ieiunis potum.

Cap. LXXVI. Potentius autem eadem illa praestant, simili modo pota: agaricum, viticis semen cum pulegio vel pipere, adiantum, nardus agrestis, aristolochiae radix cum smyrnio, salvia, sphondylii radix et semen, libanotidis radix, seseleos radix et semen, trago-rigani decoctum, hippomarathri semen et radix, urticae foliorum decoctum cum myrrha, damasonii radix, amomum, anthemidis folia et radix, baccae caprinae cum aliquo ex aromaticis, artemisia, bitumen, absinthii succus

τοζ· ἀψίνθιον ὠμοτριβὲς σὺν κελτικῇ τάρδω· βουνίου ῥίζα, καὶ τῶν καυλῶν τὸ χύλισμα· βακχάριδος τῆς ῥίζης τὸ ἀφέψημα ἐν ὕδατι· βράθυος φύλλα· γλήχωνος ἀπόξιμα· γλυκυσίδης ῥίζα· γλυκυρῥίζης ἀπόξιμα ἢ χυλός· δάφνης ἀλεξανδρίνης ῥίζα· δαφνοειδές· ἱρίς· ἑλενίου ἀφέψημα· ἐλιχρύσου ὁμοίως· ἐρπύλλου ὁμοίως· ὁποῦ συκῆς ὀλίγον μετὰ ὡοῦ ῥοφητοῦ· ἐρέβινθος ἐσθιόμενος, καὶ τὸ ἀφέψημα πινόμενον· ἡρύγγης ῥίζα, θύμον, ἢ θύμβρα ἀποξισθέντα· ἵπποσελίνου ῥίζα καὶ ὁ καρπός, ἵππομαράθρου ὁμοίως, κασσία· καρδάμωμον, ὑπερικου καυλός ἢ ῥίζα ὁμοίως.

Κεφ. οζ'. Ἐπιτεταμένως δὲ ἄγει, ὥστε καὶ ἔμβρυα ἐκτινάσσειν πινόμενα σὺν οἴνῳ, ἢ μελικράτῳ, ὥσπερ εἴρηται· πρασίῳ χυλός ἐπὶ ἡμέρας γ', καὶ τὸ ἀπόξιμα· περικλυμένου καρπός, πηγάνου ἀγρίου σπέρμα, πτερίδος ῥίζα, βρουωνίας ῥίζα < β' μεθ' ὕδατος· ταράσσει δὲ τὴν διάνοιαν· ἀμμωνιακοῦ < α'· σαγαπητὸν ὁμοίως· ὁπός, ἢ ὀπόφυλλον ὁμοίως σὺν σμύρνῃ καὶ πιπέρι· ὀποπάναξ ὁμοίως· ἀναγύρου φύλλα καὶ τὰ τεθνηκότα ἄγει· ἀσφοδέλου ῥίζα· ἄρου σπέρμα·

expressus cum celtica nardo, bunnii radix et succus e caulibus, baccharis radice decoctum in aqua, sabinae folia, pulegii infusum, paeoniae radix, glycyrrhizae infusum aut succus, lauri alexandrinae radix, daphnoides, iris, helenii decoctum, elichrysi et serpylli similiter, lactis ficulnei modicum cum ovo sorbili, cicer esitatum, et decoctum eius potum, eryngii radix, thymus aut thymbra feroefacta, hipposelini radix et semen, hippomarathri similiter, cassia, cardamomum, hyperici caulis aut radix similiter.

Cap. LXXVII. Potentissimo vero menses cient, atque ita ut foetus etiam excutiant, pota haec e vino aut melierato, uti dictum est: marrubii succus triduo potus, vel eiusdem infusum, periclymeni semen, rutae sylvestris semen, filicis radix, bryoniae radix drach. ij. pondere ex aqua: (sed mentem perturbat:) ammoniaci drach. j., sagapenum similiter, liquor silphii aut semen similiter cum myrrha et pipere, opananax simili modo: anagyri folia etiam emortuos foetus pellunt: asphodeli radix,

βολβοὶ σὺν ἀπαλοῖς φύλλοις δάφνης· δικτάμνου < α' καὶ τὰ τεθνηκότα δὲ ἐκτινάσσει σὺν οἴνῳ· δρακοντίου ἀφέψημα τῶν ῥιζῶν· τούτου δὲ καὶ ὅσμη τῶν φύλλων κατὰ τὴν ἄνθησιν, ἐπὶ τῶν ἀρτισυλλήπτων, φθόριός ἐστι· θηλυπτέριδος ῥίζα· θλάσπι, χαλβάνη, λευκοῖου σπέρματος < β' ἐν ὕδατι· σέ-
 σελι σὺν οἴνῳ καθ' ἡμέραν πινόμενον· καρδαμίνη σὺν οἴνῳ·
 πήγανον, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ὁμοίως· καστόριον μετὰ
 γλήχωνος ἀποζέματος, σχοῖνος· ἀναισθήτως ὀλισθάνει ἔμβρυα,
 εἰάν ὦν σὺν τῷ ὀστράκῳ θερμάνας καὶ καταχρίσας κεδρίαν, καὶ
 πάλιν θερμάνας καὶ καταχρίσας, καὶ τὸ αὐτὸ τρίτον ποιήσας
 δῶς ῥοφήσαι· ἢ φελλὸν πεπισσωμένον παλαιὸν ἐν κεραμίῳ
 καύσας, λειὼν ἐπιπάσας ἐν οἴνῳ, δὸς πιεῖν· ποιῆ δὲ καὶ
 καππάρειως ὁ ἐκ τῶν ἀπίων καρπὸς πλήθος < β' σὺν οἴνῳ,
 ἢ τῆς ῥιζῆς ὁμοίως· κενταυρίου λεπτοῦ χυλὸς ὁμοίως· κεδρί-
 δες λειῖαι· κέστρου τῶν φύλλων < α', κερκαίας ῥίζα ἀπο-
 βρεχθεῖσα ἐν γλυκεῖ· κιννάμωμον ποθέν· κλिनopoδίου ἀπό-
 ζημα· κρίθμου καρπὸς καὶ ἡ ῥίζα, ἐψηθέντα ἐν οἴνῳ· κισσ-
 ανθέμου καρπὸς < α' ἐν οἴνῳ· κυπαρίσσου πρίσματα· κύ-

ari semen, bulbi cum tenellis lauri foliis: dictamni drach.
 j. cum vino cnectos etiam fetus eiicit: dracunculi radi-
 cam decoctum: huius, dum floret, foliorum vel ipso
 odor recens conceptos fetus exanimat: filicis feminae
 radix, thlaspi, galbanum, leucoii seminis drach. ij. in
 aqua, seseli cum vino quotidie potum, cardamine cum
 vino, ruta et semen eius similiter, castorium cum pul-
 gii decocto, iuncus odoratus. Citra sensum prolabetur
 fetus, si ovum cum sua testa calfactum cedria inuuxeris,
 iterumque calfeceris et inunxeris, ac id ipsum tertio re-
 petiveris, tumque gravidæ sorbendum dederis. Aliud: su-
 ber vetus pice oblitum in testa urito, et tritum vino in-
 persum similiter propinato. Valent et ad ciendos poten-
 tissime menses capparidis pyriformis fructus aut radices
 drach. ij. in vino potae: similiter et centaurii minoris
 succus, cedri baccæ tritæ, betonicae foliorum drachma,
 circaeae radix in passo macerata, cinnamomum potum,
 clinopodii infusum, crithmi radix cum semine in vino
 cocta, cissanthemi seminis drachma in vino, cupressi ra-

πιερός· λαπάθου ἀγρίου ῥίζα· λογχίτις πόα ἐν οἴνῳ ἐψηθεῖσα· καρδάμου σπέρμα· μανδραγόρου σπέρματος < α' σὺν οἴνῳ· μελανθίου < α'· ὄξυμυρσίνης ῥίζα ἐψηθεῖσα ἐν οἴνῳ· σαμψύχου σπέρμα· κύπρου σπέρμα· οἴσων· τορδύλιον· τραγορίγανον· χαμαίδρυος ἀφέψημα· χαμαιπίτυς σὺν μέλιτι· γῆς ἐντεῖρα ξηρὰ πινόμενα· ποιεῖ καὶ σύκων τὸ ἀφέψημα τῶν φύλλων.

Κεφ. οη'. Προστιθέμενα δὲ ἔμμηνα ἄγει, καὶ τὰ ἐκ τόκων, καὶ ἔμβρυα, οἷσιντος ἐν ἐρίῳ οἰσυντηρῶ προστεθεῖς ἐπὶ ἡμέρας γ'· ἄκινος, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῆς· μανδραγόρου ῥίζα ξυσθεῖσα ὡς κολλύριον, καὶ προστεθεῖσα· ἐλλέβορος μέλας καὶ λευκός, κνίδης φύλλα μετὰ σμύρνης λιῖα· ἄμωμον· ἀμύγδαλα, ἢ ἀμυγδάλινον σὺν οἴνῳ· ἀνιμώνη λιῖα· ἀριστολοχία μετὰ σμύρνης· βδέλλιον· δαφνίδες λιῖαι· ἐλατήριον σὺν μέλιτι· ἐρυθροδάνου ῥίζα ὁμοίως· ἡμεροκάλλους ῥίζα· ἡλιοτροπίου τοῦ σκόρπιούρου φύλλα· θέρμινον ἄλευρον μετὰ σμύρνης καὶ μέλιτος· θρίδακος ἀγρίας ὁ καρπός· ἵππομαράθρου ῥίζα· κασσία σὺν μέλιτι· κάλαμος ἀρωματίτης ὁμοίως· κα-

menta, cyperus, lapathi sylvestris radix, lonchitis herba in vino decocta, nasturtii semen, mandragorae seminis drachma una cum vino, nigellae drachma, rusci radix in vino cocta, sampsuchi semen, cyperi semen, sison, tor-dylium, tragoriganum, chamaedryos decoctum, chamae-pitys cum melle, lumbrici terrestres sicci poti, ficus de-nique foliorum decoctum.

Cap. LXXVIII. Subdita in pennis menses trahunt, et quae a puerperio relinquuntur, ac ipsos quoque par-tus evocant: oesypum cum lana succida triduo apposi-tum, acinos et eiusdem semen, mandragorae radix decrasa in collyrii forma et indita, uterque helleborus, urticae fo- lia trita cum myrrha, amomum, amygdala, aut ex eis oleum cum vino, anemone trita, aristolochia cum myr- rha, bdellium, lauri baccae tritae, elaterium cum melle, similiterque rubiae radix, hemerocallis radix, heliotropii scorpiuri folia, lupinorum farina cum myrrha et melle, lactucae sylvestris semen, hippomarathri radix, cassia cum melle, calamus aromaticus similiter, calaminthae folia,

λαμίνθης φύλλα· χαλβάνη· κινταυρίου τοῦ μεγάλου ῥίζης ὁ
 χυλός, ἢ ῥίζα· κισσοῦ κόρυμβοι λιῖτοι, καὶ ὁ μίσχος μέλιτι
 χρισθεὶς ἄγει γενναίως ἔμβρυα· κιννάμωμον σὺν σμύρνῃ· κό-
 στος ὁμοίως· κρίνου ῥίζα ἐφθῇ σὺν ῥοδίνῳ· ἀταράχως δὲ
 τὰ ὑπομένοντα σπᾶται· κυκλαμίνου ῥίζα σὺν μέλιτι, καὶ ὁ
 χυλός· φασὶ δέ τινες, ὅτι, ἥν ὑπερβῇ τὴν ῥίζαν, τῆς κυκλα-
 μίνου γυνὴ ἔγκυος, ἐκτιτρώσκει· ὁμοίως καὶ τὴν καλουμένην
 πόαν ὁροσμά ιστοροῦσιν, ὅτι γυνὴ ἔαν ὑπερβῇ ἔγκυος ἢ γεύ-
 σηται, ἐκτιτρώσκει· σάμψυχος· λινόζωστις σὺν μέλιτι· πήγα-
 ρον σὺν σμύρνῃ καὶ ὠῶ· κράμβης χυλός μετὰ αἰρίνου ἀλεύ-
 ρου· κονύζης χυλός· ὀποπάναξ, καὶ ἡ ῥίζα ὡς κολλύριον· σι-
 δηρίτιδος τῆς Ἡρακλείας τὰ φύλλα· σκόρδιον· στύραξ· ἄγει
 δὲ καὶ μᾶλλον ἔμβρυα ἀγχοῦσης ῥίζα· ἀρτεμισία ἀναληφθεῖ-
 σα ὡς κολλύριον, σὺν δαφνίσιν, ἢ σμύρνῃ, ἢ ἰριδι, ἢ σύ-
 κῳ, ἢ νίτρῳ· καὶ ὁ ἀπαλός δὲ βλαστὸς αὐτῆς προστεθεὶς·
 βρυωνίας ῥίζης ὁ χυλός προστεθεὶς ἐν ἐρίῳ· γιντιανῆς ῥίζα
 ξυσθεῖσα ὡς κολλύριον· δικτάμνου < α' μετὰ μέλιτος·

galbanum, centaurii maioris e radice succus, aut ipsa ra-
 dix, hederæ corymbi triti: eiusdem etiam foliorum pe-
 dunculus melle irrigatus præclare partus extrahit: cinna-
 momum cum myrrha, costus similiter: liliæ radix cocta
 cum rosaceo sine vexatione puerperæ quæ in utero mo-
 rantur extrahit: cyclaminis radix cum melle, ac ipse etiam
 succus: aiunt porro nonnulli, si radicem eam prægnans
 mulier transgrediatur, abortum fieri. Idem quoque de
 herba onosmate dicta tradunt, nempo si eam prægnans
 supergrediatur gustetve, abortum facere: sampsuchum,
 mercurialis cum melle, ruta cum myrrha et ovo, brassi-
 cæ succus cum loliacea farina, conyzæ succus, panacis
 liquor, eiusdem quoque radix in collyrii formam redacta,
 sideritidis heracleæ folia, scordium, styrax. Partus po-
 tissimum evocat anchusæ radix: artemisia cum lauri bac-
 cis, vel myrrha, vel iride, vel sicu, nitrove in collyrii
 formam redacta: idem præstat tenellum etiam germen
 eius appositum: bryoniae radice succus in vellere apposi-
 tus, gentianæ radix detersa in collyrii formam, dictamni
 drachma una cum melle: dracunculi radix cum posca,

δρακοντίου ῥίζα σὺν ὀξυκράτῳ· ἴρις· σμύρνα σὺν ἀψινθίῳ ἢ θέρμων ἀποβρέγματι· ἢ πηγάνου χυλός· κνέωρον ἀναληφθέν σῦκῳ· νίτρον ὁμοίως· κενταυρίου λεπτοῦ χυλός· κεδρία· κολοκυνθίδος ἐντεριώνη σὺν μέλιτι· κισσανθέμου χυλός σὺν οἴνῳ· λιβανωτὸς καὶ ὁπὸς μανδραγόρου, καὶ αἶρινον μιγέντε ἐν πισσῷ· ὀποπάναξ προστεθείς· στρουθίου ῥίζα σὺν μέλιτι· πόλιον σὺν οἴνῳ· πράσιον ὁμοίως· σκαμμωνίας ὁπὸς ἐν ἐρίῳ προστεθείς· στυπτηρία ὑγρὰ· ὑπερικοῦ σπέρμα λειὸν σὺν μέλιτι· χονδρίλλης μαστίχη μετὰ σμύρνης· φλόμου χυλός μετὰ σμύρνης, ἐν ἐρίῳ προστεθείς· οὖρον ἀνδρὸς, πισσῷ ἀναλαμβανόμενον, καὶ προστιθέμενον· μελάνθιον καὶ σμύρνα λεῖα, μέλιτι ἀναληφθέντα, κυάμου ἐλληνικοῦ μέγεθος.

Κεφ. οθ'. Ὑποθυμιώμενα δὲ ἄγει ἔμμηνα καὶ λόχια καὶ ἔμβρυα ἄμμι μετὰ ῥητίνης τερμινθίνης· βδέλλιον βραχύ· δίκταμνον· καρδάμωμον· χαλβάνη· πίτυος φλοιὸς καὶ πεύκης· πορφύρας θαλασσίας πώματα, σκόροδον, σιλούρου κεφαλὴ καὶ σάρξ.

Κεφ. π'. Ἐγκαθίσματα δὲ ταῦτα ἄγει, ἐψημένα μετὰ

iris, myrrha cum absinthii aut lupinorum infuso, rutae succus, cneorum sicu exceptum, nitrum similiter, centaurei minoris succus, cedria, colocynthidis medulla cum melle, cissanthemi succus cum vino, tus cum liquore mandragorae ex loliacea farina subditum in pesso, struthii radix cum melle, polium cum vino, marrubium similiter, scammoniae liquor in vellere appositus, alumen liquidum, hyperici semen tritum cum melle, chondrillae lacryma mastichae similis cum myrrha, verbasci succus cum myrrha in vellere appositus, urina viri pesso excepta et subdita, melanthium cum myrrha tritum et melle exceptum fabae graecae magnitudine.

Cap. LXXIX. Suffitu menses, relictæ a partu purgamenta et fetus evocant ammi cum resina terebinthina, bdellii exiguum, dictamnus, cardamomum, galbanum, pinus ac piccae cortex, purpurarum marinarum opercula, allium, siluri caput et caro.

Cap. LXXX. Ad eadem in sessione prosunt haec in

ὔδατος· ἀγήρατον· ἀκτῆς φύλλα· ἀρτεμισία· δίκταμνον· δάφνη· κόνυζα· κόστος· μῆον· λευκόϊον· μελισσόφυλλον· πράσου κεφαλῶτου κόμη, καὶ σέλινα.

Κεφ. πα'. Καταπλάσσεται δὲ πρὸς λόγια καὶ ἔμμηνα κινεῖ ἀρτεμισία πολλή· κατὰ τῶν ὑποχονδρίων· ἐπιτεταμένως δὲ ἄγει, ὥστε καὶ ἔμβρυα ἐκτινάσσειν· αἶρινον ἄλευρον πράσου χυλῷ φυραθὲν, κυκλαμίνου χυλὸς σὺν ἐλατηρίῳ, ἢ αἰρίνῳ ἁλεύρῳ· μυελὸς ἐλάφειος καὶ χαλβάνη καὶ ἀμμωνιακὸν καὶ ἔλαιον, ἴσα.

Κεφ. πβ'. Ἰσθησι δὲ ῥοῦν πινόμενα μετ' οἴνου γλυκυσιδῆς κόκκοι πυρρῶι ἢ ἢ ἰβ' σὺν οἴνῳ· ὑποκιστίδος χυλός· πευκεδάνου ὀπός· συμφύτου πετραίου φύλλα καὶ ὁ καρπός· στατική⁷³ πόα λαχανευομένη ὡς προσόψημα· βάτου ἀφέψημα, καὶ χύλισμα βαλαυστίου, ἢ ἀκακίας· σχίνου τῆς ῥίζης ἀφέψημα καὶ χύλισμα· γῆ σαμία μετὰ βαλαυστίου· ἐλάτης μυρεψικῆς ἀπόξιμα· ἐλάφου κέρας κικαυμένον μετ' ὀξυκράτου· ἰτέας ῥίζα, ἢ τὰ φύλλα· κλυμένου χύλισμα· λευκογραφίς· λί-

73) Στακτική vulgo. De Statice herba Plin. 26, 83.

-aqua decocta: ageratum, sambuci folia, artemisia, dictamnus, laurus, conyza, costus, meum, leucoium, melisso-phyllum, porri capitati coma, apium.

Cap. LXXXI. Ad pellenda puerperii purgamenta ciendosque menses copiosa artemisia hypochondriis cataplasmatibus instar adhibetur. Potentius vero vulvam purgant, ac in tantum, ut fetus etiam eiiciant, farina loliacea porri succo subacta, cyclaminis succus cum elaterio aut loliacea farina: item medulla cervina, galbanum, ammoniacum et oleum, paribus mixta portionibus.

Cap. LXXXII. Muliebrem fluorem sistunt ex vino pota paeoniae grana fulva decem aut duodecim cum vino, hypocistidis succus, pencedani liquor, symphyti petraei folia et semen, statice herba etiam pro opsonio oleis modo esitata, rubi decoctum, expressus balanstio succus, uti et acacia, lentisci, radicis decoctum et succus, terra samia cum balanstio, elates unguentariae infusum, cornu cervinum ustum cum posca, salicis radix aut folia, clymeni succus, leucographis, lapis haematites cum succo

θος αἵματίτης σὺν χυλῷ ῥοιᾶς· λυσιμάχιον πόα, καὶ ὁ χυλὸς αὐτῆς· λωτοῦ τοῦ δένδρου πρισμάτων ἀπόξιμα ἐκλειχόμενον· λίθου ὀστρακίτον < α' μετ' οἴνου· μήκωνος μελαίνης σπέρμα σὺν οἴνῳ, ἢ σὺν μέλιτι, (καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς.) μυρίκης φλοιὸς λεῖος, καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς· ὄξυακάνθου ⁷⁴ καρπὸς, τῶν ἐν αὐτῷ ἐριωδῶν ἐπιμελῶς ἀποκαθαρθέντων· τραχύνει δὲ τὴν ἀρτηρίαν· πολυγόνου χυλὸς, ἢ ἀρνογλώσσου ὁμοίως· πρίνου τοῦ φλοιοῦ ἀπόξιμα, πυτία λαγωοῦ· ῥόδου βυρσοδεψικῆς χυλὸς, ῥόδων ἄνθος σὺν ὄξυκράτῳ, στεμφύλων ἀπόξιμα.

Κεφ. πγ'. Προστιθέμενα δὲ σὺν ἐρίῳ ῥοῦν ἴσθησιν ὑποκιστίδος χύλισμα· ῥόδου βυρσοδεψικῆς ὁμοίως· βαλαύστιον λεῖον· θαλία, καὶ ὁ χυλὸς αὐτῆς· ἀκακίας χύλισμα, αἰζώου· ἀπόπατος αἰγὸς σὺν λιβανωτῷ· δεῖ δὲ ἐννελεῖν ἐρίῳ καὶ προστιθέναι· τέφρα κληματίνης ὕλης προστεθεῖσα. Ἀχίλλειος πόα· βάλανοι λεῖται· ἰὸς σιδήρου· λιβανωτὸς, καὶ ὁ φλοιὸς αὐτοῦ· λευκογραφίς· λυσιμάχιος πόα· λύκιον σὺν γάλακτι·

74) Κυνόςβατον cum ὄξυακάνθῳ confundit: cf. Diosc. lib. x. cap. 122. 123.

mali punici, lysimachia herba eiusdemque succus, infusum loti arboris ramentorum delinctum, ostracitae lapidis drach. j. cum vino, papaveris nigri semen cum vino aut melle, tamaricis cortex tritus eiusdemque fructus: oxyacanthae fructus diligenter ab interioro lanugine repurgatus, quippe quae arteriam exasperet: polygoni succus, similiterque plantaginis, ilicis corticis infusum, leporinum coagulum, rhois coriariorum succus, rosarum flos cum posca, vinaceorum infusum.

Cap. LXXXIII. Subdita cum lana fluxionem sistunt muliebrem hypocistidis succus, similiterque rhois coriariorum, balaustium tritum, germen oleaginum eiusdemque succus, acaciae succus, itemque sempervivi: fimum caprinum cum ture, lana involutum et appositum: cinis e ligno sarmentorum appositus, Achillea herba, glandes quernae tritae, rubigo ferri, tus et cortex eius, leucographia, lysimachia herba, lycium cum lacte, mandrago-

μανδραγόρου σπέρμα λείον μετὰ θείου ἀπύρου· μελίλωτον· πολύγονον καὶ ὁ χυλὸς αὐτοῦ· κηκίδος τὸ ἐντὸς μετὰ λιβά-
νου καὶ ὕδατος· καρύου βασιλικοῦ τὸ ἐντὸς, καὶ ἐν καὶ σὺν
οἴνῳ προστεθέν.

Κεφ. πδ'. Ἐγκαθίσματα δὲ ῥοῦν ἴστησι· δεῖ δὲ χλια-
ροῖς ἐγκαθίζειν· ἀγριελείας ἀπόζεμα, σχίνου, καὶ βάτου,
ἀγαλλόχου, δρυὸς φύλλων καὶ φλοιοῦ, καὶ βαλάνου, καὶ
πρίνου, μυρσίνης, στεμφύλων, ῥοὸς βυρσοδειψικῆς, σιδίων.

Κεφ. πε'. Ἐπιτίθενται δὲ κατὰ τοῦ ἐπιγαστρίου εἰς
τὸ ἐπισχεῖν ῥοῦν, κρίθινον σὺν κηκίδι λείᾳ, σιδίοις, ἢ βα-
λαυστίῳ, ἢ βάτῳ, ἢ τρυγὶ ὄξους· ἢ πρίνου φλοιὸς, ἢ βάλα-
νοι, ἢ μυρσίνης φύλλα, ἢ σχίνου, ἢ Θηβαϊκῆς φοίνικος.

Κεφ. πς'. Πρὸς δὲ τοὺς ἐκ τῆς ὑστέρας συμβαίνοντας
πνιγμοὺς ἀρμόζει πινόμενα ἀγαρικοῦ < α' ἐν οἴνῳ· μανδρα-
γόρου ῥίζης ὀβολοὶ δύο σὺν οἴνῳ· πετροσελίνου καρπός· ἀρνο-
γλώσσου καρπός καὶ ὁ χυλὸς σὺν οἴνῳ· γλυκυσίδης μέλανες

rae semen tritum cum sulphure vivo, melilotus, polygo-
num eiusque succus, gallae pars interior cum ture et
aqua, nucis iuglandis nucleus ustus et cum vino ap-
positus.

Cap. LXXXIV. Sunt et insessus cohibendo huic
profluvio accommodati, dummodo tepidis iis laborantes
insideant. In eum usum usurpantur infusa oleastri, len-
tisci, rubi, agallochi: quercus foliorum, corticis et glan-
dis: similiterque ilicis, myrti, vinaceorum, rhois coria-
riorum et malicorii.

Cap. LXXXV. Ad cohibenda porro eadem foemi-
narum profluvia imponuntur imo ventri hordeacea farina
cum galla trita, vel malicorio, vel balaustio, vel rubo,
aut aceti faece: ilicis cortex aut glandes, folia myrti, aut
lentisci, aut palmae thebaicae.

Cap. LXXXVI. Ad uteri strangulatum haec in po-
tu conveniunt: agarici drach. j. e vino, mandragorae ra-
dicis oboli duo cum vino, semen petroselini, plantaginis
semen et succus cum vino, paeoniae grana nigra numero

κόκκοι ιε' μετὰ μελικράτου· ὄνυξ ἐκ κογχυλίου πινόμενος· ὄξος σκίλλινον καταρρόφούμενον.

Κεφ. πζ'. Ὁσφραινόμενα δὲ διεγείρει τὰς ὑστερικὰς πνιγμονὰς ἄσφαλτον, καστόριον, χαλβάνη, σίνηπι σὺν ὄξει σκίλλητικῷ· πίσσα ὑγρὰ, κεδρία· ἐλλύχνια φλεγόμενα καὶ ἀποσβεννύμενα· πευκεδάνου φύλλα καὶ ὀπός· τρίχες καεῖσαι· σφονδύλιον· πήγανον· σίλφιον· κρόμμυον· σκόροdon· κνίδη προσαγομένη σκέλεσι καὶ μετώπῳ.

Κεφ. πη'. Ὑποθυμιάται δὲ πρὸς ταῦτα γαγάτης λίθος· ὄνυξ ὁ ἀπὸ τῶν πορφυρῶν· πευκέδανον· σαγαπήνου ὀπός· σφονδύλιον· ἄσφαλτος· καστόριον· χαλβάνη· λειχήν ἵππου· φώκης πυτία· σίλφιον· κέρας ἐλάφου.

Κεφ. πθ'. Προστίθεται δὲ κατὰ τοῦ δακτυλίου πήγανον σὺν μέλιτι ἐν ἐρίῳ ἀναληφθέν· κνίδης σπέρμα μετὰ στακτῆς.

Κεφ. ζ'. Πρὸς δὲ τὰς συλλήψεις ἐνεργεῖ ποτὰ κραταιόγονον, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ, ὑπὸ τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ

XV ex melicrato, onyx e conchylio potus, acetum scillinum absorptum.

Cap. LXXXVII. Olfactata haec ab utero suffocatas excitant: bitumen, castorium, galbanum, sinapi cum aceto scillitico, pix liquida, cedria, ellychnia incensa et extincta, peucedani folia et liquor, cremati capilli, sphondylium, ruta, silphium, cepa, allium. Prodest et urtica cruribus ac fronti admota.

Cap. LXXXVIII. Suffitu insuper haec prosunt: gaggates lapis, onyx, seu tegumentum purpurarum, peucedanum, sagapeni liquor, sphondylium, bitumen, castorium, galbanum, lichen equinus, vituli marini coagulum, silphium, cornu cervi.

Cap. LXXXIX. Subduntur vero ano in hoc affectu ruta cum melle lana excepta, urticae semen cum stacte.

Cap. XC. Conceptum adinvant haec in potu sumpta: crataegoni semen tum a viro, tum et a muliere bi-

τῆς γυναικὸς πινόμενον ἐπὶ ἡμέρας μ', ἢ σταφυλίνου καρπὸς καὶ ἡ ῥίζα ἐσθιομένη ὑπὸ τῆς γυναικὸς πρὸ τῆς συνόδου.

Κεφ. ζα'. Προστιθέμενα δὲ ὠφειλῇ πρὸς σύλληψιν ἄμμι μετὰ μυελοῦ πρὸ τῆς συνόδου· λαγωῦ πυτία σὺν βού-
τύρῳ· λινωζώστειος σπέρμα ἢ χυλὸς ἀντὶ πισσοῦ.

Κεφ. εβ'. Ἰστορεῖται δὲ ἀρρένοτοκεῖν ποιεῖν, μεθ' ὕ-
δατος κυάθων γ' πρὸ τῆς συνόδου καὶ πρὸ τοῦ δείπνου
ἐπὶ ἡμέρας μ', ὄρχεως τῆς βοτάνης τῆς μίζονος τὸ ἀπόξιμα
πινόμενον· ἡ δὲ αὐτὴ, ἐσθιομένη, παρὰ τῶν ἀνδρῶν, ἀρρένο-
γόνος ἐστίν· ἡ δὲ ἐλάττων θηλυγόνος, ὑπὸ τῶν γυναικῶν
ἐσθιομένη· ὄρχεως ἀλεκτρονόος λευκοῦ, μετὰ τὴν σύλληψιν⁷⁵
πρὶν τοῦ τινος γεύσασθαι καταποθέντες, ἀρρένογόνοι γίνον-
ται· προστεθὲν δὲ λέγεται ἀρρένοτοκεῖν ποιεῖν λινωζώστειος
τῆς ἀρρένος τὸ σπέρμα μετὰ τὴν σύλληψιν εὐθέως· θηλυ-
τοκεῖν δὲ τῆς θηλείας ὁμοίως· τυποῦν δὲ εἰς ἄρρεν ἱστορεῖ-

75) Conjectura Saraceni. Lectio vulg. ἀπότηξιν facile mutanda
esset in ἀπότρεξιν, ut sensus quidam constet. Sed post partum hoc
remedium adhibere, absurdum esset.

bitum diebus XI, dauci semen et radix a muliere sumpta
in cibo ante congressum.

Cap. XCI. Vulvae autem subdita conceptioni con-
ferunt haec: ammi cum medulla appositum ante congres-
sum, coagulum leporinum cum butyro, pessus o mercu-
rialis semine aut succo.

Cap. XCII. Fertur ad gignendam prolem masculam
conferre infusum orcheos maioris herbae, ante congres-
sum et ante cibum ex aquae ternis cyathis diebus XLV
potum. Haec eadem a viris esitata, ut mascula proles
gignatur, efficit: minor vero, ut feminea, si a feminis
comedatur. Gallinacei albi testes si subinde a conceptu
deglutiat mulier, priusquam aliud quicquam gustarit, ma-
res in utero fieri dicuntur. Fertur et mercurialis maris
semen mox a conceptu vulvae admotum, ut mares, foe-
minae vero semen similiter usurpatum, ut foeminae in
lucem edantur, efficere. Proditur quoque memoriae, ari-

ται μετὰ τὴν συνουσίαν εὐθέως προστεθεῖσα ἀριστολογίας ῥίζα ἐν βοείᾳ σαρκί.

Κεφ. εγ'. Φυλάσσειν δὲ ἱστορεῖται τὸ συλληφθὲν πηγνύμενον προστεθεῖς λίθος ὃ ἐν τῇ σαμίᾳ γῇ εὐρισκόμενος λεῖος· τελεσφορεῖν δὲ καὶ μὴ ἀποβάλλειν τὸ ἔμβρυον τὰς εὐολίσθους γυναῖκας ποιῶσι σπέρματος μελανσπέρμου⁷⁶ κόκκοι μὰ ἐν ὀθονίῳ δεθέντες, καὶ φορούμενοι ὑπὸ τὸν σκόλλυν⁷⁷ τῶν τριχῶν.

Κεφ. εδ'. Πρὸς δὲ τὰς δυστοκούσας περιάπτεσθαι φασιν ὠφελεῖ μετὰ ἀναγύρου φύλλων· δεῖ δὲ μετὰ τὸ τεκεῖν εὐθέως ἀφαιρεῖν τὸ περιάπτον· ἢ λίθον ἱάσπιν τῷ μηρῷ περιάπτειν, ἢ κυκλαμίνου ῥίζαν ξηρὰν ὁμοίως· ἢ κυδωνίου χυλίσματος < α' σὺν ὑδρομέλιτος κυ. α' ποθεῖσαν· ἀδιάντον λεῖον μετ' οἴνου καὶ ἐλαίου ὠφελεῖ· καὶ πταρμικοῦ προσαγωγή τοῖς ῥώθωσι· εὐτοκεῖν δὲ ποιήσεις τίκτουςαν, ἐὰν ὀπλὴν ἵππου ὑποκαπνίσῃς.

Κεφ. εε'. Περιάπτεται δὲ πρὸς τὸ μὴ συλλαμβάνειν,

⁷⁶) Plin. 20, 71.

⁷⁷) Σκόλλυς (σκολλῆς) Hesychio κορυφή καταλαλημμένων τῶν τριχῶν.

stolochiae radix, statim a concubitu admota vulvae in carne bubula, mares figurare.

Cap. XCIII. Conceptum in utero corporatum conservare traditur appositus lapis, qui in samia terra reperitur. Ut autem mulieres, quarum lubricus est uterus, ad statum tempus suos gerant partus, neve abortiant, efficiant seminis melanspermi grana xij. linteolo illigata et sub spira crinium gestata.

Cap. XCIV. Difficulter parientibus aiunt anagyri folia utiliter adalligari: sed a partu statim auferri abiici- que oportet. Prodest et iaspis femori adalligatus: similiter et cyclaminis radix: succi cotoneorum drachma cum cyatho hydromelitis: adiantum quoque tritum cum vino et oleo confert, uti et sternutatorium naribus adhibitum. Parientibus denique faciliorem praestabis partum, si ungulam, equi suffumigaveris.

Cap. XCV. Ad inhibendum conceptum haec pro

ὥς συνεργήσοντα ἰστόρηται· γυναικὸς αἷμα ἐκ τῶν καταμη-
νίων ξηρὸν δεθὲν ἡμιονεῖω ἢ ἐλαφείω δέρματι, καὶ περιεσθέν·
ἢ ὑπερβαινέτω ἀποτεθέν που πρὸ τοῦ συγγενέσθαι· ἄσπλη-
νον βοτάνη καθ' ἑαυτὴν, καὶ σὺν ἡμιόνου ὀπλῇ περιεπτο-
μένη· δεῖ δὲ ὀρύσσειν αὐτὴν ἀσιλήνου νυκτός· μυρίκης ξύλον
καὲν, καὶ σβεσθὲν ἰδιοῖς καταμηνίοις, περιεπτόμενον βρα-
χίονι· πίνεται δὲ πρὸς ἀσυλληψίαν ἡμιόνιος πόα, μιγέντος
αὐτῇ ἐξ ἡμιόνου ὀπλῆς τοῦ ἐντός· πτέριδος ῥίζα μετὰ γλυ-
κέως πινομένη· θηλυπτέριδος ὁμοίως· ἐπιμηδίου ῥίζα πινο-
μένη ἐν οἴνῳ· ἰὸς σιδήρου· ἰτέας ἄνθη καὶ τὰ φύλλα· κράμ-
βης ἄνθη πινόμενα μετὰ οἴνου μετὰ τὴν σύλληψιν· λαγωῦ
πυτία μετὰ τὴν ἀφ᾽ ἑδρον ποθεῖσα ἐπὶ ἡμέρας γ'· λεύκης
φλοιὸς μετὰ τὴν κάθαρσιν σὺν ὀξυκράτῳ νήστεσι· λίθου ὀ-
στρακίτου < β' ἐπὶ ἡμέρας δ' πινέτωσαν· προστίθεται δὲ
πρὸς τὸ μὴ συλλαμβάνειν πρὸ τῆς συνόδου ἡδύοσμον λεῖον·
καὶ τὸ αἰδοῖον δὲ τοῦ ἀνδρός τῷ χυλῷ περιχρισθὲν· κράμ-
βης ἄνθος λεῖον ἐν πεσσῷ μετὰ τὴν σύλληψιν, οὐκ ἐᾷ πῆ-
γνυσθαι· νεβροῦ πυτία ἡμέρας γ' προστεθεῖσα μετὰ τὴν κά-

amuleto iuvare perhibentur: foemineus sanguis menstruus
siccatus, muli aut cervi corio illigatus et appensus, aut
sicubi positum mulier ante concubitum supergrediatur:
asplenon herba per se et cum ungula muli adalligata, sed
ea illuni quapiam nocte effodienda: tamaricis lignum u-
stum et proprio mulieris sanguine menstruo exstinctum et
brachio alligatum. Bibuntur autem ad conceptum prohi-
bendum hemionis herba, admixta ungulae muli parte
interiore, filicis radix cum passo, filicit foeminae eodem
modo, epimedii radix o vino, rubigo ferri, salicis flores
et folia, brassicae flores a conceptu ex vino poti, leporis
coagulum diebus tribus a menstrua purgatione potum,
populi albae cortex post eandem purgationem ieiunis e
posca bibitus, ostracites lapis drach. ij. pondere quatri-
duo potus. Vulvis subditur ante concubitum conceptus
adimendi gratia mentha trita: eiusdem etiam succo vi-
rile membrum circumlinitur: brassicae flores triti, et a
conceptu in pesso subditi, semen coagulari non sinunt:
hinnuli coagulum, triduo a purgatione muliebri apposi-

Θαρσιν· πελίκινου σπέρμα πρὸ συνουσίας· στυπτηρία ὑγρὰ ὁμοίως· ἢ τήλειος ἀφειψήματι πρὸ συνουσίας προσκλυζέσθωσαν.

Κεφ. ςζ'. Συνουσίας δὲ παρορμᾷ καὶ ἐντάσεις ἐργάζεται ὀρμίνου σπέρμα· ξιφίου ῥίζα ἢ ἀδρὰ καὶ ἀνωτέρω παρορμᾷ σὺν οἶνῳ ποθεῖσα· ἢ δ' ἰσχυρότερα τοῦ αὐτοῦ τουναντίον ἐκλύει τὴν ὀρμὴν· ὄρχεως βοτάνης ὁ μείζων βλαστὸς μετὰ γάλακτος ποθεῖς ἐντείνει, ὁ δὲ μικρὸς δι' ὕδατος ποθεῖς ἐκλύει· κνίδης σπέρμα ἀγρίας πινόμενον μετ' οἶνου· ἄνισον σὺν οἶνῳ· ἄρου ῥίζα ἐφθῇ ἐσθιομένη· ἡδύοσμον ὁμοίως· κάρδαμον καὶ τὸ σπέρμα πινόμενον· κορίου σπέρμα ὀλίγον μετὰ ὕδατος· πλεῖον δὲ ποθεῖν, κάρον ποιῇ· κόστος σὺν οἶνῳ ἢ οἶνομέλιτι· κρόκος ὁμοίως· λινόσπερμον μετ' οἶνομέλιτος καὶ πεπείρεως ἀντὶ κοπτῆς λαμβανόμενον· μαράθρου δάκρυον· πράσου καρπὸς ἐσθιόμενος, καὶ χυλὸς πινόμενος· σατύριον ἐρυθραϊκόν· ἔστι δὲ ὅμοιον σπέρμα τῶν ἐν ταῖς ἀπίοις ἢ μήλοις, στιλπνότερον δὲ, καὶ γλίσχρον διαμασση-

tum, spem partus adimit, uti et securidacae semen subditum ante coitum: similiter et alumen liquidum: iuvat et muliebres locos ante concubitum foeni graeci decocto fovere.

Cap. XCVI. Venerem stimulat pudendique arrectionem promovet homini semen. Gladioli radix crassior simul ac superior, in vino potui data, veneris appetentiam facit: contra vero, quae gracilior simul et inferior est, eandem remittit. Orcheos herbae maius tuber e lacte potum libidinis impetum exsuscitat: minus ex aqua bibitum eundem reprimit ac inhibet. Excitant et libidinem urticae sylvestris semen cum vino potum, anisum cum vino, ari radix cocta et esitata, similiter et mentha, nasturtium eiusque semen bibitum, coriandri semen quantitate exigua ex aqua sumptum: (largius enim assumptum, altiore soporem inducit:) costus cum vino vel mulso, crocus similiter, lini semen admixtis mulso ac pipere placentae modo sumptum, foeniculi lacryma, porri semen comestum, et succus epotus: satyrium erythraicum, cuius semen pyrorum malorumve seminibus est simile, at

θέν· σκίγκος ποθείς ἰνδικός· ἀποπαύει δὲ τὰς ἐντάσεις φα-
κοῦ ἀφέψημα ἐπιποθέν· σταφυλίνου ἄγριου σπέρμα· τερε-
βίνθου καρπὸς ἐσθιόμενος.

Κεφ. εΊ. Ἀμβλύνει δὲ τὰς πρὸς συνουσίαν ὁρμὰς ἀν-
δράχνη ἐσθιομένη, καὶ πήγανον ἄγριον καὶ ἡμέρον ἐσθιόμε-
νον· θρίδακος ἄγρίας σπέρμα καὶ ἡμέρου πινόμενον· δρα-
κοντίου ῥίζα ἐν οἶνῳ ποθεῖσα ξηρὰ καὶ τὰς ἐντάσεις παύει·
στρόβιλοι μετὰ σικίου σπέρματος· καὶ ἀνδράχνης χυλὸς, καὶ
σῦκα ἐσθιόμενα.

Κεφ. εΊ. Πρὸς δὲ τοὺς γόνους προῖεμένους ἀπροαι-
ρέτως ὠφελίμως δίδοται ἱριδος < β' μετ' οἶνου· κατα-
πλασθέν δὲ πρᾶννει κώνιον κατὰ τοῦ καυλοῦ καὶ τῶν δι-
δύμων καὶ ἐφηβατοῦ ἐπιτιθέμενον· νυμφαίας ῥίζα μετὰ ἄλ-
φίτου διδομένη ἐσθίεσθαι ὥς μᾶζα, ὀξυβάφου πλῆθος· ἡ πι-
νομένη καθ' ἑαυτήν· ἀνήθου σπέρμα πινόμενον· ἐκλύουσι δὲ
γονὴν κισσοῦ κόρυμβοι μέλανες πινόμενοι.

Κεφ. εΊ. Πρὸς δὲ τοὺς ὀνειρώττοντας συνεχῶς ἄρ-

splendidius viscosumque mandenti: scincus indicus po-
tus [accendendi venerem, pudendumque arrigendi ma-
ximam vim habet:] at ea reprimitur remittiturque, lentis
decocto superbibito. Conciliant denique venerem dauci
sylvestris semen, et terebinthi fructus esitatus.

Cap. XCVII. Porro venereos impetus reprimunt
portulaca in cibo sumpta, ruta tam sativa quam agrestis
esitata, lactucae sylvestris aequae ac sativae semen potum:
dracunculi siccata radix, e vino pota, rigida intentaque
pudenda laxat et remittit. Iuvant et nuclei pinei cum
cucumeris semine, portulacae succus, ac ficus in cibo
sumptae.

Cap. XCVIII. Quibus invito ac praeter voluntatem
genitura effluit, haec conducunt: iridis drach. ij. ex vino
potae, conium virgae, testi ac pubi pro cataplasmate im-
positum: nymphaeae radix aut per se pota, aut cum po-
lenta pulmentarii vice in cibo data, acetabuli mensura:
anethi semen bibitum. Genituram porro exsolvunt he-
derae corymbi nigri in potu sumpti.

Cap. XCIX. Libidinum frequentes in somno ima-

μόζει πρὸς ἐπίσχεσιν ταῦτα καταπλαττόμενα· κωνίου σπέρμα κατὰ τῶν διδύμων καταπλαττόμενον· ἐὰν γὰρ κατὰ τοῦ αἰδοίου τις καταπλάσῃ, παραλυθήσεται· νυμφαίας ῥίζαν κατὰπλάσσει· καὶ αἰδοῖα κορίου χυλῷ καὶ στρύχνου κατάχρει, διδύμους καὶ νίτρον καὶ ῥάμνου χυλῷ· ἀνδράχνης πύσμα· καὶ αὐτὴ δὲ καταπλάσσεται καθ' ἑαυτὴν καὶ μετ' ἁλφίτου, καὶ ἄγρου φύλλα σὺν ἁλφίτῳ· ἢ κύμινον λιῖον μετὰ κίμωνος φυραθείη.

Κεφ. ρ'. Ποθέντα δὲ ὠφελεῖ τοὺς ὄνειρώττοντας νυμφαίας ῥίζης ἀπόξιμα, πρὸ τοῦ σίτου λαμβανόμενον· τῇ τροφῇ δὲ μιγνυμένη ἢ ῥίζα ξηρὰ, καὶ τὸ σπέρμα ὁμοίως· καλαμίνθης ἀπόξιμα πινόμενον ἰᾶται ὄνειρωγμούς· θρίδακος σπέρμα καὶ ἀνδράχνης σὺν ὕδατι πινόμενον.

Τῶν κατὰ τοὺς νεφροὺς καὶ τὴν κύστιν παθῶν βοηθήματα.

Κεφ. ρα'. Τοὺς δὲ ἐνουροῦντας ἰᾶσθαι δεῖ ἐπιπλήξει, καὶ ἐν τῷ δι' ἡμέρας ἐθισμῷ τῆς οὐρήσεως, καὶ μεταξὺ κατ-

ginationes haec adhibita compescunt: conii semen testibus impositum: nam si quis genitali applicuerit, id effloetum languescet: nymphaeae radix adhibita, coriandri aut solani succus pudendis illitus, rhamni succus cum nitro testibus illitus. Iuvat et portulacae succus expressus: ipsa quoque per se et cum polenta imponitur: viticis folia cum polenta, cuminum tritum cum cimolia subactum.

Cap. C. Obnoxiiis libidinis per somnum imaginibus cum geniturae profusione opitulantur haec in potu sumpta: nymphaeae radice infusum ante cibos assumptum: radix vero sicca similiterquo semen etiam cibis utiliter miscentur: calaminthae infusum bibitum insomnia venenis adimit, itemquo lactucae aut portulacae semen ex aqua potum.

Renum ac vesicae vitiorum remedia.

Cap. CI. Eorum, qui stratis imbeciunt, urinae incontinentiam emendabis, si increpueris et urinae tum in-

έχειν· κύσται τε αἰγία ἢ προβατεία κεκαυμένη ποτίζειν σὺν ὀξυκράτῳ, ἢ ὠπτημένην σὺν τῷ οὖρῳ ἐπὶ θερμῇ σποδιᾷ δίδοναι φαγεῖν, ἐσπέρας τε διψᾶν ἀναγκάζειν· ποιεῖ δὲ καὶ λαγῶν ἑγκέφαλος, ὅσον ἐρέβινθος, μετὰ χηνείου στέατος ἴσου καὶ κόμμειος καταπινόμενα, ἢ συμφυραθέντα ἀλφίτῳ, καὶ ἐσθιόμενα· καπρείας ὀπλῆς λείας κοχλιάριον μετὰ μελικράτου, ἢ καστορίου, ἢ ἄγνου· πηγάνου τὸ αὐτό.

Κεφ. ρβ'. Νεφριτικούς δὲ ὠφελεῖ πινόμενα ἀγαρικοῦ < α' μετὰ οἴνου κυ. α' ἀγχούσης ῥίζης < α' ὁμοίως· ἀλκυονίου ὁβ. β' μετὰ ὕδατος· ἀμώμου < α' μετὰ οἴνου· ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν ὕδατι, ἢ ἐκλειχόμενα σὺν ῥητίνῃ τερμινθίνῃ· ἀναγαλλίδος ἢ πολυγόνου χυλὸς σὺν οἴνῳ, σταγίδες ἐσθιόμεναι χωρὶς τῶν γιγάρτων· βουνίου φύλλων καὶ τῆς ῥίζης ὁ χυλὸς ἐπὶ ἡμέρας ιβ' πινόμενος μετὰ γλυκέως· ἢ γάλα· γλυκυσίδης ἀφέψημα· γλυκυῤῥίζης χυλός· ἐλάτης μυρεψικῆς ἀπόζεμα, ἥγουν τὸ ἀφέψημα· σὰρξ ἐχίνου χερσαίου ἐσχιλετευμένου σὺν οἴνῳ· σμυρνίου σπέρμα σὺν γλυκεῖ· κασ-

terdiu reddendae; tum etiam certis intervallis continendae assuefeceris, praetereaue vesicam iis caprillam aut ovillam ustam e posca propinaveris, aut cum urina, quam continet calentibus cineribus inassatam, exhibueris, ac denique vesperi sitim toleraro coëgeris. Inhibet et leporis cerebrum cum aequalibus portionibus adipis anserini et gummi deglutitum, aut polentae permixtum et esitatum. Iuvat et ungulae apri tritae cochlearium cum melicrato, aut castorei, vel viticis, vel rutae tantundem.

Cap. CII. Nephriticis utiliter haec potui dentur: agarici drachma cum vini cyatho, anchusae radicis drachma similiter, alcyonii oboli duo ex aqua, amomi drachma cum vino, amygdalae amarae ex aqua potae, aut cum resina ferebinthina delinctae, anagallidis aut polygoni succus cum vino, uvae passae demptis vinaceis esitatae, bunii succus e foliis et radice diebus duodecim potus ex passo, lac, aut paeoniae decoctum, glycyrrhizae succus, elates unguentariae infusum aut decoctum, terrestris crinacci inveterata caro cum vino, smyrnii semen cum pas-

σία σὺν οἴνῳ· καρδαμώμου < α' σὺν γλυκεῖ· κάλαμος ἀρωματίτης ὁμοίως· κιννάμωμον ὁμοίως· κέστρου φύλλων < α' σὺν γλυκεῖ· ἀρκεύθου ἀφέψημα ὁμοίως· μήου ἀπόβρεγμα ὁμοίως· μίλτου λημνίας < δ' ὁμοίως· οὔρον ὄνου ποθὲν ἱστορεῖται ἰᾶσθαι· σάκχαρον σὺν ὕδατι· σκάνδικος ἀφέψημα· σταφυλίνου ἀγρίου σπέρμα· στρόβιλοι ἐσθιόμενοι· συμφύτου πετραίου ἀπόζεμα ἐν μελικράτῳ· σῦκα ξηρὰ ἐσθιόμενα· χαμαιπίτυος ἀπόζεμα ἐν μελικράτῳ.

Κεφ. ργ'. Ἐὰν ἑλκος δέ τις ἔχει ἐν τῷ καυλῷ, καὶ ἐπιδάκνηται, ἐνεργῶς βοηθεῖ τραγακάνθης < β' βιβρεγμέτης ἐν οἴνῳ νήσσει ἐκλεικτόν.

Κεφ. ρδ'. Ἐὰν δὲ αἷμα οὖρεῖ, σχιστῆς < α', τραγακάνθης < β' κόψας, ἀναλάμβανε τροχίσκους ἀνὰ ὀβ. β', ἓνα διδούς ἐν γλυκεῖ. Τὰς δὲ ἐκ τεφρῶν αἰμοῦράγιας ἴσῃσι στρατιώτης ὁ ἐπὶ τῶν ὑδάτων πινόμενος.

Κεφ. ρε'. Ἀλγήματα δὲ κύστιως ἰᾶται λινόσπερμον ὠμόν, σήσαμον, ὄρμινον, ἐκάστου κυ. α' κατ' ἰδίαν σὺν

so, cassia cum vino, cardamomi drachma cum passo, calamus aromaticus similiter, itemque cinnamomum, betonicae foliorum drachma cum passo, inniperi decoctum similiter, itidemque mei infusum, aut rubricae lemniae drach. iiij. Urina asini posita auxilio esse fertur, saccharum cum aqua, scandicis decoctum, pastinacae sylvestris semen, nuclei pinci in cibo sumpti, petraei infusum in melicrato, ficus siccae esitatae, chamaepityos infusum in melicrato.

Cap. CIII. Ulceri virgae morsus sensum inferenti efficaciter auxiliantur tragacanthae drach. ij. in vino maceratae et a ieiunis sumptae ad modum celegmatis.

Cap. CIV. Ad sanguinis mictum aluminis scissilis drach. j., tragacanthae drach. ij. contundito, et pastillos fingito, quorum singuli binos pendant obolos: ex his unum e passo propinato. Sanguinis vero e renibus manantis profluvia sistit stratiotes in aquis nascens epotus.

Cap. CV. Doloribus vesicae medentur lini semen crudum, sesamum, horminum, singula per se ex passi

γλυκεῖ πινόμενος· ὀξυσχοίνου σπέρμα· ἢ βολβῶν τῶν ἐκ πυ-
ρῶν ⁷⁸ σπέρμα ὁμοίως· λωτοῦ σπέρμα ὁμοίως ἐν οἴνῳ· μή-
κωνος μελαίνης ἢ λευκῆς σπέρματος < α' σὺν ὕδατι θερμῷ
πινομένη, ἢ μελικράτῳ· κυδωνίων ἄνθη· ἢ ἐλίκων ἀμπέλου,
ἢ ἀνδράχνης ἀφέψημα πινόμενον· ἢ γεντιανῆς χυλὸς σὺν ὕδατι.

Κεφ. ρζ'. Καταπλάσσεται δὲ ὠφελίμως ἐπὶ ἀλγούσης
κύστιως νυμφαίας ῥίζα καὶ σπέρμα· πολύγονον· πετροσέλι-
νον· χαμαιπίτυς σὺν οἴνῳ καὶ στέατι ὑεῖω ἐψημένη· κριθί-
νη γῆρις, τῆλις, λινόσπερμον, φοίνικες, μῆλα κυδώνια ἐφθαί,
κωδίαί μήκωνος ἐφθαί καὶ ὕοσκυάμου ἀλείφῳ μιγεῖσαι.

Κεφ. ρζ'. Πρὸς δὲ τὰς ἐλκώσεις τῆς κύστιως ποιεῖ
μὲν καὶ τὰ ἐπὶ νεφριτικῶν ἀταγιστραμμένα ποτά· ἀρμόζει δὲ
καὶ ταῦτα· ἀγρώστειος τῆς ἐν Παρνασσῷ φανομένης ῥίζα, καὶ
τῆς ἄλλης τε ἀφεψηθεῖσα ἐν ὕδατι πινομένη· ἀνδράχνης χυ-
λὸς ἐν γλυκεῖ· γάλα γλυκύ· ἐλάτης μυριψικῆς ἀπόζεμα· κυ-
παρίσσου φύλλα μετὰ σμύρνης ποθέντα· ἰᾶται δὲ κύστιν
ῥευματιζομένην μαλάχη ἐσθιομένη, ἢ μύρτα ἐσθιόμενα.

78) Foës. oecon. Hipp. βόλβιον.

cyatho uno pota: oxyschoeni semen, bulborum e tritico
semen similiter: pariter et loti semen e vino, seminis
papaveris nigri aut albi drachma ex aqua calida aut me-
licrato pota: cotoncorum flores, vitis capreolorum, aut
portulacae decoctum, gentianae denique succus ex aqua.

Cap. CVI. Dolenti vesicae haec utiliter adhiben-
tur: nymphaeae radix et semen, polygonum, petroseli-
num, chamaepitys cum vino et adipe suillo cocta, hor-
deaceus pollen, foenum graecum, lini semen, palmulae,
mala cotonea cocta: capita denique papaveris cocta, hyos-
cyami farinae admixta.

Cap. CVII. Vesicae exulcerationibus medentur tum
quae nephriticis bibenda praescripsimus, tum praeterea
haec: radicis graminis tum parnassii, tum etiam alius eu-
iuspiae ex aqua decoctum in potu: portulacae succus cum
passo, lac dulce, elates unguentariae infusum: cupressi
folia cum myrrha pota, quae vesicae etiam fluxione ten-
tatae auxiliantur: malva in cibo sumpta, myrti denique
baccae esitatae.

Κεφ. ρη'. Ἐπιδακνομένην δὲ κύστιν ὠφελεῖ σάκχαρον πινόμενον· σκάνδικος ἀφέψημα πινόμενον· καὶ τῆς λεγομένης φαλήριως (φαλαρίδος) βοτάνης κοπίσης θλιβεῖς ὁ χυλὸς σὺν οἴνῳ· γιννᾶται δὲ ἐν τοῖς σίτοις· συμφύτου ἀφέψημα· κνήκος ἀλεθίσα· ἀμύγδαλα πικρά· στροβίλια πεφρυγμένα· κόμμι κοκκυμήλων· τραγάκανθον ἐν γλυκεῖ μετὰ κέρατος ἐλαφείου κικαυμένου, μιγείσης αὐτῷ σχιστῆς ὀλίγης.

Κεφ. ρθ'. Δυσουρία δὲ βοηθεῖ πινόμενον ἀσπαράγου ἀγρίου ῥίζης ἀπόζεμα, καὶ τὸ σπέρμα σὺν οἴνῳ· πάναξ σὺν μελικράτῳ· ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς ψωριῶσαν κύστιν· πολυγόνου χυλὸς· σαμψύχου ἀπόζεμα· σέσελι· σικύου ἡμέρου σπέρμα καθαρὸν σὺν γάλακτι, ἢ γλυκεῖ, καὶ πικροῖς ἀμυγδάλοις· ἢ αὐτὰ ταῦτα ἀμύγδαλα ἐν γλυκεῖ· σκορδίου χύλισμα ἐν οἴνῳ· σταφυλίνου ἀγρίου σπέρμα, φιλειταιρίου ῥίζης < α' ἐν κράματι· φοῦ ἀπόζεμα· χαμαιπίτυος ὁμοίως· χαμαιλέοντος λευκοῦ < α' ἢ β' μετὰ ὀριγάνου ἀποζέματος ἢ οἴνου· ψευδοβουνίου κλωνία δ' μεθ' ὕδατος· ὠκίμου σπέρμα, ἀβρότονον ὁμοίως ἀποξεσθὲν ἐν ὕδατι, ἄχρις οὗ τρίτον λιφθῇ.

Cap. CVIII. Vesicae mordicationes rosionesve leniunt saccharum bibitum, scandicis decoctum epotum: phalaridis herbae, quae inter frumenta nascitur, contusae succus expressus cum vino: symphyti decoctum, cnecci pollen, amygdalae amarae, nuclei pinei tostii, pruni arboris gummi, tragacanthum in passo cum cornu cervino usto, addito etiam aluminis scissilis momento.

Cap. CIX. Urinae difficultati bibita auxiliantur radicis asparagi sylvestris infusum, et semen eiusdem cum vino, panax cum melicrato, qui quidem scabie laboranti vesicae etiam succurrit: polygoni succus, sampsuchi infusum, seseli, cucumeris sativi semen mundatum cum lacte aut passo et amygdalis amaris, aut ipsa amygdala amara e passo: scordii expressus succus e vino: dauci sylvestris semen, philetacrii radicis drachma e vino diluto, phu infusum, similiter et chamaepityos, chamaeleonis albi drachma una aut altera cum origani infuso aut vino, pseudobunii ramuli quatuor ex aqua, ocimi semen, similiter et abrota-

ἀγαρικοῦ < α' μετ' οἶνου· γλυκυρρίζης ἀπόζυμα πινόμενον· ὄξυ-
 μυρσίνης ἀγρίας ρίζα ἀπιζεσμένη· δαμασσωνίου ρίζης < α' σὺν
 οἶνῳ· στρόβιλοι καθαροὶ μετὰ σικύου σπέρματος καὶ γλυ-
 κέως· ἀνθυλλίου < γ' σὺν οἶνῳ· ἀνθέμιδος ρίζαι καὶ τὰ
 ἄνθη ὁμοίως· ἀσπαλάθου ἀπόζυμα ὁμοίως· ἀψίνθιον ἀπο-
 ζεσθὲν σὺν σελίνου ρίζῃ ἴση· ἢ σχοῖνος, ἢ τάρδος, ἢ μάρα-
 θρον ἐν ὕδατι· βακχάριδος ρίζα ἐψηθεῖσα ἐν ὕδατι· βουνίου
 τὰ φύλλα καὶ ἡ ρίζα, χυλισθέντα μετὰ μελικράτου· ἐλιχρύ-
 σου ἄνθος σὺν τοῖς φύλλοις ἐν οἶνῳ· ἐρπύλλου ἀπόζυμα
 ὁμοίως· σμυρνίου ρίζα πινομένη ἐν οἶνῳ· ἡρύγγης ρίζα μετὰ
 σταφυλίνου σπέρματος καὶ οἶνου· ἵπποσειλίνου ρίζα καὶ
 σπέρμα ὁμοίως· καρδάμωμον μετὰ οἶνου ἢ ὕδατος· κάλα-
 mos ἀρωματίτης μετὰ ἀγρώστεως ρίζης, καὶ σελίνου σπέρμα-
 τος, ἐψηθεῖς ἐν ὕδατι· κεδρίδες πινόμεναι μετὰ πεπέρεως
 καὶ οἶνου· κιννάμωμον σὺν οἶνῳ· κοραλλίου < α', κλινόπο-
 δίου ἀπόζυμα ἐν ὕδατι· κυπαρίσσου τῶν φύλλων ὁ χυλὸς
 πινόμενος σὺν οἶνῳ· λεύκης τοῦ δένδρου φλοιὸς σὺν οἶνῳ·
 ἔξωνύχου, τοῦ καὶ λιθοσπέρμου, καρπὸς πινόμενος ὁμοίως·

num ad tertias in aqua decoctum, agarici drachma cum
 vino, dulcis radice infusum potum, rusci sylvestris in-
 fusa radix, damasonii radice drachma cum vino, nuclei
 pinei repurgati cum semine cucumeris et passo, anthylli-
 dis drach. iij. e vino, anthemidis radices ac flores simi-
 liter, aspalathi infusum eodem modo, absinthium infu-
 sum cum aequali portione radice apii, schoenus, aut
 nardus, aut foeniculum ex aqua, baccharidis radix de-
 cocta in aqua, bunii e foliis et radice succus cum meli-
 crato, elichrysi flos cum foliis e vino, serpylli infusum
 similiter, smyrnii radix pota e vino, eryngii radix cum
 semine dauci et vino, hipposelini radix et semen simili-
 ter, cardamomum cum vino vel aqua, calamus aromati-
 cus cum radice graminis et apii semine coctus in aqua,
 cedri baccae cum pipere ex vino potae, cinnamomum
 cum, vino corallii drachma, clinopodii infusum in aqua,
 cupressi foliorum succus ex vino potus, populi albae cor-
 tex cum vino, exonychi, quod et lithospermon dicitur,

αἱματίτης λίθος ἐν οἴνῳ· μαράθρου ἀγέψημα σὺν ὕδατι· μυριόφυλλον ὁμοίως· πτελέας ῥίζα σὺν γλυκεῖ· ὀνόβρυχis ἐν οἴνῳ· οἰνάνθη πόα καὶ ῥίζα· ὄνοι οἱ ὑπὸ ταῖς ὑδρίαις λεῖτοι πινόμενοι· ὄρνιθος ἀπόπατος σὺν οἴνῳ· εἰς δὲ τὸν οὖρητικὸν πόρον ὑποτίθενται πρὸς ἐξουρισκὸν κόρης ἀπὸ κλίνης λεῖτοι· καταπλάσσεται δὲ πρὸς δυσουρίας ὀρόβινον ἄλευρον σὺν ὄξει, καὶ ἐπιθεῖται· ὁμοίως δὲ οὖρα ἄγει μῆλον λεῖον καταπλασθὲν κατὰ τοῦ ἐφηβαίου· ὑποδυμῳόμενα δὲ καὶ οὖρα ἄγει βδέλλιον, ἀρτεμισία, ἀκρίδες, τρίχες ἐλάφου· περιεστλισμένος δὲ ἔστω κύκλωθεν, ἵνα ἀδιάπνευστος ᾗ· περὶ χριε καὶ τὸν δακτύλιον ἀμαρακίνῳ μύρῳ.

Κεφ. ρί. Εἰς ἐγκαθίσματα δὲ ἀποζέννυται ἐπὶ τῶν περὶ τὴν κύστιν διαθέσεων ἀνθεις, δάφνη, κάλαμος ἀρωματίτης, κυπαρίσσου φύλλα.

Κεφ. ριά. Λίθους δὲ τοὺς ἐν κύστει θρύπτει, πινόμενα σὺν οἴνῳ, ἀδιάττον, φιλειταιρίου ῥίζης < β', σμυρνίου σπέρμα· ὄξυμυρσίνης ῥίζα ἐν γλυκεῖ ἀποβριχομένη, καὶ

semen similiter potum, haematites lapis e vino, foeniculi decoctum in aqua, millefolium similiter, ulmi radix cum passo, onobrychis cum vino, oenanthide herba et radix, millepedae, quae sub vasis aquariis degunt, tritae ac potae, limus gallinaceus cum vino. Cimices lectularii contriti urinariae fistulae ad eliciendam urinam induuntur. Imponitur vero contra difficultatem urinae farina crvi cum aceto, et superilligatur: similiter et urinas ciet meum tritum, pectini impositum. Suffumigata quoque urinas movent bdellium, artemisia, locustae et pili cervini: undique vero vestibus cinctum coopertumque esse oportet, cui remedium adhibetur, ut ne sufflitus vapor quaquaversum exhalet atque dissipetur. Sedes etiam amara-cino unguento circumlinatur.

Cap. CX. Ad insessus autem ebulliant in vesicae affectionibus anthemis, laurus, calamus aromaticus et cypressi folia.

Cap. CXI. Calculos vesicae conterunt atque comminunt adiantum, philetacrii seu polemonii radiceis drach. ij., smyrnii semen, rusci radix in passo maccrata, et se-

ὁ καρπὸς σὺν οἴνῳ· ἵππομαράθρου σπέρμα καὶ ἡ ῥίζα, ἀλ-
θαίας ῥίζα καὶ τὸ σπέρμα· ἀλκυονίου μιλησίου ὀβ. β' σὺν
ὑδατι· ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν γλυκεῖ, καὶ τὸ ἐλαιον αὐτῶν·
ἀνθέμιδος τῆς πορφυράνθους τὸ ἄνθος καὶ ἡ ῥίζα· λευκαν-
θέμου ἀπόζεμα· ὀνώνιδος ῥίζα σὺν οἴνῳ καὶ μέλιτι· βδελ-
λίου < α' σὺν οἴνῳ· τριβόλου χλωροῦ καρποῦ χυλός· φή-
νης τοῦ ὀρνέου, ὃ ῥωμαῖστὶ ὀσσίφραγον καλοῦσιν, ἡ κοιλία
ξηρὰ κατ' ὀλίγον πινομένη· γλυχυσίδης ῥώγες πυρροὶ ἐσθιό-
μενοι καὶ πινόμενοι· ἐπὶ δὲ τῶν παίδων λιθιώντων καὶ πρὸς
τὰς ψωριώσας κύστεις ἀρμόζει δάφνης ῥίζης ὁ φλοιός· κυ-
πείρου ἀφέψημα· ατάχης, ἡ φύλλα Ἰνδικά· ὀποπάναξ· τρα-
γάκανθα· γεντιανή· πλατυκύμινον· σπέρμα εὐζώμου καὶ ξαν-
θίου· κωνάριον· ἄλμη· ἐλένιον· ὄρχις κάστορος < α' μετ' οἴ-
νου εὐώδους· κοτυληδόνης ῥίζα καὶ ἡ πόα ἐσθιομένη· καρ-
δαμώμου < α' μετὰ δάφνης ῥίζης τοῦ φλοιοῦ < α' σὺν οἴ-
νῳ· κόμμιος τοῦ ἐξ ἀμυγδάλης πικρᾶς, ἡ ἀμπέλου, ἡ κοκ-
κυμηλέας, μετὰ γλυκείας· ῥίζα ἐφθῇ ἐν οἴνῳ· ἐξωνύχου καρ-
πὸς λεῖος· λίθοι οἱ ἀπὸ τῶν σπόγγων λεῖοι μετ' οἴνου· οὗ-

men eius cum vino, hippomarathri semen et radix, al-
thaeae radix et semen, alcyonii milesii oboli duo ex aqua,
amygdalae amarac cum passo, et ex iisdem oleum, an-
themidis, quae flore est purpureo, et flos et radix, leucan-
themi infusum, ononidis radix cum vino mulso, bdellii
drachma cum vino, tribuli e virenti fructu succus, avis,
quam ossifragum Latini vocant, ventriculus arefactus pau-
latim epotus, paeoniae acini fulvi, tum esitati, tum etiam
poti: (qui quidem puerulis calculo et scabie vesicae labo-
rantibus conveniunt:) lauri e radice cortex, cyperi de-
coctum, nardi indicae et spica et folia, opopanax, traga-
cantha, gentiana, cuminum latum, semen crucae et xan-
thii, nuclei pinci, muria, helenium, castorii drachma
cum vino odorato, umbilici Veneris radix et herba in ci-
bo sumpta, cardamomi drachma una cum aequali ponde-
re corticum radicis lauri e vino: gummi amygdali ama-
rae, aut vitis, aut pruni, cum passo: radix in vino cocta,
exonychi s. lithospermi semen contritum, lapides e spon-
giis triti cum vino, urina taurina pota, parthenii, quod

ρον ταύρου πινόμενον· παρθενίου τῆς λευκανθέμου καλουμένης ἢ πόα· παλιούρου σπέρμα· ἄμωμον ἐσθιόμενον· τοῦτο δὲ καὶ τὰ λιθογόνα ὕδατα καθαίρει συνεψόμενον· σισυμβρίου ἀπόζημα· στρουθίου ῥίζα σὺν πάνακι καὶ καππάρειως ῥίζῃ· καὶ ἐξουρεῖν τὸν λίθον ποιῇ· πολίου ἀπόζημα· λίθος ἰουδαϊκός, τριβόμενος σὺν ὕδατι καὶ πινόμενος· σκολοπένδριος βοτάνη· ἔστι δὲ καὶ διουρητικόν· σχοίνου ἄνθος πινόμενον καθ' ἡμέραν· μυσκέλειδρα⁷⁹ μετὰ ἐλαχίστου κρόκου καὶ σμύρνης ποτιζόμενα σὺν ὕδατι· ἢ μετὰ λιβανωτοῦ ὀλίγου καὶ οἰνομέλιτος πολὺ ἐπιπασσόμενα, ἢ τὸ ἀγέψημα λιβανωτοῦ· ἢ λίθος τῶν ἐξουρηθέντων ὑπ' αὐτῶν τριβείς καὶ ποθεῖς ἐν οἴνῳ.

Κεφ. ριβ'. Οὐρητικὰ δὲ ἔστι καὶ τὰ παραδιδόμενα μὲν πρὸς δυσουρίας καὶ λιθιῶντας· καὶ ταῦτα δὲ πινόμενα σὺν οἴνῳ ὠφελεῖ δυσουροῦντας, καὶ ἐφ' ὧν οὖρα κινῆσαι βουλόμεθα, ὥς ἐπὶ ὑδρωπικῶν καὶ ἰκτερικῶν· ἀκάνθης λευκῆς ῥίζης < α'. ἀκάνθης τῆς παιδέρωτος καλουμένης ῥίζης ὁμοίως· ἀκόρου ῥίζα· τριφυλλίδος καρπός, καὶ ὁ χυλὸς αὐ-

79) Μυόχοδα Hesych., Pollux.

leucanthemon dicitur, herba, paliuri semen, amomum in cibo sumptum: (quod aquas etiam, quae calculos gignunt, emendat, si cum iis coquatur:) sisymbrii infusum. Struthii radix cum panace et capparis radice etiam calculos cum urina pellit: polii infusum, lapis iudaicus tritus cum aqua et potus, scolopendrium herba, quae et urinas ciet: schoeni flos quotidie potus, muscerda cum paucissimo croco et myrrha propinata ex aqua, aut cum paucio ture copia largiore inspersa vino mulso, turis etiam decoctum, ac denique lapis, quem calculo laborans excreverit, tritus e vino potus.

Cap. CXII. Urinas ciet tum quae ad urinae difficultatem et calculos commemoravimus, tum et haec sequentia in vino pota, quae quidem adiuvant non solum urinae difficultate laborantes, sed et ceteros, quibus urinas pellere consultum fuerit, velut hydropicos et arquatos: spinæ albae radice drachma, acanthi pæderotis dicti radice tantundem, acori radix: trifolii semen, succus et

τῆς, καὶ τὸ ἀπόζημα· ἀρκτίου ῥίζα, καὶ τὸ ἀφέψημα αὐ-
 τῆς· ἄρκειον καὶ προσώπειον, ἢ φιλάνθρωπος, ἢ σκορδόνιον,
 ὃ Ῥωμαῖοι περσωνάκειαν καλοῦσι.⁸⁰ ἀκακίας τὸ σπέρμα ἄριστα
 ποιεῖ λιθιῶσι μετὰ πεπέριως καὶ οἰνομέλιτος· Ἀρεταῖος ὄνο-
 σμα⁸¹ ἐν τοῖς νεφριτικοῖς ἔγραψεν· ἡ νάρδου συριακῆς ῥίζα· τραγ-
 ορίγανον· καὶ χυλὸς ὀριγάνου καὶ πετροσελίνου, ἰριως· καρ-
 πὸς σελίνου· κρίθμον· πηγάνου ἀγρίου σπέρμα· κνίδης σπέρ-
 μα· ἀλθαίας τῆς ῥίζης ἀφέψημα, βρυωνίας ῥίζης λευκῆς ἢ
 μελαίνης < α', καὶ ὁ ἀσπάραγος ἐσθιόμενος· ἀμπιλόπρασα
 ἐσθιόμενα· ἄνισον πιτόμενον· ἄνηθον· ἄρου ῥίζα ξηρὰ ἐν
 οἰνομέλιτι ἐφθῇ ἐσθιομένη· καὶ δρακόντιον ὁμοίως· ἀρκιευθί-
 δων ἀφέψημα, καὶ αὐταὶ λιταὶ πιτόμεναι σὺν οἶνῳ· ἀσφοδέλου
 ῥίζης < α' σὺν οἶνῳ· ἄσαρον ὁμοίως· ἀστραγάλου ῥίζα·
 βαλσαύμου καρπὸς < α', καὶ ὁπὸς βαλσαύμου μετὰ γλυκέως·
 τριχομανές· ὑακίνθου ῥίζα· ὑπερικόν· χαμαιδάφνης ἀλιξαν-
 δρίνης ῥίζα· γιγγίδιον· δίκταμνον· βάλανοι δρύϊνοι ἐσθιόμε-
 ναι, καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῶν· ἑλενίου ἀφέψημα· ἐλελισφάκου

80) Diosc. lib. 4. cap. 107.

81) Aret. curat. diut. lib. 2. c. 4. Mutilum caput, ubi forte
 onosma. commendatum fuit.

infusum: arctii radix et eiusdem decoctum, arcium, quod
 et prosopium, aut philanthropos, aut scordonium, Latinis
 personata dicitur: acaciae semen praeclare calculosis pro-
 ficat cum pipere et vino mulso. Aretaeus inter nephriti-
 corum remedia onosma reposuit. Nardi syriacae radix,
 tragoriganum, succus origani, petroselini, iridis: semen
 apii, crithmum, rutae sylvestris semen: urticae semen,
 althaeae radice decoctum, bryoniae albae aut nigrae
 drachma, asparagus in cibo sumptus, ampeloprasum esi-
 tatum, anisum bibitum, anethum, ari radix sicca in mul-
 so cocta et esitata, similiter et dracunculi radix, baccarum
 juniperi decoctum, et ipsae quoque tritae ex vino potae: as-
 phodeli radice drachma cum vino, asarum simili modo, astra-
 gali radix, carpobalsami drachma, opobalsamum cum passo,
 trichomanes, hyacinthi radix, hypericum, lauri alexan-
 drinae radix, gingidium, dictamnus, glandes quernae in
 cibis sumptae, ac carundem decoctum, helenii decoctum,

ἀφέψημα· ἐρέβινθοι ἐσθιόμενοι, καὶ τὸ ἀφέψημα αὐτῶν·
 ἐρυθρόδανον· ἐχίνος θαλάσσιος· θέρμου ῥίζης ἀπόζεμα· θρί-
 δαξ ἐφθῇ, ὡς λάχανον ἐσθιομένη· ἢ θύμον, ἢ θύμβρα· ἵππου-
 ρίδος ῥίζα, καὶ τὰ φύλλα· ἰτέας ὀπός· καπνός· ὁ ἐπὶ ταῖς
 κριθαῖς βρωθεὶς χυλὸς δι' οὔρων ἄγει· καλαμίνθης ἀπόζε-
 μα, κάχρους· κισσὸς αἷμα ἄγει· κόστος, καὶ κρόκος καὶ ἡ ῥί-
 ζα αὐτοῦ μετὰ γλυκέως· κρόμμυα ἐφθά· ληνιστικοῦ ῥίζα
 καὶ ὁ καρπός· λίθοι οἱ ἐκ σπόγγων· μαλαβάθρου φύλλα·
 μελάνθιον· ξιφιδίου ῥίζα ἢ ἄνω· κόρειως καρπὸς σὺν οἴνῳ·
 ὀλοσχοίνου καρπός· ὀνόβρυχis· ὀρίγανον· οὔρον λυγγός⁸²
 λεῖον ἐν ὕδατι· αἰγὸς οὔρον ὁμοίως μετὰ τάρδου στάχους·
 περικλυμένου φύλλα· πέπερι· πήγανον· πίτυος φλοιός· πό-
 λιον· πράσιον· πράσον ἐφθόν· ῥάφανος καὶ τὸ σπέρμα· ῥη-
 τίνη πᾶσα, μάλιστα δὲ σχίνου· σέλινον ὠμόν καὶ ἐφθόν, καὶ
 τὸ σπέρμα αὐτοῦ· σιδηροῖτις, ἢ καὶ Ἡρακλεία· σίσων· ἄσαρον·
 σκίλλης ὀπτῆς < α' σὺν ὀξυμέλιτι· σόγχου ῥίζα καὶ ὁ καρπός·
 στρουθίου ῥίζα· ἰσχυρῶς οὐρητικοί εἰσι στρόβιλοι ἐσθιόμενοι.

82) Dioscor. lib, 2. c. 100.

salviae decoctum, cicer in cibo sumptum, eiusdem deco-
 ctum, rubia, echinus marinus, lupini radice infusum, la-
 ctuca elixa, oleris instar in cibo sumpta, thymus, thym-
 bra, equiseti radix et folia, salicis liquor, fumaria: cre-
 mor hordei assumptus urinas trahit: calaminthae infusum,
 cachrys: hedera etiam sanguinem cum lotio educit: co-
 stus, crocum, huius radix cum passo, cepae elixae, li-
 gustici radix et semen, lapides spongiarum, malabathri
 folia, nigella, gladioli radix superior, corcos semen cum
 vino, holoschoeni semen, onobrychis, origanum, lyncis
 urina trita ex aqua, caprae urina similiter cum spica nar-
 di, periclymeni folia, piper, ruta, pini cortex, polium,
 marrubium, porrum elixum, raphanus eiusdemque se-
 men: resina quaevis, praecipue vero lentiscina: apium,
 seu crudum, seu etiam coctum, ac semen eiusdem, side-
 ritis, quae et Heraclaea dicitur, sison, asarum, scillae to-
 stae drachma cum oxymelite, sonchi radix et semen, stru-
 thii radix: pinci denique nuclei esitati vehementer urinas
 promouent,

Θ Η Ρ Ι Α Κ Α.

Κεφ. ριγ'. Λυσσοδήκτοις δὲ ὠφελεῖ τὸ αἷμα τοῦ λυσσοῦντος κυνὸς ποθέν, καὶ τὸ ἥπαρ αὐτοῦ ὀπτηθέν καὶ βρωθέν· καρκίνων ποταμίων ὀφθαλμοὶ φωχθέντες, καὶ μετὰ ὕδατος ποθέντες κυ. α'. ἢ καὶ ὅλων καέντων τῆς τέφρας < α' ἢ δ'· γεντιανῆς < α', καὶ ἀμπέλου λευκῆς τῆς τέφρας < β' σὺν οἶνῳ λευκῷ ἐπὶ ἡμέρας γ' πινόμενον· καὶ ὁ κυνόδους δὲ τοῦ δακόντος κυνὸς, ἐντεθεὶς εἰς σκυτίδα, καὶ περιφθεὶς βραχίονι, ὠφελεῖ· καὶ λύκιον ποθέν· ἢ ἀριστολογίας καὶ γεντιανῆς καὶ δαρνίδων καὶ σμύρνης ἴσον ἐκάστου ἀναλαβὼν δίδου πιεῖν, ἢ καὶ ἐπὶ τὸ δῆγμα ἐπιτίθει· βάρφαχοι σκευασθέντες καὶ ἐσθιόμενοι· πυτία κυνὸς ἐν ἐψήματι· καταπλάσσειν δὲ δεῖ ἐπὶ τῶν λυσσοδήκτιων τὰ τραύματα τοῖς δυναμένοις τηρεῖν ἐφ' ἱκανὸν τὰ ἔλκη, καὶ μὴ ἔαν ταχέως ἀπουλοῦσθαι· βέλτιον δὲ, εἰ καὶ ἐπὶ παντὶ, εἰς αὐτὰ τὰ κυνόδηκτα παραλαμβανόμενον σκόροδον καθ' ἑαυτὸ, ἢ καὶ σὺν μέλιτι· κνίδος φύλλα σὺν ἁλσίν, ἢ μέλιτι· κρόμμυον

*Theriaca, hoc est contra morsus ictusque
venenatos auxilia.*

Cap. CXIII. Morsis a cane rabioso conferunt haec: sanguis rabidi canis potus, et eiusdem iecur assumi comestum, cancerorum fluviatilium oculi tostii et ex aquae cyatho poti. Aut cineris e canceris integris creinatis drachma una aut altera, gentianae drachma una, cineris vitis albae drach. ij. misceantur, et cum vino albo triduo bibantur. Iuvat et dens caninus rabiosi canis, qui momorderit, folliculo ex aluta inditus et brachio adalligatus: lycium potui datum. Aristolochiae, gentianae, baccarum lauri et myrrhae partes aequales mixtae propinantur, aut etiam vulnere ex morsu imponuntur: apparatus etiam ranarum in cibo sumuntur, uti et canis coagulum in sapa. Vulneribus etiam adhiberi oportet, quae diutius eadem dilatata servant, nec tam cito sinant coire ac cicatrice obduci. Quare consultum fuerit, ut in quovis alio, ita maxime in canis rabiosi morsu allium usurpare, seu per se, seu etiam cum melle. Proficiunt et urticae folia cum

μεθ' ἁλός, ἢ πηγάνου· σίλφιον μεθ' ἁλός· ὁπὸς σιλφίου παττόμενος λεῖος, ἢ καταπλαττόμενος· τάριχος πᾶς· τέφρα κληματίνη σὺν ἐλαίῳ· ἄκτῆς φύλλα σὺν ἁλοῖν· ἀμύγδαλα πικρὰ σὺν μέλιτι· βαλλωτῆς φύλλα, ἢ ἀργογλώσσου σὺν ἁλοῖν· ἡδύοσμον ὁμοίως· κάρυα βασιλικὰ σὺν κρομμύῳ καὶ ἁλοῖ καὶ μέλιτι· μελισσόφυλλον μεθ' ἁλῶν· μυάκων σάρξ· τρίτρον σὺν ὑεῖῳ στέατι· ὀρόβινον μετὰ μέλιτος· οὔρον ἄνθρωπινον καταντλούμενον· πήγανον σὺν ὄξει· πυροὶ ὥμοι μασσηθέντες καὶ ἐπιτεθέντες· σικύου ἡμέρου φύλλα σὺν οἶνῳ· ὁπὸς συκῆς ἐπισταζόμενος, ἢ συκῆς φύλλα· ἢ κράδαι ἀπαλαὶ σὺν μέλιτι· τέφρα συκίνη σὺν κηρωτῇ· ὕος ἄφοδος σὺν ὄξει ἐψηθεῖσα· καὶ τὸ περισκόν μῆλον μασσηθὲν καὶ ἐπιτεθέν.

Κεφ. ριδ'. Ποτὰ δὲ κοινὰ πρὸς ἔρπειτὰ δίδονται πέπερι σὺν ὄξει καὶ μηκωνίῳ· πηγάνου ἀγρίου σπέρμα· πλατάνου σφαιρία ὁμοίως· πολεμωνίου, τοῦ καὶ φιλεταιρίου, < α' σὺν οἶνῳ· πυρίτης ἢ πύρεθρον· πυτία νιβροῦ καὶ λαγωῦ· σαγαπηνοῦ < α'· σελίνου σπέρμα· σκορδίου < β', τοῦ δὲ

sale aut melle, cepa cum sale aut ruta, silphium cum sale, eiusdem liquor, aut tritus inspersus, aut alioqui cataplasmatibus instar applicitus, salsamentum omne, cinis sarmentitius cum oleo, sambuci folia cum sale, amygdalae amarae cum melle, ballotes aut plantaginis folia cum sale, mentha similiter, nuces iuglandes cum cepa, sale et melle: apiastrum cum sale, mytulorum caro, nitrum cum suillo adipe, farina ervi cum melle, urina humana affusa pro fotu, ruta cum aceto, triticum crūdum mansum et impositum, cucumeris sativi folia cum vino: sici liquor instillatus, eiusdem folia aut tenelli surculi cum melle: cinis ficulneus cum cerato, succerda cum aceto cocta. Persicum denique malum commanducatum et impositum.

Cap. CXIV. Ad quosvis serpentium morsus communia haec remedia potui dantur: piper cum aceto et meconio, rutae sylvestris semen, platani globuli similiter: polemonii, quod et philetaerium appellatur, drachma cum vino: pyritis seu pyrethrum, coagulum hinnuli ac leporis, sagapeni drachma, apii semen, scordii drachmae

χυλίσματος < α' σπαργανίου ῥίζα καὶ ὁ καρπός· συκαμίνου ὀπός· τεύκριον· τευκρίου ῥίζης χυλός· ταῦτα σὺν οἴνῳ λαμβανόμενα· πυρίτης, κὰν ὑποζύγιον δηχθῇ, ἐγχυθεὶς διὰ στόματος σὺν οἴνῳ, ὑγιάζει.

Κεφ. ριέ'. Πρὸς δὲ τὰ τῶν ἔχειων δῆγματα τῶν σὺν οἴνῳ λαμβανομένων, καὶ ἐν τροφῇς μέρει, ἀντυτικώτατον βοήθημα ἐπ' αὐτῶν ἢ σκοροδοφαγία καὶ ἀκρατοποσία· ὥστε ἂν ὑπομένη τις πλείονα βρωσιν καὶ πόσιν, μὴ χορίζειν ἄλλου βοηθήματος· ποιεῖ καὶ χελώνης θαλασσίας αἷμα ξηρὸν σὺν κυμίνῳ ἀγρίῳ· πυτία λαγωῦ· αἰδοῖον ἐλάφου ἄρρενος < α' ξηρά· ἀκάνθης λευκῆς (σπέρμα)· συκῆς φύλλα· ἀκόρου ῥίζα καὶ φύλλα· ἔχιον· χαμαίδρωψ·⁸³ τάρδου συριακοῦ ῥίζα· ἀριστολοχίας μακρᾶς ῥίζα· σμύρνιον· ἀπαρίνης χυλός· λιβανωτίδος ῥίζα· πηγάνου ἀγρίου ῥίζα· βρουωνίας λευκῆς ἢ μελαίνης ῥίζα· ἀμπελόπρασον ἐσθιόμενον· ἀγαρικοῦ < α' ἀναγαλλίδος χυλός· ἄνισον· περιστερεῶνος ῥίζα· ἀσπαράγου ἀφέψημα, ἢ σπέρμα· ἀρκευθίδες· ἀσφοδέλου ῥίζης

83) Diosc. lib. 3. c. 102.

duae, densati vero eiusdem succi drachma una, sparganii radix et semen, sycomori liquor, teucrium, radicis teucrii succus: haec porro cum vino sumenda. Pyritis vero etiam iumentorum ex morsu vulnera per os infusa sanat.

Cap. CXV. Inter ea, quae contra viperarum morsus in cibo potuque ex vino sumuntur, praesentissimum atque efficacissimum praestant auxilium alliorum esus et meraci potio, ita ut, si quis frequentius et largiore copia illis utatur, haudquaquam alio egeat remedio. Facit et praeclare testudinis marinae sanguis exsiccatus cum sylvestri cumino, coagulum leporis, cervi maris pudendum aridum drachmae unius pondere, spinae albae [semen], ficulnea folia, acori radix et folia, chamaedrops, nardi syriacae radix, smyrnium, aparinae succus, libanotidis radix, rutae sylvestris radix, bryoniae tam albae quam nigrae radix, ampeloprasum in cibo sumptum, agarici drachma, anagallidis succus, anisum, verbenacae radix, asparagi decoctum, aut semen, iuniperi baccae, asphodeli

< γ' ασκληπιάδος ῥίζα· ἀστέρος ἄττικοῦ τὸ ἄνθος· ἀτρακτυλίδος ἄνθη καὶ τὰ φύλλα, ὅσον < α', μετὰ πεπέρειω· πιστάκια λιῖα πινόμενα, βάτραχοι ζσημευθέντες καὶ ἐσθιόμενοι· βαλσάμου ὁποῦ ἢ καρποῦ < α', ἢ βδελλίου < α' ἢ γαλὴν σκελετεύσας καὶ ξηράνας, δίδου < β'· γεντιανῆς ῥίζης < β' μετὰ δυοῖν ὀβολοῖν πεπέρειω καὶ πηγάνου· τοῦ δὲ χυλοῦ < α' γῆς σαμίας τοῦ ἀστέρος < β'· δαύκου σπέρματος < β'· ἐγκέφαλος ἀλεκτορίδων πινόμενος· βάλανοι δρυῖνοι ἐσθιόμενοι· ἱρίδος < β'· ἑλενίου ἀπόζυμα· ἐλαφοβόσκου ῥίζα καὶ σπέρμα· ἐλιχρύσου ἀπόζυμα· ἐρπύλλου ἀπόζυμα· ἐρυθροδάτου φύλλα καὶ καυλοί· ἐχίου ῥίζα, καὶ καυλὸς, καὶ φύλλα, καὶ σπέρμα· τριφυλλίδος σπέρματος < α', καὶ τὰ φύλλα ὁμοίως· τραγορίγανος· ἥπαρ κάπρου λιῖον ἐν οἴνῳ· ἡρύγγης ῥίζης < α' μετὰ σταφυλίνου σπέρματος· ἵππομαράθρου ῥίζα καὶ σπέρμα· ἄμωμον, καὶ κασσία· καρδάμωμον, καὶ καρκίνοι ποτάμιοι λιῖτοι, σὺν γάλακτος διεθέντες· ἥττον δὲ οἱ θαλάσσιοι· κέστρου φύλλων < β'· κιννάμωμον· κλινόποδιου ἀπόζυμα· κόστου < β' μετὰ πεπέρειω ὀβολῶν β'· ὀρίγανος

radicis drach. iij., asclepiadis radix, asteris attici flos: atractylidis flores et folia drachmae pondere cum piperis: pistacia trita pota, ranac in iure elixae ac esitatae, balsami liquoris aut seminis drachma, bdellii drachma, mustelae inveteratae et exsiccatae drach. ij., gentianae radicis drachm. ij. cum duobus piperis obolis et ruta: succi autem drachm. j., asteris samii drachm. ij., seminis dauci drachm. ij., cerebrum gallinaceum potum, glandes quernae esitatae, iridis drachm. ij., helenii decoctum, pastinacae radix et semen, elichrysi infusum, itidemque serpylli, rubiae folia et caules: echii radix, folia, caulis et semen: seminis trifolii drachma, et folia similiter: tragonum, apri iecur tritum in vino, eryngii radicis drachma cum semine dauci, hippomarathri radix et semen, amomum, cassia, cardamomum: cancri fluviatiles triti cum lacte dissoluti: itemque marini, sed illis minus efficaces: betonicae foliorum drachm. ij., cinnamomum, clinopodii decoctum, costi drachm. ij. cum totidem piperis obolis, origanum heracleoticum, ac eius infusum,

ήρακλεωτική, καὶ τὸ ἀπόξιμα αὐτῆς· κράμβης χυλός· κυκλαμίνου ῥίζα· κυπαρίσσου σφαιρία· κύμινον ἥμερον καὶ τὸ ἄγριον· λαγωῦ πύτια καὶ τεβροῦ· λεοντοπετάλου ῥίζα· μυρικής ἀπόξιμα· μαράθρου σπέρμα· μυρρῖδος ῥίζα· αἱματίτης λίθος σὺν οἶνῳ· ἀριστολοχίας ῥίζης, σμύρνης, διαφνίδων, γεντιανῆς, ἴσον ἐκάστων μέλιτι ἀναληφθὲν πίνεται, καὶ ἐπὶ τὴν πληγὴν ἐπιτίθεται· μελίας φύλλα σὺν οἶνῳ, ἥ ὁ χυλὸς αὐτῶν, κἄν ἤδη ἀποθνήσκει· οὖρον τὸ ἴδιον ποθὲν καὶ ἐπιτεθὲν μεγάλως ὠφελεῖ· ἥ ἄγχουσα· πλατάνου καρπός· κάρδαμον· κυπάρισσος· πίτυος φλοιός σὺν οἶνῳ· ἡλιοτρόπιον.

Κεφ. ριζ'. Κεράσταις δὲ ἰδίως ἀρμόζει ἄμμιως < β' μετὰ σμύρνης καὶ οἶνου.

Κεφ. ριζ'. Καταπλάσσεται δὲ προσεχῶς τριφυλλίδος φύλλα· μελίας φύλλα· πήγανον· καλαμίνθης φύλλα· λινόσπερμον σὺν ἁλσὶν ἢ ὀριγάνῳ καὶ μέλιτι· πρὸς κεράστας καὶ ὄρνιθες ἀνασχισθεῖσαι ζῶσαι καὶ ἐπιτεθεῖσαι θερμαί· ἀλλάσσειν δὲ δεῖ συνέχῳς· ἀπόπατος αἰγὸς ἐψηθεῖσα ἐν ὄξει· ἀρι-

brassicae succus, cyclaminis radix, cupressi globuli, cuminum, tum sativum, tum et agreste, leporis atque hinniuli coagulum, leontopetali radix, tamaricis infusum, foeniculi semen, myrrhidis radix, lapis haematites cum vino. Aristolochiae radicis, myrrhae, baccarum lauri, gentianae partes aequales excipiuntur melle, atque conflatum ex iis medicamentum et potui datur, et vulnere imponitur. Fraxini folia ex vino, ac eorundem succus etiam moribundo prosunt. Urina propria pota, et imposita magnifice iuvat: nec non et anchusa, platani fructus, nasturtium, cupressus, pini cortex cum vino, heliotropium.

Cap. CXVI. Privatim vero cerastae morsui adversantur ammeos drachm. ij. cum myrrha et vino.

Cap. CXVII. Adhibentur vero, ita ut adhaerescant, trifolii folia, fraxini folia, ruta, calaminthae folia, lini semen cum sale, vel origano ac melle: gallinae vivae dissectae et adhuc calentes impositae: sed in ipsarum locum alias subinde sufficere oportet: simus caprinus coctus in

στολοχίας μακρᾶς ἢ ῥίζα μετὰ ὕδατος· ἀσφοδέλου ῥίζα, ἄν-
θη, φύλλα, σὺν οἴνῳ· κεδρία ἢ πίσσα ὑγρὰ σὺν ἅλσι, καὶ
πρὸς κεράστας· δάφνης φύλλα σὺν ἐλαίῳ ἐψηθέντα· ἐρείκης
φύλλα σὺν οἴνῳ· ἐχίου φύλλα ὁμοίως· τρυῖς οἴνου μετὰ ἁλ-
φίτου καὶ ὄξους· κρόμνυα ὁμοίως· ὀρόβινον σὺν οἴνῳ· πη-
γάνου φύλλα μεθ' ἁλὸς καὶ μέλιτος· πίτυρα ἐν ὄξει ἐψηθέν-
τα· πράσον καρτόν· ῥαφάνου φλοιὸς σὺν μέλιτι· σάμψυχον
σὺν ἅλσι καὶ ὄξει· σκίλλα ἐψηθεῖσα ἐν ὄξει· σκόροδα ἐν
ὄξει· τέγρα πᾶσα ἐν ὄξει, καὶ μάλιστα ἀπὸ κράμβης, ἢ με-
λίσ· κυταντλεῖται δὲ ἐπὶ τῶν ἰοβόλων τριφυλλίδος ἀπόζε-
μα· ἐπὶ δὲ τῆς πληγῆς ἰδίως βούτυρον ἐπιτιθέμενον· ἀβρό-
τονον λεῖον μετ' οἴνου, ἄγρου φύλλα, ἀδιάντον· ἔλκοι δὲ
τὴν ἐπιφάνειαν, ἐὰν ἐπὶ πολὺ ἐάσῃς, γῆς παρίνης⁸⁴ φύλ-
λα· πινέτωσαν δὲ ἐν ὄξυμέλιτι.

Κεφ. ριή'. Πρὸς δὲ αἰμοῦροῖδος (καὶ προσητῆρος) δῆ-
γματα ὠφελεῖ ἀνδράχνη καταπλασσομένη, ἀρνόγλωσσον, πε-
ριστεριῶνος φύλλα· αὐτοῦ τοῦ θηρίου καεῖσα ἢ κεφαλὴ καὶ

84) Diosc. lib. 2. c. 207. Cum ῥητίνης lectio sit corrupta, sub-
stitui ἀνεμώνης synonymon.

aceto, aristolochiae longae radix cum aqua: asphodeli ra-
dix, flores et folia cum vino: cedria aut pix liquida cum
sale, quae et contra cerastae morsum valet: lauri folia
cum oleo cocta, ericae folia cum vino, echii folia simili-
ter, faex vini cum polenta et aceto, cepae similiter, er-
vi farina cum vino, rutae folia cum sale et melle, fur-
fures in aceto decocti, porrum sectivum, raphani cortex
cum melle, sampsuchum cum sale et aceto, scilla in ac-
eto cocta, allia cum aceto: cinis omnis cum aceto: maxi-
me vero e brassica vel fraxino. Foventur et a virulentis
animantibus inflicta vulnera trifolii infuso: peculiariter
autem ipsis vulneribus butyrum imponitur: abrotanum
tritum cum vino, folia viticis, adiantum. Summam vero
cutem ulccrant, si diutius reliqueris, anemones folia:
bibantur et ex aceto mulso.

Cap. CXVIII. Contra haemorrhoidis [ac presteris]
morsus haec conveniunt: portulaca imposita, plantago,
verbenacae folia, ipsius serpentis caput crematum et im-

ἐπιτεθῆσα· ὕσσωπον· ἄσβεστος· σκόροδον λευκόν· πράσον·
πήγανον· κνίδη· κάρδαμον, καὶ σπέρμα· σκόροδον λεῖον σὺν
οἴνῳ ποθέν· ἀσταγίδες ἐσθιόμεναι· νεοσσοὶ ὠμοὶ ἐσθιόμενοι
σὺν οἴνῳ.

Κεφ. ριθ'. Ἐπὶ δὲ πρηστῆρος ὠμοτάριχος θύννος πο-
λὺς ἐσθιόμενος· δεῖ δὲ οἶνον πολὺν ἐπιπίνοντας ἐμεῖν.

Κεφ. ρκ'. Ἐπὶ δὲ ἀσπίδος ἢ πτυάδος κόρυς ζ' ἢ ἡ
καταποθέντις ὠφειλοῦσιν· ὄξος πινόμενον· συνεχῆς διέγερσις,
πληγαὶ, κίνησις ὅλου τοῦ σώματος· καταντλεῖται δὲ ὠφελί-
μως θάλασσα θερμή.

Κεφ. ρκα'. Πρὸς πληγὰς σκορπίων, καὶ φαλαγγίων,
καὶ σφηκῶν, καὶ μελισσῶν, ποτὰ σὺν οἴνῳ λαμβανόμενα·
ἀβρότονον· ἀγαρικοῦ < α'· ἀγηράτου σπέρμα· ἀδιαντον·
αἰζῶνον· σκορπιοειδές, ἰδίως πρὸς σκορπίου πληγὴν· ἔρπυλ-
λος· ἀλθαίας ῥίζης < α'· λυχνίδος σπέρμα, ἰδίως δὲ πρὸς
φαλάγγια· συκαμίνου ῥίζης ὅπὸν δῶς πιεῖν, ἢ σταγίδας·
ὄξαλίδος ὁ καρπὸς καὶ ἡ ῥίζα· ὄνογύρου < δ'· ἄμμεως <
β' ἐξόχως ποιεῖ· ἀσφοδέλου καρπὸς, καὶ τὸ ἄνθος ποθέν·

positum, hyssopus, calx viva, allium candidum, por-
rum, ruta, urtica, nasturtium et eius semen, allium tri-
tum ex vino potum, uvae passae esitatae, pulli crudi
cum vino in cibo sumpti.

Cap. CXIX. In presteris morsu conditanei thunni
caro abunde comesta auxiliatur, sed vino copioso deinde
superbito vomitus concitandus est.

Cap. CXX. Ad aspidis aut ptyadis morsum cimi-
ces septem octove devorati iuvant, acetum bibitum, assi-
duae excitationes, percussiones et totius corporis agita-
tiones. Utiliter etiam aqua marina calens perfunditur.

Cap. CXXI. Ad scorpionum, phalangiorum, ve-
sparum et apum ictus haec e vino bibuntur: abrotanum,
agarici drachma, agerati semen, adiantum, sempervivum,
scorpioides, (quod scorpionis ictui privatim adversatur,) serpyllum,
althaeae radicis drachma, lychnidis semen,
(quod peculiariter phalangiis resistit,) sycamini radicis li-
quor potui datus, oxalidis semen et radix, onogyri drach.
iiij., ammeos drach. ij. eximie iuvant: asphodeli semen et

ὑακίνθου ῥίζα· χαμαίδρουός ἀπόξιμα, καὶ ὁ χυλός· γλήχων· ἱριδος < β'· θρίδακός ἀγρίας σπέρμα· ὑπερικόν· κορία σύ- κινη· κισσοῦ ῥίζης χυλός σὺν ὄξει· κυπαρίσσου σφαιρία σὺν οἴνῳ· μαλάχης ζωμός πινόμενος, καὶ αὐτὴ ἐφθῇ ἐσθιομένη· μελανθίου < α'· μελισσόφυλλον, καὶ ὁ χυλός αὐτοῦ· σόγχος ἐσθιόμενος· μύρτα χλωρά· μυρίκης καρποῦ < α'· πηγάνου σπέρμα· πολύγονον, καὶ ὁ χυλός· τερεβίνθου καρπός· δαφ- νίδες λείαι· σκορπίουρον· καρδάμων· ἀναγαλλίδος χυλός· σκόροδα ἐσθιόμενα, ἐπεὶ ψύξιν ἐπιφέρουσι σκορπίων πληγαί· ἢ ὑοσκυάμου ἀπόξιμα, ἢ ἀπόβριγμα σὺν οἴνῳ, ἁρμόζει πιεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ σκορπίος ὅπτος βρωθεὶς· ἀσβόλη ἀπὸ τῆς κα- πνοδόχης μετ' οἴνου πινομένη.

Κεφ. ρκβ'. Καταπλασσόμενα δὲ ἁρμόζει σκορπιοπλή- κτοις, καὶ μελισσῶν, καὶ σφηκῶν, καὶ φαλαγγίων πληγαῖς ταῦτα· βόλβιτον καταπλασθέν· ἔρφυλλον· ἄλλες λιῖοι σὺν ὄξει· ἄμωμον μετὰ ὠκίμου· ἀλθαίας φύλλα ἐφθὰ μετὰ ἐλαίου ὀλίγου μίγντα· τάριχος πᾶς καταπλασσόμενος· ἡλιο- τρόπιον, τὸ καὶ σκορπίουρον καλούμενον· κόνυζα· ὀρίγανον,

flos in potu: hyacinthi radix, chamaedryos decoctum et succus, pulegium, iridis drach. ij., lactucae agrestis semen, hypericum, lixivium e ficu, radicis hederac succus cum aceto, cupressi globuli cum vino: malvac ius epotum, et ipsa elixa in cibo sumpta: melanthii drachma, melisso- phyllon et eius succus, sonchus in cibo sumptus, virides myrti baccac, tamaricis seminis drachma, rutae semen, polygonon et eius succus, terebinthi fructus, lauri baccac contritae, scorpiurus, cardamomum, anagallidis succus, allia esitata: (quoniam refrigerationem inferunt scorpio- num ictus:) hyoscyami infusum cum vino, ipse scorpius assus in cibo sumptus: fuligo denique e camino cum vi- no pota.

Cap. CXXII. Ad scorpionum, apum, vesparumquo et phalangiorum ictus haec applicita conveniunt: finum bubulum, serpyllum, sal tritus cum aceto, amomum cum ocimo, althaeae folia elixa, oleo paucio admixta, salsamen- tum quodvis adhibitum: heliotropium, quod et scor- piuron nominant: conyza, origanum, lilii folia, cycla-

κρίνου φύλλα· κυκλάμινον· πάνακος ἀσκληπιοῦ ἄνθη, καὶ τὰ φύλλα χειρωνίου· πόλιον σὺν ὄξει· δάφνης φύλλα ξηρά· ὁπὸς συκῆς ἐνσταζόμενος· μαλάχης φύλλα ἐφθὰ καὶ ὠμά· συκαμίνου φύλλα· σισύμβριον, ἢ καρδαμίνην σὺν ὄξει· μελισσόφυλλον· γλόμος σὺν ὄξει· χαμαίδρους ὁμοίως· κυπάρισσος μασσηθεῖσα ὑπὸ νήστεώς τις, καὶ ἐπιτεθεῖσα· μῦες οἱ κατοικίδιοι ἀνασχισθέντες καὶ ἐπιτιθέμενοι· τυρὸς ἄλμυρὸς καταπλασσύμενος· κοχλίας λεῖος σὺν ὀστράκῳ· ἀσκαλαβώτης παραχοῆμα ἀνασχισθεὶς καὶ ἐπιτεθείς· θεῖον ἄπυρον ἀναληφθὲν ῥητίνῃ τερμινθίνῃ καὶ ἐπιτεθέν· γεντιανῆς ῥίζα ὁμοίως· ἄγρωστις λεία ἐπιτεθεῖσα παραχοῆμα παύει· ποιτὶ καὶ αὐτὸς ὁ σκορπίος λεῖος ἐπιπλασθεὶς· σαῦρος ἀρουραῖος ἀνασχισθεὶς καὶ ἐπιτεθείς· σόγχου ῥίζα σὺν κράμβης χυλῷ· συκαμίνου ὁπός. Καταντλείται δὲ ὠφελίμως θαλάσση ζεστῇ· καὶ εἰς θερμὸν δὲ ἔλαιον ὁ πεπληγὸς τόπος καθιέσθω.

Κεφ. ρχγ'. Πρὸς σκολοπένδρας καὶ μυγαλῆς δῆγματα καταπλάσσονται ἄλεις σὺν πίσσῃ καὶ κιδρία καὶ μέλιτι· σκόροdon μετὰ συκῆς φύλλων καὶ κυμίνου· καλαμίνθης φύλλα·

minus, panacis asclepii flores et folia chironii: polium cum aceto, lauri folia sicca, fici arboris lac instillatum, malvae folia cocta ac etiamnum cruda, sycamini folia, sisymbrium aut cardamine cum aceto, melissophyllum, verbascum cum aceto, chamaedrys similiter, cypressus a ieiuno quopiam commanducata et imposita, mures domestici dissecti et impositi, caseus salsus applicitus, cochlea contrita cum sua testa, stellio confestim dissectus et impositus, sulphur vivum, resina exceptum terebinthina et impositum, gentianae radix similiter: gramen tritum et impositum protinus auxiliatur: iuvat et ipse scorpius tritus et illitus, lacertus campestris dissectus et impositus, sonchi radix cum brassicae succo, sycomori liquor. Fovetur et affecta pars aqua marina fervefacta: quin et eadem calenti oleo immittitur.

Cap. CXXIII. Ad scolopendrae et muris aranei morsus haec pro cataplasmate adhibentur: sal cum pice, cedria et melle: allium cum ficus foliis et cumino, cala-

κριθὴ κεκαυμένη σὺν ὄξει· σκόροδον καὶ ἀκρέμονες συκῆς καὶ γύλλα μετὰ ὀροβίνου ἀλεύρου καὶ οἴνου· πρὸς δὲ τὴν μυγαλὴν αὐτὴ ἢ μυγαλῇ ταχέως τριβεῖσα σὺν οἴνῳ καὶ ποθεῖσα· πίνεται δὲ κοινῶς πρὸς ἀμφοτέρω ἀψίνθιον σὺν οἴνῳ· ἡδυόσμου ἀπόζεμα σὺν οἴνῳ· δρακοντίου ῥίζαν λειοτριβήσας μετὰ οἴνου καὶ ἐλαίου πότιζε· ἢ ὑγρόπισσον μετὰ θερμοπυρίας ζυμώσας ἐπίπλασσε, καὶ ἰᾶται.

Κεφ. ρκδ'. Πρὸς δὲ τρυγόνος θαλασσίας πληγὴν καταπλάσσεται ὠφελίμως φακὸς μετὰ μέλιτος λιῖος.

Κεφ. ρκε'. Πρὸς δὲ δράκοντος θαλασσίου πληγὴν αὐτὸς ὁ δράκων ἀναπτυχθεὶς καὶ ἐπιτεθείς· καὶ ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ πινόμενος, καὶ τῇ πληγῇ οὖρον ἀνθρώπινον καταπληθέν· ἔρπυλλον καταπρασθέν.

Κεφ. ρκς'. Σκορπίου θαλασσίου πληγὴν ἰᾶται θεῖον ἄπυρον σὺν ὄξει ἀνατριβόμενον· ἢ τρίγλα ἀνασχισθεῖσα καὶ ἐπιτεθεῖσα· δαφνίδες τριῖς πινόμεναι.

Κεφ. ρκζ'. Ἀσκαλαβώτου δῆγμα ἰᾶται σήσαμον.

minthae folia, hordeum ustum cum aceto: allium cum tenellis ficus surculis et foliis, farina ervi ac vino. Privatim vero ad muris aranci morsus facit mus ipse araneus statim contritus in vino et potus. Communiter vero ad utriusque morsus haec bibuntur: absinthium cum vino, menthae infusum cum vino: dracunculi radix trita cum vino et oleo etiam propinatur. Pix vero liquida cum calido fomento subacta et illita sanat.

Cap. CXXIV. Ad pastinacae marinae ictum utiliter imponitur lens cum melle contrita.

Cap. CXXV. Ad marini draconis ictum draco ipse divulsus et impositus iuvat, nec non et cerebrum eius epotum: vulnus quoque ipsum urina humana fovetur: imponitur et serpyllum.

Cap. CXXVI. Vulneri ex marini scorpionis ictu medetur sulphur vivum cum aceto contritum, aut mullus in longitudinem fissus et impositus. Tres quoque lauri baccae bibuntur.

Cap. CXXVII. Stellionis morsui sesamum medetur.

Κεφ. ρκγ'. Διώκει δὲ τὰ θηρία ὑποστρωννύμενα ἄβρο-
τογον, ἄγνος, ἔχιον, καλαμίνθη, κόνυζα, ὀρίγανον, ἔρπαι-
λον, πόλιον, ἀσφόδελος· θυμιώμενα δὲ ἄγνου φύλλα, ἄ-
σφαλτον, βδέλλιον, ἐλάφου κέρας, καλαμίνθη, καρδάμωμον,
χαλβάνη, καστόριον, κόνυζα· κυπαρίσσου ἢ κέδρου πρίσμα-
τα· γαγάτης λίθος· λυσιμάχιος· μελάνθιον· πευκέδακον· σα-
γαπηνόν· πόλιον.

Κεφ. ρκδ'. Κτείνει δὲ θηρία προστεθέντα χαλβάνη
σὺν σφονδυλίῳ καὶ ἐλαίῳ· καρκίνοι ποθέντες σὺν ὠκίμῳ, καὶ
προστεθέντες, σκορπίους κτείνουσι· λυχνὶς ἄγρία παρατεθεῖσα
σκορπίους σκοτίζει· σταφυλίνου ἄγρίου σπέρμα προστεθέν.

Κεφ. ρλ'. Συγχοιόμενα δὲ κωλύει θηρία προσάγειν,
καὶ διώκει· ἄλθαίας καρπὸς μετὰ ἐλαίου καὶ ὄξους· δαφνί-
δες σὺν ἐλαίῳ καὶ ὄξει· χαλβάνη, καὶ κεδρίδες σὺν ἐλαφτίῳ
μυελῷ, ἢ στέατι· πάνακος ἀσκληπιοῦ καρπὸς καὶ ἄνθη
σὺν ἐλαίῳ καὶ ὀπῷ· μαλάχης φύλλα λεῖα σὺν ἐλαίῳ ἄλει-
ψάμενος, ἄπληκτος ὑπὸ σφηκῶν καὶ μελιττῶν διαμένει·

Cap. CXXVIII. Serpentes ceterasque venenatas
bestias substrata fugant haec: abrotanum, vitex, echium,
calamintha, conyza, origanum, serpyllum, polium, aspho-
delus. Suffitu vero haec: viticis folia, bitumen, bdel-
lium, cornu cervinum, calamintha, cardamomum, galba-
num, castorium, conyza, cupressi vel cedri ramenta, ga-
gates lapis, lysimachia, melanthium, peucedanum, saga-
penum, polium.

Cap. CXXIX. Admota vero haec venenatas bestias
interimunt: galbanum cum sphondylis et oleo, cancri cum
ocimo poti, itemque appositi scorpiones necant. Lych-
nis sylvestris apposita scorpiones obtenebrat. Facit et syl-
vestris dauci semen appositum.

Cap. CXXX. Illita vero haec venenatas bestias ar-
cent ac etiamnum abigunt: althaeae semen cum oleo et
aceto, lauri baccae cum oleo et aceto, galbanum et cedri
baccae cum cervi medulla aut adipe, panacis asclepii se-
men et flores cum oleo et [laserpitii] liquore. Malvas
foliis tritis ex oleo si quis perungatur, a vespis et apibus

ποιοῦσι καὶ κάμπαι αἱ ἐπὶ τῶν λαχάνων σὺν ἐλαίῳ συγχριό-
μεναι.

Κεφ. ρλα'. Ἀδήκτους δὲ ἀπὸ τῶν ἐρπετῶν τηρεῖ ἐλά-
θου ἄρρενος αἰδοίου ξηροῦ < α', πινομένη σὺν οἴῳ· ἐχίου
ρίζα προποθεῖσα· σταφυλίνου ἀγρίου σπέρμα βρωθέν· δρα-
κοντίου ῥίζης χυλῶ ἔάν τις συγχρίσῃ τὰς χεῖρας, ἄροι ἂν ὁ
τοιοῦτος ἀλύπως ἐχίδνας· ἢ πευκιδάτου ὁπὸς ὅλος συγχρί-
σεται.

Κεφ. ρλβ'. Ἐνδέματα καὶ ἀντιπαθῇ πρὸς σκορπίους
καὶ θηρία· ἱστορεῖται ὠφελεῖν πρὸς σκορπιοπλήκτους ἡλιο-
τροπίου τοῦ μεγάλου τοῦ σκορπιούρου ἢ ῥίζα περιεπτομένη.
Νεκροῖ δὲ σκορπίον ἀκόνιτον προσαχθέν· ἐγείρει δὲ ἐλλέβο-
ρος λευκός· ἀκάνθης λευκῆς σπέρμα περιεπτόμενον. Θηρία
διώκει λίθος ὀφίτης περιεπτόμενος. Ἀπόνους ποιεῖ μυελὸς
ἐλάφιος περιχριόμενος. Ὁξαλίδος ῥίζα προστεθεῖσα, φιλε-
ταιρίου ῥίζα περιεφθεῖσα, ὑπὸ σκορπίου κωλύει ὅλως τε
πάσχειν.

minime ferietur: ab iisdem etiam tuentur crucae, quae in
oleribus nascuntur, ex oleo inunctae.

Cap. CXXXI. A serpentium morsibus tutos haec
praestant atque praemununt: genitalis sicci e cervo ma-
sculo drachma e vino pota, echii radix praebibita, dauci
sylvestris semen devoratum. Draunculi radice succo si
quis manus inunxerit, tuto ac citra offensionem viperas
apprehendet, uti et qui peucedani liquore corpus univer-
sum perunxerit.

Cap. CXXXII. Sunt et amuleta, quae scorpionibus
venenatisque bestiis adversantur: ac heliotropii quidem
maioris, quod scorpiurum vocant, radix alligata ictis a
scorpione salutaris perhibetur. Scorpius admoto aconito
quasi moriturus torpescit, idemque apposito helleboro al-
bo velut ad vitam revocatur. Valet et spinæ albae se-
men e collo suspensum. Fugat et venenatas bestias ophi-
tes lapis adalligatus. Incolumes et inoffensos praestat
medulla cervina circumlita: oxalidis radix admota, iti-
demque philetaerii radix adalligata, ne quis a scorpio
laedatur noxamve sentiat, omnino prohibent.

Κεφ. ρλγ'. Κώνωπας δὲ οὐκ ἐᾷ προσέρχεσθαι συγ-
χρίομενον ἀψίνθιον σὺν ἐλαίῳ· θυμιάμενα δὲ κότυζα, κυ-
παρίσσου σφαιρία καὶ κόμη καὶ κρίσματα· βόλβιτον.

Κεφ. ρλδ'. Βδέλλας δὲ τὰς προσκυόμενας παρισθμίοις
καὶ καταπόσει καὶ στομάχῳ ἀποβάλλει ἄλλη καταρρόφου-
μένη· ὄξος· ὁπὸς σιλφίου, μετὰ ὄξους ἀναγαργαρισθεῖς, ἢ
καταρρόφούμενος· ἢ βούτυρον καὶ ὄξος μίξας καὶ πυρώσας
σίδηρον, βάψον αὐτὸ εἰς αὐτὰ, καὶ δὸς πιεῖν, καὶ ἐκβαί-
νει ἢ βδέλλα· ἢ ὀπόφυλλον· ἢ χάλκανθον σὺν ὄξει ἀναγαρ-
γαρισθέν· ἢ λαβὼν στυπτηρίαν σχιστὴν τρίψας καλῶς, ἐμ-
φύσησον τοῦ ἔχοντος βδέλλας στόματι, καὶ ἐξιλεύσονται· ἢ
χυλὸς ἀναγαλλίδος πινόμενος· ἢ ὄξος δοιμὸν μετὰ θύμου
λειήναντες πινέτωσαν· ἢ νίτρω καὶ ἁλσί σὺν ὕδατι ἀναγαρ-
γαρίζεσθωσαν. Ἐκβαλεῖς δὲ, ἐὰν ἐμβιβάσας ἐν βαλανείῳ εἰς
ἔμβασιν, διδῶς ὕδωρ ψυχρὸν λίαν ἐν τῷ στόματι διακρατεῖν·
ἐλεύσονται γὰρ ἐπὶ τὸ ψυχρὸν ἐκπυροῦμεναι· καὶ μετὰ τὸ
ἀναγαργαρίζεσθαι τινι τῶν προειρημένων, περιχανάτω τὴν
ἐκ τοῦ ὕδατος ἰλύν· πρὸς γὰρ τὴν ὁσμὴν ἐτεχθήσονται.

Cap. CXXXIII. Culices ad volatu arcet absinthium
cum oleo inunctum. Idem praestant suffitu conyza, cu-
pressi globuli, coma, ipsaque ramenta; denique et bubu-
lum stercus.

Cap. CXXXIV. Hirudines tonsillis, gulae et ori
ventriculi adhaerentes excutiunt absorpta muria, ace-
tum: itemque silphii liquor ex aceto gargarizatus, aut sor-
bitione haustus. Aliud: in aceto et butyro mixtis ferrum
ignitum ubi exstinxeris, ea propinato, et prodibit hiru-
do. Aliud: silphii semen aut chalcanthus cum aceto gar-
garizato. Aliud: alumen scissile probe tritum inspirato
in os habentis hirudines, et exhibunt. Prodest et anagal-
lidis succus epotus, vel haustum acetum acre, in quo
thymum intritum sit, itemque nitrum cum sale ex aqua
gargarizatum. Eiicies vero, si in aquae calidae solium
demisso frigidissimam aquam ore continendam exhibue-
ris: sic enim calore offensae, protinus ad frigidam pro-
repent. Post os itidem aliquo ex antedictis collutum, ri-
ctus hiatu aquae limus apprehendatur: eius enim odore
allectae illae prosilient.

Α Λ Ε Ξ Ι Φ Α Ρ Μ Α Κ Α.

Κεφ. ρλέ'. Πρὸς δὲ τὰ θανάσιμα κοινῶς ἁρμόζει ἔλαιον πινόμενον, ἢ βούτυρον χλιαρὸν, ὅταν ἔλαιον μὴ παρῇ· ἐμείτω δὲ ὁ πιών· ἀβροτόνου < α'· κόνυζα μετ' οἴνου καὶ σταφυλίνου σπέρματος· κέστρου φύλλων < β' σὺν οἴνῳ, καὶ προπινόμενα δὲ, δυσαλώτους ποιῇ· λογχίτιδος τῆς πόας ἀπόζημα σὺν οἴνῳ· κιδρόμηλα λεῖα ἐν οἴνῳ· μίλτου λημνίας < α'· νάρδου κελτικῆς < β'· νάρθηκος ἐντεριώνη· νηρίου τῆς ῥοδοδένδρου τὰ ἄνθη· σιλφίου ὁπός· ἵπποποτάμου ὄρχις· ὀποπάναξ σὺν ἀριστολοχίᾳ· ἀσκληπιάδος καρπὸς καὶ τὰ ἄνθη· καὶ τῆς χειρωνίου ῥίζαι· τούτων ἕκαστον σὺν οἴνῳ· πολίου ἀφέψημα τῆς ῥίζης· πευκεδάνου ὁπός καὶ ἡ ῥίζα, πίσση ὑγρὰ ἐκλειχόμενη· πρασίου χύλισμα σὺν οἴνῳ· σαγαπηνὸν ὁμοίως· οὔρον σαπρὸν θερμὸν πλεῖστον πινόμενον καὶ ἀνεμούμενον.

Κεφ. ρλζ'. Ἀνενέργητα ποιῇ τὰ θανάσιμα προπινόμε-

Alexipharmaca, hoc est venenorum assumptorum remedia,

Cap. CXXXV. Contra letalia venena haec in genere faciunt: oleum bibitum, aut, si id non sit in promptu, butyrum tepidum: sed qui biberit, revomat oportet: abrotani drachma, conyza cum vino et dauci semine: betonicae foliorum drach. ij. ex vino: sed et eadem praesumpta a venenorum noxa praemuniunt: lonchitidis herbae infusum e vino, citrea mala cum vino contrita, rubricae lemniae drachma, nardi celticae drach. ij., ferulae medulla, nerii, quod et rhododendron dicitur, flores, silphii liquor, hippopotami testiculus, opopanax cum aristolochia, panacis asclepii semen et flores: chironii vero radices: et horum quidem singula cum vino: polii radicis decoctum, poucedani liquor et radix, pix liquida delincta, expressus marrubio succus cum vino: similiter et sagapenum, urina putris calens, copiose hausta vomitioneque reddita.

Cap. CXXXVI. Letalia venena irrita inefficaciaquo reddunt haec, siquidem in potu praesumantur: buniadis

να, βουνιάδος σπέρμα, καλαμίνθη πινομένη· κάρυα βασιλικὰ μετὰ ἰσχάδων, καὶ πηγάνου φύλλων προεσθιόμενα, καὶ ἐπιβρωθέντα σὺν πηγάνῳ καὶ ἐλαίῳ.

Κεφ. ρλζ'. Ἰδίως δὲ πρὸς ἀκόνιτον ἀρμόζει ἀειζώου τοῦ μείζονος ἄνθη μετ' οἴνου· ὀποβάλαμον μετὰ γάλακτος· ἄκρατος πολὺς σὺν ἀψινθίῳ· κιννάμωμον σὺν οἴνῳ· πάναχος ἀσκληπιοῦ καρπὸς καὶ ἄνθη· πηγάνου ἀγρίου σπέρμα, ὃ καὶ ἐπιβρωθὲν ἄπρακτον καθίστησιν· πυτία ἐρίφου σὺν ὄξει, ἢ λαγωῦ, ἢ ἐλάφου· σιδήρου σκωρία πιπυρωμένη, καὶ ἐν ὄξυμέλιτι σβεσθεῖσα· ἢ σιδήριον πυρωθὲν καὶ μέλιτι σβεσθὲν· ζωμὸς βόειος· κονία μετὰ οἴνου καὶ ἀβροτότου· πράσιον σὺν οἴνῳ· χαμηλαία σὺν οἴνῳ· πήγατον ὁμοίως· συκῆς φύλλα λεῖα· χαμαιπίτυς καλῶς ποιῇ· ὀρίγανος ὀνίτις· πολύκνημον σὺν οἴνῳ· ὄρνιθος καθειψημένης συγχυλωθείσης ζωμὸς, κρέως λιπαροῦ ὁμοίως· ὀποβάλαμον σὺν γάλακτι γυναικείῳ, ἢ ὕδατι· μορέας ῥίζαν ἐψήσας σὺν οἴνῳ, μίξας μέλι, δίδου· ἄργυρος καὶ χρυσὸς πιπυρωμένα, σβεσθέντα μέλιτι· ὁπὸν μήκωνος

seu napi semen et calamintha. Sed et iuglandes cum caricis et rutae foliis in cibo praesumptae, aut etiam postea sumptae cum ruta et oleo, eundem praebent effectum.

Cap. CXXXVII. Privatim vero adversus haustum aconitum conferunt sedi maioris flores cum vino, opobalsamum cum lacto, meracum copiosum cum absinthio, cinnamomum cum vino, panacis asclepii semen et flores: rutae agrestis semen, quo etiam postea sumpto venenum hoc inefficax redditur: coagulum hoedi, aut leporis, aut cervi, cum aceto: scoria ferri ignita in aceto mulso restincta, aut ferramentum excandefactum et melle restinctum, ius bubulum, lixivium cum vino et abrotano, marubium cum vino, chamelaea cum vino, ruta similiter, ficus folia contrita: chamaepitys egregie iuvat: origanum onitis, polycnemon cum vino, gallinae ius ita discoctae, ut simul etiam omnis ex ea succus resolvatur, ius carnis pinguis similiter, opobalsamum cum lacte muliebri, aut aqua: mori radix cum vino cocta et melle admixto adhibita: argentum et aurum ignita, exstincta melle: liquor

σὺν σφέκλῃ⁸⁵ ὄξους χρίειν· σημεῖα δὲ ἀκονίτου, τρέμει τὸ σῶμα καὶ ἄλλεται καὶ ὀγκοῦται καὶ πελιοῦται.

Κεφ. ρλγ'. Μέλι τὸ ἐν Ἡρακλείᾳ τῇ ποντικῇ γεννώμενον βρωθὲν μαρίαν ποιεῖ· βοηθοῦνται δὲ οἰνομέλιτι καλῶ, καὶ πηγάνῳ ἐσθιομένῳ· ὅσῳκις δὲ ἂν ἐξεμέσωσι, προσφερέσθωσαν τὸ οἰνόμελι· τὴν ἄφοδον δὲ τῶν φαγόντων τὸ μέλι σύες, ἢ κύνες φαγόντες, τὸ αὐτὸ πάσχουσι.

Κεφ. ρλδ'. Πρὸς δὲ τὸ τοξικὸν ποιεῖ αἷμα τράγου, καὶ αἰγὸς, καὶ ἐρίφου, καὶ νήσσης, καὶ κυνὸς ἐν οἴνῳ· γογγυλίδος ἡμέρου σπέρμα πινόμενον· χαλβάνη σὺν οἴνῳ καὶ σμύρνη· γλυκύς· δρυὸς φλοιὸς μετὰ βοείου γάλακτος ὁμοίως· καὶ φηγοῦ ἢ πρίνου φύλλα, ἢ ῥίζης χυλὸς (σὺν) οἴνῳ πολλῶ ποτισθεὶς· μήλων ἀγρίων καρπὸς ἐσθιόμενος· στρουθία μῆλα ὁμοίως· κυδώνια λειώσας ἐν ὕδατι σὺν γλήχωνι, δίδου· ἢ ῥόδιον, ἢ ἴρινον, ἢ ἄμωμον, ἢ βαλσάμου καρπὸν σὺν οἴνῳ.

85) Vox, qua Alex. Trall. fere primus utitur (lib. II. p. 630.), corrupta ex σφέκλῃ (faecula) quam Galenus (de compos. sec. loca, lib. I. p. 490.) exprimit,

papaveris cum aceti faece illitus. Sumpti autem aconiti signa sunt haec: corpus contremiscit, subsultat, intumescit livescitque.

Cap. CXXXVIII. Mel, quod in Heraclea Ponti provenit, qui assumpsere, insani fiunt. Remedio sunt mulsum praestans, et esitata rutae folia: quoties autem mulsum ovomuerint, iis toties denuo exhibeatur. Ceterum eorum, qui mel huiusmodi comederint, stercus si sues canesve gustarint, eodem etiam mali genere afficiuntur.

Cap. CXXXIX. Toxicis adversantur sanguis hirci, caprae, hoedi, anatis et canis e vino: rapi sativi semen potum, galbanum cum vino et myrrha, vinum passum, quercus cortex cum lacte vaccino similiter, fagi aut ilicis folia, aut radicis succus cum vino copioso potus, malorum agrestium fructus esitatus, struthia mala similiter, mala cotonea trita in aqua cum pulegio, oleum rosaceum, aut irinum, amomum, carpobalsamum cum vino.

Κεφ. ρμ'. Πρὸς τοὺς τραθέντας ὑπὸ βέλους φαρμακωθέντος, εἰς τὰ τοξενόμενα δὲ καὶ οἷς ἐπιχρίεται τὸ ξίφος φάρμακα, ἁρμόζει ὁπὸς σιλφίου πινόμετος μετ' οἴνου, καὶ ἐπιτιθέμενος τοῖς τραύμασι μετὰ τινος τῶν θερμαντικῶν ἀποζυμάτων.

Κεφ. ρμα'. Ἰξίου δὲ, τοῦ μέλανος χαμαιλέοντος λεγομένου, ποθέντος, βοηθεῖ ἀψίνθιον τριπτόν μετὰ ὄξους· καστορίον σὺν ὄξει· ἄκρατος οἶνος πολὺς σὺν ἀψινθίῳ· ὄξύμελι· ὄξος σὺν πηγάνου ἀγρίου σπέρματι· σιλφίου ῥίζα, τραγοριγάνου ἀπόζυμα· ῥητίνη τερμινθίνη, ἢ πιτυίνη· κάρου βασιλικὰ, ἢ τῆς καρύας οἱ βλαστοί· ινάρδος μετὰ καστορίου· καὶ σιλφίου ὀβολὸς μετ' οἶνον· τραγορίγανον σὺν γάλακτι· ἔνιοι δὲ φασὶ καὶ θαψίας χυλὸν πινόμενον ὠφελεῖν.

Κεφ. ρμβ'. Πρὸς δὲ τοὺς κώνιον πεπωκότας ἔλαιον ἴρινον, ἢ ἀψίνθιον σὺν οἴνῳ πινόμενον πολὺ· καρδάμωμον ὁμοίως· κινναμώμου < α' σὺν οἴνῳ· ἄκρατοποσία· ὄξος θερμόν· ἔλαιον ἀμαράκινον· πηγάνου ἀγρίου σπέρμα· στύραξ σὺν οἴνῳ· πέπειρι σὺν κνίδης σπέρματι καὶ οἴνῳ· ὁπὸς σιλφίου σὺν ἔλαιῳ καὶ γλυκεῖ.

Cap. CXL. Iis, qui venenato telo gladiove icti sunt, convenit silphii liquor e vino potus, itidemque vulneribus impositus cum decocto aliquo calfaciente.

Cap. CXLI. Contra potum ixiam, qui idem est cum nigro chamaeleone, auxiliantur absinthium tritum cum aceto, castoreum cum aceto, meracum largius cum absinthio, acetum mulsum, acetum cum agrestis rutae semine, silphii radix, tragorigani decoctum, resina terebinthina aut pinea, nucces iuglandes, aut ipsius arboris germina, nardus cum castoreo, et silphii obolus cum vino, tragoriganum cum lacte. Nec desunt, qui etiam thapsiae succum epotum iuvare asserant.

Cap. CXLII. Hausto conii veneno resistunt oleum irinum aut absinthites largius cum vino bibitum, cardamomum similiter, cinnamomi drachma cum vino, meri potio, acetum calens, oleum amaracinum, rutae agrestis semen, styrax cum vino, piper cum urticae semine ac vino, silphii liquor cum olco et passo,

Κεφ. ρμγ'. Κορίου δὲ ποθέντος, ὠφελεῖ ἴρινον ἔλαιον, καὶ οἶνος ἄκρατος σὺν ἀψινθίῳ, ἢ ἄλφιτα ὠμὰ σὺν θαλάσῃ, χιὼν σὺν γλυκεῖ.

Κεφ. ρμδ'. Σμίλακος δὲ ποθέντος, ὃν ἔτιοι θύμαλλον καλοῦσι, Ῥωμαῖοι δὲ τάξον, δοτέον οἶνον πολύν· καὶ ὄξος, καὶ ὅσα τοῖς κώνιον πεπωκόσιν ἀρμόζει, παραληπτέον καὶ ἐπὶ ταύτης.

Κεφ. ρμέ'. Τοῖς δὲ ψύλλιον πεπωκόσιν ἀρμόζει τὰ βοηθήματα, ἃ καὶ τοῖς κορίον προσετεγκαμένοις.

Κεφ. ρμς'. Τοῖς δὲ φαρικὸν πιούσιν ἄκρατος πολὺς ἀρμόζει σὺν ἀψινθίῳ, ἢ κινναμώμῳ· γλυκὺς πολὺς· νάρδος χιλικία σὺν οἶνῳ· Ἴρις ἀγρία ὁμοίως· πήγατον σὺν κριθίνῳ ἀλεύρῳ καὶ ὄξει.

Κεφ. ρμζ'. Πρὸς δὲ μηκώτιον, ἔλαιον σὺν ὕδατι· ἄλις σὺν ὀξυμέλιτι· γλυκὺς· μέλι θερμανθὲν σὺν ῥοδίνῳ· ἄκρατος πολὺς σὺν ἀψινθίῳ· ἢ κιννάμωμον σὺν μέλιτι· ὄξος θερμόν· ὀρίγανον σὺν κονία καὶ γλυκεῖ· πηγάνου ἀγρίου σπέρμα· ῥόδινον, ἴρινον· ἢ κόπρος ὄρνιθος λεῖος σὺν ὄξει, ἢ σὺν ὀξυμέλιτι.

Cap. CXLIII. Coriandro poto adversantur irinum oleum, merum cum absinthio, polenta cruda cum aqua marina, nix cum passo.

Cap. CXLIV. Contra venenum taxi, quam Gracci smilacem, nonnulli thymalon appellant, vinum copiosum dari oportet, itemque acetum et quaecunque convenire diximus iis, qui conium hauserunt.

Cap. CXLV. Adversus epotum psyllium eadem, quae hausto coriandro, remedia auxiliantur.

Cap. CXLVI. Contra pharicum potum conveniunt meracum largius cum absinthio aut cinnamomo, passum copiosum, nardus cilissa cum vino, iris sylvestris similiter, ruta cum hordeacea farina et aceto.

Cap. CXLVII. Epoto papaveris liquore succurrunt haec: oleum cum aqua, sal cum oxymelite, passum, mel calfactum cum rosaceo, merum copiosum cum absinthio, cinnamomum cum melle, acetum calens, origanum cum lixivio et passo, rutae agrestis semen, rosaceum, irinum, fimum gallinaceum tritum cum aceto aut oxymelite.

Κεφ. ρη'. Ἐφημέρου δὲ ποθέντος, ὃ καὶ κολχικὸν καλοῦσιν, ὠφελεῖ καστανίων τὸ ἐντὸς λιῖον σὺν οἴνῳ· πολυποδίου τὸ ἀπόξιμα· ὀρίγανον σὺν κοτίᾳ· πολυγόνου χυλὸς καὶ ῥίζα σὺν γάλακτι γλυκεῖ· δρυὸς, ἢ φηγοῦ, ἢ πρίνου φύλλα λειώσας, δίδου σὺν γάλακτι· ἀμπέλου, ἢ βάτου χυλὸν, ἢ καυλοῦς λείους σὺν ὕδατι· καὶ νάρθηκος ἐντεριώγη μετ' οἴνου· ἢ ἔρπυλλον μετ' οἴνου, ἢ μύρτων καρπὸν, ἢ ῥοιᾶς λέπη ἀποβρέξας ἐν οἴνῳ· γάλα βόειον βοηθεῖ, ὥστε ἂν παραχοῇμά τις λάβῃ τὸ γάλα, ἄλλου βοηθήματος οὐ χρήζει.

Κεφ. ρμθ'. Δορυκνίου δὲ ποθέντος, γάλα, γλυκὺς οἶνος χλιαρὸς, καὶ ὄρνιθος στῆθος καθεψηθὲν, λιῖον ποθέν, καὶ ὁ ζωμός· ἐχῖνοι, κόγχοι, καὶ πόρφυραι, καὶ κάριδες, πίνναι, κτένεις, κήρυκες, ὡμὰ καὶ ἐφθὰ ἐσθιόμενα.

Κεφ. ρν'. Στρώχνου δὲ μανικοῦ ποθέντος, ἀρμόζει μελίκρατον, ἀμύγδαλα πικρὰ ἐσθιόμενα· ἄνισον πινόμενον, ζωμός λιπαρὸς, καὶ ἄλλα τινὰ λίπος ἔχοντα χλιαρὰ πινόμενα.

Cap. CXLVIII. Contra potum ephemerum, quod etiam colchicum appellant, auxiliantur haec: interna castanearum tunica cum vino, polypodii decoctum, origanum cum lixivio, polygoni succus et radix cum lacte dulci: quercus, aut fagi, aut ilicis folia trita cum lacte, vitis aut rubi succus, vel cauliculi triti cum aqua, ferulae medulla cum vino, serpyllum cum vino, myrti fructus, aut punici cortices in aceto macerati. Quin et lactis vaccini potus usque adeo est efficax, ut, si quis illud quamprimum sumpseris, non sit aliud desideraturus auxilium.

Cap. CXLIX. Contra dorycnium succurrunt lac, passum tepidum, gallinacei pectusculi elixi triti succus haustus, ipsamque ius epotum: echini denique, conchae, purpurae, squillae, pinnae, pectines, buccina, seu cruda, seu elixa comedantur.

Cap. CL. Hausto solano furioso conveniunt aqua mulsa, amygdalae amarae esitatae, anisum potum, ius pingue, et alia quaedam pingua tepida in potu sumpta.

Κεφ. ρνα'. Πρὸς δὲ ὑοσκύαμον, γάλα, μελίκρατον
 σὺν γάλακτι ὀνείῳ· ἄκρατον πίνειν, ἐμῖν· ἀμαράκινον μῦ-
 ρον· τῆλις σὺν ἐλαίῳ· κνίδης σπέρμα σὺν οἴνῳ, ἢ τὰ φύλ-
 λα· κάρδαμον, νάπυ, κιχώριον, ῥάφανος· ἡσυχάζειν δὲ δεῖ
 αὐτοὺς ἀναγκάζειν, ἵνα ὥσπερ τὸν οἶνον ἐκπέσσωσι· σημεῖα δὲ
 ταῦτα· μέγα παραληρεῖ, δοκεῖ τε μαστιγοῦσθαι· μέγας περὶ
 τὰ ὑποχόνδρια πόνος· ἰσχύων ἐκλυαίς, αἵματος οὔρησις.

Κεφ. ρνβ'. Καρθαρίδων δὲ ποθεισῶν, βοηθεῖ ἐλαιον· σὺν
 ὕδατι, καὶ ἱρινον, καὶ ῥόδινον· γάλα· τασὶ δέ τινες, ὅτι τὰ πτερὰ
 καὶ οἱ πόδες τῶν καρθαρίδων πινόμενα ἐν γλυκεῖ, ἀντιφάρ-
 μακόν ἐστι· ποιεῖ δὲ καὶ μήλινον ἐλαιον, πήγανον μετὰ ἱρί-
 νου, καὶ τὸ σπέρμα· ἐλάφου ἐκ τῆς πιμελῆς ζωμὸς λαμβά-
 νόμενος· γλήχων σὺν ὕδατι· λινόσπερμα, συγκαθεψήσας αἰ-
 γὸς πιμελὴν, ἢ προβάτου, ἢ χηνὸς σάρκα, ἐσθιέτωσαν· ἔγ-
 κλωζε δὲ γάλα· καὶ ἀμπέλου καυλοὺς τρίψας, σὺν γλυκεῖ δλί-
 δρου· σκορπιοειδὲς σὺν μέλιτι, σαμίας < α' μετὰ σισαίου,

Cap. CLI. Adversus hyoscyamum lac, aqua mulsa
 cum lacte asinino, merum bibitum et vomitione reddi-
 tum, amaracinum unguentum, foenum graecum cum oleo,
 urticae semina cum vino, aut folia, nasturtium, sinapi,
 cichorium, raphanus. Cogendi porro ad quietem, qui hoc
 veneno potionati sunt, quemadmodum qui vinum bibe-
 runt, ut ipsum excoquant. Hisce porro signis sese pro-
 dit, qui hyoscyamum assumpserit: plurimum delirat, fla-
 gris caedi sibi videtur: his accedunt vehemens circa hy-
 pochondria dolor, virium exsolutio et cruenta mictio.

Cap. CLII. Ad cantharidas potas haec sunt auxi-
 lio: oleum cum aqua, irinum et rosaceum, lac: alae ac
 pedes ipsarum cantharidum e passo poti, uti quidam as-
 serunt, dantur pro antidoto. Invant et oleum melinum,
 ruta cum irino, et semen quoque, ius ex adipe cervi
 sumptum, pulegium cum aqua: esitatum lini semen, qui-
 cum adeps caprina vel ovilla, aut anseris caro cocta fue-
 rit: lac iniectum clystero, vitium tenelli palmītes, triti
 cum passo et potui dati, scorpioides cum melle, samiae
 terrae drachma cum sapa.

Κεφ. ργ'. Βουπρήστιως δὲ ληφθείσης, δίδου ἔλαιον χλιαρόν· ἰσχάδας τρίψας καὶ ἐψήσας οἶνω, δίδου πιεῖν· ἢ γάλα σὺν φοίνιξι λείοις· ἀχράδας ξηρὰς πολλὰς σὺν οἶνω λείας· γάλα βόειον νεαρόν· οὖρον γυναικεῖον ἁρμόζει πινόμενον καὶ ἐξιμούμενον.

Κεφ. ρδ'. Πιτυοκάμπης δὲ ληφθείσης, ἁρμόζει γάλα γλυκὺ· μήλινον ἔλαιον καὶ ἱρίνον.

Κεφ. ρε'. Σαλαμάνδρας δὲ ποθείσης, βοηθεῖ γάλα γλυκὺ σὺν ὕδατι, ῥητίνη σὺν μέλιτι· χαμαιπίτυς συνεψηθεῖσα στροβίλοις σὺν ὕδατι· κνίδης σπέρμα, ἢ φύλλα σὺν κροθίνῳ ἀλεύρῳ καὶ ἐλαίῳ ἐψήσας, δίδου· χαλβάνη καὶ χελώνης θαλασσίας αἷμα, συνεψηθέντα καλῶς καὶ λαμβανόμενα· βάτραχοι μετὰ ῥίζης ἡρυγγίου ἐψηθέντες, καὶ λαμβανόμενοι.

Κεφ. ρς'. Λαγωῦ δὲ ποθέντος, βοηθεῖ ποθὲν γυναικὸς γάλα, ἢ ὄρου· κεδρία σὺν γλυκεῖ, ἢ οἶνω· κεδρίδες ἐσθιόμεναι· κυκλαμίνου ῥίζα σὺν οἶνω· μαλάχης ὁ καυλὸς σὺν τῇ ῥίζῃ· ἑλλεβόρου μέλανος, ἢ σκαμμωνίας < α'· ῥοιαὶ

Cap. CLIII. Iis, qui buprestin assumpserint, oleum tepidum exhibeto, caricas tritas et in vino coctas propinato, aut lac cum palmulis contritis. Iuvant et pyra sylvestria sicca multa cum vino trita, lac bubulum recens, itemque urina muliebris pota et vomitione reddita.

Cap. CLIV. Contra haustas pinorum erucas conveniunt lac dulce, oleum melinum et irinum.

Cap. CLV. Hausta salamandra auxiliantur lac dulce cum aqua, resina cum melle, chamaepityos in aqua decoctum cum nucleis pineis, urticae semen aut folia cum hordeacea farina et oleo cocta: testudinis marinae sanguis et galbanum simul probe cocta sumptaque, ranae cum cryngii radice coctae et in cibo sumptae.

Cap. CLVI. Hausto lepore marino sunt auxilio haec: lac muliebre vel asininum potum, cedria e passo aut vino, cedri baccae comestae, cyclaminis radix cum vino, malvae caulis cum radice, hellebori nigri aut scam-

ἐσθιόμεναι οἰνώδεις, καὶ οἱ πυρῆνες· οὐδὲν δὲ τῶν ἰχθύων ὑπομένουσι προσφέρεσθαι, εἰ μὴ καρκίνους ποταμίους, καὶ τούτους μόνους πέσσουνσι· τεκμήριον δὲ τοῦ δύνασθαι σωθῆναι αὐτούς, ἐὰν ἰχθύς ἡδέως προσενέγκωνται· ἄρμόζει δὲ καὶ ἐλλέβορος λευκός· οὐ γὰρ εὐλαβητέον ἐπ' αὐτῷ τοὺς ἐμέτους· βοηθεῖ δὲ ἐν ἀρχῇ καὶ οὖρον ἀνθρώπινον ποθὲν καὶ ἐξηραθέν· καὶ χηνός αἷμα παραχρῆμα πινόμενον. Ὁ λαγῶν θαλάσσης πεπωκώς ἐμεῖ πυκνὰ, καὶ χρώματα παντοδαπά· οἶονεῖ γὰρ σαπρὸν τι φαγὼν, οὐ κατέχει· τούτῳ χηνός καὶ ὄρνιθος στέαρ αἷμα δὸς πιεῖν.

Κεφ. ρνζ'. Πρὸς δὲ φρῦτον καὶ τὸν κωφὸν βάτραχον βοηθεῖ χελώνης θαλασσίας ἢ χερσαίας αἷμα ξηρὸν μετ' οἶνου· δαμασωνίου ῥίζης προστάτου σὺν ὄξει < α', ξηρᾶς δὲ < β'· ποιοῦσι καὶ ἄκρατος πολὺς πινόμενος καὶ ἐξιμούμετος· καλάμων ῥίζα σὺν οἴνῳ· κύπερος σὺν οἴνῳ· δίωκε δὲ καὶ περιπάτοις, ἢ δρόμοις χρώμενος, καὶ λοῦε ἐν πυριατη-

moniae drachma, mala punica vinosa comesta, eorumque nuclei. Qui hoc venenum biberint, piscium nihil admittunt, praeter fluviatiles caneros, quos etiam solos concoquunt. Signum porro salutis fuerit, si pisces alacriter in cibos admiserint. Convenit eis etiam helleborus albus: neque sunt pertimescendi, qui eum sequuntur, vomitus. Iuvat et ab initio urina hominis pota et vomitu reddita, itemque sanguis anseris confestim epotus. Hausti leporis marini signum est frequens vomitus et variorum colorum: nam ventriculus ceu ingesto quopiam putri minime continet. Sic affecto anseris et gallinae adipem simul dato in potu.

Cap. CLVII. Adversus rubetae et ranae mutae venena auxiliantur testudinis marinae aut terrestris sanguis exsiccatum cum vino, damasonii radice recentis cum aceto drachma, siccae autem drachmae duae. Iuvat et meracum copia largiore potum ac vomitu reiectum, arundinis radix cum vino, cyperus cum vino. Sollicitandi etiam, qui venena eiusmodi hauserunt, ad ambulationis aut cursus exercitia, itemque lotiones crebras in caldariis cellis.

ρίοις· ἰδίως δὲ πρὸς φρυγόν, βάτραχος ἐφθός, ἢ ὀπτός προσ-
φερόμενος.

Κεφ. ρη'. Τὰ δὲ ταυρείου αἵματος σημεῖα· ἀφωνία,
πόνος στομάχου, οὐρῆσαι οὐ δύναται· ταυρείου αἵματος πο-
θέντος, βοηθοῦσιν ὄλυνθαι σὺν ὄξει ποθέντες· καθ' ἑαυτὸ
ὄξος· νίτρον σὺν σιλφίῳ· πυτία ἐρίφου, ἢ λαγωῦ μετ' οἴ-
νου· νίτρον < α' μετ' οἴνου· κράμβης σπέρμα σὺν ὄξει·
κονύξης φύλλα σὺν πεπέρι· ἢ βάτου χυλὸς σὺν ὄξει· καὶ
γλεβοτομεῖν δεῖ· κοιλίαν τε κιεῖν· ἐμέτους δὲ φυλάττεσθαι
ὥς βλαβερούς.

Κεφ. ρνθ'. Γάλακτος δὲ θρομβωθέντος, ὡφελίμως δί-
δοται γλυκὺς πολὺς· ὄξος χλιαρόν· ὄλυνθαι σὺν ὄξει· ὀπός
σιλφίου σὺν ὄξυκράτῳ, ἢ κονία· πυτία λαγωῦ, ἢ τεβροῦ,
ἢ ἐρίφου, ἢ ἀρνός, ἢ δορκάδος, ἢ βουβάλου, ἢ μόσχου
σὺν ὄξει· γλυκὺς σὺν ὄξει· ἡδύοσμον σὺν ὄξει· καὶ κοι-
λίαν δὲ λύνει· ἐνιοὶ δὲ ἡδύοσμον σὺν οὐρῳ διδόασιν· ἀλυ-
κὸν δὲ μηδὲν προσφέρειν· μᾶλλον γὰρ πήγνυται τὸ γάλα·

Privatim autem contra rubetam facit rana elixa vel assa
in cibo sumpta.

Cap. CLVIII. Taurini sanguinis poti signa sunt
vocis interceptio, dolor stomachi, urinae retentio. Con-
tra hoc venenum succurrunt grossi ex aceto poti, ace-
tum per se, nitrum cum laserpitio, coagulum hoedi aut
leporis cum vino, nitri drachma cum vino, brassicae se-
men cum aceto, conyzae folia cum pipere, rubi succus
cum aceto. Tundenda etiam vena, ciendaque alvus: at
vomitus, tanquam noxii, vitandi.

Cap. CLIX. Contra lac in grumos concretum utili-
ter exhibentur passum copiosum, acetum tepidum, grossi
cum aceto, liquor silphii cum posca aut lixivio: coagu-
lum leporis, aut hinnuli, aut hoedi, aut agni, aut ca-
preae, aut bubali, aut vituli cum aceto, passum cum ace-
to, mentha cum aceto. Sed et solvenda est alvus. Sunt
qui mentham cum urina exhibeant. Salsi porro nihil offe-
rendum, quoniam lac magis coiret ac densaretur: at ne-

ἀλλ' οὐδὲ ἐμῖν δεῖ· ἔστι δὲ τοῦτο δυσβοηθητότερον τοῦ αἵματος.

Κεφ. ρξ'. Πρὸς δὲ μύκητας ποιῇ ἀλεκτρογίδος ἄφοδος σὺν ὀξυκράτῳ· ἀριστολοχίας < ἀ' μετ' οἴνου· κλήματων κονία, ἢ ἐξ ἀχράδος τοῦ δένδρου ποθεῖσα· καὶ συνεψόμεναι δὲ τοῖς μύκησιν αἱ ἀχράδες, καὶ τὰ φύλλα αἶρουνσι τὸ πνιγῶδες αὐτῶν· ἀψίνθιον μετ' ὄξους· μέλι ἐκλειχόμενον καὶ πινόμενον σὺν ὕδατι· μελισσόφυλλον σὺν ρίτρῳ, ἢ κονίᾳ· ἢ ἄλεις σὺν ὄξει· ἀχράδες ἐσθιόμεναι· ἀμαράκινον πινόμενον· ἄκρατος πινόμενος· πάνακος ἀσκληπιοῦ ῥίζα καὶ καρπός· πήγανον σὺν ὄξει, τρυῆς οἴνου κεκαυμένη, καὶ ὠμὴ πινομένη μεθ' ὕδατος, ῥάφανος ἐσθιομένη· ἄκρως δὲ ποιῇ τὸ τοῦ χαλκοῦ ἄνθος σὺν ὄξει· καρδαμίνη, τάπυ· τραγακάνθου ῥίζα σὺν ὄξει.

Κεφ. ρξα'. Γύψου δὲ ποθείσης, ποιῇ γάλα, ἐμείτω δέ· ἔλαιον σὺν μελικράτῳ, ἢ σούκων ἀφειρήματι· κονία συκίνη σὺν οἴνῳ· ὀρίγανον σὺν κονίᾳ ἢ ὄξει· μαλάχης ἀπόζεμα.

que his vomitus convenit. Ceterum huic veneno aegrius, quam taurino sanguini, poto succurritur.

Cap. CLX. Contra fungos haec auxiliantur: simum gallinaceum cum posca, aristolochiae drachma cum vino, lixivium e sarmentis vitium aut pyraastro arbore potum. Ipsi quoque pyrastri fructus ac folia, si cum fungis decoquantur, horum strangulandi vim auferunt. Iuvat et absinthium cum aceto, mel delinctum, vel in aqua potum, apiastrum cum nitro aut lixivio, sal cum aceto, pyra sylvestria esitata, amaracium potum, mefacum haustum, panacis asclepii radix et semen, ruta cum aceto, faex vini usta et cruda quoque pota ex aqua, raphanus in cibo sumptus: aeris flos cum aceto egregie opitulatur: cardamine, aut sinapi, radix tragacanthae cum aceto.

Cap. CLXI. Contra gypsi potum proficiunt lac vomitu reddendum ex aqua mulsa aut ficuum decocto, lixivium ficulneum cum vino, origanum cum lixivio vel aceto, malvae infusum.

Κεφ. ρξβ'. Πρὸς δὲ τοὺς λιθάργυρον πiónτας ποιῇ ἄκρατος πολὺς διδόμενος σὺν ἁψινθίῳ, σελίνου ἀγρίου σπέρμα σὺν οἴνῳ· ὑπερικόν· ὕσσωπον σὺν οἴνῳ· σμύρνης ὀβ. β'. ὁρμίνου σπέρμα· λιμώνιον, καὶ σέλινον· καὶ ἀγρίων περιστερῶν κόπρος δοθεῖσα μετὰ νάρδου.

Κεφ. ρξγ'. Ψιμυθίου δὲ ποθέντος, ἔλαιον, μελίκρατον· σύκων ἀφέψημα σὺν ἐλαίῳ θερμῷ· γάλα· ἐμείται δὲ αὐτό· ὄλυνθοι σὺν ὄξει· μαλάχης ἀφέψημα σὺν ταῖς ῥίζαις· ἀμαράκινον, ἴρινον· σήσαμον λιῖον μετ' οἴνου· κορία κληματίνη· περσέων ὅστᾱ σὺν ἐλαίῳ ἢ κριθῶν ἀφειψήματι· κόμμι κοκχυμήλων, πτελέας τὸ ἐν τοῖς θυλακίοις ὑγρόν· χρῆσθαι δὲ μετὰ τοὺς ἐμέτους, καὶ θαψίας χυλῷ, ἢ σκαμμωνίας [ὀπῷ].

Κεφ. ρξδ'. Ὑδραργύρου ποθείσης, ἀρμόζει γάλα πινόμενον, ἢ οἶνος σὺν ἁψινθίῳ ἢ σελίνου σπέρματι· ἢ ὕσσωπον σὺν οἴνῳ· ἐμείτω δὲ αὐτό· καὶ τὰ πρὸς λιθάργυρον ἀναγεγραμμένα ποιῇ· ἄκρως δὲ βοηθοῦνται χρυσοῦ ἐλασμά-

Cap. CLXII. Iis, qui lithargyrum biberint, succurrunt haec: meracum largius cum absinthio propinatum, apii sylvestris semen e vino, hypericum, hyssopum cum vino, myrrhae oboli duo, hormini semen, limonium et apium, simus palumbinus cum nardo exhibitus.

Cap. CLXIII. Cerussa pota, prosunt haec: oleum, aqua mulsa, ficuum decoctum cum oleo calente, lac potum vomitioneque redditum, grossi cum aceto, malvae cum radicibus decoctum, amaracinum, irinum, sesamum tritum o vino, lixivium e sarmentis vitium, persicorum nuclei cum oleo aut hordei decocto, gummi pruni arboris, humor, qui in folliculis ulmi continetur. Ceterum post vomitiones etiam thapsiae succo aut scammoniae liquore utendum est.

Cap. CLXIV. Argento vivo pota, conveniunt lac haustum, aut vinum cum absinthio vel apii semine, hyssopus cum vino, ita tamen ut deinde revomantur: prosunt et quae proxime contra lithargyrum praescripsimus auxilia. Mirifice vero adjuvat globulus e lamella auri

τιον μικρόν τι καταπίνοντες περιφερές· περιχώννυται γὰρ τῷ χρυσῷ διὰ συγγένειαν, καὶ συνολισθαίνει διὰ τῆς ἔδρας.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ.

Ὅσα διὰ πείρας ἡμῖν, ὦ φίλτατε Ἀνδρόμαχε, τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἐν δυοῖ τόμοις συνεληχότες, ἐπιστάλα-
μέν σοι.

perexiguā devoratus: illi enim argentum vivum propter cognationem circumfunditur et adhaerefcit, ac simul etiam labrico lapsu per sedem egeritur.

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ.

Hæc sunt, carissime Andromache, quæ tibi de simplicium medicamentorum usu experimentis comprobato, duobus libris sortiti, misimus.

COMMENTARIUS
IN
DIOSCORIDEM.

PRAEFATIO.

Ut, quonam iure opus susceperit, pateat, censura maiorum orditur Dioscorides, primos aetate nominans *Iolam* Bithynum et *Heraclidem* Tarentinum, quorum ille, a paucis laudatus, cum *Heraclidi* anteponatur, tempore Ptolemaei Evergetis et Seleuci Callinici vixisse videtur. A Plinio pluribus locis, a Galeno fere semel¹, et a Nicandri scholiaste² citatur. *Heraclides* Tarentinus, celebris empiricae scholae sectator³, a Galeno saepius praedicatur. Scripsisse autem eum non de omni materia medica, ut Dioscorides, sed speciatim de compositione medicamentorum et probatione⁴; neque posse quemquam, si modo legerit, quae *Heraclides* de plantis memoriae tradiderit, plantas ipsas dignoscere⁵, testatur Galenus, in eo omnino cum nostro consentiens.

Sequitur *Crataevus* herbarius, qui *Mithridati* plantam inscripsit, *Mithridatiam* appellatam⁶, et in opere *ῥιζοτο-*

1) De antidot. 1. p. 7. ed. Lips.

2) Ad Theriac. v. 683.

3) Cels. praef.

4) Galen. de fac. simpl. med. 6. p. 795.

5) Galen. de antid. 1. p. 7.

6) Plin. 25, 26.

μικῶν effigies plantarum pinxit.⁷ Eum noster saepius excerpt⁸, quamquam vel neglexisse, vel omisisse plures plantas testetur. Nec dissentit Galenus, dum descriptiones plantarum in Crateva obvias sine aspectu intelligi non posse asserit.⁹

Andreas, quem medicum noster appellat, deductis ab Herophilo viris annumerat Celsus, qui de medicamentorum facultatibus scripserint.¹⁰ Id opus *ράρθηκα* scholiastes Nicandri vocat.¹¹

His priscorum nomine insignitis, ad recentiores accedit, Asclepiadis assecclas, quibus tria potissimum opprobrio vertit: protinus quidem, saepius commutasse plantas officinales: dein, experientia sprete, ad commenticias molecularum differentias medicamentorum facultates exposuisse; tertium ordinem idoneum non servasse; vel enim facultates nullo modo cognatas consociasse, vel alphabeti elementa sequentes, satis diversas plantas disparique medicamenta coniunxisse. In his quidem, quae vituperat noster, ratiocinia de moleculis seu ὄγκοις primum merentur locum. Post Heraclidem enim Ponticum Asclepiades, loco ἀτόμων, ἀνομοίων μὲν καὶ ἀπαθῶν Democriti, ὄγκους παθητούς statuerat principia rerum.¹² E molecularum autem ad spatiola seu πόρους ratione omnem corporis animalis statum explicans, συμμετρίαν πόρων dixit sanitatem constituere¹³, et, qui Asclepiadi adhaerebant, methodici τὴν μετασύγκρισιν asserebant ἐναλλάττεσθαι τὴν ποροποιίαν.¹⁴ Itaque et actionem medicamentorum versari statuebant in mutata ὄγκων ratione ad πόρους. Quod cum commenti loco habeat Dioscorides, vitio quidem ipsis vertit; sed, non spreto plane loquendi usu vulgari, sae-

7) Plin. 25, 4.

8) Lib. 2. c. 155 — 185. lib. 4. c. 35.

9) De antidot. l. c.

10) Lib. 5. praef.

11) Ad theriac. v. 684.

12) Sext. Empir. adv. phys. 2. s. 318. Euseb. praepar. ev. 14, 23.

13) Galen. meth. med. 4. p. 269.

14) Ibidem.

pius in opere ipso de facultate medicamentorum μεταποροποιούση¹⁵ et de μετασυγκρίσει loquitur.¹⁶ Hinc et emendatio textus (p. 3.), qua, Gadaldini codicis auctoritate fretus, εἰς ὄγκων διαφοράς loco εἰς ὄγκον, aut εἰς ὄγκον διαφορᾶς posui, apta mihi potius quam temeraria videtur.

Nominat autem Dioscorides inter Asclepiadis assecclas primum *Bassum* Tylaeum. Τυλαῖον scribunt codices et ipsa Aldina, unde patriam dixeris Tylon, insulam margaritis gossypioque celeberrimam Arabici sinus.¹⁷ Tullium Bassum citat Caelius Aurelianus¹⁸, Βάσσον τὸν Τύλιον Epiphanius.¹⁹ Alii eundem scriptorem medicum credunt cum Iulio Basso, quem Scribonius Largus semel²⁰, Plinius vero pluribus celebrat locis. Hinc iam Ruellius loco Τυλαίου Ἰούλιον esse ponendum autumavit, Goupylus vero et Saracenus Τυλαῖον in Ἰυλαῖον temere mutarunt. Equidem satius duxi, codicum auctoritati plus fidere, quam conjecturae, credibili quidem, sed neutiquam probandae.

De *Nicerato* nihil liquet, nisi composita medicamenta praedicasse, quorum quaedam a Galeno²¹ citantur. Scripsisse librum de catalepsi Caelius Aurelianus tradit.²²

Nec, in tanta memoriarum caritate, de *Petronio* aliquid certi exponere ausim. Epiphanius enim hunc Dioscoridis locum totum transscripsit.²³ Plinius *Diodotum* cum *Petronio* eundem habet: „Petronius Diodotus, inquit, qui anthologumena scripsit.“²⁴

Qui hic Νίγερ, Erotiano Νίγρος dicitur.²⁵ Neque de eo aliquid exploratum habemus. Namque Sexti cognomen, quod recentiores ei tribuunt, nullo veterum testi-

15) Tom. 1. p. 643.

16) Ib. p. 384.

17) Theophr. hist. plant. 4, 7. Plin. 6, 52. 12, 21.

18) Acut. 3, 16.

19) Adv. haeres. 1, 80.

20) Cap. 6. n. 121.

21) De compos. sec. loc. 3. p. 634, 7. p. 98.

22) Chron. 2, 5.

23) Adv. haeres. 1. n. 3.

24) Lib. 20, 52. Cf. et lib. 23, 64.

25) Expos. voc. Hipp. p. 244. 386.

monio firmatur, neque, fueritne idem cum Sextio Plinii²⁶, patet.

P. 7. Ὅτι τινὰ τῶν βοτανικῶν φαρμάκων cum Io. Bauhino esse legendum persuasissimum habeo, cum τὰ δὲ λοιπὰ sequatur. Assertio autem manifesto congruit cum Theophrasto, qui²⁷ τὸν ἐλλέβορον καὶ τριάκοντα ἔτη εἶναι χρήσιμον praecipit.

Cap. I. *De Iride*. Ἴρις, Ἴριν scribunt Aldina et optimi editores, quamquam Eustathius²⁸ ὀξύγεσθαι τὴν ἀρωματικὴν πόαν, adeoque ἱρίς scribi doceat. Βαρυτονεῖσθαι etiam laud sine exemplis est: sic modo ἱρίς apud Theophrastum Schneideri legitur, modo ἱρίς. De genitivo pariter ambigitur. Ἴριδος legitur in optimis codicibus et Theophrasti et Dioscoridis. Ἴριως tamen habent plures, ut LXX²⁹, auctor εὐπορίστων, Paullus Aegineta: ἱριος etiam Theophrastus.³⁰

Θελπύδη, aut cum cod. C. θαλπύδη, a θάλπω, θάλλω deducendum, signat calefacientem vim, quam in lingua saltem radix exserit.

Appellationem radicis *maricae* possumus ex *amaricante* corruptam habere. Sed Marcellus Vergilius potius legendum esse *naronicam* autumat, cum ad Narona fluvium, ὃς διαχωρίζει τοὺς Ἰλλυριοὺς καὶ Αἰβύρωνους (schol. Nicand.) praecipue Iris proveniat.³¹ Consecratrix Romanis dictam fuisse, idem auctor est, quod ad expiationes et lustrationes adhiberetur, unde et καθαίρων appellata sit.

Ὀπερτρίτος aut ὀπερτρίτις, si latina est vox, nec etrusca, *pertritam* videtur radicem signare, quia vel pertrita s. confusa adhibetur, aut quia usu tritissima est.

Νάρ aegyptiaca vox est, etiamnum arabica نر, quae ignem signat, sicut hebraica נר *lampada* s. lucernam.

Iam accedo ad descriptionem: in qua quidem protinus praeferendam esse duxi codicum vindobonensium le-

²⁶) Lib. 30, 13.

²⁷) Hist. pl. 9, 14.

²⁸) Ad II. 3. p. 296.

²⁹) Exod. 30, 24.

³⁰) Hist. plant. 1, 7.

³¹) Nicand. ther. v. 607. Ἴριν θ' ἦν ἐθρῆς Ἀρσῶν καὶ Νόροτος ὄχθη.

ctionem ἐπὶ κλωνίων, quoniam pedunculos florum expriment. Olim ἐπὶ καυλῶ in *summo caule* interpretes reddebant. Multi autem sunt in παραλλήλοις ἄνθραι exponendis: discrepant vero Ruellius et Marcellus, quorum ille ad alternum situm, hic ad aequalem distantiam consilium transfert. Ab illius partibus stat Anguillara, ab huius Matthiolus, ut reliquos taceam.

In florum coloribus variis sequutus sum optimos codices, Serapionem, principemque editionem, in quibus μήλινα, loco μέλανα, legitur. Ultimam lectionem habent cum Asulano reliqui. At vero melleus aut luteus color in Iridis speciebus satis vulgaris est; niger vero nusquam occurrit. E variis proinde coloribus efficimus, et *Irin germanicam* et *florentinam* a Dioscoride intelligi. Utraque autem per omnem Gracciam frequenter provenit.

Libycam, quam et Galenus carthaginensem vocat^{31b}, viribus inferiorem perhibet. Quae cui nostratum specierum adiudicanda sit, in ambiguo est. Peculiares Africae borealis species habentur: *Iris alata* Lam., *mauritana* Clus., *iuncea* Poir., *stylosa* Desf.

Illyrica iris Galeno dicitur ἀστραγαλίτις, quod astragali formam tuber referat.³²

Arabibus sola radix أيرسا, herba vero florida السوسن الاسما, *lilium coeleste*, dicitur.

Κολλύριον est massa pultacea, qualem e terra samia glutinosam conficiebant.³³

Cap. II. *De Acoro*. In synonymis gallicum πεπεράκιον ab Apuleio³⁴ redditur *piper apium*, cuius cognominis ratio ita exponitur, ut tradatur, herba hac in vase apum suspensa, apes nunquam seduci. Sed valde dubia est, quamquam assentiantur Hermolaus et Marcellus, cum Romanam genuinam appellationem apud Gallos quaerere nequeamus.

31b) De antidot. 2. p. 189.

32) De compos. sec. loc. 1. p. 422.

33) Lib. 5, 171.

34) Cap. 7. p. 159. ed. Ackerm.

Arabibus dicitur جوز , cuius cum citrinum floris colorem praedicet Serapion e Dioscoride, ita legisse in textu suo exploratum habemus: unde non *Acorum Calamum*, sed *Pseudacorum* hic intelligendum esse existimo. Id et confirmatur Apuleio, qui acorum in locis cultis, hortis et pratis nasci praecipit. Id utique de Iride Pseudacoro, neutiquam de Acoro Calamo dici potest.³⁵

Aliud cognomen $\sigma\pi\lambda\eta\nu\iota\omicron\nu$ (non $\sigma\pi\lambda\eta\nu\iota\omicron\nu$) fide codicis constantinopol. recepi, praeunte Salmasio, qui propter vim contra splenis tumores eodem iure nostrum dici, ac thapsiam $\epsilon\pi\omega\pi\iota\omicron\nu$, recte arbitratur.

Cap. III. *De Meo athamantico* pauca sunt, quae moneam. Vulgaris est planta per omnem fere Europam, in locis alpestribus et alpinis abundans.

Cap. IV. *De Cypero. Cyperi rotundi* L., etiam nunc in cycladibus insulis frequentis, tubera suaveolentia odoris gratia inter vestimenta a Graecis servantur.³⁶ Medicas eorum vires celebrat et Galenus.³⁷ Unguentum cretricum fieri e cypero Theophrastus testatur.³⁸

In voce $\epsilon\pi\iota\sigma\kappa\eta\pi\tau\omicron\nu$ dubius haereo. Siquidem Hesychius $\epsilon\pi\iota\sigma\kappa\eta\pi\tau\omicron\nu$ scribit, cum quo coniungere student, quicquid Plutarchus de $\iota\pi\sigma\kappa\eta\pi\tau\omicron\iota\varsigma$, i. e. iis lignis scribit, $\epsilon\iota\varsigma\ \alpha\ \eta\ \iota\pi\iota\varsigma\ \epsilon\pi\iota\sigma\kappa\eta\psi\eta$.³⁹ Neque tamen video, quare non adhaeream simplici etymologiae $\alpha\pi\omicron\ \tau\omicron\upsilon\ \epsilon\pi\iota\sigma\kappa\eta\pi\tau\omicron\nu$ et $\sigma\kappa\eta\pi\tau\omicron\nu$: virgas enim profert cyperus longas, apice coronatas et flexiles.

Cyperi indici speciem, cuius radix zingiberi similis, manducata crocea et amaricans deprehendatur, Matthioli habuit *Curcumam*, in quo quidem eo magis assensum meretur, cum et Ruellius testetur, pilosas partes glabescere, dum ea fricentur.⁴⁰ Hinc et حصى curcumam Arabes vocant. Serapion sub titulo *Curcuma* chelidonium

35) Salmas. de homon. hyl. iatr. p. 86.

36) Sibthorp et Smith fl. graec. prodr. 1. p. 29.

37) De facult. simpl. 7. p. 64.

38) De odor. p. 742.

39) Quaest. nat. 4, 2. Bodaeus a Stapel ad Theophrast. r. 465.

40) Hist. stirp. 2, 4.

Graccorum tractat. Avicennam nomine قرقومعا⁴¹ Curcumam describere Roxburghius perperam perhibuit.⁴² Est enim arabica illa vox corrupta e *κροκοδάγματι* Dioscoridis.

Cap. V. *De Cardamomo*. Indicum aroma duabus potissimum viis Graeciam apportabatur. E Babylone enim, maximo emporio, navigiis in Euphratem demissis adverso amne vehebantur mercimoniae ad pontem illum celebrem, qui super Euphrate in Commagene, Syriae contermina, exstructus erat:⁴³ aut ultra provectae in superiores fluminis partes Armeniam apportabantur⁴⁴, dein vero vel per terras Asiae minoris, vel e Trapezunte per pontum euxinum Bosporumque thracicum advehebantur. Sed fuit etiam alia indicarum mercium via, e Babylone ad Susam, Persidis metropolin⁴⁵, hinc autem vel ad Sardes, vel per portas caspias et Mediam, cuius caput Ecbatana, iterum versus occidentem vehebantur.⁴⁶ Quamobrem Theophrastus cardamomum ab aliis refert ex India, ab aliis vero e Media deduci.⁴⁷ Simili plane modo et nostra aetate merces et aromata ac medicamenta ab emporiis potius quam a patria cognomina obtinuerunt, rhabbari exemplo.

Cap. VI. *De Nardo*. Ne verbosa eruditionis simulatione Salmasium aemuler, dicam, quod tricenario studio liquet. Nardi veterum sunt Valerianae, quarum praestantissima odore est *Patrinia Jatamansi* Don.⁴⁸, seu *Valeriana Jatamansi* Jones.⁴⁹ Haec est Nardus indica veterum, distincta foliis lanceolatis integerrimis, floribus fasciculatis purpureis, pedicellis fructibusque tomentosis. Haec est gangitis, τὸν γνοῦν ἔχουσα, qui deest in *sampharitica*. Haec nomen habet a Saphar, regia oppidi arabici, qua

41) Avic. ed. Roman. p. 246.

42) Asiat. research. 11. p. 340.

43) Strab. 6. p. 801.

44) Herod. 6, 62.

45) Arrhian. 3, 16.

46) Herders Ideen, 1. b. p. 713.

47) Hist. plant. 9, 7.

48) Flor. nepal. p. 159.

49) Asiat. research. 9. p. 405. 417. vol. 4. p. 433.

itur o portu sinus Arabici extremi Musa.⁵⁰ Alia dicitur syriaca, πολύχομος, colore luteo. Hanc provenire in montium indicorum parte ea, quae Syriam spectet, noster. Patriniae videtur species esse, quae plerumque lutescunt, forte ob odorem et aureum florum colorem est *P. scabiosaeifolia* Fisch., quam in Imao et Emodis montibus crescere comperit habemus. Montana vero magis nigricans et fragrantior videtur *Valeriana Hardwickii* Wallich⁵¹. esse, etiamsi ipse eam non cognoscam. Provenit vero in omnibus Emodorum montium iugis.

Aetate, quae Dioscoridem excepit, indica nardus νάρδου στάχυος nomine insignita fuit.⁵² Arabibus genus omne dicitur سنبل, et primitivo nomine نردبين. Avicenna, in epitomen contrahens Dioscoridis descriptionem, et de specie عصف (lutea) loquitur⁵³, in qua voce exponenda mirum est quantum hallucinetur Salmasius.⁵⁴

Cap. VII. *De celtica nardo.* Nullus dubito, *Valerianam celticam* pariter ac *Saliuncam* All., quarum illa in alpibus Styriae Carinthiaeque, haec in alpibus Liguria provenit, intelligi, maxime postquam Wulffenius commercium florentissimum retulerit, quod et nostra memoria quaestui incolis est, dum navigia quotannis Tergesti onerant hac planta, per totum Orientem lectissima ad unguenta condienda.⁵⁵ Avicenna eandem vocat القليطى: dein vero de الغليظ loquitur, quam vocem e priore corruptam esse autumat Salmasius; sed cum άδρόν exprimat, potest etiam versio esse θυλακίτιδος.

Saliunca nomen genuinum celticum hodiernum valere dicitur.⁵⁶

Τράγον, quem olim, gravi errore, pro *Saxifraga*

50) Ptolem. 6, 7. Plin. 6, 26. Samfur hodie dicitur oppidum Arabiae, inter Hodeidam et Sanam.

51) Roxb. fl. ind. 1. p. 166.

52) Galen. fac. simpl. 8. p. 84.

53) Avic. ed. arab. p. 225.

54) Homon. hyl. latr. p. 130. 131.

55) Jacqu. collect. 1. p. 30. 31.

56) Dalechamp. hist. pl. p. 932. Valer. Cord. in h. 1. p. 2.

Hirculo L. habebam, neutiquam ea esse planta potest. Crescit haec enim in paludibus borealibus, radicem habet fibrosam, folia linearia lanceolata, caulem erectum, flore croceo terminatum. Iam vero, quacnam sit ea planta, plane nescio, ni forte *ρίζοτόμοι* *Valerianae saxatilis* L., omnino una cum celtica crescentis, radices graveolentes, neutiquam aromaticas, simul evulsas caule privarint, ut pondus augeretur.

Cap. VIII. *De Nardo montana*. Hanc esse *Valerianam tuberosam* nullus dubito, cum in montibus Ciliciae, Cretae et Cypri copiosam invenerit Sibthorpius, cum radices gerat tuberosas, fragrantas, cum asphodeli radicibus omnino comparandas. Quid autem *ἑρύγξ* sit, cui folia et caules simulantur, divinare neque. Namque de Eryngio sermo esse nequit, etiamsi spinas desint.⁵⁷ Habet enim folia radicalia oblonga integerrima, caulina pinnatifida. Coniecturam Iustiniani Chii confirmant tum mentio caulis praegrediens, tum ipsa natura, quae cognita Cilici auctori esse debebat.

Θυλακίτις dicebatur, quod tuber similitudinem quamdam cum fiscella haberet, sicut et papaver ob caput seu capsulam eodem nomine insigniebatur.⁵⁸ *Νήρις* graeca mihi videtur vox, a loco natali desumpta: *νηρίδες* enim rupes Hesychio dicuntur. *Πυρίτις* est aliud cognomen, a Galeno adhibitum.⁵⁹

Cap. IX. *De Asaro*. Nullum potest dubium esse, quin nostrum intelligatur *Asarum europaeum*. De cognominibus parum constat, nisi quod *baccar* Virgilii eadem planta esse videtur, quoniam et cum hedera iungitur, et coronariis herbis adnumeratur.⁶⁰ Et nostra aetate incolas agri veronensis hanc plantam *baccheram* aut *baccaram* vocare, Pollinius auctor est.⁶¹

Cap. X. *De Phu*. Nemo scientius hoc caput illustravit, quam Fab. Columna, qui, cum iuvenis comitali

57) Neque tamen eo minus Fab. Columna cum Eryngio Nardum comparat. (Ecphras. p. 213.)

58) Diosc. 4, 65.

59) De fac. simpl. 8. p. 81.

60) Virg. ecl. 4, 19. 7, 27.

61) Flor. veron. 2. p. 91.

morbo conflictaretur, Valerianae ope revaluit. Tum in phytobasano⁶², tum in ecphrasi stirpium⁶³ *Valerianam* nostram *officinalem* eam esse stirpem statuit, quam Dioscorides *Φοῦ* nomine descripsit: additis textus emendationibus, quas et ego adoptavi. Tantum autem abest, ut primus hanc sententiam protulerit, ut potius iam Brunfelsius discrete dicat: Phu esse nostram Valerianam.⁶⁴ Aliam speciem, *V. Phu*, quae et nostra aetate id nomen gerit, primus pro vero Dioscoridis *Φοῦ* habuit Valer. Cordus:⁶⁵ neque tamen ullum addidit argumentum, quo haec opinio fulciretur.

Nostra memoria, cum Asiae minoris plantae solertius examinatae sint, in Lycia invenit Hawkinsius, Sibthorpii comes, Valerianae speciem, quam *Dioscoridis* dixit, quod magis cum descriptione conveniret. Namque pastinacae aut oleris atri folia multo aptius cum huius speciei aut *V. sambucifoliae* Mikan. foliis comparantur, quam cum foliis Valerianae officinalis.

Ναρξίσσου pro *νάρδου* legerunt et Arabes, ut Avicenna⁶⁶ *نرجيس* habet, quod *نردس* facillime potuit formari.

Cap. XI. *De Malabathro*. Obscuro huic loco lacem primus attulit Garcias^{67a}, dum Cassiae esse folium perhiberet. Quae cum arbor sit in India cis Gangem crescens, potuerunt quidem folia vento deiecta paludibus aut fluminibus innatantia reperta esse, unde, sicut in pluribus indicis mercimoniis, fabula illa originem duxisse videtur. Garcias addit, indicum nomen esse *Tamalabathra*, quod fictum esse alii tradunt e Malabaria, Indiae provincia et *Bathron*, quod folium signat. Sed et hodiernum id cognomen Cassiae apud Indos vulgare est.^{67b} Gracci serio-

62) Ed. Jan. Planc. p. 92 — 98.

63) p. 210 — 220.

64) Append. ad tom. 2. p. 5.

65) Aunot. in Diosc. f. 5.

66) Ed. arab. p. 236.

67a) Clus. exot. p. 177.

67b) Fleming in Asiat. research. 11. p. 176.

res et φύλλον μαλαβάθρου et φύλλον ἰνδικόν vocant, et unguentum ex eo paratum φυλλινόν.⁶⁸ Arabes vocant ساج, cuius significatum ignoro.

Cap. XII *De Cassia.* Κάσσια aut κασία quibusdam derivari posse videtur ab ebraico קִסְיָא, quo cassia in codice sacro Ebraeorum pluribus locis insignitur. Radix ebraca קִסְיָא signat *abscindere, abraderē*, ut modum, quo cassia paratur, indicet. Arabice dicitur سليخة, a سَلَخ, *cortex*. Species prima Dioscoridi appellatur ἄχυ, manifesto ebraicum קִסְיָא, quod et LXX⁶⁹ et Siracides⁷⁰ in sermonem graecum recipiunt, signans palustres generatim plantas.⁷¹ Hanc igitur esse κασσίαν τὴν ἐκ λιμνῶν Strabonis, nequaquam dubito.⁷² Mercatores Alexandrinos nuncupasse hanc δαφνίτιν refert: quod quidem cognomen malo a portu sinus Arabici Δαφνοῦς derivare⁷³, quam a lauro, cum qua parum aut nihil similitudinis obviam est.

Optimam speciem dicit purpurascentem, crassam, ζίγιρ, quam Galenus γιζί vocat.⁷⁴ Ζίγιρ nil aliud esse videtur, quam arabicum ساجور, τὸ φρύγανον, ἢ καύσιμος ὕλη. Itaque vel ab eius usu apud Sabaeos profecta est appellatio, quoniam cassia uti eam nationem, tanquam cremiis vulgaribus, ad ignem accendendum, refert Strabo⁷⁵, vel etiam propter tenuitatem corticis cum φρυγάνοις confertur.

Μοσυλήτις aut μοσυλίτις Galeno μόσυλλον dicitur⁷⁶, a promontorio et portu mosylico, quo et unde cinnamomum et cassia devehebantur.⁷⁷ Hodie dicitur caput Gardafui.

Vilioris speciei nomen ἀφυσήμων iam sub textu exposui. Dicebatur et κιττώ, quod idem arbitror cum ebraico קִטְטָא, et δάκαρ, دقار arabice, *luxuria* plantarum. Haec de cognominibus cassiae.

68) Nic. Myreps. 34, 22.

69) Genes. 41, 2.

70) Cap. 40, 16.

71) Hieron. in Jes. 7. col. 187.

72) Lib. 16. p. 455.

73) Strabo lib. 16. p. 418.

74) De antidot. 1. p. 72.

75) Lib. 1. p. 437.

76) De theriac. ad Pis. p. 257.

77) Plin. 6, 34. Ptolem 4, 7.

Iam de patria. Cum nostro consentiunt veteres omnes, Arabiam esse cassiae partiam. Et antiquissimus quidem testis est Ezechiel propheta, qui Tyrum afferri cassiam a Iavaniciis ex Usal perhibet.⁷⁸ Iavan autem et Usal fuisse Arabiae felicis emporia, Bochartus docuit.⁷⁹ In ea patria declaranda uberiores sunt Agatharchides⁸⁰ et Strabo⁸¹, teste etiam Dionysio Periegete.⁸² Nostra quidem aetate, quamquam Niebuhrius cum Forskoleo obierint Arabiam, Cassia in ea regione haud inventa est. Id inde pendere videtur, quia regiones Arabiae, quae Austrum spectant Eurum, nondum pervestigatae sunt.

Comparat auctor folium Cassiae cum Piperis folio, in quo quidem non taxandus est, quoniam folia utriusque glabra, ovato-oblonga, nervosa sunt.

Cap. XIII. *De Cinnamomo*. Antiquissimum aroma, cuius nomen etiam graecum a Phoenicibus commodatum fuisse Herodotus testatur⁸³, et in ipsis Ebraeorum priscis libris קינָמֹם constanter dicitur. Ortam esse eam appellationem ex iudico *Cacyn-nama*, quod *dulce lignum* interpretatur, non sine veritatis specie asseverat Marshallius.⁸⁴ Indicam originem quamquam nemo est qui ignoret, κινναμωμόρος tamen χώρα a priscis auctoribus tum in Aethiopia orientali, tum in Arabia saepissime celebratur.⁸⁵ Nec tamen nostris temporibus apertae sunt eae regiones. Vix mentionem merentur, quae nugator Philostratus de cinnamomo ad Caucasum crescente fabulatur.⁸⁶

Id tamen notandum, et arabicam appellationem دار صيني esse indicae originis: namque in Bengaliam et hodiernum *Darschini* est nomen cinnamomi.⁸⁷ Cum Arabum doctri-

78) Ezech. 27, 19. כִּסְיָא מִיָּסָל

79) Phaleg, col. 117.

80) Apud Phot. cod. 250. p. 458. 459. ed. Bekker.

81) L. c. p. 457. 455. 456.

82) Orbis descr. v. 959.

83) Lib. 3. c. 111. Τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον καλέομεν.

84) Annals of philos. 1817. Oct. p. 255.

85) Strabo lib. 16. p. 418. 434.

86) Apud Phot. cod. 241. p. 325.

87) Fleming in Asiat. research. 11. p. 170.

na vincere coepisset vilia Graecae eruditionis rudimenta, Arabicae appellationes Graecis etiam substitutae, sed saepe male scriptae et pronunciatae sunt. Sic *Dār-sini* transit in *ἀρσενικόν*.⁸⁸

Septem fere species enumerat Dioscorides, cum decem diversas distinguant, qui nostris temporibus Ceylonam frequentarunt.⁸⁹ Optimum declarant rubicundo-flavum, subinde in bruneum vergens aut pullum (*τῇ χροῇ μέλαν, τεφρίζον ἐν τῷ οἰνώδει*). Laeve debet esse, quoniam deglutus est cortex, et tenue: librum enim arboris solum continet: hinc fibrosa compages optimae est notae. Hoc e trimis frondibus sumtum semper praefertur crasso, corticoso, lignoso, quale e truncis prope radicem petitur. Id *ξύλωδες* aut *ξύλοκιννάμωμον* noster appellat. Cassia lignea nostratum et Cassia cinnamomea eadem esse videntur, unde et Cassiam ipsam ex eadem arbore provenire, quae Cinnamomum largiatur, veteres iam statuerunt.⁹⁰

Cap. XIV. *De Amomo* ingens est disceptatio, quam dirimere in nostra eo minus est potestate, quo diutius iam e nostris officinis exulavit id aroma. Et primum quidem de nomine. *Ἄμωμον* pariter ac *ἀμφώμος* Hiesychio dicitur ὁ λιβανωτός, dein et ἄμός. *Om* vero seu *Hom* erat apud Persas veteres remedium universale adversus mala quaevis.⁹¹ Hinc, cum et arabica vox *حاما* huic respondeat, persicam credo esse originem, neque assentior Salmasio, qui *ἄμωμον* cum *ἀμωμήτω* coniunctum, mendae aut vituperii *expers* interpretatur, ut amomis unguentis condita sint corpora mortuorum.⁹² Neque arabicam vocem a *حاما*, *columba*, derivare ausim, sicut Bochartus, vel e calore eximio columbarum, qui cum ca-

88) Nic. Myreps. 32, 21.

89) Falk in act. harlem. 15. pag. 279. Thunberg it. vers. germ. pag. 270.

90) Galen. de antidot. I. p. 70. *Καὶ γὰρ καὶ γίνεται ποτε κιννάμωμον ἐκ μεταβολῆς τῆς κασσίας, ὥστε ὅλον μὲν ὁρᾶσθαι τὸ οἶον δένδρον ἀκριβὲς κασσίαν, ἀκρέμονας δὲ τινὰς ἐν αὐτῷ κιννάμωμον, συνεχεῖς τοῖς κλάδοις τῆς κασσίας εὐρίσκεισθαι.*

91) Zend-Avesta, ed. Kleuker, 2. p. 381.

92) Plin. exercit. p. 285.

lesfaciente aromatis vi conferri possit, effecit: aliis respu-
cientibus ad similitudinem folii cum pede columbino, quam
nullo modo agnosco.

Cum medio aevo omnis veri amomi notitia perditum
ivisset, substituerunt officinae vel Sisonis Amomi semi-
na, vel indicum aroma, quod cardamomo cognatum esset.
Herbarii vero docti modo hanc modo illam plantam sic
vocarunt, Anastaticam hierochunticam Cordus uterque,
Cubebas Caesalpinus, myrtum Pimentam (americanam)
alii, quibus et Clusius⁹³ addidit *Forsteram magellanicam*
Sw., quam Drakius, illustris navarcha, forte apportave-
rat, decepto Clusio, cui persuasit pharmacopola quidam,
se ex emporio sinus Persici Ormuz hanc plantulam acce-
pisse. Nuper quoque Feaeus⁹⁴ Amomum Cardamomum
L., quod cum Lamarckio racemosum vocat, pro Amomo
veterum habuit, licet nulla profecto nota utrique com-
munis sit.

Equidem autem ante viginti annos sententiam Plu-
knetii defendi: Amomum esse *Cissum vitigineam* L. Ar-
busculam nominat Pluknetius⁹⁵ bacciferam, circumplica-
tilem, vitigineo folio subtus lanato, fructu racemoso, fer-
vidiore odore. Fruticulus est scandens, subvolubilis, ra-
mis fulvescentibus, foliis cordato-subrotundis quinquelo-
bis, subtus ferrugineo-pubescentibus, quae cum Bryoniae
foliis conferri possunt. Flores sunt umbellati, incani, ut
ergo color Levcoium aemuletur. Baccae sunt pyriformes,
coerulescentes, odore, sapore fervidae.

Obstare videtur patria: namque nostra extra Indiam
orientalem inventa non est. Amomum autem a Dioscori-
de ex Armenia venire, e Media et Ponto ipso dicitur.
Assyrium vocant Romani.⁹⁶ In Mesopotamia crescere
perhibet Strabo⁹⁷, Καρδών χώραν (Carduenen) patriam di-
cit Iosephus.⁹⁸ Quamvis haud sine exemplo est, indicas

93) Exot. p. 199.

94) Flor. virgil. p. 16. 199.

95) Mant. p. 27. t. 337. f. 2.

96) Virgil. eclog. 4, 25. Quid quod scythicum nominat Da-
mocrates apud Galen. de compos. med. sec. loc. 8. p. 224.

97) Lib. 16. p. 290.

98) Antiqu. iud. 20, 2.

plántas etiám in Assyria vetero reperiri, credo tamen, propter emporia, ad Euphratem et Tigrin, in Media et ad Pontum euxinum celebria, quae aroma illud apportabant, has regiones pariter commutatas fuisse cum ipsa patria, ac id in reliquis Indiae aromatis contigisse, iam supra probavimus.

Graviter erravit Plinius, dum, postquam vitem labruscam indicam nuncupavit, folia cum punici mali foliis comparat, quibus etiam adulterari scribit.⁹⁹

Nec de Ranwolfii Amomo, quod ipse ex Armenia habuisse testatur¹⁰⁰, nec de Anguillarae, quod *Pepe salvatico* vocat, quod suo tempore in hortis venetis patavinisque cultum sit¹, aliquid certi pronuntiare ausim.

C. Hofmannus malam suadet textus mutationem. Ubi legimus: ἐκλέγου τὸ πρόσφατον, οὐ πεπιλημένον ἢ συμπεπιλεγμένον, λελυμένον δὲ καὶ διακεχυμένον, contrarium iubet scribi: τὸ πρόσφατον, πεπιλημένον ἢ συμπεπιλεγμένον, οὐ λελυμένον δὲ καὶ διακεχυμένον. Immemor certe fuit Hofmannus, secundum Plinium adulterari amomum „gummi liquido, ut cohaereat convolvatque se in uvae modum.“

Ἀμωμὶς illa, qua adulterabatur verum amomum, est vel Cissi alia species, inodora, cuius fructus decidunt, vel Bryoniae species, quae sicut Br. dioeca, floret quidem, sed fructum in mascula planta ferre nequit. Amomis, quam Clusius et Dalechampius² pingunt, est planta pusilla magellanica, quam dixerim *Arbutum microphyllum* Forst., nisi nimis obscura esset icon. Sed Drakius, a quo Clusius plura habuit, eam attulisse videtur.

Cap. XV. *De Costo*. Tres enumerat auctor species, primam arabicam candidam, indicam alteram nigricantem, tertiam syriacam, buxei coloris odoreque ferientem. Priorae duae species aetate solummodo differre videntur, quod iam Garcias autumavit.³ Arabica autem est dicta prima species, non quod in Arabia crescat, sed quod Arabes

99) Lib. 12, 28.

1) Semplici, p. 34.

5) Clus. exot. p. 205.

100) Iter german. p. 128.

2) Hist. p. 1814.

cam ex India adveherent. Namque in Arabia saltem a recentioribus haud inventa est. Linnaeus tamen etiam *Costum arabicum* dixit.

Quid syriacus sit, quem Avicenna قسط الرومي, costum romanum, vocat, nescio. Non cognosco similem costo radicem, buxei coloris et odoris ferientis, nisi Galangae radix fuerit, quam Arabes demum introduxerunt.

Helenii radix, quam mercatores Commagenes costo admiscuerunt, potuit quidem pro eo sumi, cum et color albidus et odor subviolaceus et sapor amarus aromaticusque decipere queant. Attamen sapor magis rancidus est et glutinosus, nec fragrantia insignis.

Cap. XVI. *De Schoeno.* Σχοίνων varia erant Graecis genera: hinc Hippocratici auctores nostrum cognomine εὐόσμον distinguunt. Arabes الأنخر vocant. Σχοίνου ἄνθος iam Galeni aetate appellatum fuisse, ipse miratur, cum ipse florem nondum conspexerit: qui enim advehatur, flores perdidisse, quod cameli in patria libentissime depascantur.⁴ Contraxerunt dein σχοίνου ἄνθος in σχοίνανθος, sicut Aëtius et Io. Actuarius, unde Palladius Rutilius et Plinius Valerianus cum latinobarbaris *squinanthum* formarunt.

Esse autem gramen arabicum odoratum, aromaticum, nemo non videt. Garcias id describit, quemadmodum ex Arabiae ora habuit, quae Euronotum seu Vulturum spectat. Est vero *Andropogon Schoenanthus*, quem et ex India orientali siccum habeo, et diu colui. Est autem fragrantissimus, dum recens est: odor cum citrino comparatur melius, quam cum rosaceo. Culmus superne fulvus est, rufescentes flosculi cum involucris. Si siccus teritur, camforacei aliquid spirat. Copiosus est in Arabia, ubi inventum Forskoleus *Andropogonis bicornis* nomine designat.⁵ Crescit et in India orientali et in Africa australi. Quae nam autem graminis species libyca Dioscoridi dicatur, nescio, cum inutilem declaret. Τευχίτις dicebatur arabicus,

4) De antid. 1. p. 70.

5) Flor. arab. p. 175.

quia in τεύχεσι; vasis, afferebatur. Quem Nabataei mercatores apportabant, indicus fuisse videtur. Hunc nabataeum vocat Avicenna أجامي, quod, sitne derivandum ab أجم, Syriae oppido, iuxta Damascum, an ab أجم, arundineto, ignoro.

Cap. XVII. *De Calamo aromatico.* Nihil abest, quin Acorum nostrum Calamum habeam hanc veteribus celebratissimam plantam. Indicus praesertim, a Rheedio delineatus⁶, graciliorem habet radicem, quam nostri est, magis geniculatam, fulvam, intus albidam ac spongiosam. Nemini profecto ignota est fragrans et aromatica eius indoles. Arabibus dicitur قصب نريرة. Κιρρός vertitur ياقوتي, qua voce color chrysolithi intelligitur.

Theophrastus solerter de patria calami et schoeni agit.⁷ Esse inter Libanum et alium montem parvum convallem modicam et lacum amplum, iuxta quem in paludibus exsiccatis proveniant. Lacus ille Gennesaritis a Strabone vocatur⁸, ים גנירת ab Ebraeis⁹, λίμνη Τιβεριάς a Iosepho.¹⁰ Burckhardtus in paludibus istis iuncos et arundines quidem altas, sed nec calamum, nec schoenum invenit.¹¹

Cap. XVIII. *De Balsamo.* Fruticis celebratissimi patriam regionemque, ubi colatur, alii aliam indicant. In eo tamen plerique cum nostro conveniunt, in Iudaea provenire, sive sponte, sive hominum cura. Convallem Iudaeae, quam D. indicat, Theophrastus vallem Syriae vocat, in qua duo esse paradisi ferantur.¹² Eam regionem Strabo planitiem Hierochuntis dicit, feracem palmarum et balsami fruticis.¹³ Iosephus τὴν ἀπὸ τοῦ Καρμήλου κοιλιάδα pretioso balsamo celebratam nominat, quod in sola ea gignatur.¹⁴ Galenus Engadinum balsamum tanquam praestantissimum laudat¹⁵: fuit autem Engadinum

6) Hort. malab. 11. t. 48. Vaëmbu.

7) Hist. plant. 9, 7.

8) Lib. 16. p. 327.

9) Numer. 34, 11. Jos. 13, 27.

10) Bell. iudaic. 3, 3.

11) Iter german. ed. Gesen. 2. p. 559.

12) Hist. plant. 9, 6.

13) Lib. 16. p. 367.

14) Antiq. iud. 6, 1.

15) De antidot. 1. p. 25.

oppidum lacui Sirbonidi vicinum. Denique Aristides Scythopolin Galilaeae dicit balsami feracem.¹⁶ Burckhardto nuper accolae lacus Tiberiadis retulerunt, in hortis eius regionis fruticem eum coli, sed eum pessime eum descripserint, nec ipse peregrinator viderit, testimonium falsum esse videtur.¹⁷ Etiam si autem cultus fuerit frutex in Palaestina, haud tamen indigena esse videtur, quia nusquam eius in priscis Ebraeorum libris mentio fit: namque רִיז , quod in regione Gilead provenire dicitur¹⁸, quodque Talmudici veteres plerique pro balsamo habent¹⁹, nequaquam id esse, sed mastichen, probarunt Salmasius²⁰, Bochartus²¹ et Celsius. Introduxisse eius culturam in Palaestinam regina Sabaea ex Arabia traditor.²²

In ora Arabiae maritima, quam Sabaei habitabant, sponte provenire, iam Strabo docet.²³ Id et P. Alpinus perhibet²⁴: et Forskoleus ipse eum fruticem haud procul a Mokha Arabiae invenit.²⁵

In Aegyptum igitur, ubi plures fruticem eum cultum viderunt, ex Arabia introductum fuisse, idem P. Alpinus contendit. Praeter Dioscoridem Symeon Sethus²⁶, Abdollatifus²⁷, Ebn Alwardi et Bakui²⁸ Heliopolin Aegyptiacam regionem vocant, ubi is frutex colatur. Ibi etiam, circa oppidum Arabiae vicinum, crucigeri balsami fruticem semet invenisse testantur.²⁹ Post renatas literas primus Petr. Belonius plantam in horto calirensi visam de-

16) Orat. 3. p. 595. 17) Iter german. 2. p. 664.

18) Genes. 37, 25. Ierem. 8, 22.

19) Cels. hierob. 2. p. 183.

20) Homon. hyl. iatr. p. 173.

21) Hieroz. 1. p. 628.

22) Ioseph. antiq. iud. 8, 6. Comment. ad Theophr. p. 364.

23) Lib. 16. p. 454.

24) De plantis Aeg. p. 49.

25) Flor. arab. p. 79. Niebuhrio relatum est, ad Zafra in provincia Hedschâs verum balsamum provenire. (Besch. von Arabien, p. 367.)

26) De cib. fac. p. 9.

27) Aeg. p. 13.

28) Notices et extraits, 2. p. 29. 443.

29) Iac. de Vitriaco in Bongars gest. Dei per Francos, 1 p. 1123. Marin. Sanut. 2. p. 260.

scripsit³⁰, dein vero plures. Et in ora maris rubri occidentali reperit Saltius, confirmante generis veritatem R. Brownio.³¹

Hactenus de patria. Iam inquirendum est in descriptionem plantae, apud veteres obviam. Dioscorides fruticem cum lycio aut pyracantha, folia sempervirentia cum rutae foliis comparat. Theophrastus haud ita bene arborem dicit malum panicam proceritate aequare, sed folia itidem rutae habet similia, et ἐκλευκα.³² Rectius Strabo τὸ φυτόν θαμνώδες habet, κυτίσῳ λοικὸς καὶ τερμίνθῳ.³³ Pausanias fruticem ait myrto similem, folia vero maioranac.³⁴ Avicennae textus memorabilis est, nam protinus Aegypti oppidum Heliopolin (عين الشمس) balsami feracem pronunciat, dein arbusculam cum lycio (حوض) comparat, unde proficiscitur, λυκίου nos pro λευκοῖου recte posuisse.³⁵

Egregie primus recentiorum Petr. Belonius formam fruticis delineat; fruticosam dicit arbusculam, duorum triumve cubitorum altitudine, foliis primum coniugatis, dein ternatis, demum pinnatis, foliolis lentisci aut rutae similibus, ciceris tamen folia haud superantibus. Ita et P. Alpinus. Tandem Forskoleus inventam in Arabia plantam cum Linnæo communicavit, a quo scianter 1764 genus Amyridis stabilitum est.³⁶ Duas tamen species constituit, *Am. gileadensem*, foliis ternatis, et *Am. Opobalsamum*, foliis pinnatis, quae, Belonio observante, in unam contrahendae esse videntur.

Inciso ferreis unguibus arbusculae cortice, excipi balsamum, noster tradit, Theophrastum sequens. Tacitus, qui Palaestinam dicit balsami patriam, vim ferri haud adhiberi contendit, „pavere enim venas:“ seu, quia facilius ferro altius demisso ipsum alburnum laeditur, haud succus peculiaris, sed latex crudus ascendens, promanat. Hinc

30) Obs. 2, 39. p. 110. ed. Clus.

31) Salt. iter/ germ. p. 163. 476.

32) Hist. pl. 9, 6. 33) Lib. 16. p. 368.

34) Lib. 9. c. 28. 35) Ed. arab. p. 140.

36) Amoen. acad. 7. p. 68. 69.

fragmine lapidis aut testa aperiri corticem docet.³⁷ Ita et Plinius, qui „uni terrarum Iudaeae concessum“ balsamum tradit, incidi corticem vitro, lapide aut osseis cullis docet. „Ferro laedi vitalia odit. Emoritur protinus, eadem amputari supervacua patiens. Incidentis manus libratur artifice temperamento, ne quid ultra corticem violet.“³⁸ Sic et Iosephus acutis lapidibus vulnerari corticem scribit.³⁹

Copia balsami quavis aestate e frutice obtinendi Dioscorides ita tradit, ut quaestum omnem ex amplo horto faciundum indicet. Namque sex vel septem γόες vel congii faciunt 36—42 sextarios, aut 45—50 libras. Quae insignis copia fidem fere superat, ni cum Theophrasto statuamus, mixtum plerumque balsamum ac adulteratum, quod evehatur. Largiorem tamen singularum arborum venam suo tempore fuisse testatur Plinius. Postquam enim, dum sibi Iudaeam penitus Romani subderent, de pretiosa hac arbore dimicatum esset, sata fuit ea a fisco, „nec unquam fuit numerosior, aut procerior.“

Nostra aetate Arabes stillantes sponte e ramis fruticis guttas excipiunt, nec fertilissimus frutex ultra triginta vel sexaginta guttas intra diei spatium largiri dicitur.⁴⁰

Egregie notae exponuntur, quibus genuinum balsamum ab adulterato distinguatur: in quibus memoranda praesertim acidula indoles, qua fit, ut lac coagulet. Inhaeret autem cuivis balsamo acidum quoddam, quod benzoicum esse, nuperi probarunt chemiae magistri. Hinc fit, ut et succos plantarum coeruleos balsama rubro colore inficiant. Proinde iure nostro, accedente codicum auctoritate, ὀξίζων posuimus, loco μὴ παροξίζων. Dum nimis annosum est, oleum aethereum avolat, odor multo debilius fit, et pondus balsami augetur, ut et fundum aquae, cui iniicitur, petat.⁴¹

Hypericum illud e Petra oppido ad adulterandum

37) Hist. 5, 6.

38) Lib. 12, 54.

39) Antiq. iud. 14, 4. Bell. iud. 1, 6.

40) Gerlach. Reise nach Constantinopel, p. 327.

41) Murray appar. medic. 4. p. 40.

balsamum usurpatum, veram fuisse Hyperici speciem, probabile est. Scatent enim Hyperica, maxime orientalia, resina et oleo aethereo odorato. Nec absonum est, fruticosam seu arborescentem Arabiae indigenam speciem, quam *H. revolutum* Vahlus nuncupavit, eo consilio adhibitum fuisse.

Cap. XIX. *De Aspalatho.* Quinam fuerit is frutex spinosus, ligno rubescente, quo ad spissanda unguenta utebantur unguentarii, magnopere dubium est. Quodsi appellationibus fidendum est apud recentiores Graecos usitatis, ἀσπάλαθος est *Cytisus laniger* Cand. (*Spartium villosum* Vahl.) Frutex enim est rigidus, ramis ramulisque omnibus spinescentibus, foliis sericeis, calycibus villosissimis, leguminibus lanatis, quem in Africa boreali, Corsica, Neapoli, per omnem Graeciam et insulas maris aegaei, in Rhodo etiam et Cypro invenerunt. Cum tamen vivum eum non viderim, nescio, fragrans sit et rubescens lignum trunci radicisve. In ramis florentibus saltem, quos in Corsica et ad Salernum lectos servo, nihil eius indolis animadverto, licet mihi notum sit, ad tingendum affines plantas adhiberi. Provenire eum fruticem Dioscorides ait in Istro, Nisyro, Syria et Rhodo. Istrus autem est Stephano Byzantino quadruplex: prima urbs Cretae, altera Ponti, tertia insula iuxta Triopium Cnidiae, quarta Iapygiae. Cum hic vero Istrus cum Nisyro, insula Cycladum, iungatur, intelligenda videtur esse insula inter Nisyron et oram Asiae minoris sita.

Alterum genus aspalathi habeo vel *Spartium horridum* Vahl., quod et in omni Graecia vulgare est, vel *Cytisum spinosum* Lam., quem P. Alpinus primus in Creta observavit.⁴² Eo tyranni in Hade castigantur.⁴³

Arabes vocant دار شيشغان, cuius originatio, ut cum Quintiliano loquar, me fugit.

Cap. XX. *De Bryo.* Βρύον varium habet significatum. Floris gemma dicitur Theophrasto⁴⁴ et ipsi Diosco-

42) De plantis exot. p. 12. 13.

43) Plato de leg. 10. p. 471. ed. Gryn.

44) Hist. pl. 2, 1.

ridi.⁴⁵ Amenta mascula Theophrasto⁴⁶: alii flores et Theophrasto⁴⁷ et Nicandro.⁴⁸ Theophrastus quoque algas marinas generali nomine βρύου signat.⁴⁹ Noster hic lichenum species, quae arbores inhabitant intelligit, Usnea nostratibus dictae, ab Arabico أشند (*Oschnah*). Odoratissima earum est indica, *Alectoria Arabum* Achario dicta, quam et Dillenius icone expressit.⁵⁰ Aliae minus odoratae sunt, licet a senioribus saepe adhibitae: *Usnea florida*, *barbata* et *plicata*, quae, dum in coniferis arboribus crescunt, odoratiores esse consuescunt. Avicenna, qui et in iuglande inveniri asserit, meliorem tamen declarat ex India apportatam.⁵¹

Cap. XXI. *De Agallocho* post Rumphii, Loureirii et Celsii labores multo certius indicare possumus. Et primum quidem de nomine. Graecum nomen ἀγάλλοχον, cui respondet arabicum أغلاجين (*Agalladschin*), a priscis Ebraeis אהלית aut אהלית vocatur.⁵² Primitivum autem nomen in arabicis appellationibus اللوة (*Allowat*) et الليه (*Allijath*) servatum esse videtur. Radix insuper لوى tortum id ac anfractuosum lignum signat. Ex ultima arabica voce *Allowat* Graeci ἀλόην⁵³ et ξυλαλόην⁵⁴ formarunt. Ceterum Arabes saepius id lignum etiam عود الهندى (*Ud alhendi*), aut عود (*Ud*) κατ' ἐξοχήν vocant.

Iam ad ipsam ligni indolem et generis definitionem. Noster lignum cum θυῖνω e *Thuia articulata* Vahl. propter γόγγρους, quibus scatet, comparat. Esse punctatum, odoratum, astringentem cum quadam amaritudine, cortice tunicato et subvariegato. Arabes multo uberiores sunt in variis Agallochi speciebus distinguendis: quae, ad locorum natalium nomina vocatae, nec nova indigent il-

45) Lib. 8, 130.

46) Hist. pl. 1, 2, 3, 1. 5, 5.

47) Hist. pl. 8, 7. 9, 18. 48) Theriac. v. 71. 895.

49) Hist. pl. 4, 6. 50) Hist. musc. 1, 84. f. 10.

51) Ed. arab. p. 128.

52) Num. 24, 6. Psalm. 45, 9. Cant. 4, 14.

53) Io. 19, 39.

54) Salmas. Plin. exerc. p. 743.

lustratione, nec nostrae videntur actatis mereri attentionem. Proinde, nusquam laureolam in mustaceo quaerens, omnia haec mitto, ut propius, quid sit agallochum, indicem. Est autem lignum gongrodes, i. e. morbo quodam natum, quo gemmae propaginesque reprimuntur, idque oritur, quod nostrates *Maserkröpfe*, Galli *Madreure*, Itali *Marezzi* vocant. Hac autem congestione oleosarum resinosarumque partium in gongris fit, ut frustis his extractis arbor omnis pereat. Est vero *Aloëxylon Agallochon* Lour., arbor procera, quae per Indiam orientalem, Cochinchinam et insulas maris indici satis frequens, raro tamen gongros hos odoratos producit. Quanta solertia incolae insularum moluccanarum haec lignorum frusta odorentur, Rumphius refert.⁵⁵ Modo enim nasi ope investigant, modo noctu aut diluculo, putrescentium frustorum vestigia lucentia oculis sectantes, pretiosissimam materiem persequuntur.

Cap. XXII. Quid *Nascaphthon* aut *Narcaphthon* sit, ingenue fateor me nescire, quando et Iablonskius suam expositionem iterum abrogavit.⁵⁶ Credidi quidem olim, hoc *φλοιῶδες* fuisse appellationem *macis*, seu arilli nucis moschatae. Sed id quis probaverit?

Cap. XXIII. De *Cancam* ante hos triginta, et quod excurrit, annos uberrime disserui.⁵⁷ Neque ullam video rationem, cur sententiam ibi pronunciatam deseram. Cancamum est lacrima arabicae arboris, myrrhae quodammodo similis, sed virosi gustus. Quenam arbor illa sit, plane nesciremus, nisi Rhazcus eam, *لک* (*lakh*) nominatam, ex arbore fluere diceret, quam cum *غبر* (*gubera*), *Sorbo domestica*, comparat, quaeque ad oram maris persici crescat.⁵⁸ Avicenna de *Lakh* eadem praedicat, quae de *قنقهار* (*Kankehar*), pro quo legendum est *قنقهام* (*Kankeham*) seu *κάνκαμον*, arabicae originis.⁵⁹

55) Herb. amboin. 2. p. 30.

56) Opusc. I. p. 158.

57) Antiqu. bot. p. 80—83.

58) Rhaz. contin. 25, 701.

59) Ed. arab. p. 247.

Est autem in Arabia et Africa, quae Euronotum spectat, *Amyridis* species vulgaris, quam Forskoleus *Katāf* dixit, quae, Sorbo domesticae similis, quotannis, dum pluvia abundat, intumescere praegnansque dicitur evadere pulvere rubro fragranti, quo capita aspergere mulieres arabes consuescunt.⁶⁰ Lignum eius arboris in Aegyptum transfertur, quo vasā hydrophora fictilia eius fumo impraegnentur. Gummi eiusdem arboris alvum ducit, adeoque obesos emaciat et menstruum sanguinem prolicit.

Cap. XXIV. *De Cyphi.* Suffimenti huius e variis rebus compositi nomen aegyptium Iablonskius bene exposuit.⁶¹ Damocrates iambis compositionem cyphi descripsit⁶², ut et Plutarchus.⁶³ Ideoque haud mediocrem acquisivit famam apud veteres.

Cap. XXV. *De Croco* nullus dubitationi locus, quid sit. Multo magis de natalium locorum praestantia ambigitur. Corycium noster primarium vocat, secundum lycium, e monte Olympo Lyciae, tertium, quem Aegae, oppidum Aeolidis, inter Pergamum et Magnesium, proferat. Loco *Αιολίδος*, quod codd. vindob. habent, editiones omnes ponunt *τῆς Αἰτωλίας*. Quā regione cum nullum eius nominis oppidum notum sit, Saracenus iam suasit, *Αιολίδος* esse ponendum, de quo conferatur Weselingius.⁶⁴ Cyrenaicum et siculum declarat debiliorem. De cyrenaico autem contrariam Theophrastus profert sententiam: odoratiorem enim esse cyrenaicum aliis docet, rationemque suo modo reddit.⁶⁵ Quod siculum attinet, haud me fugit, in editionibus legi: ὁ ἐκ Κεντορίας πάντων τῶν κατὰ τὴν Σικελίαν εὐσθενῆς κατὰ δύναμιν· λαχανώδεις ὄντες πάντες· διὰ μέντοι τὸ πολύχυλον καὶ εὐχρουν οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὴν θυίαν βάπτοντες, τοῦτω χρῶνται. De centuripino croco locus quidem exstat apud Plinium⁶⁶, quem transscripsisse serior quidam librarius videtur. Nam-

60) Forskol flor. arab. p. 80. 61) Opusc. p. 118.

62) Galen. de antidot. 2, p. 117. 63) De Iside p. 383.

64) Ad itineraria romana p. 145. 146.

65) Hist. pl. 6, 6. De causis. pl. 6, 17.

66) Lib. 21, 17.

que in vetustis codicibus nihil eiusmodi invenitur, nisi verba ea sola, quae equidem posui.

Cap. XXVII. *De Helenio.* Antiquitas nostrum helenium iam nomen suum habuisse, certum est. Nomen sortitam esse plantam e lacrimis Helenae, cum occisum ab haemorrhoidae Canobum defleret, fabulantur veteres.⁶⁷ Succum eius praedulcem laudat Plinius, unde et nectarium dictum, et cum rubo idaeo confertur.

Alterum vero helenium, aegyptium dictum, *Teucrium* videtur *Marum* esse, cum Cratevas et Dioscorides ita id describant, ut facilis sit coniectura. Folia cum lenticulae foliis comparantur: Plinius, commutata eorum indole cum foliis, serpylli foliis similia dicit, Apuleius amaraci, confuso helenio primo cum hoc. Haec est species, quae coronaria fuit.⁶⁸

Cap. XXXIII. Sicyonium oleum manifesto docet D. nomen a Sicyone habere, cuius ager nobilissimae fertilitatis⁶⁹ olei admodum ferax est.⁷⁰ Posterius sicyonium conficere consuerunt e radicibus cucumeris sylvestris (*ρίκκος ἄγριος*), cui et taedam pineam et foenum graecum addiderunt, ut et breviori tempore albidum redderent et fortius.⁷¹

Cap. XXXIV — XXXVI. Sordes balneorum, palaestrae et gymnasiorum, inter se manifesto differentes, eo magis peculiarem exigunt declarationem, quo magis aliena omnis eorum institutorum ratio est a nostris moribus. Siquidem in balneis vulgaribus camerae erant singulares, in quibus sudor detergebatur.⁷² Fiebat id ope *σκληγγίδος*, seu cultelli incurvi, obtusi⁷³, aurei, argentei vel eburnei, quem, sicut in thermarum ruinis a Traiano imperatore exstructarum inventus est, depingi curavit Mercurialis.⁷⁴

67) Plin. 21, 53. Ptolem. Hephaest. apud Phot. c. 190. p. 149. Etymol. magn. 297.

68) Theophr. hist. 6, 1. 6., caus. 6, 11.

69) Liv. 27, 31. 70) Wheeler it. p. 443.

71) Paull. Aegin. lib. 7. p. 298.

72) Galen. meth. med. 10, 10. p. 708. 709.

73) Galen. de fac. simpl. 10, 14. p. 283.

74) De arte gymnast. p. 20.

Itaque balneorum sordes nihil sunt, nisi sudor ipso humanus, a corpore derasus, cuius salsedinem manifestam cum obscuro amarore Galenus perhibet esse molliendi discutiendique vi praeditam.

Differunt autem omnino sordes e palaestris. Etenim, qui in palaestris luctum erant inituri, prius alipterium ingredientibus ungebantur, uncti autem ad conisterium seu locum, ubi pulvis erat, transeuntes, pulvere conspergebantur, sicque deinceps in varias exercitationes prodibant: quibus absolutis a reuكتورibus et mediastinis iterum earundem σκληγγίδων ope deradebantur. Earum autem sordium, e sudore, oleo pulvereque compositarum, usus erat medicus insignis. Atticis dicebantur κονίσσαλος, aliis πάτος.⁷⁵

Mirari desinet, sordes eas foedas a veteribus remedium loco fuisse celebratas, qui meminerit, nec cogitari quicquam obsceni aut immundi posse, quod Xenocrates saltem Aphrodisiensis repudiaverit. Namque et genituram virilem, quae post congressum e sinu muliebri effluit, contra perniones⁷⁶ et menses ipsos bibendos, et cerumen, et iecur humanum voranda praecepit. Infamia ea praecepta Galenus ita perhorrescit ac abominatur, ut Romanorum leges, ne quis carne humana vescatur, in censum vocet.

De sordibus gymnasiorum paullo difficilior est quaestio. Derasas eas esse a statuīs noster testatur. Statuas autem et columnas in gymnasiis frequentes dicit Lucianus.⁷⁷ Quatenam eas sordes fuerint, ex unico Theophrasti loco⁷⁸ coniicio. Statuas ibi sudare quandoque refert, maximo si e cedrina materia sculptae sint. Exsudans illo liquor oleaceo-resinosus, pulvere mixtus, quo aer gymnasiorum repletus esse debuit, medicas virtutes habuisse, quis est qui negarit?

Cap. XXXVII. *De Elacomelite.* Est succus melleus,

⁷⁵) Galen. de fac. simpl. l. c. Lucian. Anachars. p. 156. 188. ed. bipont.

⁷⁶) Galen. l. c. p. 230.

⁷⁷) L. c. p. 194.

⁷⁸) Hist. pl. 5, 9.

neutiquam oleaceus, qui intra librum alburnumque trunci collectus, vel foratione trunci elicitur, vel, dum rumpitur cortex, effluit. Similem et nostrae arbores, dum finditur cortex, largiuntur; gummi exemplo, quod e cerasis annosis, cortice fisso, exsudat. Alvum eo succo duci, satis commune est omnibus substantiis melleis, etiamsi stuporem aut soporem inde natum exponere nequeam. Potiores certaturos praesumere ex eo cyathum unum Plinius refert.⁷⁹

Additos fuisse, dum oleum olivarum pararetur, ramusculos oleagineos, non ex hoc solo comperimus loco, sed etiam e Galeno.⁸⁰ Is enim, ut oleum astringente vi omphacium aemuletur aut ὀμωρπιβές, ramusculos addi testatur. Sic in Geoponicis suadet, ut oleum hispano simile conficiatur, succum novellorum ramusculorum oleae admiscere, ut acrimoniam quamdam ac amaritudinem oleum obtineat.⁸¹

Cap. XXXVIII. *De oleo ricini.* Duos modos enumerat, quibus paretur; coctionem nimirum et expressionem. Uterque modus, nostra etiam aetate usitatus, sua habet detrimenta. Molita enim grana torculoque expressa turbidum largiuntur oleum, quoniam mucilago simul in olei mixtionem abit. Coctione autem dulcedo perit et oleum facilius rancidum evadit.⁸² Quam ampla fuerit apud Aegyptios huius olei consumptio, etiam ad culices abigendos, refert Herodotus.⁸³

Διαστροφαὶ τῆς ὑστέρας, conversiones uteri, complectuntur etiam perversum uteri situm, qui in graviditate contingit, ubi vel versus os sacrum fundus uteri promovetur, cervice sursum tracta; vel in vesicam provolvitur uteri fundus, cervice orificioque in intestinum rectum vergentibus. Ea vitia Hippocraticis iam nota, ab iis describuntur.⁸⁴

79) Lib. 23, 60.

80) De fac. simpl. 6. p. 868. 869. Cf. et Meth. med. 12. p. 822.

81) Lib. 9. c. 26.

82) Murray apparat. med. 4. p. 204.

83) Lib. 2. c. 94. 95.

84) Hipp. de morb. mul. 1. p. 690. 697. Foës.

Cap. XXXIX. *De oleo amygdalino.* Cum hic primum ἡμιώριον, hora dimidia, occurrat, quaeritur, quonam modo diei partes antiqui metiri consueverint. Divisionem autem diei in duodecim partes, una cum gnomone et poli situ, didicisse Graecos a Babyloniis, testatur Herodotus.⁸⁵ Eam artem, umbris solis metiri diei partes seu horas, Anaximenen Milesium perfecisse, auctor est Plinius⁸⁶, quem morem solis cursum indagandi suo tempore suetum declarat Xenophon.⁸⁷ Ea horologia bello punico primo ad Romanos pervenisse Varro testatus erat.⁸⁸ Serenis tantum diebus eae horae certae erant: nubilo metiri tempus ope clepsydrae aut horologii hydraulici docuit a. u. c. 595 (ante Chr. 159) Scipio Nasica, collega consulis Laenatis. Inventam eam machinam fuisse a Ctesibio Alexandrino, Ptolemaeo Evergeta Aegyptum regnante, Vitruvius tradit.⁸⁹ Cum tamen vulgatus huius machinae usus fieri non posset, Graeci Romanique aequales fere nostris horas solo aequinoctio habuerunt: eo breviores diurnae fiebant per brumam, quo longiores nocturnae: per aestatem contra eo longiores diurnae, quo breviores nocturnae. Namque duodecim partes (μέρη, σημεῖα) et diei et noctis numerabantur, sive longiores fuerint dies noctesque, sive breviores. Quodsi vero simpliciter horae nuncupantur, intelliguntur aequinoctiales, quae igitur nostris fere aequales sunt.

Cap. XLVII. Μετασυγκρίνειν est vox methodicis usitata, qua medendi ratio signatur, e θεραπείᾳ φιλοπαραβύλῳ Asclepiadis orta.⁹⁰ Qui enim corpora statuebant esse συγκρίματα τῶν ὀγκῶν, seu molecularum, ii etiam morborum causam quaerebant in laesa molecularum ad poros seu spatiola ratione, quam restituere vel μεθοδικῶς, στεγνώσει vel χαλάσει studebant, vel φιλοπαραβύλως acria quaevis atque incitantia ad restituendam eam rationem adhibebant. Haec vero methodus dicebatur μετὰ σύγ-

85) Lib. 2. c. 109.

86) Lib. 2, 78.

87) Memor. 4, 5.

88) Apud Plin. 7, 60.

89) Archit. 9, 9.

90) Cael. auct. acut. 1, 15. 5, 8.

αριαις aut μεταποροποίησις⁹¹: qua omnino, si vires labascunt in morbis acutis, maxime vero in diuturnis, et nostra aetate boni utuntur medici, dum arnicam et phosphorum, hydrargyri et stibii praeparata, tincturam cantharidum et argentum nitricum propinant.

Cap. LI. Oleum mastichinum optimum in insula Chio parabatur, quoniam laudatissima a priscis inde temporibus chia fuit mastiche.⁹² Galenus e sola chiâ, candida ea, oleum parari, ex aegyptia vero, quae nigricans, neutiquam, asseverat.⁹³ Nostra etiam aetate, licet Pistacia Lentiscus per omnem orientem crescat, e Chio insula tamen mastichen nobilissimam ipsi Arabes petunt.⁹⁴

Cap. LII. Cum μύρων admodum multiplex esset apud Graecos usus, variae etiam praedicabantur compositiones, quibus duo potissimum genera exstiterunt: σταχτά vel ψαχαστά, fluida et stillatitia, aut παχέα, spissa, quae variis vegetabilibus σύφουσι in eam molem redigebantur.⁹⁵ Videntur autem molem unguentorum spissiore praetulisse, ut melius conservarentur: cui fini et sales apti erant, quos frequenter adiicit noster. Στύματα ea seu spissamenta xylobalsamum praeprimis, schoenanthum et calamum aromaticum comprehendebant. Odorem suum fere amittebant, ut unguentum et spissius et aptius redderent ad recipiendum primarium odorem.⁹⁶ Plerumque addebantur ἡδύσματα ad acuendam fragrantiam, in quibus militabant nardorum species, myrrha, costus et alia. Nonnunquam et εἰς χρωματισμόν, coloris gratia, crocus aut anchusa, cinnabaris etiam, assumebantur.

Cap. LIII. Ut unguentum rosaceum paretur, rosarum numero mille ad viginti libras olei sumuntur. Hinc, quod iam Saraccenus observat, ῥόδων ἀριθμῷ χιλίων πέτα-

91) Galen. de facult. simpl. 5. p. 783. meth. med. 4. p. 270.

92) Plin. 12, 36.

93) De fac. simpl. 7. p. 69.

94) Niebuhr Besch. von Arab. p. 144. Tournef. it. p. 144.

95) Athen. deipnos. 2. p. 46. 48. ed. Schweigh. Romanis mulieribus opulentis gratissima erant unguenta *foliata* (e malabathro) et *spicata* (e nardo). Galen. de sanit. tuend. 6. p. 440.

96) Theophr. de odor. p. 738. 739.

λα legendum. Nam mille rosarum petala hanc suffi-
ciunt.

Cap. LIV. Quamvis ἑλάτη vulgo Pinum Piceam de-
notet, signat tamen et σπάθην seu involucrum spadici
palmarum, quod corticem Plinius vocat. Ἑλάτην ligneam
(coriaceam potius) nuncupat Theophrastus, qua propter
fragrantiam utantur ad unguenta conficienda.⁹⁷ Ἐκ
σπάθης δένδρου parari unguentum, Paullus Aegineta
monet.⁹⁸

Cap. LXII. Susinum unguentum nomen habere a
liliorum appellatione semitica ליל, Arab. سوسن, quae
etiamnum superest in hispan. *Azucena*, certum est. Inde
et in Palaestina, liliorum feracissima, et in Phoenice opti-
mum conficiebatur id unguentum, et Phoenices, templum
Salomonis aedificantes, capita columnarum aut coronas
ad liliorum formam (ליל נוצה) sculpebant.⁹⁹ Hinc et
Stephanus Byzantinus et Eustathius¹⁰⁰ Susam, Persidis
metropolin, appellatam esse a liliorum copia ibi crescen-
tium referunt.

Susini confectionem paullo aliter, et clarius quidem,
describit Paullus.¹ Laudabili vero solertia veteres un-
guenta talia paraturos iusserunt, ut paullatim tantum flo-
res odoratos adicerent, quoniam, si semel ac simul omnis
eorum copia iniiceretur, nec debito modo extrahi e sin-
gulis floribus odorifera substantia, nec arceri a supersti-
tibus floribus putredo posset aut foetor.

Cap. LXIV. Butyrium, styracium et onychinum
unguentum difficultatis non nihil habent. Affinia crocino
ea esse et confectione et efficacia, auctor perhibet. Buty-
rium dictum fuisse a butyro, quod olei loco sumeretur,
Marcellus Vergilius statuit; neque ab assensu alienum me
esse fateor, nisi quod repugnet, sumtam fuisse appella-
tionem a vehiculo potius, quam, ut ubique sit, a sub-
stantia principali. Styracem sumtum fuisse loco myrrhae,

97) Theophr. l. c. p. 742.

98) Lib. 7. p. 296.

99) 1 Reg. 7. 19. 22.

100) Ad Dionys. v. 1073.

1) L. c. p. 297.

probabile est. "Ὀνυχα ἀρωματίζοντα ingressam esse onychinum unguentum, nequaquam dubito, etiamsi sciam, et Cornarum et Fuchsium aliud quid hic loci intellectum existimasse. Cum nempe bdellium ipse D. εἰκὸς ὄνυχε vocet, cum Damocrates βδέλλην, ὄνυχά τε iungat², rati sunt docti viri, et ὀνύχιον unguentum potius a βδέλλει nomen gerere, quam ab onycho odorato. In eo autem assensum mereri nequaquam videntur.

Cap. LXV. Cyprini unguenti confectio e Cypro, i. e. *Lawsonia alba* Lam., a Theophrasto ita docetur, ut cardamomum aspalathumque prius odorato vino macerari, mature autem cyprum eximi et exprimi iubeat, ne fovere incipiat et putrescere.³ Haud puto, cum Cornaro loco ἐλαίου λίτρας θ' esse ἐλενίου legendum: et primum quidem, quia nulla nos cogit librorum scriptorum auctoritas: dein, quod compositio Posidonii, repetita a Paullo⁴, praeter helenium etiam cyprri flores, iridem, salviam, maioranam etc. continet, et longe alio modo paratur. Accedit, cum pondera calami, aspalathi, myrrhae et cardamomi praecipiantur, olei etiam copiam necessario indicari debere. Initio autem generatim docebatur, quale oleum et quomodo praeparatum sumendum sit.

Cap. LXVIII. Amaracinum unguentum in Cyzico probatissimum fieri, D. testatur. Galenus vero⁵, qui et amaracum in Cyzico crescentem vidit, et quomodo a maro differat, observavit, sua aetate asserit ad id unguentum solum adhibitum fuisse marum. Hortatus est ipso eius unguenti confectores, tantum amaraci iniicerent, quantum mari. Quo facto unguentum minus odoratum deprehendit. Sic Theophrastus confici id ex optimis aromaticis docet, praeter amaracum. Hoc enim odoramento nihil unquam seplasiarios in unguentis uti, sed falsam esse appellationem (a maro repetendam.)⁶

De oleo petrae seu petroleo est additamentum manifesto spurium, hoc loco ineptum, atque a vero admodum

2) Galen. de compos. med. sec. loc. 8. p. 226.

3) De odor. p. 740. 741.

4) Lib. 2. p. 298. 299.

5) De antidot. 1. p. 53.

6) De odor. p. 742. 743.

aberrans. Etenim quis dixerit teterrimum petrolei odorem bonum? (ἐνῶδες μετὰ τινος βαρύτητος).

Cap. LXIX. *De Megalio*. Theophrastus praeprimis conferendus, qui megalion esse unguentum confectu operosum et pretiosum testatur. E resina usta componi, quae oleo per decem dies totidemque noctes adiiciatur: tum etiam myrrham, cassiam, cinnamomum et oleum balaninum.⁷ Nomen deducitur a Megalo Syracusio, qui id invenerit.⁸ A gloria, seu a virium magnitudine id nomen proficisci, Plinius autumat.⁹

Cap. LXX. Ἡδύχρουν in Co insula parari ex iisdem rebus, quibus amaracinum constet, noster testatur. Hinc et Apollonius Hierophileus¹⁰ et Plinius¹¹ amaracinum componi in Co insula referunt. Hoc est, quod incendi vult Cicero, ut exhilaret aegrum.¹²

Cap. LXXI. Μετώπιον cur sit aegyptiae originis, prorsus non video. Nomen a Gracis, Aegyptum inferiorem ex Amasis aetate habitantibus, adeptum esse videtur, quia fronti (τῷ μετώπῳ) illineretur. Quod autem fieri solet in coloniis, patriam linguam dediscentibus aut deformantibus, id etiam accidisse in Aegypto graecanica videtur. Unde et μετώπιον in τέτωπον, quin in ipsum νίωπον mutarunt. Cuius lectionis vitatae plurima exstant vestigia in Hippocraticorum scriptis, Alexandriae degentium. Erotianus asserit, νίωπον esse amygdalarum amararum, quae id unguentum ingrederentur, cognomen, cuius appellationis nullum apud veteres obvium est vestigium.¹³ Νέτωπον autem idem esse cum μετωπίῳ, Hesychius affirmat.

Cap. LXXII. Mendesium unguentum nomen habet

7) L. c.

8) Hellad. apud Phot. cod. 279. p. 532. Sed μεταλλιον scribit, quod falsum esse exploratum habeo, sicut et in Hesychio μεταλλιον. Athen. 15, 12. Iul. Poll. 6, 19. Galen. de compos. med. sec. loc. 2. p. 570.

9) Plin. 13, 2.

10) L. c. 11) L. c.

12) Tusc. quaest. 3, 19. Vulgo hedrychum. Cf. Galen. de antid. 1. p. 51.

13) Erotian. p. 260. ed. Franz.

a Mendete, Sebennyticae praefecturae oppido¹⁴, ubi praestantissimum illud unguentum parabatur.¹⁵ Mendes autem oppidum nomen habuit a Mendete, qui deum Pana apud Aegyptios referebat.¹⁶

Cap. LXXIII. De Stacte iam Theophrastus¹⁷, esse eam myrrham stillatitiam. Alio autem loco duplicem eius originem aperit, alteram naturalem, quae sponte ex arbore stillet, (διὰ τὸ κατὰ μικρὸν στάζειν,) alteram artificialem. Concisa enim myrrha in balanino oleo liquescente, affusaque aqua fervida, myrrham solidam fundum petere, quam prelo expressam largiri stactem.¹⁸ Primam solum speciem spontaneam agnoscit Plinius.¹⁹ Haec est στακτή, quae מֵר עֵבֶר (Myrrha stillatitia) in Cantico Salomonis dicitur.²⁰ עֵבֶר autem stillatitiam designare, vel inde patet, quod in Periplo maris erythraei σμύρνα ἐκλεκτή καὶ στακτή (ἀβείρ) μίναια dicatur. Est et arabica vox عبر, lacrimare. Neque alia est מֵר דְּרֹר²¹; דְּרֹר enim Arabes utuntur ad pluviae, lactis, aquae effusionem significandam.

Cap. LXXVI. Ἰασμή est ياسمين Arabum, *Jasminum*, floribus odoratissimis, quod ab Aëtio perperam pro viola alba habetur.

Cap. LXXVII. De Myrrha ipsa multa dubia, etiam post duodeviginti saecula, supersunt. Et primum quidem ipsam arborem myrrhiferam nemo scientius indagavit; licet Petr. Belonius prope Ramam Palaestinae inveniit fruticem, „caudice contorto, denso, horrentibus spinis obsito, foliis acaciae, sed maioribus,“ quem suspicabatur myrrhiferam arborem esse.²² Belonii plantam

14) Strabo lib. 16. p. 540.

15) Plin. 12, 2.

16) Jablonsky opusc. 1. p. 138. Paull. Aeg. 7. p. 291. Τὸ μένδης οὖν εἴρηται διὰ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ εὐρεῖσθαι, ἐνθα καὶ ὁ Μένδης τρέφεται.

17) Hist. pl. 9, 4.

18) De odor. p. 742.

19) Lib. 12. s. 35. lib. 13. s. 2.

20) Cant. 5, 5.

יְרִי גִבְעוֹת מֵר עֵבֶר מֵר עֵבֶר עַל בְּשֹׁת הַחֲמִשִּׁים:

21) Exod. 30, 23.

22) Obs. 2, 80. p. 139.

Sieberius nuper prope Joppen invenisse videtur, *Mimosam agrestem* nuncupans, quae tamen potius *Prosopis* species est. Sed nihil innotescit de myrrha ex hoc frutice manante. Brucius, cum Abyssiniam obiret, e regione myrrhifera ramusculos solos accepit, Mimosae aut Acaciae, quam *Sessa* appellavit; sed gummi producere testatur, a myrrha longe diversum.²³

Descriptio myrrhiferae arboris apud veteres satis varia est. Theophrastus e mercatorum sinum Arabicum navigantium testimonio fruticem esse humilem tradit, trunco duro, per terram strato, crasso, folio *Andrachnes* laevi. Alios avtoptas citat, qui spinosum fruticem viderint in montibus arabicis prope Hieroum portum, foliis ulmi, sed crispis, apice mucronatis, ut folia ilicis.²⁴ Lentisci foliis similia tradit Evemerus folia myrrhiferae arboris, ceterum, ut Diosc., cum Acacia vera (*ἀκάρθη αἰγυπτιακή*) comparat: sed confudisse cum libanoto videtur.²⁵ Plinius magnopere differt: modo enim Theophrasti definitionem repetit, exceptis tamen foliis, quae olivae similia dicit [*ἐλαία* legens, loco *πελέα*]. Iubam contulisse folium cum folio olusatris. Aliquos similem fruticem iunipero, scabriorem tantum spinisque horridum, folio rotundiore, sed sapore iuniperi, tradidisse. Nec non fuisse, qui e turis arbore utrumque nasci mentiti sint.²⁶ E quibus omnibus rite collatis effeci olim, *Amyridem Kafal* Forsk. esse arborem myrrhiferam. Similimam autem utramque speciem, et forte eandem esse, Forskoleus refert. Ramos spinescere, folia esse subrotunda, serrata. Dici autem arborem myrrhiferam huic assimilen.²⁷

Γαβιρέαν dici pinguiSSimam myrrham, solo lacto proveniente, quae multam quoque stacten sudet, exponere ansim ex arabico *جابر*, *praepotens*, quia princeps et palmaria species. Troglodyticam appellari a Troglo-

23) Iter german. vol. 5. p. 89. t. 4. 5.

24) Hist. plant. 9, 41.

25) Diod. 6, 41.

26) Lib. 12, 84.

27) Flor. aeg. arab. p. 80.

dytarum regione, in Africae litoro Arabiae adverso, nullum est dubium.^{28a} Quin etiam sic nominant Damocrates^{28b} et Galenus²⁹, quanquam Salmasius legi debere *τρογλῆτιν* perhibeat.³⁰ *Καυκαλὶς* exoleta myrrhae species dicta mihi esse videtur, quod *κάτοπτος* s. *κεκαυμένη* videretur. Aminaeam etiam improbari, auctor noster asseverat, cum contra Plinius minaeam troglodyticae soli postponat.³¹ Et Galenus *τὴν τρογλοδύτιν ὀνομάζεσθαι μιναίαν, ἀπὸ χωρίου, καθ' ὃ γιννᾶσθαι φασὶ τὴν καλλίστην*.³² Eas contrarias autem opiniones aequare aut dirimere meum haud est. Persuasum habeo, *ἀμιναιάν* scriptum esse *σμύρναν* vel ab ipso D., vel ab librariis, quia *ἀμιναιὸς οἶνος* multo notior erat, quam *μιναία σμύρνα*. Minaeos autem oras habitasse sinus arabici, quae eorum spectant, praeter Plinium Ptolemaeus testatur.³³

Ceterum myrrham dici *βάλ* ab Aegyptiis, Plutarchus tradidit³⁴, quod mutandum esse in *σάλ*, hodiernum copticum, monet Jablonskius.³⁵

Cap. LXXVIII. *De boeotica myrrha* ambigi fere nequit, quando Theophrastus *ἱπποσέλινον* dicit lacrimam fundere myrrhae similem, nonnullos etiam omnino myrrham vocare.³⁶ Cum *ἱπποσέλινον* autem nostrum *Smyrnium Olusatrum* sit, ad hoc referenda est myrrha boeotica. Galenus *ὀλούσατρον* Romanorum ab *ἱπποσελίνω* distinguens, illud et crude comedi, hoc vero nonnisi coctum posse.³⁷ In quo quidem *Sium latifolium* cum *ἱπποσελίνω* commutasse videtur, namque et huius folia ab Italis, nomine *Crescione*, cocta comeduntur.³⁸

Cap. LXXIX. *Styrax* arbor, quae per omnem Graeciam, Asiam minorem Syriamque satis frequens est, mala cydoniae omnino similia habet folia. Optima haec lacri-

28a) Plin. 6, 34. 12, 35. 28b) Galen. de antid. 2. p. 115.

29) L. c. lib. 1. p. 68.

30) Plin. exercit. p. 895. *Τρογλῆτιν* scribi a recentioribus grecis, bene monet Needhamus ad Geopon. 7, 36.

31) Lib. 12, 35.

32) L. c.

33) Lib. 6. c. 7.

34) De Is. et Osir. p. 383.

35) Opusc. 1. p. 49.

36) Hist. pl. 7, 6.

37) De fac. alim. 2. p. 638.

38) Caesalp. de plant. 7, 59.

ma e Gabale, oppido Syriae ad orientem Antiochiae, venit.³⁹ Secundus fama styrax erat, qui e Pisidia, regione inter Phrygiam et Ciliciam media, evehebatur. Tum vero et cilicius commendabatur. Et nostra etiamnum aetate styrax ex Asia minore Syriaque advehitur.

Cap. LXXX. Bdellium esse lacrimam arboris arabicae, loco saracenicae, posui, Marcello iam monente et testantibus Plinio, Galeno et Oribasio. Posset tamen lectio vulgaris *ααρακηνισοῦ* facilius mutari in *χααρακηνισοῦ*. Charak enim, oppidum persici sinus intimum, quo Arabia eudaemon cognominata excurrit, inter Tigrin et Eulaeum, conditum ab Alexandro M., Characeni regioni, quae ad Elymaida pertinebat, appellationem dedit, ipsa etiam natione Characena vocata.⁴⁰ Itaque characenica potuit a Dioscoride dici haec substantia, quae aliis arabica vocabatur.

Avicenna disertis verbis⁴¹ مقل, quod bdellium est, dividit in judaeum, quod et siculum sit, et arabicum, quod e Mechha exportetur. Hoc provenire e palmae specie, quae arbor Dûm (دوم lego loco روم) dicatur. Kaempferus egregiam reliquit notionem huc pertinentem, licet ipse arborem non viderit. Bdellium, quod مقل أزراق (*Mokl usrâk*), esse succum inspissatum, pellucidum, rufescentem e fructuum palmae foliis flabelliformibus coctum. Crescere eam palmam ad utramque sinus persici oram.⁴² Herbertus de Jager, cuius studia palmis dicata Rumphius celebrat, quique ipse arbores bdelliferas observat, Kaempfero testificatus est, *Borassum* esse *flabelliformem*, e cuius quidem fructibus in insulis Moluccis succus dulcis ac edulis coquitur inque solidas tabulas inspissatur. At vero bdellium alio modo, ex immaturis fructibus, additis suaveolentibus floribus, paratur, ut amaricans fiat et fragrans.

Priscis Ebraeis מִלְחָא dicebatur: produci in regione

39) Plin. 12, 55. 40) Plin. 6, 31.

41) Ed. arab. p. 206.

42) Amoen. exot. p. 668.

Chavilah (Arabia felice).⁴³ Manna deserti speciem praebebat bdellii propter pelluciditatem ac colorem.⁴⁴ Εηλν, commutato ב cum כ, μάδελκον, pro quo Plinius habet maldacon. Βόλχον e βδόλχον fictum esse, quod etiam cum ηλν congruit, probabile est.

Alterum bdellium, sordidum ac nigrum, ἄδροβωλον καὶ παλαθῶδες, quod ex India advehatur, facile cum Harduino⁴⁵ crediderim, Benzoën esse. Ea enim est species, quam Plinius bactrianam vocat, quia Bactri ex India, via celebratissima⁴⁶, merces indicas apportabant, et, ne per alias gentes, Arabas praeprimis, quaestum perderent, apud se gigni eiusmodi pretiosas res, mentiebantur. Non dubito, aliud fuisse Galeni bdellium scythicum, quo ad curandum scirrhusum tumorem utebatur.⁴⁷ Scythiarum enim nomen est adeo vagum, ut et Sacae et Massagetae et Bactri et Sogdiani eo comprehenderentur.⁴⁸ Scythia, quam Ptolemaeus extra Imaum vocat, ad Emodos usque montes procedit, totamque tibetanam regionem complectitur.

Arborem, quae largiatur bdellium illud nigrum, ipse Plinius describit. Esse nigram, magnitudine oleae, folio roboris, fructu caprifici naturaque. Si nostra est benzoë bdellium illud alterum, credibile non est, arborem illam a mercatoribus visam fuisse. Crescit enim in Sumatra et peninsula indica ultra Gangem.⁴⁹ Descripta est arbor et iconibus delineata a Martino Houttuyn⁵⁰ et Jona Dryandro⁵¹, qui *Styracis* speciem esse docuit. Neque folia integerrima subtus tomentosa cum roboris foliis, neque fructus (drupa) cum ficibus comparando. Περαιτικόν dici id bdellium quibusdam, Plinius refert, quia ἐκ περάτων γῆς, extremis orbis terrarum partibus, exportetur.

43) Genes. 2, 13.

44) Num. 11, 7.

45) Ad Plin. 12, 19.

46) Strab. 11. p. 493. lib. 16. p. 176.

47) Therap. ad Glauc. lib. 2. p. 106.

48) Herod. 7, 64. Οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλεῖουσι Σάκας.

49) Garc. ab Ort. in Clus. exot. p. 155. 156.

50) Act. harlem. tom. 21. p. 257.

51) Philos. transact. vol. 77. p. 807.

Cap. LXXXI. *De ture* plura dici par est, ut principali in veterum suffimentis. Antiquitus autem duplex fuit: *arabicum*, album, a guttis nomen habens (σταιονίας) et *indicum*, rutilum aut subfulvum. Primitivum vero nomen لبن esse arabicae civitatis, quae tus producat, testatur Abu'l fadli.⁵² Sic transiit ad Ebraeos, qui לבונה in priscis voluminibus praedicant, tametsi derivatio a לבן, *albescere*, haud inepta sit. Fuisse autem apud Ebraeos arabicae originis, patet.⁵³ Neque desunt in arabica lingua similes vocis, ac in ebraica, affinitates: لبن *lac et lacrima arboris*, لبنی *arbor lac emittens*. Aliud est nomen turis arabicum satis vulgare: كندر, quod, cum a كدر, *turbidum esse*, derivari possit, indicam potius turis speciem designasse videtur. Sed et indicum turis nomen ipsum *Cundur* est.⁵⁴

Nec arboris ipsius quae sit facies, certo apud veteres constitit. Namque consulto mercatores pestiferum esse regionis aërem adituque difficillimam terram fabulabantur, ne lucrum cum exteris partirentur.⁵⁵ Proinde, qui primus relationes navigatorum collegit, Theophrastus, adco diversa enunciavit, ut uniri fere nequeant. Protinus enim arborem esse quinque cubitos altam, folia pyri sylvestris similia, sed haud adeo herbacea, verum cum rutae foliis, quoad colorem, conferenda; corticem arboris esse laevem, ut lauri. Aliorum testimonio arbor turifera dicebatur lentisco similis, neque fructus ii similitudini contrarius: hi etiam albidius e iunioribus, fulvum tus e vetustioribus manare arboribus asseruerunt. Non defuerunt, qui cum terebintho compararent, cum ipsa ligna ad Antigonum veherent; sed eosdem graviter lapsos fuisse, cum ex eadem arbore et tus et myrrham retulerint. Tandem et in luco quodam prope Sardes fuisse arborem, quae turifera dicta sit, lauro perquam similis.

52) Apud Cels. hierob. 1. p. 251.

53) Ies. 60, 6. Ierem. 6, 20.

54) Fleming in Asiat. research. xi. p. 158.

55) Arrian. peripl. mar. eryth. p. 158.

Id quidem opinionum dissidium augescit etiamnum, si Evomeri, cuius mendacia in omni antiquitate percrebuerant, relationes conferimus. Is enim⁵⁶ arborem turiferam cum acacia aegyptia comparans, salignum tamen folium ei tribuit. Et ipse Plinius testatur^{57a}, quanquam Romani res in Arabia gesserint, legatos etiam miserint, nihil tamen exploratum de facie arboris habere. Iubam regem scripsisse, arborem esse contorti caudicis, ramis aceris maxime pontici, succum amygdalae modo emittere; talesque in Carmania apparere, et in Aegypto satas studio Ptolemaeorum regnantium.

Iam de patria ipsa praecipendum est. Antiquissima autem Ebracorum monumenta patrocinantur Sabaeorum regioni.^{57b} Omnis nimirum, australis ora Arabiae adeo ferax fuisse turis dicitur, ut adnavigantes „plurima naribus tura duxisse“ dicantur.⁵⁸ Cattabaniam privatim vocat Eratosthenes provinciam Arabiae, turis proventu celebrem.⁵⁹ Cattabenos vocat Ptolemaeus, aditui ad sinum persicum proximos⁶⁰, promontorii ergo, Syagri dicti, accolae⁶¹, unde syagrium tus Dioscoridis appellationem accepit. Vocatur id promontorium hodie راس الحد (*Rás el Had*). Cattabaniam provinciam *Katibaway* Theophrastus nuncupat.⁶²

Sequitur provincia Adramytta Theophrasto, *Ἀδραμύττα* Mosi⁶³, *حدراموت* (*Hadramaut*) Arabibus dicta, quae et hodie turis, sed vilioris, copiam producit.⁶⁴ Oppidum huius provinciae est *مرباط* (*Merbát*), Avicennae dictum, unde et hodie tus exportatur.⁶⁵ Optimum e Daffar, sed e portu etiam Keschin, (*sachalitico* veterum) evchitur.⁶⁶ Haec regio in periplo maris erythraei ob turis divitias celebratur.⁶⁷ Moscha, quod idem auctor no-

56) Diod. Sic 5, 41. 57a) Lib. 12, 31.

57b) Ies. 60, 6. Ierem. 6, 20.

58) Diodor. 3, 46.

59) Strabo 16. p. 393.

60) Lib. 6, 7.

61) Plin. 6, 53.

62) Hist. pl. 9, 4.

63) Genes. 10, 26.

64) Niebuhr Besch. von Arab. p. 254.

65) Niebuhr l. c. p. 287.

66) Ibid.

67) Peripl. maris eryth. p. 16.

minat, sine dubio est Moscate ad sinum persicum.⁶⁸ *Μαμάλι*, quod Theophrastus ture celebre vocat, *Μάμαλα κώμη* Ptolemaei esse videtur, quae ad oram maris rubri, in regione Cassanitarum (*Κασανδρείς* Agatharchidis) sita erat.

Mercaturam turis antiquitus praeter Phoenices et Midianitae et Gerrhaei faciebant. Gerrha autem oppidum Plinio dicitur⁶⁹, et gerrhaeum ipsum tus Nicandro.⁷⁰

Nec tura orae utriusque sinus persici, ad extimum angulum usque, aut insularum eius, spernebantur. Erant enim insulae Tylos et Arados in persico sinu, quas Evertus Panchaiae nomine comprehenderat⁷¹, quaeque hodie Baharein et Eschr dicuntur, adeo celebres turis proventu, ut et Virgilius panchaia tura laudaverit.⁷² Ibidem autem incunte sacc. XIV. Marcus Paulus, peregrinator immortalis, arbores invenit populis similes, quae tus exsudabant.⁷³ In ipsa Carmaniae ora Chardinus easdem invenit arbores.⁷⁴

Nec africanae sinus persici orae deest sua gloria. *Αιβανωτοφόραν* hanc regionem Strabo tradit a Pytholai promontorio ad *τελευταῖον ἀκρωτήριον* extendi⁷⁵; ultimum promontorium Guardafui recentioribus dicitur. Ex hac etiam ora tus afrum venire, Brucius testatur.⁷⁶ Cum igitur et ex India et e Persidis oris et ex insulis sinus persici et ex ipso Africae litore tura exportarentur, Agatharchides etiam iure suo contendit, Sabaeos ea ex ulterioribus maris advehere.⁷⁷

Tandem arboris, quae indicum tus largitur, indolem et loca natalia egregie aperuit Colebrookius⁷⁸; definiente simul Roxburghio systematicum nomen, bonisque iconibus

68) Niebuhr l. c. p. 297.

69) Lib. 6, 33. 70) Alexiph. v. 107.

71) Diod. 5, 42. 72) Georg. 2, 139.

73) M. Polo in Ramusii coll. 2. f. 59. a. Ed. Marsden, p. 722.

74) Voy. en Perse, 4. p. 28. 75) Lib. 16. p. 417.

76) Iter germ. 5. p. 45.

77) Geogr. min. ed. Hudson, 1. p. 64.

78) Asiat. research. 9. p. 377.

arborem illustrante.⁷⁹ Est vero *Boswellia turifera* Roxb., Terebintheis annumeranda. An vero et arabicum tus ex eadem arbore fluat, dubium est. Quem Adansonius 1750 ad Bernardum Iussievum misit ramum arboris turiferae e Senegambia, eum Lamarckius suspicatus est ad Amyridem Kafal Forsk. pertinere.⁸⁰ Cuius cum folia ternata, foliola obovata, apice subserrata, subtus sint tomentosa, posset quidem firmari, quicquid mercatores Theophrasto retulerunt, arborem nimirum pyri habere folia. Attamen nihil Forskoleus de turo ex hac arbore stillante comperit.

In secundi turis nomine emendando haud diu haesi, quando et Aldina ἐν σμίλῳ habet, et Salmasius simile adiectivum, quod vero nusquam occurrit, fingere debere sibi visus est. Quid κοπίσχος sibi velit, ingenue fateor, me certo non scire, licet, si σμίλευτος dictus fuit λίβανος, a σμίλῃ, qua scalpebatur, potuit etiam κοπίς, *cutter*, huic voci originem dare, aut forte cum Marcello Vergilio sentiendum, quod spuria indoles sive deterior huius turis eo verbo indicetur, a κοπίζειν, *mentiri*? Magis placet Bodaci expositio: κοπίσχον dici tus, quia in secunda mensa adhibebatur⁸¹, κοπίς autem ab Hesychio δειπνον dicitur, uti et Lacedaemonii sic coenam vocarant.⁸²

Ἄρωμίτην dici τὸν λίβανον πρωτεύοντα, non mirum est, quoniam ἄρωμον vocabatur quodvis aroma purum et non vitiatum, Hesychius etiam λίβανωτόν et ἄρωμον iungit tanquam synonyma. Ἀρόην denique appellabatur λίβανος πρωτεύων, vel propter vim masculam fortiolemve, vel, ut Plinius vult, ob similitudinem frustorum cum testibus.

Cum adulterari tus dicat auctor resina pini, imponero aliquis etiam Linnaco potuit, ut *Juniperum hispanicam* Lam. pro turifera arbore haberet, eamque vocaret turiferam. Sed nemo unquam vel ex hac specie vel ex alia, *phoenicea* et *lycia* Linnaco dicta, quae per Europam au-

79) Asiat. research. 1. c. et Plant. corom. 3. t. 307.

80) Encycl. bot. 2. p. 626. 81) Athen. 14, 4.

82) Bod. in Theophr. p. 981.

stralem Asiamque mediam crescit, verum tus prolicuit, neque ullum exstat testimonium, ex Hispania tus venire aut ex Europa australi.^{83a}

Adiungo, quae loco difficillimo expediendo idōnea videntur. Haustum tus in secunda valetudine (in agone *cod. vindob.*) furorem inducere, et largius cum vino potum etiam interficere. Praestantium codicum lectionem praetulissem, si ulla adesset veri similitudo eius effectus. Sed videor mihi odorari, quatenam traditio subsit. Agatharchides enim, qui, dum Ptolemaeorum dominatio ad finem vergeret, geographica scripsit, quorum fragmenta a Photio servata ad nos pervenerunt, Sabacos narrat a continuo fortique turis odore adeo laedi, ut sensus obtundantur atque εἰς ἐκλυσιν ἐσχάτην incidant, hinc asphalto et τράγου πώγωνι solere temperare eam nimiam fragrantiam.^{83b}

Cap. LXXXII. LXXXIII. Sicut cortex turis ipsius arboris est, hoc aromato scatentis, ita et manna seu γῦρις (pollen) nil est nisi pulvis e contuso tritove ture natus, qui ideo iisdem pollere debebat viribus, ac ipsum tus.

Cap. LXXXVI. LXXXVII. Πίτυς est *Pinus Pineae* L., quae in conis fructus fert edules, amygdalis assimiles, πιτυίδας, quos vulgus italicum *pinocchi* aut *pignoli* vocat. Arabes hanc nucem eodem, quo avellanam, nomine insigniunt جوز: esse autem fructum الحنوبر الكبير, pinus maioris, Avicenna docet.⁸⁴ Recentiores Graeci κουκουναριά arborem nominant.⁸⁵ Eiusdem generis esse cum πεύκη (τῇ κωνοφόρῳ Theophr.) seu *Pinu Cembra* L., noster asserit, sed specie differre. Egregie hic fere primum γένος et εἶδος eodem sensu sumuntur, quo hodie genus speciemque distinguimus: aliis vero locis saepe confunduntur. Pinu Cembra autem στροβίλους producit, quos

83^a) Lam. *encycl. bot.* 2. p. 626.

83^b) Phot. *cod.* 250. p. 458. Cf. et Diod. Sic. 3, 47. Strabo lib. 16. p. 436. Καρούμενοι ὑπὸ τῶν εὐωδίων αἵρουσι τὸν κάρον ἀσφάλτου θυμιάματι καὶ τράγου πώγωνος.

84) Ed. rom. p. 152.

85) Sibthorp fl. graec. ed. Smith, tom. 2. p. 247.

nostrates *Zirbelnüsse*, Itali *zermi*, Galli *ceinbrots* vocant. Eas nucces Avicenna vocat حب الصنوبر. Maiorem autem speciem distinguit a minore, illam ex arbore بطوس (pro qua corrupta voce Celsius recte πίτυς, legit)⁸⁶, minorem habere fructum magis triangularem, astringentem et submordacem.⁸⁷ Mox vero ἡ στρόβιλος pro arbore ipsa sumitur, quæ πύκνη sit. Namque ita et Geoponici⁸⁸ Pinum Cembram ipsam στρόβιλον appellant. De fructibus autem arboris recentiores semper intelligero στρόβιλους, si antiquis κῶροι, Hippocrati κόκκαλοι dicerentur, Galenus auctor est.⁸⁹

Λαδίον proprie est facula, qua lustrationes et καθαρμοί instituebantur⁹⁰; sed taedulam etiam seu festucam, quamvis o pingui ligno pineo, signat. Σπάθη aut σπαθίς est spathula, quā et miscebantur res, unguenta ingredientes, aut qua illinebantur etiam τὰ μύρα.⁹¹

Cap. LXXXIX. XC. *De Lentisco*. Supra iam c. 51. de Mastiche chia praestantissima sermo fuit. Virentibus surculis delicatuli dentes purgare consuerunt, ut σχινωτρώκταν Lucianus eum vocet, qui manducat lentiscum; ut dentes albescant.⁹²

Avicenna mastichen (مصطكى) duplicem habet, graecum (رومى) album et nabatacum (نبتى pro قبتى legendum) nigrescentem.

Cap. XCI. Terebinthi fructum edulem esse, e veteribus Aelianus⁹³ et Strabo⁹⁴, e recentioribus Belonius.⁹⁵

Arabibus audit arbor البطم et fructus الحضرأ, propter colorem exquisite glaucum.

Locum hunc de praestantia resinae lentiscinae infi-

86) Cels. hierob. 1. p. 110.

87) Avic. ed. rom. p. 179. 88) Lib. 11. c. 1. 11.

89) Comm. in libr. de vict. acut. 4. p. 848. De fac. alim. 2. p. 591.

90) Jamblich. protrept. ed. Arc. Theod. p. 145. Λαδίον θάκον μὴ ἀπόμασσε. Sacras res profanis ne permisceas. Dicebatur et δάλιον, ξίλον ἡμίφλεκτον. Hesych.

91) Iul. Poll. 10, 26.

92) Lucian. Lexiph. p. 191. ed. Reiz.

93) Var. hist. 8, 39. 94) Lib. 15. p. 229.

95) Clus. exot. p. 152.

maque strobilinae qualitate citat Galenus⁹⁶, veritatem huius asserti fatens, si quis ἀπλῶς de tota substantia loquatur. Quodsi vero de caloris gradu sermo fuerit, strobilinam calore principem, secundam abietinam, lentiscinam postremam pronunciat.

Cap. XCII. Resinae aliae, quas iam terebinthinas vocamus, sunt: 1. terebinthina argentoratensis e Pinu picea: 2. terebinthina veneta e Pinu Larice, quam e Gallia subalpina exportari recte animadvertit. Resinam ex his siccam Colophoniam vocat, e Colophone nomen derivans. Fuit autem Colophon oppidum Ioniae, Apollinis Clarii oraculo antiquitus celebre⁹⁷, sed Strabonis aetate iam obsoletum.⁹⁸ Utebantur forte sacerdotes ea resina, ut accensa praestigias facerent, flamma colorata terrorem iniicientes. Terebinthinam vero optimam censet, quae e Pinu Pineae et P. Abiete (ἐλάτη) in Pityusa insula gignatur. Haec insula iam Yviza appellatur.

Cap. XCIV. Κῶρον dici picem liquidam, memorabile est. Hinc et κωνίξιν et πισσοκωνίξιν, pice inungere, πισσοκῶνητος, pice unctus, et ἀκῶνιτον, ἀκῶνητον, haud picatus, quod ultimum in nostro saepe obvium perperam scribitur in editionibus ἀκόνιτον.

Cap. XCV. De πισσελαίου significatu differunt veteres. Namque Galenus in Asia minore vocari permixtam cum oleo picem liquidam πισσελαιον, supernatantem vero pici liquidae humorem, qui tenuior sit ipsa et debilior, πισσάνθος.⁹⁹ Ultimum, a πισσελαίῳ Dioscoridis etiamnum diversum, nostrates appellant gelben Theer, Angli nobiscum tar, Galli goudron, Itali catrame. Dioscoridis vero πισσελαιον est Theerwasser, quod, Berkeleyo suadente, arte confectum, quondam magnam acquisivit laudem in curandis diuturnis morbis, praesertim scorbuto, lepra et exanthematibus.¹⁰⁰ Idem est, infusum picis, quod ὀρεονίσσης nomine Paullus commendat.¹

96) De compos. med. sec. gen. 3. p. 590.

97) Tacit. ann. 2, 54.

98) Lib. 14. p. 643.

99) De compos. medic. sec. loca, 1. p. 441.

100) Berkeley's Siris, or inquiries concerning the virtues of tar-water. Lond. 1744. 8.

1) Lib. 3. p. 121.

Cap. XCVI. Fuliginem sumi ad pigmenta καλλιβλέφαρα, seu ad palpebras nigro colore tingendas, noster asserit. Haec ars dicebatur κομμωτική Galeno, quam generatim spectam probe a κοσμητική distinguunt. Illius enim finem esse, ut pulcritudinem acquisitivam inducat, ut igitur canos capillos nigrore honestet, aut palpebras calvas novis pilis ornet; κοσμητικήν custodire et servare, quicquid naturalis pulcri in corpore sit.²

Cap. XCVII. Picem liquidam coctam, ut siccescat, παλμπίσσαν dici, non mirum est: sed viscosae huius nomen βοσκάς cilicium videtur. Pix brutia, picandis vasis vinariis perquam commoda, fere laudatissima est.³ Erat autem in Brutiorum regione, quae extrema Italiae Siciliam spectabat, sylva, Sila dicta, pinnum earum foracissima, quae optimam largiebantur picem.⁴ Suspicio, esse *Pinum brutiam* Tenor., quam equidem in horto collo, maritimae Lam. et Pinastro Ait. maxime affinem. Ceterum non sibi constant veterum libri in scribendo Brutiorum nomine. Cum nostro *Βρυττίαν* habet Lucianus, secundum editionem principem et optimam Hemsterhusio-Reizianam.⁵ *Βρυττίαν* habet partem Siciliae Stephanus Byzantinus. *Βρέττιον* et *Βρεττίους* legimus apud Strabonem. Et Stephanus ipse corrupto loco: ἡ χώρα βρεττία, καὶ ἡ γλῶσσα (πίσσα emendavit Bochartus:⁶) Ἀριστοφάνης (Ἀριστοφῶν emendavit Berkelius:⁷) Μέλαινα δανὴ γλῶσσα (πίσσα) βρεττία παρῆν.

Cap. XCVIII. Ζώπισσαν simpliciter ξηρὰν ῥητίνην Plesychius vocat: alii autem cum nostro derasam e navibus cum cera picem, quae diutius aqua marina macerata fuerit.

Cap. XCIX. Ἀσφαλτος seu bitumen fossile nomen habere propter ἀσφάλειαν dicitur, qua muri ex co aedificantur⁸, exemplo murorum Babylonis antiquissi-

2) Galen. de comp. med. sec. loc. 1. p. 434.

3) Plin. 14, 25. Colum. 12, 18.

4) Strabo lib. 6. p. 257. 5) Lucian. Pseudomant. p. 84.

6) Canaan, p. 595. 7) Ad Steph. Byz. p. 244.

8) Dio Cass. 68, 27. Ἐνθα μέντοι τὴν τε ἀσφαλτον εἶδε Τραϊά-

mo.⁹ Láudatissimum fuit bitumen iudaicum, a quo lacus ἀσφαλτίτης nomen habet. Dicitur autem ebraice חֲמָר et arabice حمر (*Chommer*), e radice חמר, *rubescere*, quia optimum πορφυροειδῶς στιλβει, ut noster testatur. Lacus asphaltites a Iudaeis mediæ aevi dicitur חֲמָר דִּמְרָא¹⁰, a nostrae aetatis Arabibus بحيرة لوط (*mare Lothi.*) In valle Siddim multi putei bituminis (חֲמָר דִּמְרָא) indicantur¹²: esse autem rimas et fissuras rupium, e quibus bitumen stillet, incolae Burkhardtio persuaserunt.

Alia loca indicantur, in quibus et Agrigentinus ager Siciliae, ubi oleum petrae aquis innatans reperitur. Testimonia supersunt in Plinio¹³ et nostrae aetatis peregrinatore, Cephalide.¹⁴

Cap. C. Apollonia Epidamno vicina est urbs Illyridis graeca, ad Arum fluvium sita et LX stadia a mari dissita, a Corcyraeis condita.¹⁵ Posidonius apud eundem testatur, in sinibus Apolloniatarum Nymphacum appellari petram ignivomam, sub quo fontes sint aqua tepida et asphalto scatentes, gleba, ut appareat, asphaltitide ibi ardente. Montes idem ceraunios dicit Apolloniae fere vicinos, initium faucium ionii sinus adriaticique. Itaque exploratum habemus, recte nos legero Ἀπολλωνία ἡ πρὸς Ἐπιδάμνω. Epidamnus enim eadem est, teste Stephano, cum Dyrrhachio. Loco Ἐπιδάμνω autem Ἐπιδάυρω legit Oribasius, vel interpret eius, Goupylus etiam et alii, quod quam inscite factum sit, cuiusvis patescit, qui Epidaurum Peloponnesi cum cerauniis montibus componi non posse intellexerit. Cetero haec Apollonia eadem est, quam Galenus τὴν κατ' Ἰππερον dicit.¹⁶ Abest enim Apollonia a sinibus Epiri haud ultra CCL stadia.

τες, ἐξ ἧς τὰ τεῖχη Βαβυλῶνος ᾠκοδόμητο· τοσαύτην γὰρ ἀσφάλειαν πλίνθοις ὀπταῖς ἢ καὶ λίθοις λεπτοῖς συμμιχθεῖσα παρέχεται, ὥστε καὶ πέτρας καὶ σιδήρου παντὸς ἰσχυρότερα αὐτὰ ποιεῖν.

9) Herod. 1, 179. 180. Genes. 11, 3.

10) Bochart Can. p. 39.

11) Burkhardt. iter. germ. p. 666.

12) Genes. 14, 10. 13) Lib. 35, 61.

14) Iter german. p. 284. 285.

15) Strabo lib. 7. p. 424.

16) De fac. simpl. 11. p. 375.

Cap. CI. Naphthae vocis origo orientalis manifesta est. *نفط* (*Nephth*) enim Arabum a radice derivatur, quae effervescere et accendi signat. In eo vero fallitur auctor, quod *περιήθημα* seu colamen asphalti dicat naphtham. Namque in omni Media citeriore, praesertim circa Baku et Tavis (Ecbatana olim dictum) sponte e terra manat, flammam e longinquo accipiens, quemadmodum Alexander M.¹⁷ olim nuperque Kacmpferus¹⁸ experti sunt.

Cap. CII. *Κύστις ῥευματιζομένη*, contra quam fructus cupressi suadentur, Saraceno negotium facessivit, quando *ῥεῦμα* et apud nostrum et apud alios veteres varios habet significatus. Quodsi locus (5, 81.) comparatur, ubi vis vini mandragoritis *ῥευμάτων παχυντική* dicitur, aliusque locus (5, 32.), ubi vinum e pyris *ῥεύματα ἔνδον ἐπέχειν* perhibetur, fluxiones seri, muci aliorumque humorum significare videntur *ῥεύματα*; *ῥευματίζεσθαι* autem de visceribus dicitur seu organis, quae fluxionibus iis laborant: c. g. *θώραξ ῥευματιζόμενος*, quod nostra aetas catarrhum vocat pulmonum. De iis *ῥεύμασι*, eorumque qualitatibus iam Hippocratici arguta tradiderunt ratiocinia.¹⁹ Itaque *κύστις ῥευματιζομένη* nostratibus *catarrhus vesicae* vocatur, vulgo natus ex haemorrhoidum mucosarum vitio.

Cap. CIII. Iuniperum duplicem habet, alteram maiorem, minorem alteram. Illius fructus comparatur cum *καρύω*, ἀπλῶς λεγομένῳ, huius cum *καρύω ποικίλῳ*. *Κάρυον* autem quanquam nucem quamvis designet, maxime de euboica aut iuglandis fructu usurpatur. Iam crescit per Graeciam et Illyricum *Iuniperus macrocarpa* Sibth., quam primus Lobelius²⁰ nomine Iuniperi maximi illyrici delineavit. Baccas ellipticas ea fert, nigrescentes cum rore coeruleo, duplo maiores, quam Oxycedri, ut folia superent. Alia vero est syriaca iuniperus, quam Billardierius *drupaceam* dixit.²¹ Inventam in monte Cassio Syriae ita describit, ut fructus subrotundos tuberculosos ter superaro

17) Plutarch. Alex. c. 35.

18) Amoen. exot. p. 274. s.

19) Hipp. de vict. acut. p. 397. Foës.

20) Stirp. hist. p. 629. Iuniperus maior Matthiol. p. 118.

21) Plant. syr. s. t. 3.

dicat folia. Haec autem species etiamsi Dioscoridi nota esse potuit, haud tamen adeo communis fuisse videtur, ac prior. Altera species, cuius fructus cum καρύω ποικιῶν seu ἡρακλειωτικῶν conferuntur, *Juniperus Oxycedrus* esse videtur, per omnem Europam australem satis vulgaris, cuius baccae rufescentes nucem avellanam aequant.

Λιβιούμ nomen aegyptium cum nota generis feminini τελιβί pronunciatum in Lycaonum linguam transiisse testatur Jablonskius.²² Namque δέλβειαν dictam fuisse apud Lycaones Stephanus Byzantinus est auctor.²³ Rossius adiicit, ἐλλιβί, aegyptiam vocem, plantam denotare, quae insaniam tollat.²⁴ Ipsam etiam graecam vocem ἄρχευθος aegyptiae esse originis perhibet: ἐρχηβθώ enim *umbrosam* plantam signare. Nomen afrum aut punicum ζουορινοίπετ scriptum videtur ܙܪܝܢܐ, *arbor balsamica lugubris*, esse.

Cap. CIV. Duas esse varietates *Juniperi Sabinae*, alteram *cupressifoliam*, alteram *tamariscifoliam* Aitonio dictam, cuius notum est. Genera duo D. dicuntur, cum raro discrimen generum, specierum et varietatum apud veteres obvium sit.

Cap. CV. Descriptio Cedri varia est in codicibus et editionibus. Nostra quidem lectio nititur auctoritate codicum vindobonensium, Cantacuzeni et interpretum Arabum, qui شربين (*scherbin*) arborem, قطران (*kitrán*) vero κεδρία appellat. Ipsa etiam vox κεδρία videtur orientalis esse originis, sicut Plinius perhibet, picem liquidam in Syria cedrium vocari.²⁵ قطران autem certe radicem ܩܬܪܐ habet, quae in omnibus semiticiis dialectis *redolere, suffire* significat.

Serapion et Avicenna legisse videntur μικρότερον μὲν παρὰ πολὺ, namque minorem cedri fructum quam cupressi praedicant. Editio princeps vero, Marcellus Vergilius, et qui sequuntur, nihil habent de differentia cedri maioris minorisque, καρπὸν γέρουσα μέγρου μέγεθος,

22) Opusc. I. p. 126.

23) Voc. Λιββη, p. 296.

25) Lib. 16, 21.

24) Etymol. aegypt. p. 18.

περιφερῇ, ad κέδρον generatim trahentes. Utraque lectio suas habet difficultates, pauciores posterior. Quodsi enim, ut videtur, *Iuniperus phoenicea* L. est veterum κέδρος, cupresso quidem similis est ramis foliisque, sed neutiquam fructu. Hic enim est globulosus, sed multo maior Iuniperi communis fructu. Posset igitur, ni temeritas subesset, sic emendari: φύλλα δὲ ἔχει ὥσπερ κυπαρίσσου, καρπὸν δὲ μύρτου, μακρότερον μὲν παρὰ πολὺ. Emendatio haec Vitruvio firmatur.²⁶ Is enim arbores cedri dicit similes *cypresseae foliaturae*. Neque arbitror cum Saraceno, καρπὸν hic semen signare, quoniam cupressi fructus, non semina, veterum medicamenta ingrediebantur.

Iuniperum autem ac κέδρον veterum admodum affines esse, patet et e Nicandri versiculo²⁷

Μηδὲ σέ γε χραίσμη πολίου λάθοι ἢ κέδροιο
ἄρκυθίς.

Ubi scholiastes: Ἀρκευθος (ἄρκευθίς) δὲ καλεῖται ὁ καρπὸς τῆς κέδρου, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ δένδρον ἄρκευθος λέγεται. Ἄλλοι δὲ τὴν βοτάνην φασίν, οὐ τὸν καρπὸν, ὃ κρεῖττον δοκεῖ.

Altera cedrus parva, spinosa, iuniperi ad instar, *Iuniperus nostra communis* esse debet.

Κεδρία, resina iuniperi, quam Arabes etiam سندروس (*sandarūs*), Latinobarbari et recentiores *sandaracham* vocarunt, traditur vi corrumpendi corpora animata pollere, defuncta vero conservandi. Namque Aegyptii ad condenda corpora eorum, quibus non satis opum erat, Herodoto teste²⁸, omne abdomen κεδρία implebant et νίτρον seu soda caustica. Resina ea κατατήκισθαι autumabant viscera et intestina, soda vero musculos (τὰς σάρκας.) Ea vero vis cum longe absit ab hac resina, erroneae etiam sunt traditiones de modo eo condiendi cadavera. Qui nuper mumias plures examini subiecerunt, Ronyerius²⁹, Belzo-

²⁶) Archit. lib. 2. c. 9.

²⁷) Theriac. v. 584.

²⁸) Lib. 2. c. 87.

²⁹) Descr. de l' Egypt. Antiq. 2. p. 216.

nus³⁰ et Sieberus³¹, tota corpora resina et asphaltu impraegnata, viscera autem abdominalia nonnunquam in globum compacta invenerunt, et, si quando desint, probabile est, caustica quadam substantia, velut natro s. soda, prius exesa fuisse, ut per anum extrahi possent, quod Plutarchus quoque innuit.³² Hinc etiam Herodotus dicere potuit³³, *συρμαίη διηθήσαντες τὴν κοιλίην ταριχέεσθαι τοὺς νεκροὺς τοὺς χρήμασι ἀσθενιστέρους*. Συρμαία enim et συρμαϊσμός dicebatur purgatio corporis et alvi evacuatio, sive id per superiora fieret, sive per inferiora.³⁴ Paulo ante Herodotus morem Aegyptiorum tradiderat, per triduum singulorum mensium vomitionibus *συρμαΐζειν*³⁵. Itaque exedere nequivit viscera *κέδρεια*, sed praestilit id natrum causticum.

Theophrastus *ἄρκυρον* et *κέδρον* diverso sensu sumit. Illam enim phoeniceam dixit, procerioris staturae, mollioribus foliis insignem, fructum nigrum, austerum ac *ἄβρωτον*. Cedrum autem lyciam etiam Oxycedrum dici, foliis esse durioribus, spinosis, fructum gerere flavum, myrti mole.³⁶ Incidisse autem in plures videtur errores, cum vulgares in Graecia plantas plures haud ipse cognoverit.

Cap. CVI. Laurum duplicem, foliis angustioribus latioribusque et Theophrastus pronunciat.³⁷ Plinius multa, et diversa quidem, genera lauri citans, *regiam* habet laurum, quae coeperit Augusta appellari, amplissimam et arbore et folio.³⁸ Matthiolus utramque, vulgarem (angustioribus foliis) et latifoliam, pingi curavit. Varietatem hanc, cultu productam, habemus.

Avicenna duobus locis, diversisque nominibus *داهمست* (*dahemast*) et *غار* (*gâr*) tractat, persico illo et hoc arabico.

30) Iter germ. p. 108.

31) Ueber ägyptische Mumien, p. 14. 15.

32) Conviv. septem sap. c. 16. p. 627.

33) L. 2. c. 88.

34) Foës. oeconom. Hipp. voc. *συρμαία*.

35) L. 2. c. 77.

36) Hist. pl. 3. 12.

37) L. c.

38) Lib. 15, 39.

Cap. CVII. De platani lanugine et Galenus: cavendum esse, ne fistulae spiritali illabatur, siccare enim eam et exasperare, vocemque laedere, ut et visum et auditum.³⁹

Cap. CVIII. De fraxini vi contra serpentes mirabilia narrat Plinius: tantam nimirum esse, ut ne matutinas quidem occidentesve umbras, quanquam longissimas, arboris eius serpens attingat, adeo ipsam procul fugiat. Quin, si fronde ea gyroque ignis claudatur serpens, in ignes potius quam in fraxinum fugere eum.⁴⁰ Haec autem ideo adduxi, ut pateat, Plinium *σμίλον*, *σμίλαχα*, taxum, cum *μελία*, fraxino, commutasse. De illius enim venenata vi, etiam umbris inhaerente, multa prodidere et veteres et recentiores.⁴¹ Hinc et hallucinari existimo Dioscoridem, si fraxinei ligni *τορνεύματα* letalia esse perhibet, *σμίλου* aut *σμίλαχος* ligno cum *μελίας* commutato.

Cap. CIX. Quid *σφαιρία*, globuli, sint in Populo alba, dum folia germinant, erumpentes, dubitari potest. Matthiolus idem esse ac *βρόνον*, quod in *λεύκαις* crescere et Galenus tradit.⁴² Neque tamen lichenes, quando folia erumpunt, sed per omnem aetatem in cortice arboris reperiuntur. Multo minus gemmae subintelligendae sunt, licet ad unguenta adhiberentur: *ὄζοι* enim dicuntur gemmae, quae nequiquam globulorum formam habent. Sed amenta ipsa feminea gerunt uvas a Latinis dictas lana plenas, seu capsulas seminibus comosis refertas. Hae quidem turgidae, circa *ἐκβλάστησιν* foliorum, non male cum globulis comparantur.

E cortice populorum albae et nigrae generari fungos edules alio nullo veterum testimonio confirmatum meminisse; licet e Geoponicis quidam, Tarentinus dictus, e populo nigra desecta, et fermento in aqua soluto ac in plagam trunci infusó fungos populneos pronasci memoret.⁴³

39) De fac. simpl. 8. p. 104.

40) Plin. 16, 34.

41) Theophr. hist. pl. 8, 11. Caes. bell. gall. 6, 51. Floyer *φασμακοβ.* p. 189.

42) De fac. simpl. 6. p. 855.

43) Geopon. 12, 41.

Cap. CX. Una cum populo nigra electrum seu succinum tractari, non mirum est, qui antiquam eam narrationem cognoscit de Heliadibus, Phaethontis fulmine interemti mortem lugentibus, quarum in populos mutatarum lacrimae sole coagulatae succinum constituere.⁴⁴ Quodsi huius fabulae originem investigamus, protinus obvius fit historiae pater, Herodotus, qui Eridanum fluvium, in extremis Europae versus boream tractibus, ἡλέκτρον (succini) patriam prodit.⁴⁵ Esse autem Eridanum eundem fluvium cum Rheno nostro, patet maxime ex Electridum insularum, succini feracium, situ ad orientem Eridani et ex adverso Britanniae.⁴⁶ Phoenices autem primos ad boreales regiones navigasse, ut stanno electroque quaestum facerent, exploratum habemus. Si quidem ipsum ἡλέκτρον nomen non sine veritatis specie Bochartus ex antiqua punica, quae fuit ebraea, lingua derivavit.⁴⁷ Namque ירן aut ירמ-על, *resinam pini* significans, facillime in ἡλέκτρον mutari potest, et vestigia עלק etiamnum in arabico علك, *resina*, supersunt. Tam rarum autem antiquissimum fuit electrum, ut imitamentum veteres fingerent, metallum ex auro quintaque argenti portione compositum.⁴⁸ Posterius fuisse id ἡλέκτρον, cuius Homerus meminisse⁴⁹, ipse Plinius indicat.

Cum dein saeculorum lapsu et Phoenicum et Carthaginensium navigationes et commercia exolerent, Romani novam quaesiverunt viam, qua pretiosum succinum sibi compararent. Veteres forte memoriae Pythaeae aderant Massiliensis, qui, cum et sinum codanum et maris baltici oras appulisset, electrum invenerat; huius vestigia per Germaniam, Pannoniam Sarmatiamque Romani percontantes, tandem ad vada maris baltici venerunt, electrum eructantis.⁵⁰ Neque defuerunt, qui, postquam Drusus Germanicus litora maris germanici ad Cimbrorum pro-

44) Apollon. Rhod. 4, 506. Ovid. metam. 2, 864. Diodor. Sic. 5, 28. Arist. mirab. ausc. p. 1092. ed. Pac.

45) Lib. 5. c. 115. 46) Plin. 4, 50.

47) Hieroz. 2. p. 869. 48) Plin. 33, 23. Pausan. 5, 12.

49) Od. 4, 74. 15, 459. 50) Plin. 37, 11.

montorium usque aperuisset, Glessarias illas insulas aut Electridas investigarent, quae ad orientem ostiorum Rheni Amisisque sitae, eae sunt, quae Burchaniae Austraniaeque inprimis nominibus celebrabantur. Videntur autem eae esse insulae, quae et borealem Hollandiae et Frisiae et occidentalem Slesvici oram stipantur, quarum prima a Zephyro Texel, ultima versus Cacciam Ramöe et Fanöe nostratibus dicuntur. Viginti tres enim numerat Plinius, atque in borealibus praesertim succinum inveniri, nostra aetate firmatum est. Tantum autem valuit lucricupido livorque mercatorum, ut occulerent patriam, vocatis in auxilium vetustis de Phaëthonte et Heliadum luctu fabulis. Cum enim confluerent ad sinum maris adriatici ultimum et ad Istriae oppida, Aquilegiam etiam et Tergestem, quicumque succini causa boream visuri inde reduces erant, non potuit non generosum electrum narium Latinarum, eas oras accolentium, palmarium fieri ornamentum.⁵¹ Unde factum est, ut et Electrides insulae in Adria quaererentur, ubi nullae sunt, et Padus cum Eridano commutaretur. Cum adisse se Eridani ostia tradiderit Lucianus, ut populos electrum sudantes, Electrides etiam insulas conspiceret, irrisum fuisse a nautis memorat, quippe qui nullum succini vestigium ad ea litora invenire meminerint.⁵²

Arabum, qui electrum etiam pretiosius haberent, quam Romani, permultae sunt hallucinationes circa idem. De ambra enim (عنبر) Avicenna agens, corruptum habet locum سباحر جرمانيق, quem Bochartus ita emendat سخاخ زمانيق, in mari germanico⁵³ se vidisse ambram, quod nil aliud quam succinum كاه ربا (kahi-raba), paleas attrahens, electrum esse potest.

Cap. CXI. Mirum videri posset, si macer et macis nostratum idem creduntur, aroma medias inter arbores collocari: mirum, ἐκ τῆς βαρβάρου κομίζεσθαι dici, cum

51) Ovid. metam. 2, 364.

52) Lucian. de electro, p. 319. opp. tom. 7. ed. Bipont.

53) L. c. p. 366.

ἐκ τῆς ἰνδixῆς, ut Galenus⁵⁴, dici debuisset. Namque ad barbaras regiones etiam Germania et Britannia pertinebant. Quibus argumentis impulsus Marcellus Vergilius spurium hoc caput et a librario quodam seriori adscriptum existimavit, quando praesertim in vetustissimis codicibus desideratur. Serapionis tamen aetate hoc caput iam legebatur.

Plura vero nobis suadent, μάκτερ veterum omnino differre a nostro mace. Cum enim constanter corticem dicant, Plinius etiam⁵⁵ corticem radice magnae rubentem, nomine arboris suae; quid arillus nucis moschatæ, nostra nimirum macis, communis habeat cum arboris aut radice cortice, plane non video. Accedit, solam astringentem vim praedicari, cum tamen aromatica in mace praevaleat.

Arabes autem primi utrumque commutarunt medicamentum. Serapion et Avicenna μάκτερ veterum طالیسفر vocant: mace hic autem بسباسة, quam diserte قشور جوز بوا dicit; sed Serapion utrumque eodem capite tractat.

Qualis vero sit arbor, quae corticem eum antidysentericum largiatur, haud satis compertum habemus; quanquam Christ. a Costa arborem describat malabaricam, *Macre* Brachmanis dictam, cuius cortex magni aestimetur. Appellari eam arborem sanctam et sancti Thomae ab Europaeis. Esse vastam et ulmo maiorem. Semen gerere cordis effigie, sapore vero amygdalae aut nuclei persicorum malorum, colore flavo, tunica candida tenuique et pellucida, quasi vesica, tectum, quae in medio folio nascatur colorato, ceteris foliis angustiore, nervoso, crispo et rugoso. Lacteo succo scatere corticem, protinus quidem paululum mordicante, qui vero sapor cum aetate pereat.⁵⁶ Non dubito, Costae arborem esse eam, quae μάκτερ feneret; sed quaenam est haec arbor? Contorta sine dubio: namque et lactei latices et astringens vis corticis multis ex hac familia communis (Cerberae Odollam et

54) De fac. simpl. 7. p. 66. 55) Lib. 19, 16.

56) Cost. apud Clus. exot. p. 264.

lactariae Hamilt., *Wrightiae antidysentericae* R. Br., *Echiti antidysentericae* Roth., aliisque) probare id videntur. Neque tamen vel ex mea vel ex aliorum scientia arbor illa certo definiri potest.

Cap. CXII. *Αἱ φύσκαι* (sic cod. X.) ulmorum, seu vesicae aut folliculi, sunt *κύναρα* Theophrasti⁵⁷, aut τὰ *ἄγγυα* eiusdem *κόμμι φέροντα*⁵⁸, ex ichneumonum tenthredinumque morsu nata, in quibus naturalis latex mucosus aut gummosus colligitur.

Cap. CXIII. Cariosi ligni usum in ulcerum putridorum sanie corrigenda posset aliquis o phosphori vi derivare: lucem enim phosphoricam spargere noctu ligna cariosa, notissimum est. Galenus tamen ulmi lignum cariosum ei usui praecipuis aptum esse docet.⁵⁹ Serapion ultima capituli verba alia legit, ἐν ὀθόναις nimirum καῖσα καὶ λεία καταπασσομένη. Ergo linteis indita caries lignorum combusta ac ad laevorem trita inspergitur ulceribus. Optio est, utra magis lectio placeat.

Cap. CXIV. De arundinum variis speciebus fusius iam ad Theophrastum⁶⁰ egi. Hic pressiorem praefero expositionem. *Κάλαμος ὁ ναστός*, arundo farcta, o qua sagittae conficiuntur, est Theophrasti ἴδιος ὁ τοξικός, ὃν δὴ κρητικόν τινες καλοῦσιν, ἐλιγογόνατος μὲν, σαρκωδέστερος δὲ πάντων, καὶ μάλιστα κάμψιν δεχόμενος.⁶¹ In Creta autem, licet a P. Alpino peculiaris arundo aculeata describatur⁶², quam Linnaeus *Cenchrum frutescentem* vocavit, praeter *Arundinem arenariam* L., eiusque varietatem, nec Tournefortius⁶³, nec recentiores peregrinatores aliam observarunt speciem, quae huc trahi possit. Lingulas tibiæarum ex alia arundine confici, quam tibiæas ipsas, nimirum ex αὐλητικῷ seu δόνακι, Theophrastus negat, sed ζευγίτην dici femineam habitu, εὐσαρκέτερον, si aqua diu stagnaverit, βομβυκίαν verò, si inundata loca inaruerint.

57) Hist. pl. 2, 8. 58) Ib. 9, 1.

59) De fac. simpl. 8. p. 118.

60) Comment. germ. p. 176 — 182.

61) Hist. plant. 4, 11.

62) De plant. exot. p. 104.

63) Coroll. p. 69.

Itaque arundo femina Diosc. sola est Donacis varietas, quae et κύπριος dicitur. Συριγγίας alius nostro est, e quo calami scriptorii conficiantur. Haec πολύσαρκος dicitur, ut et Serapion legit. Contrariam tamen sententiam et magis probabilem proferunt Theophrastus et Plinius. Ille enim συριγγίαν οὐδέν, ὥς εἰπεῖν, ἔχειν ξύλου καὶ σαρκός, hic etiam, nihil ei esse cartilaginis atque carnis⁶⁴, asserunt. Neque falsam esse nostram lectionem, ex additamento πυκνογονάτου constat, quod cum πυλυσάρκω cohaerens iterum Theophrasto adversatur, qui μανὸν καὶ ὀλιγογόνατον τὸν συριγγίαν vocat. Nil igitur superest, nisi συριγγίου significatum assumere mutatum in tribus saeculis, quae Theophrastum intersunt et Dioscoridem.

Φραγμίτης vulgaris ea species est, quam et nostrorum hominum genus *Arundinem Phragmiten* appellat. Sed superest insignis, in quem incidi, error emendandus. Cum enim legerim ὁ δὲ φλοιὸς κατὰ ἀλωπεκίας θεραπεύει, neque corticem ullum in gramine statuere aliquis possit, nimis properavi, ut hoc novarem, maxime cum ὁ φλεῶς cum ἀνθήλῃ in Theophrasto⁶⁵ ut synonymon arundinis occurrat. At vero ὁ φλοιός repetitur a Galeno⁶⁶, qui eum σιφθίριον Aegyptiis dici asserit, et a Paullo Aegineta⁶⁷, ut et de corticis usu loquuntur Plinius⁶⁸ et Serapion.⁶⁹ Cum cortex culmi dici etiam possit vagina foliorum culmum ambiens, piget me eius inconsiderantiae, eamque deprecor.

Cap. CXV. Πάπυρον esse vocem aegyptiam, nemo negabit, qui aegyptiam esse plantam et ab Aegyptiis ad maxime varios usus adhibitam, secum reputaverit. Haud sine veritatis specie Jablonskius auguratur, vocem esse compositam e βίρ, quod contexere et fiscellam textilem signat, ac πᾶ, planta, ut παβίρ igitur sit planta ad texendum idonea.⁷⁰ Strabo τὴν βίβλον vocat, beneque descri-

64) Lib. 16, 66.

65) Hist. pl. 4, 10.

66) De comp. med. sec. loc. 1. p. 408.

67) Lib. 7. p. 259.

68) Lib. 24, 50.

69) C. 128.

70) Jablonsk. opusc. 1. p. 198.

bit, εἶναι ψιλὴν ῥάβδον, ἐπ' ἄκρῳ ἔχουσαν χαίτην.⁷¹ Ebraei vocant מריא a מריא *sorbere*, quia aquam continuo sitit bibula planta: Arabes بردي (*bardi*).

Quomodo chartae e papyro parabantur, Plinius docuit⁷², et post eum Melch. Guilandinus⁷³: quanquam in eorum descriptionibus dubia non pauca supersint, in quibus solvendis Landolina Sculus et Bartelsius periclitati sunt.⁷⁴ Philurae enim praetennes, sed quam latissimae, in quas acu dividi perhibet papyrus Plinius, tantum abest ut e tunicis aut tegminibus culmi, quae nusquam ad sunt, conficiantur, ut potius ex medulla culmi, detracta epidermide, parari possint. Staminibus nimirum parallelis, ope Nili aquae, quae glutinis vicem gerit, coagmentatis supersternebantur transversa subtemina: prelis dein pressa in solo siccabantur.

Nutrimenti aliquid radici inesse noster contendit, ut commanducantes eam Aegyptii succum exsugant. Herodotus de culmi inferna parte ac radice id testatur.⁷⁵ Sic etiam Theophrastus de culmo loqui videtur, qui, postquam radices loco cremiorum comburi dixerat, addit: *μασσῶνται ἅπαντες οἱ ἐν τῇ χώρᾳ τὸν πάπυρον, καὶ ὠμὸν καὶ ἐφθὸν καὶ ὀπτὸν· καὶ τὸν μὲν χυλὸν καταπίνουσι, τὸ δὲ μάσσημα ἐκβάλλουσι.*⁷⁶

Charta e papyro confecta combusta et papyrus ipsa in cineres redacta largiebantur kali carbonicum impurum, cuius efficacia in ulceribus purgandis et sanandis recentiorum experientia firmatur.

Cap. CXVI. Tamaricis nomen haud sine veritatis specie in Aegypto e μυρίκη et τὰ, articulo feminino Aegyptiorum, conflatum esse Rossius suspicatur.⁷⁷ *Βρυώδη* esse et florem et fructum, certum est, si βρύον, ut saepius, pro amento habemus. Tamaricem autem sativam in Ae-

71) Lib. 17. p. 528.

72) Lib. 18, 23.

73) Papyrus, h. e. commentarius in tria Plinii de papyro capita, rec. Henr. Salmuth. Amberg. 1613. 8.

74) Bartels iter siculum germ. 8. p. 68.

75) Lib. 2. c. 92. Diod. 1, 80.

76) Hist. pl. 4, 8.

77) Etymol. aegypt. p. 263.

gypto et Syria fructum ferre gallae proximum, aliter exponi nequit; quam dum gallarum similia tubercula et hic similibus insectis, ac in quercubus, produci statuimus: sicut, Seetzenio, Burckhardtio et Ehrenbergio testibus, etiam manna in eadem arbore (*Tamarice* nimirum *gallica*) a Cocco manniparo producitur.⁷⁸

Quoniam semina tamaricis comosa facillime dissilantur, aut, ut salicis fructus (cum Plinio loquar) ante maturitatem in araneam abeunt; infelicem arborem eam a vulgo appellari, perhibet Plinius, quoniam nihil ferat, nec (in Italia saltem) seratur unquam.⁷⁹

Cap. CXVII. *Erica*, propter similitudinem cum tamarice, *arborea* esse videtur. Mel generosum aut probatum dici σπουδαϊον, haud sine exemplis est. Namquo et Plutarchio dicuntur σπουδαῖα σπέρματα et μῦρον σπουδαϊον.

Cap. CXVIII. *Ἀκακλίς* ab Arabibus اكلك vertitur, cum طرفا *tamaricem* denotet, describitur autem ab Isaaco Amrami filio, ignoto ceterum auctore⁸⁰, tanquam procerior et magis agitata vento: folia (ramos) esse longa, stricta, viridia; flores ferro nullos, sed adnasci fructus, velut ciceris semina, fusca, in quibus granula aliquot coagmentata. Eadem est ebr. חֲזָז⁸¹. Fructum, seu gallas كزمازج (*khismasedsch*) vocant. Ab Alpino⁸² bene descripta, male picta arbor, a Forskoleo primo⁸³ *Tamaricis orientalis* nomine definita est, quam postea Vahlus *T. articulata* nominavit. Mihi exemplar benigne largitus est Delilius, collega monspeliensis, una cum ipsis gallis, quae, Forskoleo teste, in officinis loco fructus usurpantur. Ramos habet Casuarinae aut Equiseti speciem prae se ferentes, incanos, articulatos, vaginis cylindricis appressis, quarum margo superior in processum brevissimum acutum latera-

78) Linnæa, 2. p. 281. Burckhardt iter germ. 2. p. 953.

79) Lib. 24, 41.

80) Apud Scrap. c. 80.

81) 1 Sam. 22, 6.

82) De plant. aeg. p. 82.

83) Flor. aeg. arab. p. 206, 207. *Ἀκακλίς* etiam dictum fuisse narcissum, testatur Eumachius Corcyraeus apud Athen. lib. 15. c. 8. p. 485. ed. Schw.

lem abit. Hic quidem processus vicem foliorum, quae nulla adsunt, agit. Capsulae sunt bi-trivalves; semina comosa. Gallas gerit pedunculatas, seu potius apici ramulorum insidentes, ciceris mole, fuscas, intus solidas vel granulosas.

Empetrum album, quod huc traxit Amatus Lusitanus, Lusitaniae proprium est, neque ullo modo haec arbor cum eo fruticulo confundi potest. Neque Trianthema fruticosum Vahlîi, seu *Gymnocarpus fruticosus* Forsk.⁸⁴, quem olim pro ἀκακαλίδι habui⁸⁵, huc pertinet.

Cap. CXIX. Ῥάμνος Graecorum, Aesculapio sacra⁸⁶, Περόφονιον dicebatur ab usu ἐν τοῖς ἐναγίσμασι: pro foribus enim suspendebatur, ut Dii inferi expiarentur.⁸⁷ Hinc et Nicander ἀλεξιάρην, ἀλεξίκακον vero Euphorion dicebat. Afra seu punica appellatio est manifesto semitica: ἀραδίν enim est pluralis chaldaeus ܐܪܕܝܢ, cuius singularis ܐܪܕܝܢ in vetero testamento pluries obvius est.⁸⁸

Hunc fruticem primus P. Alpinus arabico nomine عوسج (*ausedsch*) Uzeg descripsit ac delineavit.⁸⁹ Est frutex, ramis strictis, rigidis, quorum ramuli horizontales spinescunt: folia sunt lanceolata, obtusa, oblique flexa, canescentia: flores albidî, fructus nigri. *Lycium* est europaeum. *Lycium afrum* videtur esse ῥάμνος ἐτέρα, λευκοτέρα. Rhamnum tertium Lobelius⁸⁹ in Galloprovincia et Italia reperisse credidit. Sed, quem delineat, frutex est *Mespilus Pyracantha*, baccis ruberrimis longissimo differens, a Dioscoridis frutice. Equidem olim habui *Rhamnum oleoidem*, sed fructus adversantur. Non video profecto, quinam esse possit hic frutex, nisi fuerit *Paliurus australis* Gaertn., seu *Rhamnus Paliurus* L., cuius fructus est latus (drupa sicca, alata), folliculi prope figura, vertebrae ad instar: aculei etiam potius sunt, quam spinæ. Attamen mox ipse is frutex (c. 121.) sequitur, ubi semen manifesto a fructu distinguitur.

84) Conf. Vivian. fl. libyc. t. 10. f. 1.

85) Hist. rei herb. 1. p. 174.

86) Pausan. 3, 14.

87) Schol. Nicand. ther. v. 861.

88) Genes. 30, 10. Iud. 9, 14.

89) Advers. p. 438.

Cap. CXX. Ἁλμος, *Atriplex Halimus* L., nullam admittit dubitationem, cum et recentiores, e. g. Belonius⁹⁰, frequentissimum per Graeciam fruticem, plurimas sepes eo constantes, nomen consonum (ἅλιματῖαι) et cymas etiamnum edules observaverint. Nomen graecum a loco natali (ἅλιμος, παραθαλασσίω). Nomina aegyptia a sepihus, quas frutex constituit: ἄσλοτρι et ἄσοντρι⁹¹.

Inter Arabas Beitarides ملوخ (malûch) vocat⁹². In arabica Avicennae editione corruptum hoc nomen مېتيخ legitur, ubi ملوخ scribi debebat.

Cap. CXXI. *Paliurus australis* Gaertn. semen habet lini seminis haud absimile, nitidum ac pinguiusculum, sed magis convexum: cuius usum adversus tussem Theophrastus pariter praedicat.⁹³

Cap. CXXII. De Oxyacantha variae sunt veterum auctorum sententiae. Pyracantham vocat Plinius, qui omnino ab alia spina, quam appendicem vocat, quoniam baccae puniceae eo nomine appellentur, probe distinguit.⁹⁴ Galenus ὀξύακάνθην fere eodem modo ac Dioscorides describit, nisi quod fructum dicat ἀραιόν loco ἄδρου.⁹⁵ Nisi, quod suspicor, falsa est lectio; alium fruticem commutavit Galenus, forte Plinii spinam appendicem, quae Berberis Arabum est. Serapion enim أمير بریس (amir beris), seu برباریس (berbaris), quam et اثرار (atsrâr) et اثراته (atsratsrah) dixere, pro ὀξύακάνθη Dioscoridis habet. Eum et Arabes et Latinobarbari⁹⁶ ita sequuti sunt, ut post renatas literas oxyacantha Dioscoridis fere ab omnibus diceretur berberis. Valerius Cordus primus est, qui ad h. l. differentiam insignem utriusque monstraverit. Dodonaeus quoque, Matthiolus et alii *Mespilum Pyracantham* in ὀξύακάνθη Dioscoridis recognoverunt. Negotium tamen facessit, quod D. πυρῆνα tantum in fructu habitare perhi-

90) Obs. p. 24. 25. in Clus. exot. Tournef. iter, p. 43.

91) Rossi etym. aeg. p. 19.

92) Bochart. hieroz. 1. 874.

93) Hist. pl. 3, 18.

94) Lib. 24, 70.

95) De fac. simpl. 8. p. 90.

96) Matth. Sylvat. c. 38.

beat, cum duo, tres aut quinque πυρήνες vulgares sint. Sed facillime potest πυρήνα in πυρήνας mutari, praesertim cum Serapion, fidus interpret, grana (حبوب) adesso dicat.

Cap. CXXIII. De Cynosbato similis nasci potest controversia. Graecis solis exemplaribus consultis persuasum habemus, *Rosam caninam* esse κυνόςβατον veterum, maxime Columella teste.⁹⁷ Si quis vero Plinium de cynosbato legerit, tantam reperiet confusionem, tantamque ex inscitia iuxta ac properatione natam significatus μεταφοράν, ut aegerrime eam expedire possimus.⁹⁸ „Folia esse vestigiis humanis similia.“ Quid legit Plinius, aut quid legere audivit? Temporis parsimonia impulsus, qui et in balneis, et ante lucem, et cum somnus instaret aut eum descerneret, semper legi sibi iusserat et dictare notario, cuius manus hieme manicis erant munitae, consuevit⁹⁹, audivit forte ex Athenaeo¹⁰⁰, folium cynosbati ἄγνῶδες dici, seu ἄγνου foliis simile: somnians videtur, aut non recte pronunciante lectore, ἰγνῶδες andivisse, quod ita interpretatus est. Mox addit: ferre uvam nigram, in cuius acino nervum habeat, unde nevrospastos dicatur. Si pedem figimus in uva nigra, facilis est transitus ad *Rubum fruticosum*, cuius fructus nigri sunt. Quomodo vero baccarum semina nervos appellare potuerit Plinius, plane ignoro. Namque nevrospasti explicatio apud Salmasium¹, quod κυνόςβατος seu χαμαίβατος tendiculae aut nervi modo per terram extensus sit ac, utraque infixus parte, saepe ambulantium pedes trahat, ipseque trahatur, licet admodum ingeniosa, huc tamen haud quadrare videtur.

Flores κυνόςβατου albi probant, Rosae caninae varietatem albifloram seu collinam Jacqu., leucantham Lois. intelligi.

97) Colum. 11, 8. 4. Κυνόςβατος, quam nos sentem canis appellamus.

98) Lib. 24, 74.

99) Plin. secund. epist. 8, 5.

100) Lib. 9, 87. p. 271.

1) Homon. hyl. iatr. p. 25.

Cap. CXXIV. *Κύπρος* est *Lawsonia alba* Lam., quae L. inermem et spinosam L. complectitur: קָפֶרֶס Ebraeorum², حنا (*Henna*) Arabum, celebratissimâ et hodie per totum orientem, tum ob fragrantiam, tum propter fucum, quem capillis folia faciunt. Trita nimirum flavum aut fulvum impertiunt colorem, apud orientis populos gratissimum.³ In describendo autem frutice magnopere dissentiunt auctores: noster folia cum oleae foliis, fructum cum sambuci baccis comparat: Plinius dicit arborem zizyphi foliis, semine coriandri, candido.⁴ Abul Fadli Arabs folia habet myrtum referentia.⁵ Neque tamen id tantopero repugnat Dioscoridi, quam fructuum descriptio apud nostrum et Plinium, licet uterque auctor a veritate aberret. Capsula enim, non bacca, est fructus *Lawsoniae*, globosa ea et polysperma: nonnullam habet cum coriandro similitudinem, nisi quod plura contineat semina. Crediderunt tamen, qui primi post renatas literas Dioscoridem exponere auderent, quia fructus cum sambuci baccis comparatur, *κύπρον* veterum esse *Ligustrum* vulgare.⁶ Negavit id primus Anguillara⁷; Belonius etiam et Rauvolfius, qui orientem peragrarunt, *Hennam* Arabum cum *κύπρω* eandem esse, ex *αὐτοψία* probarunt.

Ἐν τῇ Ἀσκάλῳ καὶ Καρώπῃ: sic habet Aldina, quam scripturam reliquae omnes editiones repetunt. Scribunt etiam *Ἀσκάλῳ*, *Ἀσκάλωνος* et Strabo⁸ et Stephanus Byzantinus⁹, et ipsi LXX¹⁰: quamquam ebraeum קָפֶרֶס sit oxytonon. *Κάρωβον* vero et *Κάρωπον* ad lubitum scribi a veteribus, exploratum habemus. *Καρώπη*; adeo insolens est, ut lubentissimo in *Καρώβω* mutassem, ni codices adversarentur.

Cap. CXXV. *Φιλλυρέα* est *Phillyrea latifolia* L.

2) Cantic. 1, 14. Apud incolas Nubiae et hodie dici كحرف (*Khofreh*) Delilius est auctor. (fl. aeg. p. 12.)

3) Belon. in Clus. exot. p. 135.

4) Lib. 12, 61.

5) Apud Cels. hierob. 1. p. 223.

6) Trag. herb. f. 389. et Valer. Cord. in Diosc. f. 19. b.

7) Sempl. p. 60.

8) Lib. 16. p. 348.

9) Voc. *Ἀσκάλων*.

10) Ierem. 47, 6.

Eam dixerunt Arabes محلب (*mahaleb*), commutatam cum *Pruno Mahaleb*. Hermolaus Barbarus et Marcellus Vergilius φιλύρεαν *Tiliam* vertunt, φίλυραν Theophrasti cum hac arbore australi confundentes. Valerius Cordus nil invenit in hoc capite, quod supervacuum declararet, nisi Ligustri descriptionem. Eos errores bene refutavit Matthioli, Phillyreae veram iconem tradens.

Cap. CXXVI. Κίστος in bonis codicibus Dioscoridis invenitur: Galenus autem, Aëtius, Paullus Aegineta cum grammatico Hesychio scribunt κίσθος, quam scriptionem nonnulli praeferunt. Neque reticendum est, Arabes ita legisse; scribunt enim قسط (*kisth.*)¹¹

Duas habet species, solo florum colore distinctas; rubro nimirum, quem masculum, et albo colore, quem feminam vocat. Ille est sine dubio *Cistus villosus*, in Europa australi Africaque boreali satis vulgaris, et praesertim foliis subrotundo-ovatis, rugosis, hirsutis insignis. Στρογνά licet austera folia reddiderim, possunt tamen rigida verti. Στρογνός enim saepius ισχυρός, πυκνός, στερεός est apud Lexicographos et Dioscoridem ipsum.¹² *Cistus* femina est *C. salvifolius*, in Europa australi pariter vulgaris.

Cap. CXXVII. Ὑποκιστίς vel ὑποκισθίς est memorabilis ea herba, Cistorum radicibus adnascens, quae et hodie *Cytini Hypocistidos* nomine venit. Est autem herba aphylla, squamis imbricatis flavidis obsita, quarum superiores fulvum, inferiores magis lurido-flavum colorem habent. Unde τὸ κιθρόν, τὸ δὲ χλωρόν, τὸ δὲ λευκόν exponi potest. Flos campanulatus omnino cum punici floris calyce comparatur.

Optimas nostra aetate icones descriptionesque exhibuerunt Broterus Conimbricensis¹³ et Hookerus Glasgoviensis.¹⁴

¹¹) Avic. p. 245.

¹²) Lib. 4. c. 15. Cf. Ruhnken. ad Tim. p. 169. 170.

¹³) Phytogr. lusit. t. 51. Flor. lusitan. 2. p. 86.

¹⁴) Flor. exot. 2. t. 153.

Panicum nomen *quள்ளைசா* videtur *ἡψ-νήψ*, *mirabilis herba campi*.

Cap. CXXVIII. Ladanum seu Ledum variis Cisti speciebus gignitur: plurima fere copia *Cisto ladanifero*, qui omnino longiora et magis nigricantia habet reliquis speciebus folia. Sed, cum nonnisi in Hispania Lusitaniaque inventus sit, ambigendum est, Dioscorides cum intellexerit. Vulgo *Cistus creticus* is esse creditur, quamvis folia nec longiora sint, nec nigriora reliquis. Si colorem Dioscorides floris addidisset, dubia species esse nullo posset modo, quoniam C. creticus roseo, ladaniferus albo flore constanter praediti sunt.

Viscositatem excipi a capris pascentibus, quae et barbis et femoribus adhaereat, antiqua est traditio, unde et *ἀποτραγοπώγων* dixit ladanum Asclepiades.¹⁵ Rufi etiam Ephesii versus nobis Galenus servavit:

Ἄλλο δέ που κατὰ γαῖαν Ἑρέμβων λήδανον εὖροις
αἰγῶν ἀμὲν γένεια· τὸ γὰρ καταθύμιον αἰεὶ,
κίστου ἀνθρήντος ἐπέδμιναι ἄκρα πέτηλα.

Quodsi Straboni fides habenda, *Ἑρέμβων* nomine antiqui Graeci Arabas, praesertim Troglodytas, appellarunt.¹⁶ Unde efficitur, Rufum intellexisse τὸ λάρμινον, εὐωδέστατον θυμιάμα c Sabacorum regione¹⁷, quod et Herodotus Arabibus λήδανον dici perhibet, et a depastis fruticibus hircorum barbis adhaerere ob indolem glutinosam testatur. Eo autem praecipue uti Arabas ad θυμιάματα.¹⁸ Vocem esse arabicam λήδανον, verum est. Scribitur enim apud auctores *لذان*, derivandum a *لذ*, *suavis*, praesertim odore. Sitne diversum ladanum Arabum a graeco, merito ambigitur. Quodsi enim Herodotus mirabilia illa de capris barba gluten illud detergentibus narrat, in patria Herodoti spontanea esse arabica planta ladanifera non potuit. Plinius etiam¹⁹ traditiones eas repetens, hoc non alibi fieri addit, quam in Nabataeis, qui sint ex Ara-

15) Galen. de comp. med. sec. loc. 1. p. 425.

16) Lib. 1. p. 112.

17) Strabo lib. 16. p. 437.

18) Herodot. 3, 112.

19) Lib. 12, 37.

bia contermini Syriae. In Creta autem iam rastris peculiaribus loreis ladanum depectitur, quod Tournefortius uberrime docet²⁰, confirmante nuperrimo teste Siebero.²¹

Cap. CXXIX. Ebeni lignum, per omnem antiquitatem celebratissimum, Ezechieli iam²² עֵבֶן dictum, plurali nimirum, ut alia ligna, עֵשׂוּב, עֵבֶן, quia φάλαγγας ξύλων exportare consueverant.²³ Duae species distinguuntur; aethiopica concolor aterrima, et indica, quae lineas albas fulvasque et maculas frequentes habeat. His addit Theophrastus fruticosam, Cytiso similem, quae *Anthyllis cretica* est, ab Honorio Bello²⁴ et P. Alpino²⁵ descriptam.

Ebeni arbores in Aethiopia crescere, certissimum est. Namque et Herodotus Aethiopes Persarum tyrannis, post Cambysem, pependisse tributa et ebore et ebeni lignis testatur²⁶; et Plinius ebeni arbores ultra Meroën crescere²⁷ affirmat: et Virgilius eodem iure solam Indiam nigrum ferre ebum canit,²⁸ quo et Nilum dicit annem ab Indis devexum.²⁹

Optimum autem ebeni lignum deduci e portubus Africae orientalis, praesertim orae, quae hodie Mozambique appellatur, et ex insulis Mascarenis, atque Rumphius³⁰, et Aubletius³¹, et Loureirius³² testantur. Per omnem autem Indiam orientalem crescere, ac praesertim in Cochinchina vastas sylvas habitare, iidem asserunt. Solerter Rumphius investigavit ligna ebeni africana ac cum indicis comparavit: neque tamen potuit, quin iidem arbori assignaret, cum et africana ebeni ligna nonnunquam maculas et lineas variegatas ostendant. Itaque pro varietate habendum indicum, aut exponenda versicolor indoles e raritate maiore, quam

20) Iter gall. 1. p. 29.

21) Iter cret. germ. 2. p. 66.

22) Cap. 27, 15.

23) Herod. 5, 37.

24) App. ad Clus. hist. p. 309.

25) Exot. 2, 32. p. 278.

26) L. c. et c. 114.

27) Lib. 12, 8.

28) Georg. 2, 117.

29) Georg. 4, 292.

30) Herbar. amboin. vol. 3. p. 2. 4.

31) Append. ad flor. guian. p. 141.

32) Flor. cochinch. p. 752.

lignum forte e nimia soli humiditate acquirit. Nequo tamen reprehendendi esse videntur, qui *Diospyri* varias species, *Melanoxylon* Roxb., *Ebenum* et *Ebenastrum* Retz. indicum largiri ebenum, *Ebenoxylon verum* Lour. autem aethiopicum, statuunt.

Prunis impositum id lignum cum iucundo odore citraque fumum comburi, Rumphius haud potuit confirmare.

Cap. CXXX. Aurea rosa est *R. lutea* Dalech.: agrestis vero et ἐπὶ λυτίος, *R. arvensis*.

Cap. CXXXII. Fruticem, e quo λύκιον veterum parabatur, esse *Rhamnum infectarium* L., quem *Rh. Lycium* Scopoli³³ nominavit, plurima nobis suadent. Protinus vero consensus descriptionis cum ipsa natura. Est enim frutex, cuius rami spinescunt, cuius radices lignosae et validae per rupium fissuras repunt, cuius rami procumbentes subpallidi duos fere cubitos longitudine aequant. Folia etiam elliptico-oblonga, crenulata, venosa, haud immerito cum Buxi foliis conferuntur. Fructus sunt baccati, nigricantes, piper magnitudine et forma aequantes. His accedit, hunc fruticem per omnem Graeciam Asiamque minorem satis esse vulgarem: pigmentum insuper flavum e baccis coqui, quod granorum avenionensium nomine ubique celebratur. Et hodie, nisi medico, technico tamen, usui commodus putatur is succus.³⁴ Optimus Clusius etiam iampridem divinavit, hunc esse fruticem, qui lycium largitus fuerit: spinam dixit infectariam primam.³⁵

Quantopere alii sint hallucinati, non opus est enumerare. Sic Honor. Bellus Berberim creticam habuit pro frutice, qui lycium det.³⁶ Sic Matthiolus iconem dedit plantae, quam myropola Dalmatus quidam commoda-

33) Flor. carniol. 1. p. 165.

34) Pct. Arduino memoria, 1. p. 78. t. 14. Smith prodr. fl. graec. 1. p. 157.

35) Clus. hist. 1. p. 111.

36) Io. Bauhin. hist. 1. b. p. 60.

rat³⁷, sed fictam, imo e vano esse haustam, Anguillara docuit.³⁸

Lycium indicum etiam magis in dubio est. Videtur fuisse liquor inspissatus fulvus, astringens, ut cum *Kino*, *Catechu* et *Gambir* nostratum comparari possit. Id etiam Garcias ab Orto suspicatus est, quanquam Acaciae speciem ipsam (leucophloeam aut *Catechu* W.) perperam crederet fruticem ipsum esse indicum³⁹: cui repugnant folia olivae similia. Nec maiore iure P. Alpinus Lycium europaeum pro indico habuit.⁴⁰ Equidem existimo, lycium indicum fuisse ex illis succis astringentibus; sed fruticem arboremve definiri non posse, priusquam eas omnes arbores cognoverimus, quae *Catechu* aut *Kino* largiuntur.

Cap. CXXXIII. *Ἀκακίαν* esse *Acaciam* veram Welld., primi peregrinatores Belonius⁴¹ et P. Alpinus⁴² probaverunt, cum antea *Prunus spinosa* sic diceretur.

Nomen graecum a radice ἀκάζω, ἀκάζομαι, acuo, unde ἀκαχμέρος.⁴³ Aegyptii *كز*, Ebraei קז, omisso י; Arabes ipsi كز vocant.⁴⁴ Esse autem *كز* vocem aegyptiam, Jablonskius⁴⁵ et Rossi⁴⁶ probarunt.

Altera acacia in Cappadocia ac Ponto spontanea est leguminosa: *Spartium Scorpius*, per omnem Graeciam et Asiam minorem satis vulgaris herba. Primus id auguratus est Anguillara, qui in Corsica invenerat.⁴⁷

Cap. CXXXIV. Ἄγρος est frutex notissimus, λύγος quoque dictus, cuius flexiles rami ad opera textilia adhibebantur⁴⁸, e quibus et coronae nectebantur⁴⁹: λύγος πολυανθής Nicandro dictus.⁵⁰ Nomen ἄγρος natum esse διὰ τὸ ἄγονον εἶναι fertur, quia cupidini venereae refra-

37) Comm. in Diosc. p. 168.

38) Sempl. p. 62.

39) Clus. exot. p. 163.

40) De plant. Aegypt. p. 41.

41) Lib. 2. c. 66. in Clus. exot. p. 123.

42) De plant. Aeg. p. 15.

43) Hom. Od. 1, 99. εἴλετο δ' ἄλκιμον Ἴγρος, ἀκαχμέρον δ' ἔτι χαλκῷ.

44) Cels. hierob. 1. p. 503.

45) Opusc. 1. p. 261.

46) Etymol. aeg. p. 273.

47) Sempl. p. 63.

48) Hom. Od. 10, 166. et Eustath. ad h. l.

49) Athen. deipnos. 15, 3. p. 446.

50) Theriac. v. 63.

getur, unde et mulieres in thesmophoriis ramusculos oos sibi substernant.⁵¹ Et Paullus suadet iis, qui nimia spermatis abundantia laborent, summitates ramorum ἄγνου sibi substernere.⁵² Ἀμικτομίαον est id, quod sine coïtu poluit. *Salix marina* est forte *amerina*, quae ad vitem ligandam adhibebatur. Ad Ameriam Umbriae frequens, inde nomen accepit.⁵³ Aegyptium nomen σοῦμ aut σοῦν a simile radice, quae *vincire* significet, Rossius derivat.

Avicenna habet persicum nomen, بنجنگست (*bendschendschest*) pessime scriptum⁵⁴, cum potius بنج انگشت (*bandsch ankuscht*), i. e. πενταδάκτυλον, legendum sit. Namque folia quinata habet *Vitex agnus* seu ἄγνος Gracorum.

Vim esse vitici calefacientem et astringentem, repetitur et a Galeno⁵⁶, quanquam alio loco⁵⁷ folia viticis μετρίως ψύχοντα dicat, et ipsum semen, quod frixum mandatur, refrigerans et siccans praebere alimentum.⁵⁸ Tam parum sibi constabat vir πολυλόγος et versatilis, ut et, qui altero loco⁵⁹ viticis fructus capitis dolores inferre cum Dioscoride perhibuerat, altero⁶⁰ haud ferire caput, quomodo cannabis, edisserat.

Cap. CXXXVI. In ἀρχιελαία, quae et κότινος et ἐλαία αἰθιοπική dicitur, cuiusque gummi commendatur, diu haesi, donec comparatis omnibus notis illustrantibus, in *Elaeagno*, eiusque variis speciebus, nondum satis distinctis⁶¹, pedem figi. Matthiolus iam, et qui cum sequuti sunt, *Elaeagnum spinosam* L., *hortensis* Marsch. Bieb. varietatem, oleam sylvestrem nuncuparunt. Haec enim varietas, عثم dicta, et alia, *orientalis*, نجد appellata,

51) Schol. Nicandr. ther. v. 71. Plin. 24, 38.

52) Lib. 1. p. 11.

53) Virgil. georg. 1. v. 265. Colum. 4, 30. Plin. 16, 69.

54) Etym. aeg. p. 205. 55) Ed. arab. p. 147.

56) De fac. simpl. med. 6. p. 807.

57) De comp. med. sec. loc. 2. p. 554.

58) De alim. fac. 1. p. 550.

59) De fac. medic. simpl. 6. p. 807.

60) De alim. fac. 1. p. 550.

61) Etiam post egregium Ach. Richardi commentarium Mém. de la soc. d'hist. nat. de Paris, 1. p. 375 — 388.

Delilio teste, per omnem Aegyptum et, ut videtur, per ipsam Aethiopiam, satis sunt vulgares.

Haec ergo est arbor, quae lacrimam illam largitur, quam et cum scammonia et cum ammoniaco comparat, nostra aetate plane ignotam. Arabum tamen aetate usitatam fuisse, patet e Serapionis descriptione.⁶²

Cap. CXLII. Additamentum, quod codd. vindobonenses habent, *νιότρητα, νιότμητα* legendum et *recens secta* vertendum esse puto.

Cap. CXLV. *Τὰ κάστανα*, aut *καστάνια*, aut *τὰς καστανέας* nomen accepisse a Castanide, quae plurimam gignat earum nucum copiam, iam Nicander docuit.⁶³ Duas urbes scholiastes nominat, alteram in Thessalia, alteram in Ponto: circa utramque abundare castaneas. Thessalicum oppidum et Herodotus⁶⁴ et Strabo⁶⁵ *Κασθαναίαν* scribunt. Situm id erat in ora maritima Magnesiae, et sub Pelio monte, inter Meliboeam et Sepiada promontorium. De pontica *Καστανίδι* nihil innotescit.

Alteram appellationem, *σαρδιαναὶ βάλαροι*, Galenus a Sardibus Lydiae derivat.⁶⁶ Eo magis autem fidem meretur, cum patria Galeni, Pergamum, vix quingenta stadia (tredecim milliaria germanica) a Sardibus distaret. Addit Galenus, leucenas quoque appellari a Leucenis, loco quodam Idae montis. Satis vulgaris est appellatio nucis cuboicae, *καρύου εὐβοϊκοῦ*, tum in Theophrasto⁶⁷, tum in Athenaeo⁶⁸, quia in ea insula et circa Magnesiam plurimae eius generis arbores proveniant.

Διὸς βάλαρος est nomen castaneae Theophrasto admodum familiare.⁶⁹ Aliis dicitur sic iuglans⁷⁰, aliis ipsa avellana.⁷¹ Galenus vero iuglandem *κάρυον βασιλικόν* et avellanam *ποντικόν* appellat.⁷²

62) Serap. c. 5. f. 121. b. 63) Alexph. v. 271.

64) Lib. 7. c. 183. 65) Lib. 9. p. 669.

66) De probis pravisque alim. succis, p. 778. Plin. 15, 35. Athen. 2, 43.

67) Lib. 5, c. 4. 68) L. c.

69) Lib. 3. c. 8. 10. 70) Diocles apud Athen. 2, 42.

71) Hermonax et Timachidas ib. c. 41.

72) Galen. de fac. alim. 2. p. 609.

Supersunt alia cognomina: *λόπιμα* et *μότα*. *Λόπιμον* *κάρνον* vocarat Nicander in georgicis⁷³, sed distinguere a castaneis videtur Aëtius.⁷⁴ Venit autem id cognomen a *λοπός*, seu *λέπος*, ut cum fructum significet, qui decorticiari possit. Galenus diserte: *ἄρισται ἐκείναι (αἱ καστα- νέαι) τῶν βαλάνων εἰσίν· ἔνιοι δὲ λοπίμους αὐτὰς ὀνομά- ζουσιν.*⁷⁵

Μότα denique dicta fuisse suspicor, quia tam facile ventriculum impleant, quam lintea carpta (*μότα*), quae ad *ἀναπλήρωσιν σαρκός* Hesychius et Eustathius adhiberi testantur. Itaque nescio, quo iure Agalochus *ἄμωτα* dicere potuerit.

Cap. CXLVI. *Galla* (*κηκίς*) fructus quercus dicitur, sicut antea simile tuber in tamarice (c. 116.) *Ὀμφακίτις* dicitur optima, solida, parva et tuberculosa, nullis obnoxia foraminibus. Idem cognomen repetit Galenus⁷⁶: alteram, viliores, speciem a rusticis patriae appellari *οἰ- νοκηκίδα* affirmans, pro quo Hermolaus Barbarus *ὀνοκη- κίδα* legit.⁷⁷ Non confundenda est *ὀμφακίτις* cum *ὀμφα- κίδι*, quam Paullus dicit esse cupulam glandis quernae.⁷⁸

Cap. CXLVII. De *Rhoë* nulla existere dubitatio potest, esse *Coriariam*, quae per Galloprovinciam, Graeciam Asiamque minorem satis vulgaris est. Fructus s. semen *ὁ ῥοῦς*, frutex *ἡ ῥοῦς* dicitur. Sic etiam Theophrastus⁷⁹: *ἔχει δὲ τὸ φαρμακῶδες τοῦτο, ὃ καλεῖται ῥοῦς, ἐν αὐτῷ ὀστῶδες (τι), ὃ καὶ τῆς ῥοῦς διητημένης ἔχει πολλάκις.* Et Galenus⁸⁰: *Ῥόα ξηρανθέντα καὶ κοπέντα τοῖς ὄψοις ἐπιπάττεται, καθάπερ καὶ ὁ κυρίως ὀνομαζόμενος ῥοῦς.* Aspergebatur igitur pro sale obsoniis.⁸¹ Vocatur a Plinio et *Rhus erythros* et *Rhus syriacus*: et a Geoponicis *ῥοῦς συριακός*.⁸² Nicol. demum Myrepsicus ad eandem composi-

73) Athen. 2, 43. 74) Lib. 1. p. 43.

75) De fac. alim. 2. p. 621.

76) De fac. medic. simpl. 7. p. 25. 77) Coroll. 155.

78) Paull. Aeg. lib. 5. p. 97. *ἔστι δὲ τὸ κοῖλον, ἐξ οὗ ἐκπέφυκεν ἡ τῆς δρυὸς βάλανος, ὥπερ οἱ βυρσεῖς χρῶνται.*

79) Hist. pl. lib. 3. c. 18.

80) Expos. voc. Hipp. p. 554.

81) Plin. 24, 55. 82) Lib. 16. c. 2.

tionem tanquam diversos succus commendat, ῥοῦν μαγειρικόν, συριακόν et βυρσοδεψικόν⁸³, quanquam ex hoc ipso Dioscoridis loco pateat, ex uno frutice rhoëm culinarem et coriariam peti. Idem compiler Myrepsicus σουμάκιν iterum distinguit.⁸⁴ Est autem arabica appellatio سماق (*som-mák*) Rhois obsoniorum, qui et تمتم (*tomtom*) appellatur.

Descriptio fruticis apud Theophrastum paullo melior est ea, quam Dioscorides profert. Folia enim apte cum foliis ulmi comparantur, villosa indoles indicatur et opposite pinnata. De florum thyrsos composito ita loquitur, ut τὸ ὀλοσχερὲς ὄστλιγγας ἔχειν dicat, ὥσπερ καὶ ὁ βότρυς: pectinātos igitur habere cincinnos, quales uva. Dein etiam utrumque sexum fruticis dioeci distinguit. Noster folia declarat serrata et colore subrubra, qui color nimia oxygenis copia in his fruticibus generatur. Is acor in fructibus Rhois praevalet, ut et hodie a Turcis obsoniis inspergatur ad acorem gratum conciliandum.⁸⁵

Cap. CXLVIII. Palmas et Phoenicem inprimis dactyliferam praeter Aegyptum in omni oriente satis vulgares esse, tritissimum est. Fructus autem eodem nomine antiquitus insignitos fuisse ac arborem, φοινίκων nimirum, Galenus perhibet, recentiores tamen compositum nomen φοινικοβαλάνων praetulisse.⁸⁶ Insigne est discrimen inter χυδαίους φοίνικας, vulgares, sylvestres, e quibus palmeum vinum confici noster docet⁸⁷, et καρυωτούς, seu καρυωτίδας, praestantissimos, molles dulcesque, qui praesertim in Iudaea circa Hierichuntem culti praedicantur⁸⁸: quos tamen gens Iudaeorum, ex invidia romani nominis et numinum contumelia, χυδαίους appellavit.

Fructus is recens et mollis cum μυροβαλάνω comparatur, haudquaquam cum eo fructu, quem Arabes pri-

83) Sect. 10. c. 3.

84) Sect. 1. c. 155.

85) Sestini Briefe, 2. p. 143.

86) De fac. alim. 2. p. 606. De prob. pravisque succ. alim. p. 779.

87) Lib. 5. c. 40.

88) Galen. de fac. alim. 1. c. Plin. 13, 9.

mi introduxerunt, cuiusque prima fere mentio fit in spurio libro Aristotelis de plantis, byzantinae certe aetati sceriori tribuendo⁸⁹: sed cum glande unguentaria, βαλάνω μυροεικῇ. Hinc Plinius duplicis arguendus est erroris, si de palma loquitur, quae myrobalanum ferat⁹⁰: nisi cum Reinesio⁹¹ legere malueris: Palma, quae *prae se fert* myrobalanum: sed glandem potius unguentariam vertere debebat. Hic recens fructus dicitur πόμα, quod πόσιν reddit Hesychius. Idem est, quem Plinius et ἄδιψον nominat. Sunt enim fructus immaturi multo sapidiore et melius sitim extinguunt: ut et ii, quos Aristoteles ἀνόρχους, aut εὐνούχους, vocarat, quod sine nucleo essent⁹², quales et in Africa boreali Desfontainius invenit.⁹³ Caput afficere et Plinius testatur, nomen καρῶτοῦ inepte ab hoc affectu derivans.⁹⁴

Arabes hanc palmam نخل (*nakhl*), fructus تمر (*tamr*) vocant: distinctis tamen بلح (*balah*) et رطب (*rotab*), illo immaturos, hoc maturos fructus signante. Praestantissimi fructus dicuntur جميع (*dschamia*).

Cap. CXLIX. Palmas thebaicas singulare id-constituere genus, quod *Hyphaenen coriaceam* Gärtnerus vocavit, Delilius vero *Cuciferae thebaicae* nomine egregie descripsit⁹⁵ et eximie pingi curavit⁹⁶, facile sibi aliquis persuaserit, qui patriae rationem habuerit. Attamen, etiamsi in Aegypto superiore proveniat haec palma, admodum tamen rara est, et a Theophrasto vel κόϊξ vel κουκιοφόρον vocatur⁹⁷, qui ipse satis magnam fructus differentiam exponit, qua a palmarum vulgarium fructibus recedit.

Itaque credo, palmas thebaicas phoenicis vulgaris esse varietatem, quam et Strabo citat: ὁ ἐν τῇ Θηβαΐδι ποῖνιξ ἄριστος τῶν ἄλλων φύεται . . Διττός ὁ ἐστὶν ὁ, τε ἐν τῇ

89) Arist. de plant. lib. 2. c. 10. p. 1071. ed. Pac.

90) Lib. 23, 52.

91) Var. lect. 2, 7. p. 172.

92) Athen. 14, 66.

93) Flor. atlant. 2. p. 444.

94) Plin. 13, 9.

95) Mém. d'Egypte, hist. nat. 1. p. 55.

96) Flor. aegypt. tab. 1.

97) Hist. pl. 2, 10. 2, 6. 4, 2.

Θηβαῖδι καὶ ὁ ἐν Ἰουδαίᾳ, ὁ, τε ἄλλος καὶ ὁ καρυωτός· σκληρότερος δ' ὁ θηβαϊκός, ἀλλὰ τῇ γεύσει εὐστομώτερος.⁹⁸ Caryoton vocat palmam thebaicam, quo nomine praestantior ceteris varietatibus insignebatur.

Χαμαίηλος φοῖνιξ, ad finem capitis nominatus, est *Chamaerops humilis* L., per oras maris mediterranei vulgaris. Arabibus dicitur قاق (waki), fructus مقاق (maki), qua tamen inscriptione Serapion totum de palmis tractatum (c. 148. 149.) comprehendit.

Cap. CL. Do ἐλάτῃ φοῖνιχος iam c. 54. praecepimus. Sed plura etiamnum exponenda sunt: protinus quidem cognomen ἐλάτης, βόρασσος, seu, ut Sambuci codex habet, βούρασσος, sic et Asulanus. Eam vocem, transpositis literis, ortam esse e بوسر (bosr), quo nomine dactyli immaturi appellantur in Arabia, quodque cum ebraico חֲפָז, uva imminatura, congruit, existimat Salmasius⁹⁹; quam quidem opinionem nec refutare potis sum, nec firmitus stabilire. Esset itaque βόσσαρος scribendum. Quod vero Linnaeus palmae peculiare genus *Borassi* nomine insigniverit, nominis indigentia duntaxat excusandum est.

Eamdem spatham masculi floris σιβένιον Archigenes apud Galenum¹⁰⁰ appellat.

Quod ἐγκάρδιον palmae dicitur, medulla quidem vertitur, sed ea medulla, quae in nostratibus plantis est, carent palmae, sicut et nullo cortice vestiuntur, cum omnis truncus e fibrarum fasciculis, interiecta tela cellulari, constituatur. Arctiores tamen sunt fibrarum fasciculi versus ambitum, laxiores centro, ut hic quidem medulla, quae telam cellularem complectitur, quodam modo assumi possit. Cycas circinalis, e qua medullam, Sago nomine, abundanter obtinemus, et eo a palmis differt, quod concentrica strata fasciculorum fibrosorum et centram medullam contineat, quod Brongniarus nuper contra Richardium utrumque probavit.¹

98) Lib. 17. p. 610. 611.

99) Plin. exercit. p. 934.

100) De comp. med. sec. loc. 2. p. 574. Cf. Hesych. voc. σιβένιον.

1) Annal. des scienc. nat. tom. 16. p. 391. tab. 20.

In tenello palmarum caudice omnis pars interior, in adulta ea, quae per comam desinit, in provectiore, saltem quae in verticis gemma conspicitur, medullae similis, mollis est et edulis; substantia tenera et carnosae, albissima. Ea pars excidi sine interitu totius arboris nequit: hinc cupediorum id genus nunciis e palmis sylvestribus peti solet.³ Ἐγκέφαλον id summum caudicis fastigium conicum vocat Galenus.⁴ Sed adsunt lateralibus et ἀπαλὰ βλαστήματα frondium, quae pariter ac spadices immaturi suave edulium praebent. Arabibus dicitur غصن (Gad) ἔγκεφαλος seu ἔγκαρδιον palmarum.

Cap. CLI. De malo punico. Iones scribere ῥοιάν cum iota, Atticos ῥοάν sine iota, auctor est Galenus.⁵ Idem quam minimum punica mala corpori praebere alimentum, medicamento potius inservire, quia ventriculum roborent, docet: teste etiam Hippocratico auctore allegato, qui cardialgiā succo punici, cui ἄλφιτον inspersum erat, curaverit.⁶

Dulcia punica caloris aliquantum circa ventriculum gignere, confirmatur et ab Hippocratico auctore.⁷

Πυρήνες dicuntur, non nostro sensu, semina punici mali baccata, sicut et Hippocratico auctori⁸, quae οἱ κόκκοι Theophrasto et Iulio Polluci, κόκκωνες Hesychio, et τὰ γίγαρτα aptius Galeno vocantur.⁹ Τὸ ἀπόθλιμμα τῶν πυρήνων est succus e seminibus expressus: cum enim baccata sint punici semina, intra cuticulam externam continent pulpam mucilaginosam acidulam, facile exprimendam.

Cap. CLII. — CLIV. Κύτινος est calyx coloratus superus Punicae, qui sensu latiori omnino flos dici potest. Galenus τὰς πρωτογόνους ῥοιάς, primogenita punica, sic

3) Kaempfer amoen. exot. p. 689.

4) De fac. simpl. 8. p. 151.

5) De fac. alim. 2. p. 605.

6) Galen. l. c. p. 604. Hipp. epid. 2. p. 436.

7) Hipp. de diet. 2. p. 689. Ῥοιάς γλυκεῖς ὁ χυλὸς διαχωρεῖται, καυσῶδες δὲ τι ἔχει.

8) Hipp. l. c. οἱ δὲ πυρήνες πάντων στάσιμοι.

9) De fac. simpl. 8. p. 115.

10) De comp. sec. loc. 9. p. 917.

vocat¹⁰, et Theophrastus diserte: ἐν κυτίνῳ ἄνθος ῥοῶς.¹¹ Nicander: σίδης πρωτόγονον κυτίνοιο αἰθήμονα καρπὸν dicit¹²: ubi Scholiastes: κύτινόν φασι τὸ ἄνθος τῆς ῥοῶς, ὅπερ αὐξηθὲν ῥοιὰ γίνεται. Calyx enim persistens inferne in baccam grandem intumescit, unde *ampullagium* Caelius Aurelianus κύτινον vertit.¹³

Sed noster alio sensu κύτινον totum florem Punicae cultae vocat, βαλαύστιον autem florem sylvestris: in quo et Galenus consentit.¹⁴ Plinius simpliciter balaustium florem dicit punicae arboris¹⁵: quod alio loco uberius ita exponit: „In hoc ipso cytino (calyce) flosculi sunt: antequam scilicet malum ipsum prodeat, erumpentes, quos balaustium vocari diximus.“¹⁶

Σίδια esse τὰ λέπη fructus noster, τὰ λέμματα Galenus scribit. Sunt autem cortices baccarum exteriores, forte una cum dissepimentis loculorum. Nomen a σίδη, cognomine ῥοῶς boeotico.¹⁷

Cap. CLV. Myrti varietates plures antiquis iam cognitae fuisse patet. Differunt autem potissimum foliis magis minusve lanceolatis, latioribus et angustioribus, acutis, acutiusculis et obtusiusculis; tum fructibus, qui vel coerulescunt, vel nigri sunt, vel albidii. Postrema varietas Clusio dicitur Myrtus domestica fructu albo¹⁸; habet autem folia minima, lineari-lanceolata. Myrtus nigra Dioscoridis est latifolia italica vel baetica.

Vinum myrtites crapulam arcere, et ab Aëtio confirmatur. Quin coronam myrteam, quae Naucratices appellabatur, reprimere exhalationes e vino, Philonides apud Athenaeum docet.¹⁹

Cap. CLVI. Μυρτιδάνου diversae sunt significationes in veterum scriptis. Hippocratici enim auctores τὸ ἰνδι-

11) Caus. plant. 1, 16. Cf. Hist. pl. 1, 22.

12) Alex. v. 623.

13) Chron. 4, 3. p. 512. ed. Almelov.

14) De fac. simpl. med. 6. p. 847. Βαλαύστιον μὲν ἄνθος ἀγρίας ῥοῶς, οἷόν περ τῶν ἡμέρων ὁ κύτινος.

15) Lib. 13, 54.

16) Lib. 23, 60.

17) Athen. 14, 64.

18) Hist. 1. p. 67.

19) Lib. 15, c. 18.

κόν, dicunt ὃ καλοῦσιν οἱ Πέρσαι πέπερι, καὶ ἐν τούτῳ ἐνι στρογγύλον, ὃ καλοῦσι Μυρτιδανόν.²⁰ Itaque fructus subglobosos plantae indicae piperaceae sic vocatur, quem primus Foësius²¹, dein uberius Bodaens a Stapel²² perhibuerunt cum cubebis posse aptissime conferri. Sed fruticem ipsum etiam idem Hippocraticus auctor μυρτιδανόν vocat.²³ Ita et Galenus distinguit μυρτιδανόν Hippocraticorum a nostro.²⁴ Tubera autem ea morbosa mihi videntur, qualia in aliis arboribus γόγγροι Theophrasto, brusca Plinio, Madreures Gallis, Marezzi Italis, Specklés Anglis, Maserkröpfe Germanis dicuntur. Μυρτάδας eas in myrti trunco a nonnullis appellari, Galenus testatur.²⁵ Hinc et loco μυρτίς in Paulo²⁶ μυρτάς potius legendum. Plinius longe alium sensum cum hac voce coniungit: myrtidanum vocat vinum e baccis myrti paratum.²⁷

Cap. CLVII. Arbor constanter apud antiquiores ὃ κέρασος, fructus τὰ κέρασια audiunt. Illa tamen in Geoponicis et aliis recentioribus τὸ κέρασον aut ἡ κερασία dicitur. Nomen a κέρασι, *antennis* navium, quas rami virgati arboris aemulantur. Traditum quidem est: ante victoriam Mithridaticam Luculli non fuisse cerasos in Italia²⁸; devectas ab eo ex Ponto, nomen accepisse a Cerasunte, Ponti oppido.²⁹ Sed explodenda est haec traditio, quoniam cerasi per totam Europam sponte proveniunt, et quia Theophrastus, Diphilus etiam Siphnius, Lucullo maiores, uberius de ea arbore et fructibus edulibus loquuntur. At verò non inficior, nobilitas insitione cerasos o Ponto devectas Luculli aetate fuisse.

Cerasa recentia universim alvum facere bonam, siccata eam sistere, noster docet. Id minus verum, quam

20) Hippocr. de mul. morb. 2. p. 870.

21) Oecon. Hipp. voc. μυρτιδανόν.

22) Ad Theophr. p. 1009.

23) Hipp. de mul. morb. 1. p. 656. μυρτιδανόν κλωνία δύο ἢ τρία.

24) Explan. voc. Hipp. p. 528.

25) De fac. simpl. 7. p. 82. (Cf. c. 21.)

26) Lib. 7. p. 248.

27) Lib. 14, 19.

28) Plin. lib. 15, 30.

29) Larensius apud Athen. 2, 35.

dum consilium ad varias cerasorum species transfertur. Quod Galenus fecit, dum dulcia cerasa ab acidis, haec autem ab austeris distinguit.³⁰

Cap. CLVIII. *Κεράτια* sunt legumina *Ceratoniae Siliquae* L., quae, isthmis intercepta, pulpa farcta sunt, in qua semina nidulantur. Pulpa ea mellea saginantur pecora: quodsi vero diu in cratibus legumina quieverint, pulpa ea et hominibus edulis sit, quanquam parum saponi habeat. Arbor Ionibus *κερωρία*, fructus *σῦκα αἰγύπτια* Theophrasti tempore dicebantur.³¹ Is autem falli omnes, qui ea appellatione utantur, docet, quia in Aegypto nequam crescat, sed in Syria, Cnido Rhodoque insula. Hallucinari tamen Theophrastum, patet ex omnium, qui nuper Aegyptum obierunt, relationibus.³² Vocatur ibi arabice *خروب* (*kharrûb*), unde *Caroba* Italorum, *Caroubier* Gallorum. Namque in omnibus mari mediterraneo finitimis regionibus vulgaris est arbor. Romani siliquas graecas fructum dicebant³³, et quam tenuem habuerint escam, patet ex Horatio³⁴: unde et parabola de filio de genere lucem accipit.³⁵

Quam vulgaris fuerit fructus, vel inde elucet, quod ponderis species e seminibus desumeretur. *Ὀβολός* enim nequiparabatur sesquilupino (*ἔχει θέρμον ας'*): lupinus *κεράτια β'*: *κεράτιον χαλκούς β'* continebat. Scrupulus vero (*τὸ γράμμα*) sex habebat *κεράτια*³⁶, unde patet, *κεράτιον* pondus fuisse tribus granis nostris cum trionto aequale. Id pondus nomen transiit tandem in mercatorum et artificum gemmariorum sermonem, ut aurifabri grana duodecim, quatuor vero gemmarii *karatūm* vocent.

30) Galen. de fac. simpl. 7. p. 22.

31) Theophr. hist. pl. 4, 2.

32) P. Alpin. de plant. aeg. p. 8. 9. Forskol. fl. aeg. p. 77. Delil. fl. aeg. p. 31.

33) Colum. 5, 9.

34) Epist. 2, 1. v. 123. „Vivit siliquis et pane secundo.“

35) Luc. 15, 16. *Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κεραιῶν, ὧν ἡσθιον οἱ χοῖροι.*

36) Cleopatr. apud Galen. opp. tom. 4. p. 467. ed. Basil. Marcell. Burdigal. p. 244. ed. Steph.

Cap. CLXI. *Μελίμηλα* dicebantur poma, in cydonias insita, quae inde dulcedinem singularem adipisci credebantur.³⁷ Hinc et *γλυκύμηλα* vocabantur, quod cum Serapion scripserit غلقومل, غلقومل legit interpret iudaeus, et *galopomella* reddidit.

Cap. CLXII. Si epirotica poma eadem sunt, quae latine orbiculata vocantur, durabilibus etiam adnumeranda sunt; Palladius enim perennare dicit.³⁸ Astrictionem his esse iucundam, cum dulcedine coniunctam, atque stomacho eximie conferre, Athenaeus testatur.³⁹ Similia iis esse Mordiana, quae pulcherrima Apolloniae nascantur Mordia cognominatae. Idem est oppidum Apollonia Pisi-diae, Mordiacum olim nuncupatum.⁴⁰ Orbiculata in Epiro primum provenisse, Plinius tradit, unde epirotica Graecis dici.⁴¹

Cap. CLXV. Mala armeniaca a Romanis *praecocia* fuisse appellata, nemini non notum est. Sed quaeritur, sintne nostra armeniaca. Plinius tradit, persica mala post autumnum maturescere, aestate praecocia, quae igitur varietatem signant, *avant-pêches* Gallis dictam.⁴² Accedit, prunorum varia genera Arabibus dici برقوق (*berkûk*). An ergo ex hoc nomine *praecoca* Columellae⁴³, *πρεκόκια* Galeni⁴⁴, *praecoqua* Martialis⁴⁵? Galenus saltem distinguit *πρεκόκια* ab armeniacis, illa meliora habens: et Martialis epigramma:

„Vilia maternis fucramus praecoqua ramis:

„nunc in adoptivis persica mala sumus,“

indicare videtur, praecoqua potius ad persica mala pertinuisse.

Serioribus Graecis vocantur *βερύκοκκα*⁴⁶, quod iterum magis cum arabica prunorum appellatione, quam cum praecocibus Romanorum congruit. Hinc Italorum *Arbri-*

37) Geopon. 10, 20.

38) Febr. 25.

39) Lib. 3. c. 20.

40) Steph. Byz. voc. *Ἀπολλωνία*. 41) Plin. 15, 15.

42) Plin. 15, 11. 43) Lib. 10, 410.

44) De fac. alim. 2. p. 593. 594. 45) Lib. 13, 46.

46) Geopon. 10, 73. 76. Cf. Needham et Nicl. ad h. l.

cocco⁴⁷, Hispanorum *Albaricoque*, Gallorum *Abricot*, patrium *Aprikose*. Hodie armeniaca pruna Arabibus مشمش (*Meschmesch*), persica خوخ (*khúkh*) vocantur.

Cap. CLXVI. Medica mala noster etiam persica nominat, in quo consentientem habet Theophrastum. Is enim, et Mediam et Persidem esse patriam praestantium malorum, quae persica pariter ac medica appellentur.⁴⁸ Hinc et κίτριά ea esse et ἐσπερικὰ μήλα, recte Athenaeus iudicat⁴⁹.

Cap. CLXVII. Nostri aevi medicis haud placebit Dioscoridis praeceptum, pyrorum omnia genera astringere, ideoque addi ad repellentia cataplasmata. Videntur tamen veterum pyra non solum sera fuisse, aut postautumnalia, ut cum Plinio loquar⁵⁰, quae omnino austeri aliquid habere consuescunt; velut amerina, picentina, Nacviana Celsi⁵¹, graeca praepimis Plinii, et in his tarentina, quae ἀπίους Τερεντιανούς Galenus vocat⁵²: sed fuerunt multa etiam genera, quae mitescendi celeritate et abundantia succi praedicabantur; ut crustumia, cunctis gratissima, mustea Plinii, quae mulsa Columellae, falerna et favoniana. Haec minus astringunt, quam stomacho apta sunt, ut Celsus recte perhibet. Quin Galenus pyra omnia stomacho grata declarat⁵³: illita autem desiccare et modice refrigerare, unde vulnera egregie glutinare ea docet. Pyra sylvestria autem celerius glutinare et fluxus reprimere.

Cap. CLXIX. CLXX. Mespili duo genera enumerat, ἀρώνια et ἐπιμηλίδα. Illa sine dubio est *Mespilus Azarolus* Smithii, per Graeciam et Europam australem vulgaris, fructibus rubris, sapidis, paulum astringentibus praedita, in quibus terna aut quina ossicula latent. Sibthorpius quidem *Mespilum tanacetifolium* Sm. pro μεσπίλω primo Dioscoridis habet, quia et hodie τριχοκκιά nomi-

47) Caesalpinus (de plant. 2, 16.) *Baracocca* vernacula lingua dici asserit.

48) Theophr. hist. plant. 4, 4. 49) Lib. 3. c. 25. 26.

50) Lib. 15, 16. 51) Lib. 2. c. 24.

52) De comp. sec. loc. 9. p. 289.

53) De fac. simpl. med. 6. p. 834.

netur, sed fructus haud adeo edules, minores, flavicundi sunt, nec folia cum ὄξυακάνθης conferri possunt.

Nomen triviale Azarolus, quod primus, ni fallor, Caesalpinus⁵⁴ adhibuit, sine dubio ex arabico زعرور (zárûr) corrupto natum est. Ita enim nostra arbor apud Serapionem et Avicennam appellatur.

Altera mespilus, ἐπιμηλὶς et σητάνιος nominata, *Mespilus* nostra *germanica* est, quae per Thraciam, Italiam Germaniamque provenit. Σητάνιος et in Theophrasto occurrit: Idae enim montis incolas distinguere eam ab ἀνθηδόνι, quae *Mespilus tanacetifolia* Sm. est.⁵⁵

Cap. CLXXI. Λωτὸς τὸ δένδρον est λωτὸς τῶν λωτοφάγων⁵⁶, λωτὸς λιβυκός Theophrasti⁵⁷, cuius descriptionem optimam Polybius⁵⁸ dedit. Esse arborem medio-crem, spinosam, foliis Rhamni, sed latioribus: fructum initio baccis myrti albis similem, dein vero grandescere, rubere et olivas aequare, nucleum parvum inesse. Suaveolentem esse, et caricas aut dactylos sapore aemulari. Vinum etiam inde parari, sed haud perennans.

Theophrastus disertis verbis duo describit loti genera, alterum lotophagorum, cyrenaicum alterum. Posterius vero pyro esse simile, folio inciso serratoque: huius lignum esse praestantissimum, unde et ad tibias faciendas adhiberi. Scylax etiam Caryandensis, antiquissimus geographus, Dario nimirum Hystaspi tempore aequalis, duo iam genera loti discriminat; alterius fructum edulem nuncupat, ex alterius autem vinum confici.⁵⁹

Nostra aetate Desfontainius utrumque genus clare exposuit: cum lotophagorum arbusculam in ora Africae borealis, ea invenisset, quae deserto Barca ab occidente est finitima. Ibi sinus est inter utramque syrtem⁶⁰, in cuius ora *Zizyphum Lotum* Lam. copiose invenit.⁶¹ Altera vero lotus est *Celtis australis*, cuius lignum et hodie

54) De plant. 3, 14.

55) Theophr. hist. plant. 3, 12.

56) Herod. 4, 177.

57) Hist. pl. 4, 3.

58) Athen. 14, 65.

59) Peripl. p. 114. ed. Gronov.

60) Scylax l. c. Plin. 5, 4.

61) Act. Acad. paris. 1788. p. 443.

admodum celebratur. Nigricans est, durum, ponderosum, alburnique expers. Tibias (φώτιγγες) Alexandrini ex hoc ligno confecerunt⁶², et in Graecia ipsa tibiae nomen λιβύς λωτός, λιβύς αὐλός impertiebatur.⁶³

Arabes dicunt Zizyphum Lotum سدر (*sadr*), fructum vero نبق (*nabk*). Celtis australis forte المز (*almoss*), dicebatur, propter vinosam aciditatem: namque Hispani, innumeras arabicas voces servantes, et hanc arborem *Almez* vocant, Galli *Micocoulier*, *Perlaro* Itali.

Cap. CLXXII. Κρανία, κρανείη τανύηλοιος Homeri⁶⁴, κράνεια Theophrasti⁶⁵, quam bello bonam Virgilius dicit⁶⁶, est *Cornus mascula* L. Arabes graecam appellationem et suam fecerunt. Cornarii emendatio ὁ δὲ τῶν χλωρῶν ξύλων (loco φύλλων) ἰχώρ confirmatur Plinio.⁶⁷ Cetero Galenus foliis singularem adscribit adstringentem vim, ut et maxima possint vulnera glutinare.⁶⁸

Cap. CLXXIII. Τὰ οὔα, *sorba*, sunt fructus *Pyræ domesticæ* Smith., vulgo pyriformes. Varietas in hortis culta fructus maliformes fert, τὰ μηλίζοντα οὔα. Esse autem haec sorba in cibo mespilis suaviora, testatur Galenus: succum quidem esse austerum, ἄνιν τοῦ στρουγνὸς εἶναι.⁶⁹ Theophrastus et sorborum et cornorum sylvestrium fructus suaviores esse, quam cultarum, perhibet.⁷⁰

Cap. CLXXIV. Pruna, κοκκύμηλα, dicta fuisse, quasi κόκκυγος μῆλα, patet e Nicandri fragmento.⁷¹ Distinguuntur τὰ βράβυλα, quod prunis minora et acerbiora sint.⁷² Itaque videntur fructus esse *Pruni insiticiae*, quos *Kriecken* nostrates, Angli *Bullace* nominant. Arborem hanc appellat Theophrastus⁷³ σποδιάδα, ob σποδοειδῆ colorem. Ipse enim addit, esse prunum sylvestrem, et hodie Graeci eam in Asia minore nominant ἀγριο-

62) Athen. 4, 80. 63) Eurip. Alc. v. 346. Troad. v. 544.

64) Il. 16, 765. 65) Hist. plant. 3, 4.

66) Georg. 2, 447. 67) Lib. 23, 79.

68) De facult. simpl. med. 7, p. 42.

69) De fac. alim. 2, p. 606. 70) Hist. plant. 3, 2.

71) Athen. 2, 33, p. 190. 72) Athen. l. c. p. 191.

73) Hist. plant. 3, 6.

δαμασκηνιά.⁷⁴ Galeni tempore in Asia προῦμνον vocabatur.⁷⁵

Damascena pruna ab omni antiquitate praeferuntur.⁷⁶ Optima esse grandia, laxa, cum mediocri astrictione. Sed Galenus et praedicat hispanica seu iberica, quia nihil astrictionis prae se ferant. Ceterum in eo, quod pruna habeat κακοστόμαχα, adversantur Dioscoridi plures antiqui auctores. Sic Diphilus Siphnius pruna esse μέσως εὐχύλα, εὐφθάρτα, εὐέκκριτα, ὀλγότροφα docuerat.⁷⁷ Nec Galenus pruna accusat, quod stomachum offendant, licet minimum corpori alimentum praebeant. Paullus Aegineta pruna simpliciter alvum ducere, recentia magis, minus siccata, perhibet.⁷⁸

Decoctum foliorum e vino paratum faucium affectus, dum colluatur, reprimere, confirmat Galenus⁷⁹; sed taxat Dioscoridem, quod pruna damascena siccata ventrem sistere dixerit, cum et ipsa palam etiam subducant.

Cap. CLXXV. *Arbutus Unedo* est κόμαρος Graecorum, cuius baccae μιμαίχυλα dicebantur. Unedonis autem nomen antiquitus aliam habuisse significationem, inde aliquis effecerit, quod Galenus testetur, a rusticis Italiae sic vocari ἐπιμηλίδα, quae *Mespilus* nostra *germanica* est.⁸⁰ Sed Plinius, magis idoneus italicarum rerum iudex, tam diserte de unedone, ea nimirum arbore, quam Graeci κόμαρον vocent, loquitur, ut fructum etiam cum fragis comparet.⁸¹ Itaque deceptum fuisse Galenum, probabile est.

Stomachum offendi esu fructuum ac capitis dolores excitari, confirmatur et a Galeno⁸² et ab Athenaeo. Ara-

74) Sibth. prodr. fl. graec. 1. p. 339.

75) Galen. de facult. simpl. medic. 7. p. 53. De fac. alim. 2. p. 619.

76) Galen. de fac. alim. 2. p. 613. Athen. l. c.

77) Athen. l. c. p. 192. 78) L. c.

79) De fac. simpl. medic. 7. p. 33.

80) De fac. alim. 2. p. 619. De fac. simpl. med. 6. p. 876.

81) Lib. 15, 28. „Quod solum pomum simile fructui terrae gignitur,“ legendum est.

82) De fac. simpl. med. 7. p. 33.

bibus fructus dicitur التين الدب (*altin aldeb*), *ficus lupi*, aut عجير الدب (*âzîr aldeb*), *mustum lupi*: arbor ipsa قطلب (*kothleb*). Quod ἀχυρώδες in esu fructuum noster appellat, id Arabes ita vertunt, ut, in esu remanere aliquid in ore simile ii, quod e comestione ficuum supersit, scribant: sunt autem granula.

Cap. CLXXVI. Ἀμυγδαλῆς nomen grammatici Alexandrini inde derivabant, quod putamen sub cortice viridi multas habeat ἀμυχάς, *foveolas s. fissuras*.⁸⁴ Ebrietatem arceri amygdalis amaris ante potum comestis, in omnium antiquorum ore erat.⁸⁵

Cap. CLXXVII. Pistacia provenire praeprimis in Syria, certum est, vel testimonio Galeni, qui ad Berrhoeam, oppidum Syriae ad orientem Antiochiae, uberiora esse tradit.⁸⁶ Non procul ab eo oppidum aliud erat Batna, descriptum a Iuliano imperatore⁸⁷, cuius nomen forte a pistaciorum ubertate derivandum. Namque פִּסְטָא, appellatio ebraea pistaciorum⁸⁸, a פֶּטֶף, *venter*, derivatur, quia nuces ab altera parte ventricosae sunt. Sic oppidum Gaditanorum propter similem causam גַּדִּיטָא vocatum est.⁸⁹

Sed aliae etiam patriae pistaciorum occurrunt. Theophrastus meminit terebinthi arboris apud Bactros, cuius fructus amygdalis simillimus ad Pistaciam veram nos ducit.⁹⁰ Eas terebinthos iam Alexander in Bactriana invenit.⁹¹ Ad Choaspen fluvium Indiae, vel Mediae potius, Nicander πιστάκι ἀμυγδαλόεντα indicat.⁹² Psittacen urbem ad Tigrin, e septentrione Seleucia et Ctesiphontis sitam, Stephanus Byzantinus nominat patriam pistaciorum, quae ψιττάκια, more Graecorum recentiorum, Noni⁹³, Geoponicorum⁹⁴ et Eustathii⁹⁵ nominat.

Nomen ipsum persicum est بستق, quod regem no-

83) Lib. 9. p. 194.

84) Etym. magn. v. h. Athen. 9, 39.

85) Plutarch. sympos. 1, 6.

86) De facult. alim. 2. p. 612.

87) Epist. 27. ad Liban.

88) Gen. 43, 10.

89) Jos. 13, 26.

90) Hist. plant. 4, 4.

91) Strabo lib. 15. p. 182.

92) Ther. v. 891.

93) De morb. curat. c. 91. 217. 240.

94) Lib. 10. c. 12.

95) Ad Il. 20. p. 1211.

tare, Hesychius ipso docet⁹⁶: quippe dicebantur regiae nuces, sicut iuglans apud Graecos. Hinc βιστάκια Posidonius Stoicus apud Athenaeum scripsit.⁹⁷ Cum vero et بستق scriberetur a Persis, et Arabes eum fructum constanter فستق redderent, scriptiones πιστάκια et φιστάκια aut ψιστάκια ortae sunt, quarum posterior apud eundem Athenaeum exstat.

Ceterum hepati esse utilissimum hunc fructum, et Galenus testatur⁹⁸: stomachum tamen nec iuvare nec lacerare, addit.

Cap. CLXXX. Συκαμινθάν ἢ μορέαν Dioscorides eodem sensu sumit. Ita et Galenus, quanquam antiquum atticum nomen συκάμινθα fuisse et in μόρα transiisse tradat.⁹⁹ Et Athenaeus συκάμινθα a solis Alexandrinis μόρα vocari perhibet, neque tamen eo minus et Aeschyli et Sophoclis, utique Atheniensium, testimonia allegat, μόρα ab iis dici, quae serius ita vocabantur.¹⁰⁰

Adscripta huic capiti appendix a solo Sambuco inventa μόρα ἄγρια praedicat, χαμαιβάτω similia, sed magis astringentia. Quodsi χαμαιβάτος Theophrasti¹ Rubus est caesius: haec mora sylvestria pertinent ad numerosas huius speciei varietates, quae succum magis astringentem habent.

Cap. CLXXXI. Ficus Sycomorus, ficui vulgari omnino similis, folia habet cordato-ovata, repando-angulata, Mori igitur albae foliis similia. Provenit abundanter in Aegypto et Palaestina, συμπερ Ebraeis, حمير (Dschümmeis) Arabibus dicta. Theophrastus τὸν συκάμινον ἐν Αἰγύπτῳ nominat ob eandem foliorum cum mori foliis similitudinem: singularem exponit differentiam, quod fructus non e ramis et frondibus, sed e trunco ipso proveniant: fructum haud prius maturescere, quam ferreis

96) Lex. p. 729. Βίσταξ, ὁ βασιλεὺς παρὰ Ἰλλυρσας.

97) Lib. 14. c. 61.

98) De facult. alim. 2. p. 612. De fac. simpl. med. 8. p. 102.

99) De fac. alim. 2. p. 385.

100) Lib. 2. c. 36.

1) Hist. pl. 5, 18.

unguibus scalptus sit.² Eundem et nostra aetate morem valere, Forskoleus testatur.³ Galenus fructum cum parva ficu alba comparat: facultatem mediam esse mororum ficorumque: unde nomen sortita sit arbor. Ridiculos autem eos esse asserit, qui externam fructus faciem cum moris pariter ac ficis conferant.⁴ Itaque etiam ridiculus Diodorus, qui arborem modo ficos ferre modo mora nugatur.⁵

In Caria et Rhodo sponte crescere, haud facile crediderim, nisi transplantata fuerit ex Aegypto et Palaestina: namque praeter F. Caricam vulgarem, nullam aliam Ficus speciem in Asia minore spontaneam cognosco.

Cap. CLXXXII. In ficu cypria exponenda haereo. Folia a Theophrasto⁶ et Plinio⁷ ulmi foliis, ab Oribasio platani, a Scrapione et Avicenna sycomori foliis assimulantur. Lectiones Dioscoridis variae etiam: sed vetusti codices cum Theophrasto congruunt. Rauwolfius ficum cypriam icone expressit⁸, neque a veritate multum aberrare mihi videor, si ad Sycomori varietates, cultu ortas, accenseo.

Cap. CLXXXIII. Ad caput de ficibus pauca animadvertenda reperio. Protinus vero de ἐρινεῶ, quem nomen habere ab Ἐρινεῶ, dorica urbe, quae viles producat ficos, Tzetzes est ambiguus testis.⁹ Sylvestres ficus autem Theophrastus cum omni antiquitate ita vocat. Sed nominari sic etiam a nonnullis ὀλύνθους noster asserit. Utroque tamen fructus Theophrastus ita distinguit, ut τὰ ἐρίνα ficos vernaes dicat, ὀλύνθους, autem eas, quae folia sequantur¹⁰: ἐρίνα igitur σῦκα sunt ἐάρινα, cum ἐρινεοῖς non confundenda. Galenus probe τοὺς τῶν ἡμέρων σῦκων ὀλύνθους a τῶν ἐρινεῶν σῦκοις distinguit.¹¹

Cap. CLXXXVII. Persea arbor fructu esculento in

2) Theophr. hist. pl. 4, 2. Diod. Sic. 1, 181.

3) Flor. aegypt. arab. p. 180. 4) De fac. alim. 2. p. 616.

5) Lib. 1. c. 34. 6) Hist. pl. 4, 2.

7) Lib. 15, 15. 8) Append. ad Dalech. p. 21.

9) Ad Lycophr. v. 980. p. 898. ed. Muller.

10) Caus. plant. 5, 1 9.

11) De fac. simpl. med. 8. p. 133.

hoc capite vel ab auctore ipso, vel a librariis confunditur cum herba *περσίου*, h. e. *στέφανον μανικόν* (*Solanum sodomaeum*). Fuisse et huius¹² et perseae arboris¹³ cognomen, patet e citatis locis. Posterior herba potuit omnino e Persia advecta in patria insaniam produxisse, sed climate mutato vis forte infirmior reddita est. Traditionem eam repetit etiam Galenus.¹⁴

Nostra arbor procera erat et pulchra aspectu: habitu et foliis cum pyro comparatur: folia habebat sempervirentia: fructum viridiusculum, amygdalae similem, nucleum, ut prunum, sed minorem et haud adeo durum: lignum praedicatur tanquam solidissimum et nigrescens. Haec e Theophrasto.¹⁵

Praeterea plerique veteres, licet concedant, in sola Aegypto perseam coli¹⁶, tamen vel a Perseō primo satam¹⁷, vel ex Aethiopia advectam, et quidem Cambyse imperante, fuisse.¹⁸ In Aethiopia, ad Diram promontorium, ubi arbores myrrhiferac et sycomori crescant, perseam etiam copiosam esse, Strabo testatur.¹⁹

Interpretes arabici, maxime Beitharides et Abdollatif perseam vertunt لبخة (*lebkhāt*), unde corruptus locus Avicennae²⁰ de اللنج emendandus.

Post renatas literas P. Alpinus Sebesten Aegyptiorum sylvestrem et domesticam ita descripsit ac iconibus illustravit²¹, ut haec quodammodo cum ea effigie congrueret, quam Matthiolus antea ediderat.²² Meliorem iconem exhibuit Commelynus.²³ Hanc arborem, a Linnaeo *Cordia Myxa* nominatam, Schreberus Perseam esse probavit.²⁴ Diversam vero protulit Delilius sententiam. Ar-

12) Diosc. 4, 74.

13) Theophr. hist. pl. 2, 2. Galeni de comp. med. sec. loca, 2. p. 569.

14) De fac. alim. 2. p. 617.

15) Hist. pl. 4, 2.

16) Pausan. 5, 14.

17) Nicand. alex. v. 99.

18) Schol. Nicand. ther. v. 764. Diod. Sic. 1, 84.

19) Lib. 16. p. 416. 17. p. 629.

20) Ed. arab. p. 136.

21) De plant. Aeg. - p. 80. 81.

22) Comment. in Diosc. p. 237.

23) Hort. amstelod. 1. tab. 7.

24) Usteri Mag. 4. p. 46. 2.

borem nimirum eam, quam Forskolens²⁵ *هالج* (*haledsch*) vocarat, Ximeniam ellipticam L., esse perseam veterum. Cum egregie utramque arborem, Cordiam Myxam²⁶ et hanc, quam Balanitem aegyptiacam appellat²⁷, delineari curaverit, quivis sine negotio iudicare potest, utri arbori respondeat descriptio veterum. Equidem libenter fateor, magnopere me dubitare, quin haec arbor sit perseca veterum. Etenim folia binata ovalia nihil habent cum pyri foliis commune: rami sunt spinis validis armati, de quibus veteres silent. Fructus ipse est viscosus, nec ullam ipse Delilius praedicat suavitatem.

Ne autem quispiam tanti esse momenti existimet, quae Plutarchus, sacerdotum aegyptiorum praestigias proferens, de forma et fructus et foliorum tradit.²⁸ Isidi sacram fructum ferre cordis, folium linguae effigie: namque altero concipi sapientiam, altero enunciari. Nugae sacerdotales!

Tandem *γαλάγγια κρανοκόλαπτα* considerata digna sunt, quae in Thebaide circa hanc arborem obvia sint. Aëtius, ni fallor, solus est, qui paullo disertius de hoc animali agit.²⁹ Esse phalangium viride, oblongum, quod stimulum sub collo gerat, cuius morsu nascantur capitis dolores, vertigines, alique id genus affectus. Negotium maius facessit, Nicandrum animal versibus illustrare, quod sub foliis Perseae vivat, phalaenae simile,^{29a}

τοῦ καὶ σμερδαλέον νέει κάρη αἰὲν ὑποδράξ
ἑσκληκός, τηδὺς δὲ βαρύνεται· αὐτὰρ ὁ κέντρον
ἀνέχει τ' ἀκροτάτῳ κεφαλῇ τ' ἐνιμάξατο φωτός.

Hoc animal recte quidem in scholiis *κρανοκολάπτης* vocatur; sed quomodo phalaenis simile haberi possit, equidem plane non intelligo. Alius scholiastes addit, in capite stimulum gerere, quatuorque alis praeditum esse. Cum vero insecta nulla tetraptera stimulum capiti affixum gerant, omnis haec quaestio vel penitus deserenda, vel ita

25) Flor. aeg. arab. p. 197.

26) Flor. aeg. t. 19.

27) Ib. t. 28.

28) De Is. et Osir. p. 548. ed. Wyttenb.

29) Tetrab. 4. s. 3. c. 18.

29a) Theriac. v. 765.

exponenda est, ut statuamus, dipterum esse insectum o familia tabanorum, *Chrysops* forte aut *Haematopota* quaedam. Haec enim in proboscide aculeos quaternos senosve involutos continent, quibus gravissimas proferunt punctiones.^{29b}

LIB. II.

Cap. I. De *Echino esculento* nulla existere dubitatio potest. Incola maris mediterranei, testam habet calcaream subglobosam, cuius historiam Aristoteles bene adumbravit.³⁰ Arabes id animal قنفذ (*konfod*) et أطوم (*athûm*) vocant.

Cap. II. Ἐχῖνος ὁ χερσαῖος est *Hystrix cristata*, مدجج (*modadschedsch*) Arabum.

Cap. III. Ἰππόκαμπος: *Syngnathus Hippocampus* nostratum. Mirabilia narrat de usu eorum adversus rabiem caninam Aelianus.³¹ Namque per se comestos delirationem et aquae immensam producere cupidinem: ea autem impulsu piscatorem filiis a cane rabido morsis piscem hunc assum alioque modo paratum exhibuisse, eoque facto salvasse.

Cap. IV. Fabius Columna primus in singulari commentario³² probavit, plura testaceorum genera pretiosum purpurae colorem largiri. Eum sequutus Mich. Rosa multo doctius varias conchas πορφυρογόρας illustravit.³³ Sunt autem praecipuis *Helix ianthina*, testa diaphana, purpureo-violacea; dein *Murex brandaris* et *trunculus*, et aliae forte cochleae, quae florem illum, τὸ ἄνθος, in mediis faucibus gerunt, cuius exigua quantitas pretium mire augebat.³⁴ Primum locum occupabant tyriae purpurae aut phoeniciae, secundum laconicae.³⁵

Cap. V. VI. *Buccina* sunt maxime *Harpa* et *La-*

29^b) Meigenii descr. system. insect. europ. 2. tab. 14.

30) Hist. anim. 4, 5. 31) Hist. anim. 14, 20.

32) Purpura. Rom. 1616. 4.

33) Delle porpore degli antichi. Modena 1786. 4. Conferatur etiam Schneiderus in app. annotationum ad Ulloae notit. amer. 2. p. 406. 34) Plin. 9, 60. 35) Pausan. 3, 21.

pillus, quorum columellae mediae ob firmiorem compagem ad urendam calcem adhibebantur.

Cap. VII — IX. Miror, Dioscoridem ὀστρέων mentionem non facere, quarum testae ustae a Galeno praecipuis commendantur.³⁶ Si quid recte intelligo, ostreae videntur id nomen post Dioscoridis aetatem accepisse. Namque antiquiores fere sub ὀστρείοις s. ὀστρέοις ὀστρακοδέμαρα comprehendebant, itaque buccina, mytilos, purpuras, tellinas et alia genera. Dein vero a Romanis cupedias eas vorare discentes, Graeci distinxerunt ὀστρεα, familiam totam ab ὀστρέω, genere, quod et nos ostream vocamus. Nec in Platone, nec in aliis scriptoribus, quos Athenaeus citat, ὀστρεον alio ac generali totam tribum complectente sensu invenio. Arabes etiam titulo صدف (*zadaf*) conchas plerasque comprehendunt: بدلان (*bada-lân*) ostream stricto sensu dicunt.

Cap. X. Operculum *Strombi lentiginosi*, ob dorsum verrucosum cum Murice trunculo comparandi, dicebatur ὄνυξ. Id crenatum odorem spirat Valerianae similem. Multo tamen fragrantius est operculum *Pleurotomae babilonicae* et *Pl. Trapezii*, nigricans. Posterius Ebraeis gratum suffimentum ἄλγυς vocatur³⁷, Arabes autem اظفار الطيب (*atsfâr althibh*) vocant. Βλαττίου βυζαντίου nomine Nic. Myrepsicus et Io. Actuarius τὸ ὀστέον ῥινὸς τῆς πορφυρᾶς commendant, quod operculum esse Muricis πορφυροφόρου videtur. Nomen id βλάττιον e latino senioris aetatis derivandum: namque purpura antiquorum a saeculo inde quarto *blatta* dicebatur.³⁸

Ceterum traditionibus mercatorum deceptum fuisse Dioscoridem de conchyliis nardum, depascentibus in lacubus Indiae, exploratum habeo. Nec enim nardus in lacubus crescit, nec pabulum conchyliorum est. Avicenna aliter haec tradit. Esse nimirum insulam in mari indico, nardi feracem, ubi et ungues odorati inveniantur.³⁹

36) De fac. simpl. medic. 11. p. 345.

37) Exod. 30, 34.

38) Bochart. hieroz. 2. p. 616.

39) Ed. arab. p. 128.

Habet plura alia loca, e quibus ungues odorati devehantur, quae vero, ob textum misere corruptum, false forte legimus. Sic بحر القلسم (*bahr alkolsum*), mare rubrum, *Koreisch*, *Mekkah*, *Dschidda* et *Abadan* lego, urbium et regionum arabicarum nomina, quarum pauca illustravit Salmasius.⁴⁰

Cap. XL. *Κοχλίας χερσαῖος* est *Helix Pomatia* nostras, quae apud Romanos in vivariis alebatur.⁴¹ Optimas existimari, quae e Sardinia, Africa, Sicilia, Chio et Astypelaea (insula maris aegaei) advehantur. Ultimas efficacissimas et ipse Plinius habet.⁴² Is etiam africanas cochleas ob fecunditatem a Solitanis, quibus nobilitas praecipua tribuenda, distinguit. Habere autem nomen a promontorio Solis in Africa videntur, quia alio Plinii loco⁴³ ex africanis laudatissimae Solitanae dicuntur. Siculas tamen Plinius mediocres appellat, quoniam magnitudo duras faciat et sine succo.

Quae frutetis et vepribus adhaeret, *Helix* nostra *fruticum* aut *arbustorum* esse videtur. *Σέσιλον* hanc speciem vocari, testatur et Athenaeus ex Epicharmo.⁴⁴ Sic et Hesychius: *Σέσηλοι, κοχλῖαι, Λάκωνες*: pro quo Apellae apud Athenaeum *σέμιλον* habet.

Nullas cochleas Plinius docet cibis gratas esse, neque veteres, neque recentes. Fluviatiles et albas virus habere, nec sylvestres stomacho utiles, alvum solvere.⁴⁵

Usum medicum, quem hic exponit Dioscorides, confirmat et Galenus.⁴⁶

Cap. XII. Cancrorum fluviatilium cinerem adversus rabiem caninam magnopere laudat et Galenus.⁴⁷ Cum turo et gentiana ita miscet, ut turis pars una, quinque autem gentianae ad decem partes cancrorum sumantur. Eam medicinam paratam semper habuisse Aeschrionem empiricum et Pelopā, utrumque ipsius magistrum: Pe-

40) Homon. hyl. iatr. p. 154.

41) Plin. 9, 82. 42) Lib. 30, 11.

43) Lib. 30, 15. 44) Lib. 2, c. 63.

45) L. c. 46) De fac. simpl. med. 11, p. 355.

47) L. c. p. 356.

lopa caussis etiam huius remedii investigandis operam dedisse.

Cap. XIV. Σκορπίος θαλάσσιος est vel *Scorpaena Scrofa* (Bloch t. 102.) vel *Cottus Scorpius* (Bloch t. 40.) Hunc indicant Aldrovandi (de pisc. p. 202.) et Iohnstonius (pisc. t. 47.), nostratibus nomine *Knurrhahn* notum; at, marisne mediterranei sit incola, nescio.

Cap. XVI. Δράκων θαλάσσιος est *Trachinus Draco* (Bloch t. 61.), quem nostrates *Petermännchen*, Galli *la vive*, Succii *Fjärsing* vocant, maribus europaeis communis.

Cap. XVI. Σκολόπενδρα χειρσαία est *Scolopendra morsitans*: σκολόπενδρα θαλασσία videtur *Aphrodite aculeata*.

Cap. XVII. Νάρκη est *Raia Torpedo*. Huius usus adversus capitis dolores confirmatur a Galeno.⁴⁸ Scribonius Largus, Dioscoridi tempore aequalis, contra podagram suadet torpedinem pedibus subiicere, stantibus in litore, quod mare alluit.⁴⁹ Diphilus Laodicensis in commentariis ad Nicandrum perhibuerat, non totum piscem, sed partem duntaxat, succussus electricos producere.⁵⁰ Observavit forte a collo potissimum, atque ab animali illo apparatu Voltano, qui circa branchia adest, succussiones eas progredi? Sic et Theophrastus et Clearchus iam animadverterunt, transire torrentem electricum et per fustes aliaquo, quae manibus gestentur, instrumenta.

Arabes dicunt piscem رعاد (ri'ád) a rad. رعد, contremiscere, percelli.

Cap. XVIII. Ἐχίδνα et ἔχis a plerisque veteribus distinguuntur, ut mas et femina. Et primus quidem Nicander, ἔχιδνης variam esse formam magnitudinemque. Minores gigni in Europa, easque super extremis naribus cornutas esse et albidas.⁵¹ Asiaticam vero ἔχιδναν, Nicander addit, ulnarem et longiorem esse, capite supra lato, cauda ab extremo corpore mutila, duris horrente squamis,

48) L. c. p. 365.

49) C. 41.

50) Athen. {7, 95.

51) Nicandri ther. v. 210. s.

— Καὶ θ' ἐπὶ ἀκροῦς

ῥώθωνας κεραοὶ τε καὶ ἀργαίπες τελέθουσιν.

lentoque incessu fluctuare. Contra τὸν ἔχιν caput acutum habere, longitudine varia, crassitudine ventris minore: cauda sub extremo corpore attenuata et squamis attrita. Huius dentes duos esse venenatos, plures vero echidnac, quam toto ore mordere dicit. Aelianus addit, ἔχτω; morsum spasmos inducere, ἐχίδνης secus: locum ab hac morsum pallere: quem ἔχis momorderit, lividum esse.⁵² Echidnam asiaticam, eodem modo, quo Nicander, descriptam, commendat et Galenus ad theriacam.⁵³ Haec ergo esse videtur *Coluber aegyptius*: ἔχis forte *C. Ammodytes*: echidna vero europaea *C. Berus*. Duobus dentibus plures videmus plerumque in *C. Bero*, sunt autem minores principalibus.⁵⁴

De carne viperarum amplius exstat locus⁵⁵ Galeni, ubi tum vires eius carnis contra lepram exemplis illustrat, tum modum parandi. In quo notandum est, cum ἄλογον putare caudae resectionem⁵⁶: quanquam alibi discrete dicat, quatuor digitorum mensura amputandam esse.⁵⁷

Cap. XIX. Senectam anguium colligi praeprimis, cum in latebris delitescant, et esse tunc ἐπίπαγόν τινα παχύτατον, Galenus tradit.⁵⁸ Memorabile est, ἔχτω; nomen hic femininum esse, cum praeter Oppianum⁵⁹ omnes alii scriptores τὸν ἔχιν masculinum habeant. Cum Oppianus pariter ac noster Cilix esset, huic provinciae peculiaris videtur dictio.

Cap. XX. Leporis marini naturam primus post renatas literas aperuit Fab. Columna iconaque illustravit.⁶⁰ Habuit autem *Thetida leporinam*. Sed probabilius arbitramur, *Aplysiam depilantem*, cuius naturam Cuverius eximie aperuit⁶¹, ea appellatione designari. De urtica marina (*Actinia senili*) aptius infra disseretur.

52) Hist. anim. 10, 9. 53) De theriac. ad Pison. p. 265.

54) Cf. Schneider ad Arist. hist. anim. tom. 4. p. 419—423.

55) De facult. simpl. med. 11. p. 311. 2.

56) Ib. p. 317.

57) De theriac. ad Pison. p. 265.

58) L. c.

59) Cyneg. 3, 439. ὅτε φυσιόωσαν ἔχιν πολόεσαν ἰδῆται.

60) Aquatil. et terr. observ. ad calc. ecphras. stirp. p. XXVI.

61) Ann. du mus. 2. t. 1—4.

Cap. XXI. Quae de leporis terrestris cerebro, capite aliisque partibus in usum vocandis habet, leguntur etiam apud Galenum.^{62a}

Cap. XXII. Τρυγών θαλασσία est *Raja Pastinaca*. Quod quanquam optimorum auctorum testimonio satis stabilitum esse videatur; obsunt tamen quaedam, quae negligere nefas esset. Τὸ κέντρον ἀπὸ τῆς οὐρᾶς πέφυκεν ἀνιστραμμένον ταῖς φολίσι· difficillimus est locus, quem tangere aut cui mederi non ausus sum, cum consensum librorum animadverterem. Namque φολίδες maximam efficiunt difficultatem, cum, quae in serpentibus sunt, in piscibus λεπίδες dicuntur, nullae plane in *Raja* observentur.^{62b} Nihil igitur superest, nisi πτερύγια, pinnae dorsales et abdominales, intelligere. Victa hac difficultate, stimulus haud ἀνιστραμμένος, sed ἀπιστραμμένος est τοῖς πτερυγίοις. Recta enim et stricta directione progreditur sub cauda. Cum autem haec flexa sit ac recurvetur ad corpus, alterutra lectio praeferenda: τὸ κέντρον ἀπὸ τῆς οὐρᾶς αὐτῆς πέφυκεν ἀπιστραμμένον ταῖς φολίσι· vel: τὸ κέντρον ἀπὸ τῆς οὐρᾶς αὐτῆς πέφυκεν ἀνιστραμμένης ταῖς φολίσι·.

Fabulas de pernicioso effectu, si hoc κέντρον pupugerit piscis vel hominem vel bestiam, saepe repetitas, nolo refellere, neque recoquere, quod narratum est de morte arboris repentina, si aculeus hic defigatur in truncum.⁶³ Japoniae contra incolae gestant eundem aculeum tanquam φυλακτήριον contra serpentium morsus.⁶⁴

Cap. XXIII. Difficultatem parit, quod καὲν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀστράκῳ dicatur, ἄχρις οὗ τὸ πλακῶδες αὐτοῦ ἀποσιῇ. Si καὲν referatur ad ὀστρακον praecedens, absurda foret dictio. Duplici autem ratione illustrandus est locus. Vel enim intelligitur: καὲν τὸ ζῶον σὺν ἰδίῳ ὀστράκῳ: vel, quod magis placet, respicitur ad duplicem ossis sepiac sub-

62^a) De facult. simpl. 11, p. 354.

62^b) Aelian. hist. anim. 11, 37. Καλεῖται δὲ σελάχεια, ὅσα οὐκ ἔχει λεπίδας· εἶεν δ' ἂν μύραινα, γόγγρος, τάρκη, τρυγών κ. τ. λ.

63) Aelian. hist. anim. 8, 26. Plin. 9, 72.

94) Kaempferi iter japon. germ. p. 155.

stantiām, externām laevem et fere siliceam, internam grumoso-crustaceam. Posteriori sensui accommodata est nostra interpretatio. Ceterum Galenus cum fossili sale mixtum os sepie adversus pterygia oculorum commendat.

Cap. XXIV. Ἡ τρίγλη est *Mullus barbatus*, cupediae gulosorum. Τρίγλην, non τρίγλαν, scribendum esse, Athenaeus docet.⁶⁵ Idem iam barbatus (γενεᾶταιν) a veteribus vocatum fuisse asserit. Carnem esse duram, pinguedinis expertem valdeque nutrientem, et Diocles apud Athenaeum et Galenus⁶⁶ docent. Quam immensi pretii a gulonibus romanis emti sint mulli, vel e Plinio⁶⁷, Suetonio⁶⁸, aut Iuvenali⁶⁹ constat. Tantaque erat luxuria, ut parvi penderetur recens mullus, nisi qui in ipso convivio, γαριλαίῳ vinoque exstinctus, vitroque inclusus, moriretur, ut iucundissimo aspectu continuo mutatorum exspirantis piscis colorum fruerentur convivae.⁷⁰

Cap. XXV. Testiculorum hippopotami laudes contra serpentium morsus e Nicandro forte mutuatae sunt. Is enim suadet:

— ἡ κάστορος οὐλοὸν ὄρχιν
ἡ ἵππου, τὸν Νεῖλος ὑπὲρ Σαῖν αἰθαλόεσσαν
βόσκει.⁷¹

Plinius quoque drachmam testiculi huius ex aqua bibi tradit.⁷²

Cap. XXVI. Cum piscibus et cancriis in fluminibus degere fibros, verum est, sed falsum, eos piscibus cancrisque nutriri. Sic autem Serapio vertit. Ceterum notabile est, castoreum arabice dici جند بادستر (*Dschond bâdestar*), cuius derivationem ignoro.

Mirabitur autem quispiam, castorei folliculos continuo testes (ὄρχεις) dici, et cum suillis comparari, cum tamen ipsa dissectio τῶν φουσῶν doceat, alienam esse fa-

65) Lib. 7. c. 125.

66) De fac. alim. 3. p. 715.

67) Lib. 9, 31.

68) Tiber. c. 34.

69) Sat. 4. v. 15.

70) Senec. quaest. nat. 3, 17. 18. Mirabiliorem etiam colorum mutationem observavit in exspirante Coryphaena Hippuro. (Bloch tab. 174.)

71) Ther. v. 665. a.

72) Lib. 28, 31.

bricam a testium structura. Sed perstitit is error; donec a Rondeletio edoctus Matthiolus folliculorum eorum situm et ductus excretorios in vivo animali indagasset, quo facto et ipse et Saracenus sibi persuaserunt, esse organa huius animali peculiaris, neque cum testiculis confundenda.

Efficacissimum castoreum veteres habuerunt ponticum.^{73 a} Ex Africa etiam Plinius, ex Hispania Strabo advehi, licet vilius, asserunt. Iam rarissimi fibri in Gallia narbonensi, in Garumna, Rhodano et Matrona fluviis, in Danubio et Albi paullo frequentiores: in Vistula, Borysthene, Duina, Volga et fluviis Sibiriae ac Canadae praecipuis aestimantur.^{73 b})

Magnopere differt Galeni tractatus de castoreo a nostro. E ratiociniis potissimum statuit calidam volatilemque naturam huius remedii, quod commendatu dignum habet praecipuis in iis spasmodis, qui a plenitudine oriri dicuntur.⁷⁴ Noster vero, soli experientiae confisus, ea omnia congerit, quae observatio docuisse videretur.

Cap. XXVII. *Γαλή κατοικίδιος* non est felis, sed mustelae species, quae cicur ad captandos mures, glires aliasque eiusmodi bestiolas adhibebatur; sicut e Turditania Hispaniae africanae mustelae ad venandos cuniculos instructae magna abundantia Puteolos Ostiamque exportabantur.⁷⁵ Quenam vero fuerit Mustelae species, merito ambigitur: equidem nec *M. vulgarem* (*Wiesel* nostratum, *la belette* Gallorum, *la donnola* Italorum, *Weasel* Anglorum) habeo, quia magis Europae boreali familiaris est; nec *Mustelam Foinam* (*Steinmarder* Germanorum, *la fouine* Gallorum, *la martora* Italorum, *the martin* Anglorum) quia ob foctorem *κατοικίδιος* esse nequit. Neque crediderim, *M. Furonem*, quam *Frettchen* nostrates, *le furet* Galli, *furetto* Itali, et *ferret* Angli vocant, hanc esse veterum *γαλήν*, etiamsi Buffonius in eam abeat sen-

73 a) Strabo lib. 3. p. 437. Plin. 32, 13.

73 b) Herodotus (4, 109.) fibros apud Gelonos, graecam nationem prope a meri caspio (*λίμνη μεγάλη*) indicat.

74) De fac. simpl. medic. 11. p. 337.

75) Strabo lib. 3. p. 386. Hinc dicitur *γαλή τερησα* Aelian. var. hist. 14, 4.

tentiam.⁷⁶ Est enim, Blumenbachio teste, varietas potius *M. Putorii*, cum qua etiam copulatur: venatrix ea nostrorum cuniculorum recentioribus temporibus tandem orta esse videtur, cum nusquam fera, sed usquequaque sit cicur. Superest *Mustela sardoa*, *Boccamele* in australibus eius insulae, *Donnola di muro* in borealibus dicta, quam facillime cicurem reddi, mellis iuxta ac cuniculorum avidam esse, Cettius, Mimaut et Marmora, novissimi Sardiniae descriptores, testantur. Vero est simillimum, hanc esse Mustelae speciem, quam Shawius in Africa boreali invenit, نمس (*Nems*) incolis dictam.⁷⁷ Ex Africa autem facillime in Hispaniam et Sardiniam transvchi potuit.

Aristoteli dicitur ἰκτις, quam τιθασσὸν γίνεσθαι σφόδρα, τὰ δὲ σμήνη κακουργεῖν, τῷ γὰρ μέλιτι χαίρειν asserit.⁷⁸

Huius mustelae carnem arefactam in comitiali morbo salubrem et Galenus praedicat.⁷⁹

Cap. XXIX. Σίλουρος est lectio codd. C. et N., tum et Plinii⁸⁰ et Paulli Aeginetae⁸¹, et interpretum priscorum. Serapion cum vertat حرب (*hherba*), quod chamaeleontem signat, legisse videtur αἰολοῦρος. Quae lectio si unquam affuit, tum variegatos caudae colores, tum mobilitatem eius significat: ab Hesychio enim αἰόλος redditur et ποικίλος et εὐκίνητος. Simili modo Alexandrini veteres σίλουρον dictum esse παρὰ τὸ σείειν τὴν οὐράν scribunt:⁸² quanquam Bochartus malit σίλουρον vocari loco ψιλούρου, quemadmodum ψίττακος in σίττακον mutatus sit.⁸³ Quae quomodo cunque se habeant, αἰλουρος scribitur hic piscis et a Galeno⁸⁴, quem sequuntur nostro loco Aldina cum serioribus editionibus.

Est vero *Silurus Glanis*, quem etiam γλανίδος no-

76) Hist. des anim. quadrupèd. 7. p. 255.

77) Iter afric. 1. p. 311.

78) Hist. anim. 9, 7.

79) De fac. simpl. 11. p. 521.

80) Lib. 32, 31.

81) Lib. 7. p. 253.

82) Athen. 7, 27.

83) Hieroz. 2. p. 752.

84) De fac. simpl. 11. p. 521.

mine Aristoteles⁸⁵, Athenaeus⁸⁶, Aelianus⁸⁷ et alii descripsisse dicuntur. Dubium tamen movet Páusanias, qui τὰς γλάνεις Hermi et Macandri similes quidem esse ταῖς γλάνισιν Istri et Rheni, Nili et Euphratis asserit, quae ἀνδροφάγοι sint: colore tamen distingui moribusque.⁸⁸

Cap. XXX. Σμάρις est *Sparus Smaris* L., quam alii μαρίδα, alii κυνὸς εὐνά (εὐνάν) vocarunt.⁸⁹ Aristoteles mutare colorem τὴν σμαρίδα, ac ex albido nigrescere, dum ver instet, tradit.⁹⁰

Ἡλος, qui absumi dicitur capite smaridis unto, est clavus pedum, callosum tuberculum e pressione ortum.⁹¹ Θύμος, quod Θύμιον Celsus appellat, est tuber verruculosum, asperum, rubescens et facile cruentum, quod vel maxime in obscoenis partibus obvium, aliis tamen locis infestum erat.⁹²

Cap. XXXI. Μαινίς est *Sparus Maena*, piscis in mari mediterraneo et atlantico satis vulgaris, quem la *Mendole* Galli, *Laxirfisch* Germani vocant.⁹³ Et hunc colorem mutare eadem, qua σμαρίδα, ratione, Aristoteles testatur.⁹⁴ Galenus, quemdam capita μαινίδων sale condita ac usta ad sedis fissuras adhibuisse et ad uvulam diu induratum, refert.⁹⁵

Cap. XXXII. Κωβιός est *Cottus Gobio*, quem nostrates *Kaulkopf* vocant, piscis fluviatilis et, si qua in maribus occurrit, πρόσγυιος, dum et ova in arenam sub saxis et lapidibus occulit.⁹⁶ Κώθωνα vocasse Siculos cum

85) Hist. anim. 8, 20.

86) Lib. 7. o. 88. 120.

87) Hist. anim. 12, 14.

88) Pausan. 4, 34.

89) Athen. 7, 92. 137. Coray emendavit: κυνὸς οὐράν. Schweighäuser ad Athen. h. l. tom. 4. p. 335.

90) Hist. anim. 8, 29.

91) Paull. 6. p. 208. Ὁ μὲν ἥλος τύλος ἐστὶν περιφερὴς, λευκός, ὁμοιωμένος ἥλου κεφαλῇ, μάλιστα ἐν τοῖς πέλμασι τῶν ποδῶν καὶ τοῖς δακτύλοις. Ὁ θύμην τε καὶ δυσέργειαν ἐν τῇ βαδίσειν ἐμποιοῦν.

92) Cels. 5, 28, 14. Paull. 6. p. 201. Ὁ μὲν θύμος ὑπεροχὴ τίς ἐστιν, ποτὲ μὲν ἐνερευθής, ποτὲ δὲ λευκὴ, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπονός, ἐμφερὴς τοῖς τοῦ θύμου κορύμβοις.

93) Bloch's ausländ. Fische, 6. p. 80.

94) Hist. anim. 8, 29.

95) De fac. simpl. med. 11. p. 333.

96) Aristot. hist. anim. 6, 12. 8, 15.

piscem; Nicander apud Athenaeum⁹⁷ testatur, ibidemque Hicesius, esse faciles excretu gobiones et parum nutriendos. Serapion, quae hic memorantur, ad marinum piscem, (*khomhon*) dictum, refert, mihi plane ignotum, nisi forte *κωβιός* ille sit, de quo Aelianus mirabilia multa narrat.⁹⁸

De salubritate gobionis confertur Galenus.⁹⁹

Cap. XXXIII. Ὠμοτάριον esse carnem thynni sale conditam et a Xenocrate confirmatur¹⁰⁰, qui e piscis ceruice id confici asserit. Sed ex Athenaci loco¹ patet, τὰ ὠμοτάριχα, (est enim et neutrum usitatum) et ex aliis petita esse piscibus, quanquam τὰ θύννια praestantissima haberentur. De quibus insignis est Galeni locus², ubi suavissima haec salsamenta et saluberrima praedicat. Optimas esse *πηλαμύδας* (loco *πηλαμίδας*) *ταριχευθεῖσας*, maxime sardoas, tum ibericas et ponticas: vocari autem salsamenta haec simpliciter τὰ σάρδα. *Πηλαμύδας* vero ad thynni genus pertinere, atque nondum adultos esse pisces, tum Aristoteles³, tum Sostratus apud Athenaeum⁴ asserunt. Ad oram Sardiniae etiam nostris temporibus thynnorum venatus et conditura magnopere celebrantur. Olim quidem quinquaginta, hodie vix sexdecim millia thynnorum quotannis ad oras Sardiniae capiuntur, in quibus centenarium pondus vulgare est.⁵

Quid Serapion legerit, divinare nequeo. Interpres enim⁶ sic reddit: „Caro piscis marini salsi (l. salsa), qui dicitur *Ἄεσαμ*(?) et homines orientis nominant eum aliena. (Arabice thynnus تن s. تنن (*ton* vel *tonnath*) dicitur.

Quale anguium genus *πρηστήρ* sit, e sequentibus patere videtur. Auctor enim theriacorum eundem

97) Lib. 7. c. 83. 98) Hist. anim. 3, 18.

99) De fac. alim. 3. p. 718. 719.

100) De alim. ex aquatil. sect. 36.

1) Lib. 3. c. 86. 2) De fac. alim. 3. p. 728. 729.

3) Hist. anim. 6, 16. 4) Lib. 7. c. 66.

5) Hörschmann Gesch., Geogr. und Statistik der Insel Sardinien, p. 400.

6) Cap. 463.

facit cum διψάδι⁷, sic et Aelianus⁸: quod et eo probabilius est, quo nomen ipsum πρηστήρ, a πρήθειν oriens, et fulmina remota ac iterata (*Wetterleuchten* nostratum⁹) signans, affectus denotat, διψάδος morsum excipientes: ardor enim internus intolerabilis est, ut eiulentur, quasi in flammis decumbant.¹⁰ Consentit etiam Paullus in πρηστήρος et διψάδος ὁμοφυΐα.¹¹

Carnem thynnorum salitam auctor εἰς δριμυφαγίας commendat. Erat autem methodicorum medendi ratio, qua acrium esu et irritantium lentos viscidosque humores incidere ac vomitu concitato evacuare conabantur.¹²

Cap. XXXIV. Τὸ γάρον, vel, Atticorum more, ὁ γάρος¹³, liquor erat, secundum Plinium¹⁴, expressus e piscium intestinis sale maceratis. Laudatissimum Romanis erat e scombropisce ad Carthaginem ibericam confectum; in insula praeprimis, quam Scombrariam ideo dicebant.¹⁵ „Nec liquor ullus paene, praeter unguenta, maiore in pretio esse coepit. Scombros quidem et Mauritania Baeticaeque Carteia ex oceano intrantes capiunt, ad nihil aliud utiles.“¹⁶

Seriori tempore garum liquaminis nomine venit.¹⁷ Sumebantur autem pisciculi marini exiles, quos salitos soli committebant, frequenter versando. Ex inveteratis piscibus per cophinum in vas immissum percolabatur liquamen, cuius residuum αλεξ dicebatur.¹⁸ Parare etiam

7) Vid. supra p. 71. 8) Hist. anim. 6, 51.

9) Arist. de mundo c. 4. p. 1210. ed. Pac. Ἐὰν ἡμιπύρωτον ἦ, σφραγίζον δὲ ἄλλως καὶ ἀθρόον, πρηστήρ καλεῖται τὸ ἀστράψαν.

10) Lucian. de dipsad. p. 142.

11) Lib. 5. p. 166.

12) Galen. de attenuante victu, ed. Charter. tom. 6. p. 411. Cael. Aurel. chron. 3, 2. Paull. lib. 4. p. 152.

13) Herodian. Grammat. p. 143. ad calc. Moeridis Attic. ed. Pierson.

14) Lib. 31, 43.

15) Strabo lib. 3. p. 425. Horat. sat. 2, 8. v. 46. Garum de succis piscis iberi. Galen. de compos. med. sec. loc. 8. p. 622. τὸ σπανὸν γάρος.

16) Plin. l. c.

17) Cael. Aurel. chron. 2, 1. Geopon. 20, 46.

18) Horat. sat. 2, 4. v. 73. Ego faccem primus et alec. Plin. l. c. Vitium gari est alex, imperfecta nec colata faex.

garum extemplo docent Geoponici e piscibus cum muria et origano coctis: denique αἱμάτιον dictum, praestans, o thynni intestinīs cum branchiis, sero et sanguine, adperso sale. Quo per duos menses reposito, et vase forato, effluit γάρον αἱμάτιον, quod fueritne γάρον μέλαν, ῥωμαῖστί λεγόμενον ὀξυπόρον Galeni¹⁹, nescio.

Memorabilis est locus de vi gari intestinorum ulcera compescendi, in ischiade vero irritandi. Lucem accipit o Galeno²⁰: Ἀλμὴ τῶν ταριχηρῶν ἰχθύων ὁμοίως τῷ γάρῳ πρὸς τε τὰς σηπεδόνας ἀρμόζει, καὶ πρὸς ἰσχιάδας καὶ δυσεντερίαν ἐνιμένη, τῇ δὲ δριμύτητι τοὺς μὲν τὸ ἰσχίον ἐνοχλοῦντας χυμοὺς ἐπισπᾶται καὶ διὰ τῶν ἐντέρων ἐκκενοῖ, τὰ δὲ σηπεδονώδη τῶν ἐλκῶν ἐν τῇ δυσεντερίᾳ περικλύζει τε καὶ ξηραίνει.

Cap. XXXV. Qui ad insculum hoc suadentur pisces, sunt qui iuxta scopulos orae maritimae degunt. Φυκίδες primum nominantur, quas Aristoteles fucis vesci et squillis, στιβᾶδα s. stratum sibi parare, albidum alias colorem verno tempore in varium mutare refert.²¹ Vero mihi simile est, *Sparum* esse vel *Pagrum* vel *Denticem*, quorum utrumque fucos depascere et cancos vorare certum est: utrumque etiam hodie condiunt Graeci.—Ἰουλίς est *Labrus Iulis*, formosissimus europaeorum piscium, ad oras maris mediterranei non rarus, haud ultra sex pollices longus, fasciis seu vittis alternatim flavis violaceisque insignis. Morsu infestat, quasi culex pupugerit. (Bloch t. 287.) — Περκίδα eandem esse ac πέρκην, nostram *Percam fluviatilem*, nomenque sortitam esse a colore nigricante (περκῶ, περκνῶ), facile crediderim, si modo exploratum haberem, non solos marinos, sed et fluviatiles hic enumerari.

Cap. XXXVII. Κουβαρίδες hoc nomine nusquam alibi occurrunt. Vocantur a Galeno ὀνίσκοι κατοικίδιοι. Esse autem animalcula multipeda, in aquariis vasis et sterquiliniis obvia, quae ad digitorum contactum in orbem semet

19) De compos. med. sec. loc. 8. p. 637.

20) De fac. simpl. med. 11. p. 577.

21) Hist. anim 3, 4. 24..

contrahant.²² Et alibi; sub sitalis ea animalcula frequenter animadverti, vocari in Asia proprie *κνάμους*, quia fabis similia sint, ubi sese in globum convolverint, fusco colore.²³ Caelius Aurelianus *porcelliones*²⁴, Marcellus Empiricus *cutiones*²⁵, Arabes بنات وردان (*benât wardân*), i. e. filias aquatoris, et حمير (*hamîr*), asellos, vocant.

Cap. XXXVIII. De σίλφη, *Blatta orientali*, nihil addendum invenio.

Cap. XXXIX. Pulmonis marini nomine comprehenduntur plures *Medusae* species, quarum in mari mediterraneo degunt *M. proboscidalis*, *phosphorica* et *amarantea*. Nec *Phorcyniae* multum absimiles sunt, in quibus *Ph. Forskolea* (Medusa acquorea) vulgatissima est. Occurrunt tamen et *Ph. mollicina* et *Mesonema*.

Cap. XLV. Lichenes equorum iuxta descriptionem nihil dubii relinquunt. Sunt calli genuum, qui ex attritu aut levi vulneratione orti, Graecis posterioribus μάργμαρον²⁶, Gallis *l'éparvin*, Germanis *Spath*, Italis *spavenio* dicuntur. Ortos esse auctor perhibet κατ' ἐπιγραφὴν, post aut propter levem vulnerationem. Namque ἐπιγράφουαι, *leviter vulnero*, est significatus, quem sero ex Budaeo, II. Stephani antecessore, didici.²⁷

Cap. LIII. Pullorum gallinaccorem, qui νόσσαιες vocantur, iusculum temperare ac corrigere dicitur pravae humores. Ἐπίκρασις autem est ratio curandi cacochymiam, dum paulatim vacuatis pravis humoribus bonos substituere conamur.²⁸ Sic de uvis passis dicitur²⁹, τό

22) De compos. med. sec. loc. 3. p. 634.

23) De fac. simpl. med. 11. p. 366. 367.

24) Chron. 1, 4.

25) Ed. Stephan. p. 283. Sed alio loco (p. 275.) *cutiones* longe alium habent significatum. Sunt scarabaei pilosi, fulvi, in sepibus lapidosi habitantes, qui lotium sic dictum, seu liquorem peculiarem saniosum exonerant, si tanguntur. Pertinent forte ad *Arctiae* speciem (*russulam* aut *purpuream*) quae, sicut *Bombyx vinula*, liquorem virosum eiiculantur.

26) Hippiatr. ed. Gryn. p. 163.

27) Budaci comment. lingu. graec. p. 226.

28) Galen. meth. med. 9. p. 640. Cf. supra p. 65.

29) Galen. de fac. alim. 2. p. 682.

γε μὴν ἐπικρατικὸν (ἐπικεραστικὸν) ὑπάρχει ταῖς γλυκύαις αἰ. Et de vinis fulvis: ἐπικεραστικοὶ δ' εἰσὶ καὶ θρεπτικοί· καὶ διὰ τοῦτο καὶ ταῖς εὐχυμίαις συντελοῦσιν . . . τρέφουσι δέ μᾶλλον τῶν λεπτῶν, κακοχυμίαν δὲ πάντων τῶν οἴνων ἐπανορθοῦνται, χρηστὸν αἷμα γεννῶντες.³⁰ Paullus aliter, imo haud satis recte ad ratiocinia dogmatica expressit: ὁ τοῦ παλαιοῦ ἀλεκτρονόου ζωὸς σὺν ἄλσιν ἐπὶ πλεῖστον ἐψηθέντος ὑπακτικός γίνεται· ὁ δὲ τῆς ἀλεκτορίδος τοῦναντίον ἐπικρατητικός.³¹ Si vera est lectio ἐπικρατητικός, contraria est haec sententia Galenicae saltem theoriae, cui adhaerere consuevit Paullus. Galenus enim animalium volucrum carnes mucosas (gelatinosas) esse humidisque ac ideo facilius per alvum secedere docuit.³² Ἀλεκτορίδες autem aeque ac Ac-
 liano³³ pulli gallinacci sunt, cum et τῷ παλαιῷ ἀλεκτρονόῳ opponantur, licet Galeni tempore gallinae, antiquitus vero omnes aves cohortales ita vocarentur.³⁴ Itaque et in Paulo ἐπικρατικός loco ἐπικρατητικός legendum.

Cap. LVII. Locusta Africae propriae, qua vescebantur incolae Leptis, (duo autem erant oppida, Leptis minor, et altera, Plinio dicta³⁵) dicebatur ἀσίρακος; punicum nomen, quod e doctoribus talmudicis *אשרא* (*ascra*) Bochartus exposuit,³⁶ Ἀκριδοφάγους autem Libyae et Aethiopiae primus fere memorat Agatharchides³⁷, dein Plinius³⁸, Strabo³⁹ et Eustathius⁴⁰, qui ἀττέλαβον, speciem locustae appellat. Est *Gryllus migratorius*, grandioribus omnino membris, dum larva est, alis caret.

Avicenna refert, *جراد* (*dscherád*) locustae speciem verrucas eradicare, quod nuperis *Grylli verrucivori* efficacia confirmatur.

Cap. LVIII. *Φλῠς* est *Falco ossifragus*, avis nota: *Φήνης* nomine post Homerum Aristoteles habet, cinereum

30) Galen. meth. med. 12. p. 837.

31) Paull. lib. 7. p. 237.

32) De fac. alim. 3. p. 701.

33) Hist. anim. 7, 47.

34) Galen. l. c. p. 700.

35) Lib. 6, 5. 4.

36) Hieroz. 2, p. 450.

37) Phot. bibl. cod. 250. p. 455.

38) Lib. 6, 36.

39) Lib. 16. p. 411.

40) In Dionys. perieg. v. 209.

colore; aquila vulgari maiorem.⁴¹ Et ipsi Arabes ثين (*sinah*) dicunt.⁴²

Cap. LIX. Κορυδαλλός, Aristoteli ac Aeliano κορυδαλλός et κόρυδος, est *Alauda cristata*, quam galecitam Plinius vocat.⁴³ Κοιλιακούς forte in κωλικούς mutandum, cum Galenus in hoc affectu alaudam assam commendat.⁴⁴

Cap. LX. Galenus, etiamsi hirundines ustas earumque cinerem commendat⁴⁵, nihil tamen de lapillis in ventre habet. Alexander vero Trallianus paullo aliter has fabellas tradit⁴⁶: Ἐν τοῖς νεοσσοῖς τῶν χελιδόνων ἀνατμηθεῖσι εὐρίσκονται λιθάρια δύο, ὧν τὸ μὲν ἐν μέλαν, τὸ δὲ ἕτερον λευκόν. Καταπιέσοντας τοῦ ἐπιληπτικοῦ, ἐπιτίθει, καὶ ἐγείρεις αὐτόν· τὸ μέλαν δὲ λαβὼν, περίαπτε δέρματι. Τὰ δὲ λιθάρια ταῦτα λέγεται δίδόναι τὰς χελιδόνας τῷ πρώτῳ νεοττῷ· ἅπερ οὐ καλῶς εὐρίσκονται, εἰ μὴ διὰ τῆς ἀνατόμης τῶν νεοττῶν ἁπάντων.

Chelidonias, ut vocat, gemmas primus descripsit Georg. Agricola.⁴⁷ Esse lapillos semiglobosos, intus cavos, ab altera parte dilute ramos, ab altera purpureos et nigro-maculatos. Addit C. Gesner⁴⁸, ψήγματα ea, quae Strabo dicat circa pyramidas Aegypti inveniri⁴⁹, sibi videri ad hos hirundinarios lapillos pertinere. Sunt autem chelidoniae gemmae e genere iaspidum et chalcedoniorum, quas superstitio aut inscitia in hirundinum ventriculis quaesivit.

Cap. LXIII. Cornu cervi dicitur γομφιάσις παρηγορεῖν, quod cum aliis interpretatus sum: *molarium dentium vitia mitigare*. Etenim, cum in doloribus dentium generatim a Celso⁵⁰, Scribonio Largo⁵¹ et Plinio⁵² vel

41) Hist. anim. 8, 6. Cf. et eupor. 9. p. 309.

42) Bochart. hieroz. 9. p. 287.

43) Lib. 11, 87.

44) De theriac. ad Pis. p. 943. Cf. et de fac. simpl. med. 11. p. 860.

45) De fac. simpl. medic. 11. p. 859.

46) Lib. 1. p. 79. ed. Guinth. Andem.

47) De nat. fossil. 6. p. 307.

48) De avibus lib. 5. p. 656.

49) Lib. 17. p. 668.

50) Lib. 6. c. 9.

51) C. 11. n. 60.

52) Lib. 28, 49.

cornu cervi per se, vel in aceto coctum, vel etiam ustum suadeatur; cum Galenus τοὺς σιομένους ὀδόντας confir-
mari cornu cervi raso, adusto et cum vino trito testo-
tur⁵³, et alio loco τὰ οὖλα τὰ πλαδαρὰ προστέλλεσθαι di-
cat⁵⁴; haud credimus aliud quid, quam molarium dentium
vitia, mobilitatem et dolores intelligi. Accedit et anti-
quus interpres, Serapion, qui *dolorem dentium γομφία-
σιν* reddit.

Cap. LXIV. Cantharidum duas species cognovisse
Dioscorides videtur, alteram in frumentis legendam, al-
teram variegatam, cingulis luteis transversis alarum (cly-
trorum) notatam. Haec efficacissima dicitur, *Mylabris
Dioscoridis* nostratibus dicta, Cichorium habitans per
omnem orientem, ut et apud Chineses officinalis sit.⁵⁵
Primus Ferdinandus Imperatus probavit, Cantharidem
hanc a se dictam *fasciatam*, veram esse Dioscoridis.⁵⁶
Dein Hasselquistius nomine *Chrysomelae Cichorii* descri-
psit.⁵⁷ Linnaeus ad *Meloë*s genus traxit⁵⁸, Fabricius pe-
culiare genus *Mylabris* constituit. Sitne prior species
Meloë Proscarabaeus, ambigo. Nostra saltem *Lytta vesi-
catoria* non est, quae fraxinos potissimum, ligustrum et
sambucum habitat. Imbecillas declarat, quae unius coloris.

Cap. LXVI. Βούπρηστις insectum dicebatur, ut Ety-
mologus scribit, διὰ τὸ τοὺς γευσάμενους μεγάλως πύμπρα-
σθαι. Et Nicander de bupresti, facere eam ventris infla-
tionem tympaniticam aut hydropicam, dictamque esse βού-
πρηστιν,

ἢ καὶ που δαμάλεις, ἐριγάστορας ἄλλοτε μόσχους
πύμπραται, ὅπποτε θῆρα νομαζόμενοι δατέονται.⁵⁹

Quodnam autem insectum hoc nomine veteres designave-
rint, ambigitur. Cum Galenus forma et vi cantharidibus
assimilem buprestin declaret⁶⁰, haud plane absurdum est,

53) De theriac. ad Pis. p. 240.

54) De fac. simpl. med. 11. p. 334.

55) Linn. amoen. acad. 6. p. 188.

56) Hist. nat. p. 901. f. 1. 57) Iter Palaestin. p. 410. n. 101.

58) Amoen. acad. 5. tab. 5. f. 188. icon.

59) Alex. v. 344.

60) De fac. simpl. med. 11. p. 364. Paull. lib. 7. p. 233. ζωῦσιόν
ἐστι τῇ κανθαρίδι παραπλήσιον.

Lyttam vesicatoriam divinare. Sed nolo in incerta ro-
quidquam certi pronunciare.

Πιτυοκάμπαι, erucae pinibus infestae, varii generis
sunt. *Liparis monacha*, *Lasiocampa pini*, *Hadena pi-
niperda*, *Phalaena geometra piniaria* larvas gignunt, pi-
netis pariter obnoxias.

Cap. LXVII. Eccui non nota fabula de salamandra
ignicola, imo ignem exstinguente? Quam primus, ni fal-
lor, Aristoteles promulgavit⁶¹, tametsi alio loco statuat,
nullum in igne vivere animal posse.⁶² Theophrastus ve-
ram credens eam traditionem, exponere studet e frigido
latice mucosoque, quo salamandra scateat.⁶³ Nicander
quoque similem explicationem affert.⁶⁴

— — Οὐδέ τί οἱ φλόξ

σίνεται ἀσβέστη, ῥαγόν δέρος ἄκρα τε γνίων.

ubi schol.: 'Ραγόν δὲ δέρος φησὶ τὸ διερῶγός· διερῶηται
γὰρ τὸ δέσμα τῆς σαλαμάνδρας, δι' ὧν ῥαγάδων ὁ ἰδρὼς
αὐτῆς καταστάζων τὸ πῦρ σβεννύει. Similem Galenus ex-
positionem innuere videtur: namque salamandram ad cer-
tum usque terminum ab igne nihil pati perhibet, combu-
ri tamen, si longiore spatio igni sit admota.⁶⁵ Bene igitur
noster dixit, perperam credi, salamandram igne haud uri,
quod iam Sextius ante eum negarat.⁶⁶

Sed dicamus, unde nata sit fabula. *Salamandra terre-
stris* est e lacertarum familia, in latebris et speluncis de-
gens, tetra adspectu, nigricans, luteo-maculata, tuberculis
glandulosis ante et pone oculos, serio duplici verruca-
rum dorsalium praedita, e quibus tenacis muci tanta ma-
nat copia, ut prunas ignemque exilem omnino exstinguere
probabile sit. Nequo virosa eius laticis foetidi indol-
es prorsus neganda, quamlibet nimis veteres id exor-
narint.⁶⁷

Cap. LXVIII. Aranearum duas enumerat species,
quarum alteram ὀλκόν aut λύκον appellat, *A. retiarium*;

61) Hist. anim. 5, 17.

62) Metcor. 3, 4.

63) De igne, p. 726. ed. Schneid. 64) Theriac. v. 819, 820.

65) De temperam. 8. p. 674. 66) Plin. 29, 23.

67) Plin. l. c.

alteram, quae densam telam orditur, nostram habeo A. domesticam.

Cap. LXX. Σήψ, ἣν ἔπιοι σαύραν ἐκάλεσαν χαλκιδι-
κήν, in Thessaliae monte Othry a Nicandro indicatur,
δίψιος dictus, et colorem, secundum solī, in quo habitat,
colorem, varium habere fertur.⁶⁸ Nicander brevibus la-
certis assimilatur⁶⁹: scholiastes addit, χαλκίδα dici, quia vir-
gulas seu vittas aeneas dorsales habeat: longitudinem esse
quatuor palmorum: in petris habitare Syriae, Libyae et
Cypri. Contrariam sententiam Pausanias profert.⁷⁰ Esse
enim anguem, vipera longo minorem, cinereum, varic-
gato-maculatum, capite lato, collo angusto, cauda ab-
breviata: incedere versus latera flexum. Ab Aëtio itidem
serpens declaratur bicubitalis, tarde progrediens, capite
lato, ore acuto, toto corpore albo-maculato.⁷¹

Quae cum ita sint, *Zygnis* videtur esse *tridactyla*:
lacerta adeo brevibus pedibus instructa, ut omnino angui-
bus simillima sit, vittis dorsalibus aeneis praedita. Pri-
mus eam in agro similis coloris italico observavit Fab.
Columna, qui et iconē illustravit.⁷² Chalcidem potius
dicendam esse cum Aristotele, qui et ζυγνίδα vocat⁷³, aut
χαλκήν σαύραν cum Hesychio, quam χαλκιδικήν, proba-
bile est. Venenatos esse morsus, dubitari nequit, cum et
armenta, praesertim in Sardinia, ubi *Cicigna* dicitur, gra-
viter laedantur.⁷⁴

Cap. LXXI. *Scincus officinalis* est satis nota lacerta
africana dodrantalis, quae olim in aphrodisiacis primum
fere locum obtinebat. Est et in Mauritania peculiaris spe-
cies, *Scincus algiriensis* dicta, quae dimidio minor, qua-
tuor vittas longitudinales flavas habet. Haec forte eadem
est, quae hic notatur. Arabes corrupto graeco nomino
اسقنقور (*iskankur*) appellant. Alii vero وړل (*warel*) di-

68) Theriac. v. 145. Aelian. 16, 40.

69) Theriac. v. 817.

70) Lib. 8. c. 4.

71) Lib. 15. c. 26.

72) Obs. aquatil. et terrest. p. XXXVI.

73) Hist. anim. 8, 23.

74) Fab. Column. l. c. p. XXXVIII. Franc. Cetti anfibj e pesci
di Sardegna. Sassari 1777. 8.

cunt lacertam libycam, crocodilo niliaco (تمساح) similem.⁷⁵

Cap. LXXII. *Μυογαλῆ* iam summo philosopho ob periculosos morsus suspecta est, praecipue gravida. In iumentis inde existere pustulas.⁷⁶ Nicander quoque morsum *μυγαλῆς* exitialem perhibet⁷⁷, quem sequuntur Plinius⁷⁸ et Aelianus.⁷⁹ Aëtius de ea⁸⁰: esse colore *γαλῆ* similem, magnitudine vero murem aequare: os oblongum habere ac exiguam caudam: dentes autem tenues, eosque duplici ordine dispositos in utraque maxilla, quo fiat, ut quatuor dentium series monstret, ac vulnera ab eo animalculo morsa quadruplicem dentium ordinem probent. Sanguinem quidem protinus mundum profluere; dein vero saniosum, pustulas sequi et inflationes.

Quae quānquam ab antiquitate credita sint, nostrae tamen observationi adversantur. *Μυογαλῆ* s. *μυγαλῆ* nequit esse quicquam, praeter *Soricem araneum*, cuius dentes secundarii et lacunarum omnino speciem quamdam duplicis seriei in utraque maxilla prae se ferunt. Sed Matthiolus iam incolarum agri tridentini testimonium citat, nihil venenati in his esse animalibus. Buffonius etiam, nec posse mordere propter angustiam oris, nec inflationes equorum aut armentorum, quas vulgus huius morsui adscribit, ex eodem nasci, docet.⁸¹

Cap. LXXXI. Butyrum etiam ex ovillo caprinoque lacte confici, Galeno incognitum fuit, qui e solo bubulo lacte fieri existimavit.⁸² Ceterum butyri confectionem Graecos a Scythis didicisse, disertis verbis auctor Hippocraticus docet: Ἔοικε δὲ τοῦτο, ὥσπερ οἱ Σκύθαι ποιεῖουσιν ἐκ τοῦ ἱππείου γάλακτος· ἐγγέοντες γὰρ τὸ γάλα ἐς ξύλα κοῖλα, σείουσιν· τὸ δὲ ταρασσόμενον ἀφριεῖ καὶ διακρίνεται, καὶ τὸ μὲν πῖον, ὃ βούτυρον καλέουσιν, ἐπιπολῆς δι-

75) Bochart. hieroz. I. p. 1055. 1056.

76) Hist. anim. 8, 23.

77) Theriac. v. 815.

78) Lib. 8, 83.

79) Hist. anim. 2, 87.

80) Lib. 13, 14.

81) Hist. des quadrup. 7. p. 319.

82) De fac. simpl. 10. p. 272.

σταται.⁸³ Cuius auctoris si aetas nota esset, butyri introductionem in Graeciam indigitare possemus. Id saltem certum est, nemini veterum, nec ipsi Herodoto, nec Aristoteli cognitum fuisse butyrum: sed, postquam colonias in Tauria et Scytharum vicinia collocassent Graeci, cum re ipsa nomen a Scythis accepisse.⁸⁴ Hinc haud absona est Oppiani fictio⁸⁵, Aristaeum Proconnesium, qui diu Issedonas ceterosque Hyperboreos frequentarat⁸⁶, lactis coagulationem, ideoque butyri confectionem in Graeciam introduxisse. Lusitanos quoque monticolae butyro uti olei vice, Strabo tradit.⁸⁷

Orientis nomades ab omni inde antiquitate butyrum confecisse, quamvis credibile est, in Ebraeorum tamen memoriis valde dubia est eius mentio: namque *πηχτη* potius lac coagulatum significare videtur. Nec tamen Arabes prisci verbo quodam peculiari butyrum a quovis adipe discernere valent: sola vox *ذبد* (*zobbád*), qua medici utuntur, pariter cremorem lactis quam butyrum significat.

Cap. LXXXV. *Πιτύα* derivatur a *πήσσειν*, *πήττειν*, ut *πητιτύα* melius scribatur.⁸⁸ Alii dum *πυτίαν* scribunt, a *πύρος*, *colostrum*, τὸ πρῶτον γάλα, nasci perhibent.

Ἰππάκη, quam Hippocrates iam dicit *τυρόν ἱππων*⁸⁹, Hippocraticus auctor quoque, quod caseus sit, discrete exponit.⁹⁰ Neque cuiusquam loci memini, ubi *ἱππάκη* aliud quid significaret.

Varia animalia bisulcā hic nominantur, in quibus *δορκάς* *Antilope Dorcas*, *πλατίκερος* *Cervus Dama*, *δόρκος* *Cervus Capreolus* esse videntur. Non sum nescius, Marcellum Vergilium *πλατυκέρωτα* tanquam adiectivum τῇ *δορκάδι* adscribere, itaque loco καὶ legere *δορκάδος τῆς πλατυκέρωτος*, in quo et C. Gesnerum et Bochartum ha-

83) Hipp. de morb. 4. p. 357. ed. Lips.

84) Coray ad Hipp. de aëre, aquis et locis, p. 284.

85) Cyneg. 4, 271.

86) Herod. 4, 13.

87) Lib. 5. p. 414.

88) Theod. Gaza grammat. p. 629. ed. Neophyt. Hinc et Suidas: *Πητύα*, ὁ ὅπως ὁ τυρέων τὸ γάλα.

89) De aëre, aqua et locis, p. 357.

90) Hipp. de morb. 4. p. 358.

bet sequaces.⁹¹ Nihilominus, si δορκάς a δέρκειν nomen habet, alii fere nulli animali tam apta haec appellatio est, quam Antilopi ii, cuius oculi formosissimi et visus acutissimus dicuntur. Haec Syriam habitat et Asiae minoris regiones, quae Notum spectant, sed in Lycia non transire eam montes Syris vicinos, Plinius perhibet.⁹² Aristoteli quidem et capreolus δορκάς dicitur, sed seri-
 ribus temporibus hac ratione distincta fuisse animalia, ut δόρκος capreolus, δορκάς vero sola antilope vocaretur, probabile est. In qua sententia si fallor, χαλεπὸν οἶμαι σὺν Γαληνῷ, ἄνθρωπον ὄντα, μὴ διαμαρτάνειν ἐν πολλοῖς.

Βούβαλος est *Antilope Bubalis*, quae Africam borealem habitat.⁹³

Cap. LXXXVI. Βίκος et βικίον peregrina habentur nomina, imo cum ebraeo בִּיקָא componuntur, pro quo LXX interpretes posuerunt.⁹⁴ Βίκος tamen, στάμνος ὦτα ἔχων Hesychio, antiqua vox est, qua iam Herodotus utitur.⁹⁵

Cap. LXXXVI. Καλλιώνυμος est piscis, mari mediterraneo satis communis, *Uranoscopus scaber*, cuius grandem vesicam felleam iam Aristoteles praedicat.⁹⁶ Esse autem eundem cum οὐρανοσκόπῳ, inde iam Rondeletius⁹⁷, Schneiderus⁹⁸ et Coray⁹⁹ effecerunt, quod Diphilus Siphnius apud Athenaeum¹⁰⁰ dicat: Οὐρανοσκόπος δὲ, ὁ καὶ ἄγνος καλούμενος, ἢ καὶ καλλιώνυμος, βαρύς. Legimus vero: Οὐρ. δὲ, καὶ ὁ ἄγν. καλ., ἢ κ. καλλ., βα-

91) Hieroz. i. p. 966.

92) Plin. 8, 83. Cum Lycia nullo modo Syriae sit contermina, *Ciliciam* substituendam esse, Harduinus suadet. Possetne tamen Solymorum Pisidiae natio, quae interiisse iam Eratostheni dicebatur, (Plin. 5, 33.) intelligi? Namque et Syros et Phoenices ultra Amanum et Taurum montem antiquitus immigrasse, et Solýmos Pisidiae punice loquutos fuisse, traditur. (Ioseph. antiqu. ind. 1, 7. contra Ap. 1, 12.)

93) Ζορκάδες καὶ βουβάλεις ἐν Αἰβύη. Herod. 4, 192. Ζόρεις Straboni dicuntur lib. 12. p. 76.

94) Ierem. 19, 1. 95) Herod. 1, 194.

96) Hist. anim. 2, 11. Aelian. hist. anim. 13, 4.

97) Apud Gesner. de pisc. p. 138.

98) Exc. 2. ad Aelian. p. 573.

99) Ad Xenocr. de aquatil. p. 68. 100) Lib. 8. c. 52.

ραις. Itaque cum Schweighaensero dubium iniquimus hoc argumentum. Sed multo clarius est argumentum, quod ex Oppiani descriptione petitur¹; qua καλλιωνύμου formam illustrat, oculum nimirum utrumque sursum versos ferre, et grande os inter oculos. De eo pisce Galenus: ὥς οὐτός γε, καὶ εἰ μὴ βούλοιτο, πρὸς τὸν οὐρανὸν αἰεὶ βλέπει.² Dixerunt eum piscem et Graeci ἡμεροχοίτην et κλέπτην, quia interdum dormiat, noctu vero praedam quacrat.³ Naturam et vitae genus Callionymi egregie illustravit Belonius.⁴

Ταῖνα iam ab Aristotele⁵ ita describitur, ut *Hyacintham striatam* vel *oricutalem* agnoscere facile possimus. Est autem bellua, tum in Aegypto et Africa, tum per Syriam et Asiae calidiores regiones satis vulgaris. Ieremiae (12, 9.) ציצית, Arabibus ضبع dicitur.⁶

Cap. XCVIII. Ustio arabica, a nostro primum memorata, testimonium utilitatis etiam ab Archigene Apameensi accepit. Antyllus vero, Archigeni tempore aequalis, crudeliter magis, quam secundum artis regulas, eam ita administravit, ut hallucis ventrem ad os ipsum ureret, dein ad crustam deliciendam et suppurationem servandam varia adhiberet cataplasmata.⁷ Plinius simum caprinum fervens eius lateris, cuius coxa patitur, manu tenendum, simumque ad eum usum punctis aereae acus tollendum esse tradit.⁸ Et Plutarchus huius ustionis mentionem facit.⁹

Arabica autem dicta fuit ustio, quia ab Arabibus forte didicerunt Romani, cum, Augusto imperante, Aelius Gallus Romana arma primus in eam terram inferret.¹⁰ Arabes enim ab omni antiquitate ustiones adeo frequenter adhibuerunt, ut, quisquis non ureretur, eum

1) Halient. 2, 200. 2) De usu part. 8. p. 182.

3) Hesych. et Caray l. c.

4) Apud Gesner. de aquat. 4. p. 159.

5) Hist. anim. 6, 28. 8, 7. 6) Bochart, hieroz. 1. p. 832. s.

7) Aët. lib. 12. c. 3. 8) Lib. 28, 56.

9) De sera numinis vindict. p. 415. Γελοῖος ὁ φάσκων, ἄδικον εἶναι, τῶν λοχίων πορνεύοντων καίειν τὸν ἀντίχειρα.

10) Plin. 6, 23. Strabo 16. p. 447. Dio Cass. 53, 29.

perituum esse opinarentur.¹¹ Singularem plane curandi rationem Arctaeus in coxendicis affectu suadet: Capram herba iride pastam mactandam esse, intra ventrem stercore plenum pedes occulendos.¹² Albucasis, summus ex Arabibus chirurgus, e Dioscoride solummodo citat hanc curandi methodum.¹³

Κροκόδειλος χερσαῖος, dein memoratus ob stercore mulieribus utile ad colorem faciei nitoremque producendum, an idem sit cum ὀκλύκω, qui et κροκόδειλος χερσαῖος dicitur (c. 71.), merito ambigimus. Nec enim auctor hoc loco, nec interpretes prisci ullo loco scincum dicunt, cuius stercore utantur mulieres. Itaque coniecturae locus est, alteram speciem crocodili aegyptiaci intelligi, quam, χειροήθη τοῖς ἱερεῦσι, in Arsinoë divino cultu celebratam Strabo praedicat.¹⁴ Hunc crocodilum, Σούχος dictum, δίκαιον vocavit Damascius¹⁵, ut opponeret hippopotamo, ἀδίκω ζώῳ, sicut Chiron, δικαιοτάτος Κενταύρων¹⁶, ita propter mansuetudinem morum vocatur.¹⁷ Nomen σουχος, quanquam Bochartus ab arabico سوح, *natare*, deducere conatus sit, aptius παρωνομάζει Godofredus Hilarius, dum cum aegyptiaco *Djok, jok, virtus, perfectio*, componit.¹⁸ Is etiam peculiarem constituit speciem, ab Aegyptiis olim cultam, *Crocodilum Suchum*, cuius diagnosin loco citato uberius exponit. Sed aquatilis et fluviatilis pariter erat ac *Crocodilus vulgaris*.

Hinc confugiendum est ad Lacertarum alias species terrestres, quarum alteram spithameam, marmoratam dicimus *Mellionem*, ad pyramides aegyptias inveniendam, quae in petris et latibulis degit, وارهل (*warel*) Arabibus veteribus hodiernisque dicta. Huius autem stercore pretiosum (ἐντιμον) dicit Galenus: id mulieres τρυφῶσαι ο-

11) Reiske miscell. med. ex mon. Arab. p. 13.

12) De curat. chron. 2, 12.

13) Albucasis, chirurg. sect. 41. p. 84. ed. Channing.

14) Lib. 17. p. 581.

15) Phot. bibl. 242. p. 342.

16) Il. 11, 832.

17) Pindar. pyth. 3, 8. Χείρωνα, νόον ἔχοντ' ἀνδρῶν φέλον.

18) Ann. du mus. 10. p. 75.

rientis antiquis iuxta ac nostris temporibus conquirunt, ut faciei cutem et tensam et splendentem reddant.¹⁹

Κροκόδειλοι tamen χερσαῖοι appellabantur etiam aliae lacertae. Namque et de scinco noster ait: κροκόδειλος χερσαῖος, ἰδιογενής, et *Lacerta nilotica*, צב Ebraeis, (dhab) et حردون (cherdaun) Arabum, est κροκόδειλος χερσαῖος δῖπηχς vel τρίπηχς auctorum²⁰: et minores obviae erant²¹, quibus assis libentissime vesci Iones gastronomus Archestratus testatur.²²

Cap. C. Mirabilia sunt, quae Theophrastus de lyncurio narrat.²³ Esse durissimam gemmam, ut et sigilla ex ea scalpantur, esse pellucidissimam, eaque facultate praeditam, ut et trahat corpuscula, succini ad instar; et non modo festucas, sed et lamellas aeneas ferreasque tenuissimas. Nasci autem e lyncis urina lapidescente, quam invidiosum animal sub terra occultet. Repetit eadem Plinius, sed pariter ac noster irridet, cum aevo ipsius nulla omnino eius appellationis gemma visa sit.²⁴ Traditionem autem eam ita exponere conatus est C. Gesnerus²⁵, ut statuat, electrum s. succinum ex aliquo Liguriae camporio in Graeciam olim advectum, Ligurium protinus dictum, deinceps, ne mirabilium studio aliquid derogetur, Lyngurium nominari coepisse, addita ea fabula. Iam vero regesserit quispiam, duritiem eam, quam Theophrastus gemmae suae tribuat, a succino alienam esse, neque posse sigilla e succino formari. Attamen multa et elegantissima instrumenta e succino conficiuntur. Nec necessaria erat veterum sigillis ea, quae in nostris exigitur, duritia, quando cerae soli imprimebantur: ut et ligno a larvis insectorum serpentino modo arroso uterentur.²⁶

Watsonii tamen sententiam, lapidem electricum, qui

19) Galen. de fac. simpl. 10. p. 808. Horat. epod. 12, 10. „Color stercore fucatus crocodili.

20) Herod. 4, 192. Pausan. 2, 23.

21) Strab. 12. p. 156. 22) Apud Athen. 7, 112.

23) De lapid. p. 693. 24) Plin. 37, 13.

25) De quadruped. p. 772. G. Agricola (de nat. fossil. lib. 5. p. 266.) vel succinum fuisse lyncurium, vel belemnitem, autumat.

26) Theophr. hist. pl. 5, 1. Hesych. voc. θρεπόβρωτος.

Turmalinus nostratibus dicitur, sub lyncurii appellatione a veteribus intelligi²⁷, haud plane reiicere ausim. Namque Turmalinus tum pellucidus est plerumque, tum durissimus, puniceae saepe aut flavi aut prasini coloris, quamquam frequentior sit fuscus color. Ad sigilla egregie aptus est, nec adeo rarus, quin veteribus potuerit innotescere. Occurrit enim in Saxonia, Helvetia, Gallia meridionali ipsaque Hispania, unde Phoenicum navigia cum forte in Graeciam advexerunt. Multo tamen facilior est explicatio Beckmanni²⁸, hyacinthi (vel chrysolithi) speciem intelligi, quippe cum omnes gemmae vim habeant communem, si calefactae tritu fuerint, corpuscula levia attrahendi.

Turmalini forte primum vestigium in Serapione quaerendum.²⁹ *Hager albuzedi*, lego *Hadschar alburitus* (آجر البوريطس), est ipsi gemma rubra, minus tamen splendens, quam hyacinthus, quae ex orientalibus regionibus (India orientali) advecta, festucas attrahat. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οἷον ὁδοῦ τι πᾶρεργον εἰρησθῶ.

Cap. CI. Σίμβλιον, vulgarem scripturam, cum Marcello Vergilio mutavi in ὑβλαῖον, quod illud tantum esset mel ex alvearibus, neque ullo modo posset ad praestantiam mellis designandam adhiberi. Probatum autem Plinii interpretatione, qui optima mellis genera hymettium habet et hyblaenum.³⁰ Loco Cycladum insularum Plinius ponit Calydnam insulam. Iam vero patet ex Strabone³¹ et Eustathio³², sporadum insularum nonnullas Calydnas fuisse appellatas, et in his peculiariter dictam Calydnam s. Calymnam, hodie Calamine vocatam, cuius mel ἀστικὸν καὶ τῷ ἀττικῷ ἐνάμιλλον praedicatur. Diophanes in Geoponicis³³ Ἀριστον μέλι τὸ ἀττικόν, καὶ τοῦ ἀττικοῦ τὸ ὑμήττιον, καλὸν δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς νήσοις τοῦ δὲ σικελικοῦ τὸ ὑβλαῖον, καὶ τοῦ κρητικοῦ τὸ ἀκραμα-

27) Philos. transact. 51. p. 396.

28) Beitr. zur Gesch. der Erfind. 1. p. 244.

29) Cap. 399. fol. 188^a.

30) Plin. 11, 13.

31) Lib. 10. p. 351.

32) Ad Dionys. perieg. v. 530.

33) Lib. 15. c. 7.

μώριον, καὶ τοῦ κυπρίου, καὶ τοῦ κώου τὸ καλύμνιον ἢ τοῦ καλυμνίου τὸ κῶον, quoniam Cos etiam oppidum fuit insulae Calymnae.³⁴ Hyblaeae autem apes, Hyblaeum mel quantopere celebrentur a poetis, tritissimum est.³⁵

Cap. CII. Sardoarum herbarum amaritudo a poetis diffamata³⁶ melli originem dedit, quod cum papavere ad bellaria mixtum Horatio³⁷ adeo infestum dicitur,

„ut gratas inter mensas symphonia discors.“

Mel autem illud amarum nostra aetate gratum et salubre putatur. Non ex Artemisiarum floribus, sed ex Arbuti etiam apes colligunt mel, aestate ad finem vergente. Hinc in Sardinia Octobri et Novembri demum conquiritur. Necesse autem est, Iunio mense dulcis mellis plurimam eripi copiam alvearibus, ut dein cogantur apes novam comportare penum, quae, e serioribus floribus collecta, amorem illum gratum habet.³⁸

Cap. CIII. Mel ponticum, quod insaniam facit, infamiam obtinuit ex ἀναβάσει Xenophontea. Priusquam enim Trapezuntem adirent, a melle eius regionis comesto multi insanire coeperunt, ut et nonnulli perirent.³⁹ Aristoteles venenatam eius mellis indolem a buxi specie repetit⁴⁰, cui sententiae adstipulantur Diodorus Siculus⁴¹ et Aelianus.⁴² Plinius vero contrahi flore rhododendri (Nerii), quo silvae scateant.⁴³ Eius insani (μαινομένου) mellis crateras propinarunt Heptacometae, montium Trapezunti vicinorum incolae, Pompeii cohortibus, per eos montes iter facientibus: eoque poto iam mente abalienatos facile interfecerunt.⁴⁴ Nostris demum temporibus confirmata eius mellis pontici et caucasici inebrians indoles floribus Rhododendri pontici et Azaleae ponticae tribuitur.⁴⁵ Perniciosum similiter mel, e floribus Kalmiae

34) Plin. 4, 23. 35) Virg. ecl. 1, 55. Martial. 7, 88.

36) Virg. ecl. 7, 47. 37) De arte poet. v. 374.

38) Hörschelmann Gesch., Geogr. und Statistik von Sardinien, p. 405. 39) Xenoph. anab. 4, 8.

40) Mirab. auscult. c. 17. p. 43. ed. Beckm.

41) Lib. 14. p. 665. ed. Wesseling. 42) Hist. Anim. 5, 42.

43) Lib. 21, 45. 44) Strabo lib. 12. p. 88.

45) Tournefort. in act. acad. paris. 1704. p. 345. iter gall. 2. p.

latifoliae collectum, nuperis observationibus prope Philadelphiam Pennsylvaniae institutis semet ostendit.⁴⁶

Cap. CIV. Mellis species, quae hic sacchari nomine insignitur, triplicis est originis. Vel enim ex Arundine saccharifera, seu *saccharo officinarum* L., vel e *Bambusa arundinacea* Schreb., vel e *Calotropide gigantea* R. Br., *Tamarice gallica* aut *Hedysaro Alhagi*. Ultima mellis species ea esse videtur, cuius in Libano frequentis Galenus meminit, quod *δροσόμελι* et *ἀερόμελι* dictum, coriis super terram pansis et arboribus excussis, colligi dicit.⁴⁷ Id est *ترنجبین* (*tarandschabin*) vel *ثلنجبین* (*thalendschubin*) Arabum.⁴⁸ In Arabia felici nec Bambusam nec Saccharum sponte nasci, exploratum habeo, sed Manna hac concreta, sacchari indicis vice, utuntur.⁴⁹

Mel vero arundinum, *μέλι καλάμινον* Arriano dictum⁵⁰, duplex esse potest, vel naturaliter ad nodos Bambusae concretum, *طباشیر* (*thebâschir*) dictum, vel ex culmis arundinis sacchariferae coctum, *سكر* (*sakhr*) et Arabibus dictum, licet nomen indicum sit. Concretum saccharum, salis forma, quod Archigenes iam *ἄλα ἰνδικόν* appellavit⁵¹, naturale illud concrementum ad nodos Bambusae fuisse videtur, quod Garcias ab Orto primus illustravit.⁵¹ Idem esse cum *μέλιτι καλάμινω*, Salmasius probavit.⁵³

Nostri vero sacchari prima, ni fallor, mentio in Mosis Chorenensis appendice geographica historiae armeniacae⁵⁴ obvia est. Cum incunte saeculo quinto scripserit,

101. Lambert in *Recueil de voy. au Nord*. 7. p. 137. *Schriften der berl. Naturforschenden Gesellsch.* 1782. vol. 3. p. 473. Klaproth *iter caucas.* 1. p. 455.

46) Barton in *Amer. philos. transact.* vol. 6. p. 145.

47) Galen. de fac. alim. 3. p. 739.

48) Beitharides apud Rhazeum de variol. ed. Channing. p. 179. a Terendschubin e *Tamarice* distinguit *شیرخشک* (*schîrchoschkh*) ex *Hedysaro Alhagi* et *عشر* e *Calotropide gigantea*.

49) Niebuhr *Beschr. von Arab.* p. 147. Burckhardt 2. p. 953. 956.

50) *Peripl. maris erythr.* p. 3. 51) Paull. Aegin. 2. p. 50.

52) Clus. exot. lib. 1. c. 12.

53) *Homon. hyl. iatr.* p. 237.

54) Ed. Whiston, p. 364.

memorable est, tunc iam saccharum ad ripas Euphratis inferioris, in Elymaide cultum fuisse. Armenius id appellat *schacham*. Arabes, quorum commercia cum India orientali ex tempore felicissimo Abbassarum florentissima erant, arundinem sacchariferam in Hispaniam et Siciliam transplantarunt, ac utrobique cultura cum proventu sacchari per medium aevum continuavit.⁵⁶

Cap. CV. Cera optima dicitur nostro pontica, tum cretica. Galenus primum locum tyrrhenicae⁵⁷, Didymus, ad picem saltem liquidam conficiendam, sardoae⁵⁸ tribuit. Plinius candidissimam, simili modo, ac a Dioscoride, paratam, punicam appellat.⁵⁹ Talem *tractam* dicit Aëtius, cuius vocis latinam originem negare nequimus, sicut *τραχταίην* pro *λευκαίην* in Etymologico magno barbaram sapit aetatem.

Cap. CVII. *Πυρός σιτάνιος* est idem ac *τριμηνιαῖος*, itaque *Triticum aestivum*. Eam vocem Galenus⁶⁰ et lexicographi veteres ita exponunt, ut *τῆτες* et *σῆτες* attice vel ionice dici ἐν τούτῳ τῷ ἔτει statuunt: *σητάνιος*, *σιτάνιος*, aut, quemadmodum Theophrastus scribit, *σιταρία*; *πυρός* est triticum hornum, quod mense Martio serere Geoponici iubent.⁶¹

Σειδαλις Galeno est graecum nomen antiquum. Romani autem, et quibus ipsi imperabant, Galeni tempore purissimum panem triticeum siligineum (*σιλιγνίτην*) vocabant, huic proximum *σειδαλίτην*: tertio loco veniebat medius, *σὺγκόμιστος*, qui et *αὐτοπυρίτης*: quarto demum impurus, ὁ *πιτυρίας*.⁶²

Cap. CIX. *Ζύθον*, ex hordeo confectum, esse aegyptiae originis, in confesso est per totam antiquitatem.⁶³ Vox ipsa, Dioscoridi et Galeno⁶⁴ mascula, neutra est

56) Edrisi geogr. nub. p. 149. Casiri bibl. escurial. 1. p. 330.

57) De comp. med. sec. loc. 5. p. 813. et pluribus aliis locis.

58) Geopon. 6, 5.

59) Lib. 21, 49.

60) Galen. comm. 2. in Hipp. de articul. p. 606. ed. Basil. graec.

61) Lib. 3. c. 3.

62) De alim. fac. 1. p. 483. 484.

63) Herod. 2, 77. Diod. Sic. 1, 34. Theophr. caus. plant. 6, 11. Strab. 17. p. 633.

64) De fac. simpl. med. 6. p. 882.

apud reliquos, ut τὸ ζύθος, vel etiam τὸ ζῦθος scribatur, Origo graeca etiamsi in aprico esse videatur, a ζύμη repetenda, ut docti viri voluerunt⁶⁵: aegyptiacam tamen esse vocem, diserte veteres testantur, quod aliter exponere nequeo, quam a graecis in Aegypto colonis formatam fuisse hanc vocem, quam nec doctissimus Iablonskius certitudinis quadam ex aegyptiaca lingua derivare potuit.⁶⁶

Modus zythi parandi aliquid singulare habet. Formulam, quam Zosimus Panopolita reliquit, primus Reinesius o codice manuscripto aperuit⁶⁷, dein Iablonskius⁶⁸, post eum Grunerus⁶⁹ edidit. Farinam autem hordei in massam coactam in alieno (κλουβῶ) coquebatur, ex qua dein fiebant panes seu orbiculi, quibus cum fermento mixtis et in aquam demissis spontanea nascebatur ebullitio: ea absoluta aqua dulcis per cribrum colabatur. Is ipse est modus, quo hunc potum in Syria etiamnum parari Belonius observavit.⁷⁰

Zythus, serioribus temporibus a Romanis *posca* dictus, ansam praebuit corruptae et infimae graecitatis appellationi ποικῆς, de quo Symeon Sethus⁷¹ omnia ea praedicat, quae de zytho dicta fuerant. Transiit ποικῆς in فقا (fuka) Arabum: sic enim zythum vertit Avicenna.

Denique et apud alias nationes usitata erat haec portio. Sic de Lusitanis id refert Strabo.⁷² Nominabatur Graecis etiam πῖνον et βρύτον, alio forte, ac ζύθος, modo confecta.⁷³

Cap. CX. Κοῦρμι celtica vox ab Adelungio⁷⁴ habetur, cum etiam nunc comessatio dicatur a monticolis Britanniae *Curme*.

Cap. CXI — CXV. Ζιὰ duplex est, altera ἀπλῆ, altera δίκοκκος, quae semen in duplici tegmine coniunctum gerit. Ad idem genus et ὄλυρα accensetur. Et hanc πο-

65) Lennep. etymol. 1. p. 312.

66) Opusc. 1. p. 77.

67) Var. lect. lib. 3. p. 483.

68) L. c. p. 78.

69) Zosimi de zythorum confectione. Solisbae. 1814. 8.

70) Obs. 2, 98. p. 155.

71) De cibis, fac. p. 80. 81. ed. Gyrard.

72) Lib. 3. p. 414.

73) Athen. 10, 67.

74) Mithridates, 2. p. 55.

λύλοπον⁷⁶, ut ζειάν πολυχίτωνα, Theophrastus⁷⁶ vocat. Hesychius de ὀλύρα· εἶδος σπέρματος, ἢ βρωμά τι, μεταξὺ σίτου καὶ κριθῆς· οἱ δὲ, αὐτὴν κριθήν· ἄλλοι, καρπὸν τινα σιτικόν, ζειάν· τινὲς, ζέαν. Itaque simillima est ὀλυρα τῇ ζειᾷ, ut et ex utraque χόνδρος et τράγον pararetur.⁷⁷ Ζειάν igitur sine dubio esse *Triticum Speltam*, ὀλυραν vero varietatem, *Tr. Zea* ab Hostio dictam statuo. Ἀπλὴν vero ζειάν esse *Triticum monococcon*, deterius ceteris frumentum, autumo. Haec est τίφη Theophrasti, μονοκάλαμος καὶ λεπτοκάλαμος⁷⁸, eandemque in Macedonia Thraciaque βρίζαν nominari, Galenus testatur.⁷⁹ Longe alium loquendi usum notat in Mnesitheo Cyziceno, qui τίφην optimam frumenti speciem, deteriorem ζειάν dixerat, in frigidis regionibus cultam: illam cum ὀλύρα, hanc cum βρίζα Macedonum aut τίφη Theophrasti Galenique eandem habemus. Suspicio, et Strabonis ζειάν, quam coli in Illyriac inopibus regionibus tradit⁸⁰, esse eandem cum τίφῃ Theophrasti.

Κρίμνον esse farinam crassiolem et negligentius molitam, notissimum est. Peculiariter vero hordei tostamenta farinacea sic vocabantur. Diserte enim Galenus⁸¹: Κρίμνα καλεῖται τὰ τοῖς ἀλγίτοις ἐμφερόμενα τῆς πεφρυγμένης κριθῆς μόρια μεγάλα, διαπεφρυγότα δηλονότι τὴν ἐν τῇ μύλῃ κατεργασίαν ἀκριβῆ. Sed idem alio loco⁸²: Κρίμνον, τὸ παχυμερὲς οὕτως ὀνομάζεται τοῦ τε πυρίνου καὶ τοῦ ἐκ τῶν ζειῶν ἀλεύρου. Itaque, ut noster, e tritico et zeae speciebus etiam confici κρίμνον docet, et πόλτον s. πολτόν, (utroque enim modo scribitur) esse sorbitionem e κρίμνω.

Ἀθήραν satis clare Dioscorides exponit. At vero haud plane consentiunt alii auctores. Proxime quidem accedit Plinius, qui ex olyra decocta fieri medicamentum statuit, quod Aegyptii atheram vocent, infantibus utilis-

75) Hist. pl. 8, 4.

76) Caus. pl. 4, 6.

77) Galen. de fac. alim. 1. p. 519. Comm. in Hipp. de victu acut. 1. p. 455.

78) Theophr. hist. pl. 8, 1.

79) De fac. alim. 1. p. 514.

80) Lib. 7. p. 418.

81) Comm. 2. in Hipp. progn. p. 140. ed. Basil. graec.

82) De fac. simpl. med. 7. p. 45.

simum; sed et adultos eo illinere.⁸³ Hesychius interpretatur eam vocem: βρώμα διὰ πυρῶν καὶ γάλακτος ἡψημένον παρ' Αἰγυπτίοις. Pollux⁸⁴ ἔτνος (pultem) vocat e tritico. Quae omnia quodam modo congrua nulli fero dubitationi ansam praebent. Iam vero Hieronymus θήραν dici Aegyptiis far tradit, quod corrupte etiam ἀθήραν nominant.⁸⁵ Ex hoc quidem loco Jablonskius effecit, θήραν, aut θάραν, corrupte ἀθάραν, ἀθήραν, esse ḏurrah) Arabum, seu *Sorghum vulgare*, frequentissimum frumenti genus per totum orientem⁸⁶: quod, licet iam ab Ezechiele תרן nomine dicatur⁸⁷, licet triticum babylonicum, cuius folia quatuor digitorum latitudinem apud Herodotum⁸⁸ habeant, forte ad hoc pertineat frumentum, haud quaquam tamen, ut statim Jablonskio assentiar, persuadeor.

Quid τράγος fuerit, optime Galenus exponit.⁸⁹ Confici nimirum ex olyra nobilissima decorticata: eo plerisque uti protinus aqua decocta, dein, ea effusa, sapa aut vino dulci aut mulso, pineis etiam nucibus additis. Alio loco⁹⁰ e zea variis speciebus (ἐκ ζειῶν) τράγον parari tradit, neutiquam sibi contradicens, cum ὄλυρα ζειᾶς species aut potius varietas sint. Et Geoponici ex olyra generosa ut et e tritico alexandrino macerato, decorticato ac siccato confici τράγον iubent.⁹¹

Χόνδρος est id, quod nostrates *Perlgraupen* vocant, quem manifesto noster e zea parari iubet, quanquam Theophrastus eundem confici etiam ex hordei specie indicā ignota ac ex oryza doceat.⁹² Parandi modus, uncinis inclusus, e Geoponicis forte a librario quodam mutuo acceptus, ad albedinem obtinendam gypso arenaque utitur. Ἀλικά (e latino *alica* sumta vox) seriores Graeci a Paulo Aegineta inde a χόνδρῳ distinguunt⁹³, sed nusquam

83) Lib. 22, 67.

84) Lib. 6, 62.

85) Quaest. in Genes. opp. tom. 2. coll. 543. ed. Mart.

86) Opusc. 1. p. 13.

87) Ezech. 4, 9.

88) Lib. 1. c. 193.

89) De fac. alim. 1. p. 519.

90) Comm. 1. in Hipp. de vict. acut. p. 455.

91) Lib. 3. c. 3.

92) Hist. plant. 4, 4.

93) Paull. Aegin. 1. p. 23.

memini, quam ratione differant, legere: nisi alicui simplici, χόνδρος vero artificiali aut magis composito modo, ut purior evaderet ac candidior, pararetur.

Cap. CXIX. CXX. Κέγχρος est *Setaria italica* Pal. Beauv. (*Panicum* L.) Ἐλυμος, *Panicum miliaceum*: utrumque in Ponto, loco aliorum σιτηρῶν abundo seri, Strabo est auctor.⁹⁴ Σιτηροῖς autem utrumque recte a nostra annumerari, vel inde patet, quod et Galenus interdum in frugum penuria ad panem conficiendum et κέγχρον adhiberi et ἔλυμον⁹⁵ scribat, et Columella utrumque frumentis accenscat.⁹⁶ Taxandus igitur Galenus, dum ἔλυμον ὀσπρίοις adscribit⁹⁷, maximo cum ὀσπρία sola legumina vacet, e quibus panis non conficiatur.⁹⁸

Cap. CXXIV. Τῖλιν a τῆλε, *procul*, nomen habet, quia cornua longo proicit. Sic et *itasi* aut *itasin* aegyptiace longa cornua habens significat.⁹⁹ Αἰγύπτῳ dici τῖλιν in Asia minore, καλλιέρω; a Rufo Ephesio, Galenus testatur.¹⁰⁰ Punicum nomen Bochartus iam exposuit: זרע פישת (zera pischte), lini semen.¹

Cap. CXXVI. Ciceris nomen Rossi deducit ex aegyptiaco ἐρσίς, quod transiisse in graecum οῖσις aut κίσις, cuius cum vestigium in gracca lingua evanuit, servarint Romani in cicere.² Quod ratiocinium, cum soli testimonio Isidori Hispalensis nitatur, qui *cicer* e graeco sumtum dicit³, non satis solidum mihi videtur.

Ciceris autem species duas enumerat, sativum et arietinum, seu κριόν: tres habet Theophrastus, κριόν, ὀροβίαζον et τὸν ἀνὰ μέσον.⁴ Diocles praeferebat album cicer nigricanti, itemque buxum, et milesium τοῖς λεγομένοις κρείοις.⁵ Κρείους autem dicta esse cicera propter magnitudinem, cum Κρείος nomen gigantis apud Hesio-

94) Lib. 12. p. 81.

95) De fac. alim. 1. p. 523.

96) Lib. 2. c. 9.

97) De fac. simpl. med. 6. p. 875.

98) De fac. alim. 1. p. 524.

99) Rossi etym. p. 76.

100) De compos. med. sec. loc. 1. p. 426.

1) Canaan, p. 751.

2) Etymol. aeg. p. 54.

3) Orig. 17. 4.

4) Hist. pl. 8. 5.

5) Athen. 2. 44.

dam sit⁶, qui et Κροῖος Apollodoro⁷, Eustathii est sententia.⁸ Verumtamen Columella⁹ et Plinius¹⁰ κροῖον arietinum vertunt, quod legumen arietino capiti simile sit, ille etiam ὀροβιάζον puniceum dicit. Et Galenus exigua fuisse cicera ac nigricantia, in Bithynia maxime provenientia, quae κροαί dicantur.¹¹ Esse autem flatulentum e ciceribus edulium, solis rusticis usitatum, idem et scriptores ab Athenaeo allegati testantur.

Cap. CXXVIII. De κυάμῳ αἰγυπτίῳ; *Nelumbio specioso*, tum in historia rei herbariae, tum in commentario ad Theophrastum uberius disserui. Ne igitur saepius dicta iterum repetam, ad illustrandum locum nostrum sequentia sufficiant. Κολλοχασίαν radicem plantae edulem noster vocat, alii totam plantam; esse autem id nomen aegyptium, facile credideris, etiamsi Wajlii etymologia minus placeat.¹² Esse enim a κῶλ, *convolvere*, *plicare*, et κάγχ, *arundo*, derivandum, quod icon Clusii¹³ illustret. At vero ea icon *Arum Colocasiam* repraesentat, quae a Plinii inde temporibus¹⁴ saepissime cum *Nelumbio* commutata, nihil convoluti ostendit aut plicati. — Κυβώριον aut κιβώτιον fructum ideo dici noster asserit, quia faba seratur, glebae humenti indita atque ita in aquam demissa. Ridiculam hanc etymologiam declarat Salmasius¹⁵, ego intellectu difficillimam. Namque, si κιβώτιον idem est ac κιβώριον, multo facilior est παρωρυμασία a κιβωτός. Fuisse igitur poculi genus, quod Graeci ita appellarunt¹⁶, et ad huius similitudinem et fructum *Nelumbii* ita vocatum fuisse, existimo, licet sciam, Galenum asserere, quod ipsa faba ἐπιχωρίως κίθη καὶ κιβώριον dicatur.¹⁷ Loco κίθη autem malle κίστη scribi, ut melius cum κιβωτίῳ aut κιβωρίῳ congruat.

6) Theog. v. 134.

7) Bibl. 1, 1. 5.

8) Ad Iliad. XIII. p. 925.

9) Lib. 2. c. 10.

10) Lib. 18, 32.

11) De fac. alim. 1. p. 533. p. 66.

12) Ad Abdollatif. germ. versum.

13) Hist. 2. p. 74.

14) Lib. 21, 51. Multo aptius aegyptiaca etymologia ab implexis colocasiae foliis in poculorum speciem sumi potest.

15) Homon. hyl. iatr. p. 198.

16) Athen. 11, 54.

17) De theriac. ad Pamphil. p. 303.

Cap. CXXXII. *Βρεχού*, nomen lupini aegyptiacum, a voce *βρέχ* Rossius derivat, quae idem est ac graecum *βρέχειν*.¹⁸ Dicti ita lupini, quia necesse est eos ante usum *ἐμβρέχειν*, seu macerare. Quenam vero sit lupini species culta, quanam agrestis, haud eruero possum. Vulgares per Gracciam sunt *L. hirsutus* et *pilosus*. *Lupinum angustifolium* Sibthorpius et Smithius habent pro *θέριον ἀγρίον*.¹⁹

Cap. CXXXV. *Γογγύλην ἀγρίαν* Sibthorpius²⁰ habet *Cordylocarpum laevigatum* Desf. seu *Erucariam aleppicam* Gaertn.²¹ Multa tamen dubia nascuntur e sedula comparatione descriptionis a Dioscoride datae. Et primum quidem nomen ipsum *γογγύλη* indicare videtur, radicem rapaceam adesse, quae haudquaquam in *Erucaria* est. Dein folia digitum lata dicunt, quae pinnatifida, laciniis angustis, linearibus sunt. Demum *καλυκώδεις λοβοί* dicuntur, unde auguror, calycem clausum persistentem sic vocari. Est autem deciduus in *Erucaria*: silicula postremo capituliformis neutiquam adest, sed teres articulata.

Multo magis quadrat *Cordylocarpus muricatus* Desf.²², tum quod folia pollicem lata sunt, tum quod pedunculi cum calycibus turgent post anthesin ac speciem pericarpium externi praese ferunt. Fructus est utique capituliformis: ultimus enim locus dilatatur in globum subrotundum echinatum stylo coronatum. Nihilominus dubius etiam haereo, cum extra Numidiam planta nondum inventa sit.

Cap. CXXXVI. *Βουνιάδα* Speusippus *ῥαφανίδι καὶ γογγυλίδι* similem dixerat. Diphilus Siphnius praedicarat meliorem rapa, dulciorem et concoctu faciliorem.²³ Galenus *ῥαφανίδα*s et *βουνιάδα*s easdem esse radices perhibet.²⁴ Plinius, alterum raporum buniada appellari, raphanoque et rapo simile esse.²⁵ Quae cum ita sint, Bras-

18) Etymol. aegypt. p. 41.

19) Flor. graec. 2. p. 60, 61.

20) L. c. p. 82.

21) De fruct. ac sem. 2. t. 143.

22) Flor. atlant. 2. t. 152.

23) Athen. 9. 8.

24) De fac. alim. 2. p. 622.

25) Lib. 20, 11.

sicae campestris varietatem *Napobrassicam* hoc nomino comprehendendi, coniectura consequor.

Cap. CXXXVII. *Θορπάθ* est vox punica, congrua cum arabico *تورفة* (*torphath*), *tuber*, ob tuberosam radicem.

Ραφανίδα praesumptam vomituris conferre, me in memoriam *συρμαίας* reducit, quam procerum dici raphanum Erotianus asserit²⁶, quem nonnulli cum marina aqua comedentes purgari dicuntur: eiusque purgandi modus *συρμαϊσμός* appellatur. Huc et Diocles Carystius ad Antigonom Regem²⁷: *Διὲ δὲ τὸν μέλλοντα συρμαΐζειν, προφαγεῖν ῥαφανίδας λεπτάς, κάρδαμον, εὐζωμον κ. τ. λ.*

Cap. CXXXVIII. *Ραφανὶς ἄγρία* licet diserte *Armoracia* Romanorum esse dicatur: contraria tamen sunt folia *λαμψάνης*, contraria est etiam radix gracilis, quae praegrandis et vasta etiam in *Cochlearia Armoracia*, sponte crescente. Accedit Galeni locus²⁸, ubi *ῥαφανὶς ἄγρία* eadem dicitur, quam Asiae incolae *ῥαπιάν* vocent. Si *λαμψάνη* est *Raphanus Raphanistrum*, vel ad *Brassicam campestrem*, et quidem spontaneam, referenda *ῥαφανὶς ἄγρία* esse videtur, cuius radix, dum sponte crescit, omnino gracilis est, licet culta tuberosa fiat: vel consilium transferendum potius ad *Raphanum maritimum* Smith.²⁹, cuius folia etiam lyrata sunt, cuiusque radix, licet succulenta, haud tamen tuberosa est. Crescit ea in *Armorica*³⁰ et ad oras *Britanniae*.

Cap. CXXXIX. Sententiam, quam iampridem protuli, *σίσαρον* et Plinii *siser* esse nostrum *Sium Sisarum* L., iam mutandam esse censeo, ac quidem ob sequentes rationes:

1. *Sium Sisarum*, non nisi in China boreali spontaneum, vel per Minoritas monachos, a Papa in Asiam orientalem saeculo decimo tertio missos, vel per alios peregrinatores, Marcum forte Paullum, introductum, veteribus

²⁶) Expos. voc. Hipp. p. 88.

²⁷) Fabric. bibl. graec. 12. p. 688.

²⁸) De fac. alim. 2. p. 623.

²⁹) Engl. bot. t. 1643.

³⁰) Loisel. fl. gall. p. 730.

cognita esse nequivit. Iam vero videmus, sisari iampridem mentionem fieri, e. g. ab Epicharmo Syracusio.³¹ Dein etiam erraticum s. spontaneum sisser habet Plinius³², quod de nostro dici nequit.

2. Accedit, indolem amariusculam, quam et Plinius et Galenus³³ in sisaro notant, a nostro sisaro alienam esse.

3. Dein et Plinius testatur, neminem posse tres siseris radices edendo continuare, quod iam Retzio obstitit, quominus sisarum nostrum idem crederet ac antiquorum.³⁴

Quae cum ita se habeant, ad partes eorum transeo, qui *Pastinacam sativam* habent σίσαρρον antiquorum. Eorum primus est Fuchsius³⁵, quem sequuntur acutissimi auctores Anguillara³⁶ et Fab. Columna.³⁷ Pastinacae enim radices saepissime admixtum leviusculum amarorem habent, facileque fastidium cient, unde pauci homines tres integras radices edendo continuare possunt. Ubique etiam in pascuis et pratis per omnem Europam spontanea ab antiquissimis inde temporibus culta fuit. Generositas praecipua in locis Rheno inferiori vicinis praedicatur, unde quotannis Tiberius imperator flagitavit.³⁸

Cap. CXL — CXLI. Rumicis species quinque enumerantur. Prima, ὀξύλάπαθρον dicta, ab omnibus pro Rumice *acuto* L. habetur, quod ob descriptionis defectum nec affirmare ausim, nec negare. Secunda species, hortensis est R. *Patientia*. Tertiam humilem, mollem, dixerim R. *scutatum*, qui omnino in Europa australi copiosus est. Quartus ab omnibus habetur pro R. *Acelosa*, cuius folia omnino quodammodo cum foliis R. *scutati* componi possunt. Denique Ἰππολάπαθρον videtur R. *Hydrolapathum* Huds. esse, qui ad fossas et in paludibus provenit.

Cap. CXLII. Λαμψάνην Matthiolus pro Sinapi arvensi habuit, in quo plerique cum sequuntur. Fab. Co-

31) Athen. 3, 91.

32) Lib. 20, 17.

33) De fac. simpl. med. 8. p. 124.

34) Flor. Virgil. p. 173.

35) Hist. stirp. p. 750.

36) Semplici, p. 112.

37) Phytobas. p. 68. t. 19.

38) Plin. 19, 28.

Iumna vero *Raphanum Raphanistrum* in Apuliā vulgarem, incolis Lampsanam dictum, cuius etiam herba vescantur, hoc nomine insignivit.³⁹

Cap. CXLIII. Bliti nomen aegyptiacum ριπλάμ Rossius ita exponit, ut olus vile, cibi gratia satum dicat.⁴⁰ Congruum nomen graecum βλητόν, reiectu dignum, vel propter inertiam ac vilitatem, vel etiam ob insulsum fatuumve saporem. Est autem *Amarantus Blitum*. Cum εὐκοῖλιον dicat Dioscorides, Hippocraticus vero auctor θερμὸν, οὐ διαχωρητικόν⁴¹, duae differentes plantae eiusdem nominis fuerunt.

Cap. CXLIV. Μαλάχη, cuius folia edebantur ac etiam nunc eduntur a Graecis, est *Malva sylvestris*.⁴² Sibthorpius quidem⁴³ *Althaeam roseam* habet κηπευτήν; sed haec distinguitur a Galeno⁴⁴ δένδρομαλάχης nomine, quae et ἀλθαία vocetur. Sylvestrem autem hortensi meliorem esse, Diphilus Siphnius⁴⁵ contra nostrum fatetur. Egregie Phantias Eresius descripserat⁴⁶ fructum Malvae: esse placentae similem, ac pectinatum illud cum placentae crepidine comparari posse; aut cum echinis marinis περιγεγραμμένοις, in medio vero esse centrum umbilicatum. In qua descriptione nemo est, quin fructum Malvae sylvestris noscat.

Cap. CXLV. Ἀτράφαξις est *Atriplex hortensis*.

Cap. CXLVI. Brassicam auxilio esse contra ἀμβλυοπίαν, obscuritatem visus, non sine contradictione est, quanquam et Plinius⁴⁷ et Paxamus⁴⁸ cum nostro sentiant. Galenus tamen⁴⁹ et lentem et brassicam aequaliter siccare, eamque ob rationem visum hebetare docet, nisi forte totus oculus fuerit humidior. Tunc igitur comestum visui prodesse.

Brassicam in Aegypto propter amaritudinem laud edu-

39) Ecphras. 1. p. 261. t. 263.

40) Etym. aeg. p. 178.

41) Hipp. de diet. 2. p. 687.

42) Walpole travels, p. 245.

43) Flor. graec. 2. p. 43.

44) De fac. simpl. med. 7. p. 67.

45) Athen. 2, 52.

46) Ibidem.

47) Lib. 20, 54.

48) Geop. 12, 17.

49) De fac. alim. 2. p. 632.

lem esse, et alii veteres confirmant. Sic Diphilus Siphnius⁵⁰, et si ex Rhodo Alexandriam semen brassicae feratur, unum in annum dulcem ferre brassicam, dein vero amarescere testatur. Plinius quoque eadem, quae noster.⁵¹ Nostris vero temporibus nil simile observatur: namque et Forskoleus et Delilius brassicam oleribus aegyptiacis accensent, sine circumscribente additamento. Crediderim, propter aestuosum clima amarescere, quotannis vero novum semen e temperatis advehi regionibus.

Crapulam discuti brassicae esu, tralaticium est. Sed crudam brassicam ex aceto ante coenam sumendam esse, Cato suadet.⁵² Coctam tamen etiam et Aegyptii et Sybaritae praesumere ante comessiones consueverant.⁵³ Antipathiam insuper mirabilem brassicae et vitis finxerunt antiqui, ut in vineis brassicam serere noxium putarent.⁵⁴

Τὸ κῦμα sunt propagines, cauliculi iuniores, seu πρωτότομοι καυλοί, quos adversus renum affectus Archigenes commendavit.⁵⁵ Non confundendum igitur τὸ κῦμα cum cymis brassicae, seu Brassica cauliflora et asparagoides (*Chou-fleur* Gallorum, *Cavolo-fiore* Italorum, aut *Broccoli*), quam suavissimam, difficilem tamen in coquendo, et renibus contrariam Plinius declarat.⁵⁶ Id omnino contrarium est ii, quod noster de κῦματι asserit, quod igitur perperam per cymam redditur, cum potius propago sit.

Cap. CXLVII. Κράμβην ἀγρίαν Sibthorpius existimat *Brassicam* esse *creticam* Lam.⁵⁷ Verumtamen, cum haec laevis sit, nec extra Cretam observata; eius opinionis patrocinium a me alienum puto. Multo magis quadrat *Br. incana* Tenor., quippe quae hirsuta est, et per Italiam inferiorem ac Siciliam non raro occurrit. Haec ergo a Romanis Brassica rustica vocari potuit.

50) Athen. 9, 9.

51) Lib. 20, 35.

52) De re rustic. c. 156.

53) Athen. 1, 62.

54) Theophr. hist. pl. 4, 16. 'Ράφανον tamen dicit attico more brassicam. Cf. Galen. de fac. alim. 2. p. 633. Geopon. 6, 11.

55) Galen. de comp. medic. sec. loc. 10. p. 331.

56) Lib. 20, 35.

57) Flor. gracc. 2. p. 30.

Cap. CXLVIII. *Κράμβη θαλασσία*. Patres rei herbariae ad unum omnes in eo consentiunt, plantam orarum maritimarum, quam *Convolvulum Soldanellam* vocamus, illo nomine intelligi. Folia huius plantae comparari possunt cum foliis *Aristolochiae rotundae*, quamquam multo minora sint: ramuli rubent, e quibus concisis lacteus succus salso-amaricans stillat.

Cap. CLII. *Ἀρνόγλωσσον* cognomina ἐπτάπλευρον, πολύλευρον e structura foliorum exponenda. Nomen aegyptium melius scribitur ἄσουθ, ut in codice Apuleii Vossiano et in libro arabico inedito apud Kircherum.⁵⁸ Id autem idem significare, quod προβάτειον, Rossius probavit.⁵⁹ Nomen punicum ἀτιερκόν corruptum esse ex ebraeo ירקי ירקי, *herba nervorum*, Bocharti est sententia.⁶⁰

Plantaginem maiorem plerique habent ἄρνόγλωσσον τὸ μῆζον, sed scapus angulatus cubitali altitudine repugnat. Itaque, cum et a medio ad verticem semine cinctus dicatur, est vel *Pl. asiatica*, vel *altissima* Jacqu. Τὸ μικρόν autem ἄρνόγλωσσον *Pl. Lagopoda* habet Sibthorpius, *lan- ceolatam* patres rei herbariae: sed folia laevia, mollia (i. e. subcarnosa), angustā, scapi ad terram inclinati, (ascendentes) flores demum seu potius autherae flavae movent, *Pl. maritimam* intelligi.

Cap. CLIII. Sii nomen barbarum λαουβέρδε forte corruptum e λάουερ ἔρβα: *laver* enim antiquum romanum nomen⁶¹, *lavero* aut *lavari* italum est plantae aquaticae⁶², quam et *crecione* dicunt; *Veronica Anagallis* L., quam Sii appellatione Fuchsius primus delineavit.⁶³ Sium latifolium vel angustifolium habent alii.

Sium *Cratevae Anguillara* idem habet cum *Sisymbrio* altero Dioscoridis (c. 155.) Id autem esse *Nasturtium officinale* R. Br., nemini dubium esse potest: vocatur id etiam in Italia *crecione*.⁶⁴

Cap. CLIV. *Sisymbrium* primum idem auctor habet

58) Oedip. 3. p. 70.

59) Etym. aeg. p. 21.

60) Can. p. 752.

61) Plin. 26, 32.

62) Anguill. p. 114. Fab. Column. phytob. p. 72.

63) Hist. stirp. p. 724.

64) Anguill. p. 114.

Mentham sylvestrem, quàm Italis dici *sesembro* affirmat: Cyrus Pollinius *sosembro matto* scribit.⁶⁵

Cap. CLVI. *Κρίθμον* nomen servavit ad Linnaeum usque, qui genus *Crithmi maritimi* stabilivit, a me cum *Cachry* iunctum. Nihil repugnat in Dioscoridis descriptione, nisi folia latiora portulacae, cum manifesto angustiora sint. At eiusmodi errores a nostro auctore haud alieni.

Cap. CLVII. Nomen *Coronopodis* punicum ἀτιρολίπη a Bocharto ita exponitur, ut ἀτίρ mutet in ἀτούρ, quo iterum verso in ebraeum רִשְׁמָה, *vestigium*, סִיטָה nomen *pici* coniungit.⁶⁶ Nescio tamen, statui possit connubium ebraicae et graecae vocis. Equidem haberem מְהַרֵּי רִשְׁמָה, *herba picis*, vel מְהַרֵּי רִשְׁמָה, *herba hyemis, perennans*. Ergo *Plantago Coronopus*, *Serraria* et *macrorrhiza* Poir., quae species certo ab antiquis haud distinguebantur. Arabice dicitur coronopus رجل الغراب (*redschr algorab*) aut أطريبال (*atariabelâl*.)

Cap. CLVIII. Σόγχου res species enumerantur: ἀκανθωδιστέρα, τρυφιστέρα, καὶ δεινδρώδης πλατύφυλλος. Prima est *Helminthia echioides* Willd., cuius folia et a nostrae aetatis Atheniensibus tum cocta tum cruda in acetariis esistantur⁶⁷. Secunda species est *Sonchus oleraceus*, tertia *S. palustris* vel *uliginosus* MB. Nomen punicum γαθουονήμη lego מַגְיָה מַגְיָה, *incisura superficiei*, vel, dum י in ה mutatur, מַגְיָה מַגְיָה, *incisura foliorum* (φύλλα ἐσχισμένα τὴν περιφέρειαν legi.)

Cap. CLIX. *Κιχώριον* nomen aegyptium habet Plinius.⁶⁸ Hodie saltem evanuit illud nomen, et vel σιρίου⁶⁹ vel هَنْدَب شِكْهُرِيَه (*hendeb schikhurieh*)⁷⁰ vocatur. *Schikhurieh* est nomen gallicum *chicorée*. Rossius, ut originem *κιχώριου* aegyptiacam tueatur, σίμη σόριμη olus erraticum exponit.⁷¹ Cum vero duplex mutatio σ in κ et χ

65) Flor. veron. 2. p. 250.

66) Can. p. 753.

67) Flor. graec. 2. p. 131.

68) Lib. 19. 39.

69) Wilkins de lingua copt. p. 110.

70) Forskol fl. aeg. p. LXXII.

71) Etym. aeg. p. 89.

postuletur, plausibus haud satis digna videtur ea etymologia.

Σέρις πλατύφυλλος est *Cichorium Intybus*, στενόφυλλος καὶ ἔμπικρος *Cich. Endivia*.

Cap. CLX. *Κονδρίλλης* duae species citantur, altera erecta, cichorio similis, sed tenuior tota, quae gummi largitur; altera folio oblongo, circumroso humique strato, caule vero succi pleno, radice flavescente et succi plena. Illam habemus *Chondrillam iunceam*, e cuius radice et hodie in Lemno insula gummi quaestui faciunt.⁷² Alteram Sibthorpius auguratur esse *Apargiam tuberosam* Willd. s. *Thrinciam tuberosam* Cand., cuius radices polymorphas, filiformes, fusiformes, fasciculatas, napiformes, subglobosas, in solo macro graciliores, in calcareo digiti fero minimi crassitiem obtinentes, solerter describit Brotero.⁷³ Primus Matthiolus nomine Cichorii constantinopolitani a Busbequio acceptum icona illustravit.⁷⁴ Dein utramque Fab. Columna egregie explanavit.⁷⁵ *Ῥίζα ἑπακμος, νεγετα radix* versa, potest, ut Marcellus Vergilius iam monuit, meliori iure dici *acuta cuspidē praedita*: radiculae enim singulae in longum filum terminantur.

Cap. CLXI. *Κολόκυνθα* hic scripta *κολοκύντη* Theophrasto et Athenaeo audit. Mutatus autem fuit, lapsu temporum, significatus. Nicander iam *σικύας* nominavit, quae alias *κολοκύνται* dictae fuerant.⁷⁶ Euthydemus *σικύας ἰνδικάς*, quia semina ex India apportata essent.⁷⁷ Ex adverso Menodorus Erasistrateus τῶν κολοκυντῶν τὴν μὲν ἰνδικήν, ἣ καὶ αὐτὴ καὶ σικύα, τὴν δὲ κολοκύντην dixit. Hellespontii vero, quae longae erant, *σικύας*, rotundas vero *κολοκύντας* dixere. Megalopolitae *σικύαν ἰνδικήν*, *σικυωνίαν*, Antiochenses *σικυόν* vocarunt.⁷⁸ Hunc loquendi usum sequitur Galenus: ipsius *σικυός* enim *κολόκυνθα* Dioscoridis, *Cucumis sativus* esse videtur⁷⁹, sic-

72) Flor. graec. 2. p. 128. Cf. Galen. de fac. alim. 2. p. 627.

73) Flor. lusitan. 1. p. 326.

74) Comm. in Diosc. p. 388.

75) Phytobas. tab. 3. 4.

76) Athen. 9, 14.

77) Athen. 2, 53.

78) Athen. 1. c.

79) Galen. de fac. alim. 2. p. 667.

ut Geoponici iterum cum nostro *κολοκύνθας* dicunt cucumeres.⁸⁰ Serapionis interpret inscribit hoc caput *haraha*, quod corruptum puto e *خيار* (*khiâr*), cucumis.

Cap. CLXII. *Σίκυς ἡμικρος* Atticis dicebatur *σικυόν*, quem Theophrastus hoc nomine habet.⁸¹ Galenus clariori nomine *μηλοπέπων* tractat.⁸² Serapion *بطيخ* (*bathich*) citrullum dicit, *πέπον* vero *قرع* (*korra*).

Cap. CLXIII. *Πέπονος* vocem Galenus a *πεπανός*, *τουτέστι πεπεμμένον* derivat.⁸³ Eadem vero obvia est *vavictas* in usu loquendi, ac quae circa alias cucurbitaceas observatur. Spreusippus *σικύαν* vocarat *τὸν πέπον*: alii *σικυόν πέπον*, cucumerem nimirum maturum.⁸⁴

Cap. CLXIV. Nomen lactucae aegyptiacum *ἐμβροσί* Rossius ita exponit, ut *ἐλμροίς*, et litera *λ* elisa, *ἐμροίς* vocandum esse suadeat.⁸⁵ Significat autem *ὑπνωτικόν*, seu *vigilias tollens*. Galenus, hanc vim in se ipso expertus, *μόνον μοι*, inquit, *ἀλιξιφάρμακον ἀγρυπνίας ἣν ἐσπέρας ἐσθιομένη θριδακίνη*.⁸⁶

Cap. CLXV. *Θρίδαξ ἀγρία* dicitur *Lactuca Scariola* esse, sed ob amplius folium, caulem elatum et laticis cum meconio, cui miscebatur, affinitatem, ad *L. potius virosam* reducenda est, cum qua iam iunxerunt Lobelius⁸⁷ et Dalechampius.⁸⁸

Dictam fuisse ab Aegyptiis *iobonsoz*, Apuleius⁸⁹ tradit, quam vocem Rossius *iobonsose* scriptam per lactucam sylvestrem explicat.⁹⁰

Cap. CLXVI. *Πυγύδιον*: *Daucus Gingidium*.⁹¹

Cap. CLXVII. *Σκάνδυξ*: olus apud Graecos vulgare ac adeo vile, ut Aristophanes ioculariter Euripidi obiecerit, matrem eius ne olus quidem legitimum venditasse, sed scandicem.⁹² Cum anthrisco comparat Plinius, nisi

80) Geop. 12, 19.

81) Hist. pl. 1, 12.

82) De fac. alim. 2. p. 566.

83) De fac. alim. 2. p. 565.

84) Athen. 2, 78.

85) Etym. aeg. p. 48.

86) De fac. alim. 2. p. 526.

87) Advers. p. 89.

88) Hist. pl. p. 528.

89) O. 31. p. 190.

90) Etym. aegypt. p. 74.

91) Cf. Galen. de fac. alim. 2. p. 640.

92) Plin. 22, 58. Aristoph. Acharn. 478.

quod folia tenuiora sint ac odoratiora. Haec planta ab instauratoribus rei herbariae satis illustratur, *Scandix* nostra *australis* habenda. Honor. Bellus enim, ob saporem odoremque gratum etiam a Graecis hodiernis nomine *σχάνδις* comedi, testatus est⁹³, missis simul ad Clusium seminibus, e quibus is plantam educatam primus icone illustravit.⁹⁴ Fab. Columna Aniso-marathri nomine exposuit⁹⁵, quem sequutus est C. Bauhinus.⁹⁶

Anthriscum Plinii esse nostrum Chaetophyllum sativum, ut C. Bauhinus coniicit⁹⁷, vero simile habeo, cum Columella id iam cognoscat.⁹⁸ *Ἀνθρίσχος* Theophrasti⁹⁹, *ἐνθρουσικόν* Aldinae editionis, *ἐνθρουσικον* codicis urbinatis et Pherecratis¹⁰⁰, vel idem est, vel Scandicis australis varietas latifolia, quam Londeusius *falcata* dixit.

Cap. CLXVIII. *Κανκαλὶς* ita in Dioscoride descripta est, ut ad *Caucalida maritima* Lam. coniectura valeat. A Theophrasto iam oleribus adnumeratur.¹ Nicandri scholiastes *λάχανον ἄλμυρόν* vocat. Belonius² et Honor. Bellus³ satis vulgarem in Graecia, et inter acetaria edulem, nomine *Cascalitra* et *κανκαλίδα* invenerunt. Sibthorpii sententia, *Tordylium officinale* hodie *κανκαλίδα* dici⁴, vera omnino esse potest: neque tamen vel ipse ad *κανκαλίδα* veterum reducit: neque foliorum Tordylii forma cum Dioscoridis descriptione congruit.

Cap. CLXIX. *Εὐζωμόν* dictum esse ob suavitatem in condiendis obsoniis, Plinius testatur.⁵ Punicum nomen *ἄσουρίκ* esse ebraicum *רִצְקָה*, *herba*, cum *ruc*, e latino *eruca*, compositum, coniectura consequitur Bochartus⁶, cui aegerrime assentior, quamlibet meliorem *παρωνομασίαν* offerro nequeam. Planta est *Brassica Eruca* L., quae etiamnum in Europa australi in acetariis comeditur.

93) App. ad Clus. hist. p. CCC.

94) Ib. p. CXCIX.

95) Ecphras. p. 99.

96) Prodr. p. 78.

97) *Πλάξ* theatr. bot. p. 158.

98) Lib. 11, c. 3.

99) Hist. pl. 7, 7.

100) Athen. 7, 102.

1) Hist. pl. 7, 7.

2) Obs. p. 201.

3) App. ad Clus. p. CCCI.

4) Flor. graec. 1. p. 180.

5) Lib. 10, 49.

6) Can. p. 753.

Si quis eo solo vescatur, facile capitis dolores ciere, hinc lactuca fere misceri, Galenus est testis.⁷

Sylvestris cruca, quae, in Hispania spontanea, sinapis loco adhibetur, nil aliud esse videtur, quam eadem species, cuius semina omnino sinapis vice eam rubefaciunt.

Cap. CLXX. **Ὠκίμω* *Ocimum* esse nostrum *Basilicum*, persuasum habeo, quamvis plura sint, quae repugnare videntur. Et primum quidem Theophrastus lignosas radices lignososque caules tradit.⁸ Ad quod respondeo, non solum *Ὠκίμω*, sed etiam *ἐὺζώμω*, quod tamen certo cruca est, eandem tribui lignosam indolem. Dein et de ocimo⁹, et de ricino¹⁰, et de aliis plantis, quae annuae sunt in temperata Europa, observatum est, in calidioribus climatibus lignescere. Ad haec regesserit forte quispiam, ocimum Theophrasti surculis propagatum esse aut multiplicatum propaginibus¹¹: sed et hoc haud sine exemplo est in annuis aut biennibus saltem plantis: e. g. in Brassica oleracea eiusque varietatibus viridi ac bullata.

Accedit, quod nostram sententiam tuetur, fragrantiam herbae a Dioscoride tantopere praedicari, ut et olfactu sternutamenta plura excitet: et Theophrastum loqui de mutatione ocimi in serpyllum.¹² Quod cum Gargilius Martialis repetat, addit, flores esse modo purpureos aut roseos, modo albos.¹³ Galenus etiam opsonii loco inseruire cum oleo et garo tradit.¹⁴

Iam vero negotium facessit ocimum Romanorum, certo diversum a nostro, cum pabulum esset mixtum e variis herbis, et ita ob celeritatem proveniendi vocitatum.¹⁵ Compositum fuisse e faba, vicia et ervilia, admixta etiam melius avena graeca, Plinius diserte docet.¹⁶

Grave illud discrimen instauratores rei herbariae, c.

7) De fac. alim. 9. p. 659.

8) Hist. pl. 1, 6.

9) Belon. app. ad Clus. hist. p. 112. Forskol. fl. aeg. p. LXVIII.

10) Brocchi in Bibl. ital. 1822. Mai. p. 219.

11) Hist. pl. 7, 2.

12) Gauss. pl. 5, 7.

13) Pallad. Apr. 8.

14) De fac. alim. 9. p. 640.

15) Cato c. 27. 54. Varro de re rust. 1, 25.

16) Lib. 18, 42.

g. Hermolaus Barbarus¹⁷, iam perspexere, ut etiam autumarent, Graecorum plantam potius ὄζιμον, fragrantiae causa, scribendam esse. Seniores Graeci ὠκίμον cum βασιλικῷ coniungunt, commendato eo ad sternutamenta et odoramenta cardiaca.¹⁸ Serapion nostram plantam بادروج (*baderüdsch*) vocat¹⁹: tribuit ei odorem caryophyllaceum, easdemque vires, quas Galenus aliique in ὠκίμῳ celebrant.

Cap. CLXXI. *Orobanche Dioscoridis* sine dubio nostra est *Orobanche caryophyllea*, quae etiam hodie apud Graecos λύκου nomine venit.²⁰ Fabis innasci posterioris sementis, erutu difficillimam esse, Walpolius testatur.²¹ Nomen λέων et ὀσπρολέων in Geoponicis recurrit.²² Theophrasti vero ὀροβάγχην aliam esse plantam, quia ἐπιβάλλει ὥστερ πλεκτάνη τὰς βοτάνας²³, cum Anguillara²⁴ exploratum habeo. Nec refragarer, si quis hanc pro *Cuscutae* specie vendicaret.

Cap. CLXXII. *Tragopogon crocifolius*, cuius radix est esculenta, iisdem fere verbis describitur a Theophrasto.²⁵

Cap. CLXXIII. Ὀρνιθόγαλον, s. ὄρνιθος γάλα Nicandri²⁶, nomen habet ab albo florum colore: ὀρνίθων γάλα dictum fuit albumen ovorum gallinaeorum.²⁷ Dicebatur de Samo insula, omnium bonorum, praeter vinum, feraci, ὅτι φέρει καὶ ὀρνίθων γάλα.²⁸ Et de beato felicique viro, ὅτι ἀμέλξει ὀρνίθων γάλα.²⁹

Ebraice dicta fuit planta עֲבִי יִרְמִיָּה, *stercus columbinum*³⁰, ob floris albidum cum herbaceo mixtum colorem, sicut in stercore plerarumque avium herbivorarum ea mixtio observatur. Est enim *Ornithogalum umbellatum*,

17) Coroll. 574.

18) Theophrast. epit. c. 20, 103. Symeon Seth de cib. fac. p. 11.

19) Cap. 157.

20) Flor. graec. 1. p. 440.

21) Memoirs, p. 244. 245.

22) Lib. 2. c. 42.

23) Hist. pl. 8, 8. Caus. pl. 3, 15. 24) Sempl. p. 89.

25) Hist. pl. 7, 7. 26) Athen. 9, 12.

27) Schol. Lucian. de mercede cond. p. 234.

28) Strab. lib. 14. p. 523.

29) Lucian. de mercede cond. p. 281. 30) 2 Reg. 6, 25.

quod, per omnem orientem proveniens, bulbos habet edules, licet a pauperibus duntaxat petantur. Haec Linnaei expositio biblici loci multo plus valet, quam septem et quod excedit ἐξηγήσεις, quas Bochartus enumerat.³¹

Κάγχρου aut κάχρου significare gommas arborum, patet e Theophrasto.³²

Cap. CLXXIV. Ὕδνον, quod Thraces ἵτρον³³, Aëtius et Graeci recentiores ἵτρον appellant, *Tuber* esse cibarium videtur. Κεραύνιον dicebatur, quod post tempestates et tonitrua valida copiose provenire observatum esset.³⁴ In Laconia frequentia sunt tubera, quae ope virgae divinatoriae investigantur.³⁵

Cap. CLXXV. Σμίλαξ κηπαία est sine haesitatione idem genus ac φασιόλος (c. 130.), sed alia species. E volubili enim indole et seminibus variegatis, partim rufescentibus, patet, esse nostram σμίλακα *Phaseolum vulgarem*, seminibus variegatis, qui ex India orientali Alexandri forte temporibus allatus, a Theophrasto et δόλιχος nominatur.³⁶ Eum ipsum dolichon suo aevo vel λοβόν, vel φασιόλον dici, Galenus testatur.³⁷ Sed probabile etiam est, φασιόλου nomine notari *Phascolum nanum*. Alvo facile δολίχους secedere, Hippocraticus auctor docet.³⁸ Diocles autem primus videtur φασιόλων nomen introduxisse.³⁹ Ita φασιόλους virides in coenis pro bellariis Lacones dedisse, Polemon tradit.⁴⁰

Cap. CLXXVI. De μηδικῇ, *Medicago sativa*, ambigi nequit, cum omnia congruant. Nomen sortita est a patria Media.⁴¹ Fructus, qui hic corniculi modo contortus dicitur, πολυκαμπές καὶ σκαληγόν a Plutarcho vocatur.⁴²

31) Hieroz. 2. p. 38 — 44.

32) Hist. pl. 3, 5, 14.

33) Theophr. hist. pl. 1, 6.

34) Theophr. l. c. in Athenaeo 2, 59. perperam scribitur γερά-
νιον. Cf. Plutarch. sympos. 4, 2.

35) Walpole mem. p. 284.

36) Hist. pl. 3, 5.

37) De fac. alim. 1. p. 542.

38) De diet. 2. p. 677.

39) Galen. de fac. alim. 2. p. 545.

40) Athen. 2, 46.

41) Strabo lib. 11. p. 560.

42) Quod haud possit suaviter vivi sec. Epic. p. 444.

Cap. CLXXVII. *Ἀφάκην* vario modo patres rei herbariae interpretati sunt. Fuchsius et Matthiolus *Viciam sepium*⁴³, Dodonaeus *Lathyrum Aphacam*⁴⁴, Dalecham-
pius *Viciam angustifoliam*⁴⁵ pro ea acceperunt. E qui-
bus Dodonaei opinio probabilis quidem est ob altitudi-
nem plantae, sed λεπτόφυλλος dici non potest, cum sti-
pulae foliaceae latiusculae sint. Multo magis congruit Vi-
cia angustifolia, sed fructus minores, angustiores saltem,
sunt quam viciae sativae. Equidem ob staturam potissi-
mum ambigo, fluctuans inter *Viciam bithynicam*, (quae
tamen seminibus variegato-maculatis gaudet,) *V. luteam*
et *hybridam*.

Cap. CLXXVIII. Porrum καρτόν, *sectivum*, dici, non
novum est. Sic, praeter εὐπόριστα⁴⁶, et Galenus κρόμ-
μνα, τὰ κάρτα καλούμενα habet.⁴⁷ Posset tamen aliquis
ad aegyptiacum κόρδομ consilium transferre, quod natum
esse vel e כרם, radice ebraea, *secare*, vel كرات arab.
porrum, et توم, *allium*, ut σκοροδόπρασον exprimat.⁴⁸
Sed nimis anxie e peregrinis linguis consarcinatae παρα-
νομασίαι minus arrident.

Cap. CLXXIX. In *Allio Ampelopraso* constituendo
nullum superest obstaculum. Namque et in Graecia fre-
quens est, et sententiae doctorum virorum congruunt.

Cap. CLXXX. *Cepa longa* (κρόμμυον τὸ μακρόν) vi-
detur esse Theophrasti γήτιον, ὥσπερ ἀκέφαλόν τι καὶ αὐ-
χένα μακρόν ἔχον.⁴⁹ Est *Cepa hyemalis*. Quid *Cepa fla-*
va sit, nescio. Notae enim cepae aut candidos aut pur-
purascentes, rufos etiam bulbos gerunt, aut candidos. Cum
vero Plinius⁵⁰ et Serapion⁵¹ rufescentes loco flavarum
habeant, cum Marcello Vergilio πυρρόν aut ἐρυθρόν loco
ξανθοῦ ponendum: vel, quod satius duco, ξανθόν etiam
colorem rufum significare. Sic enim Plato⁵²: λαμπρόν τε
ἐρυθρῶ λευκῶ τε μινύμενον ξανθὸν γέγονε.

43) Fuchs. hist. stirp. p. 110.

44) Hist. pl. p. 545.

45) Hist. pl. p. 478.

46) Lib. 2. c. 117.

47) Meth. med. 12. p. 815.

48) Rossi etym. aeg. p. 92.

49) Hist. pl. 7. 4.

50) Lib. 19, 32.

51) Cap. 354.

52) Tim. c. 68. p. 119. Ed. Lindau.

Cap. CLXXXI. Nuclei aut fibrae, bulbilli laterales ἄγλιθες hic dicuntur, γέλγεις Theophrasto, γελγίδες Hesychio, Goellinge aut Brutzwiebeln Germanis vocantur. Ὀκιοσχόροδον⁵³ est Io. Bauhino *Allium arenarium*, *Scorodoprasum* vero probabilius Sibthorpio.⁵⁵

Τὸ μυττωτόν, (ὁ μυττωτός Hesychio) est intritum e variis obsoniis paratum: dicebatur autem a foctore, παρὰ τὸ μυσάττεσθαι αὐτοῦ τὴν ὀσμὴν.⁵⁴ E casco, allio, ovis, oleo et porro confici alibi docetur.⁵⁶

Cap. CLXXXII. In σκαροδοπράσῳ definiendo valde dissentiunt auctores, neque aliquid e veterum descriptione cognoscimus, quam quod et porri et cepae indolem iungat. Tragus iam et Valer. Cordus nostrum vulgatissimum *Allium Scorodoprasum*, Lobelius et Clusius A. *Ampeloprasum*, Sibthorpius *Allium descendens* accipiunt.

Cap. CLXXXIV. Κάρδαμον est *Lepidium sativum*. Nomen omnino a καρδιά derivandum, quia τὴν ἱμάδα τῆς φροντίδος ἀνασπᾷ, ut Comicus ait⁵⁷, cor autem sedem animae iuxta Aristotelem Stoicosque constituat, et anima eo prudentior cogitetur, quo siccior.⁵⁸ Aegyptium nomen σέμεθ similem habere significatum, Rossius probavit.⁵⁹

Babylonicum dicit noster optimum esse. E Persia enim originem habet⁶⁰, in persicis aromatibus enumeratur⁶¹, et persicum nomen σκάφος citatur⁶², quod quem habeat cum arabica appellatione حَرْف (chorf) nexum, ignoro. Antiphanes vero milesium optimum iudicat.⁶³

Cap. CLXXXV. Θλάσπι (Hippocratici et Paullus Aegineta scribunt ἡ θλάσπις) nomen habere a fructu ἐντε-

53) Hist. pl. 2. p. 599.

54) Flor. graec. 1. p. 533.

55) Schol. Aristoph. vesp. v. 62.

56) Schol. Aristoph. equit. v. 782.

57) Aristoph. nub. 224. 235.

58) Galen. quod animi mores sequantur corp. temp. p. 786. Καὶ γὰρ Ἡράκλειτος οὕτως εἶπεν· αὐγὴ ξηρὴ, ψυχὴ σφωτάτη, τὴν ξυρότητα ἀξίων εἶναι συνείσεως αἰτίαν. Diogen. Apollon. apud Theophr. de sens. p. 665.

59) Etym. aeg. p. 190.

60) Olivier voy. dans l'emp. Othom. 5. p. 120.

61) Xenoph. cyrop. 1. 2.

62) Schol. Aristoph. nub. v. 234.

63) Athen. 1. 50.

θλασμένῳ, confirmatur et a Galeno, qui ἐνθλασμά τι μικρόν in fructu adesse asserit⁶⁴, quod sine dubio ad emarginatam apice siliculam Thlaspeos reducendam. Non desunt tamen, qui peregrinam statuunt originem, quam Rossius ex aegyptiaco λάψι eruere conatur⁶⁵, licet adsit appellatio alia aegyptiaca σονιτέμπος, de qua nihil habet, quod lucem afferat. Descriptio Dioscoridis optime quadrat in *Thlaspi Bursam*. Sed Galeni thlaspeos duo genera e Cappadocia obscura sunt, sicut et Cratevae persicum sinapi, quod infra (c. 204.) ad Capparin refertur. Thlaspi Cratevae, in hoc capite citatum, ab Anguillara⁶⁶ habetur pro *Lepidio campestri* R. Br., Thl. cappadocicum pro *Iberide umbellata* L. Posteriori sententiae libenter adstipulor.

Cap. CLXXXVI. Δράβη fere omnium consensu est *Lepidium Draba* L.

Cap. CLXXXVII. Ἐρύσιμον Anguillarác est *Sisymbrium polyceraton*.⁶⁷ Nomen aegyptiacum ἐρεθμού, ἐρετμό, λεπτῦνον significare et radicem esse, e qua graeca appellatio exstiterit, Rossius perhibet.⁶⁸

Cap. CLXXXVIII. Piperis genera duo iam a Theophrasto distinguuntur, rotundum longumque. Illi colorem tribuit rubicundum, qualis in maturis baccis omnino apparet, sed dein nigrescit. Piper longum esse nigrum et semina continere, qualia papaveris: fortius etiam esso priori.⁶⁹ Noster spicam oblongam, obtusam, quam Piper longum exhibet, cum siliquis comparat, et ad immaturum fructus statum consilium transfert. Virides enim spicae seu semimaturae decerpuntur cum pulpa, intra quam semina nidulantur: ita ad solis aut foci aestum exsiccata indurescunt in corpus cylindricum, pallide cinereum, tuberculatum, granulis exiguis oblique dispositis.⁷⁰

64) De antidot. 1. p. 81.

65) Etym. aeg. p. 66. Nempe nullum originetenus graecum nomen in e desinere dicitur, nisi μέλι, τι, σέσλι, σίνης. Athen. 2, 73. Eustath. ad, Il. 14. p. 784.

66) Sempl. p. 171. 67) L. c. p. 173.

68) L. c. p. 52. 69) Theophr. hist. pl. 9, 20.

70) Rumph. herb. amb. 6. p. 533.

Piper album medicamentis, nigrum magis condimentis aptum declarat, licet et in hoc quoddam reperiatur, quod *βράσμα* vocat.

Plinius haec et alia, hallucinationum plena, miscet.⁷¹ Et protinus quidem iuniperis similes habet arbores, quae piper gignant. In quo vehementer fallitur: namque frutices sunt scandentes, foliis nervosis, glabris, cordatis in *P. longo*, lato ovatis in *P. nigro*. Fructus autem quodammodo cum iuniperi fructibus comparari possunt. Recte tamen Plinius fructus *P. longi* siliquaeformes, priusquam dehiscant, decerptas sole torreret dicit. Sed iam pergit: paullatim maturitate dehiscences ostendere candidum piper, quod dein solibus tostum colore rugisque mutari et *carbunculari*. Sic fieri semina cassa et inania, quod vocent *brechma*, sic Indorum lingua significante abortum. Fallitur ergo, dum piper nigrum candidum e *longo* nasci perhibet: fallitur, dum *βράσμα*, vocem mere graecam, in *brechma* mutat, et indicam existimat. Significat enim bullas ex effervescencia natas.⁷²

Galenus immaturos ideoque subhumidos habet *longi piperis* fructus, qui propter humiditatem etiam facile foraminula obtineant, dum reponantur. Piper etiam album semimaturum (*ολον ὀμφαξ*) habet, nigrum fieri *ὑπερωπτημένον καὶ ὑπερεξηραμμένον*.⁷³ Is error tandem nuperis evanuit temporibus. Compertum enim habemus, omne piper maturum demum nigrescere, quoniam testa exterior eum colorem adipiscitur. Ea autem testa maceratione in aqua secedente, *βράσμα* illud nasci, piper ipsum vero candidum reddi.⁷⁴ Cum hic verus sit nucleus, testa nigra vero ad baccam pertineat, piper nigrum omnino albo virtute inferius iudicamus.

Quod nomen attinet, sine dubio indicum est. *Pipel* piper longum, *Mirtsch* nigrum Indis dicitur.⁷⁵ Ex illo Arabes formarunt suum *فلغل* (*Foljel*) et *دار فلغل*

71) Lib. 12, 14.

72) Salmas. Plin. exerc. p. 724.

73) De fac. simpl. med. 8. p. 97.

74) Marsden hist. Sumatr. p. 105.

75) Fleming in Asiat. research, 11. p. 174.

(*Dār folsel*): ista voce piper nigrum, hac piper longum significante. Fructum huius Avicenna⁷⁶ aptius cum amento salicis (الكلاف) comparat.

Quid radicem piperis veteres vocarint, non liquet. Equidem putarim, radicem Galangae, quam Arabes introduxerunt, hoc titulo intelligi. Avicenna tamen peculiari nomine فلفلموية (*Folfelmujath*) anumerat.⁷⁷

Cap. CLXXXIX. *Ziγγίβρις*, arabica vox زنجبيل (*Zindschebil*), arabicam originem signat. Licet hodie haec radix ex India orientali apportetur, crescere eam tamen in Arabia Forskolcus testatur.⁷⁸ Troglodytarum regio est ora Africae orientalis, quae Arabiae, qua Zephyrum spectat, adversa est.⁷⁹ Ibi etiam zingiber nasci, Rumphius est testis.⁸⁰ Hinc sententiam mutavi, Saraceno assentiens, qui inter *Τρωγλοδυτικῇ* et *Ἀραβίᾳ καὶ* esse ponendum auguratur, cum et Plinius atque interponat. Radix zingiberis recens condita, qualis Dioscoridis aetate in Italiam asportabatur, multo praestantior est ea, quae ex inveterata extra patriam paratur. Viridis etiam radix in India, in frustula secta, cum aliis herbis, instar accarii, editur.

Cap. CXC. *Ῥυρόπέπερι* nullam prorsus difficultatem habet. In omni Europa vulgare *Polygonum Hydropiper* iam a Fuchsio bene illustratum⁸¹, admodum acri sapore praeditum est. *Μασχάλαι* hic dicuntur *ochreae* seu *stipulae concavae*, caulem, qua folia exeunt, ambeuntes. In Theophrasto haec vox gemmarum significatu occurrit.⁸² Ceterum axillarum concavarum informatio ad utrumque significatum applicari potest.

Cap. CXCI. In *παρμηκῇ* Fuchsius iam *Achilleam Ptarmicam* agnovit.⁸³ Quem plerisque sequentibus, Matthiolus praeterea addidit *παρμηκῆν*, quae *Xeranthemum*

76) Edit. arab. p. 159.

77) Ib. p. 237.

78) Flor. arab. p. 211.

79) Agatharchides in Phot. 250. p. 454. Strabo 16. p. 424. Plin. 5, 8. 7, 2.

80) Herb. amboin. 6. p. 156.

81) Hist. stirp. p. 342.

82) Hist. pl. 6, 15. Caus. 1, 6.

83) L. c. p. 638.

annuum est, cui et accedit Sibthorpius. Planta quidem est omnino rupestris: folia enim oleae foliis similia sunt: neque tamen capitula florum parva sunt, neque acri odore, neque sternutamenta cient, aut cum anthemidos floribus ullo modo comparari possunt. His demum adiunxit Dalechampius *Arnicam montanam*⁸⁴, quae nullo modo quadrat. Itaque in Achillea Ptarmica subsistimus, quamquam loca natalia non satis respondeant: nascitur enim per omnem Europam in pascuis potius et pratis, quam in montibus et petris.

Cap. CXCH. Στρούθιον punice dicebatur *ῥίζα*, *radix*, e quo *σουλς* corruptum esse, Bochartus iam monuit.⁸⁵ Sic Plinius: Tingentibus et *radicula* lanas praeparat, quam *στρούθιον* a Graecis vocari diximus.⁸⁶ Aegyptium nomen proprie *οἰνοῦν* esse, quod *radix purgatoria* sit, Rossius probat.⁸⁷ Unde graeca appellatio originem habeat, fateor me nescire. Sed quaenam sit planta, neutiquam dubito, cum *Saponariae officinalis* indoles usquequaque congruat. Misit tamen Ferd. Imperatus ad C. Bauhinum *Gypsophilam Struthium*, cuius radix et Neapolitanis saponis vico inserviat, *كنس* (*khondus*) creditum Arabum.⁸⁸ An vero haec in Graecia crescat, haud liquet, cum *Saponaria* sit frequentissima.

Cap. CXCH. Cyclaminis nomen aegyptium Rossius *porcinam* herbam interpretatur, quia pabulum subus gratum praebeat.⁸⁹ Similem autem apellationem in omnibus propemodum linguis deprehendimus. *Pamporcino* enim Italica, *Pain de pourceau* Gallica, *Pan de puerco* Hispanica, *Sow-bread* Anglicana, et ipsis Zeylanensibus *Urulu*, ab *uru*, quod porcum notat⁹⁰, dicitur. Apuleius aliud habet cognomen *Palalia*, quod Rossius a *natibus* derivat, quibus applicatur. Unde arabica nomina *بخور مريم* (*bachur Mariae*), suffitus *Mariae*, et *عروثيثا* (*arthanitsa*) originem

84) L. c. p. 1169.

85) Can. p. 753.

86) Lib. 24, 58.

87) L. c. p. 140.

88) C. Bauhin. pinax, p. 206.

89) L. c. p. 64.

90) Burm. thes. zeyl. p. 84.

ducant, me plane latet. Sed posterior appellatio in medium aevum transiit.

Cyclaminis vires in accelerando partu confirmantur a Io. Gerardo⁹¹, sed ipsa etiam superstitio de transgressu periculoso mulieris praegnantis sequentibus verbis repetitur: „It is not good for women with child, to touch or take this herb, or to come near unto it, or stride over thesame, where it groweth: for the natural attractive virtue therein contained is such, that without controversy, they that attempt it in manner above said, shall be delivered before their time. Which danger and inconvenience to avoid, I have, about the place, where it groweth in my garden, fastened sticks in the ground, and some other sticks I have fastened also cross-way over them, least any women should by lamentable experiment find my words to be true, by stepping over thesame.“ Eam superstitionem editor Johnsonius et muliebrem iudicat et o vano haustam frivolaque.

Cap. CXCV. Mirum est, quantopere hariolati sint, qui cyclaminis alterius explicationem tentarunt. Alii Cucubalum bacciferum⁹², vel Solanum Dulcamaram, alii Tamum communem huc traxerunt. Nonnulli ingenue fassi sunt, semet interpretari hanc plantam non posse, e. g. Anguillara et Valer. Cordus: Matthiolus et Dodonaeus penitus omiserunt. Equidem C. Gesneri opinionem, esse *Loniceram Periclymenum*⁹³, ceteris probabiliorem existimo.

Cap. CXCV. *Δρακοντία μεγάλη* a Brunfelsio iam⁹⁴, Fuchsio⁹⁵, Trago⁹⁶, praesertim Dodonaeo⁹⁷ illustratur. Est *Arum Dracunculus* L., planta, quae a Carnioliā inde per omnem Europam australem crescit. Caulis est purpureo-maculatus: folia pedata, foliolis lanceolatis: quae forma omnino ad Rumicis acuti aut Hydrolapathi folia accedit: ἀντεμπλεκόμενα dicuntur, quia mutuo secum nexa aut im-

91) Herb. emacul. p. 845.

92) Luc. Ghini apud Dalech. p. 1429.

93) Ad Valer. Cord. in Diosc. f. 45^a.

94) Herb. 1. p. 64.

95) Hist. stirp. p. 235.

96) Herb. p. 296.

97) Hist. stirp. p. 329.

plicitá sunt. Plinius, frequenter commutari hanc plantam cum aro, sibi quo triplici effigie demonstratum esse draconium, tradit.⁹⁸ Arabes أوف (*luf*) dicunt.

Cap. CXCVI. Δρακοντία ἑτέρα a Dodonaeo⁹⁹ exponitur. Est *Arum italicum* Lam. Ari radices, licet recentes acrimoniam noxiam habeant, coctas tamen, aut siccatas, aut aceto maceratas edules esse et bonum praebere nutrimentum, novum non est. Valet id praeprimis de Aro esculento, Colocasia et virginico. In Balearibus vel huius, vel alius speciei, *Ari* forte *criniti* Ait.¹⁰⁰, radices multo melle coctas placentarum loco in conviviiis apponere consueverunt.

Cap. CXCVII. *Arum* Dioscoridis post renatas litteras duplicem passum est interpretationem, alteram a Luca Ghinio, alteram a Ludovico Anguillara defensam. Ille Colocasiam, hic *Arum* vulgare subesse voluit.¹ Utriusque radix esculenta est, dum coquitur aut torretur; sed magis Colocasia: haec etiam caulem purpureum gerit. Sed et de Aro maculato vulgari Anguillara testatur, in Sclavonia panis speciem e radice confici, et in Albania coctam comedi, raparum ad instar. Dein cum in bonis codicibus folia dicantur μικρότερα (haud μακρότερα) τοῦ δρακοντίου, cum ἄσπιλότερα, minus maculosa, haud prorsus ἄσπιλα esse perhibeantur, porro cum radix comparetur cum radice δρακοντίου et alba dicatur, magnopere a Colocasia recedit: quippe quae radicem ingentem extus rufescentem, folia bipedalia, peltata gerat, rarissime etiam floreat, tum ab Anguillara, tum a Columna² et ab Aro Dioscoridis et a Faba aegyptia, cum qua etiam commutabatur, diversa probatur. Haec est sine dubio, de qua Plinius³: „Est inter genera (bulborum) quod et in Aegypto aron vocant, scillae proximum amplitudine, foliis lapathi, caule recto duum cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris natura, quae edatur et cruda.“ Beno

98) Lib. 24, 92. 93.

99) L. c.

100) A. muscivorum L. suppl. p. 410. Bot. reg. t. 331.

1) Sempl. p. 127.

2) Ecphr. 2. p. 3.

3) Lib. 19, 50.

etiam Galenus Arum vulgare a cyrenaico distinguit, quod in Italiam advehatur: hoc Colocasia esse videtur.⁴ Vulgaris radix coquebatur, priore aqua effusa, in aliam calidam coniicienda. Mandi etiam aquae cum sinapi acetovo incoctam, cum oleo et garo, atque cum condimentis iis, quae e sale cascoque parentur.

Quomodo *Arum Dioscoridis* Sibthorpii, quod in Cypro insula vulgare invenit⁵, cuiusque radix esculenta sit, ab Aro maculato et italico differat, non liquet.

Cap. CXCVIII. Ἀρίσαρρον natum esse ex ἀρίς ἢ ἰσάρρον, *aris*, quae similis *aro*, auguratur Salmasius.⁶ Namque Plinius scribit: „Est et *aris*, quae in Aegypto nascitur, minor tamen minoribusque foliis, et utique radice, quae tamen olivae grandis magnitudinem implet.“⁷ Sic et ἀρίς Galeno⁸ ac Hesychio plantae genus est.

Duo autem Arisara italica Anguillara proponit⁹: alterum foliis angustis lanceolatis, haud procul a Roma, in Dalmatia et Peloponneso crescens, alterum foliis hederaceis, quod in Etruria proveniat. Illud est *Arum tenuifolium*, a Matthiolo¹⁰ et Clusio¹¹ delineatum: alterum vel A. *Arisarum* vel *proboscideum*: utrumque enim Cajetanus Savi in Etruria indicat.¹²

Cap. CXCLX. Ἀσφόδελλος Dioscoridis omnino idem ac Theophrasti esse videtur. Sed Galeni longe differt. Primum enim de radice loquitur simplici, et figura et amarore scillae radicem aemulante. Amaritudinem quidem evanescere, si, ut lupini, paretur; sed se novisse tamen rusticos, qui, grassante fame, vix tandem compluribus elixationibus, lotionibus macerationibusque in aqua dulci eam edulem reddiderint.¹³ Haec nullo modo nostra esse potuit, sed Dodonaeo assentiendum, qui *Ornithogalum stachyoides* pro eo pinxit.¹⁴

4) De fac. alim. 2. p. 649. 5) Flor. graec. 2. p. 245.

6) Plin. exercit. p. 919. Ceterum cognomina ἰσάρρον et ἰσάρρον, quae ad Dracontiam citantur, recta sunt. Ultimum a Lusitanis servatur, Arum enim dicitur *iaro*. (Brotero fl. lusit. 2. p. 381.)

7) Lib. 24, 94. 8) Expos. voc. Hipp. p. 442.

9) Sempl. p. 176. 10) Comm. in Diosc. p. 450.

11) Hist. pl. 2. p. 74. 12) Botan. etrusc. 4. p. 101. 102.

13) De fac. alim. 2. p. 652. 14) Hist. stirp. p. 209.

Asphodelus priscorum Pelasgorum¹⁵ et Odysseae¹⁶, quem sacrum habuerunt Graeci, in tumulis serentes¹⁷, quem comedere gestivit Pythagoras¹⁸, est *Asphodelus ramosus* L., cuius radices teretes, oblongae et fasciculatae sunt. Caulis vocatur ἀνθήρικος¹⁹, sed et ἀνθήριξ²⁰, e quo cicadarum decipulae conficiebantur. Quid quod Numidiae incolae, quos Asphodelodes Diodorus Siculus appellat²¹, tuguria ex antherico struxisse Hellanicus tradit.²²

Cap. CC. Βολβὸς ἑδώδιμος, γνώριμος πᾶσι, ideo non describitur. Neque Theophrastus aliquid addit, nisi quod cum aliis liliaceis compararet, foliaque dicat angusta.²³ Dodonaeus primus²⁴, et post eum Dalechampius²⁵, *Muscari* et *botryoides* et *racemosum*, maxime vero *comosum* βολβοῦ ἑδώδιμου esse species statuerunt, annuente Anguillara, qui in Creta, Corcyra et Zacyntho, ut et Italia ipsa, bulbos eos edules crescere et perperam pro Hyacinthis haberi, statuit.²⁶ Confirmatur a Sibthorpio, qui βουρβοῦ aut βολβό nomine *Muscari comosi* bulbos comedi ab incolis insularum testatur.²⁷

Cap. CCI. Βολβὸν ἐμετικόν Matthiolus habuit *Muscari moschatum*, Dodonaeus *Narcissum Ionquillam*, Lonicerus *Scillam bifoliam*, Sibthorpius *Ornithogalum stachyoides*, Camerarius *Narcissum poëticum*. In confesso autem est, Narcissorum variorum bulbos emetica vi polle-
re²⁸, quam et in ipsis floribus Galli investigarunt. Hinc Dodonaeo assentior, qui Narcissi Ionquillae bulbos eo fine adhibitos fuisse statuit.

15) Hesiod. op. et dies v. 40. 41.

Νήπιοι, οὐδ' ἰσασιν, ὅσῳ πλέον ἡμῖν παντὸς,
οὐδ' ὅσον ἐν μαλόχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

16) Od. 11, 539. 24, 13. 14.

17) Porphy. apud Eustath. in Od. 11, 539. Ἀσφοδελόν scribi locum, qui asphodelum contineat, ἀσφοδέλον vero plantam ipsam.

18) Porphy. vit. Pythag. p. 195.

19) Theophr. hist. pl. 7, 13. Schol. Nicandr. ther. v. 534.

20) Theocr. id. 1, 52. 21) Lib. 20. c. 57. 22) Athen. 10, 6.

23) Hist. pl. 7, 13.

24) Hist. stirp. p. 217. 218.

25) Hist. pl. p. 1502.

26) SEMPL. p. 119.

27) Flor. graec. I. p. 238.

28) Candoll. Essai sur les propriétés méd. des plantes, p. 543. Bullet. de pharm. 1811. n. 3. p. 128.

Arabes بصل القى (*basel allaki*) bulbum vomitorium, et esculentum بصل الزير (*basel alzir*) vocarunt.

Cap. CCIII. De Pancratio variae sunt sententiae. Principem meretur locum Anguillara, qui nil esse nisi rubram varietatem *Scillae maritimae* contendit, quae, quo candidiorem habeat bulbum, eo melior esui sit. Hinc in inopia duntaxat legitimae scillae confugiendum ad pancratium.²⁹ Lobelius, quanquam et hoc largitur, tamen primus *Pancratium* constituit *maritimum*³⁰, quod nullo modo Dioscoridis planta esse potest, quia bulbus extus albus est.

Avicenna, qui altero loco de أسقىل (*iskil*) tractat³¹, quam بصل الفار (*bazol alfár*), cepam muris, vocat, quia mures occidat, altero loco عنصل (*anzal*) adducit³², quem etiam بصل الفار appellat, cuiusque folia lilio similia, et oleum (دهن) ad nigredinem proclive sit. Loco دهن in valde corrupto textu forte لون, *color*, legendum. An vero scillam rubram, seu pancratium intellexerit, dubito.

Cap. CCIV. In capparibus nominibus maxima est varietas, ut et sinapi persicum et thlaspi, quae iam c. 185. obveniebant, etiam huc trahantur. Nomen punicum mire corruptum est. Capparibus enim ebraice קַפְרִית, plur. קַפְרִיִּת, dicitur.³³ Hinc ἐβριωνώθ legendum. Ceterum descriptio optima.

Marmaridae, quemadmodum loco Margaritarum, Marcello duce, scripsi, habitabant regionem Cyrenaicae ab oriente conterminam, „a Paraetonii ferme regione ad Syrtin usque maiorem porrecti.“³⁴

Quaenam sit acerrima illa Capparibus ex oris rubri maris et Africa delata, quae pustulas in ore excitet, nescio, nisi Forskolei Capparibus Redif s. oblongifolia intelligatur, quae omnino nociva dicitur.³⁵ Revocata autem est a Candolico ad Niebuhriae, a me ad Crataevae genus.

29) Anguillar. simpl. p. 120.

30) Advers. p. 57.

31) Ed. arab. p. 126.

32) Ib. p. 230.

33) Eccles. 12, 5.

34) Plin. 8, 5, Strab. 17. p. 699.

35) Forsk. fl. arab. p. XCVIII.

Cap. CCV. *Λεπίδιον* est *Lepidium latifolium*, quod et Plinius hortensiis peregrinis adnumeratum describit³⁶: exire in cubitalem altitudinem, foliis laurinis, sed molli-
bus. Id inter urentia collocat.³⁷ Dodonaeus eam plan-
tam bene illustravit.³⁸ Nomina *Pfefferkraut* Germano-
rum, *Pepper-wort* Anglorum, *Piperella* Italorum, *Her-
va pimenteira maior* Lusitanorum acrem piperisque aë-
mulam indolem notant. Serapion شيطرج (*scheiteradsch*)
vocat, sub quo nomine Avicenna longe aliam plantam
adducit.

Λεπίδια et *λέπιδιν*, quae cum *κόττανοις* tanquam usi-
tata Tyriis edulia occurrunt³⁹, neutiquam huc pertinent:
κόττανα (ebr. קטן, parvus) e parvis licubus parata ab He-
sychio ipso exponuntur. *Λέπιδιν* Phoenicum (ca enim
forma orientalis vera esse videtur) in ebraico idiomate
radicem non habet. Arabice autem dicitur لفثية (*leftyah*),
e rapis paratus cibus: لفاظ (*lefâts*), species oleris: لفيته
(*lafithah*), puls crassa. Haec ideo apposui, ut Schweig-
haeuseri hallucinationes emendarem.

Ἰβηρίς est *Lepidium Iberis* L. Cum ipso *λεπίδιον*
nonnunquam commutatur, praecipue a Paulo: qui *ἰβηρί-
δος*, folia laurina, sed multo maiora habet.⁴⁰

Cap. CCVI. Ranunculi cognomina plurima apud Apu-
leium leguntur, in quibus punicum *Atzicurur*.⁴¹ Id
קחיר קחיר cum Bocharto legendum.⁴² Herba ranae igitur
dicitur, siquidem قمر arabica vox ranae, quae alioquin
ضفدع (*Dasdâ*) vocatur, ad punicam linguam transiisse
videtur. Ranunculus herba persico nomine apud Avicen-
nam کبیکج (*khabikhadsch*) insignitur.

Ranunculi prima species est *asiaticus*, in Cilicia, Ca-
ria et aliis Asiae minoris regionibus vulgaris; radice gru-
mosa, foliis ternatis biternatisque pubescentibus, floribus

36) Lib. 19, 5r.

37) Lib. 20, 70.

38) Hist. stirp. p. 716.

39) Athen. 3, 88. 9, 84.

40) Paull. Aegin. p. 123.

41) De virt. herb. c. 10. p. 163. ed. Ackerm.

42) Can. p. 762.

luteis, coccineis (puniceis etiam et albis.) Altera species magis hirsuta, elatior, foliorum incisuris pluribus, quae in Sardinia abundet, est *R. lanuginosus*; quam et Morisius in Sardinia indicat.⁴³ Tertiam speciem Sibthorpius habet *R. muricatum*, Graeciae familiarem. Quarta denique, solo flore lacteo insignitam, idem auctor credit *R. aquatilem*: sed albo flore plures subesse possunt, e. g. *R. alpestris*, *rutaeifolius*, *aconitifolius*.

Cap. CCVII. Ἀνεμώνη, vocem profecto graecam, originem habere ex ἀνέμων, lexicographi veteres consentiunt. Neque avocamur ab ea sententia Rossii etymologia, qui arabicam appellationem anemones شقياق نعمين (*schkiak nāman*) huc trahit.⁴⁴ ענן Ebraeis et نعم Arabibus utique iucundum esse significat. Sed شقياق fuit nomen aviae Noeman, regis Arabum, quod ad bellum florem, Camusio teste, transiit. Stat ergo inconcussa graeca origo. Punicum nomen χούφφους sine negotio γῆν radicem in memoriam revocat, quae *gratum habere* ac iucundum significat, unde videntur Tyrii aut Carthaginenses γῆν, iucunditatem, amoenitatem floris, formasse.

Tres autem species Anemones enumerantur, quarum prima est ἡμερος, *A. coronaria* L.; altera ἀργία, *A. stellata* Lam., tertia foliis nigricantibus, quae *A. nemorosa* Sibthorpio videtur. Secundam dein egregie a Papaveris speciebus, ἀργεμώνη et ῥοιᾶδι, distinguit, ut ad saturiorem Anemones colorem, ad praecociorem florem atque ad defectum laticis colorati consilium transferat.

Cap. CCVIII. Ἀργεμώνη est *Papaver Argemone* L., capsulis clavatis hispidis, flore puniceo, foliis bipinnatifidis. lineari-lanceolatis.

Adulterinum esse de altera Argemone additamentum, Marcello libenter largior: neque, quaenam sit planta, constare potest, cum omni descriptione careat. Tria argemonis genera facere Romanos, Plinius testatur, quorum primum est illa anemone, quae perperam argemone appellatur; secundum argemone ipsa⁴⁵, tertium, quam

43) Moris stirp. sard. elench. 1. p. 3.

44) Etym. aeg. p. 131. 132.

45) Lib. 25, 56.

lappam canariam vocaverit, cuius radix iucundum turis odorem spiret.⁴⁶ Hanc ultimam Anguillara habet *Caucalidem gnandifloram*.⁴⁷ Equidem ob radicem suaveolentem et semina usquequaque adhaerentia praetulerim *Geum urbanum*, quod tamen Gci nomine in eodem auctore adest.⁴⁸

Cap. CCLIX. Anagallidis punicum nomen ἀνὰ ῥόισι Bochartus exponit ita, ita scribat חֲרִיץ הַרְפִּי *herba veneni*, i. e. ἀλεξιφάρμακος. שֶׁנֶּרְ עִנִּי enim ebraeum abit in syriacum ܥܠܐܝܬܝ, quae nostra est forma.⁴⁹ Viperae utique morsis mirifice opitulatur anagallis. Fuit et nostro aevo insignis anagallidis fama in curanda hydropobia a canis rabidi morsu.⁵⁰ Contra ἀμβλυωπία auxilio esse creditur et hodie a Persis, cum equis, quibus cataracta minatur, anagallidis contusae succum gossypio exceptum ad oculos applicent.⁵¹

Cap. CCX. In cognominibus Hederæ notabilis est Dionysi seu Bacchi appellatio, cui sacra fuit ab omni antiquitate. Νύσιον nomen a Nysa, urbe inter Indum et Copham, colonia Bacchi, in cuius vicinia montem Meron vitibus ac hedera opertum Alexandri-comites invenerunt⁵², cum alioqui hedera exul sit Asiae interioris.⁵³ De Osiride, qui idem saepe cum Baccho habetur, pariter narratur, Nysam condidisse, hederamque ibi plantasse⁵⁴, dictumque fuisse Διόνυσον, quia Διῦ s. rex Nysae ait.⁵⁵ Hinc et Aegyptiis hedera dicebatur Χηνόσιρις aut Σχερόσιρις⁵⁶: χήν enim s. σχήν herbam significat.⁵⁷

Tres genericas differentias hederæ D. enumerat, quae tot varietates unius speciei sunt: albam, quae et maculis foliorum et fructibus albis: nigram, quae fructibus croceis aut nigricantibus insignis est, et sterilem, quae humi

46) Lib. 24, 11, 116.

47) Sempl. p. 217.

48) Plin. 26, 21.

49) Bochart Can. p. 733.

50) Bruch diss. de anagallide. Argent. 1768.

51) S. G. Gmelin iter, 3. p. 349.

52) Strabo 15. p. 13. Philostr. apud Phot. p. 324. 332.

53) Theophr. hist. pl. 4, 4.

54) Diod. Sic. 1, 19.

55) Etym. magn. p. 251.

56) Plutarch. de Is. et Osir. p. 565.

57) Jablonsky opusc. 1. p. 400.

repat et folia habet angulata, seu triloba et conformia. Loco ἐρύθρα enim cum Scaligero, e Theophrasto⁵⁸, εὐρύθρα scribendum esse satius duco. Ex alba varietate corymbos compactos et subglobosos quandoque nasci, idem Theophrastus testatur, quam κορυμβίαν appellent. Est hoc idem cognomen, quod apud nostrum κορυμβήθρα. Athenis dicebatur Ἀχαρνικόν. Hedera fructibus aureis, χρυσόκαρπος nostro, a Tournefortio describitur, qualem in Thracia invenerit,⁵⁹

Folia hederæ ad ambusta et ad ulcera quævis conducere, creditur et hodie in Suecia.⁶⁰ Ὁ μύσχος τῶν φύλλων est germen, sive gemma, e qua folia prorumpunt; sed legitur et μίσχος⁶¹, petiolus.

Cap. CCXI. *Chelidonium maius* nomen ad nostra usque tempora non mutavit. Ad Arabes graecum nomen transiit: vocant enim خاليدونيون (*chalidunium*), exponunt autem خطافى (*chottâfi*), hirundinariam.

Cap. CCXII. *Chelidonium minus* est *Ranunculus Ficaria*. Si rem vere examinemus, ἄκαυλος non est, sed caulis protinus decumbit, dein assurgit, petiolis amplexicaulibus adeo elongatis, ut tres pollices aequent: hinc ἀπηρτημένον vocatur ἐκ μύσχων (μίσχων). Radices sunt tuberosae, fasciculatae. Tubera sunt exilia, tritici grana interdum ita aemulantia, ut in annonae caritate pro tritico sumtae et, in noxam valetudinis, coctae sint. Post inundationes vastantes saepe incredibilis eius tritici copia per terram sparsa superstitionem pauperum augeat.

Cap. CCXIII. Othonnam herbam Rondeletius credidit in *herba venti* Monspeliensium, quae *Phlomis Herba venti* L. est, reperire: nec tamen quicquam congruit, cum flores sint purpurei, verticillati, neque folia ullo modo cum *Erucae* foliis comparari possint.⁶² Caesalpinus igitur assensu dignior est, si *Tagetem erectam* huc

58) Hist. pl. 3, 13.

59) Iter gall. 2, p. 15.

60) Linnaei iter per Gothiam occid. suec. p. 201.

61) Evpor. 2, 78.

62) Lobel. advers. p. 229.

trahit.⁶³ Foliis enim pinnatis, serrulatis omnino ad *Eru-*
cam accedit: quae cum pellucido-punctata sint, πολύτρη-
τα, ὥσπερ σητόκοπα, „crebro (cribro?) perforata“ *Pli-*
nio⁶⁴ dici potuerunt. Flos croceus est, latiusculis foliis,
quod flosculi radiales ampli esse solent. Sponte crescere in
Aegypto et *Forskoleus*⁶⁵ et *Delilius*⁶⁶ asseverant. In *Ara-*
biae montibus prope *Hadje* spontaneam idem *Forskoleus*
invenit.⁶⁷ Nihilominus dubia movent folia ψαγαρά dicta,
et silentium de gravissimo odore, quem tota herba spar-
git. Neque quicquam comperimus de acrimonia succi
aut de vi eius abstergente.

De lapide aegyptio ὁμωνύμῳ nil innotescit, nisi quod
a *Galeno* et *Paullo* saepius citetur.

Cap. CCXIV. *Myosotidis* nomen punicum λῶβ ἀτολ-
λαφάθ scribit *Bochartus*⁶⁸, λῶβ e graeco λοβός, quae auris
ima est pars, et ἡβη, *vespertilio*.

Duae sunt species, prima ad ἐλξίνην (4, 86.) referen-
da, foliis minoribus, glabris differens, in qua *Parieta-*
riam creticam latere auguror.⁶⁹ Altera *Myosotis palustris*
L. esse videtur: namque radix subrepens, caulis fistulo-
sus, flores minuti coerulei egregie quadrant. Contraria
sunt radicis crassities, quae digitum aequet, et folia ἀνὰ
δύο πεφυκότα ἐκ διαστημάτων, quod et *Plinius* reddit:
„per intervalla assidue geminata.“⁷⁰ Multo minus quadrat
Lithospermum purpureo-coeruleum, quod subesse *Sibthor-*
pius existimavit.⁷¹ Confundit etiam magis, quod herba
scolopendrio (non *scolopendris*) similis dicatur. Mallem
Gentianae quamdam speciem, *asclepiadeam* vel *Pneumo-*
nanthen coniicere: sed obstant radices harum graciles,
floresque multo maiores. Itaque satius duco, cum *An-*
guillara inscitiam fateri, quam cum doctis viris palari
ac falli.

63) De plant. 12, 43. *Lobel.* l. c. p. 318.

64) Lib. 27, 85.

65) Flor. aeg. p. LXXIII.

66) Flor. aeg. p. 26.

67) Flor. arab. p. CXX.

68) Can. p. 753.

69) *Fab. Column.* phytobas. p. 120. tab. 36.

70) Lib. 27, 80.

71) Flor. gracc. 1. p. 114.

Cap. CCXV. Mirum, desiderari in synonymis isatidos nomen gallicum *glastum*, in Plinio iam obvium⁷²; e quo Galli dein *guasde*, *guède*, Itali *guado*, Germani *Waid* fecerunt. *Vitrum* idem est, vox eodem modo corrupta, quo corpora Gallorum infecta terrorem inimicis iniicere credebantur.⁷³ Utraque vero isatis et sativa et sylvestris ad eandem speciem, *Isatidem tinctoriam*, pertinere videtur.

Quam apposuit librarius *ισάτις ὑγρία* longe diversa est, congrua cum *Saponaria* (Gypsophila Sm.) *Vaccaria*, quod Lobelius iam divinavit.⁷⁴

Cap. CCXVI. Telephii cognomen punicum credo esse *תפריץ*, *herba unguium*, quod folia cum unguibus comparari possunt. Non solum plerique patres rei herbariae, sed et Sibthorpius⁷⁵ consentiunt in *Cerinthos* specie, quam *minorem* habemus. Hinc et *ἄνθη μῆλινα* restituere malleti.

LIB. III.

Cap. I. *Ἀγαρίκον* τὸ ἄρρεν remotam aliquam habet similitudinem cum silphii radice: hinc ab insciis ipsum pro radice habebatur. Est autem utrumque, et mas et femina, fungus: femina Agarici, mas Boleti generi adscribendum. Cum et Plinius in glandiferis Galliae arboribus agaricum nasci tradat⁷⁶, uterque et Plinius et Dioscorides verum agaricum officinarum, seu *Boletum Laricis*, qui in solis laricum truncis nascitur, cum *Agarico dryino* Pers., satis simili, lamellis tamen insignito, aut cum *ostreato* Jacqu. confudisse videntur. Uterque enim quercubus et fagis innascitur.

Salmasius in codice optimo legisse testatur: *τινὲς δὲ, ἐν σπητίοις δένδροις κατὰ σῆψιν γενέσθαι*. Hanc scriptionem

72) Lib. 22, 1.

73) Iul. Caes. de bello gall. 5, 14. Marcell. Burdigal. 2, 25.

74) Advers. p. 148.

75) Flor. graec. 1. p. 120.

76) Lib. 16, 13.

ante oculos habuisse Arabas, existimat, quia in *corrosis arboribus ex putredine nasci* interpretentur. Credit igitur Salmasius, Arabas τὰ σήτινα δένδρη σήτόβρωτα exposuisse, quanquam tineae vestes quidem, sed nunquam arbores arrodant. Ipse vero addit, σήτινα δένδρη esse e παῦ Ebraeorum formatum, ac notare τὰ κέδρινα δένδρη.⁷⁷ Memorabile profecto exemplum, quam ineptas saepe nugae eruditionis ostentandae cupido proferat.

Cum Agarum sit promontorium, Agarnus etiam dicatur fluvius in lacum Maeotidem effusus, populus, qui Ἄγροι Straboni vocatur⁷⁸, forte etiam Ἄγαροι legendus, et ipsa regio Ἀγάρια, quemadmodum Goupylus scripsit. Mirum omnino videtur, ex angulo illo petatum fuisse fungum, quem Romani saltem e Rhaetia, Vindelicia et Norico multo facilius obtinuissent. Attamen et nostro aevo ex ultimis uralensibus montium iugis, ut et ex ipsa Syria agaricum mittitur, quod Europaci praestantissimum habent.⁷⁹

Stomachicis utile esse, haud facile credideris, si nauseabundum agaricum gustaveris. Quia etiam nec alvum purgare observatum est sine nausea et vomitionibus, in consuetudinem nostram aetate abiit, ut potius armentis iumentisque exhibeatur, quam hominibus. Aëtius iure suo Dioscoridi adversatur, dum stomacho infestum agaricum declarat.⁸⁰

Cap. II. Radix *Rha* dicta, e locis supra Bosporum (cimmerium) allata, nomen sortita est a Rha fluvio, Tanai vicino⁸¹, in cuius vicinia haec radix crescebat.⁸² A Ptolemaeo primo descriptus amnis Sarmatiae orientalis terminos constituit, unde et Agaricum et Rha e Sarmatia venire dicebantur. Radix *pontica* iam a Celso⁸³ et Scribonio Largo⁸⁴ laudatur. Pontica autem radix et Rha

77) Homon. hyl. iatr. 165. 166.

78) Lib. II. pag. 384.

79) Spielmann mat. med. p. 641. Pallas fl. ross. I. p. 5.

80) Aët. 5, 43.

81) Utrumque flumen ita flectitur, ut ad Zarizyn et Saxeptam septem millaria germanica tantum a se distent.

82) Ammian. Marcell. 22, 8.

83) Lib. 5. c. 23.

84) Cap. 42. n. 107.

ponticum appellabatur, quoniam, qui Pontum euxinum navigarent, afferre consueverant. Est *Rheum Rhaponticum* L., quod nostro aevo in Sibiria circa Krasnojarsk, optimum vero circa Udinsk crescere fertur.⁸⁵ Quin etiam deserta limosa inter Volgam, qua in mare caspium evolvitur, et Uralum fluvium, patriam Rhapontici designat Coxius.⁸⁶ Unde nomen *Rhacoma* natum sit, quo Plinius radicem appellat⁸⁷, plane nescio. Seniores Graeci et Serapion, qui رَوَنْد (*rewand*) vocat, nihil iis addunt, quae Dioscorides habet. Sed ex Mesues inde temporibus, saeculo nimirum decimo, cum laetissime floreret Arabum commercium, alia Rhei species e remotissimis orientalibus plagis, Kulkam, provincia Chinae finitima, divulgabatur, cuius radix graveolens purgandi vi insignis erat.⁸⁸ Hanc demum speciem posteriores Graeci ῥέονυ βαρβαρον late vocarunt⁸⁹, Latinobarbari cum Arabibus vero rheum indicum aut chinense. Quod cum, Matthaei Sylvatici exemplo⁹⁰, probe a pontico distinxissent, mirum est, Ruellium et alios tamen utrumque iterum coniungere, dum differentiam Rhei pontici, astringentis, et indici vel chinensis, purgantis inde exponerent, quod illud vel e septentrionalibus regionibus veniat, vel iuniores sistat minusque perfectas radices.⁹¹ Graviter etiam lapsi sunt, qui, Dodonaeo praecedente⁹², *Serratulam Rhaponticam* Cand., plantam in alpestribus Europae australis obviam, pro Rha pontico haberent. Tandem P. Alpinus plantam veram singulari libello egregie illustravit.⁹³

Cap. III. Gentiana nomen habuit a rege Illyriorum Gentio, qui, latrocinii maritimi accusatus et populo romano suspectus, (ante aerae nostrae initium 168.) a L.

85) Pallas Reisen in verschied. Prov. des russ. Reichs, 3. p. 9.

86) Account of the russian discov. p. 336.

87) Lib. 27, 105.

88) Notices et extraits des manuscrits, 2. p. 4. 16.

89) Nic. Myreps. 1, 21. 155.

90) Pandect. cap. 589. 590. Marcus Paulus Venetus in montibus tanguticis Rheum chinense invenit. (Ramusio it. 2. f. 45.)

91) Anguillara p. 187. 188. 92) Hist. stirp. p. 339.

93) De Rhapontico libellus. Patav. 1612. 4.

Anicio praetore bello victus, in triumphum deductus et Spoletium in carcerem missus fuit.⁹⁴ Quam vero ob causam nomen regis, scelesti hominis, qui fratrem occidit, quo tutius regnaret, haec planta ferat, ignoro: e vano saltem hausta est mollissima Marcelli Vergilii cantilena, qua regis Gentii virtutem, herbarumque amorem Caesaris gloriae praefert. Invenit. forte, dum ad otium captivus coactus esset.

Descriptio plantae aliquid habet ambigui. Cum enim post renatas literas, unanimi doctorum virorum consensu, *Gentiana lutea* pro Dioscoridis planta venditata fuerit; offendimur protinus comparatione foliorum cum foliis iuglandis, cuius loco Plinius folia fraxini ponit.⁹⁵ Multo satius fuisset, plantaginis folia sola comparare; namque iis similia sunt folia omnium earum gentianarum, quae officinales dici possunt. Dein nec rubicundum colorem in foliis animadvertimus, sed potius flavescens. In *Gent. asclepiadeae* caule foliisque utique rubedinem quamdam obviam habemus. Folia vero minute fissa in medio, maxime in summo caule, sine dubio sunt flores, quorum verticilli pedicellati quodvis geniculum ambeunt. Capsula Gentianarum est compressa, bivalvis, adeoque latiusculus fractus cum sphondylis conferri potest: τὸ ἀχρῶδες vero ad semina minuta, fere acerosa reducendum est. Hinc potius sic legendum: καρπὸν δὲ ἔχων ἐν κάλυξι πλατύν, κοῦφον, πρὸς τὸν τοῦ σφονδυλίου, τὰ σπέρματα δὲ ἀχρῶδη. Sed codicum auctoritas deest. Cum Plinius *lactucae* magnitudinem foliis apponat, ipse etiam Serapion *lactucae* folia comparet, necesse est, in textu antiquissimo *Θριδάκος* aut *Θριδακίνης μέγεθος* lectum fuerit.

Loca natalia vere indicantur. *Gentiana* enim lutea, purpurea ac punctata in montium alpinorum iugis et quidem locis eorum udis crescunt.

Radicem odoris expertem falso declarat Plinius, cum omnino odora sit.

94) Liv. 40. 42. 44, 30. 45, 43.

95) Lib. 25, 54.

Cap. IV. *Aristolochiae* tres species ad hunc usque diem antiqua nomina servarunt: *rotunda* nimirum, *longa* et *Clematidis*. At vero in *A. rotundae* descriptione haeremus, cum flores albi, labellum vero solum rubrum dicantur. Suspicio, aliam subesse speciem, quam iam Clusius⁹⁶ *Aristolochiae rotundae* alterius nomine indicavit, Linnaeus varietatem habuit: Fontanesius vero *A. luteam*⁹⁷, Kitaibelius *pallidam*⁹⁸ dixit. Flores eius sunt albidii, flavescentes, aut luteoli, labello interne atro-rubente. Obvia est per Graeciam, Italiam et Pannoniam.

Simili modo haesitamus in *A. longa*. Linnaeana enim species habet flores herbaceos, haud purpureos⁹⁹, unde ad aliam speciem, *A. creticam* Lam., consilium transferendum. Haec enim flore grandi atro-purpureo insignis¹⁰⁰ est. Folia et *A. longae* et huius cordata, haudquaquam ἐπιμηκέστερα τῆς στρογγύλης dicenda. Flores relinquunt in utraque fructum pyriformem, angulato-striatum in *A. cretica*, cuius flos etiam graveolentior est, quam *A. longae*.

Mallem cum Anguillara tertiae *Aristolochiae*, *Clematidis*, folia asaro similia dicere, sed obstant interpretes omnes. Florum color solus esse videtur, cur rutae similis dicatur: est enim herbaceus, nec ullam formae similitudinem habet.

Nomen aegyptium *Aristolochiae* σιφοέφ a Rossio vertitur: *serpentes abigens*.¹

Cap. V. *Glycyrrhiza* est sine dubio *glandulifera* Kit., quae per omnem Asiam mediam provenit. Namque et folia tactu glutinosa et fructus asperi id probant. Eadem iam in Theophrasto² nomine σκυθικῆς ῥίζης περὶ τὴν Μαίωτιν occurrit. Iterum florum color solus hyacinthi similitudinem revocat: quoad formam, nulla est.

Cap. VI. In cognominibus Centaurii maioris est πελεθρόνιον, loco πλεκτρονιάς, legendum. Πελεθρόνιος enim

96) Hist. pl. 2. p. 70.

97) Choix de plantes, tab. 8.]

98) Plant. rar. hungar. 3. t. 240.

99) Nicand. ther. v. 511. ἀνθεα δ' ὑόλινφ λερεύθεται.

100) Desfont. choix de plantes, tab. 7.

1) Etym. aeg. p. 207.

2) Hist. pl. 9, 13.

apud Hesychium ὁ Χείρων, ἀπὸ τοῦ πελεθρόνου, ἐν ᾧ ἐγράφη. Et Scholiastes Nicandri³: Πελεθρόνιον δὲ τόπος ἐστὶ τοῦ Πηλίου ἀνθώδης· διὸ καὶ οὕτω καλεῖται ἀπὸ τοῦ πέλειν ἐκεῖσε τὰ ἄνθη· θρόνα γὰρ τὰ ἄνθη λέγεται. Ipso autem Nicander de hac nostra planta canens:

— — ἡ δ' ὑπὲρ αἴης
ῥίζα καὶ οὐ βυθόωσα Πελεθρόνιον ῥάπος ἴσχει.⁴

Planta ipsa est *Centaurea Centaurium* L., quam Matthiolus iconc illustravit, in monte Gargano Apuliae inventam. Ex alpibus Penninis meam habeo, et miror, ad hunc usque diem nec in Peloponneso, nec circa Smyrnam repertam fuisse.

Iam vero dubium nascitur, comparato Nicandri loco mox citato, ubi aurei flores dicuntur: unde efficitur, aliam Nicandri ac Dioscoridis plantam fuisse. Sitne Nicandri planta *Centaurea Centauroides* L., flore luteo, quam Sibthorpius in Peloponneso invenit, quaeritur.

Succum radices rubrum noster, αἱματώδη Theophrastus pronunciat.⁵

Cap. VII. De Centaurio minori, *Erythraea* scilicet *Centaurio* Pers., nulla exstitit unquam dubitatio, cum iam ante Brunfelsium Io. Iac. de Manliis de Bosco saeculo decimo quinto eam plantam bene agnoverit.⁶

Cap. VIII. Chamaeleon albus, planta acaulis, e medio capitulum promens echino marino simile, floribus purpurascentibus, cuius radix viscum quoddam exsudat, quo et pro mastiche mulieres utuntur, aliud esse nequit, quam *Acarna gummiifera* Willd. (*Atractylis* L.), in litoribus maris mediterranei satis vulgaris. Cognomen ἱζία ἱξίνην Theophrasti⁷ in memoriam revocat, quae ἀπὸ τῆς ῥίζης σπερματικὸν ἄκανον ἔχει, ὥσπερ μῆλον, εὖ μάλα ἐπιχε-

3) Ther. v. 440.

4) Ib. v. 505.

5) Hist. plant. 9. 1. secundum Schneideri emendationem.

6) Luminare maius f. 72. b. Venet. 1496. fol.

7) Hist. pl. 6, 4. De albo chamaeleone Nicand. ther. v. 661.

Τὸν δ' ἕτερον δῆεις αἰεὶ πετάλοισιν ἀγανρόν·
μίση δ' ἐν κεφαλῇ φύεται πεδόεσσα, μολοβρή,
ῥίζα δ' ὑπαργήεσσα, μελιζωρος δὲ πύσσασθαι.

κρυμμένον ὑπὸ τῶν φύλλων. Οὗτος δ' ἐπὶ τοῦ ἄκρου φέρει τὸ δάκρυον εὐστομον, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἀκανθικὴ μαστίχη. Ad eandem speciem pertinere ἱξίνην Theophrasti, bene perspexit Anguillará, qui primus hanc plantam, quam in patria observarat, adumbravit. Lacrimam esse gustui gratam: condi etiam capitulum melle et saccharo, praesertim circa Urbinum.⁸ Postea et Honor. Bellus⁹ et Fab. Columna¹⁰ et P. Alpinus¹¹ uberius eam plantam illustrarunt. Nostra aetate et Tournefortius¹², et Cavanillesius, qui in Valentia¹³, et Fontanesius, qui in Numidia eam vidit¹⁴, diserte et de masticho, seu visco, et de eduli capitulo egerunt. Oliverius etiam usum eius liquoris mastichini testatur.¹⁵

Cap. IX. Inter cognomina Chamaeleonis nigri militant κυνόμαχον et κυνόξυλον, quia canes enecare dicitur¹⁶: κυνοξύλου loco Plinius κυνόζολος legit, et ita vocatum esse herbam propter odoris gravitatem autumat. Consentit, Rossio docente¹⁷, aegyptium cognomen dipsaci, qui et chamaeleon dicitur, σενιός, pro quo Apuleius rectius legit σεμμιός, *herba canina*. Aliud cognomen οὐλοφόρον exponitur a scholiaste Nicandri¹⁸, τὰ οὐλα βλάπτων, ἢ ὅλον φονευτικόν. Citat et Plinius id cognomen, quod additum esse tradit, quia herba iuencos anginae modo strangulet. At vero et codices quidam Pliniani οὐλόφυτον habent, quod exitiosam plantam denotat. Ὠκιμοειδές vocatur et Nicandro: dicit enim: ὠκιμοειδές ὁδῶδε: ergo ab odore ocimi aemulo ita vocatur. Aegyptium cognomen σοβέλ a virtute medica adversus lepram petitum esse, Rossius docet.¹⁹

Graphice describitur herba, ita ut generatim quidem cum Theophrasto congruat, qui totam plantam ὥσπερ σκιάδιον dicit. Recognovit eam primus Anguillara, in

8) Sempl. p. 157. 138.

10) Ecphras. 1. p. 12.

12) Iter gallic. 1. p. 15.

14) Flor. atlant. 2. p. 252.

15) Iter gallic. 2. p. 169. Cf. et Sieberi iter creticum, 1. p. 398.

16) Theophr. hist. 5, 12. Plin. 22, 21.

17) Etym. aeg. p. 190.

19) L. c. p. 202.

9) Ad Clus. hist. p. 301.

11) Exot. p. 125.

13) Icon. 5. p. 14. t. 228.

18) Alexiph. v. 280.

Samnio, Apulia et Sclavonia inventam.²⁰ Icone rudi adiecta meliorem exhibuit Matthiolus, cui ex Apulia miserat plantam Aloys. Maranta.²¹ Linnaeus nominavit *Carthamum corymbosum*. Ipse ante triginta annos in horto educavi bellam aspectu plantam, floribus numerosissimis corymbosis coeruleis et purpurascentibus. Maiorem spithama non vidi. Sibthorpius in campis aridis clivosisque et maritimis Graeciae Archipelagique frequentem invenit.²²

Quod Tragus Carlinam vulgarem²³, Fuchsius Echinopa sphaerocephalum²⁴, et maiore hic probabilitate dixerit chamaeleonem nigrum, non miremur, cum ista aetate plantae australes minus cognitae essent.

Cap. X. Cum Crocodilium nusquam plenius describatur, cognitione certa omnino caremus. Instauratorum igitur ingens fuit dissensus, Carlinam vulgarem aliis²⁵, Echinopa sphaerocephalum aliis²⁶, nonnullis etiam *Eryngium maritimum*²⁷ hoc nomine insignientibus. Cum Plinius nasci in sabuletis tradat²⁸, legisse videtur ἐν τόποις ἀμμώδεσι loco δρυμώδεσι: qua lectione, tanquam veriori, ut et odore radicis amplae fretus, probabilem suam sententiam Caesalpinus protulit. Accedit coeruleus capitulorum color, qui tamen in Echinope, quanquam debilis, etiam adest, et ipsum spurium additamentum de semine duplici rotundo, scutiformi. Eryngii maritimi radix etiam a recentioribus celebratur adversus lienis iocinorisque infarctus et ad refocillandas vires, cui usui in Anglia saccharo condita aptior redditur.²⁹

Cap. XI. Dipsacus, sitibundus, nomen a contrario accepit, quoniam, collecta roris pluviaeque aqua in cucullis, quos folia circa caulem formant, sitim abigere videtur. Hinc et labrum et lavacrum et concha Veneris

20) Sempl. p. 139.

21) Comment. p. 491.

22) Hist. f. 322.

23) Dalech. p. 1575.

24) Hist. stirp. p. 822.

25) Lib. 27, 41.

26) Lobel. adv. p. 363.

27) Obs. p. 481.

28) Parkinson theatr. p. 988.

29) Engl. bot. 718.

20) Flor. graec. 2. p. 161.

21) Hist. stirp. p. 822.

22) Lobel. adv. p. 363. Obs. p. 481.

23) Lib. 27, 41.

24) Parkinson theatr. p. 988.

25) Engl. bot. 718.

appellabatur. Ob spinosam indolem chamaeleon et crocodilium dictum fuit. De aegyptio nomine iam supra c. 9. sermonem habui.

Descriptio egregia est. *Dipsacus* est *fullonum* vel *sylvestris*, quam Gallidragae Xenocratis nomine tractat Plinius.³⁰ Vermiculi, quos praeter Ruellium et alii in medulla capituli invenerunt, sunt larvae curculionis, quae variarum plantarum caules forare consuescunt.

Cap. XII. Spinam albam Fuchsius³¹ et Dodonaeus *Silybum marianum* Gärtn. crediderunt, at folia non sunt angustiora, quam Acarnae gummiferae, nec hirsuta: nec minusculum est capitulum florum, sed amplum. Anguillara³² *Echinopa* supponit, quem in Creta inventum Lamarckius dixit *lanuginosum*; sed flores sunt, ipsæ Anguillara fatente, azurei, cum spina alba purpureos gerat. Caesalpinus³³ describit *Cirsium eriophorum* Scop., quod tamen amplissimis capitulis lanatis differt. Tragus, fluctuans inter varias plantas, tandem pedem figit in *Onopordo Acanthio*.³⁴ Ut alios silentio praeteream, Sibthorpius dubie *Cirsium Acarnam* Cand. subesse coniicit³⁵, quanquam alio loco simili dubitatione *Echinopa lanuginosum* designet.³⁶ Equidem in *Cirsio Acarna* libentius acquieverim, si modo spinarum flavidarum, quibus folia obsessa sunt, mentio fieret.

Cap. XIII. De spina arabica invenienda plerique desperarunt, cum sola similitudo cum spina alba nos ducere nequeat. *Onopordon arabicum* esse, quis probare auderet? Matthiolus vult, hanc esse plantam, quam Mauritanii (Arabes) Suchaha appellant. Sed شوك quivis carduus, شوكة spinosus frutex vocatur.

Cap. XIV. Scolymus in Europa saltem australi vulgaris notitiae est. Theophrasto iam radix lacteo humore scatens ac edulis celebratur³⁷: edulis etiam herba a Numenio, qui αὐχμηρὴν σκόλυμον appellat.³⁸ Clusius utramque

30) Lib. 27, 62.

32) L. c. p. 143.

34) L. c. f. 324.

36) Ib. p. 201.

38) Athen. 9, 12.

31) Hist. stirp. p. 55. 56.

33) Lib. 13. c. 40.

35) Flor. graec. 2. p. 151.

37) Hist. pl. 6, 4. 9, 12.

et radicem et herbam iuniorē a Salmanticae incolis comēdi testatur³⁹: delineat autem et *Scolymum maculatum* et *hispanicum* L. Et in Graecia esse gratum edulium, σκολύμβρου et ἀσκολύμβρου nomine, testantur Belonius⁴⁰ et Sibthorpius.⁴¹

Nomen graecum aegyptiae esse originis, ubi σκόλμης aculeatus dicatur, perhibet Rossius⁴², neglecto, quod hic dicitur χνουῖς, aegyptio cognomine.

Cap. XV. Duplici et plane diverso modo patres rei herbariae de Poterio coniectarunt. Matthiolus⁴³ enim et Clusius⁴⁴ *Astragali* speciem produxerunt, quae quivis ob spinarum abundantiam, ob lanuginem spissam, qua ramuli obsidentur, et propter gummosum etiam liquorem e radice manantem facillime pro ποτηρίῳ Dioscoridis habuerit. Est autem *Astragalus Poterium* Pall., quem Linnaeus varietatem Tragacanthae censuit. Alteram opinionem defendere studuerunt Pena et Lobelius⁴⁵: esse scilicet *Poterium*, quod *spinosum* Linnaeus dixit. Haec quidem opinio etiam mihi placuit, cum textum ederem, quia Astragalum illud nondum comparaveram. Iam vero, cum praesertim tomentum illud lanuginosum et radiceis gummi etiam atque etiam considero, cum lego, tomentum illud fomitis loco etiam hodie in Graecia inservire⁴⁶, non possum quin ad Clusii Matthiolique sententiam accedam. Poterium enim spinosum est στοιβή Theophrasti⁴⁷ et Dioscoridis, quae et hodie στεβίδα⁴⁸ et ἀστοιβή⁴⁹ dicitur. In Asia minore vocatam suo aetate κολυμβάδα, et propter aromaticas vires ad vina condienda adhibitam fuisse, testatur Galenus.⁵⁰ Si ad Astragali speciem eam referendum est Poterium, vindicari etiam lectio vulgaris ἄνθη λευκά potest: is enim est color florum. Uterque frutex amat colles arenosos, non aquosos, ut Plinii lectio falsa vult.

39) Hist. 2. p. 153.

40) Obs. 1, 18. p. 24.

41) Flor. graec. 2. p. 147. Walpole p. 245.

42) L. c. p. 200.

43) Comm. p. 498.

44) Hist. 1. p. 108.

45) Advers. p. 377. Obs. p. 491.

46) Tournefort iter gall. I. p. 61.

47) Hist. pl. 1, 10.

48) Honor. Belli ad. Clus. p. 303.

49) Sibthorp. fl. graec. 1. p. 238.

50) De antid. 1. p. 18.

Cap. XVI. *Acanthium* Dioscoridis est vel *Onopordon Acanthium* vel *O. illyricum*, sicut Sibthorpius etiam interpretatur. Lanuginem posse depecti et coadunatam bombycinam fieri, probabilius est, quam Plinii traditio, vestes ea bombycinis similes in oriente texi.⁵¹

Cap. XVII. *Ἀκανθα* Dioscoridis dicitur a Nicandro *ἄκανθος ἀλθήεις*.⁵² Virgiliine mollis acanthus, et „flexi vimen acanthi“⁵³ idem sit, qui et Theocrito *ὑγρὸς ἄκανθος*⁵⁴ et Plinio inniori acanthus mollis et, paene dixerim, liquidus nuncupatur⁵⁵, dubitandum. Protulit quidem Rauwolfius acanthum in Libano inventum⁵⁶, quem Dioscoridis et ipse et Gronovius et Linnaeus dixerunt: sed folia integerrima margine spinosa pinxit, cum Dioscorides *ἔσχι-σμένα ὡς τὰ τοῦ εὐζώμου* dicat, de spinoso autem ambitu taceat. Neque quisquam posterorum Rauwolfii plantam recognovit. *Acanthum* interea *mollem* habeamus, *mollem* et liquidum dictum, dum cum *Acantho* spinoso comparatur. Etenim bracteae concavae, foliaceae, dentato-spinosae, e quibus flores albi prodeunt, *κυτάρια ἄκανθώδεια* dicuntur.

Ἀκάνθην ἀγρίαν Sibthorpius contendit esse *Silybum syriacum* Gaertn., quod et a Graecis *ἀγριοάγκαθι* vocetur, et copiose in omnibus Archipelagi insulis occurrat.⁵⁷ At, si scolymo simile vocatur et brevior est statura, assensum cohibeo, cum *Silybum* illud, quod probe cognosco, bicubitalis sit aut orgyalis altitudinis. *Cirsium* potius *stellatum* All. esse videtur, quod omnino cum *Scolymo* conferendum, multo brevius est.

Superest, ut de *παιτέρωτι*, cognomine *Acanthi* hortensis, disseramus. Vocabatur autem in antiqua Graecia, quicquid aspectu pueri teneri colorem lacteo-roseum referret, *παιτέρως*, quasi *παῖς ἐράσιμος*. Ita praeter gratissimum acanthum et arbuscula in atrio templi Veneris apud Sicyonios culta *παιτέρως* dicebatur, quam nusquam

51) Lib. 23, 66.

52) Ther. v. 645.

53) Ecl. 8, 45. Georg. 4, 122. 54) Id. 1, 56.

55) Epist. 5, 6.

56) Iter german. 4. n. 285.

57) Fl. graec. 2. p. 154.

alibi in Graecia visam testatur Pausanias.⁵⁸ Folia habuisse minora Esculi (φηγού), maiora Ilicis (πρίνου), quorum forma quercina, facies alterutra albida, sicut in Populo alba, esset. *Quercus* sine dubio fuit, et quidem vel *gramuntia* L., vel *Ballota* Desf.: haec praesertim glandibus esu gratis insignis, quam Sicyonii forte ex Hispania aut Mauritania advexerunt. Cerefolium etiam paederota nominatum fuisse, Plinius tradit.⁵⁹ Idem opalum gemmam, propter eximiam gratiam laevoremque corpori puerili similem⁶⁰, et aliam gemmam, candidarum ducem.⁶¹ Hunc ad sigilla annulis includenda adhibitam fuisse, patet ex Hesychio, qui σφραγίδος ὄνομα, παιδέρωσ appellat. Sed idem etiam ἀλείμματος ἢ μύρου εἶδος eodem nomine insignitum fuisse testatur. Hinc meretricum artificia ad pallorem faciei emendandum Alexis apud Athenaeum⁶² describit:

Λευκόχρως λίαν τις ἐστι; παιδέρωτ' ἐντρίβεται.

Et Demetrius Poliorcetes capillos rufos arte reddidisse et faciem παιδέρωτι fucasse fertur.⁶³ Unde facile Salmasio largior, unguento usos fuisse Graecos, anchusae radice vel fuco marino imbuto, quo faciei pallidae ruborem conciliarent iuvenilem aut puerilem.

Cap. XVIII. Ἀωνίς, quam et ὄρωνίδα vocabant, antiquitus αἰγινύρου nomine appellatam fuisse, patet ex iis, quae Anguillara e Crateva citat.⁶⁴ Proinde et αἰγινύρος Theophrasti, cuius spinis utebantur veteres ad caprificandas ficos⁶⁵, cuiusque flores ἱκανῶς ἐρυθροί dicuntur⁶⁶, eadem est planta. Et Dodonaeus⁶⁷ et Lobelius⁶⁸ eandem recognoverunt: est *Ononis antiquorum* L., nostrae spinosae simillima, nisi quod g. abrior sit magisque spinosa. Testimonia autem fide digna non desunt, et nostram Ono-

58) Lib. 2. c. 10.

59) Lib. 19, 54.

60) Lib. 37, 22.

61) Lib. 37, 46.

62) Lib. 13. c. 23.

63) Aelian. var. hist. 9, 9.

64) Sempl. p. 145.

65) Hist. pl. 2, 8.

66) Schol. Aristoph. ran. v. 810.

67) Hist. p. 743.

68) Il. 2. p. 28.

nidem ad lotium promovendum et calculosos affectus mitigandos profuisse.⁶⁹

Cap. XIX. Ut *λευκακάνθην*, cuius meminit iam Theophrastus⁷⁰, interpretemur, nil adminiculi adest, nisi esse Cardui genus, radice tuberosa. Descripsit primus eam plantam in Etruria observatam Anguillara⁷¹, neque quidquam obest, quin *Cirsium tuberosum* All., in pratis pascuisque Germaniae vulgare, coniectemus.

Cap. XX. Tragacantham sudare o truncis *Astragali cretici* Lam., quem in Ida monte inventum Tournefortius egregie adumbravit⁷², hucusque exploratum habuimus. De ea Theophrastus: *Ταύτην δὲ πρότερον ὄντα μόνα ἐν Κρήτῃ φύεσθαι, νῦν δὲ παντὶ καὶ ἐν Ἀχαΐδι τῆς Πελοποννήσου καὶ ἄλλοι, καὶ τῆς Ἀσίας περὶ τὴν Μηδειαν.*⁷³ Et alio loco: *Ἐν Ἀχαΐᾳ δὲ ἦτε τραγάκανθα πολλή, καὶ αὐτὸν χείρων, ὥς οἴονται, τῆς κρητικῆς, ἀλλὰ καὶ τῇ ὥσει καλλίων.*⁷⁴ Manifestum igitur est Theophrasti testimonium, Tragacanthae gummi in Creta colligi. Adversatur vero Belonius, qui nusquam id produci in Ida monte asserit, quanquam duo eius plantae genera ibi crescant.⁷⁵ Cum Belonio consentiunt Oliverius et Sieberus, quorum hic ne vestigium quidem in omni Creta huius gummi ibi collecti invenire potuit.⁷⁶ His accedit Sibthorpii effatum, qui, quanquam laud inficietur, et Astragalum creticum, qui et in Ionia crescat, gummi illud fundere, veram tragacantham tamen fatetur in Achaia Peloponnesi, in Parnasso, ut et circa Thessalonicem, in Cypro denique generari, ac o Patris quotannis in Italiam transvehi.⁷⁷ Est autem peloponnesiaca alia *Astragali* species, quam *sempervirentem* Lamarckius, *aristatum* Heriterius appellavit, a cretico, cui admodum similis, differens foliis viridibus, licet pilosis, non incanis, pedunculis brevissimis et dentibus calycis subulatis, qui ovati in cre-

69) Berg. mat. med. p. 600.

70) Hist. pl. 6, 4. 71) Sempl. p. 147.

72) Iter gall. 1, 22. 73) Hist. pl. 9, 1.

74) Ib. c. 15. 75) Obs. 1. p. 25.

76) Reise nach Creta, 2. p. 78. 823.

77) Flor. graec. 2. p. 90.

tico sunt. Utrumque et affines, *A. Arnacantham* MB., *plumosum* W., *Poterium* Pall., *tumidum* W., *Pseudo-Tragacantham* Pall., *compactum* W., coram habeo, quorum nonnulli et in regionibus caucasicis crescunt, ut vere igitur Theophrastus Mediam patriam indicare potuerit. *A. aristatus* etiam in Gallia provinciali et in pyrenaeis montibus provenit.

Cap. XXI. Eryngii cognomen apud prophetas σιαιροτος transpositum esse e σιτέροα, *menses ciens, emmenagogum*, Rossius autumat.⁷⁸ Punicum nomen esse a στήλη, stupor, derivandum, Bochartus statuit.⁷⁹ Quod ut exponat, ad falso intellectum respicit Aristotelis locum⁸⁰: Τῶν δ' αἰγῶν ὅταν τις μιᾶς λάβηται τοῦ ἡρύγγου τὸ ἄκρον (ἔστι δὲ ὅλον θρίξ,) αἱ ἄλλαι ἐστᾶσιν ὥσπερ μεμωρωμέναι καὶ βλέπουσιν εἰς ἐκείνην. Id quidem Plinius⁸¹ recte interpretatur: „Villum de mento caprarum pendentem, quem aruncum (ex ἡρύγγω formata vox) vocant: hoc si quis apprehensam ex grege unam trahat, ceterae stupentes spectant.“ Quomodo intellexerit Theophrastus, qui, loco ἡρύγγου, ἡρυγγίου scribit⁸², non liquet. Male certe intellexerunt de planta ἡρυγγίῳ Plutarchus⁸³ et scholiastes Nicandri.⁸⁴ Hinc igitur autumat Bochartus, stuporem illum caprarum a Carthaginensibus perperam ad herbam ipsam traductum fuisse.

Hispanorum cognomen κέντουμ κάπιτα scribendum esse existimo: nam et Danis *Hundred hoved* planta dicitur.

Quaenam vero species *Eryngii* intelligatur, dictum haud proclive est. Etenim folia radicalia, cordata, integra, qualia hic indicantur, communia sunt *E. plano*, *tricuspidato* et *dichotomo* Desf., in Europa australi pariter obviis. Involucra longissima, rigida, pungentia, quae hinc notantur, adsunt in *E. dichotomo*, quod etiam colore capitulorum coeruleo est insigne. *E. plani* capitula sunt amethystina. *E. tricuspidati* primum albida, demum coerule-

78) Etym. aeg. p. 527.

79) Can. p. 755.

81) Lib. 8, 76.

83) Sympos. 7, 2.

80) Hist. anim. 9, 4.

82) Fragm. 15. p. 836.

84) Ther. v. 645.

scunt. Proinde tres eae species comprehensae in unam apparent. Radix earum aromatis aliquid spirat: folia germinantia asparagorum ad instar comeduntur, praesertim Eryngii maritimi.

Cap. XXII. *Ἀλόης* nomen syriacum mihi cum Salmasio⁸⁵ videtur. E Syria enim et Phoenicia primum in Graeciam apportata, *Ἀλῳαῖ* (*alwai*) a mercatoribus dicebatur⁸⁶; quae vox an in semitica radice *עלה*, *ascendere*, *evehi*, originem habeat, nescio, auguror tamen, cum planta brevi tempore satis procerâ fiat. Arabes vocant *صبر* (*saber*), optimam speciem *مقر* ab amaritudine, alteram *سولع*. Quodsi unquam in Andro insula provenerit, advectam fuisse a Phoenicibus autumo, sicut et in Cypro Sibthorpius invenit.⁸⁷ Quid quod Sieberus Agaven americanam, quasi spontaneam, certo introductam, in Ida monte frequentem vidit.⁸⁸

In Arabia autem sponte crescunt plures species, quae parem liquoris illius resinosi copiam largiuntur: 1) *Aloe* nimirum *arabica* Lam., foliis albo-maculatis, dentato-spinosis, spinis recurvatis fuscis, floribus flavis. 2) *A. socotrina* Cand., caule dichotomo frutescente, foliis glaucescentibus, margine confertim serrulatis, albo-spinosis. 3) *A. vulgaris* Cand., caule suffruticoso, foliis glaucis emaculatis sinuato-spinosis. Utriusque flores rubri, non albi sunt, ut Dioscorides scribit.

Cap. XXIII. *Ἀψινθίου παρωνομασία* triplex invenitur, vel, Stephano teste, ab oppido Thraciae *Ἀψίνθω*, vel a voce obsoleta *ψίνθος*, *τέρψις* Hesychio, vel denique, Phavorino et Suida testibus, *ἀπίνθιον* dictum, ὃ οὐκ ἂν τις πίνῃ διὰ πικρότητα.

Iam quaeritur, quaeenam species Artemisiae intelligenda sit, utrum *A. Absinthium*, an *A. pontica*. Utraque pariter vulgaris per Europam Asiamque mediam, differt tum laciniis foliorum illius oblongis obtusis, huius

85) Homon. hyl.iatr. p. 7.

86) Sic et in Ev. lo. 19, 39. *ἀλόη* syriace redditur.

87) Fl. graec. 1. p. 259. 88) Iter creticum, 1. p. 438. 439.

vero linearibus, tum odore illius ingrato, huius vero sub-aromatico; simili quoque sapore A. pontica praestat, cum A. Absinthium amarissimo (βαθυπικρῶ) gaudeat. Hinc et Galenus ponticam speciem et aromatica indole et astringente vi antecellere alias species docet.⁸⁹ Mihi igitur videtur, utramque speciem hic comprehendendi: namque insignis amaritudo Absinthii, vermibus aliisque animalculis inimica, eodem modo praedicatur, ac astringens indoles et aromatica.

Cap. XXIV. Absinthium marinum vocari et σέρικον, seu σερίκιον, Rossius ex aegyptiaca lingua ita exponit, ut ἐρίμφιον proprie scribendum esse doceat, quod absinthium marinum significet: elisq; autem μ, et mutata aspirata vocali in σ, sicut ὑπέρ in *super*, ὤς in *sus* transeant, natam esse eam appellationem.⁹⁰

Absinthium marinum, quod *Artemisia maritima* Linnaeus dixit, in Tauro Cappadociae copiosum esse, non mirum, siquidem ad lacus nostros salso mediterraneos etiam provenit. Est autem ingens lacus Tatta inter Galatiam, Cappadociam et magnam Phrygiam, et contigua huic regio usque ad Taurum. Ἡ μὲν οὖν Τάττα, inquit Strabo⁹¹, ἀλοπήγιόν ἐστιν αὐτοφύεξ: et Plinius saltem tattacum iuxta ac cappadocicum praedicat.⁹² Circa eum lacum salsum Artemisia maritima pariter crescere potuit ac circa Táp hosirin (Ταπόσειριν ab aliis scriptam), quae, Alexandriae vicina, inter stagna et maris oram sita erat.⁹³ Sed commutari etiam haec species facillime potuit cum similibus A. *orientali* Willd., quae in Armenia, et *inculta* Delil., quae in Aegypto crescit. Pecora autem Artemisiae variis speciebus pasci et pinguescere, nostra etiam experientia confirmatur.

Cap. XXV. Σαντόμιον esse veram lectionem, o Plinio patet et Serapione. Santonum enim regio in Aquitania super Garumniam fluvium erat.⁹⁴ Sic et Galenus

89) Meth. med. 11, 16. p. 789.

90) Etym. aeg. p. 192.

91) Lib. 12. p. 184.

92) Lib. 31, 41.

93) Strabo 17. p. 586.

94) Plin. 4, 35. Strabo lib. 4. p. 40.

σαπτόνικον, nunquam σαρδώνιον, cum absinthio comparat⁹⁵, nomine derivato ἀπὸ τῆς Σαντονείας χώρας. Quodsi autem Artemisias in Gallia spontaneas comparamus, nulla alia Absinthio similis est, quam *Art. palmata* Lam., quam in Gallia occidentali, ut et in Hispania, provenire persuasum habemus.⁹⁶ Eam, e Santonum agro acceptam, primus, admodum rudi iconē, nomine Xantonici vulgaris illustravit Lobelius⁹⁷, cum antea nonnulli, Ruellio dace, Artemisiam ponticam pro Santonico haberent.⁹⁸ Linnaei *Art. santonicam*, in Tataria crescentem et Persia boreali, veteribus cognitam fuisse, vix credibile est.

Cap. XXVI. Ἀβροτόνου nomen scholiastes Nicandri διὰ τὸ πρὸς ἄψιν ἄβρὸν καὶ ἀπαλὸν φαίνεται expōnit. Duo autem genera hic enumerantur: femina arborescens, albida, foliis minutim incisis, corymbis aureis, et mas sarmentosum, gracilibus ramulis, sicut absinthium. De illo, abrotano femina, controversia fuit patrum rei herbariae. Fuchsius videtur *Art. ponticam* pro ea habere⁹⁹; Dodonaeps *Art. arborescentem* L.¹⁰⁰; Matthiolus¹ et Clusius² *Santolinae* varias species, *Chamaecyparissum* praeprimis et *squarrosam* W., pro ea planta venditarunt. Equidem, quanquam Anguillaram habeam adversarium³, ultimae accedo sententiae, quia plura stant pro hac planta argumenta, quam pro A. arborescente. Corymbi enim aurei, folia minutim incisa, et fragrantia plantae praedicari in *Santolina* vel maxime possunt.⁴

Abrotanum mas ab omnibus fere interpretibus pro nostra habetur *Art. Abrotano*, quanquam similitudo cum Absinthio haud conspicua sit, foliorum nimirum glabrorum laciniis filiformi-setaceis. In Asia tamen minore provenire, certum est.⁵ Non sine veritatis quadam specie Anguillara plantam, cuius semina ex Arabum aevo con-

95) De fac. simpl. 6. p. 804.

96) Cand. flor. gall. 4. 196. Lapeyr. fl. pyren. p. 604.

97) Observ. p. 436. 437.

98) Caesalp. 12, 4.

99) Hist. stirp. p. 7.

100) Hist. stirp. p. 21.

1) Comment. p. 613.

2) Hist. 1. p. 341.

3) Sempl. p. 166.

4) Cf. Caesalp. 12, 7.

5) Caesalp. 12, 6.

tra lumbricos adhibita fuerunt, quamque Linnaeus Art. *iudaicam* nominavit, huc quadrare contendit.⁶ Absinthio enim multo similior est: provenire autem scimus in Aegypto, Syria, Numidia, Arabia et Persia australi. Esse אָפְרִיזִי Ebraeorum suspicamur, testimonio etiam veterum paraphrastarum freti, quamvis LXX. ubique aliter interpretentur.⁷ *Schiha* (شحية) Arabum, cuius semina anthelminthica ab Avicenna celebrantur⁸, hanc esse plantam, Flauwolfius quoque probavit.⁹ Quodsi vero haec planta Abrotanum mas Dioscoridis fuerit, cur anthelminthicae eius virtutis haud plane meminit?

Cap. XXVII. Hyssopi et nomen et notitia ex Aegypto proficiscuntur. Siquidem prima eius sit mentio, cum Ebraei pascha ante exitum ex Aegypto celebrarent. Itaque et ebraicum nomen חִיִּשְׁבִּי et graecum ὑσσώπος aegyptiacae originis esse videntur, quamvis Jablonskius id explicare nequiverit.¹⁰

Quaenam sit planta, in contentionem venit, dum in Dioscoride certe nullum indicium in hoc capite saltem invenimus. Sed mox, cum organum describit, folia hyssopi foliis similia facit, umbellam vero haud rotatam esse dicit, quasi innuere velit, talem esse hyssopi inflorescendi modum. Confirmatur id capite de chrysocoma, ubi noster: ἔχον κόμην κορυμβοειδῆ, ὁμοίαν ὑσσώπῳ. Accedit, et Cratevam¹¹ et scholiasten Nicandri¹² plantam maioranæ (σαμψύχῳ) similem pronunciare. Cum eadem maiorana et زوفا (*sufa*) suum comparat Isaac Ebn Amram, moni, ut videtur, saeculi scriptor, cum iam a Serapione et Mesue seniori citetur. Nasci in montibus domus sanctae (Hierosolymorum): per terram spargi ramis pulverulentis, foliis viridibus, sed postea citrinis, suaveolentibus.¹³ Denique ex antiquo codice vindobonensi Dodonaeus iam ico-

6) L. c. p. 167.

7) Cels. hierob. 1. p. 482.

8) Ed. arab. p. 256.

9) Iter germ. 4. n. 456. App. ad Dalech. p. 86.

10) Opusc. 1. p. 367.

11) Apud Anguill. p. 196.

12) Ther. v. 376.

13) Serap. c. 270. Bochart. hieroz. 1. p. 588.

nem mutuatam exhibuit, quae nullo modo cum Hyssopo nostrate, multo magis cum Origani specie congruit.¹⁴

Nisi nimiae temeritatis suspicionem praebere vidcar, *Origanum aegyptiacum* in Aegypto, *syriacum* dein, satis simile, in Palaestina ab Ebracis adhibitum: posterius etiam ab Isaaco Arabe descriptum; *Origanum* denique *smyrnaeum* a Dioscoride intellectum dicerem. Utrumque posterius enim praesertim spicis congestis umbellato-fastigiatis, foliisque ovatis, Maioranae simillimis, conspicuum est. Quam saepe autem nos recentiorum Graecorum appellationibus decipi possimus, patet e nomine ὑσσώπον, quod, Sibthorpio teste¹⁵, et Satureiae graecae et iulianae tribuunt, quae nullo modo cum Hyssopo Dioscoridis congruunt.

Lobelius iam nomine Hyssopi Graecorum legitimi Origani speciem promulgavit, quae nescio an eadem cum *O. Onitide*, sicula planta, sit.¹⁶

Fab. Columna habet *Teucrium Pseudhyssopum* Schreb.¹⁷

Hyssopi autem nostratis, in Gallia Australi et Italia spontanei, neque in Graecia, Syria, aut Aegypto obvii, vestigium in Mesue iuniori quaerunt, qui *Sufa* suo folia حاشا (*lhascha*) largitur: quae vox cum thymum denotet, medii aevi scriptores italicam gallicamque plantam eo nomine insignierunt. Primam iconem exhibuit Tragus.¹⁸

Sibthorpii coniectionem, ὑσσώπον ὀρεινὴν Dioscoridis esse *Thymbra spicata* L., applausu haud dignam iudico, quia a sola similitudine eius fruticis lignosi cum Hyssopo nostrate petita esse videtur. *Thymbra verticillata* L. pari iure sic dixerat Dalechampius.^{19a}

Cap. XXVIII. Stoechadis nomen derivatur ab insulis Stoechadibus, quae e regione Massiliae sitae sunt, iam Hières dictae.^{19b} *Γαλατίαν* autem in textum recepimus, loco *Γαλλίας*, quod codd. C. et X. habent, quia et Strabo, civis Dioscoridis et tempore aequalis, Gallos ubique dicit

14) Hist. stirp. p. 283.

15) Flor. graec. 1. p. 396. 397.

16) Obs. p. 264.

17) Ecphras. p. 67.

18) Herb. f. 18.

19a) Hist. pl. 934.

19b) Strabo 4. p. 24.

Γαλάτας, et portus habet *γαλατικούς*, et nomen Celtarum, qui Narbonitini incolant, διὰ τὴν ἐπιφάνειαν, dein ad omnes *Γαλάτας* transiisse²⁰, unde et terram ipsam *Κελτικήν* nominat. Galatia asiatica appellationem ab ipsa gente celtica sortita est, quae, cum diu longisque erroribus vagata, ab Attalicis regibus eam terram accepit, quae Gallograecia postmodum et Galatia dicta est.²¹ Hinc *Γαλατίαν τῆς Ἀσίας*, et *τῆς Εὐρώπης*, seu ut noster c. 25. loquitur, κατὰ τὰς Ἄλπεις, semper distinxerunt Graeci scriptores eius aevi. Deinde vero *Γαλλίας* nomen a Romanis didicerunt.

Planta, de qua sermo est, *Lavandula Stoechas* nobis dicitur, a Fuchsio, ni fallor, primo illustrata.²²

Cap. XXIX. Origanum heracleoticum Cunilam gallinaceam Plinius²³, gallicam Apuleius²⁴ vocat. Matthiolus id primum recognitum illustravit²⁵, quod et Linnaeus antiquo nomine *Origani heracleotici* accepit. Spicae terminales longae, pedunculatae, laxo imbricatae videntur id exponere, quod *σχιάδιον ὡςπερ διηρημένον* dicitur. Nec dissentit Sibthorpius, qui id in Graeciae montosis siccis laud rarum vidit.²⁶

Cap. XXX. Si Onitis Origano similis foliis albidioribus, corymbisque cohaerentibus sibique incumbantibus distinguitur, est vel O. *Onites*, quod foliis subtoментosis ac spicis aggregatis praeditum est, vel O. *creticum*, quod multo magis fasciculatas oblongasque habet spicas, cuius folia, quanquam laud albescant, hirsutiuscula tamen et canescentia sunt. Illud Matthiolus nomine Origani III, Onitis, folio subrotundo pictum exhibuit²⁷: illud etiam Sibthorpius vindicat.²⁸ Hoc vero tuetur Tournefortius²⁹, neque possum quin huic astipuler. Utramque autem speciem, Oniten e Sicilia, creticum e Creta ipsa acceptum, probe cognosco.³⁰

²⁰) Ib. p. 37.

²¹) Strabo lib. 12. p. 175. 176.

²²) Hist. stirp. p. 778.

²³) Lib. 20, 62.

²⁴) C. 122.

²⁵) Comment. p. 519.

²⁶) Flor. graec. 1. p. 413.

²⁷) L. c.

²⁸) L. c.

²⁹) Instit. p. 199.

³⁰) Ὀρίγανος λευκὴ et μελαίνη Theophrasti (hist. 6, 2.) magnopere dubiae sunt. Cum haec dicatur ἀκαρπός, in mentem venit

Cap. XXXI. *Origanum sylvestre*, foliis origani, floribus albis umbellatis, dixerat Nicander πανάκτιον κονίλην³¹, ubi scholiastes Petrichi testimonio suffultus, ab inventore Conilo nomen obtinuisse plantam affirmat, et o Diocle alia cognomina ἡράκλειον, ὀρείανον et πανακίδα citat. Alio loco³² ἔγχυα folia κονίλη tribuntur, quae lectio si vera, folia lanata designat; sed scholiastes legit ἔγχλωα, et tamen φύλλα αὔχμηρα, quasi somniabundus, interpretatur. Neglecta hac expositione, subsistamus in priore lectione, quae congrua Dioscoridi est. Hinc igitur vereor, ut recte iudicarint instauratores rei herbariae, Brunfelsius inprimis et Valer. Cordus, dum *Origanum vulgare* Dioscoridis ἀγριορίανον esse existimant. Multo probabilior sententia Gerardi³³, qui *Origanum sylvestre album* constituit, varietatem vulgaris, quae bracteis calycibusque decoloribus, floribusque albis, foliis etiam incanis differt.³⁴

Cap. XXXII. *Tragoriganus* duplex est, alter latifolius valde, glutinosus, alter gracilibus ramis foliisque angustis. Illum origano aut serpyllo sylvestri similem habet auctor. Fruticulus valde aut satis glutinosus nullus obvius est, nisi *Stachys glutinosa* L.³⁵ *Thymum Mastichinam* L. habet Clusius.³⁶ Alterum *Tragoriganum* omnino *Thymus Tragoriganum* L. esse videtur.³⁷

Nomen τραγορίανον dictum esse, quod hirci illud pascentes lascivi evadant, scholiastes Nicandri tradit.³⁸

Origanum Maru varietas, quae apud nos sine partibus fructificationis occurrit. *Origanum* albi nomine venire apud Graecos eam plantam, quam Dioscorides hyssopum cilicium vocavit, Anguillara auctor est. (Sempl. p. 91.) Fuit igitur *Origanum* vel *styrnaeum* vel *heracleoticum*, cuius acerrimam speciem ex Arcadia habebant. (Athen. 2, 77.) *Tenedium* *origanum* tamen etiam alio loco laudatur. (Ib. 1, 50.) Salsamentis gratiam addere dicebatur. (Ib. 2, 77.) Quin ipsae mulierculae sibi et amasiis strata ex origano suaveolente parare consueverant. (Aristoph. eccles. 1022.)

31) Ther. v. 626.

32) Ib. v. 762.

33) Herb. p. 626.

34) Crantz stirp. austr. p. 283.

35) Zanoni istoria p. 119. t. 81. Wheelerus in Parnasso invenit (iter p. 350.)

36) Hist. 1. p. 555.

37) Alpin. de plant. exot. t. 78.

38) Alexiph. v. 308.

Cap. XXXIII. *Pulegium* est vulgaris notitiae, *Mentha Pulegium*, per omnem Europam temperatam vulgaris. Herba acris est, oleo aethereo acerrimo praegnans, unde cuti applicita arrodit partes, rubefacit et immunda ulcera purgat. Emmenagogum tutum crediderunt etiam recentiores.³⁹

XXXIV. De dictamno Dioscoridis cretico nunquam exstitit controversia, quanquam floribus fructibusque cārere perperam statuatur. Optime Virgilius:⁴⁰

Dictamnū genitrix Cretaea carpsit ab Ida,
puberibus caulem foliis, et flore comantem
purpureo; non illa feris incognita capris
gramina, cum tergo volucres haestare sagittae.

Est *Origanum Dictamnus* L., cuius iconem fere primam Dodonaeus exhibuit.⁴¹

Idem etiam recognovit *ψευδοδίκταμνον*, *Marrubium Pseudodictamnū* L., quod non solum in Creta, sed in omni Graecia satis frequens est.

Tertium, foliis *σιουμβρόλου* aemulis, et cuius flores *ὀριγάνου ἄγριου* speciem prae se ferre dicuntur, Pona primus declaravit *Marrubium acetabulosum* L.⁴², non Cretae soli proprium, ut Sibthorpius vult, sed et in insulis maris aegei et in Palaestina a Sieberio inventum. Haec tamen in floribus nigricantibus, origani sylvestris flores referentibus: multo magis haereo in odore suavissimo, quem praecipue ducem eligo, ut *Thymum Mastichinam* L., in Hispania non solum, sed in omni etiam Graecia obvium⁴³, esse hunc dictamnū tertium coniiciam.

Cap. XXXV. Salviae cognomen aegyptium *ἀρουαί* esse legendum, quod salutiferum interpretatur, perhibet Rossius.⁴⁴ Quenam salviae species intelligatur, potest omnino ambigi. Vero tamen est haud absimile, *Salviam* nostram *officinalem*, quae in asperis omnis Graeciae locis provenit, hac appellatione comprehendi.

39) Haller stirp. helv. n. 221.

40) Aen. 12, 412.

41) L. c. p. 281.

42) Mont. bald. p. 10.

43) Flor. graec. 1. p. 423.

44) Etym. aeg. p. 12.

Cap. XXXVI. *Mentha sativa* (ῥόδονιον Graecis, نعناع (nānā) Arabibus) vulgaris est notitiae. Nec *Mentha sylvestris*, quam Romani menthastrum vocarunt, controversa unquam fuit. Primus eam delineavit Tragus.⁴⁵

Cap. XXXVII. Eo magis in contentione positae sunt Calaminthae, quarum tres species succincte, ut solet, enumerat auctor. Primam montanam, foliis ocimi similibus, sed albidis, Lobelius existimavit invenisse, cum Calaminthae alterius incanae nomine divulgaret.⁴⁶ Est mihi *Thymus Barrelieri*, quem Linnaeus Melissam creticam vocarat. Barrelierus enim Calaminthae, pulegii odore, eam delineavit.⁴⁷ In Graecia, Sicilia et Gallia australi eam provenire exploratum habemus. Alteram, pulegii odore, et Matthioli et plerique seriores pro *Thymo Nepeta* Scop. habent, nullo, praeter odorem, indicio. Ut tertiam vero divinarent, longum est, hallucinationes instauratorum narrare: nuperrimus scrutator Sibthorpius in *Melissa* a se vocata *altissima* substitit, quod nec affirmare auserim, nec negare, cum omnia nos deficiant indicia.

Cap. XXXVIII. Thymum Dioscoridis legitimum, quem Brunfelsius, Tragus ac Fuchsius pro *Thymo vulgari* habuerant, Matthiolus primus in *Thymo cretico* Brot. (*Satureia capitata* L.) recognovisse videtur.⁴⁸ Est frutex elegans, ramis lignosis albidis rigidulis, foliis fasciculatis lineari-lanceolatis glabris patentibus, capitulis terminalibus arcte imbricatis, bracteis oblongis coloratis ciliatis, floribus purpureis. A Lusitania inde ad Palaestinam in oris maris mediterranei omnibus reperitur. In Hymetto, Atticae monte, abundans, apibus gratissimus, παράσημα τῶν Ἀθηναίων sistebat θυμόν ὑμῆτιον cum ἰσχάσι.⁴⁹ Et nostris temporibus laudationes mellis aromatici ex Hymetto monte non desierunt.⁵⁰ Theophrastus thymi semen cum flore quodammodo permistum cum iis etiam seri, esse etiam

45) Herb. f. 8^a.

46) Obs. p. 276.

47) Icon. t. 1166.

48) Comment. p. 531.

49) Athen. 1. p. 50. Hinc et Virgilio thymum cecropium (georg. 4, 270.) et hyblaicum (ecl. 7, 37.) dicitur.

50) Wheler it. p. 47. Sibthorp. apud Walpole, p. 244.

lanuginem, cum qua seratur et e qua germinet.⁵¹ Quippe sunt bracteae ciliatae ante calycem amplexantes, quae persistunt, dum maturescit semen. Beno animadvertit, thymum, nisi allatum maris sentiat, haud provenire: hinc in vicinia orae, sicut olea, nec in Arcadia, crescere. Hinc τὸ θύμον, in interiore Africa, qua non plueri dicitur, obvium, nostra non esse potest planta, quando et βολβός et ἀγριοκρόμμυον cognomina θύμου edulis habentur.⁵²

Cap. XXXIX. Θύμβρα est *Satureia Thymbra* L., fruticulus omnino Thymi cretici similis, ramis lignescens, foliis subfasciculatis spathulato-linearibus acutis hispidis punctatis, verticillis florum densis basi foliatis, floribus pariter purpureis. In Graecia, Asia minore, Africa boreali et Sardinia non raro provenit. Ut veteribus ciborum condimentum gratum erat⁵³, ita et hodie herba sicca contusa cibis inspergitur ad gratum odorem saporemque conciliandum.⁵⁴ Eam plantam in Creta inventam Honor. Bellus primus recognovit⁵⁵; Clusius icono expressit, haud laudabili, quia et folia et verticilli a naturae forma desciscunt.⁵⁶ Meliorem exhibuit, Thymi cretici inscriptione, Barrelierus.⁵⁷

Cap. XL. Ἐρπύλλον Graecorum *Thymum* nostrum *Serpyllum* esse, omnes consentiunt. Neque tamen facile dixerim, cur Nicander κερατῖδα dicat et scholiastes κερατοιδῆ κατὰ τὰ φύλλα⁵⁸: namque in foliis saltem nihil cornuum simile animadvertimus. Sed Rossio haec appellatio ansam praebuit, ut aegyptium cognomen, quod μηρονζόπ legit, exponeret. Esse enim ad literas factam interpretationem τῆς ζυγίδος κερατοιδούς.⁵⁹ Serpyllum hortense, coronarium et odore maioranam imitans a plerisque cum Dodonaeo⁶⁰ pro *Thymo vulgari* habetur. Ζυγίδα, quam

51) Hist. pl. 3, t. 6, 2.

52) Schol. Aristoph. Plut. v. 183. Hesych. θύμον, τὸ σκέροδον.

53) Aristoph. nub. 420. θυμβρασίδεινος.

54) Sibthorp. apud Walpole p. 244.

55) Ad Clus. p. 304.

56) Hist. 1. p. 358.

57) Ic. t. 898.

58) Theriac. v. 909.

59) Etym. aeg. p. 115.

60) Hist. p. 278.

iam Philinus Cons dixit ⁶¹, Closius bene illustravit. ⁶² Est *Thymus Zygis* L.

Cap. XLI. Σάμψυχον vocem esse aegyptiam, testatur Plinius ⁶³, quam diverso modo exponunt copticam linguam callentes. Iablonskius enim herbam unguentariam vertit ⁶⁴, Rossius herbam crocodili. ⁶⁵ Quod hic aegyptium nomen σοφό vocatur, vere est syriacum [𐤔𐤐] hyssopi (c. 27.), maioranae similis. Avicennae dicitur مرزنجش (*morsandschusch*), quod e μαϊζουράνα corruptum videtur. Antiqua appellatio tandem transiit in مردقش (*mardakusch*), quo nomine hodie in Aegypto et Arabia maiorana insignitur. ⁶⁶

Ἀμάραχον autem Theophrasti eandem esse plantam ⁶⁷ ac σάμψυχον Nicandri ⁶⁸ et σάμψυχον Dioscoridis, testimoniis Dioclis Carystii ⁶⁹ et Plinii ⁷⁰ et Dioscoridis ipsius nititur, quanquam Nicander ipse, Galenus et Paulus Aegineta diversis locis et ἁμάραχον et σάμψυχον tradant.

Proferam sententiam veritati proximam. *Origanum Maiorana* L. originis est indicae et arabicae. Ex Arabia in Aegyptum migrasse, indeque in Graeciam, aegyptio σαμψύχου nomine, sed semper in hortis culta fuisse videtur. In Creta autem et Cyzico alia et simillima species spontanea est, *Origanum Maru* L., quam *Maioranoide* Willdenovius dixit. Differt vero a Maiorana, tum radice perenni, tum foliis ovatis obtusis incano-tomentosis, tum ramis filiformibus. Folia Maioranae contra elliptica sunt et glabriuscula. Cetero florendi modus idem in utraque. *Origanum Maru* igitur fuisse ἁμάραχος videtur, quem mollem Virgilius vocat. ⁷¹ Maru cretici nomine P. Alpinus adumbravit. ⁷² Esse Maioranam hortensem

61) Athen. 15, 28.

62) Hist. 1, 558.

63) Lib. 21, 85.

64) Opusc. 1. p. 260.

65) Etym. aeg. p. 282.

66) Forskol. flor. aeg. arab. p. LXVIII. CXIV.

67) Hist. pl. 6, 7.

68) Ther. v. 617.

69) Athen. 15, 27.

70) Lib. 21, 85.

71) Aen. 1, 698.

72) Plant. exot. p. 288.

perennem tenuiorem Morisonii, Willdenovius statuit, sed nec icon quadrat, nec synonyma congruunt.

Cap. XLI. *Μελίλωτος* sine dubio est *Melilotus officinalis* Lam., per omnem Europam satis vulgaris, cuius odor fortis notissimus εἰς πλείον χρόνον διαμένει⁷⁴, ut et herbaria, saeculo elapso, eum oleant.

Quaenam vero sit *Melilotus* Campaniae foci gracci aemula infirmoque odore, haud facile dixerim, cum ambigua sit ea similitudo, sive colorem floris, sive fructus formam complectatur. Si floris colorem spectaveris, adest *Mel. vulgaris* Willd., seu *leucantha* Cand., floribus albidis insignis, si habitum et, quodammodo saltem, leguminis formam, *Mel. coerulea* Desv. citari potest ob legumina acuta. Multo minus Fuchsii sententia approbanda videtur, qui *Trigonellam corniculatam* L. *Melilotum italicum* vocat⁷⁵, licet flores odoratissimi sint.

Cap. XLII. Marum Dioscoridis cum Dodonaeo⁷⁶ plerique habuerunt plantam, quam Linnaeus *Thymum Mastichinam* dixit. Alii, Matthiolo duco⁷⁷, *Teucrium Marum* L. sic nominarunt, quod, etiamsi fragrantissimum, nullam tamen floris habet cum origano similitudinem. Neque extra Hispaniam provenire certum est. Hinc Sibthorpius *Origanum sipyleum* huc reduxit, tum quia in Asia minore sola et Euboeae monte, praesertim inter Bursam et Smyrnam, invenit⁷⁸, tum quia flores ad *Origanum*, nempe heracleoticum et creticum, accedunt. At folia albidiora? *O. sipyleum* gaudet foliis glaucis, glabris: ergo cohibeo consensum.

Cap. XLIII. Acini herbario difficultates sensisse non videntur, qui, Ruellio, Fuchsio⁷⁹, Lobelioque praeconibus⁸⁰, eam plantam huc traxerunt, quam Linnacus *Thymum Acinon* dixit, in omni Europa vulgarem, nullo modo odoratam, nec coronariam. Cum Plinius asserat, Ac-

78) Hist. 3. p. 359.

74) Theophr. caus. pl. 6, 14.

75) Hist. p. 526.

76) Hist. p. 271.

77) Comm. p. 537.

78) Flor. graec. 1. p. 417. Magnesia et Tralles 400 stadia (15 miliaria germanica) a Smyrna distant.

79) Hist. p. 895.

80) Advers. p. 215.

gyptios serere acinon et coronarum causa et ciborum, esseque ocimum, nisi hirsutior esset et admodum odorata⁸¹, ecquis non satius duxerit, cum Anguillara inscitiam fateri, quam ad tam vilem plantam confugere? Planta aegyptia hortensis omnino Fabio Columnae visa est ad Ocimi ipsius speciem pertinere⁸², quam dein Linnaeus *O. Monachorum* vocavit. Sed, quanquam hirsutam caule dicat plantam Columna, folia tamen aequae glabra sunt ac Ocimi Basilici. Quae cum ita sint, *O. pilosum* potius Willdenovii, aut *suave* eiusdem (*O. urticaefolium* Roth.), quorum patriam ignoramus, quae tamen ex omni actutum memoria in hortis coluntur, huc pertinere persuasum habeo.

Cap. XLIV. Temeritatis accusandus insuetae Anguillara, si omne hoc caput mutilum et laceratum e capite Cratevae de Asaro sumtum esse, atque a librario sciolo quodam ita assutum, ut et in Oribasio et Paulo, quae ibi reperiuntur de Baccharide, adscripserit, perhibet.⁸³ Plinius omnino et bacchar ab asaro distinguit: e radice odorata unguenta conficiebantur, quorum frequens fit apud veteres mentio.⁸⁴ Anguillaram refellere studuit Matthiolum; a Lacuna et Iul. Moderato, pharmacopola Ariminen-si, acceptam plantam pro vera Baccharide habet.⁸⁵ Haec, licet male delineata, est *Conyza squarrosa* L., quae, licet fortem aromaticum spiret odorem, fragrans tamen aut suavecolens dici nequit. Neque flores purpurei et subalbicantes, sed flavo-rubicundi recte dicendi sunt.

Leon. Rauwolfius longe aliam Baccharidos nomine plantam in medium protulit: *Guaphalium sanguineum* L., quam in Libano invenit.⁸⁶ Est omnino planta cubitalis, tota albo-lanata, floribus corymbosis belle purpureo-albi-

81) Lib. 21, 101.

82) Phytobas. p. 23. 24.

83) L. c. p. 25—28.

84) Hipp. de nat. mul. p. 535. 549. Erot. expos. voc. Hipp. Βάχχαρις, εἶδος βοτάνης καὶ μύρου. Athen. 15, 41. Lucian. Lexiph. p. 187. Plin. 21, 77.

85) Comm. p. 538.

86) Iter german. n. 285. App. ad Dalech. p. 83.

cantibus. Eius etiam meminit Breynius.⁸⁷ Barrelierus ab alio bene delineatam operi suo inseruit.⁸⁸ Russelius circa Halepum Syriae⁸⁹, Sieberius in locis Palaestinae petrosis invenit mecumque communicavit. Cuius quanquam adspectus satis congruit cum Dioscoridis descriptione, de odore tamen nihil constat, neque in sicca planta percipi potest.

Cap. XLV. *Ruta montana* et *hortensis* antiqua nomina retinuerunt. Vires, praesertim montanae et sylvestris, a recentioribus fere eodem modo observatae sunt ac a Dioscoride. Planta enim tantae est acrimoniae, ut per triplices chirothecas ad legentis manus penetrare, et capiti nudo imposita erysipelas et pustulas ulcerosas excitare testetur Clusius.⁹⁰ Epispastici quoque loco non semel adhibita fuit.⁹¹ Adversus venena pestifera acetum ex ea confectum per plura saecula valuit.

Rutam hortensem esui aptiorem esse, quae iuxta ficus proveniat, haud absonum est, quoniam in laeto solo acrimoniam noxiam perdit. Sed aliena a ratione tradunt Aristoteles⁹² et Theophrastus⁹³, inseri posse ficibus rutam.

Cap. XLVI. Rutam sylvestrem Dioscoridis cum Linnaeo nominamus *Pegaron Harmala*. Videtur ἄρμαλα arabicae esse originis, حمرل. Ita enim planta in arabicis scriptoribus et ab Aegyptiis appellatur. Χουρμα Afrorum eadem vox est, omissio ὶ finali. Cum vero Galenus dicat: Βήσσαρα σπέρμα ἐστὶν ἐν Συρίᾳ γινώμενον τοῦ ἀγρίου πηγάνου, ὃ δὴ οἱ ἐντόπιοι ἄρμαλα καλοῦσι⁹⁴, cum nec radicem arabicam eius vocis deprehendamus, Rossii coniectura audienda esset, compositam esse vocem ex ἡ, mons, et ὄ, moly⁹⁵, nisi contrariam haberemus ebraicae linguae ingenio eiusmodi compositionem. Postponi enim ἡ debuisset, non anteponi. De syriaca ipsa et aegyptia appellatione exponenda nil inveni.

87) Cent. p. 146.

88) Barrel. ic. t. 84.

89) Hist. nat. Alepp. t. p. 195.

90) Hist. 2. p. 136.

91) Haen rat. med. 11. p. 66.

92) Problem. 20, 18.

93) Causa. pl. 5, 6. Plutarch. sympos. 5, 9.

94) De comp. med. sec. loc. 9. p. 257.

95) Etym. p. 37.

Planta ipsa a Dioscoride bene descripta est, ut nec capsula trilocularis cum seminibus angulatis, haud proprie triangularibus, taceatur. Crescit autem ad oras maris mediterranei, ponti euxini et maris caspii.

Cap. XLVII. *Μῶλυ* nomen Rossius autumat aethiopicae esse originis, ubi radix, etiam arabica *ملح*, *evellere*, *extrahere* signat, ut intelligatur *χαλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν*, ut cum Homero loquar.⁹⁶ Ea vero derivatio nimis anxia et quasi ex angulo quaesita mihi videtur, cum finalis littera *χ* haud ita reiici possit.

In moly definiendo haud parum desudarunt patres rei herbariae. Folia dicuntur graminea, flores lactei coloris, caulis tenuis, quatuor cubitorum: quae proceritas cum incredibilis sit, Clusius iam loco *πήχεων δακτύλων* esse legendum statuit.⁹⁷ Ita is cum Matthiolo⁹⁸ *Allium subhirsutum* L. subesse arbitratur. Alii ad *All. magicum* L. consilium transtulerunt, Dodonaeo praeunte.⁹⁹ Id omnino habet caulem procerum, ut tres saltem pedes superet, sed florem purpurascentem, qui tamen in frigidioribus locis omnino albidus est¹⁰⁰, sicut et in Germaniae hortis semper occurrit. Quam Sibthorpius in Caria, Mysia et Cypro inventam plantam *Allium Dioscorides* dicit, caule interdum tri-vel quadricubitali, propius nec descripsit, nec eius specimen reportavit, unde de eo nihil plane praedicari potest¹, nisi forte varietatem esse *A. magici* proceram. Ceterum instauratores rei herbariae Moly nomen genericum stabilierunt, et inter alias species etiam luteum habuere², quod Linnaeus tandem, arbitrio magis quam iure, *Allium Moly* vocavit.

Fabulosa esse, quae Plinius narrat de allata sibi e Campaniae saxis radice XXX pedes longa, et ne sic quidem solida, sed abrupta, quam ad Moly pertinere opinatur, exploratum habemus.³

96) Rossi p. 126. Od. 10, 305.

97) Plant. hispan. p. 256. 257.

98) Comm. p. 544.

99) Hist. p. 985.

100) Broter. fl. lus. 1. p. 546.

1) Flor. graec. 1. p. 222.

2) C. Bauhin. pin. p. 75.

3) Lib. 25, 8.

Cap. XLVIII. Πάνακες Ἡράκλειον uno fere ore patres rei herbariae declarant *Heraclei* speciem, quam Linnæus *Panaces* vocavit. Repugnant vero tum lutei flores, quos πάνακες Dioscoridis gerit, tum liquorem resinosum, ὀποπάναξ dictum, ex ea planta colligi. Est igitur potius *Ferula Opopanax* mihi, quam Linnæus binis locis *Pastinacae* et *Laserpitii* generibus adscripsit. Panacis peregrini nomine e seminibus inter grumos opopanaxis inventis educatam plantam Dodonæus primus illustravit.⁴ Tum Lobelius⁵ se prope Monspelium inventum *Panax heracleum* exhibuit. Egregie hanc plantam nostra aetate adumbravit Kitaibelius.⁶ Ingenue tamen fateor, dubia nonnulla superesse: protinus enim ambitus foliorum quinquepartitus potius ad *Heraclei* speciem quadrat: dein etiam lanugo alba non adest in caule, sed setis albidis hispidus est. Videntur autem minoris esse momenti, quando etiam patria congruit. *Ferula Opopanax* enim praesertim in Peloponneso et Boeotia a Sibthorpio indicatur.

Cap. XLIX. Πάνακες Ἀσκληπιόν a Matthiolo obscura icone, nulla addita descriptione, traditur. Aliam iconem Dodonæus exhibet, quae *Cachryn*, ut videtur, *Libanotida* L. repraesentat.⁷ Fabius Columna *Thapsiam Asclepium* L. sic vocat.⁸ Equidem ob odorem totius plantae suavissimum mallet *Echinophoram tenuifoliam*, in Graecia vulgarem, et a me iam diu cultam, huc referre.

Cap. L. Πάνακες Χειρώνιον a Theophrasto⁹ aliter describitur. Folia habere lapathio similia, sed maiora et hirsutiora, florem aureum, radicem demum exilem¹⁰; amare pingua loca. Noster vero suum Pelio monti tribuit, folia origani habere, florem pariter aureum. Similia canit Nicander:¹¹

4) L. c. p. 309.

5) Adv. p. 312.

6) Plant. hungar. 5. t. 211.

7) L. c. p. 308.

8) Ecphras. 1. p. 86. 87.

9) Hist. pl. 9. 11.

10) Loco ῥίζαν μικράν schol. Nicandri v. 304. legit μακράν.

11) Ther. v. 500 — 505.

Πρώτην μὲν Χείρωνος ἐπαλθία ῥῖζαν ἐλέσθαι,
 Κενταύρου Κρονίδαο γερώνυμον, ἣν ποτε Χείρων
 Πηλίου ἐν νιφόεντι κιχῶν ἐφράσσατο διερῇ.
 τῆς μὲν ἁμαρακόεσσα χυτὴ περιδέδρομε χαίτη,
 ἄνθια δὲ χρύσεια φαίνεται, ἣ δ' ὑπὲρ αἴης
 ῥῖζα, καὶ οὐ βυθόωσα Πιλεθρόνιον νάπος ἴσχει.

Quaenam sit planta, haud ausim certo pronunciare. *Helianthemum vulgare* Pers., quod Matthiolas huc refert¹², nullas habet, quod sciam, medicas vires. Theophrasti plantam Anguillara habet *Inulam Helenium*.¹³ Sed Nicandri Dioscoridisque planta ob tonicas et balsamicas vires et ob locum in montibus Graeciae natalem, videtur potius esse *Hypericum organifolium* Willd., quod in Graeciae Asiaeque minoris montibus provenire comperimus. Ultra autem, quo progrediar, quam ut veri videam similia, non habeo.

Cap. LI. Ligustici exemplum docet, quam parum exacta sit plantarum descriptio apud veteres. Duae potissimum sunt plantae, quae sibi tum ob patriam, tum propter usum domesticum apud incolas Liguriae, nomen *Λιγυστικοῦ* Dioscoridis poscant. Prima est *Ligusticum Levisticum*, sed quis folia lata, subcoriacea, lucida cum foliis Meliloti comparaverit, nedum ut dicat teneriora? Quis cauliculum tenuem pronunciaverit, qui vulgo digiti aut pollicis otiam crassitiem habet? Quis denique suaveolentem habuerit plantam, odore forti quidem, sed nequaquam grato, insignem?

Altera planta est *Laserpitium Siler*, cuius caulis omnino gracilior est, cuius folia quodammodo cum Meliloti foliis conferri possunt, sed solidum semen nequaquam adest, cum alatum sit.

Sed adest tertia planta, quae etiam magis a descriptione recedit, *Imperatoria Ostruthium*, quam Anguillara huc refert¹⁴, cum Matthiolas secundam, primam autem Brunfelsius et Tragus tueantur. Totam descriptionem man-

¹²) Comm. p. 546.

¹³) L. c. p. 89.

¹⁴) L. c. p. 211.

cam puto esse et erroneam: sed si optio est, satius duxerim, ad Matthioli sententiam accedere, ut *Laserpitium Siler*, et varietatem quidem angustifoliam, quam Sileris montani nomine Dodonaeus exhibuit¹⁵, pro *λιγυστικῶ* Dioscoridis habere.

Cap. LII. *Σταφυλίνου* nomen aegyptium Rossius legit¹⁶ *πὰ βιβίρε*, quod signet *bryoniae similis*. Nomen punicum Bochartus e syriaco idiomate *ܥܡܪܐ*, *nigrescere*, derivat.¹⁷

Quod ad *σταφυλίνου* significatum attinet, nequit alia esse planta, quam *Dauci Carotae* vel varietas sylvestris, vel etiam *Daucus guttatus* Sibth. Abortientes enim centri umbellae flosculi, qui in carnosum, purpureum corpus mutantur, iis speciebus peculiares sunt. Quare etiam patet, *Pastinacam* nostram neutiquam huc trahi posse, etiamsi Columella dicat, *pastinacam edomitam σταφυλίνου* esse.¹⁸ Nec Theophrasti *σταφυλίνος ἄγριος* certo huc pertinet, cum medicorum nonnulli *κέρας* eum nominare dicantur¹⁹, quod potius cum *Ammi Visnaga* Lam. congruit.

Cap. LIII. *Seseli massiliense* primus Fuchsius illustravit.²⁰ Iconem autem exhibuit *Dauci Gingidii*. Eum sequitur Dodonaeus. Valer. Cordus illo nomine insignit *Laserpitium Siler*. Quam Matthiolus exhibet, obscura iterum est, forte *Ligusticum pyrenaicum* Gouan. Aliam exhibuit Lobelius²¹, male pictam, quam etiam Anguillara agnoscit, *Seseli tortuosum*. Optime id exprimitur in senioribus Matthioli editionibus. Cum in eo et Clusius quiescat, viresque plantae admodum medicatae videantur, in eo etiam subsistamus.

Cap. LIV. *Seseli aethiopicum* optime ab Anguillara describitur²², quale in Gallia Narbonensi proveniat. Est *Bupleurum fruticosum* L.

Cap. LV. *Seseli peloponnesiacum* habetur a Matthiolo ac plerisque eum excipientibus pro *Ligustico pelopon-*

15) L. c. p. 310.

17) Can. p. 754.

19) Hist. pl. 9. 15.

21) Adv. p. 352.

16) L. c. p. 30.

18) Lib. 9, 4. 5. et 11, 3. 35.

20) L. c. p. 786. 787.

22) L. c. p. 212.

nesiaco, cui quanquam Lobelius et Dodonaeus *Thapsiam villosam* opponant, repugnat tamen omnis descriptio. Quam Anguillara habet, *Myrrhis odorata* Scop., maxime placet ob odorem gratum. Angelica sylvestris L., quam Sibthorpius, licet interrogans, huc trahit, longe aliena est.

Cap. LVI. Tordylium, quod et seseli creticum dicitur, nomen suum servavit. Est *Tordylium officinale* L., cuius semen subrotundum sentiforme bene hic exprimitur. Additamentum spurium male intellectam seminum formam complectitur.

Cap. LVII. De Sisone definiendo desperarunt paene omnes rei herbariae instauratores, quamvis Dalechampius²³ aliique eius loco plantam eam ponant, quae amomum officinarum medii aevi largiebatur, a Linnaeo *Sison Amomum* vocatam. Consentit seminis forma cum colore ac sapore, neque video, cur in Syria crescere nequeat, cum in Asia minore a Sibthorpio inventa sit planta.

Cap. LVIII. Anisum in nullam venit contentionem. Planta, in Aegypto et Graeciae arvis spontanea, in hortis Germaniae frequenter culta, a Linnaeo ad Pimpinellae, a me ad Sisonis genus relata est.

Cap. LIX. Nec Carum ambiguum est, servato ipso nomine. Radices teneriores omnino inter acetaria recipiuntur.

Cap. LX. Nec quisquam in Anetho haerebit, vulgari hortorum incola, spontanea per Europam australiorem, Asiam minorem, ipsamque Africam australem. Pastinacae generi eam accenseo. Cognomen aegyptium Rossius probabili coniectura ex arabico *أرج*, *odoratus*, proficisci consequitur.²⁴

Cap. LXI. Cyminum sativum est *Cuminum Cuminum* L., in Aegypto Asiaque minore spontaneum. Dicitur Hippocraticis *κύμνον αἰθιοπικόν*²⁵; βασιλικόν vero in

23) L. c. p. 708. 709.

24) L. c. p. 8.

25) De morb. 5. p. 321. De intern. aff. p. 492. De nat. muliebr. p. 558. de morb. mul. 1. p. 655.

nostris saltem editionibus non legitur. E semiticiis dialectis origo vocis *κύμυρον* petenda esse videtur, cum *קמח* Ebraeis multo antiquius sit.²⁶

Cap. LXII. Cymini sylvestris duae species enumerantur, quorum primum bene descriptum a Matthiolo et aliis pro *Lagoecia cuminoide* L., in Graecia frequente, declaratur. Alterum est controversum. Valer. Cordus enim *Nigellam arvensensem* habet, cuius folia Cymini sativi similia, semina in corniculis erectis Nigellae sativae seminibus similia sunt. Contr. Gesnerus *Delphinium Consolidam* ita vocatum esse arbitratur.²⁷ Lobelius *Hypecoum procumbens* et *pendulum* adducit, iconibus expressa.²⁸ Quodsi autem concedimus, folia Hyp. penduli quodammodo accedere ad foliorum Cumini sativi formam, siliquae corniculatae neutiquam erectae, sed semper pendulae sunt. Quibus bene reputatis, Valerii Cordi sententiam dignam esse censeo, quam amplectemur.

Cap. LXIII. Ammi aethiopicum aut alexandrinum a Dodonaco, ni fallor, primo recognitum²⁹, et a Forskoleo ad Linnaeum missum, ab hoc *Ammi copticum* appellatum, ex India potius orientali originem habet. Ibi enim semina, *Adiowaen* nomine, tanquam aroma acre, praecipue usitata³⁰, ad nos etiam ex India orientali advoluntur.

Cap. LIV. De Coriandro nulla exsistere potest difficultas. Nomen punicum est manifesto ebraicum *קרי*, Arabum.

Cap. LXV. Hieracium maius a Contr. Gesnero³¹ primo recognitum, cum *Arnopogone picroide* Willd. satis congruit, unde et, licet cum dubitationis signo, a Sibthorpio³² ad eam speciem reducitur. Longum est, quas reliqui instauratores rei herbariae captarunt, plantas enumerare. Sic a Matthiolo *Crepis biennis*, a Tabernaemon-

26) Ies. 28, 25. *Καρυβάδιον* est nomen Cymini apud seriores Graecos. (Geopon. 2, 28.)

27) De hort. German. f. 265 b. 28) Adv. p. 330. 331.

29) L. c. p. 301.

30) Fleming in Asiat. research. 11. p. 170.

31) De hort. Germ. f. 261 b.

32) Flor. graec. 2. p. 121.

tano Cr. *Dioscoridis* nomine Hieracii maioris insigniuntur. Punicum nomen Bochartus ex arabico ستن (*satal*), *aquila*, derivat.³³ Sic et ἱεράκιον μικρὸν σιθίλισαδὲ appellatur: ebraice חֶרְשֵׁן לִחְרֶשֶׁת. Etymologiam vocis ἱεράκιον fabulosam Plinius tradit³⁴: accipitres scalpendo herbam succoque oculos tingendo obscuritatem discutere.

Cap. LXVI. Hieracium minus Dioscoridis pari fero iure rati sunt C. Bauhinus *Hypochoerin* esse *glabram*, Sibthorpius *Scorzoneram elongatam* Willd.

Cap. LXVII. Apium hortense, in omni antiquitate celebratissimum, spontaneum est in locis asperis Graeciae³⁵ et ad sepes Sardiniae.³⁶ Plantatum in περικήποις, atriis hortorum, fuisse legimus³⁷: unde proverbium de eo, qui rem nondum orditus est: οὐδ' ἐν σελίνοις εἰσί. Herbam petroselini mammis impositam tubercula discutere, et nostra experientia probatur. In puncturis etiam insectorum ex adminiculis praestantibus est.³⁸

Cap. LXVIII. Apium palustre vocatur a Linnaeo *graveolens*, vulgaris notitiae.

Cap. LXIX. Ὀρεοσέλινον olim pro *Selino Oreoselino* Scop. habui, sed hoc nec in Graecia provenire videtur, nec spithamam duntaxat altus est caulis. Dodonaeus tamen ita indicat.³⁹ Anguillara esse Chaerophyllum nostrum sativum perhibet.⁴⁰ Conr. Gesnerus *Athamantam Libanotida* pro eo venditat.⁴¹ Ex his sententiis ultima magis arridet. — Nomen aegyptium ἄνωίμ Rossius vult ad petras nascens significare.⁴²

Cap. LXX. Πετροσέλινον μακεδονικόν est *Athamanta macedonica* mihi (Bubon L.). Galenus eam plantam ἐστρεπτικὸν πετροσέλινον vocat a regione, ubi gignatur. Punicum omnino in Macedonum terra provenire, quamvis a Macedonibus in omnes nationes divendatur. Sed nasci

33) Can. p. 754.

34) Lib. 20, 26. Cf. Aelian. hist. anim. 2, 45.

35) Flor. graec. 1. p. 205. . . 36) Moris clenck. 1. p. 21.

37) Schol. Aristoph. vesp. v. 478.

38) Tissot avis au peuple, p. 359.

39) L. c. p. 696. 40) L. c. p. 123.

41) De hortis Germ. f. 247 b. 42) Etym. aeg. p. 13.

etiam in Epiro, unde prius in Thessalonicensi, et ex eo portu in omnes regiones apportari.⁴³ Tanta autem eius erat seriore aetate consumptio, ut κατ' ἐξοχὴν κοδιμέντον (condimentum) appellaretur.⁴⁴ Μακεδονίσιον σπέρμα tamen vocat Nic. Myrepsicus.⁴⁵

Cap. LXXI. Ἱπποσέλινον, quod etiam nunc *Smyrnium Olusatrum* vocatur, distinguitur a σμυρνίῳ capitis sequentis, sicut et Galenus probe ea discriminat.⁴⁶ Crudum hipposelinon haud mandi, idem perhibet, noster utique, sed muria conditum. Plantam, in Europa australi vulgarem, iam Fuchsius bene illustravit.⁴⁷

Cap. LXXII. *Smyrnium Amani* montis, quod et in Italia, Galloprovincia ipsaque Pannonia provenit, est peculiaris species, quam *Sm. Dioscoridis* dixi, quod auctor noster eam satis apte descripsit. Matthiolus primus nomine *Smyrnii cretici* exhibuit⁴⁸; nostris vero temporibus Kitaibelius eximie illustravit.⁴⁹ Radix est napiformis, pollicaris; extus fusca, intus albida, sapida. Folia radicalia triternata sunt, caulina superiora cordato-hastata, amplexicaulia, flavescentia. Caulis est superne quadrialatus. Aliam speciem, *Sm. perfoliatum* L., primus Dodonaeus⁵⁰ huc traxit, quod caule tereti differt.

Cap. LXXIII. Ἐλαφόβοσκον sine dubio est *Pastinaca sativa*: sicut et σίσαρον (2, 139.) forte huc pertinere diximus. Nomen punicum Bochartus egregie exposuit ex ebraica lingua: צמח פז, *desiderium rupicaprae*.⁵¹ Cervis enim, quorum pabulum gratum noster dicit, quique in Africa desunt, Afros rupicapras substituuisse.

Cap. LXXIV. Ad foeniculum nihil habeo, quod addam.

Cap. LXXV. Ἱππομάραθρον dictam fuisse plantam foeniculo similem, διὰ τὸ μέγεθος, ergo multo altiore, asserit Galenus⁵², et Strabo peregrinantium mendaciis

43) De antidot. 1. p. 76. 77.

44) Geopon. 12. 1.

45) Sect. 1, 1.

46) De fac. alim. 2. p. 637.

47) L. c. p. 397.

48) L. c. p. 366.

49) Plant. hungar. 1. t. 83.

50) L. c. p. 693.

51) Can. p. 755.

52) De fac. simpl. 7. p. 68.

oneratus, retulit, in Mauritania hippomarathrum, stapylum etiam et scolymum ad duodenum cubitorum proceritatem ascendere, crassitudinem autem palmorum quaternum.⁵³ Honor. Bellus⁵⁴ et Anguillara⁵⁵ plantam credunt recognovisse: est *Cachrys Morisonii* Vahl.

Alia hippomarathri species *Seseli* esse videtur, vel quod Rivinus primus et post eum Linnaeus *Hippomarathrum* vocavit, vel aliud. Tabernaemontanus sic appellavit *Cnidium Silaum* mihi. Equidem nihil decernere ausim. — Nomen aegyptium, σαμψοίς scribendum, comminutionem calculi indigitare, Rossius perhibet.⁵⁶

Cap. LXXVI. In Dauci tribus speciebus prima sine dubio est *Athamanta cretensis*, quam et Lobelius et Matthiolus huc trahunt. Daucum secundum iam Tragus et Lobelius pro ea planta declarant, quam Lapeyrousius *Peucedanum Cervariam*, Linnaeus *Athamantam Cervariam* vocarunt. Daucum tertium Honor. Bellus male habuit *Peucedanum nodosum* L., rarissimam Cretae plantam⁵⁷, quae tamen statim floribus luteis recedit. Equidem *Seseli annoides* congruere video, quod et in arvis Graeciae Sibthorpius invenit.

Cap. LXXVII. Δελφινίου duas species ad genus Delphinii pertinere, exploratum est. Delph. *Aiacis*, quod saepe rubro flore obvium est, primam, et secundam speciem, ni fallor, D. *tenuissimum* Sibth. exprimit. In Attica saltem posterius provenit.

Cap. LXXVIII. Πύρεθρον Dioscoridis Tragus primus declarat esse *Anthemida Pyrethrum* L.⁵⁸, sequentibus Fuchsio⁵⁹ et Dodonaco.⁶⁰ Huic sententiae refragatur οξιάδιον, quod in flore agnosci nequit, nisi ad vagam saepe Dioscoridis dictionem refugiamus. Ut οξιάδιον, umbella, servetur, Matthiolus sine patria et descriptione plantae iconem, ut videtur, plantae exhibuit Pyrethri veri no-

63) Lib. 17. p. 645.

64) Ad Clus. p. 300.

65) L. c. p. 124.

66) L. c. p. 183.

67) L. c. p. 301.

68) L. c. p. 173.

69) L. c. p. 641.

60) L. c. p. 347.

mino⁶¹, quam repetiit Dalechampius.⁶² Haereto autem, sitne *Ligusticum simplex* Vill., an *Phellendrium Mutellina* L., quam recte Gaertnerus *Mei* generi adscripsit. Tertiam plantam adiecit Conr. Gesnerus⁶³, quam et cum Dalechamptio communicavit.⁶⁴ Ea *Meum athamanticum* Jacqu. esse videtur. In tam perplexis appellationibus satius duco, ad pristinam Tragi redire.

Cap. LXXIX. *Λιβανωτίς* triplex est. Prima foliis foeniculi, sed crassioribus latioribusque, seminibus teretibus ac angulosis seu sulcatis, sine omni dubio est *Cachrys Libanotis* L., quae in Sicilia et Africa boreali indicatur. Primus eam Matthiolus agnovit.⁶⁵

Altera, semine lato odoratoque, sphondylii formâ, ad *Ferulae* genus pertinere videtur: forte *F. nodiflora* L., quam in Sicilia, Mauritania, Cypro, Asia minare et ipso Caucaso spontaneam esse comperimus.

Tertia *ἄκαρπος*, et in Theophrasto obvia⁶⁶, certo explanari nequit. Tabernaemontani saltem coniectura⁶⁷, *Prenanthes* esse *purpuream*, defendenda non est.

Κάχρυ est fructus primae libanotidis, qui Theophrasto *κάχρυς*⁶⁸, ipsaque planta *καχρυφόρος*⁶⁹, ut Nicandro *καχρυόεσσα* et *καχρυφόρος* vocatur.⁷⁰

De libanotide, quae ros marinus Romanorum, pauca addenda sunt. Prima eius, ni fallor, mentio sit a Virgilio, dum canit (georg. 2, 213.):

„Vix humilis apibus casias roremque ministrat.“
et iterum (aen. 6, 230.)

„Spargens rore levi et ramo felicis olivae.“

In serioribus nomen *δενδρολιβάνου* acquisivit, quo Geoponici (11, 16.) appellant, et quod etiamnum valet.

Cap. LXXX. *Σφονδυλίον* nomen servatum est in *Heracleo Sphondylion* L. Nomen aegyptium plantae e co-

61) L. c. p. 574.

62) L. c. p. 1170.

63) De hort. Germ. f. 274^b.

64) L. c.

65) L. c. p. 575.

66) Hist. pl. 9, 11.

67) Herb. p. 813.

68) Hist. pl. l. c.

69) Ib. 3, 5.

70) Ther. v. 40. 850.

ptica lingua exposuit Rossius.⁷¹ Esse nimirum ἀπειθήρ, τῇ κεφαλῇ ἐμβριχόμενος.

Cap. LXXXI. Νάρθηξ est *Ferula communis* L. Ad-
ditamentum de hac planta sagapenum largiente iure suo
spurium habet Marcellus: deest etiam in cod. C., unde
uncinis includenda erant verba: ὁ γοῦν νάρθηξ ad finem
usque.

Cap. LXXXII. Πευκέδαρος aut πευκεδαρόν nomen
habet a πένκη, cuius foliis folia Peucedani comparantur.
Est autem *Peucedanum officinale* L., cuius radix succo
scatet protinus albido, cum siccescit vero, luteo, unde et
Anglis *sulphur-wort* planta dicitur. Theophrastus falli-
tur, dum eum laticem supervacuum habet.⁷² Efficacia
eius et a Io. Bauhino confirmatur.⁷³

Cap. LXXXIII. Μιάνθιον est *Nigella sativa*, vul-
garis notitiae.

Cap. LXXXIV. De Silphio plura scribere possem,
quam quae hic locus caperet. Haec enim studia, dum
adolescerem, auspicatus⁷⁴, aetate constanti continuavi, et,
cum iam consenui, de iis non desistam. Et primum qui-
dem de nominibus.⁷⁵

Σίλφιον dicitur hic tota planta, quemadmodum et
apud Herodotum⁷⁶, quanquam Galenus innuat, radicis
appellationem sensim ad omnem transiisse plantam.⁷⁷ Ra-
dicem solam σίλφιον nominant Antiphanes⁷⁸, Iul. Pollux⁷⁹
et scholiastes Nicandri.⁸⁰ Theophrastus caulem plantae
μαγύδαριν, folium μάσπετον, semen φύλλον vocat⁸¹, cum
noster radicem μαγύδαριν, caulem μάσπετον, quam alii
καυλόν, vocet. Hesychius: μαγύδαρις, ὅπὸς σιλφίου. Μά-
σπειτα, τὰ πρῶτα τοῦ σιλφίου πέταλα. Quae quidem ap-

71) L. c. p. 13. 72) Hist. pl. 9, 20.

73) Hist. pl. tom. 3. p. 376.

74) Apol. des Hippocr. 2. p. 339. Beitr. zur Gesch. der Med. 1. p. 210.

75) Gesch. der Bot. 1. p. 66. Comment. in Theophr. p. 224.

76) Lib. 4. c. 169.

77) Comm. in Hipp. de victu acut. 4. p. 877.

78) Athen. 1, 50. 79) Lib. 6. c. 67.

80) Alexiph. v. 508. 81) Hist. pl. 6, 3.

pellationes probant, quanti aestimata sit planta, nobilissimum liquorem, ὀπός vulgo aut ὀπός κυρηναϊκός Graecis, laser Romanis dictum, largiens. Cum autem mediae aetatis Graeci βαρβαροφωνεῖν coepissent, pluraque etiam ex Agarenorum (Arabum) lingua mutuare; pretiosus is liquor ἡνιτζίον nomine insigniebatur⁸², quod corruptum esse ex arabico أنجدان (*andschedân*), aut potius persico کینکسه (*kindschisah*), plantae nomine⁸³, videtur. Cetero et حلتيت (*hhaltit*) nomen plantae apud Arabas satis vulgare est. Haec de appellationibus, iam ad patriam.

Antiquissima plantae memoria, ab Herodoto servata, patriam exacte designat Cyrenaicam regionem, a Platea insula ad Syrtis usque os.⁸⁴ Theophrastus locum Africae amplum occupare silphium tradit, maiorem scilicet quatuor stadiorum millibus (centum mill. german.) ab Evesperidibus usque. Maiorem autem partem circa Syrtis colligi. Peculiare huic plantae memorat, quod loca culta fugiat.⁸⁵ Hippocraticus auctor, saepius tentatam fuisse σιλφίου culturam vel in Ionia, vel in Peloponneso, sed frustra: extra Cyrenaicam regionem haud provenire.⁸⁶ Strabo addit, furtim e Cyrene Carthaginem devehī, hinc autem exportari in omnes regiones.⁸⁷ Hinc et τὸ ἐκ Καρχηδόνης σιλφίον ab Antiphano celebratur.⁸⁸

Cyrenenses annis septem prius, quam ipsi urbem habitassent, apparuisse (φανῆναι) affirmabant.⁸⁹ Cum vero fugeret loca culta, cum culturam eluderet, saeculorum decursu raritas gliscebāt, ut Strabonis aetate deficere coeperit, quando barbarae nomades, incursionibus palantes, omnes paene radices pretiosae plantae evulsissent.⁹⁰ Et Scribonius Largus, par aetate⁹¹: Laser cyrenaicum, si poterit inveniri: sin minus, syriacum.

82) Constantin. Porphyrog. de cerimon. app. ad libr. 1. p. 270. ed. Reiske.

83) Kämpfer amoen. exot. p. 639.

84) Herodot. 4, 169. Cf. Scylax p. 45. ed. Hudson.

85) Hist. pl. 6, 3.

86) Hipp. de morb. 4. p. 327.

87) Lib. 17. p. 688.

88) Athen. 1, 50.

89) Theophr. l. c.

90) Strabo 17. p. 696.

91) Lib. 16. c. 67.

Interea enim o Media Persiaque per Syriam ac Armeniam alia species laseris, fere succedanea, multo tamen minoris efficaciac, ac gravioris odoris invecta erat. Hinc Plinius: „Diu iam non aliud ad nos invehitur laser, quam quod in Perside aut Media et Armenia nascitur large, sed multo infra cyrenaicum.“⁹² Namque et publicani, qui pascua conduxerant, maius ita lucrum sentientes, depopulabantur plantam pecorum pabulo, ut Plinii memoria unicus duntaxat caulis repertus Neroni missus sit.

Silphium cyrenaicum ob gratissimum saponem fragrantemque odorem et propter virtutem calefacientem ac diaphoreticam, alexipharmacam quoque, apud Alexandriae inprimis et omnis Gracciae incolas, in deliciis erat.⁹³ Quin propagines et cauliculi salibus conditi acceptissima erant obsonia.⁹⁴

Reditus autem Cyrenensium e vendito silphio tam ampli erant, ut et in numis effigiem plantae, una cum Iovis Ammonis, vel Batti qui coloniam condiderat, icono ponerent.⁹⁵ Unde et proverbium *Βάττου σίλφιον*.⁹⁶ Ex illa effigie in monetis cognoscimus plantam umbelliferam, vaginis foliorum amplissimis, caulem amplexantibus, foliis non satis evolutis, in quibus Anguillara formam Ferulae foliorum dispicere sibi visus est.⁹⁷ Theophrastus folia *σέλινω* similia tradit: id vero lucis parum nobis fenerat, cum Apii Petroselini folia infima longe recedant a summis. Posset aliquis in cyrenaico silphio *Ferulam tingitanam* coniecere, qualem Hermannus⁹⁸ et Rivinus⁹⁹ icono expresserunt. Amplissimae saltem vaginae et umbella compacta, quae et in numis Cyrenensium conspiciuntur, congruunt: abundat ferula quoque latice resinoso. Se-

92) Lib. 19, 15.

93) Aristoph. Av. 534. 1578. 1581. Athen. 4, 69. 7, 120.

94) Athen. 7, 86.

95) Io. Rhod. ad Scribon. Larg. p. 127. Bodaeus ad Theophr. p. 598. Vivian. flor. lib. in titulo.

96) Hesych. h. v. Aristoph. Plut. 926. *Οὐδ' ἄν, εἰ δόξης γέ μοι τὸν Ἰλλοῦτον αὐτὸν καὶ Βάττου σίλφιον.*

97) L. c. p. 132.

98) Paradis. bat. p. 165.

99) Flor. pentapet.

men autem Theophrasto dicitur *κυλλῶδες*, et qui nuper Cyrenaicam regionem peragravit, P. della Cella, aurea id ala esse cinctum docet.¹⁰⁰ Maximum id vidit, pollicis fere longitudine, latitudine dimidia: vidit quoque vaginas foliorum amplissimas; folia pinnata, foliola multipartita, laciniis simplicibus trifidisque, omnibus linearibus, elongatis, hirsutis, margine revolutis. Flores quanquam non observavit, exploratum tamen habet Vivianus, plantarum a Cella collectarum interpres, esse *Thapsiae* speciem novam, et quidem *Silphium* dicendam.¹ Quae quomodo differat a *Thapsia gummifera* mihi, statim patet e foliis huius ternato-decompositis, foliolis ovatis pinnatifidis subcuneatis, glabris, opacis. Haec *Laserpitii gummiferi* nomine a Desfontainio ad Algiriam Numidiae inventa et delineata fuit.² Broterus *Laserpitium thapsiaeforme* dixit.³

P. Alpinus *σίλφιον* seu laserpitium e seminibus e Thracia delatis educasse in horto patavino sibi visus est: plantam delineatam habeo *Angelicae* speciem dubiam.⁴ Eandem credidit Bodaeus in horto coluisse; sed et descriptio et icon in *Angelicam* potius *lucidam* L., americanam plantam, quadrant.⁵

Accedo ad medicum laser seu persicum, quod loco cyrenaici Dioscoridis actate percrebuerat. Esse id *Ferulae* genus, quod *Asam foetidam* Linnaeus vocavit, persuadet nobis Kaempferi egregia icon optimaque descriptio.⁶ In Persia sola plantam nasci, et quidem tum circa Herat, emporium provinciae Khorasan, tum in provincia Lâr, persico sinui vicinam, testatur. Proinde medicum aut armenium dicebatur laser, quod mercatores Medio Armeniacque id advehere consueverant.

Μαγύδαρις alia libyca incerta est, ni forte *Ferula*

100) Viaggio da Tripoli alle frontiere occid. dell' Egitto. Genov. 1819.

1) Vivian. flor. libyc. p. 17.

2) Flor. atlant. 1. t. 72.

3) Flor. lusitan. 1. p. 427. Phytogr. lusitan. t. 34.

4) De plantis exot. p. 210. 211.

5) Comment. in Theophrast. p. 598.

6) Amoen. exot. p. 636.

tingitana fuerit, de qua supra disserui. Syriacam eius nominis plantam habet Theophrastus, quae et in Parnaso monte proveniat, pariter ignotam, quam haesitans olim ad Peucedanum alsaticum traxi, in montibus Gracciae et ipso Caucasio proveniens. Caucasici silphii meminit Arrianus.⁷

Cap. LXXXV. *Σαγαπηνόν* est succus ferulaceae plantae medicae secundum Dioscoridem, cui Galenus addit, plantam eam *πάναξι* esse similem⁸: sed quodnam intellexerit *πάναξις*, dubium est. Alio loco plantae nomen esse *σαγαπηνόν*, ideoque succum potius *ὀπὸν σαγαπηνοῦ* nominandum esse, perhibet.⁹ In Arabibus, qui *سكبينج* (*sekhbinedsch*) id vocant, Mesuo iunior confundit etiam magis historiam naturalem, dum arborem esse, oleandrum montanam, quae cum largiatur succum, contendit.¹⁰ Nos penitus deficit ulterior cognitio: sed coniectura consequimur, plantam esse *Ferulam persicam*, quam Hopeus Assam foetidam dixit.¹¹

Cap. LXXXVI. De nominis Euphorbii ratione audiamus Plinium¹²: „Invenit patrum nostrorum aetate rex Iuba, quam appellavit Euphorbiam, medici sui nomine. Frater is fuit Musae, a quo divum Augustum conservatum indicavimus. Sed Iubae volumen quoque exstat de ea herba, et clarum praeconium. Invenit eam in monte Atlante, specie thyrsi, foliis acanthinis.“ Haec fruticis descriptio discrepat a Dioscoride, qui *δένδρον ναρθηκοειδές* dicit. Galenus autem diserte: *Ὅπως ἐστὶ φυτοῦ τινος ἀκανθώδους, ἐν τῇ τῶν Μαυρουσίων γῇ φυομένου*.¹³ Magis differt Mesuae indicium: esse arborem desertorum hispidam, foliis prioribus hirsutis, quibus delapsis succedant alii Polium marinum referentia.¹⁴ Porro Leo Africanus herbam cum carduo sylvestri comparat, inter cuius

7) Anab. 3, 28.

8) De antidot. 1. p. 55.

9) De fac. simpl. 8. p. 117.

10) Mesue f. 79^b. ed. Venet. 1562.

11) Philos. transact. 75. p. 36.

12) Lib. 25, 38.

13) De compos. med. sec. loc. 9. p. 271.

14) Mesue f. 80^b.

ramos fructus quidam prodeant, crassitudine viridis cucumeris, ad cuius etiam similitudinem grana quaedam perparva emittant. Eos fructus, ulnam excedentes, stipitum specie ex humo prodire.¹⁵

His rite reputatis efficitur, etiamsi lectio *δέρδρον ραρ-θηκουδές* legitima sit, falsas tamen relationes nostrum sequutum esse: multo minus Mesuae descriptionem defendi posse, nisi ad longe aliam, et forte *Euphorbiam mauritanicam*, consilium transferamus, quae foliis lanceolatis glaucis quodammodo ad Polium accedat. Sed frutex, qui et hodie euphorbium largitur, est *Euphorbia officinarum*, Africae occidentali et Mauritaniae speciatim peculiaris, quae multangularis caespitosa, aculeis geminis, a Commelino bene repraesentata est.¹⁶ Nec reiiciendae sunt duae aliae species: *Euph. antiquorum*, triangularis ramosa, marginibus angulorum sinuato-aculeatis, quam Commelinus pariter e Mauritania accepit.¹⁷

Modum collectionis, quem noster narrat, nuperi peregrinatores nec refutarunt, nec confirmarunt. Id tamen verum est: in saccis coriaceis transferri.

Cap. LXXXVII. Valde obscura est galbani antiquorum origo aut historia naturalis. Dioscorides ferulaceae plantae syriacae esse succum perhibet. Huic addendum Theophrasti testimonium de graveolente indole et medicato odore plantae: e panace Syriae effluere.¹⁸ Plinius consentit, e Syria venire et ferulam illud largiri: sed addit, in Amanio monte crescere plantam, qui Ciliciam a Syria disternat.¹⁹

Post repatas literas Lobelius primus galbaniferam e seminibus coluit, inter gummi-resinam eam inventis.²⁰ Est autem *Ferula Ferulago* L., quae in Africa boreali, Creta et Asia minore occurrit. Evulgarunt quidem P. Her-

15) Descr. Afric. 9. p. 500. Scaliger in Cardan. exerc. 131. p. 586.

16) Hort. amsteld. 2. t. 11.

17) Ib. t. 121. Casp. Commelin. praelud. bot. p. 9. 17.

18) Hist. pl. 9, 7. *ἐπεὶ καὶ αὕτη γίνεται περὶ Συρίαν ἐκ τοῦ πανάκου* (cod. Urb. loco *πάνκου* vulg.) *καλούμενον*.

19) Lib. 12, 56.

20) Obs. 451.

mannus²¹ et Commelinus²² plantas diversas, nomine eodem Ferulae galbaniferae: sed neutra huc trahi potest, cum in promontorio bonae spei crescant. Sunt autem: illud *Selinum Galbanum* mihi, hoc *Selinum gummiferum*: utrumque Linnaeus Bubonis generi citra rationem adscripserat. Itaque acquiescendum in ea planta, quam Lobelius divulgavit, quanquam in Europae variis regionibus, ubi obvia est, liquorem eum neutiquam largiatur.

Memorabile vero est, a Mose ad suffitus praeter alia et מִלְּבָנָה requiri²³, quod a מִלְּבָנָה, pinguedine, derivatum, a vetustis interpretibus galbanum redditur. Additum id suffimentis putant ob vim incensi galbani reptilia omnia abigendi²⁴ et culices fugandi,²⁵

Cap. LXXXVIII. Ammoniacum discrete dicitur ferulae succus, quae circa Ammonis fanum in Africa proveniat. Neque uberiores notitiam post tot saecula adepti sumus. Namque et Shavius²⁶ et Jacksonius²⁷ plantam, quam ipsi observarunt, cum ferula comparant, citra ulteriorem descriptionem.

Cap. LXXXIX. Sarcocollae, quam عَنَزْرُوت seu الزَّرْوَات Arabes appellant, ulterior nusquam notitia, nisi in Mesue, qui arbusculam spinosam esse, ramis nodosis, tradit.²⁸ In ea editione, qua utor, effigiem arboris, a mercatore Persa acceptam, Andr. Marinus apposuit, quae, sive ficta, sive ad naturam facta, folia arboris exhibet ovato-oblonga, serrata aut dentata. Fueritne sarcocolla in Perside generata, an per emporia persica solummodo ex India advecta, aut ex Aethiopia, expediri nequit. Hodiernam ex arbusculis aethiopicis, quae ad *Penaeae* genus pertinent, manare, constans fama est, a nemine etiamnum confirmata, quam vero falsissimam esse reor. Equidem nostrarum officinarum sarcocollam turi tenui similem, subfulvam, odoratam, gustuque amariusculam inve-

21) Paradis. p. 163.

22) Hort. amsteld. 2. t. 58.

23) Exod. 30, 34.

24) Nicandri ther. v. 555. Virgil. georg. 3, 415.

25) Plin. 19, 58.

26) Travels, sp. pl. n. 237.

27) Account on Marocco, p. 75.

28) Mesue f. 79^b.

nio. Obvia fuerunt in ea semina *Smyrnii*, quae ad quam speciem pertineant, ambigo. Itaque nostra sarcocolla satis affinis et galbano et sagapeno aliisque eiusmodi substantiis esso videtur.

Cap. XC. De Glaucio paullo aliter Plinius: In Syria et Parthia nasci, humilem herbam, densis foliis, fere papaveris, minoribus tamen sordidioribusque; odoris tetri, gustus amari cum adstrictione. Granum habere crocei coloris.²⁹ Avicenna succum ماميثا (*mamitsa*) herbamque, si recte scripta est vox, بمنج (*bomnihi*) vocat.³⁰ In Serapione legimus³¹ *memithe* nomen etiam Chelidonio minori adscriptum, quae gravis est hallucinatio, cum Glaucii affinitas cum Chelidonio maiori negari quidem nequeat, sed longe alienum sit Ch. minus seu Ranunculus Ficaria.— Hic intelligitur *Glaucium corniculatum* Curt., seu *phoeniceum* Crantz., quod per Europam australiorem et in Syria circa Halepum (Russelio teste) provenit. Succum herbae expressum croceum (ut in Chelidonio) in oculorum morbis adhibitum fuisse, nemo mirabitur, qui Chelidonii usum in eiusmodi affectibus consideraverit.³²

Cap. XCI. E coriis bubulis praestantissimum glutinum in Rhodo insula conficiebatur. Sed Galenus aliam etiam collae speciem ad librorum volumina compingenda memorat, e similagine et polline farinaceo (γύρεως l. γάρον legendum) conficiendam.³³

Cap. XCII. Piscis cetacei dicitur venter ichthyocola, quae vesica natatoria est *Acipenseris Husonis*, gigantei utique piscis, cuius longitudo ab octo ad viginti pedes variat. Incola Volgae et caspii maris, provenit tamen et in Danubio et ponto euxino. Optimam nonnulli habent, quae ex interna vesicae natatoriae membrana petitur: haec aqua elota et siccata serpentino modo torquetur: vilior est libri modo plicata: ultima pretio sine cura siccata venit. Coquunt etiam ad Volgam et in vicinia

29) Lib. 27, 59.

30) Ed. arab. p. 210.

31) Cap. 806. fol. 170^c.

32) Fabric. Hildan. opp. p. 1003.

33) De fac. simpl. 7. p. 33.

maris caspii vesicas Sturionum Silurorumquo, donec gelatina spissescat, quae, in laminas scissa, pellucida est et flavida.³⁴

Cap. XCIII. Ἰξός Dioscoridis est Ἰξία Theophrasti³⁵, quae in quercubus et terebinthis provenit. Est *Loranthus europaeus*, qui, Belonio³⁶ et Sibthorpio³⁷ testibus, recentioribus Graecis ὀξός dicitur. Ἰξία aut Ἰφία, ut Hesychius scribit, cum in pinnum arboribus proveniat³⁸, est *Viscum album*. Στελὶς Theophrasti eadem planta cum Ἰξία videtur, cum Euboeae incolae posteriore nomine στελίδα insignierint.³⁹

Iam vero exploratum habemus, viscum commerciorum et artificum haud o fructibus *Visci albi*, sed e fructibus *Loranthi europaei* in Italia et Graecia parari, lignum etiam illius in officinis italicis, *Visco quercino* dictum, vendi.⁴⁰

Cap. XCIV. Ἀπαρίνη ita describitur, ut *Galium Aparinen* L. facillime coniectemus. Eadem intelligitur, si eius cauliculi longi molles et tenues a Theophrasto memorantur⁴¹, si inter lenticulam crescere dicitur.⁴² Φιλάνθροπος vocabatur, quia vestibus hominum tenaciter adhaeret: id nomen, ut ἀπαρίνης et κολλητζίδας recentiorum Graecorum, ad alias plantas facile adhaerentes transit. Ξάνθιον enim quoque ἀπαρίνην vocatum fuisse e libr. 4. c. 136. patet; de eo etiam valet, quod Theophrastus de flore aparines tradit in aspero capite nascente, nec prodeunte nec manifesto, sed intra se ipsum maturescente semenque pariente, sicut id in Rais (ἐπὶ τῶν γαλεῶν καὶ ῥινῶν cod. Urb. loco κυνῶν) contingat.⁴³

Cap. XCV. Ἀλυσσον dictum fuit ἀπὸ τοῦ τὴν λύσ-

34) Pallas Reise in versch. Prov. des russ. Reichs, 2. p. 264. 265.

35) Hist. pl. 3, 16. 36) Obs. 1. p. 39.

37) Apud Walpole, p. 283.

38) Theophr. caus. pl. 2, 17. Walpole l. c.

39) Hesych. v. στελὶς. 40) Pollini flor. veron. 3. p. 176.

41) Hist. pl. 7, 8. 42) Ib. 8, 8.

43) Ib. 7, 14. Cf. (Paulet de Fontainebleau): Examen d'un ouvrage, qui a pour titre: Stackhouse illustrat. Theophr. p. 26. Melun. 1816. 8.

σαν κυνὸς ἰᾶσθαι. Perplexitas nascitur e comparata descriptione plantae, quam Dioscorides hic exhibet, cum ea, quam Galenus ex Antonino quodam Coe mutuam accepit.⁴⁴ Ἄλυσσος, inquit, ἐστὶ βοτάνη τῷ πρασίῳ παρεμφέρουσα, τραχυτέρα δὲ καὶ μᾶλλον ἀκανθώδης περὶ τὰ σφαιρία, ἄνθος δὲ φέρει κυανίζον. Inde colligitur insignis utriusque ἀλύσσου diversitas. Accedit Plinii alysson, quod cum neutro congruit, comparat enim cum erythrodano aut rubia⁴⁵, unde nonnulli id ad *Asperulam arvensem* reduxerunt, de quo tamen Dodonaeus dubitat.⁴⁶ Priores autem duas Alyssos egregie distinxit idem Dodonaeus, Dioscoridis plantam referens ad *Farsetiam clypeatam* R. Br., egregie delineatam⁴⁷, Galeni vero ad *Marrubium Alysson* L.⁴⁸, quod Car. Clusius iam eodem nomine divulgavit.⁴⁹

Neque tamen praetereunda Fab. Columnae coniectura, qui in ἀλύσσῳ Dioscoridis *Veronicam arvensem* L. dispicit:⁵⁰ in ἀλύσσῳ Galeni vero *Stachyn annuam*⁵¹, nullo modo congruam. Et Veronica quidem arvensis melius respondet descriptioni, cum ἀσπιδίσχια διάδιπλα optimo iure de valvis fructus intelligenda sint. Sed σπέρμα ὑπόπλευτυ deest in Veronica, adest in Farsetia, cuius semina compressa sunt, orbiculata, alata. Postea *Veronicam montanam* L. aptiorem introduxit hoc nomine Columna.⁵² Crescit autem Farsetia in Sicilia et Asia minore, praesertim in Sipylo, Olympo Bithynico, et Libano montibus. In definiendo Galeni ἀλύσσῳ nititur Columna maxime Aëtii⁵³ Paullique⁵⁴ testimoniis, qui sideritidem Heracleam dici et alysson perhibent. Neque aliud quid inde effici, meo arbitrio, potest, quam ἀλύσσου cognomen ad alias et valde differentes plantas transiisse.

Cap. XCVI. Ἀσκληπιάδα Dioscoridis Fuchsius pri-

44) De antidot. 2. p. 168. 45) Plin. 24. 57.

46) L. c. p. 356. 47) L. c. p. 89.

48) L. c. p. 88. 49) Hist. 2. p. 35.

50) Phytobas. p. 21. t. 8. 51) lb. p. 25. t. 9.

52) Ecphras. 1. p. 288. 53) Lib. 1. p. 3. Lib. 6. c. 40.

54) Lib. 5. p. 162. ἡ σιδηρίτιδος Ἡρακλείας; ἢ καὶ ἀλίσσον (loco διαλίσσον) καλοῦσι,

mus⁵⁵ pro *Cynancho Vincetoxico* R. Br. habuit, refutatus a Matthiolo⁵⁶, quod odoratae non sint Vincetoxici radices, neque fructus cum securibus aut securidacae fructibus comparari possint. Sed bene defenditur a Dodonaeo, qui radices utique odoratas esse statuit.⁵⁷ Acerbius etiam invehitur in Matthiolum Lobelius.⁵⁸ Cum Dalechampio⁵⁹ denique et C. Bauhinus⁶⁰ et Sibthorpius⁶¹ a Fuchsii partibus stant.

Cap. XCVII. *Ἀτράκτυλῖς* nomen sortita est, quia *ἀτράκτοι* s. colus ea antiquitus conficiebantur. Theophrastus plantam albidiorē habet enico et acarna, graveolentem insuper ac velut cruorem recentem spirantem, cuius folium decerptum et carnosā sui parte admotum sanguineum laticem stillet, unde et *φόρος* a quibusdam vocatur.⁶² Quodsi haec indicia cum iis componuntur, quae Dioscorides addit, mirum est, quantopere a vero aberraverint rei herbariae patres. Fuchsius enim atractylida mitiorem *Carlinam vulgarem*, hirsutiorē, *Centauream benedictam* declarat⁶³, adstipulantibus C. Gesnero⁶⁴ et Dalechampio.⁶⁵ Matthiolus vero primus *Centauream lanatam* Cand. seu *Carthamum lanatam* L. in scenam produxit⁶⁶, quem plerique sequuti sunt, uberrime plantam illustrante Fab. Columna.⁶⁷ Eodem tamen iure, et quia planta glaberrima inferne magis nuda est, et hodie Graecis *ἀτράκτυλῖς* audit, a Sibthorpio⁶⁸ *Onobroma leucocaulon* mihi (*Carthamus* ipsi) huc trahitur. Huius flores pallidi sunt: quae vero florem *πορφυροῦν* habet, (si modo genuina est lectio,) ab Anguillara Atractylidis cypriacae nomine ita describitur⁶⁹, ut ad *Onobroma glaucum* mihi (*Carthamus glaucum* M. B.) reduci posset, si modo sciremus, Tauriae plantas Dioscoridi innotuisse. Sed et

55) L. c. p. 129. 130.

56) L. c. p. 392.

57) L. c. p. 407.

58) Advers. p. 278.

59) L. c. p. 1144.

60) Pin. p. 303.

61) Flor. graec. 1. p. 166.

62) Hist. pl. 6, 4, 9, 1.

63) L. c. p. 121. 122.

64) De hort. Germ. f. 249^h.

65) L. c. p. 1450.

66) L. c. p. 393.

67) Ecphr. 1. p. 19.

68) Flor. graec. 2. p. 160.

69) L. c. p. 149.

Carlina lanata L., in Italia, Gallia Narbonensi et Africa boreali inventa, floribus roseis, non aliena est. Haec saltem videtur Anguillarae planta esse, quam variis Italiae locis reperisse testatur.

Cap. XCVIII. *Πολύκνημον* iam Nicandro dictum⁷⁰, habetur a Lobelio pro *Mentha arvensi*.⁷¹ Nemo id iterum ad nostra usque tempora tetigit, plerisque nihil se de ea planta asserere posse fatentibus. Lobelii coniectioni itaque assentiendum, ni forte approbanda Caesalpini sententia, qui *Prunellam vulgarem* intelligi perhibet.⁷²

Cap. XCLX. Clinopodium Plinius pariter tractat, sed, cum noster τὰ ἄνθη κλίνης ποσὶν ὅμοια dicit, ille orbiculato foliorum ambitu speciem lecti pedum praebere scribit.⁷³ Eam plantam Valerius Cordus, C. Gesnerus, Matthiolus aliique pro *Clinopodio vulgari* habuerunt, cum verticilli densi, bracteis setaceis circumvallati, similitudinem quamdam cum pedibus lectorum habere videantur. Lobelius vero *Thymum Acinon* clinopodium veterum esse existimavit.⁷⁴ Clusius haesitans utramque plantam proposuit, addito tertio clinopodio, *Thymo* nimirum *alpino*.⁷⁵ Caesalpinus *Satureiam Julianam* in medium protulit, cuius verticilli pedunculati cum pedibus lectulorum aptius comparantur.⁷⁶ Denique P. Alpinus in *Satureiae graecae* foliis et pedunculis paucifloris, ut plurimum trifidis, Dioscoridis κλινopόδιον agnoscere sibi visus est.⁷⁷

Cap. C. De Leontopetalo nulla existit controversia, postquam Matthiolus plantam in Italia, Graecia et Asia minore non raram descriptione et icone adumbravit.⁷⁸ Aliam Dodonaeus exhibuit, in qua taxanda fructuum forma, quae siliquas aequant, cum tamen capsulae sint subrotundae, inflatae.⁷⁹ Verumtamen plura sunt, quae

70) Alex. v. 57. theriac. v. 559.

71) Adv. p. 217. Obs. p. 270. Dalechamp. p. 932.

72) Lib. 11. c. 37. 73) Lib. 24, 87.

74) Adv. p. 217. Obs. p. 270. Anguillar. p. 218.

75) Hist. 1. p. 353. 354. 76) Lib. 11. c. 39.

77) De plant. exot. p. 260. 78) L. c. p. 596.

79) L. c. p. 69. Multo meliorem effigiem exhibet C. Gesnerus in opp. ed. Schmid. tab. aeri incis. g. f. 75.

certitudinem, *Leonticen Leontopatalum* esse Dioscoridis plantam, adimunt. Et primum quidem λοβοί, seu siliquae, cicerum similes, dein puniceus floris color, qui flavus est in *Leontopetalo* Matthioli, post etiam folia haudquaquam papaveris modo incisa, sed biternata, foliolis obovatis obtusis, denique semina minuta dici nequeunt, cum pisorum moles sit. Attulit igitur *Corydalin bulbosam* Pers. Caesalpinus⁸⁰, quae utique floribus purpureis gaudet et siliquas gerit. Neque tamen unquam in arvis et inter segetes nascitur, sed in sylvis umbrosis.

Cap. CI. Comparato Plinii loco de Teucrio, mira apparet confusio.⁸¹ Teucrium enim duplex habet, alterum, hemionion aut splenion quibusdam dictum, quod lienibus medeatur, nunquam florere neque semen gignere. Est id ἄσπληνον nostri (c. 141.). Teucrium autem id vocatum fuisse, patet ex Apulcio (c. 57.), qui tamen et lonchitidem (c. 151.) cum Aspleno et Hemionitide perperam coniungit. Alterum Plinii teucrium ramis hyssopi surculosam vocat plantam, folioque fabae, quam o Cilicia Pisidiaque maxime laudari. Haec nostra quidem videtur, sed notis alienatis.

In Teucrio interpretando patres rei herbariae magnopere dissident. Siquidem Tragus *Veronicam officinalem*⁸², Fuchsius *Teucrium*, ut videtur, *flavum*⁸³, Matthioli et hoc et *Veronicam Teucrium*⁸⁴, posterius solum Lobelius⁸⁵, Clusius praeter *Teucrium flavum* ac *fruticans* L. etiam tres *Veronicae* species in scenam produxit⁸⁶. Dodonaeus cum *Chamaedry* coniungens, *Teucrium* etiam *flavum* profert⁸⁷, nec dissentit Anguillara.⁸⁸

Cap. CII. *Chamaedrys*, ob foliorum formam ad quercinorum formam accedentem dicta, vocatur et teucrium, Romanis tripsago aut trixago; fruticulus floribus purpurascens, aspera loca amans et rupestria. Hinc

80) Lib. 6. c. 75.

81) Lib. 25, 20.

82) L. c. f. 79^b.

83) L. c. p. 829.

84) L. c. p. 596. 597.

85) Obs. p. 259.

86) Hist. 1. p. 348. 349.

87) L. c. p. 43.

88) L. c. p. 219.

facilis erat argumentatio instauratorum, si a Trago inde *Teucrium Chamaedryn* ita vocarent⁸⁹, adiungerent autem *Veronicam Chamaedryn*, praecunte Brunfelsio⁹⁰; quam tamen C. Gesnerus⁹¹ falsam et Bauhinus⁹² spuriam dixerunt chamaedryn. Itaque, accedente et Sibthorpio⁹³, subsistamus in Teucrio Chamaedry, in Graecia, ut per totam fere Europam, satis vulgari.

Cap. CIII. In hoc capite duae species Leucadis tractatae fuerunt, sed solum de montana fragmentum superest. Neque restitui in integrum potest, cum nec ipse Plinius incolume hoc caput legarit. Ita enim is, de leuco herba loquens: „Fortassis eadem sit, quae leucas appellatur, contra omnia marina venena efficax. Speciem eius auctores non tradunt, nec aliud, quam sylvestrem latioribus foliis esse efficaciorē, hanc semine acriorem.“⁹⁴ Hinc efficitur, e vano fere hausta esse, quae patres rei herbariae, ut et hanc plantam delinirent, coniecturis consequi studuerunt. Lobelius⁹⁵ *Potentillam subaculem*, Caesalpinus⁹⁶ *Galeobdolon luteum* Smith. huc trahunt, sine ulla probabilis ratione. Paullo maiore digna sunt attentione Dodonaci ratiocinia.⁹⁷ Cum leucas et polium ex eadem canitie partium nomen obtinuisse videantur, cum Caelius Aurelianus testetur, leucen etiam polium nominari⁹⁸, colligi potest, Polii affines plantas, *Teucrium* scilicet *aureum* vel *capitatum*, vel etiam *supinum*, ita appellata fuisse. Sed quis sibi claram in tam obscura re interpretationem arrogaverit?

Addam, quod vero mihi proximum videtur. Si leucas eadem est, quae leuce; haec omnino divinari potest. Mercuriali enim similis, nomen ex causa accepit, per medium folium candida transcurrente linea, quare mesoleucon quosdam vocare, Plinius testatur. Iam cum idem de lamio tradat, „album habere in medio folio“⁹⁹, nil

89) L. c. fol. 78^a. Fuchs. p. 869. Lobel. adv. p. 209. Dodon. p. 43. Matthiol. p. 596.

90) Herb. 1. p. 125.

91) De hort. Germ. f. 253^a.

92) Pin. p. 249.

93) Flor. gracc. 1. p. 393.

94) Plin. 27, 77.

95) Adv. p. 209.

96) Lib. 11. c. 31.

97) L. c. p. 284.

98) Morb. chron. 2, 4.

99) Lib. 23, 16.

obstat, quin *Lamium maculatum* hic subesse arbitremur, quod Fab. Columna iam bene illustravit.¹⁰⁰

Cap. CIV. *Lychnidis coronariae* ac *sylvestris* nomina aegyptiaca σιμιόν et σιμοῦρα Rossius e coptica lingua exponit, illud significare *herbam luminis*, hoc *herbam solis*.¹ *Lychnis* vero *coronaria* nomen suum ad hunc usque diem servavit, licet ad *Agrostemmatidis* genus Linnaeus vocaverit.

Cap. CV. *Lychnis sylvestris* iam vocatur *L. Githago* Scop., seu *Agrostemma Githago* L., inter segetes per omnem Europam vulgatissima. Non defuerunt tamen, qui vel hanc vel priorem ad *Lychnidem Florem Iovis* Desrouss. traducerent², vel *Lychnidem dioecam* L. in λυχνίδι ἀγρία invenirent.³

Cap. CVI. Liliī nomen aegyptium συμωναίου scribendum et αἶμα τοῦ Ἀριώς esse interpretandum, Iablonskius docet.⁴ Syrorum nomen corruptum e ܠܝܠܝܐ: punicum esse ebraicum לבן לבן (*spica alba*) iam Bochartus monet.⁵ Species ipsa plantae manifesto est *Lilium candidum* L. Lilium purpureo flore, quod hic indicatur, fueritne *L. Martagon* vel *chalconicum*, merito ambigimus.

Cap. CVII. *Βαλλωτή* Dioscoridis, a Fuchsio primo recognita, eadem dicitur cum *Ballota nigra* L.⁶ Neque quisquam huic sententiae contradicere ausus est, cum pleraque indicia congruant: nisi aliquis Sibthorpii *Lamium striatum* praeferre voluerit.⁷

Cap. CVIII. De melissa iam Nicander:

τὴν ἥτοι μελίφυλλον ἐπικλείουσι βοτῆρες,
οἱ δὲ μελίτταιναν· τῆς γὰρ περὶ φύλλα μέλισσαι
ὁδμῇ θελγόμεναι μέλιτος ῥοιζήδον ἔνται.⁸

Et alio loco vocatur μελισσόβοτος δασεία.⁹ Est Theocriti ἐνώδης μελίτεια (Id. 4, 25.) ubi schol. τὸ κοινῶς λεγόμενον

100) Ecphras. I. p. 193.

1) Etym. aeg. p. 189.

2) C. Gesn. de hort. Germ. f. 266^a.

3) Dodon. p. 171.

4) Opusc. I. p. 352.

5) Can. p. 755.

6) Fuchs. p. 154.

7) Flor. graec. I. p. 405.

8) Ther. v. 554.

9) Ib. v. 677.

μελισσοβότανον. A Virgilio dicitur melisphyllum¹⁰, a Varone¹¹ ceterisque Romanis¹² apiastrum. In eo, ut solet, Plinius vehementer hallucinatur, dum in confessa damnatione esse venenatum Sardiniae perhibet, herba sardoa cum hac innocentissima planta confusa. Arabibus dicitur بادرنجبویه aut بادرنجبویه, *citrum redolens*.

Cap. CLX. Marrubii nomen punicum Bochartus intactum liquit: equidem auguror, esse ebraicum מַרְרִיבָּה, *herbam benedictam*, quia saluberrima est, maxime sterilitati adversa.¹³

Herbam ipsam duplicem iam profert Theophrastus¹⁴: alteram foliis herbaceis, magis viridibus, profundius incisis, qua et pharmacopolae utantur, alteram foliis rotundioribus et squalidioribus, minusque incisis. Illa videtur *Marrubium catarisfolium* Desrouss., per Asiam minorem frequens, hoc vero *M. vulgare* L. Illud a Nicandro πρασίωιο χλοανθείος nomine insignitur¹⁵, ubi perperam scholiastes cum μελισσοφύλλω commutat.

Cap. CX. Stachys Dioscoridis ob folia parva, albida, rigida et odorata a Sibthorpio habetur pro *Stachy palae-stina*, quae in montosis asperisque totius Graeciae proveniat.¹⁶ Dubium tamen movent folia lanceolata, quae ὑποστρόγγυλα indicat Dioscorides. Patres rei herbariae plerique *St. germanicam* huc traxerunt. Magis aberrat Anguillara, si plantam agnoscit, ab Italis *spico gentile* dictam, quae *Lavandula Spica* Willd. est. Plinius inconsiderata prooperatione scripsit¹⁷: „Ea quoque, quae stachys vocatur, porri similitudinem habet“ (legit enim aut audiit legentem amanuensem πράσῳ loco πρασίῳ) „longioribus foliis“ (loco. longior aliquanto, scilicet ramis) „pluribusque et odoris iucundi, colorisque in luteum inclinati.“ Operam igitur perdiderunt, qui stachyn Plinii tanquam sui generis exponere conarentur.

10) Georg. 4, 64.

11) De re rust. 3, 16. 10.

12) Plin. 20, 45.

13) Hippocr. de steril. p. 19.

14) Hist. pl. 6, 2.

15) Ther. v. 550.

16) Flor. græc. 1. p. 409.

17) Lib. 24, 86.

Cap. CXI. Φυλλίτις sine omni dubio est *Scolopendrium officinarum* Sm., filix, cuius frons cordato-lanceolata ab aversa parte soros capsularum lineares geminatos gerit, qui hic vermiculi tenues distantes dicuntur. Σκολοπενδρίου nomine occurrit apud Theophrastum¹⁸ et Nicandrum¹⁹: forte etiam πεταλίτις eadem est.²⁰ Matthiolus primus²¹ hoc nomine plantae effigiem exhibuit, posteriorum consensu.

Cap. CXII. Φαλάγγιον, φαλαγγίτης Galeno dictum²², quod morsis a phalangiis auxiliatur. Plinius sic²³: „Phalangites a quibusdam phalangion vocatur, ab aliis leucanthemon, vel (ut in quibusdam exemplaribus invenio) leucacantha. Ramuli ei sunt nunquam pauciores duobus, in diversa tendentes: flos candidus, lilio rubro (unde hoc expiscatus est?) similis: semine nigro, lato, ad lenticulae dimidiaae figuram, multo tenuiore: radice tenui, herbacei coloris.“

Eam plantam Matthiolus²⁴ habet *Czackiam Liliastrum* Andr. (Hemerocallis L.), quae tamen non ramosa est, nec radículas parvas, tenues habet, sed fasciculatas: crescit etiam in Alpibus helveticis et noricis: neque ἐν γιωλόφοις. Valer. Cordus *Anthericum Liliaginem* huc traxit, quanquam et hoc non ramosum sit, nec fibrosas habeat rudices, sed fasciculatas. Dodonaeus legitimum φαλάγγιον in *Antherico ramoso* L. dispexit.²⁵ Praepostero vero iudicavit Sibthorpius, dum hanc plantam ad *Anthericum graecum* L. reduceret²⁶, quod bulbum habet loco radice, scapumque simplicem, nunquam ramosum.

Cap. CXIII. Τρίφυλλον hic tam eximie describitur, ut nemo non statim *Psoraleam bituminosam* L. intelligat, quae per Galliam australem, Italiam Graeciamque haud raro invenitur. Eadem iam a Nicandro describitur.²⁷ Agnorunt eam plerique rei herbariae instau-

17) Hist. pl. 9, 18.

19) Ther. v. 684.

20) Ib. v. 864.

21) L. c. p. 606.

22) De fac. simpl. 8. p. 150.

23) Lib. 27, 98.

24) L. c. p. 607.

25) L. c. p. 106.

26) Flora graec. 1. p. 234.

27) Ther. v. 520.

ratores: c. g. Matthiolus, qui trifolii asphaltitis²⁸ et Dodonaeus, qui trifolii bituminosi nomine²⁹ adumbrarunt.

Cap. CXIV. *Teucrium Polium* πολίου nomine intelligi, in confesso est, Matthiolo, ni fallor, id primo probante.³⁰ Altera vero species, magis fruticulosa minusque graveolens, controversa est. Plinius³¹, postquam quae Dioscorides (4, 133.) de τριπολίου colore quotidie ter mutato retulerat, ad polium nostrum traducit, duo eius genera tradit: campestre maius, sylvestre minus. Et Galenus³² πύλιον μικρόν δριμύτερον καὶ πικρότερον ab alio distinguit. Itaque et patres rei herbariae alterum divinare gloriati sunt: Matthiolus autem longissime aberravit, dum *Teucrium montanum*, nec magis fruticulosum, nec debiliore, sed gravissimo odore insigne, huc traheret. Neque tamen recedit C. Gesnerus ab hac erronea opinione.³³ Equidem, si quid veri videatur simile, enunciaturus, *Teucrium* potius *creticum* L., s. *rosmarinifolium* Lam., esse intelligendum, existimo.

Cap. CXV. De *Teucrio Scordio* nulla unquam fuit controversia.

Cap. CXVI. *Βήχιον* nomen a βήχι, adversus quam praesidium est, sicut Avicenna dicit سعالی a سعال, tussis: ex ultima voce et Rossius aegyptium nomen σααρθά derivare conatur.³⁴ *Tussilaginem* autem *I'arfaram* intelligendam esse, quis non videt? Chamaeleucen tradit Plinius apud Romanos farfarum vocari, sive farfugium³⁵: illud forte a Farfaro amne in Sabinorum regione.³⁶

Bessi, quorum cognomen ἄσα hic citatur, Thraciae partem incolebant, ubi Philippopolis sita.³⁷

Cap. CXVII. Artemisiae nomen Plinius ab Artemisia, uxore Mausoli, repetendum esse tradit, cum antea Parthenis vocata fuerit. Esse tamen, qui ab Artemide Ili-thyia cognominatam putent, quoniam privatim medeatur

28) L. c. p. 603.

29) L. c. p. 566.

30) L. c. p. 612.

31) Lib. 21, 21.

32) De fac. simpl. 8. p. 106. 107.

33) De hort. German. f. 273 b.

34) Etym. aeg. p. 180.

35) Lib. 24, 35.

36) Ovid. metam. 14, 330.

37) Plin. 4, 18.

feminarum malis.³⁸ Illam etymologiam reiicit Harduinns, quod herba in Hippocraticis libris commendetur, Hippocrates autem multo Artemisia posterior sit. Mausolus autem obiit, Plinio teste³⁹, olympiade centesima sexta, itaque viginti fere annos post Hippocratem, Heraclidis filium. Iam vero, cum libri Hippocratici de natura muliebri⁴⁰ et de morbis mulierum⁴¹ diu post Hippocratis obitum, et probabiliter Ptolemaeorum temporibus consarcinati sint, salva esse potest ea etymologia.

Quodsi vero Dioscoridis Artemisiae ad nostras reducendae sunt species; prima ramosa fruticosa, quae maritima loca amat, et foliis gaudet maioribus, quam absinthium, nitidioribusque, haud haereo in nominanda cum Sibthorpio *Artemisia arborescente*, quae in Archipelagi maritimis atque in insula Zacyntho indicatur.⁴² Miror tamen, neminem e patribus rei herbariae in hanc plantam incidisse. Artemisiam tenuiorem omnes fere maiores nostri cum Sibthorpio habent *Artemisiam campestem*, in omni Graecia admodum vulgarem. Artemisia denique *μυρόκλωνος* sine dubio esse *Art. spicata* Jacqu. videtur, obvia et, Sibthorpio teste, in Graeciae montibus.

Cap. CXVIII. Spurium esse hoc caput, in confesso est: neque alia planta describitur, quam, quae iam supra aderat, *Art. campestris*.

Cap. CXIX. *Ambrosiam* esse *maritimam* L., quae hic profertur, Lobelius⁴³ et Dodonaeus⁴⁴ iam persuasum habuerunt. Turpiter autem lapsus est Matthiolus, dum alienissimas plantas vulgatissimasque, alteram *Coronopum Ruellii* Dod., alteram *Artemisiam campestem*, titulo *Ambrosiae* primae ac secundae produceret.⁴⁵ Neque Retzio assentiendum, qui Artemisiae speciem odoratam intelligi vult.⁴⁶

Cap. CXX. A Tragi inde aetate, qui primus *βότρυς* Dioscoridis recognovit⁴⁷, *Chenopodium Botrys*, in Europa

38) Plin. 25, 36.

39) Lib. 36. s. 4, 9.

40) Hipp. opp. 2. p. 556, 595. ed. Lips.

41) Ib. p. 678.

42) Flor. graec. 8. p. 168.

43) Obs. p. 442.

44) L. c. p. 35.

45) L. c. p. 619.

46) Flor. Virgil. p. 15. 16.

47) L. c. f. 335².

australi spontanea, vulgaris est notitiae. Herba tota flava Dioscoridi dicitur, quod flosculi paniculati flavidi totam fere plantam obtegunt.

Cap. CXXI. Geranium, a gruini capitis imagine dictum, Afris dicebatur $\kappa\epsilon\gamma\alpha\gamma$, collo *longus*, radice arabica $\epsilon\gamma\phi$: hinc lectio $\iota\epsilon\gamma\chi$ probabilior quam $\iota\epsilon\sigma\chi$.

Geranium autem primum folio anemones et radice tuberosa, iam a Matthiolo⁴⁸, Anguillara⁴⁹, Dodonaeo,⁵⁰ Lobelio⁵¹ ceterisque instauratoribus recognitum, per Italianam Dalmatiamque, in Peloponneso ac Cypro provenit. Est *Geranium tuberosum* L.

Quod Geranium alterum attinet, Fuchsius id in *Geranio rotundifolio* L. dispicere sibi visus est.⁵² Bona id effigie etiam Dodonaeus illustravit.⁵³ Nec alieni ab ea sententia sunt, qui postea plantas veterum investigarunt. Sibthorpius⁵⁴ vero aptius putavit *Erodium malachoides* Willd., quod Geranii nomine sibi a Calceolario Veronensi missum Matthiolus primus delineatum exhibuit, huc referre⁵⁵, quia gruum capita cum rostris melius repraesentat, folia etiam quodammodo ad malvae folia accedunt.

Cap. CXXII. *Γναφαλίον* etymon ipse D. indicat, quod folia alba molliaque tomenti loco inserviant. Plinius, qui gnaphalion ab aliis chamaezelon vocari tradit,⁵⁶ centunculum, synonymon gnaphalii apud nostrum, alio loco tanquam proprii generis et longe alieni profert.⁵⁷ Hunc centunculum cum Anguillara⁵⁸ credimus esse *Polygonum Convolvulum*.

Nostrum vero Gnaphalium iam a Matthiolo⁵⁹, Dodonaeo⁶⁰, Lobelio⁶¹ et Clusio⁶² ita adumbratum invenimus, ut *Otanthum maritimum* Link. (Santolinam maritimam Huds., Diotin candidissimam Desf., Athanasiam maritimam L.) promptissime cognoscamus. Candida lana ac

48) L. c. p. 621.

51) Obi. p. 377.

53) L. c. p. 61.

55) L. c. p. 624.

57) Lib. 24, 88.

59) L. c. p. 625.

61) Adv. p. 201.

49) L. c. p. 227.

52) L. c. p. 205.

54) Flor. graec. 2, p. 37.

56) Lib. 27, 61.

58) L. c. p. 173.

60) L. c. p. 63.

62) Hist. p. 329.

50) L. c. p. 61.

densissima, quae et folia et canles obducit, princeps est indicium, cui accedit aromaticus odor, e quo medicatas vires auguramur. Crescit autem planta ad litora maris mediterranei, ut et in Suffolcia Angliae.

Cap. CXXIII. De *τύφη*, quae nomen retinuit, a Theophrasto iam commemorata⁶³, ambigi nequit. Tragus fere primus *Typham*, ut videtur, *latifoliam* nostratum in medium duxit⁶⁴, plerisque sequentibus, praeter Anguillaram⁶⁵, cui gramen placet circa muros Arimini inventum, quod *Saccharum* forte *Ravennae* Murr. est, C. Bauhinus vero pro *Eriophoro polystachyo* habet, gravi errore a Trago *Gnaphalium Dioscoridis* dicto.⁶⁶

Cap. CXXIV. De *κίρκαια* difficillimam quaestionem prompto expedire haud ausim. Arridet quidem Anguillarae sententia, *Cynanchum nigrum* RBr., ut mihi videtur, in Samnio inventum, proponentis.⁶⁷ Congruunt fere omnia; sed miraberis, comam seminum taceri. Lobelius, qui initio crediderat, *Solanum Dulcamaram* huc pertinere,⁶⁸ dein confugit ad herbam, quam et nos *Circaeam lutetianam* cum Linnaeo vocamus⁶⁹, in quo quidem sequaces habuit plurimos, praesertim Fab. Columnam, qui et alteram speciem, *alpinam*, addidit.⁷⁰ Ea quidem planta, licet raro per Gracciam Asiamque minorem proveniat, flores habet tamen minime nigros, neque fructus cum corniculis comparari possunt: neque in locis apricis, sed umbris et humidis crescit. Caesalpinus, etiamsi alio loco Lobelii *Circaeam* veram existimet⁷¹, alio tamen loco *Capsicum annuum*, Indiae orientalis et Americae tropicae incolam, huc trahit.⁷² Irridenda denique opinio Tragi, qui *Celosiam margaritaceam* congruam putat.⁷³

Cap. CXXV. Plerique maiores nostri a Matthiolo inde *Oenanthes*, umbelliferarum genus, intelligunt sub *ολιάνθη* Dioscoridis, sive sit *pimpinellifolia*, sive *peuce-*

63) Hist. pl. 1, 5.

65) L. c. p. 229.

67) L. c. p. 229.

69) Obs. p. 137.

71) Lib. 8. c. 33.

73) L. c. f. 219^b.

64) L. c. f. 260^a.

66) Trag. f. 261^a.

68) Adv. p. 102.

70) Ecphras. 2. p. 30.

72) Lib. 5. c. 22.

danifolia sive *prolifera*. Haerebit tamen, qui loca natalia Oenantharum reputaverit: crescunt enim omnes in pratis humidis: Dioscoridis οἰνάνθη petras habitat. Neque altitudo congruit: pleraeque enim Oenanthae nostrates cubitales sunt: Dioscoridis est dodrantalis. Neque fructus cum Atriplicis fructu plano bivalvi conferendus est. Multo minus placet Fuchsii Oenanthē⁷⁴, quae *Spiraea* est *Filipendula*; praeter altitudinem enim maiorem fructus nullo modo cum atriplicis fructibus comparari possunt. Superest *Pedicularis tuberosa* L., ad quam primus confugit Lobelius⁷⁵, quam et Oenanthēs alius Myconi Dalechampius⁷⁶, et Oenanthēs alpinae nomine Pona⁷⁷ citant. Haec omnino in petris et inter saxa alpina provenit, radicibus tuberosis teretibus, foliisque bipinnatifidis dentatis hirsutiusculis, Dauci folia omnino quadrantenus referentibus, caule etiam dodrantali, simplici, crassiusculo, floribus ochroleucis, maxime vero fructu compresso, biloculari, bivalvi, atriplicis fructui non dissimili, proxime ad Dioscoridis plantam accedere videtur. Medicas virtutes affinium specierum, praesertim ad urinam pellendam et Floyerus⁷⁸ et Hallerus⁷⁹ confirmant.

Ceterum οἰνάνθη Theophrasti ἀνθώδης, quae una cum *Viola odorata* floreat, flore gaudeat albo ac racemoso,⁸⁰ alia ac nostra esse videtur. Odore carebat. Tertiam autem citat⁸¹ montanam plantam fragrantem, in Cypro nascentem, e cuius foliis unguentum paretur. Quarta οἰνάνθη est ipse vitis flos.⁸²

Cap. CXXVI. Κόνυζα, sic forte dicta, quia κώνωπα; abigat, quod noster tradit, triplex hic est, duplex apud Theophrastum et Nicandrum. Quam enim Dioscorides maiorem nominat, eam ἄρρηκτα Theophrastus appellat, ramosiorem dicens et pinguiorem, florem etiam λαμπρότερον.⁸³ Hippocraticus scriptor, qui folium cum σελίνω

74) L. c. p. 562. 563.

75) Adv. p. 326. ic. 730.

76) L. c. p. 786.

77) Mons bald. p. 80. 99.

78) Pharmacobas. p. 163.

79) Stürp. helv. 1. p. 140.

80) Hist. 6, 6. 8.

81) De odor. p. 744. Hesych. h. v. Athen. 15, 89.

82) Theophr. caus. pl. 3, 23. Geopon. 5, 51.

83) Hist. pl. 6, 8.

οὐλῶ comparat, non coram habuisse plantam videtur, sicut ego eam iam ante oculos habeo. Namque folia sunt amplexicaulia lanceolata, serrata, villosa, viscosa, unde et male cum oleae foliis conferuntur. Odorem vocat idem Hippocraticus auctor δύσσοιστον, toleratu difficilem, quum omnino gravem ingratumque percipio. Est enim planta in Europa australi non rara, *Inula viscosa* Ait., quam Conyzae maioris nomine Clusius, ni fallor, primus illustravit.⁸⁴ Minus placet Rauwolfii sententia⁸⁵, qui Conyzam circa Tripolim Syriae inventam pro maiore Dioscoridia habet, licet odor non gravis, nec viscosa sit indoles. Hanc Linnacus *Baccharidem Dioscoridis* nominavit. Est autem conyza maior Dioscoridis vi refrigerante celebris, qua cupidinem veneream restinguere credebatur, substrata ideo in Thesmophoriis.⁸⁶ De eadem refert Sibthorpius, latice viscoso irrefiri ac captari muscas aliaque animalcula insecta.⁸⁷ Ceterum non defuerunt, qui, Trago et Matthiolo praecuntibus, et *Conyzam* nostram *squarrosam* huc traherent, quamvis nec pinguis superficies, nec gravis odor in hac adsint.

Conyza minor, foliis angustioribus, caulibus pedatibus, a Theophrasto dicitur acriore odore praedita esse. De hac Nicander:

ἡ καὶ λεπτοθρίσιο πολύθρονα φύλλα κονύζης.⁸⁸

Primus eam speciem Lobelius⁸⁹ ita adumbravit, ut *Erigerontem graveolentem* agnoscas. Hanc plerique dein receperunt, etiamsi non negandum sit, *Inulam saxatilem* Lam., quam a Mycono acceptam Dalechampius Conyzae montanae nomine effigie expressit⁹⁰, ob glutinosam indolem, hircinum odorem, caules duntaxat dodrantaes et folia angusta pari iure Conyzam minorem nuncupari posse.

Tertium Conyzae genus, in locis aquosis nascent, foliis mediae magnitudinis, haud pingue, sed odore gra-

84) Rar. stirp. hispan. hist. p. 377.

85) Iter, n. 54. Dalechamp. app. p. 20.

86) Schol. Nicandr. ther. v. 70. Schol. Theocr. id. 7. v. 68.

87) Walpole l. c. p. 245.

88) Ther. v. 375.

89) Advers. p. 146.

90) L. c. p. 1201.

viore, fere omnes habent *Inulam britannicam*, dissentiente tamen Clusio, qui, cum in nostro textu Aldinae lectionem ἀνύδροις loco ἐφύδροις praeferret, *Inulam Oculum Christi* hic intelligi existimavit.⁹¹

Cap. CXXVII. Ἡμεροκαλλίς alia videtur esse planta ac Theophrasti ἡμεροκαλλές: hoc enim lignosam habet radicem⁹², cum Dioscorides suae plantae bulbum praegrandem tribuat. Ἡμεροκαλλές Theophrasti simul cum oriente sole efflorescit, noctu vero marcet.⁹³ In coronamentis autem quaerebatur.⁹⁴ Fueritne *Hemerocallis fulva* L., cuius radix omnino lignosa est, ambigitur, cum in Graecia haud indicetur. Nihilominus in Pannonia⁹⁵ et Transylvania⁹⁶ occurrit, unde credibile est, etiam in Graecia provenire.

Redeo ad Dioscoridis ἡμεροκαλλίδα. Hanc Matthiolus primus declaravit esse *Lilium bulbiferum*⁹⁷, Dodonaeus L. *Martagon*⁹⁸, quamvis hoc plerumque rubro gaudeat flore.

Cap. CXXVIII. Sub λευκοῖς militant *Matthiolae incanae* R.Br. varietates multicolores, et *Cheiranthus Cheiri* L., quem lutei flores et praecipuus in medicina usus produnt. De hoc cecinerat Nicander⁹⁹:

— — Γένη γε μὲν ἰάσι διασά,
ὥχρόν τε, χρυσῶ τε φυὴν εἰς ὧπα προσειδές·
ἄσσα τ' Ἰωνιάδες γύμφαι στέφος ἄγνόν Ἴωνι
πισαίοις ποθέσασαι ἐνὶ κλήροισιν ὄρεξαν.

Id etiam Theophrastus intellexisse videtur, dum post τὸ λευκὸν ἶον, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ φλόγινον (cod. Urb. φλόγιον vulg.) ponit.¹⁰⁰ Color enim flammeus s. potius fulvus, helvolus et croceus frequens est in Cheirantho Cheiri. De utroque autem genere, et Matthiola et Cheirantho, intel-

91) Hist. 2. p. 20. 21.

92) Hist. pl. 6, 6.

93) Athen. 15, 28. Hesych. h. v.

94) Athen. 16, 32.

95) Clus. pannon. p. 143.

96) Baumgarten flor. transsylv. 1. p. 303.

97) L. c. p. 631.

98) L. c. p. 201.

99) Athen. 15, 31.

100) Hist. pl. 6, 8. Nomen *Cheiri*, خیبری, persicae esse originis, lexicographi statuunt.

ligendum, si Hicesius πολὺ δ' ἀρίστην εὐωδίαν καὶ δυναμένην τέρπειν, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγιστον praedicaverat¹: et si Philonides coronas e λευκοῖω et ἀμαράκω caput gravare et soporem inducere observaverat.² Ex utroque etiam unguenta confecta fuisse videntur.³

Longe aliud est λευκοῖον, quod βολβῶδες καὶ στρογγύλον τῇ ῥίζᾳ Theophrastus vocat.⁴ Id Dodonaeus tum in *Galantho nivali*, tum in *Leucoio verno* recognovit.⁵

Cap. CXXIX. Κραταιόγονον dictum, quod κρατεῖ τοῦ γόνου, geniturae dominatur et cogit ad coitum fecundum. In Theophrasto iam legitur τῆς κραταίου καρπὸς ὠφέλιμος πρὸς τὸ γόνιμον: loco κραταίου autem κραταιγαίου habet cod. Urb. Φύεσθαι δὲ τοῦτο ὡςπερ λίνον πύρινον, ὃ δὲ καρπὸς, οἷον κέγχρος.⁶ Si λίνου πυρίνου vico μελάμπυρον ponimus, nostra etiam planta eadem esse videtur. Plinius: „Crataeogonon, spicae tritici simile, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumque geniculorum. Nascitur in opacis, semine milii, aspero vehementer gustu.“⁷ Galenus idem esse κραταιόγονον, quod Hippocratici dixerint πολύκαρπον, adversus uteri ulcera commendatum.⁸

Cum Ruellio et Lacuna sentio, *Polygonum Persicariam* L. esse intelligendum, tum propter acrimoniam, tum ob seminis cum milio affinitatem, tum etiam, quod folia cum Melampyri foliis conferri possunt. Alii alia statuerunt: Lobelius *Melampyrum pratense*⁹, Dalechampio¹⁰ et Gerardo¹¹ adstipulantibus. Quin Dodonaeus *Stellariam gramineam* arripit¹², et Gerardus addit *Bartsiam Odonitiden* Huds. nomine Crataeogoni Euphrosynes.

Proxime accedit ad nostram sententiam Anguillara,¹³

1) Athen. 15, 28.

2) Ib. c. 17. Theocrit. id. 7. v. 64.

3) Theophr. de odor. p. 741. 4) Hist. pl. 7, 13.

5) L. c. p. 230.

6) Hist. pl. 9, 18. Galen. de fac. simpl. 6. p. 44.

7) Plin. 27, 40.

8) Hipp. de morb. mul. 1. p. 692. Galen. expos. voc. Hipp. p. 548.

9) Adv. p. 11. 10) L. c. p. 420.

11) Gerard. emac. p. 91. 12) L. c. p. 563. 13) L. c.

dum *Polygonum Hydropiper* subesse arbitratur, μιλάμπυρον autem cognomen habet μυάγρου. (lib.4. c.115.)

Cap. CXXX. De φύλλω tum ἀρρενογόνω tum θηλυγόνω Theophrastus¹⁴: "Ομοία δ' ἄμφω, καὶ μορφὴν ἔχοντα ὠκίμου· ὃ δὲ καρπὸς τοῦ μὲν θηλυγόνου καθάπερ ἐλαίας βρύον, ὠχρότερος δέ· τοῦ ἀρρενογόνου δὲ, οἷονπερ ἐλαία, ὅταν ἄρτι φύηται ἐκ τοῦ βρύου· δίκρουν δὲ, ὥσπερ ὄρχις ἀνθρώπων.

Comparata hac descriptione cum iis, quae Dioscorides (lib. 4. c. 188.) de λινωζώστει s. Mercuriali tradit, eandem plantam, nempe *Mercurialem annuam*, duobus diversis locis tractare videtur, id quod Valer. Cordus primus perspexit.¹⁵ *Ἀρρενογόρον* Theophrasti et Dioscoridis omnino cum feminea planta Mercurialis annuae congruunt: *θηλυγόνον* illius est mascula planta: sed de *θηλυγόνω* Dioscoridis dubitari posset, cum florem album habeat, et fructum maiorem, velut papaveris (semen.) In Mercuriali annua vero spicae masculae nihil gerunt, quod huic comparationi ansam praebere potuisset. Quodsi autem *Mercurialem ellipticam* Lam., quam etiam e Sardinia habeo, aut Merc. *tomentosam*, Europae australi familiarem, contemplatus fueris, capitula potius pedunculata obversantur, quae flores masculos gerunt: haec utique pro fructibus haberi potuerunt. Utra vero sit, dubium esse nequit, cum χλωρότερον ἐλαίας τὸ φύλλον dicatur. Proinde fallitur Matthiolus¹⁶, qui Merc. *tomentosam*, totam candidam et sericeo-tomentosam, huc trahit, annuentibus plerisque patribus rei herbariae. Dalechampius¹⁷ sueta levitate et Mercuriales duas, *tomentosam annuamque*, et *Saxifragam Cotyledonem*¹⁷ et *Drabam aizoidem*¹⁸ huc traxit.

Quod reliquum est, Caesalpini coniectura¹⁹, ὁμοίον τι τῷ ἄρτι, ἐξηνηθηκυίας ἐλαίας βρυώδει loco βοτρυνώδες le-

¹⁴) Hist. pl. 9, 18.

¹⁵) Comm. in Diosc. f. 59^a. 76^b.

¹⁶) L. c. p. 634.

¹⁷) L. c. p. 1195.

¹⁸) L. c. p. 1196.

¹⁹) Lib. 8. c. 80.

gendum esse, iam magnopere placet. Congruit enim tum cum Theophrasto, tum cum natura ipsa.

Cap. CXXXI. Orchis est, quae in locis saxosis et sabuletis per Graeciam et Europam australem invenitur, tuberibus indivisis, utplurimum geminis, harno altero, altero annotino, quae vel suprase invicem, vel iuxta se collocata sunt, foliis radicalibus humi procumbentibus, oblongis, glabris, scapo spithamaco, floribus purpureis. His indiciis rite perpensis, *Orchis papilionacea* L. in mentem venit, in quam omnia quadrant, quaeque σαλέπι nomine ab hodiernis Graecis distinguitur.²⁰

Patres rei herbariae, licet in Orcheos genere consentientes, patriis tamen plantis, ut Germani erant, inhaerentes, satis egerunt, ut modo hanc, modo illam earum intelligi probarent. Fuchsius primus complexus est quaternas species, *Orchin militarem*, *pyramidalem*, *masculam* et *Morionem*, κυνοσόρχεως nomine.²¹ In Orchi tamen mascula et Morione plerique substiterunt, quanquam duae hae species in pratis magis siccis quam in sabulosis locis et saxosis proveniant.

Cap. CXXXII. Orchis altera, quam σεραπιάδα appellaverat Andreas, τρίορχις Paulo Aeginetae dicta²², difficulter extricanda est. Fuchsius primus et *Orchin Morionem* iuxta ac *Ophryn apiferam* Huds.²³ in scenam produxit. Dodonaeus et *Platantheram bifoliam* Rich.²⁴ et *Ophryn apiferam*, *araniferam* Huds. et *myoden*: Lobelius *Orchin latifoliam*, *maculatam*, *Gymnadeniam conopseam* et *viridem* Rich. nomine Serapiados illustravit.²⁵ Hos sequuti sunt alii, augentes quidem Orchidearum species, sed neutiquam revocantes ad Dioscoridis appellationes: unde patet, desperasse eos de hac saltem, inextricabili, profecto specie.

Cap. CXXXIII. Σατύριον verterunt Arabes خصى الثعلب, *testiculum vulpis*, sicut κυνοσόρχιν خصى الكلب, *testicu-*

20) Flor. graec. 2. p. 213. 214.

21) L. c. p. 554—557.

22) Lib. 7. p. 249.

23) L. c. p. 659. 560.

24) L. c. p. 237.

25) Obs. p. 90 — 92.

lum canis: illa appellatio transiit ad instauratores usque rei herbariae. Brunfelsius primus hoc nomine disparem conguessit plantas, *Orchin masculam*, *Spiranthen autumnalem* Rich. et *Gymnadeniam conopseam*.²⁶ Tragus et *Orchin variegatam*²⁷ et *Spiranthen autumnalem* et *Neottiam Nidum avis*²⁸ huc trahit: Fuchsius *Platantheram bifoliam* Rich.²⁹ Alii vel aperte fassi sunt, plantam hanc ignotam esse, ut Anguillara, vel plane neglexerunt, Matthioli, Dodonaei, Lobelii Clusique exemplis. Priores autem, qui vi quadam Orchideis adnumerandam esse iusserant, non legisse videntur Dioscoridis verba: ἄρθος κρινοειδής, quod neutiquam de Orchideae ullius flore dici potest. Caesalpinus quidem aliam incessit semitam³⁰, *Iride tuberosa* hoc nomine descripta; quae tamen longissime abest foliis quadrangulis, nullo modo cum runcicis liliive foliis comparandis.

Equidem persuasum habeo, *Tulipae* speciem subesse, forte *Clusianam* Redout., quam immortalis Atrebas brevi ante obitum descripsit.³¹ Neque me opposuerim, si quis maluerit *T. Gesnerianam* nostram, Thraciae Asiaeque minoris incolam, intelligi, quippe quae caule aphylo, flore quoque, dum sponte provenit, saepissime candido, dignior etiam hoc loco videri possit.

Cap. CXXXIV. Satyrium erythronium a Lobelio, ni fallor, primo propositum³², est *Erythronium Dens canis*, in Europa australi obvium. Neque tamen haec coniectura quidquam habet certitudinis, neque facile Sibthorpio assentiendum, qui *Serapiada cordigeram* huc trahit.³³ *Erythronium* vero nostrum esse *Mithridatium*, quam Cratevam Mithridati regi vovisse Plinius tradit,³⁴ Anguillara³⁵ pariter ac Caesalpinus³⁶ probare studuerunt. Huic esse, scribit Plinius, folia duo a radice acantho

26) L. c. 1. p. 104 — 106.

27) L. c. f. 296^b.

28) L. c. f. 298^a.

29) L. c. f. 710.

30) Lib. 10. c. 45.

31) Clus. cur. post. p. 18.

32) Obs. p. 97. C. Gesner. tab. aeri inc. 2. f. 17.

33) Flor. graec. 2. p. 218.

34) Lib. 25, 26.

35) L. c. p. 174.

36) Lib. 10. c. 18.

similia, rosem florem inter utrumque folium caule sustineri.

Cap. CXXXV. Ὀρμινον, ἀπὸ τοῦ ὀρμᾶν ἢ παρορμᾶν εἰς συνουσίαν dictum, Theophrasto ὀρμηνον, Galeno etiam φόρβιον³⁷, Paullo Aeginetae φόρμιον vocatum³⁸, mutavit medio aevo appellationes in ζεντογάλην³⁹, nostra denique aetate in σαρχοθρόφι.⁴⁰ Serebatur autem antiquitus cum sesamo⁴¹, tanquam alexipharmacum⁴² iuxta ac adminiculum in perficiendis τελεταῖς seu initiationibus mysteriorum.⁴³

Est *Salvia Horminum* L., cuius affinis *S. viridis* L., sylvestro forte ὀρμηνον est, quod fuscis rotundisque seminibus differt, ceterum priori proximum. Agnoverunt id cum Matthiolo⁴⁴ plerique patres rei herbariae, praesertim Dodonaeus⁴⁵ et P. Alpinus.⁴⁶

Cap. CXXXVI. Ἠδύσαρον, τὸ ὑπὸ τῶν μυριψῶν καλούμενον πελεκῖνος, φυτόμενον ἐν κριθαῖς καὶ πυροῖς vocatur Theophrasto ὁ πελεκῖνος, ὅμοιος τῇ ὄψει τῷ πελέκει.⁴⁷ Eum inter ἀγάκας crescere, pro quo cod. Urb. ἐν τοῖς φακοῖς habet, sicut Plinius: Lentem herba securidaca enecat, quam Graeci a similitudine pelecino vocant.⁴⁸ Matthiolus duas genereque diversas plantas hic collocavit: *Coronillam Securidacam* L. et *Astragalum hamosum*, illam maiorem, minorem hanc securidacam appellans.⁴⁹ In eo sequaces habuit plerosque, additis tamen a Clusio *Coronilla varia* et *Biserrula Pelecino* L.⁵⁰, quanquam neutram legitimam habeat. Securidaca autem per Europam australem, et privatim per Graeciam, inter segetes vulgaris est.⁵¹

Cap. CXXXVII. In onosmate definiendo eo magis fluctuarunt patres rei herbariae, cum falsam lectionem,

37) De fac. simpl. 8. p. 152.

38) Lib. 7. p. 249.

39) Nic. Myrps. sect. 3. c. 62.

40) Flor. graec. 1. p. 14.

41) Theophr. hist. pl. 8, 7.

42) Orph. argon. 1. v. 917. Nicand. ther. v. 893.

43) Athen. 11, 76.

44) L. c. p. 640.

45) L. c. p. 294.

46) De plant. exot. p. 112. 113.

47) Hist. pl. 8, 8.

48) Plin. 18, 44. Geopon. 2, 43.

49) L. c. p. 641.

50) Hist. 2. p. 347. 348.

51) Flor. graec. 2. p. 78.

nec caule, nec flore, nec fructu gaudere, sequerentur. Iconem quidem exhibuit Matthiolus foliorum plantae circa Goritium inventae, sed nemo ausus est eam plantam exponere. Neque nos tam arduam expedire quaestionem nobis arrogamus, nisi respiciamus ad similitudinem cum ἀγγούση; quae si *Lithospermum* est tinctorium Cand., suspicio nascitur, nostram plantam esso vel *Anchusam undulatum* vel *Lithospermum purpureo-coeruleum*. De Onosmate Linnaeano sermo nequaquam esse potest, cum pleraeque species, graecae saltem, et hirsutioribus, non mollioribus, foliis, et floris forma longe a Lithospermi recedente, colore etiam vel flavido vel albido alienae sint.

Cap. CXXXVIII. Νυμφαία Dioscoridis est σίδη Theophrasti⁵², non quod punicae malo similis sit, sicut Athenaeus nugatur⁵³, sed quia fructus grana numerosa, initio rubra continet, quae cum punicae granis conferebantur. In lacu Orchomenio copiosam indicat Theophrastus: Nicander commendat⁵⁴:

— σίδας Ψαμαθηίδας, ἃς τε Τρόφεια
Κῶπαί τε λιμναῖον ὑπεθρέψαντο παρ' Ἑδωρ,
ἥπιε Σχοινῆός τε ῥόος Κνώποιό τε βάλλει.

Scholiastes et Psamathon et Trophiam et Copas Bocotiae oppida; Cnopus et Schoeneum rivulos aut torrentes eiusdem habet regionis, lacui Copaidi vel Orchomenio atque Hylico vicinae. Radicem asperam clavatam et clavam Herculis, gallice autem Baditin fuisse nuncupatam, Marcellus Burdigalensis testatur.⁵⁵

Cap. CXXXIX. Altera nymphaea νοῦφαρ dicitur: vox, ut videtur, aegyptia, composita a νοῦ, appellatione Nili⁵⁶, et φάρ, φάρμακον⁵⁷, ut sit Nili pharmacum. Indo Arabes dicunt plantam نیلوفر, نینوفر et نوfer. Transiit haec vox in genericam appellationem, ut *Nuphar luteum* cum Smithio dicamus, quae Linnaeo *Nymphaea* audie-

52) Hist. pl. 4, 10.

53) Lib. 14. c. 64.

54) Ther. v. 887 — 889.

55) Ed. Steph. col. 396.

56) Hierapoll. hieroglyph. 1, 21. Jablonsky op. 1. p. 178. Rossi p. 136.

57) Rossi p. 253.

bat. Hanc, pariter *νυμφαίαν* dictam, Theophrastus in Orchomenia regione, circa Marathonem⁵⁸ et in Creta indicat: Bocotos *μαδωνίαν* dicere, fructumque comedere. Essa vero plantam astringentem, et contra intestinorum difficultatem, folia vero ad coërcendum sanguinem inseruire.⁵⁹ Quae quidem nuperis observationibus confirmantur: plebs enim Russiae et Finniae comedit et radicem et caules seu petiolos.⁶⁰ Lac quoque reprimere folia mammis imposita, exploratum habemus.⁶¹ *Μαδωνίαν* Plinius madon vocat⁶², et *εὐποριστῶν* auctor *μάδον* coriarium commendat⁶³, sicut et radices nostris temporibus ad densanda coria suadentur.⁶⁴

Cap. CXL. *Ἀρδρόσακτις*, quale primus à Luca Ghinio acceptum exhibuit Matthiolus⁶⁵, post eum ad litora Galloprovinciae inventum Lobelius⁶⁶, est zoophyton elegantissimum, conchis ut plurimum innascens. Stipite gaudet simplicissimo, filiformi, subdigitali, albo, basi parum dilatato, et in apice eius umbraculum seu peltam orbicularem, viridem, planissimam, plicato-radiatam, medio umbilicatam, cuius diametrus tres ad sex lineas habet. Id zoophyton agnovit quoque Caesalpinus⁶⁷, haerens tamen in defectu seminum, quae distinguere nequivit. At vero adsunt semina in umbone operculato, quod Vitalianus Donati bene⁶⁸ et melius etiam Phil. Cavolini⁶⁹ observarunt. Sunt ovalia, viridia similiterque glutinosa, ac polyporum ovula. Quae Donati stamina putavit⁷⁰, parasiticas potius esse confervas, Cavolinus et Bertolomius suadent.⁷¹

Quanam parte collocanda sit haec stirps, in contentionem venit. Linnaeus initio⁷² Sertulariam, post Ma-

58) Pausan. 2, 32. Erat ibi lacus paludosus in mare effluens.

59) Hist. pl. 9, 13. 60) Linder de venen. p. 651.

61) Wredow flor. megapol. 2. p. 528.

62) Lib. 25, 37. 63) Lib. 1. c. 179.

64) Gleditsch verm. Abh. 1. p. 100.

65) L. c. p. 645.

66) Adv. p. 165.

67) Lib. 16. c. 48.

68) Storia natur. marina dell' Adriatico, p. 32. t. 2. f. H.

69) Pflanzenthier des Mittelmeers, a me edit. p. 118. tab. 9. f. 14.

70) L. c. tab. 2. f. E.

71) Amoenit. ital. p. 279. 72) Hort. Clifford, p. 480.

dreporam⁷³, denique Tubulariam⁷⁴ dixit. Pallasius Corallinis maiori iure annumeravit.⁷⁵ Acetabulariam dixit Lamourouxius⁷⁶, Oliviam Bertolonius.⁷⁷ In hac ultima denominatione subsistamus, cum vegetabilem naturam stirpis negare non audeam.

Cap. CXL. Quae hic clare de ἀσπλήρω, corrupto et perverse Plinius tradit: „Asplenium sunt qui hemionion vocant, foliis trientalibus multis, radice limosa, cavernosa (!), sicut filicis, candida, hirsuta: nec caulem, nec florem, nec semen habet. Nascitur in petris parietibusque opacis, humidis: laudatissima in Creta.“ Filix autem, quae hic intelligitur, est *Gymnogramma Ceterach* mihi (*Asplenium Ceterach* L.), quod iam Tragus⁷⁸ bene perspexit. Originem vocis Ceterach, quae iam in Matthaeo Sylvatico occurrit, enucleare nequeo.

Cap. CXLII. Ἡμιονίτις est *Scolopendrium Hemionitis* Sw., quod Dodonaeus iam⁷⁹ et Clusius⁸⁰ iconibus illustrarunt. Matthiolus⁸¹ varietatem Scolopendrii officinarum ita vocat.

Cap. CXLIII. Quantopere hallucinati sint in exponenda Anthyllide priore instauratores rei herbariae, mirum esse nequit, si mancā descriptionem et incognitam fere earum regionum, quae Dioscoridi notissimae erant, consideramus. Tragus, dum Tanacetum vulgare et Achilleam Ptarmicam adducit⁸², pariter taxamus ac Caesalpinum, qui ad Inulam crithmifoliam⁸³, et Dodonaenum,⁸⁴ qui ad Anthyllida Vulnerariam consilium transferunt. Paulo propius ad veritatem accesserunt Lobelius⁸⁵ et Clusius⁸⁶, qui Frankeniam pulverulentam subesse rati sunt. Rem vero acu tetigit P. Alpinus, dum *Cressam creticam* aperiret, quae egregie huc quadrat.⁸⁷

73) Syst. 10. spec. 17.

74) Syst. 12. p. 1303.

75) Elench. zooph. p. 430. Cav. ic. 2. t. 191.

76) Hist. des polypes, p. 244.

77) Amoen. ital. p. 277.

78) L. c. f. 209.

79) L. c. p. 467.

80) Hist. 2. p. 214.

81) L. c. p. 646.

82) L. c. t. 61.

83) Lib. 12. c. 38.

84) L. c. p. 552.

85) Advers. p. 196.

86) Hist. 2. p. 186.

87) De plant. exot. p. 156. 157.

Altera Anthyllis, quae Chamaepityn refert, a Clusio primo ad *Aiugam Ivam* Schreb. est revocata, cum qua ad amussim congruit.⁸⁸

Cap. CXLIV. Anthemidos tres species comprehenduntur, prima radio albo, altera luteo, tertia purpureo. Has quidem Sibthorpius ita designat, ut primam habeat *Anthemida chian*, alteram *tinctoriam* L., tertiam *roseam* Sibth., in Cypro insula vulgarem.⁸⁹ At vero plures intelligi species, quis negabit? Sic iam Lobelius *Matricariam Chamomillam* et *Anthemida nobilem* ii Anthemidi adscripsit, quae albo radio; *Anacyclum* vero *aureum* ii, quae flore luteo unicolore gaudeat.⁹⁰ Et ipsae appellationes ἄνθεμις s. ἄνθεμις, χαμαίμηλον et λευκάνθεμον repetitae sub παρθένιω, probant levitatem, qua plantarum nomina mutata fuerunt.

Theophrastus ἄνθεμον vocat, quae Dioscoridi ἄνθέμιδος nomine venit, cuius plures sint species. Duas ille potissimum distinguit, φυλλῶδες, quod radio albo gaudeat, et ἀφύλλανθεῖς, quod radio destitutum esse videtur.⁹¹ Hoc igitur fuerit *Anacyclus aureus*, illud forte *Matricaria Chamomilla*, quam Hippocratici εὐανθέμου χλωροῦ nomine in suppresso menstrui sanguinis et lochiorum cursu praedicant.⁹²

Chamaemelum purpureum semel duntaxat in seriore aetate redit.⁹³

Punicum nomen corruptum esse ex ebraco חַמְצִיר הַפֵּינָה, *herba pomi*, propter mali odorem Bochartus docet.⁹⁴ Hinc et *ovalidiam*, Gallicum chamaemeli cognomen,⁹⁵ exponendum esse a gallico *oval*, quod cum germanico *Apfel* et Anglico *apple* consentit, ipsi Bocharto videtur.

Et Arabibus dicitur تفوح الارض χαμαίμηλον, idem ac بابونج.

Cap. CXLV. Παρθένιον dictum fuisse traditur παρ-

88) L. c. 89) Flor. graec. 2. p. 189. 191. 192.

90) Obs. p. 455. 456. 91) Hist. pl. 7, 8. 14.

92) Hipp. de nat. muliebr. p. 552. de morb. mul. 1. p. 726.

93) Nic. Myreps. sect. 1. c. 44. p. 42. ed. Fuchs.

94) Can. p. 755. 95) Apulei. c. 24.

Θέρου, Minervae Hygeae, quae, cum verna Pericli carus, templum in arce Atheniensi aedificaturus, de fastigio cecidisset, herbam hanc somnio Pericli monstraret.⁹⁶ In sempiternam rei memoriam curatum est, ut iuxta arcem herba ea cresceret.⁹⁷ At longe aliter herbam Plinius describit, ac noster. Habere enim folia ocimo similia, sed nigriora, noster folia coriandri tenuia. Qui rem herbariam instaurarunt, in Pliniana descriptione subsistentes, a Brunfelsio inde⁹⁸ *Pyrethrum nostrum Parthenium* stabiliverunt, excepto Fuchsio, qui pessimo consilio *Anthemida Cotulam* huc traxit⁹⁹, quia forte cum Dioscoridis descriptione conformem reddere appellationem studebat. Equidem non possum quin *Matricariam Chamomillam* a Dioscoride intelligi statuam, maxime dum odorem graviorem viresque celebratas contemplor.

Punicum nomen e chaldaeo כחצח, quod amaram herbam significat, Bochartus exponit¹⁰⁰: legitur etiam *thamnacum* in variis Plinii codicibus¹, tanquam cognomen parthenii. Arabes vocant اقحوان (*okchuwân*) et بابونج (*babunadsch*.)

Cap. CXLVI. Βουφθάλμου nomina memoratu digna sunt. Βαλσαμένην esse aramacum יְצַחֵל הַיָּדָא, dominus coeli, s. sol, Bochartus innuit.² Punicum nomen originem habet in verbo arabico نَار, *lucere*, unde نور (nawrath), *flos lucidus*. Galenus de βουφθάλμῳ³: ὠνόμασται μὲν οὕτως ἀπὸ τῶν ἀνθῶν λοικῆναι δοκούντων κατὰ τὸ σχῆμα βοὸς ὀφθαλμῷ, ἐπὶ τε τὴν γε χροῖαν τοῖς τῆς ἀνθεμίδος ἐστὶν ὁμοιότατα.

Errarunt, qui cum Trago⁴ *Anthemida tinctoriam* subesse crediderunt: obstant enim folia, quae foeniculi similia esse debent. Proximus autem est a veritate Clusius, qui *Anthemida valentinam*, Buphthalmi narbonensis

96) Plutarch. vit. Pericl. c. 13. Plin. 22, 20.

97) Plutarch. vit. Syll. c. 13. Dodwell's tour through Graece, 1. p. 359.

98) Herb. 3. p. 63. 64.

99) L. c. p. 583.

100) Can. p. 755.

1) Lib. 21, 104.

2) L. c. p. 756.

3) De fac. simpl. 6. p. 852.

4) L. c. f. 58^a.

nomine huc trahit.⁶ Folia eius triplicato-pinnata, foliolis lineari-subulatis, comparari melius possunt cum foeniculi foliis, licet multo sint breviora. Flos aureus est, radio subtus purpurascens. Ex hac ultima indole audeo Avicennam exponere, qui de nostra planta, بهار (*bihâr*) dicta, sic agit⁶: هو الذي يسمى كاجشم أي عين البقر ورده اصفر الورق (القرى) احمر الوسط اسمن من (الورق) البابونج.

Iam eum corruptum locum ita verto: „Haec est illa, quae vocatur (persice) *khaudschaschm*, i. e. oculus bovis: flos eius est luteus, dorso (s. subtus) ruber, et centrum (discus) obesior, quam parthenii.“ Tali audacia saepissime opus est, si Avicennam interpretaturi sumus.

Cap. CXLVII. Paeonia, ut Plinii verbis utar, vetustissima inventu, praestigiis magorum antiquitus inseruiit.⁷ Dactylorum Idaeorum nomen, qui famuli magnae matris, quini numero, radicum Idaei montis primi dicuntur cultores et *παρμακῆς*, quorumque posteri habentur Curetes et Corybantes⁸, ἀγαθοδαίμονες ipsi nuncupati⁹, hac potissimum herba et medelas perfecerunt et lustrationes, ad ipsam plantam transiit, quae alioquin a Παιήονι aut Παιῶνι, deorum medico, qui et Παιάν dictus mutatusque ab Orphicis in Apollinem ipsum¹⁰, παιωνία dicebatur. Sic iam iisdem Orphicis hoc nomine grata fuit, et culta in Hecates horto fabuloso.¹¹ Πεντορόβιον melius et Galeno et Plinio dicitur, quam πεντοβόριον, quod semina globosa quina in singulis folliculis haerent. Γλυχυσίδην a nonnullis appellari, Theophrastus testatur.¹²

Duas Dioscorides enumerat species, marem iuglandis, et feminam smyrnii foliis. Illam habeo *Paedoniam* nostram officinalem, vel arietinam Anders. et peregrinam

5) Hist. 1. p. 832.

6) Ed. arab. p. 145.

7) Plin. 25, 10.

8) Strabo 10. p. 212. s.

9) Plin. Arch. de facie in orbe lunae, p. 824.

10) Orph. hymn. in Apoll. p. 295. ed. Hermann.

11) Orph. argon. 1, 916. 917.

12) Hist. pl. 9, 8.

Mill., foliis subtus pubescentibus a priore distinctam: feminam vero *P. corallinam* Retz. Qui contrarium proferrunt, haud sedulo comparasse foliorum formas videntur. Folia enim Smyrnii multo magis ad *P. corallinae* formam accedunt. Plures autem species et in Creta et in reliqua Graecia proveniunt.

Grana nigra suffocationes ab incubis tollere in tota antiquitate creditum est, sive id e fuga daemonis, sive e refrigerante vi et attenuante paeoniae exponerent. Namque ἐφιάλητην, quem Themiso πριγαλίωνα cognominarat, maxime a crapula malaque digestionem nasci, eaque propter et sanguinis missiones et evacuationes prodesse et refrigerantia, quibus paeoniae semina accensebantur, idem praeceperat.¹³

Cap. CXLVIII. Memorabilis est Plinii de lithospermo locus, quem transcribam¹⁴: „Inter omnes herbas lithospermo nihil est mirabilius. Aliqui aegonychon vocant, alii diospyron, alii heracleos. Herba, quincuncialis fere, foliis duplo maioribus, quam rutae, ramulis surculosis, crassitudine iunci, gerit iuxta folia singulas veluti barbulas, et earum in cacuminibus lapillos, candore et rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritia vero lapidea. Ipsi, qua pediculis adhaereant, cavernulas habent, et intus semen. Nascitur et in Italia, sed laudatissimum in Creta. Nec quidquam inter herbas maiore quidem miraculo adspexi. Tantus est decor, velut aurificum arte alternis inter folia candicantibus margaritis: tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. Iacere atque humi serpere auctores tradunt. Ego vulsam, non haerentem vidi.“ Acclamaverim Plinio cum Aristotele: Ἀρχομὴν μὲν ἀπὸ τοῦ θαυμάζειν πάντες· ἀλλ’ ὁ ὑπερβαλὼν θαυμασμός ὁμορεῖ τῇ ἀπαιδευσίᾳ. Etiam si ipsum observasse plantam pateat, in ducentis saltem et sua aetate cognitae plantae Plinius plura habebat miratu digniora, quam in lithospermo. Quanquam in Plinii descriptione plura sint a Dioscoridis adumbratione aliena, ut barbulae iuxta sin-

¹³) Paull. lib. 3. p. 66.

¹⁴) Plin. 27, 74.

gula folia, quas in *Lithospermo apulo* facilius conspiciamus, hand tamen arbitror aliam intelligi speciem, quam *Lithospermum officinale*. Hoc enim gerit lucidissimos, glaberrimos fructus, qui tamen basi neutiquam forati sunt, more aliorum, *Anchusae*, *Myosotidis* et *Lycopsis* fructuum. Itaque minime cavernulas dispicio in ipsis fructibus, qua pedunculis adhaerent. Neque bifurcam caulis divisionem, qualem Dioscorides indicat, tam manifestam habet *L. officinale*, quam *L. apulum*, quod tamen foliis multo angustioribus recedit.

Cap. CXLIX. Si Plinii locum de *Phalaride* conferimus, paullo plura inveniuntur, quam in nostro, indicia. Quippe: thyrsus, inquit, habet longum, tenuem, ceu calamum, in summo florem inclinatum, semen simile sesamae.¹⁵ Alia esse species nequit, quam *Phalaris canariensis*, utique in Graeciae arvis frequens.¹⁶ Namque aliae species gaudent radicibus tuberosis aut bulbosis, sed huius Dioscorides λεπτὰς tradit.

Cap. CL. De *Rubia tinctorum* nullum existit unquam dubium. Nomen aegyptium, affine arabico قوّة, quod pariter *rubiam* significat, praefixo σό, quod herbam notat¹⁷, et Philo Alexandrinus, qui aegyptiacum idioma callebat, φουὰ ἐρυθρόν vertit.¹⁸

Τὸ ἐρυθρόδανον Theophrasti¹⁹ alia videtur ac nostra planta. Folia habebat hederacea, sed rotundiora; humi repebat, ut ἄγρωστις; umbrosa loca amans. Fueritne *Rubia lucida*, *Galium cruciatum* Sm., an *Asperula odorata*, ambigo. Hippocratici ἐρυθρόδανον contra sterilitatem,²⁰ ad uteri gravidi dolores pertinaces²¹ et intestinorum difficultatem²² hortantur. In utero usum *rubiae* confirmat Fr. Hoffmannus²³, in menstruo fluxu restituendo Fr. Homius,²⁴

15) Plin. 27, 108.

16) Flor. graec. 1. p. 37.

17) Rossi p. 214.

18) Quis sit rerum divin. heres, p. 491. ed. Mangey.

19) Hist. pl. 9, 18.

20) Hipp. de steril. p. 20.

21) De morb. mul. 1. p. 752.

22) De victu acut. p. 99.

23) Med. syst. 3. p. 542.

24) Clinical facts and experim. p. 421.

in lochiis promovendis Herzius²⁵, in urina pellenda Marxius.²⁶

Cap. CLI. Lonchitidem primam vel intactam miscrunt rei herbariae instauratores, vel mirum in modum hallucinati sunt, quanquam Itali cognoscendae verae plantae nanciscerentur occasionem. Sic alii Iridem tuberosam²⁷, alii Cypripedium Calceolum²⁸, nonnulli etiam Tulipam sylvestrem²⁹ perperam pro lonchitide habuerunt. Est vero *Serapias Lingua*, planta per Italiae Graeciaeque aspera montosa non adeo rara. Eius rudem iconem, Testiculi quinti nomine, primus exhibuit Matthiolus³⁰, multo meliorem Fab. Columna, Orcheos macrophyllae titulo.³¹ Folia sunt porracea: flores luteovirides, striis purpureis: sepala connivent: propendit vero labellum ochroleucum, inferiora spectans. Fructus triquetri, bractea elongata, lanceolata, acuminata tecti. Radix tuberosa, sed super tubere prodeunt radiculae fibrosae, cum quibus, intacto tubere, saepe evellitur planta.

Cap. CLII. Lonchitis altera, aspera dicta, est manifesto filix, nec dubitari potest de specie. Matthiolus iam *Aspidium Lonchitidem* Sw., et iure quidem, hoc nomine adumbravit³², neque quemquam invenit sententiae adversarium.

Cap. CLIII. Si, quod plerique faciunt, *Althaea officinalis* eadem putatur ac ἀλθαία Dioscoridis, nihil obstat, praeter foliorum formam, quae haud orbiculata, ut Cyclaminis, dici possunt. Malvam autem sylvestrem facit et Theophrastus cognomen ἀλθαίας³³, quanquam flores luteos ei tribuat.³⁴ Hoc vero indicio fretis optio datur, utri annumeranda sit Theophrasti planta, *Lavatera flavae* Desf., an *Althaeae pallidae* Kit. Equidem illam praesferrem, Siciliae et probabiliter quoque Pe-

25) Briefe an Aerzte, 2. p. 156.

26) Verm. Beobacht. 8. p. 66.

27) Dalech. p. 1220.

28) Ib. p. 1186.

29) Caesalp. 10, 21.

30) L. c. p. 636.

31) Ecphras. 1. p. 322.

32) L. c. p. 666.

33) Hist. pl. 9, 15.

34) Ib. c. 18.

loponnesi incolae. *Sidam Abutilon* huc traxerunt nonnulli.³⁵

Cap. CLIV. *Ἀλκία* Dioscoridis Brunfelsius iam herbae Simeonis nomine illustravit.³⁶ Est *Malva Alcea* L. Hanc etiam, tanquam legitimam, plerique agnoverunt, exceptis fero Anguillara³⁷, qui Althaeam cannabinam, et Sibthorpio³⁸, qui Hibiscum Trionum subesse existimant. Sed radices cubitales postremae sententiae repugnant.

Cap. CLV. Cannabis sativa vulgaris est notitiae. Patriam docet Herodotus esse Scythiam³⁹, quemadmodum et in Tauria et in caucasica regione frequentem invenit Marschallius de Bieberstein.⁴⁰ Cannabinas insuper vestes Thracum, lincis quam simillimas, memorat Herodotus et suffimenta e cannabis seminibus apud Scythas loco lavacri usitatas, quibus et nostrae aetatis plures Asiae populi semet inebriare consuescunt.

Plantam *σχινώστροφον* dici et perutilem esse ad texendos funes validissimos. Eos videtur primus Syracusarum rex Hiero adhibuisse. Cum enim singulari studio in navium fabricationem incumberet, ad funes spartum ex Hispania, cannabim vero et picem a fluvio Rhodano comportari iussit.⁴¹ Massilienses autem, quorum in potestate Rhodani ostia erant, florentissimo commercio per orbem terrarum celeberrimi, videntur etiam e Tauria utilissimam hanc plantam advexisse.

Cap. CLVI. *Κάνναβις ἄγρια* est procul dubio *Althaea cannabina*, quod iam C. Bauhinus agnovit.⁴² Qui cum praecesserant, vel penitus omiserunt eam (Fuchsii Matthiolique exemplis), vel eandem rati sunt cum *ἀλκία*.⁴³

Cap. CLVII. *Ἀνάγυρις* est *Anagyris foetida*, frutex per Europam australem, maxime Graeciam obvisus, cuius flores coloré aureo quidem, sed minime forma, brassicae flores aemulantur, cuius legumina semina continent re-

35) Dalech. p. 592.

37) L. c. p. 223.

39) Lib. 4. c. 74.

41) Athen. 5, 40.

43) Dodon. l. c. p. 636.

36) Herb. 1. f. 197^b. 2. f. 72^b.

38) Flor. graec. 2. p. 48.

40) Flor. taur. caucas. 2. p. 419.

42) Pin. p. 516.

niformia, protinus alba, ut maturescunt, purpurea, demum atro-coerulea, satis dura. Foetor totius plantae adeo notus erat, ut proverbium inde natum sit: ἀνάγυρον κιτύν⁴⁴, de renovata fastidiosa re aut quaestione.

Ἐμπρίοντα vocat Nicander⁴⁵ ὀνόγυρον; ubi inepte scholiastes: τὸν ἀκανθώδη καὶ τραχύν· πριονώδη γὰρ ἔχει φύλλα. Neque spinosi neque asperi aliquid in toto est frutice: neque serrata sunt folia. Sed alio loco iterum⁴⁶ ἔμπρίοντα σίνηπυν, ubi aptius scholia: τὸ τραχὺ ὄν τῇ γεύσει. Ἐμπρίειν est poetice incidere acrimonia quadam, qua et semina huius fruticis vomitum cient.

Cap. CLVIII. In κηπαία Dioscoridis exponenda omnes maiores nostri consentiunt, si recesseris a Clusio admodum circumspecto, qui dubitanter plantam proponit.⁴⁷ Habetur vero pro *Sedo Cepaea*.⁴⁸ De asparago μυακάνθη iam supra lib. 2. c. 151. sermo fuit.

Cap. CLIX. Primus ἄλισμα Dioscoridis quadam certitudine statuere sibi visus est Valer. Cordus⁴⁹, qui *Alisma Plantaginem* habuit. Alii longius abfuerunt: Matthiolo Arnicam montanam⁵⁰, Caesalpino Digitalem luteam⁵¹, Fabio Columna etiam Primulam Palinuri Petagnae co nomine insignientibus.⁵² Equidem Valerio Cordo assentior, tametsi florum colorem haud plane congruere sentiam, namque rubelli sunt. Verum tamen facile ita pallescunt, ut fundus corollae flavus maneat: itaque dicere potuit D. ἄνθη λευκὰ, ὑπωχρεα.

Cap. CLX. Ὀνοβρυχίς est *Onobrychis sativa* Lam. In eo plerique consentiunt, excepto Dalechampio, qui et Campanulam, ni fallor, patulam, et Polygalae varias species, ipsam monspeliacam Onobrychidum appellatione dignatur.⁵³

Cap. CLXI. Nullam invenio Hyperici speciem, quae

44) Zenob. proverb. cent. 2. n. 22.

45) Ther. v. 71.

46) Alexiph. v. 333.

47) Hist. pl. 2. p. 68.

48) Matthiol. p. 666.

49) In Diosc. f. 60 b. Sed alio loco (hist. 2. f. 130 b.) nomine Alismatis quorundam Epipactin latifoliam Sw. introduxit.

50) L. c.

51) Lib. 8. c. 47.

52) Phytobas. p. 14. t. 5.

53) L. c. p. 490. 491.

ad amussim respondeat ὑπερικῶ Dioscoridis, nisi *Hypericum barbatum* Jacqu., quod mihi, probe id cognoscenti, propter resinam graveolentem, e capsulis exsudentem, memorabile est. Crescere id in monte saltem Atho, Sibthorpius testatur.⁵⁴ Quod idem huc refert, *H. crispum*, minus huc pertinere videtur.

Cap. CLXII. Ἀσχυρόν sive sit *Hypericum perforatum*, quod iam Val. Cordus cum Dodonaeo, nuper etiam Sibthorpius⁵⁵ perhibet, sive *Hypericum montanum*, quod eo nomine Fuchsius et Matthiolus designant, facile expediti potest. Namque folia tenuia, saepe subrubentia, duntaxat de *H. perforato* praedicari posse patet.

Cap. CLXIII. Ἀνδρόσαιμον Sibthorpius ad *Hypericum ciliatum* Lam. reducit.⁵⁶ Quod cum coram habeam, video quidem reliqua omnia congruere, ramos esse teretes, rubescentes, folia amplexicaulia, cordato-oblonga, flores paniculato-corymbosos, sed haud exiguos dixerim: reliquorum enim Hypericorum flores magnitudine aequant. Capsulae seu fructus sunt κατάγραφοι, i. e. stigmatibus et striis obliquis insignes. Vox enim κατάγραφος apud Lucianum⁵⁷ non puncta sola, sed vibices etiam et strias a flagris ortas notat.

Alii aliter iudicarunt. Dodonaeus, cum *Hypericum Androsaemum* introduceret, τὴν κατάγραφον ἐπιφανείαν fructus non huc pertinere, sed ad aliam speciem, temere magis quam vere contendit.⁵⁸ Fab. Columna, cautissimus alioquin veterum plantarum indagator, *Hypericum montanum* huc traxit, τὸν κατάγραφον καρπὸν exposuit e glandulis nigris calycis margines obsidentibus.⁵⁹ Exhibuit tamen etiam *Androsaemum alterum* apulum⁶⁰, quod, si omnia rite reputo, cum *H. ciliato* Lam. bene convenire videtur. Μασχάλας etiam τετρασωμένας scienter exponit, ut ramulos paniculae corymbosae pinnatos: neque

54) Flor. graec. 2. p. 117.

55) L. c. p. 116.

56) L. c.

57) Lucian. tyrann. p. 211.

58) L. c. p. 78.

59) Ecphras. 1. p. 75.

60) Ib. p. 78.

nullum superest dubium, eximium virum hic tandem rem acu tetigisse.

Cap. CLXIV. *Κόριν* esse *Hypericum Corin*, fugere neminem potuit, qui hanc in Europa australi non raram plantam observasset. Itaque praeter Matthiolum, qui rudem effigiem proposuerat⁶¹, praecipue Io. Pona plantam ab Honor. Bello acceptam egregia icone adumbravit.⁶²

CLXV. CLXVI. De synonymis *χαμαιπίτυος* Apollodorus apud Athenaeum⁶³: οἱ δὲ ὀλόχυρον, οἱ δ' Ἀθήνησιν ἰωνίαν, οἱ δὲ κατ' Εὐβοίαν σιδηρεῖν: et scholiastes Nicandri⁶⁴: *χαμαιπίτυς*, ἥ καὶ ὀνόχυρος καὶ σιδηρεῖς λέγεται καὶ ἰωνιὰ ἄγρια. Nicander etiam *χαμηλὴν* appellat *πίτυν*.⁶⁵

Non sine controversia apud patres rei herbariae sunt plantae, quae *χαμαιπίτυος* nomine veniunt. Brunfelsius hoc nomine videtur *Veronicam spicatam*⁶⁶ proferre: Tragus primus *Aiugam Chamaepityn*⁶⁷, quem alii sequuti sunt. Fuchsius vero *Cressam creticam*⁶⁸, aliorum pertinentem.

Cum tres *χαμαιπίτυος* species in eo congruant, ut resinam vel pinum redolcant, albos dein aut flavidos flores axillares gerant, affines sibi esse debent. Prima humi serpit, de altera et tertia id non constat: rami prioris et alterius incurvi sunt: folia hirsuta primae et tertiae. Primae vero folia debent esse subteretia aut filiformia, assimilantur enim foliis *ἀειζώου μικροῦ*, quod Secundum altissimum Poir. esse videtur. Proinde primam habeo *Aiugam Chamaepityn*, alteram *Teucrium* vel *supinum* vel *montanum*, tertiam *Aiugam Ivam* Schreb. Passerina hirsuta, quam dubitanter Sibthorpius huc trahit⁶⁹, quanquam foliis crassiusculis aliquantum ad Sedi folia accedat, aliena tamen est foliis planis ovatis, supra glabris, nec pinum redolet aut resinam.

61) L. c. p. 669.

62) Mons bald. p. 40.

64) Alexiph. v. 66.

66) Herb. 3. p. 56.

68) L. c. p. 885.

63) Lib. 15. c. 28.

65) Ther. v. 841.

67) L. c. f. 30.

69) Flor. græc. 1. p. 262.

LIB. IV.

Cap. I. Brunfelsius iam duas satis distinctas hoc nomine introduxit species: *Betonica* nimirum *strictam* Ait.¹, et alteram, ab Hieron. Trago acceptam, quam B. albam dicit, quacque, si res ad verum exigitur, B. *officinalis* est varietas flore albo.² Eandem repetit et Tragus, qualem inter Argentoratum Spiramque invenerit.³ Commemorat eam quoque Valer. Cordus⁴ et Clusius, qui discrimen B. *officinalis* *strictae*que probe cognoscit, illius varietatem flore albo bene delineat⁵, quam effigiem et alii mutuarunt, et Hier. Bauhinus suo Matthiolo, iuxta B. *strictam* collocatam, inseruit.⁶

Tum vero Dalechampius novam protulit speciem, *Alopecurum* dictam⁷, quae non solum floribus albis seu ochroleucis, sed labio etiam superiore bifido, verticillis spicatis magis approximatis, quam in B. *officinali*, calycibus bracteisque admodum villosis, foliis vero cordato-ovatis, longe petiolatis, profunde crenatis et praesertim odore florum sambucino distinguitur. Haec, B. *Alopecuri* nomine a Jacquino tandem⁸ et Scopolio (licet *Sideritidis* nomine)⁹ uberius illustrata, optime cum Dioscoridis *Betonica* congruit.

Superest autem ad finem capitis secundi altera, et longe diversa quidem *Betonica*, quam serior quidam librarius inseruit. Quisquis is fuerit, Antonii Musae sibi etiam nomen arrogans, Marco Agrippae, Augusti genero, commentariolum peculiare de *vettonica* inscripsit; sed nugae fabulosae caliginem superstitiosam senioris aetatis sa-

1) Herb. 1. f. 89.

2) Herb. 3. f. 180.

3) L. c. f. 75^b.

4) Hist. f. 165^b.

5) Hist. 2. p. 38. 39.

6) L. c. p. 672. Cf. Dodon. p. 40. Lobel. ic. 532.

7) L. c. p. 1358. Cf. Io. Bauhin. hist. 3. p. 303.

8) Enumer. stirp. vindob. p. 251. Fl. austr. 1. t. 78.

9) Flor. carniol. n. 711. t. 28.

piunt.¹⁰ Quod plantam ipsam attinet, describitur sic, ut ad summam cum Pulegio similitudinem conclusio valeat. Accedit, et Paullum bene distinguere hanc betonicam, *λεπτόκλωνον*, quae ramusculos pulegio similes habeat, sed tenuiores, nulloque peculiari sapore insignis sit. Nasci eam in rupestribus locis.¹¹ Eadem forte est, quam *κέστρον τὸ παρὰ τοῖς Κέλτοῖς γινώμενον*, quam *σαξίφραγον* dicant, Galenus vocat.¹² Pro *Mentha cervina* L. eam plantam libenter habuerim, ni plura repugnarent: et primum quidem, quod haec planta in agro potissimum monepeliensi, locis uliginosis, non petrosis, proveniat, dein quod et sapore et odore multo fortioribus gaudeat, quam *Mentha Pulegium*¹³, cum tamen *ἀποίαν τῷ γευσμένῳ* dicat Paullus. Multo minus placent, quae maiores de hac planta coniecerunt: Fuchsius enim *Dianthus carthusianorum* et *superbum*¹⁴, Dodonaeus *Veronicam officinalem*¹⁵, Turnerus *Veron-serpyllifoliam*¹⁶, Evang. Quatrami etiam *Scutellariam Columnae* huc traxit.¹⁷ Itaque mittamus hanc plantam, donec forte in *σαξίφράγω* nostri aliquid luminis affulserit.

Cap. II. Cum et hanc satis diversam plantam *βεταννικήν* et *βεττονικήν* appellari tradat Dioscorides, mirum est, quanta inde apud Plinium et posteros, nimiam ipsi fidem tribuentes, orta sit confusio. Dum enim de *vettonica* loquitur, nomen hoc Gallos plantae imposuisse perhibet a *Vettonibus*, Hispaniae populo, quem *Durius amnis* ab *Asturia* disternit.¹⁸ Eos illam invenisse, antea cunctas laudatissimam: in Italia autem dici *serratulam*. Exire anguloso caule, cubitorum duum, a radice spargere folia fere lapathi, serrata, semine purpureo.¹⁹ Haec manifesto ex utroque *Dioscoridis* capite conflata sunt. De

10) Casp. Barth, animadvers. 88, 1. Ackermann progr. de Ant. Musa. Altorf. 1786.

11) Paull. Aegin. 7. p. 233. 12) De sanit. tuend. 5. p. 339.

13) Cf. Lobel. adv. 214. Delechamp. p. 892. C. Gesner. tab. acris incis. 10. f. 89.

14) L. c. p. 352. 353. 15) L. c. p. 40.

16) Apud C. Gesner. hort. Germ. f. 250^a.

17) Degli ingredienti della teriaca. Ferrara. 1697. 4.

18) Plin. 4, 84. 19) Plin. 25, 46.

britannica vero herba locuturus, narrat, Romanum militem, postquam Germanicus Caesar trans Rhenum castra promovisset, morbo afflictum fuisse, quem medici stomacacem vocaverint et scelotyrben. Repertam auxilio esse herbam, non nervis modo et oris malis salutarem, sed contra anginas quoque et contra serpentes. Folia habere oblonga nigraque ac radicem nigram. Florem *vibones* vocari, qui collectus prius quam tonitrua audiantur et devoratus securos in totum reddat. Frisios, qua castra fuerint, Romanis illam herbam demonstrasse. Mirari se etiam nominis causam, nisi forte confines oceano Britanniac, velut propinquae, dicaverint. Non enim inde appellatam eam, quoniam ibi plurima nasceretur, persuasum habet, etiam tum Britannia libera.²⁰

Plinius, qui ipse in Germania sub Corbulone stipendia meruerat, de regione loquitur ipsi probe cognita, quae vastas paludes, Amisiae vicinas, limosam et gravi coeno tenacem planitiem, aut rivis incertam; uligines denique contremiscentes complectitur, a Frisiis et Chaucis habitatas. Ibi igitur, ut Iust. Lipsius vult, in ditione Osnabrucensi, inter Lingam et Coevordam sunt Britanniae uligines²¹, quas Rumices varii incolunt, in quibus vel *Hydrolapathum*, vel *aquaticus* L. huc pertinent. Cum et Plinius et Galenus de nigrioribus²² foliis loquantur, omnino et *μελάντερα* Aldinae loco *μεζονα* ponendum est.

De hac herba Abr. Munting, prof. Groninganus, librum singularem conscripsit, doctum quidem, sed haud magnae utilitatis.²³ Ad eum notas observationesque addidit Henr. Cannegieter, rector scholae Arnhemensis, quas tamen nunquam legi.²⁴ Id saltem compertum habeo, nullam plantam tam controversam esse apud patres rei herbariae, quam britannicam. Etenim Matthiolus tum *Polygonum Bistortam* et *viviparum*, tum *Potentillam* ne-

20) Plin. 23, 6. 21) Lips. ad Tacit. ann. 1, 63.

22) De fac. simpl. med. 6. p. 854.

23) Diss. de vera herba britannica. Amst. 1698. 4.

24) Diss. de Brittenburgo, matribus Brittis, Britannica herba etc. Hag. Com. 1734. 4.

moralem Nestl., non suo, sed aliorum, quos non nominat, iudicio, sub hoc titulo exhibet²⁵: Dodonaeus Cochleariam anglicam²⁶, quae, etiamsi contra scorbutum egregium est praesidium, nec cum rumicibus comparari potest, nec ad Amisiam crescit. Dalechambio placuit magis Inula britannica²⁷, quam et cum aliis Lobelius exhibet²⁸: Anguillariae Armeria vulgaris vel plantaginea Willd.²⁹ Haud opus est addere, quam Linnaeus dixerit Rumicem Britannicam, esse plantam Americae borealis.

Cap. III. Lysimachion nomen sortitum est a Lysimacho, Agathoclis filio, Macedone, Alexandri M. satellite ac comite, post obitum magni viri rege Thraciae, dein Macedoniae totiusque Asiae minoris, victo denique a Seleuco, Syriae rege.³⁰ In honorem huius tyranni plantam dixisse traditur Erasistratus.³¹ Est autem non levis inter Dioscoridis herbam et ὁμωνύμην Plinii differentia. Illa enim fulvo florum seu aureo colore, nullo peculiari odore insignis, ab omnibus post Tragum³² habetur pro *Lysimachia vulgaris*. Plinii vero Lysimachia, flore purpureo et odore acri, a Matthiolo³³, Clusio³⁴ aliisque declaratur *Lythrum Salicaria*, quo nihil potest esse certius.

Cap. IV. Polygoni masculi nomen aegyptium *Θερίν* Rossius *unguem muris* interpretatur.³⁵ Punici nominis expositio, quam Bochartus periclitatus est, nihil valet, cum מוֹלֵחַ, ut ille vult, articulorum significatum haud habeat.³⁶ Posset aliquis pro χουλούμ — χαίλιμ, מֶלֶחֶם, legere, quod *vires, virtutes medicas* significat. Sed eiusmodi conjecturas nolo digniores iusto putari.

Polygonum Sanguinariam Romanis dici, Plinius docet³⁷: posterius nomen etiam in Columella occurrit.³⁸ Nec sibi satis constat Plinius in appellationibus. Modo

25) L. c. p. 674.

27) L. c. p. 1082.

29) L. c. p. 247.

31) Plin. 25, 35.

33) L. c. p. 675.

35) L. c. p. 64.

37) Lib. 27, 91.

26) L. c. p. 594.

28) Adv. p. 121.

30) Paus. 1, 10.

32) L. c. f. 69^b.

34) Hist. 2, p. 51.

36) Can. p. 756.

38) Lib. 6, c. 12, lib. 7, c. 5.

enim hoc ipsum polygonon mas appellari vult, atque a multitudine seminis fruticisque densitate dici calligonon. Modo inveniri ait, qui hoc feminam vocent, masque maius minusque nigrum et geniculis densius semine sub (*super* potius) omnibus foliis turgescente. Esse autem hanc plantam *Polygonum aviculare*, in confesso est.

Cap. V. Polygonum femina posset *P. maritimum* L. esse. Suffrutex enim est parum ramosus ascendens, ochreis amplis tubaeformibus, ita lissis, ut ἐξοχαὶ πίττος φυλλαρίοις ἔοικυῖται facile conspici possint. Satis vulgaris est in Europa australi. Matthiolus³⁹ et Dodonaeus⁴⁰ faciunt *Hippurin vulgarem*, cui coniecturae patrocinatur fruticulus arundini similis, sed genicula nihil habent tubaeformis. Neque compertum habeo, an in Graecia Asiaeque minore proveniat. A calidioribus enim regionibus aliena est.

Cum infirmiore Dioscorides declaret feminam, Paulus id ita exprimit: Ἔστι δὲ τὸ ἄρσεν τοῦ θήλειος ἰσχυρότερον.⁴¹ Contrarium Marcellus legit: τὸ δὲ θήλυ τοῦ ἄρρενος ἰσχυρότερον. Vitium librarii.

Cap. VI. Πολυγόνατον cum Matthiolo⁴² plerique habent *Convallariam multifloram*, quae etiamnum in Laconia antiquo eo nomine appellatur.⁴³ Non defuerunt tamen, qui, Clusio praeuente⁴⁴, et Conv. *Polygonatum* L. huc traherent, tametsi florum numerus minor dubia excitet.

Cap. VII. Κληματίς, a κλήμασι dicta, aegyptia a Plinio cognominatur.⁴⁵ Quam cum longam tenuemque dicat, legisse etiam κλήματα μακρά (l. μικρά) videtur, ut diserte Paullus⁴⁶. Est autem, in quo omnes consentiunt, *Vinca minor vel maior*.

Clematis altera a Paulo eodem modo describitur, sed κληματίτις appellatur, sicut et prior. Eodem nomine repetitur c. 179., unde exploratum habemus, a libra-

39) L. c. p. 676.

40) L. c. p. 113.

41) Lib. 7. p. 251.

42) L. c. p. 678.

43) Flor. graec. 1. p. 237.

44) Pann. p. 264.

45) Lib. 24, 90.

46) Lib. 7. p. 241.

rio huc perperam transposita esse, Aptius ergo ibi exponetur.

Cap. VIII. Polemoniam Plinius, aliis philetacriam dictam, a certamine regum inventionis appellari tradit.⁴⁷ Ad eum locum Harduinus: Certasse inter se duos reges, Polemona Cappadociae ac Philetaerum Ponti, uter prior chiliodynamam herbam invenerit. Eam captat occasionem Marcellus, ut temporum gentiumque illarum felicitatem collaudet, quibus pro salute omnium, cunctis postea seculis, bella fierent. Equidem vero ineptias existimo, tanti facere certamen, quod nondum bellum fuit. Insaniam autem fuisse arbitror barbaris regibus dignam, si vanitati gloriolaeque vitas subiectorum immolare voluissent.

In descriptione Polemonii uncinis inclusa sunt, quae aberant a bonis codicibus. Sed addita esse videntur ex Apsyrti mulomedici Bithyni libris, qui cum sub Constantino in scythico bello meruerit, prior etiam Oribasio fuit, unde et additamentum potuit ab hoc legi. Est autem Apsyrti *πολεμώνιον* calaminthae latiori simile, sed magis canescens et odoratum, quod in paludosis nascatur.⁴⁸ Alia vero comparatio cum *στρουθίῳ* decepisse auctores videtur, ut *πολεμώνιον* crediderint *Silenen* esse inflatam Sm.⁴⁹ Alii habuerunt *Iasminum fruticans*⁵⁰, Columna etiam *Reseda Phyteuma*.⁵¹ Primus autem ad *Polemonium coeruleum* illud antiquum nomen reduxit Tournefortius.⁵² Antea illud Valerianae coeruleae aut graecae nomine venerat⁵³, quod probare videtur, in Graecia eam spontaneam esse, quanquam a Sibthorpio non indicetur. Provenit tamen in Transsylvania, Caucasica regione, in Gallia occidentali Helvetiaque.

Cap. IX. Symphytum petraeum iam Matthiolus exhi-

47) Lib. 25, 28.

48) Hippiatr. p. 108. ed. Basil. 1537. 'Ἡ πολεμώνια ἐστὶν ὁμοία καλαμίνθῃ τῇ πλατείᾳ, πολιωτέρα δὲ μᾶλλον καὶ πικροτέρα, ὁμὴν ἔχουσα βαρεῖαν· γίνεται δὲ ἐν τοῖς ὑγροῖς λειμῶσιν.

49) Dodon. p. 172. C. Gesner. de hort. Germa. f. 273.

50) C. Gesner. l. c. f. 278. Lobel. adv. p. 389. 390.

51) Ecphr. I. p. 270.

52) Instit. p. 146.

53) Dodon. p. 352.

buit⁶⁴; meliore icone vero Clusius⁵⁵ et Camerarius⁵⁶, illo inscriptum: *Coris quorundam*. Id nomen mansit, namque *Coris monspeliensis*, oras maritimas mediterranei maris inhabitans, sine dubio est Dioscoridis planta. Quam mirabilis sit efficacia in vulneribus recentibus glutinandis, si pulvis siccatae herbae inspergatur, uberius narrat Cavanillesius⁵⁷, praesertim testimonio Monachi Andreae Marti, Valentini.

Alii hallucinati sunt rei herbariae instauratores in ea planta definienda, dum Lobelii exemplo Prunellam vulgarem albamque Pall.⁵⁸ et Caesalpini, Hyssopum officinale⁵⁹ huc pertinere opinarentur.

Plinii nugae de hac planta postremo adiungo. Primum scilicet: „Halus, quam Galli sic vocant, Veneti cottoncam, similis est cunilae bubulae, cacuminibus thymo, dulcis et sitim sedans, radicis alibi albae, alibi nigrae.“⁶⁰ Tum iterum: „Alum nos vocamus, Graeci symphyton petraeum, simile cunilae bubulae, foliis parvis, ramis tribus aut quatuor a radice, cacuminibus thymi, surculosum, odoratum, gustu dulce, salivam ciens, radice longa rutila. . . . Vulneribus sanandis tanta praestantia est, ut carnes quoque, dum coquuntur, conglutinet addita, unde et Graeci nomen imposuere.“⁶¹

Cap. X. Symphytum aliud, solidago Romanis, consolidida Apuleio et posterioribus dictum⁶², a Brunfelsio iam probe indicatum⁶³, ab omnibus, qui sequuti sunt, nomine *Symphyti officinalis* assumptum est. Neque in descriptione quicquam est, quod repugnet. Vis radicis praesertim mucilaginosae ad glutinanda vulnera ossaque conferrumina-
nanda ab antiquitate barbaraque aetate magis depraedicata, quam nuperorum observatione confirmata est. Sed obtinuit vernacula nomina *Beinwelle*, *Beinheil* Germano-

64) L. c. p. 688.

55) Hist. 2. p. 174.

56) Epit. p. 699.

57) Observ. sobre la hist. nat. de Valencia, 1. p. 209. Anales de cienc. nat. 2. p. 274.

58) Obs. p. 251.

59) Lib. 11, c. 50.

60) Lib. 26, 26.

61) Lib. 27, 24.

62) Apul. c. 60.

63) Herb. 1. p. 75. 76.

rum, Gallorum *Consoude*, Anglorum *Boneset*, licet vulgo *Comfrey*, Suecorum *Vallört*.

Cap. XI. *Holosteum*, inquit Plinius⁶⁴, sine duritia est herba; ex adverso appellata a Graecis, sicut fel dulce.⁶⁵ Quenam sit planta, non liquet. Dodonaeus primus *Plantaginem albicantem* L. protulit⁶⁶, Lobelius praeter hanc etiam *Asplenium septentrionale* Sw.⁶⁷ In ea *Plantagine*, cui adiunxit Pl. *Bellardi* All., substitit etiam Clusius.⁶⁸ Sed Matthiolus insuper exhibuit *Iuncum bufonium*, *Lonicerus Myosorum minimum*, Ruellius *Stellariam Holosteam*, vel *Cerastium arvense*. Tandem *Tabernaemontanus* his omnibus addidit *Holosteum umbellatum*⁶⁹, cuius nomen et Linnacus servavit.

Cap. XII. *Στοιβή* a Theophrasto φρυγανικοῖς σαρκώδεσιν adnumeratur.⁷⁰ Eadem alio loco⁷¹ ὁ φλιῶς (φείω;) appellata, sicut tribulus et ononis, παρὰ τὴν ἄκανθαν ἕτερον ἔχει φύλλον. Iterum ὁ φλιῶς πολυσχιδὲς habere καὶ σαρκῶδες folium, neque annuum, sed χρονιώτερον.⁷² A Plutarcho etiam στοιβή καὶ ἀσφάραγος in ἀκανθώδεσιν enumerantur fruticibus, qui dumeta constituent Perigenen, Thesci amatam abscondentia, unde posterii Ionidae, Cariam habitantes, legem sanxisse dicuntur, neque aspharagum cremari neve stoeben, sed coli ac magni haberi.⁷³ Sitne eadem planta, quam in Asia minore aliqui στοιβήν, vulgo autem κολυμβάδα appellant⁷⁴, ad vini conservationem aptissima, fruticosa, calida, acris et odorata, valde dubito. Nostram vero ac Theophrasti plantam a nostrae aetatis Graecis στοιβήδα, ἀστοίβη et στοιβή nominari, compertum habemus.⁷⁵ Esse *Poterium spinosum* L., astrin-

64) Lib. 27, 65.

65) Oael. Aurellan. chron. 3, 1. Praecedit tamen perverse etymologia orthopnoeae.

66) L. c. p. 111.

67) Adv. p. 17. 18.

68) Hist. 1. p. 110. 111. Caesalp. 8, 20.

69) Herb. p. 543. ed. Hier. Bauhin.

70) Hist. pl. 1, 10.

71) Lib. 6. c. 1. 4.

72) Ib. c. 3.

73) Plutarch. Thes. c. 3.

74) Galen. de antid. 1. p. 18.

75) Honor. Bell. apud. Clus. 2. p. 303. Walpole mem. p. 284. Flor. graec. 2. p. 238.

gento vi etiamnum clarum, Honor. Bellus primus uberius docuit.

Igitur graviter lapsi sunt, qui Matthaci Sylvatici auctoritate⁷⁶, quae apud nos nulla est, freti, Scabiosam eandem cum Stoebe Dioscoridis haberent, quos et Matthiolus et Dodonaeus primi refutare conati sunt, hoc et imaginem Stoebes e codice caesareo vindobonensi afferente, quae fictitia est.⁷⁷ Adiunxit etiam Clusius Stoebes nomine Centauream salmanticam, cruceafoliam et splendentem.⁷⁸ Eum errorem foverunt, qui ποτήριον Dioscoridis (3, 15.) idem haberent cum στοιβήδα recentiorum Graecorum.⁷⁹

Cap. XIII. Κλίμενον, ob mire corruptum textum, obscurissimis plantis annumerandum est. Equidem textum ita restitui, ut intelligi et in certam quamdam plantam applicari posset. Verumtamen audentior iusto θυσάνια loco θυλάκων, quae et codices et interpretes prisci habent, posui. Plinius, primus interpret, parum lucis affert: „Clymenus, inquit, a rege⁸⁰ herba appellata est, ederae foliis, ramosa, caule inani, articulis praeincta, odore gravi et semine ederae, sylvestribus et montuosis nascens.“ Et mox: „Graeci plantagini similem esse dixerunt, caule quadrato, folliculis cum semine inter se implexis, velut in polyporum cirris.“ Utramque igitur Plinius lectionem tuetur; et cod. C., qui τὰ φύλλα κισσοειδῆ, et Ald., qui τὰ φύλλα πρὸς τὰ τοῦ ἀρνογλώσσου habet.

In tantis tenebris, quae ignibus nonnisi fatuis illucescunt, Anguillarae assentiendum, qui, plane se nescire, quaenam sit planta, ingenue fatetur.⁸¹ Alio tamen loco, Plinii clymenum se habere pro ea, quam Patavini *Ciciliania* vocent, asserit.⁸² Sic autem Itali appellant *Hypericum Androsaemum*, in quo nihil video, quod ad Dioscoridis plantam accedat, sive θυσάνια legas, sive θυλάκια.

76) Pandect. c. 614. f. 174.^a 77) Dodon. p. 123.

78) Hist. 2. p. 9. 10. 79) Lobel. obs. p. 491.

80) Arcadiae. Hygin. fab. 206. 81) L. c. p. 251.

82) L. c. p. 92.

Multo minus comprobanda C. Gesneri sententia, qui Scrofulariam nodosam⁸³, aut Ruellii, qui Saponariam officinalem huc trahit. Matthiolus, licet haesitans, Lathyrum latifolium, quadantenus congruum, dum *Θυσάρια* legimus, huic capiti appingi curavit.⁸⁴ Fabius Columna, initio Calendulam arvensensem pro hac planta declarans, multus est in exponendis *Θυλακίοις*, seu folliculatis seminibus, quae referant polyporum cirros.⁸⁵ Dein vero, improbens suam ipsius sententiam, *Scorpiurum vermiculatum* ita *κλυμένον* nomine illustrat, ut facile approbationem mereatur. Caulis enim plantae angulatus, folia plantagini similia, fructus *Θυσανοειδείς* cum *πλεκτάναις* πολύποδος utique comparari possunt.⁸⁶ In hoc igitur acquiescendum, neque Sibthorpio assentiendum, qui Convolvulum sepium huc affert.⁸⁷

Cap. XIV. Minus negotii *περικλύμενον* facessit: neque dissensus auctorum animadvertitur: multi enim approbant Tragi⁸⁸ Fuchsiique⁸⁹ sententiam, esse *Loniceram Periclymenum* L.; plerique vero alteram speciem, *Loniceram Caprifolium* L., cum Matthiolo⁹⁰ praeferunt, quia folia huius connato-perfoliata, ideoque amplexicaulia dici possint, illius vero neutiquam. Utraque species per Graeciam non rara: neque opus est ad Convolvulum arvensensem cum Sibthorpio confugere, cum utraque *Lonicera* se circa dumeta etiam convolvere soleat. Hederae fructus quidem similis est, sed durus diei nequit, cum bacca sit, nisi semina ipsa intelligantur, quae etiam separatu difficilia sunt.

Satis suarum rerum agit Bochartus, ut punicum nomen *λανάθ* exponat⁹¹: quod haudquaquam bene ipsi cecisse credo. Neque meliorem audeo exhibere interpretationem.

Cap. XV. Duo tribuli genera, terrestris et aquatici,

83) De hort. Germ. f. 254^b.

84) L. c. p. 690. 85) Phytobas. p. 42. t. 13.

86) Ecphras. 1. p. 136. 87) Flor. graec. 1. p. 123.

88) L. c. f. 311^b. 89) L. c. p. 646.

90) L. c. p. 691. 91) Can. p. 756.

optime distinguuntur. At cum *Tribulum terrestrem* iterum bipartito distribuat, inquirendum est, utri Dioscoridis planta conveniat. Alterum Theophrastus tradit esse *περιχαρπιάκανθον*, folia gerere ciceri similia, semina sesamoidea, praecocius florere, loca inundata ac novata amare.⁹² Quae omnia in *Tribulum* vulgarem terrestrem quadrant. Hunc esse et Dioscoridis *τρίβολον*, non dubito, licet comparatio foliorum cum portulacae foliis haud sit idonea. Alter vero Theophrasti tribulus terrestris folia ipsa habet spinescentia, serius floret circa domuum areas, et semina rotunda, nigricantia gerit in folliculis seu capsulis. Hic esse videtur *Fagonia cretica*, ab Hon. Bello et C. Bauhino⁹³ Trifolii spinosi cretici nomine illustrata.

Quo pertineat *τρίβολος παραθαλάσσιος* Hippocraticorum⁹⁴, non liquet. Dalechampius *Echinophoram spinosam* eo nomine adumbravit⁹⁵, quod nec improbare nec vero comprobare possum.

De tribulo aquatico, qui *Trapa natans* est, nulla exstitit controversia. Uberior est apud Theophrastum⁹⁶ descriptio. *Βουκέφαλος* et *ταυρόκερας* bene dicebatur ob formam fructus, qui nucem duram cornutam sistit, spinis quatuor validissimis arcuatis armatam, sub aqua conditam. Petioli longi sunt, superne incrassati. Capillamenta spicaeformia sunt radicae innumerae ex omni inferiore planta progerminantes. Thraces fructum alendo idoneum panis loco adhibuisse, haud sine fide est, cum et apud nos castanearum more comedatur. „Ob id et Gallia Padana castaneas ferrarienses vocat.“⁹⁷

Capitulum de Saxifraga, quanquam ipsi Dioscoridi non adscribendum aliqui putent, tantae tamen est vetustatis, ut in optimo quoque codice legatur, sed nusquam fere incolume. Sic in cod. C. deest comparatio cum epi-

92) Hist. pl. 6, 1. 6.

93) Prodr. p. 142.

94) De nat. muliebr. p. 552. De morb. mul. 1. p. 722.

95) L. c. p. 1367.

96) Hist. pl. 4, 9.

97) Hermol. Barbar. coroll. ad Diosc. 623. *Castagne d'acqua* Veronensibus audit.

thymo, in codd., quos Matthiolus citat, *θύμω* legebatur loco *ἐπιθύμω*.

Iam originem huius capituli indagaturis protinus ob-
vius est Plinii locus de empetro.⁹⁸ Eum et a Romanis
calcifragam dici et calculos frangere tradit. Quod cum
alienum a Dioscoridis textu (c. 178.) sit, hic autem *ἐμ-
πειρον* habeatur cognomen *σαξιφράγου*, necesse est, affue-
rit iam Plinii aetate vel integrum hoc capitulum, vel
aliquid simile in textu. Sed transiit dein saxifragae ap-
pellatio ad alias, et diversas quidem, plantas. Etenim
iam praecepimus ad cap. 1. de Galeni *κέστρω*, τῷ παρὰ
τοῖς Κέλτοῖς *σαξιφράγω*, ut et de Paulli *βεπτορικῇ*, *λε-
πτοκλώνω*, quorum rami pulegio similes sint. Idem etiam
*σαρξισαγές*⁹⁹, ut et Trallianus¹⁰⁰ vocat. Cum et Hip-
piatrici de *σαρκοφάγω* loquantur in enumerandis herbis
lithonthrypticis¹, Graecorum morem, exteras voces ad
linguae indolem mutandi, saeculorum lapsu invaluisse pa-
tescit. Quando et hic *σκολοπένδριον* nominatur *σαξιφρά-
γου* cognomen, Marcellus etiam Burdigalensis dicit: Sco-
lopendros, quam nos saxifragam appellamus.²

Medio aevo saxifraga cum pimpinella componebatur.
Id e Simeonis de Cordo fragmento elucet³, qui etiam cum
Cachry maritima (Cretano) comparat. Et Matthaeus Syl-
vaticus: „Pimpinella est herba multum similis saxifra-
giae: unde versus: Pimpinella pilos, saxifragia non ha-
bet ullos.“⁴

Post renatas igitur literas non potuit non saxifraga
in contentionem venire, cum ipso iam Hermolaus Barba-
rus admodum diversas enumeret sententias, querens si-
mul, combustos esse et arrosos hac parte codices, ut nul-
lo possit modo cognosci, quamnam habeat folium saxi-
fragae similitudinem.⁵ Brunfelsius et *Pimpinellam Saxifra-
gam*⁶, quam etiam Tragus⁷, Dodonaeus⁸ et Caesalpinus

98) Lib. 27, 51.

99) Paull. lib. 7. p. 252.

100) Lib. 9. p. 534.

1) Hippocr. p. 278. 281.

2) Ed. Stephan. col. 355.

3) Apud Brunfels., 1. p. 188.

4) Pandect. c. 573. f. 162 d.

5) Coroll. in Diosc. 625.

6) Brunf. 1. p. 188.

7) L. c. f. 177.

8) L. c. p. 315.

9) Lib. 7. c. 57.

hoc nomine insigniunt, et Saxifragam granulata¹⁰, iisdem Trago¹¹ et Dodonaeo¹² annuentibus, profert. Ruelius coniicit, *Salviam* sic dictam *vitam*, quam Rutam murem esse Lobelius docet.¹³ Illic ipse Gypsophilam Saxifragam iuxta ac Scleranthum annuum Saxifragae nomine adducit.¹⁴ Valer. Cordus et Matthiolus consentiunt, Paulli *βεττορικὴν*, quae eiusdem *σαρξίφαγός* sit, ad Saxifragam reducendam esse: Matthiolus igitur Satureiam et Iulianam et montanam hoc loco appingi curavit.¹⁵ Nec desunt aliae coniecturae: Caesalpino etiam Asperulam cynanchicam¹⁶, Clusio Seseli Hippomarathon hoc nomine designantibus.¹⁷ Neque dirimi eas lites ullo modo possunt, omnibus indiciis deficientibus.

Cap. XVI. *Λειμώνιον* a *λειμώνια* Theophrasti differt.¹⁸ Haec enim, ad Plinii interpretationem¹⁹ et Scalligeri textum, synonyma scolymi est. Dioscoridis planta betae sylvestris nomine a Plinio appellatur.²⁰ Aëtius scribit, etiam cynoglossum vocari. Syrorum cognomen forte ex hebraeo *יִסְדָּן*, *vis*, formatum, ut efficaciam singularem denotet.

Plerique rei herbariae instauratores in eo congruunt, ut, Matthiolo duce²¹, *Staticen Limonium* intelligi arbitrentur. Crescit saltem in paludosis maritimis per omnem Graeciam²²: neque descriptio Dioscoridis contradicit. Contr. Gesnerus fero solus discrepat, dum *Polygonum Bistortam* vocat Limonium.²³

Cap. XVII. *Λαγώπους* idemne sit ac *λαγώπυρος* Hippocratis, quaeritur. De hoc ita: *Ἔστι δὲ πιτύροισιν ὁμοίη, ὅταν αὐαίνηται, μικρὸν τὸ φύλλον, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς ἐλαίης καὶ μακρότερον.*²⁴ Cum Galeni expositio²⁵, ἡ λαγονάτη καλουμένη βοτάνη, nihil luminis afferat, in ipsa

10) L. c. p. 185.

12) L. c. p. 316.

14) Ib. p. 183.

16) Lib. 6. c. 46.

18) Hist. pl. 6, 4.

20) Lib. 20, 28.

22) Flor. graec. 1. p. 211.

24) Hipp. de ulcer. p. 319.

11) L. c. f. 199 v.

13) Adv. p. 362.

15) L. c. p. 693.

17) Pannon. p. 698.

19) Lib. 22, 43.

21) L. c. p. 696.

23) De hortis Germ. f. 265.

25) Expos. voc. Hipp. p. 512.

descriptione subsistamus, quae omnino ad *Trifolium arvense* conducit. Neque alienae sunt de lagopode Dioscoridis coniecturae. Nasci enim in segetibus Plinius addit.²⁶ Hinc iam Valer. Cordus cum Fuchsio²⁷ *Trifolium* idem arvense habuit, quod tamen Matthiolus affirmare non audet.²⁸ Tragus etiam ad *Crepida* tectorum refugit.²⁹ Omnes vero reliqui consentiunt.

Cap. XVIII. Synonyma Medii huc non pertinere, sed ex *Medicaginis* aut *Meliloti* historia transposita esse videntur. In iis est aegyptium ab Epapho ortum, qui idem cum *Api Aegyptiorum* existimatur.³⁰

Planta ipsa a priscis rei herbariae magistris habita est pro *Campanulae* specie, quam et nos *Medium* vocamus. At cum nulla sit foliorum cum *σέριδος* foliis similitudo, Rauwolfius aliam invenit in Syriae locis rupestribus umbrosisque plantam proceram, strigosam, foliis radicalibus pinnatifido-laciniatis, flore amplo, albido-purpurascens, quae omnino cum Medio Dioscoridis convenire videtur.³¹ Est ea *Michauxia campanuloides* Herit. Obiici posset, plantam hanc in Graecia non nasci, unde et Sibthorpius suasit, ad *Campanulam laciniatam* consilium transferre.³² Simillima ea priori est, caesio tamen floris colore differt et partium numero. Neque Cilix Dioscorides Asiae minoris vel Syriae plantas neglexit, Graeciae incolas solas enumerans. Haeremus quidem in semine cnico simili. Quodsi vero rem ad verum exigimus, et *Michauxiae* et *Carthami tinctorii* (qui *xyixos* Dioscoridis) semina sunt oblonga, angulata, licet minuta illa, haec grandiuscula.

Cap. XIX. *Epimedium* Anguillara primus id, quod et posteris eo nomine notum est, *alpinum* L. dictum, observavit, ideoque huc pertinere credidit, quod flores cito pereant, fructus fere nunquam in conspectum veniant,

26) Lib. 26, 34.

27) L. c. p. 494.

28) L. c. p. 698.

29) L. c. f. 101 b.

30) Herod. 8, 27. Aelian. hist. anim. 11, 10.

31) Iter germ. II. 284. App. ad Dalechamp. p. 33. Gesner. tab. lign. 4. f. 36.

32) Flor. graec. 1. p. 141.

unde et Dioscoridi ignoscendum, si flore fructuque carere perhibuerit.³³ Sequuti Anguillaram sunt Lobelius³⁴, Matthiolus³⁵ aliique, licet nec in aquosis locis nostrum Epimedium crescat, nec folia hederæ similia sint. His motus argumentis Fab. Columna *Botrychium Lunarium* Epimedii nomine produxit.³⁶ Neque tamen et id aquosa loca amat, sed rupestria, arida.

Cap. XX. *Ξιγίον*, iam Theophrasto dictum, esse Gladiolum communem, omnes fassi sunt. Neque aliquid contrarii in descriptione inveniō, præter flores *στιγιδὸν ἀλλήλων διαστῶτας*, quod nec de nostro communi, nec de orientali imbricato valet: floribus scilicet secundis ii gaudent. Sed Parkinsonius iam *Gladiolum byzantinum*³⁷ distinxit floribus puniceis, speciosis, distichis, distantibus insignem, qui omnino cum *ξιγίῳ* convenit. *Φάσγαρον* idem fuisse, et ex hoc loco patet, quod in tumulis virginum plantabatur.³⁸ Nec *ὑάκινθος* Græcorum *πολύθηρος ἢ φιλόθηρος* admodum diversus, sic dictus, quia e sanguine Hyacinthi Amyclæi, ab Apolline cum eo ludente disco occisi multumque complorati, progerminaverit.³⁹ Cum inversum V constituat A, ingeniosi poetæ et in Aiace Telamonium applicarunt, quod de Hyacintho dictum fuerat. Salaminii etiam fabulabantur, ab obitu Aiæis natum esse florem album rubrumque, lilio minorem, cui inscriptæ sint literæ, quales et hyacintho.⁴⁰ Romani tamen, in Hyacintho acquiescentes, Phœbum suos gemitus suæque lamenta floribus inscripsisse cecinerunt, ut αἶ αἶ in flore legendum sit.⁴¹ Haec *γράμματα τῷ νικτῶ ἐπαιάζοντα* Luciani⁴² sunt nectarostigmata albida in purpureo Gladioli flore.

Cap. XXI. Sparganii, cuius nulla fere sit mentio apud veteres auctores, nisi quæ e nostro mutuata sit, notitiam acceptam referimus ad Tragum, Valer. Cordum et Matthiolum, quorum posterior *Sparganii ramosi* iconem

33) L. c. p. 253.

35) L. c. p. 700.

37) Paradis. p. 189.

39) Schol. Nicandr. ther. v. 908.

41) Ovid. metam. 10, 311.

34) Adv. p. 158.

36) Phytobas. p. 65. t. 18.

38) Athen. 15, 31.

40) Pausan. 1, 35.

42) Dial. deor. 14. p. 43.

exhibuit⁴³, quamvis e foliorum descriptione colligi possit, *Sp.* potius *simplex* subesse.

Cap. XXII. *Ἐυρίς*, a Matthiolo primo illustrata, *Iris foetidissima* omnino esse videtur. Germina, quae hic *λοβοί* dicuntur, utique trigena, et super his flos lurido-purpurascens, cuius interiores partes laetiori colore gaudent. Semina, quae hic rubra dicuntur, crocea aut fulva mihi apparuerunt; sed minoris haec sunt momenti, quam silentium de ingrato plerisque odore foliorum tritorum vel contusorum.

Cap. XXIII. *Anchusae* nomen punicum *βουινεσάθ* Bochartus corruptum arbitratur et arabico *أبو جلسا* (*abudschilasa*).⁴⁴ Quae vero vox cum ipsa e Graeco *άνχουσα* (*andschusa*) depravata ortum duxerit, originitio ea approbari nequit. Priorem enim vocem capiti illo in Avicenna inscriptam, tanquam peregrinam, legimus⁴⁵, in textu obviae sunt plures arabicae appellationes.

Planta ipsa dignosci debet e radicis colore subsanguineo, foliis frequentibus humi stratis, hirsutis asperisque, quae *θρίδακι ὀξυφύλλω* assimilantur. Id epitheton quamquam non obvium sit, quadrat tamen in Lactucam Scariolam. Duae autem sunt plantae maxime affines, in quibus ea indicia animadvertimus: *Anchusa tinctoria* L. et *Lithospermum tinctorium* L. Utra vero sit praeferenda, ambigo, tametsi prior Graeciae familiaris sit, de posteriore vero dubito. Eadem iam a Theophrasto nominatur⁴⁶: radix adhibebatur ad tingenda rubro colore unguenta.⁴⁷ Nomine *ἀγχούσης θριδακηίδος* Nicander eam signat⁴⁸, Galenus *ὀνοκλείας* appellatione distinguit.⁴⁹

Hanc secundam faciunt Matthiolus⁵⁰ atque Lobelius⁵¹: sed repugnat color secundae purpureus, qui in *Anchusa* et *Lithospermo tinctoriis* coeruleus est,

43) L. c. p. 702.

44) Can. p. 757.

45) Ed. arab. p. 135.

46) Hist. pl. 7, 8, 9.

47) Id. de odor. 81. p. 743.

48) Ther. v. 858.

49) De fac. simpl. 5. p. 811, 812.

50) L. c. p. 703.

51) Adv. p. 248.

Cap. XXIV. Altera anchusa Dioscoridis est ea, de qua Nicander:

Ἐσθλὴν δ' Ἀλκιβίου ἔχιος περιγράφει ῥίζαν,
τῆς καὶ ἀκανθοβόλος μὲν αἰὲν περιέτροφε χαίτη,
λείρια δ' ὥς ἰὰ τοῖα περιστέφει· ἡ δὲ βαθεῖα
καὶ ῥαδινὴ ὑπένερθεν ἀέξεται οὐδεὶ ῥίζα.⁵²

Scholia tradunt, ab Alcibio quodam, qui a vipera morsus hac herba consanuerit, nomen accepisse. Compositis autem, quae Nicander et Dioscorides de hac planta praecipiant, *Echium* videtur esse *diffusum* Sibth., in Creta Asiaque minore spontaneum. Radix enim grandis, crassa, lignosa, fusco-sanguinea: folia angusta, linearia, setoso-hispida, floresque punicei hoc probant. Superest tamen alia species, quam et o Sardinia obtinui, *Echium elegans* Sibth. Id pariter angustis, parvis foliis gaudet, floribus etiam bellis puniceis. Omnis planta pilis rigidis duplicibus obsessa est, quorum nonnulli tuberculis seu callis fuscis insident. Radix est aequae fusca et longissimo descendens. *Echium creticum*, pro quo Sibthorpius habuit, esse non potest, quoniam folia nimis longa sunt ac lata, radix etiam gracilis, totaque planta multo maior, neque adeo hirsuta ac *Anchusa tinctoria*.

Cap. XXV. *Anchusa* tertia, prioribus similis, sed rubro semine gaudens, videtur *Lithospermum* esse *fruticosum*, cuius semina matura utique fusco-rubra sunt. Est fruticulus spithameus aut dodrantalis, foliis linearibus strigoso-hispidis, floribus violaceis, qui per Europam australem non rarus, ab Alpino *Anchusae arboreae* nomine delineatus est.⁵³ Neque tamen arbitratur Alpinus ad Dioscoridis anchusas pertinere: neque ego, si quis mihi aptiorem monstraverit plantam, in mea sententia perseveravero.

Cap. XXVI. *Λύκοψιν* Nicander *λύκαψον ὀρμενόντα* vocat⁵⁴, quod epitheton scholiastes ita exponit: οἷον βεβηκότα καὶ κατὰ γῆς ἐρρίζωμένον, ἢ τὸν ὀρμητικὸν πρὸς

52) Ther. v, 541. s.

53) De plant. exot. p. 68.

54) Ther. v. 840.

ὕψος· εὐανξής γάρ ἐστι, καὶ καυλὸν ἔχει μακρόν. H. Stephanus cum spiritu leni ὀρμενόμεντα scribendum ac ab ὄρω, ὄρμενος derivandum esse vult, ut omnino elatum caulem designet. Est autem in affinibus fere procerissimum *Echium italicum* L., quod, in omni Graecia vulgare, huc quoque Sibthorpius traxit.⁵⁵ Echii altissimi nomine Iacquinus olim illustravit, quum non raro tres aut quatuor pedes altum sit. Folia sunt lanceolata, rigida, strigoso-hispida. Flores dilute violacei, in capitulis aggregati, racemum longissimum spicaeformem constituunt, pilis rigidis flavescentibus densissime obsessum.

Eam plantam video iam Io. Bauhinum⁵⁶ et fratrem Casparum⁵⁷ et Parkinsonium⁵⁸ *Lycopsis* nomine protulisse, nomenque derivasse a similitudine racemorum spicaeformium hirsutissimorum cum pedibus lupi. Crescit et in Insula Caesarea ad oram Armoricae.⁵⁹

Cap. XXVII. Ἐχίον dici Dioscorides monet, διὰ τὸν καρπὸν κεφαλῇ ἔχιος ὅμοιον. Melius Plinius, plantae ipsi capitula viperarum similia esse.⁶⁰ Alii perhibent, ab usu adversus viperarum morsus plantam fuisse appellatam.⁶¹ Nicander ἔχθειον scribit, cuius duo distinguit genera, alterum id, quod noster ὠχιμοειδές appellat, alterum autem ita adumbrat:

Ἡ δ' ἐτέρη πετάλοισι καὶ ἐν καλύκεισσι θάλεια,

ὑψηλή· ὀλίγω δὲ περίξ καλχαίνεται ἄνθει·

βλάστη δ' ὡς ἔχιος σφειδανὸν καθύπερθε κάρηνον.

Plerique in definienda planta in Echio vulgari acquieverunt; sed flores coerulei huius contrarii sunt, cum πορφυροειδῇ ἄνθῃ discrete ἔχθω suo tribuat Dioscorides: nec καλχαίνειν aliud quid, quam πορφύρειν, ut κάλχη πορφύραν significat.⁶² Hinc *Echium rubrum* Iacqu. praefero, cuius caulis simplicissimus gracilis, bipedalis; folia lineari-lanceolata, hispidula; flores secundi, rubri, glomerato-spi-

55) Flor. graec. 1. p. 124.

56) Hist. pl. 3. p. 584.

57) Pin. p. 255.

58) Theatr. p. 519.

59) Rai. synopsis. p. 227. Engl. bot. 2081.

60) Lib. 25, 58.

61) Schol. Nicandr. ther. v. 637.

62) Schol. Nicandr. l. c. Hesych.

cati, bracteis fere pectinatis instructi (φυλλάρια λεπτά, ταρσούμενα, μέλανα) exacte descriptioni respondent. Bene id iam Clusius delineavit.⁶³

Cap. XXVIII. Ὠκίμοιδές, Romanorum ocimastrum, cum Matthiolo⁶⁴ non pauci habuerunt pro Lychnide dioeca: Fuchsius etiam huc Thymum Acinon⁶⁵ pertinere existimavit. Sed, ne illud accipiamus, dissuadet proceritas plantae, cum ocimastri rami sint spithamaci: ab hoc dehortatur fructus fabrica, hyoscyamo similis, semine nigro pleni. Itaque facile largior Lobelio⁶⁶ et Dalechampio,⁶⁷ qui *Saponariam Ocimoiden* intelligunt; plantam ramosam, dodrantalem, ramis hirsutis, foliis ad ocimum quodammodo accedentibus, capsulis etiam intra calyces tubulosos, hirsutis, semina multa nigra continentibus. Provenit in Gallia australi, Helvetia et Italia.

Cap. XXIX. Τὴν ἔρινον Diocles Carystius iam dixerat ocimum referre, crescere autem ad fluvios fontesque, καὶ πρὸς ὑπωρείας, quas Nicander ἀρπίζας, οἶονα ὀροπέζας, vocavit.⁶⁸ Ἐχῖνον Galeni⁶⁹ huc pertinere, nonnulli credunt, quia vires convenient. Itaque negligentia librarii sic scripta est. Quenam vero sit planta, diu latuit, quando et Matthiolus fictitiam iconem, a pluribus repetitam⁷⁰, huc posuit, et Dalechampius aliam addidit obscuram plantam, quam in rivulis prope Lugdunum invenerit: Cunilam dixerim thymoidem, ni quatuor manifesta adessent stamina.⁷¹

Denique Fab. Columna, ad succum proprium caulis foliorumque respiciens, *Campanulam Rapunculum*⁷², dein vero *Campanulam Erinum* huc pertinere probavit.⁷³

Cap. XXX. Ἀγρώστιως cognomen aegyptium Rossius ἀσνοῦφι legit, quod *sanguinalem* significet⁷⁴: punicum

63) Pannon. p. 681. Hist. 2. p. 164. Echium rubro flore.

64) L. c. p. 706. 65) L. c. p. 896.

66) Adv. p. 144. 67) L. c. p. 1429.

68) Schol. Nicandr. ther. v. 647.

69) De facult. simpl. 6. p. 880.

70) L. c. p. 707. 71) L. c. p. 1086.

72) Ecphras. x. p. 225. 73) Phytobas. p. 122. t. 87.

74) Etym. aeg. p. 12.

nomen congruere cum ebraico חִטָּה, *terrae proventus*, Bochartus iam sensit.⁷⁵ Esse autem ἄγρωστιν *Triticum nostrum repens*, nemo dubitavit.

Cap. XXXI. Καλαμάγρωστιν, a qua plerique maiores nostri abstinuerunt, egregie illustravit Lobelius.⁷⁶ Est *Calamagrostis epigeios* Roth., in collibus aridis abundans. Rigidum illud et exsuccum gramen intactum iumenta et pecora relinquunt. Quodsi vero fame coacta iumenta id forte mandunt ac vorant, labra fancesque sauciari, quin inflammatione intestinorum enecatam iri, non rarum est. Quodsi idem ad Babylonem provenit, propter penuriam pabuli melioris, saepius letalem ibi effectum observari credibile est. Neque possum, quin huc etiam referam gramen id, quod in Cilicia χίρραν appellant, a cuius esu boves inflammentur, quamvis et Iuncus bufonius et Molinia varia Schrank. pariter nocere observentur.⁷⁷

Cap. XXXII. In gramine Parnassi, quod gramen haudquaquam esse, nemo non videt, graviter lapsi sunt, quotquot in exponendis Dioscoridis plantis desudarunt. Matthiolus male pictam *Maianthemum bifolium* Cand. effigiem apposuit⁷⁸, Dodonaeus in *Parnassia palustri* pedem fixit.⁷⁹ Equidem Campanulae hederaceae affinem, C. forte *Cymbalaria* Sibth. proponerem, si modo scirem, flores esse odoratos, albos, ac radices albas, dulces, digitum crassas, succi denique proprii plenas.

Cap. XXXIII. In Sideritidis cognominibus deest latinum *peritaria*, cuius meminerunt Hippatrici.⁸⁰ Cognominum autem aegyptiorum ac afrorum etymologiam, a Bocharto et Jablonskio exhibitam, cum approbare nequeam, fusius refutare supervacuum duco. Pluris interest, quamnam intellexerit plantam sub Sideritido prima. Matthiolus profecto hallucinatus est, dum *Lycopus europaeum* proponeret⁸¹: is enim, etiamsi omnino cum descriptione con-

75) Can. p. 757.

76) Adv. p. 3. lc. t. 6.

77) Thiers Landwirthschaft, 3. p. 264. Wredows ökon. Flor. Mecklenb. i. p. 169.

78) L. c. p. 709.

79) L. c. p. 564.

80) p. 76.

81) L. c. p. 711.

gruat, nunquam saxosa habitavit loca. Magis placet Fuch-
sii sententia, qui *Stachyos rectae* effigiem huc collocat:⁸²
neque habeo, quid regeram, nisi quod nulla fiat ingrati
odoris mentio, quem planta, quasi a cimicibus obsideatur,
spargit. *Stachyn Heracleam* All. Fab. Columna⁸³, *Side-
ritidem scordioidem* Clusius⁸⁴ hoc nomine produxerunt.

Cap. XXXIV. Sideritidem alteram, quam quivis rei
herbariae gnarus pro *Poterio Sanguisorba* vel pro *San-
guisorba officinali* habuerit, ita Anguillara designat⁸⁵, ut
utra intelligatur, haudquaquam clarescat; siquidem utra-
que italico nomine *Pimpinella* venit. Sed priorem po-
tissimum plantam hoc nomine illustrat Fab. Columna.⁸⁶

Cap. XXXV. Sideritis tertia Dodonaeo videbatur
*Geranium Robertianum*⁸⁷, in quo et Anguillara congruit,⁸⁸
Fab. Columna *Saniculam europaeam*⁸⁹ pluribus, sed non
satis firmis, argumentis stabilire studuit. Postremo Sib-
thorpius *Scrofulariam lucidam* subesse assumsit⁹⁰, in quam
sententiam multa mo probabiliter argumentari posse con-
fido.

Cap. XXXVI. De nomine *Ἀχιλλείου* Plinius: „Inve-
nit et Achilles, discipulus Chironis, qua vulneribus me-
deretur, quae ob id Achilleos vocatur. Hae sanasse Te-
lephum dicitur.“⁹¹ Hinc et punicum nomen scribendum
χαῖτο χιλλός, *סלית רצח*, herba Achillis, ut iam Bochartus
monuit.⁹² Sunt autem hic comprehensae tres species
Achilleae: floribus albis, quae forte *magna*; floribus ru-
bris, quae *Ach. tanacetifolia* All.; et aureis, quae vel
Ach. abrotanifolia vel *tomentosa*.

Cap. XXXVII. *Rubus*, cum uberius non designetur,
fruticosus esse videtur. *Κυνόσβατος* vero *καταχρηστικῶς*
cognominabatur; de ea enim Rosa iam (1, 123.) ser-
mo fuit.

82) L. c. p. 769.

83) Ecphras. 1. p. 128, 151. 84) Hispan. p. 390.

85) L. c. p. 257. 86) Ecphras. 1. p. 124.

87) L. c. p. 62. 88) L. c. p. 257.

89) Phytobas. p. 59. t. 16. 90) Flor. graec. 1. p. 436.

91) Lib. 25, 19. 92) Can. p. 757.

Cap. XXXVIII. *Rubum idaeum* hortensem omnes exuere aculeos, non novum est.⁹³ Rei herbariae patres tamen sub R. idaeo non spinoso interdum aliam intellexerunt speciem: e. g. Tragus⁹⁴ *Rubum*, ut videtur, *saxatilem*, etiamsi asserat, eum, in hortum transplantatum, mutatum fuisse in *Rubum idaeum*. Non defuerunt tamen, qui, Ruellio praecunte, *Fragariam* intelligi hoc *Rubo idaeo* inermi statuerent.⁹⁵ *Fraga* autem, a nullo Graecorum veterum scriptore memorata, Ovidio primo,⁹⁶ dein Plinio⁹⁷, postremo Nicol. Myrepsico *γραγουῖλι* dicuntur.⁹⁸

Cap. XXXIX. *Ἐλξίνη* haec prior, magnopere diversa a posteriore (c. 86.), bene iam a Val. Cordo *Convolvulo arvensi* assignatur, consentientibus Fuchsio⁹⁹, Matthiolo¹⁰⁰ et Dodonaeo¹, qui, ut a posteriore *ὁμωνύμη* distinguerent, *κισσάμπειλον* addiderunt.

Cap. XL. *Ἐλατίνη* plerique cum Matthiolo¹ faciunt *Linariam Elatinen* Desf., ob folia hastata magis cum C. arvensi comparandam, quam *Linaria spuria* Willd., pro qua et Lobelius³ et Sibthorpius⁴ habent. Haec enim folia subrotundo-ovata mucronata gerit, a Conv. arvensis foliis recedentia. Utraque autem in segetibus et cultis locis per Europam mediam ac australem non rara.

Cap. XLI. Nemo in *ἐνπατριῶ* ad systemata nostra denominando haerebit, qui Dioscoridis descriptionem vel obiter legerit. Est *Agrimonia Eupatorium* L. Regiam auctoritatem cum nomine sortita est, ut Plinii verbis utar⁵, a Mithridate Eupatore dicta. Cum Arabes accusentur, confusionem in huius herbae denominatione protulisse, in Serapione et Avicenna nihil invenio, quod ii vituperio ansam praebere potuerit. In Avicennae cor-

93) C. Gesner. de hort. Germ. f. 277.

94) L. c. f. 367^a. Dalech. p. 124.

95) Val. Cord. in h. l. f. 64. Bauh. pin. p. 326.

96) Metam. x, 104.

97) Lib. 25, 62.

98) Sect. 3. c. 46.

99) L. c. p. 253.

100) L. c. p. 715.

1) L. c. p. 396.

2) L. c. p. 716.

3) Adv. p. 197.

4) L. c. p. 430.

5) Lib. 25, 29.

rupto quidem textu sequentia lego: ⁶ غافت (*Gāfet*) „Haec est ex herbis asperis, et folium ei cannabis, seu folium pentaphylli, (et floris color) sicut nilufar.“ At Mesuo describere plantam videtur diversam⁷, foliis centaurii parvi asperis incisisque; floribus subluteis, quae et herba publicum ob lentorem dicatur. Cum nonnisi versionem Mesuae latinobarbaram inspicere possim, quatenam vox Arabica centaurium minus reddita fuerit, plane ignoro. Cetera tamen haud plane dissentiunt, neque lentor quidam abest ab Agrimoniæ nostrae summis partibus.

Confusio illa igitur non ab Arabibus ipsis Dioscoridis interpretibus profecta est, sed a Latinobarbaris, in quibus Matthaeus Sylvaticus *Argemoniam* s. *Agrimoniam* dicit Eupatorium, *Agrimonium* etiam Lappam inversam, quod de fructibus utique herbae nostrae dici potest.⁸ In tractatu ipso de Eupatorio miratur Matthaeus, qui possint nonnulli Salviam agrestem pro Eupatorio vendere.⁹ Is abusus valuit tamen ad Brunfelsium usque, qui Salviam, ut mihi videtur, Verbenacam hoc nomine delineavit.¹⁰ Hinc Nic. Leoniceus iam invexit in eos, qui confusione hanc creaverint. „Quod medicus ille precabatur, qui medicinam sorti commiserat, Dii sua cuique remedia, quibus illa extraherentur, secundarent, itidem a nobis orandum, ut bona fortuna in verum incidamus auctorem.“¹¹ Sed cur oras ac precaris, bone Leonice, quando ponderis erat magni, invenire, quam Mesues voluerit plantam comparare? Equidem persuasum habeo post tot saecula, sicut in meo Avicenna loco القنطاريلون lego القنطاريلون, ita et latinobarbarum interpretem legisse القنطاريون, et inde natas esse tot rixas et tam indignum Arabum contemptum.

„Alter rixatur de lana saepe caprina, et
„propugnat nugis armatus.“

6) Ed. arab. p. 279. Cf. Anguillara, p. 258.

7) Opp. f. 58^d.

8) Pandect. f. 9^a.

9) Ib. f. 92^e.

10) Herb. 2. p. 26.

11) De Plinii erroribus, lib. 1. c. 16. fol. 4^b. (Opusc. Baill. 1532. fol.)

Andr. vero Marinus suae editioni Mesuao inseruit Achil-
leae Agerati rudem iconem.¹² Brunfelsius iam latinobar-
barum nomen Agrimoniam recepit ad Eupatorium desi-
gnandum.¹³

Cap. XLII. Totidem fere verbis πεντάφυλλον descri-
bit Democritus ille ψευδώνυμος.¹⁴ Neque alia est Theo-
phrasti planta, de qua praecipit¹⁵: Ἡ δὲ τοῦ πενταφύ-
λου ἢ πενταπετοῦς¹⁶ (καλοῦσι γὰρ ἀμφοτέρως) ῥίζα ὀρυτ-
τομένη μὲν ἐρυθρά, ξηραίνουμένη δὲ μέλαινα γίνεται καὶ τε-
τράγωνος. Ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὥσπερ οἶναρον¹⁷, μικρὸν
δὲ, καὶ τὴν χροιάν ὅμοιον· καὶ αὐξάνεται καὶ φθίνει ἅμα
τῇ ἀμπέλῳ· πάντα δὲ πέντε τὰ φύλλα. διὸ καὶ ἡ προσηγο-
ρία. Καυλοὺς δὲ ἐπὶ γῆς ἴησι λεπτοὺς, καὶ κνήμας ἔχει
πυκνάς. *Potentillam* esse *replantem*, Matthiolus iam bene
perspexit.

Cap. XLIII. Φοῖνιξ est *Lolium perenne*, vulgare
per Europam Asiamque mediam gramen. Dictum fuisse
videtur διὰ τὸ φοινικοῦν χρώμα τοῦ σπέρματος, sicut et
Schreberus pingi semen curavit.¹⁸

Cap. XLIV. Idaeam radicem plerique rei herbariae in-
stauratores vel silentio transierunt, vel, quid sit, nescire
se fassi sunt: excepto uno fere Anguillara, qui, fre-
quentem esse in saltibus Italiae, docet. Folia esse rusco
similia, capreolos iuxta folia emitti, qui baccas rubicun-
das gerant. De flore silet.¹⁹ Est sine dubio *Streptopus*
distortus Mx., seu *Uvularia amplexifolia* L., cuius pe-
dunculi medio geniculato-refracti sunt ἑλικες μικραὶ, ἔξ
ᾧ τὸ ἄνθος. Primus eam herbam Matthiolus laurus
alexandrinae nomine evulgavit.²⁰ Quam Fab. Columna
initio huc retulerat plantam²¹, dein meliora edoctus,
Laurum dixit alexandrinam, Ruscum Hypophyllum.²²

Cap. XLV. Rhodiam radicem, licet hospitem, ut ar-

12) L. c. f. 59^a.

13) Herb. 3. p. 63.

14) Geopon. 2, 6.

15) Hist. 9, 13.

16) Nicand. ther. v. 839. τὸ πενταπέτηλον.

17) Hesych. Οἶναρα τὰ τῆς ἀμπέλου φύλλα.

18) Gram. germ. 1. t. 37. f. 5.

19) L. c. p. 259.

20) L. c. p. 841.

21) Phytobas. p. 51. t. 16.

22) Ephr. 1. p. 164.

bitratur, in Germania, primus aperuit Tragus.²³ Est *Sedum Rhodiola* Cand. seu *Rhodiola rosea* L. Provenit tamen omnino in Silesiac alpestribus, in Austria, Helvetia, Britannia, maxime vero in Italiae montibus.

Cap. XLVI. „Equisetum, Plinius loquitur²⁴, hippuris a Graecis dicta, et in pratis vituperata nobis: est autem pilus terrae, equinae setae similis.“ Et disertius iste Democritus, quem ad c. 42. allegavi: *Ἡ ἵππουρις ἐκ τοῦ ἐτύμου τὸ ὄνομα ἔσπασεν· ἔστι γὰρ ὁμοία τῇ τοῦ ἵππου οὐρᾷ, ἔχουσα τὰ φύλλα ταῖς θριξίν ὅμοια, καὶ αὐτὸν τὸν καυλὸν ἀγόμενον ἀπὸ τῆς ῥίζης ὡς ἐπὶ τὸ ἄκρον λεπτότερον· αὐτὸς δὲ ὁ καυλὸς ἐστὶ κενὸς, ὡς ὁ κάλαμος, ἔχων τὰ ἄρθρα διηρημένα, ἐξ ὧν ἄρθρων αἱ τριχῶδεις φυλλάδες πέφυκαν· ἐκ τοῦ δὲ εἶναι, αὐτὸ σαλπίγγιον προσαγορεύεται.*²⁵ Quae licet descriptio egregia est, dictio tamen alexandrina prodit nobis aetatem istius Democriti.²⁶

Est autem nostrum *Equisetum fluviatile*, quod Tragus primus adumbravit.²⁷

Cap. XLVII. Altera hippuris est *Equisetum limosum*, pariter a Trago eodem loco delineatum.

Cap. XLVIII. *Quercus coccifera*, Sardiniae Siciliaeque indigena, vulgatissima vero in omni Graecia, Asia minore ac Syria, hospites recipit Cocca (Chermes), vermiculos, qui proprio succo tubercula seu bacculas pisi-formes producant, pretiosi coloris fontem. Eum colorem cum prisca mortalium gens iam a vermibus illis derivaret, a persica voce کرم, *vermis*, nata sunt vocabula כִּרְמִיִּם seniorum Ebraeorum²⁸ et قَرْمِز (kermes) Arabum. Antiqui Ebraei a נֶחֱמֶה, *verme*, colorem eum vel simpliciter sic, vel apposito נֶחֱמֶה, a سنا Arabum, *splendere*, itaque נֶחֱמֶה נֶחֱמֶה vocarunt.²⁹ Theophrastus τὸν φοινικοῦν κόκ-

23) L. c. f. 844^b.

24) Lib. 26, 83.

25) Geopon. 2, 6.

26) Τὸ ὄνομα ἔσπασεν . . αἱ φυλλάδες πέφυκαν, formae sunt alexandrinae. Sext. Empir. adv. grammat. 1, 10. 213.

27) L. c. f. 264^a.

28) 2 Chron. 2, 6. 13.

29) Exod. 25, 4. Pari modo το vermon vocatur in Gallia provinciali, gallice vermeillon.

κον in πρίνω inveniri statuit: discrimina scilicet Qu. Ilicis et cocciferae eiusmodi sunt, ut facile negligantur: tomentum in inferiore foliorum facie, squamaeque cupulae arcte imbricatae in Ilice, cum squamae patulae sint in Qu. coccifera, folia autem subtus glabra. Πρίνον dictam fuisse arbusculam patet et e Simonidis verbis a Plutarcho servatis.³⁰ Ab Ionibus vocatam fuisse κόκκον, a Galatis ultra Phrygiam degentibus ὕς³¹: esse fruticem magnitudine rhamni, Pausanias asserit³², qualem frequentem vidit circa Ambryssum Phocidos. Comparat folia cum σχοίνω, pro quo πρίνω legendum. Fructum nominat, qui a nostro dicitur κόκκος ὡς γαρός, cuius molem ervo comparat. Garidelius esse coccum pisi fere magnitudinis in Galloprovincia tradit.³³ In eo fructu nidulari animalculum, Pausanias refert, cuius sanguis colorem largiatur: perfectum id animalculum κώρωπι simile esse. Eius animalis historiam Emericus, medicus Aquensis, bene aperuit.³⁴ In Cilicia noster coccum esse exilis cochleae similem: *cusculium* vocat Plinius³⁵, sicut Hesychius κοσχυλμάτια, τὰ τῶν βυρσῶν περικομμάτια.³⁶ Στόρυξιν colligere mulieres in Cilicia coccum, intelligitur ex Hesychio: Στόρυγες, τὰ εἰς ὃξὺ λήγοντα, καὶ τὰ ἄκρα τῶν ὀρύχων.³⁷ Itaque unguium ope acutorum decerpserunt coccum, quemadmodum id etiamnum in Gallia fit provinciali.³⁸ Tychsenii igitur emendatio aliis omnibus praeferenda.

Cap. XLIX. Honorius Bellus primus τράγιον, ob

30) Vit. Thes. c. 17. φοινίκιον ἰστίον ὑγρῷ πεφυγμένον πρίνον ἀνθρῶπι δαδάλον.

31) *Avaux* est nomen arbusculae galloprovinciale. *Houx* appellatur Ilex Aquifolium.

32) Lib. 10. c. 36.

33) Hist. plant. Aqu. sext. p. 246. 249. Eodem modo Belonius obs. 1, 17. p. 24. ed. Clus.

34) Garidel. l. c. tab. ad p. 254. fig. 8. 9. animalculi perfecti icon.

35) Lib. 16, 12.

36) Schol. Aristoph. equit. v. 49.

37) Schol. Apollon. Rhod. 4. v. 1679.

38) Garidel. l. c. p. 254. Il y a des femmes, qui en ramassent jusqu'à deux livres par jour. Leur habileté consiste à avoir épié par avance les endroits, où il y en a beaucoup, et sur tout à avoir les ongles longs, et à les cueillir le matin avant la rosée.

odorem hircinum sic appellatum, ad *Hypericum hircinum* L. reducit³⁹, quod, quanquam in Creta proveniat, haud tamen in ea sola observatur, sed et in Sicilia et Italia inferiore non rarum est. Resinosum inde liquorem stillare, Bellus quoque animadvertit. Et Belonius congruit, Tragium verum in Creta secundum rivulos crescere, luteo flore, fructu *Cecilianae* (*Hyperici Androsaemi*.)⁴⁰

Cap. L. Alterius Tragii cognomen punicum esse ἄχαιοσιμ, βοτάνην τῶν Ἀχαιῶν, Bochartus autumat.⁴¹ Sed cur Phoenicibus Graeci Ἀχαιοί dicti? Nonne פְּנִי יוֹנִים, יוֹנִים יוֹנִים erat appellatio Graecorum sueta apud Ebraeos? An ideo temeritatis arguar, si coniecero, eam vocem ex transpositione et corruptione פְּנִי יוֹנִים (ἀσναχίμ) natam esse, ut foetidum odorem (פְּנִי, foetere) exprimat?

Tragium alterum a Columna egregie illustratum, est a me dictum *Tragium Columnae*.⁴² Aliorum hallucinationes mittamus: e. g. Dalechampii⁴³, qui Botrychium Lunariam huc trahit.

Cap. LI. Tragum fruticem, bene descriptum, iam Ruellius agnovit, dein Dalechampius⁴⁴ et Camerarius⁴⁵ uberius illustrarunt. Est *Ephedra distachya* L., ad oras maritimas Europae australis frequens. Calyces baccati, rufi, apice acuti, numerosi; bene expressi sunt a Dioscoride. Itaque Matthiolus non audiendus, qui *Salsolam Tragum*, spinosam plantam herbaceam, nec foliis destitutam, nec fructus uvarum forma gerentem, huc traxit.⁴⁶

Cap. LII. Nomen σχοίνου punicum Bochartus ingeniose exponit ex ebraeo פְּנִי יוֹנִים, σχοῖνος μέλας.⁴⁷ Ipsae autem σχοίνου species sequentes esse videntur: ὀξύσχοιμος, ἄποξυς ἐπ' ἄκρου, *Iuncus acutus*⁴⁸, in litoribus Graeciae copiosus: ὀξύσχοιμος ἄκαρπος, *Scirpus palustris*, quia semina saepe non perficiuntur: ὀξύσχοιμος, cuius fructus

39) App. ad Clus. hist. 2. p. 805. Pona mons bald. p. 31.

40) Obs. 1, 17. p. 23. ed. Clus. 41) Can. p. 757.

42) Phytobas. p. 61. t. 17. 43) L. c. p. 1313.

44) L. c. p. 1388. 45) Hort. p. 171. t. 46.

46) L. c. p. 731. 47) Can. p. 757.

48) Anguill. p. 264. Flor. graec. 11. p. 240.

niger, rotundus, cuiusque culmi crassiores et carnosiores sunt, forte *Scirpus lacustris*, semina vero haud nigra sunt, sed pallida, aut *Sc. maritimus*. Tertia multo carnosior, ὀλόσχοιρος, quae et in summitate fructum gerit, ob hanc ipsam causam *Sc. Holoschoenus* esse nequit. *Cladium* potius *germanicum* Schrad., seu *Schoenus Mariscus* L., ut iam Val. Cordus voluit, esse videtur: crescit id et in paludibus Peloponnesi.⁴⁹ Ὀλόσχοιρος Theophrasti, quanquam obscure, ita tamen describitur, ut ad hanc ipsam speciem valeat conclusio⁵⁰: spicatum enim affixos habet pedunculos et semen ipsum cuspidatum (ἀκιδῶδες), quale in nucula Cladii contemplamur. Hunc esse ad vitilia commodiorem. Sed et ο μεταγκρανίδι s. μεταγκρανία Balearium insularum incolae σφειδόνας circa caput gerendas texebant.⁵¹ Et nostra aetate in Graecia Iuncum acutum adhiberi ad corbes aliaque opera viminea, testatur Sibthorpius.⁵²

Cap. LIII. De lichene in roscidis petris nascente aliter Plinius⁵³: „Nascitur in saxosis, folio uno ad radicem lato, caule uno parvo, longis foliis dependentibus.“ „Et aliud genus lichenis, petris totum inhaerens, ut muscus.“ Posterius igitur genus idem esse videtur, ac Dioscoridis. Hoc arbitrabatur Fab. Columna esse *Parmeliam parietinam*: illud *Marchantiam conicam*.⁵⁴ Neutra tamen in roscidis petris, sed illa magis in arborum cortice, haec ad rivulos umbrosos nascitur. Nihilominus Plinii lichenem primum ad *Marchantiae* genus pertinere, in confesso est: folia quippe longa dependentia non ad literam sumenda sunt: videntur elateres esse subtilissimi, quibus semina adhaerent. Forte etiam intelliguntur radii receptaculi fructiferi, qui saepe inclinant. Namque *Marchantia polymorpha* subesse omnino videtur. Lichen autem Dioscoridis ad *Peltigeram caninam* vel *aplithosam* Hoffm. referendus est, neque ad *Stictam pulmonaceam* Achar., cum

49) Flor. graec. 1. p. 28.

50) Hist. plant. 4, 12.

51) Strabo lib. 3. p. 449.

52) Walpole, p. 243.

53) Lib. 26, 10.

54) Ecphr. 1. p. 330.

qua iungunt post Matthiolum⁵⁵, qui vires magis praedicatas medicas, quam loca natalia respiciunt. Etenim posterior quercubus annosis, nec rupibus, innasci consuescit.

Cap. LIV. *Παρωνυχία* Anguillara recognovit⁵⁶ tanquam *Polycarpon tetraphyllum*, quod in locis petrosis Italiae proveniens utique congruit. Matthiolus id etiam Paronychia⁵⁷ alterius nomine bene expressit. Sed adiunxit etiam Rutam murariam. Lobelius *Drabam vernam*⁵⁸ Clusius tandem *Paronychiam hispanicam* Cand.⁵⁹ illustravit, licet ipse fateretur, a veterum planta diversam esse.

Cap. LV. *Χρυσόχομης* nomen punicum *δουβάθ* facillime e syriaco *ܠܘܬܝܐ*, *aurum*, eruitur. Alterum nomen *βουρχουμάθ* cohaeret cum arabico *برعم*, *calyx floris*. Ipsa planta tandem adumbrata est a Fab. Columna,⁶⁰ postquam Matthiolus scripserat, se in tota Italia invenisse neminem, qui sibi eam ostenderet plantam.⁶¹ Est vero *Chrysocoma Linosyris* L.

Cap. LVI. *Χρυσόγονον* est planta admodum rara, quam ante Rauwolfium nemo, et post eum pauci cognoverunt. Is in Syria inventam descripsit et icone illustravit.⁶² Aliam quidem, sed satis mediocrem, a Corvino, equite romano, acceptam, exhibuit Barrelierus.⁶³ Tandem et prope Abydum Hellesponti se plantam invenisse memorat Sibthorpius.⁶⁴ Est *Leontice Chrysogonum* L.

Cap. LVII. *Ἐλίχρυσον ἐλειόχρυσον* a Theophrasto scribitur. Caulem tenuem durumque, foliis albidis, ferre florem aureum, quo coronatus gloriam consequuturus esse credatur.⁶⁵ *Ἐλίχρυσος* dicitur Theocrito⁶⁶ et Athenaeo.⁶⁷ Eademne sit Theophrasti planta ac Dioscoridis, ambigendum est, cum folia albida a nostro non dicantur, sed abrotani folia aemulantia. Quod indicium sequuturis ob-

55) L. c. p. 733.

57) L. c. p. 734.

59) Hist. 2. p. 183.

61) L. c. p. 735.

62) Iter n. 119. Dalechamps. app. p. 28.

63) Icon. 4. 1113.

65) Hist. pl. 9. 19.

67) Lib. 15. c. 27.

56) L. c. p. 264.

58) Adv. p. 196. Obs. p. 249.

60) Ecphras. 1. p. 81. 82.

64) Flor. græc. 1. p. 234.

66) Id. 1. 33. 2. 79.

vium venit *Tanacetum annuum*, Europae australis incolae. Id etiam plerique rei herbariae patres statuerunt, praeter Matthiolum, Clusio herbam bene delineante.⁶⁸ At miror, veteres odoris singulariter fragrantis non meminisse, quem compositum credideris e pomorum cavilleorum et cydoniorum odore. Gnaphalium Stoechas, a Valer. Cordo⁶⁹ et Sibthorpio⁷⁰, iuxta ac Gnaphalium orientale ab Hon. Bello⁷¹ huc relata, aliena foliis sunt.

Cap. LVIII. *Χρυσανθέμων* nomen punicum est arabicum: قرصنق enim et قرصة (*korrásath*), est chamaemelum, ab orbiculari florum forma dictum. Planta ipsa *Chrysanthemum* est coronarium, quod omnes agnoscunt.

Cap. LIX. *Ἀγρίστον* a Matthiolo⁷² et plerisque sequentibus *Achillea Ageratum* habetur. Quod etiamsi plane negare haud audeam, addubitandi tamen locum praebet tum parva aut nulla cum origano affinitas, tum quod flos haud tamdiu coloris speciem servet.

Cap. LX. In verbenae cognominibus aegyptiis multus est Rossius. *Περψευπνέ* interpretatur herbam virtutis divinae⁷³, et quod est apud Apuleium *diosatum*, *Dei caudam*.⁷⁴ Punicum nomen alterum, ab Apuleio servatum,⁷⁵ Bochartus bene exposuit. *Azirgozol* est *הַצִּיָּה הַלְוָה*, herba columbae. Alterum *zimicum* mihi potius cognatum cum arabico *عجم*, *beneficus*, esse videtur. *Περψευπνέ* autem nomen Cratevas deduxit ex ita incisis foliis, ut cum columbae pedibus comparari possint.⁷⁶ *Verbena officinalis* erat, qua Romani imprimis ad magicas artes utebantur.⁷⁷ Utramque verbenam Plinius in unum caput contrahit⁷⁸: „Nulla romanae nobilitatis plus habet, quam hierobotane. Aliqui peristeriona, nostri verbenacam vocant. Hac Iovis mensa verritur, domus purgantur lustranturque. Generis eius duo sunt: foliosa, quam feminam

68) Clus. hist. 1. p. 326.

69) Comm. in Diosc. f. 65 b.

70) Flor. graec. 2. p. 169.

71) Ad Clus. p. 300.

72) L. c. p. 740.

73) Etym. aeg. p. 158.

74) Ib. p. 66.

75) Cap. 65.

76) Schol. Nicandr. ther. v. 860.

77) Virg. ecl. 8, 65. Horat. od. 1, 19, 4, 11.

78) Lib. 25, 52.

putant, mas rarioribus foliis. Ramuli utriusque plures, tenues, cubitales, angulosi. Folia minora, quam quercus, angustioraque, divisuris maioribus: flos glaucus: radix longa, tenuis. Nascitur ubique in planis aquosis. Quidam non distinguunt, sed unum omnino genus faciunt, quoniam eodem effectus habeat. Utraque sortiuntur Galli et praecinunt responsa, Sed Magi utique circa hanc insaniunt.⁷⁹ Et alio loco⁸⁰: „Non aliunde sagmina in remediis publicis fuere et in sacris legationibusque verbenae. Certe utroque nomine idem significatur, hoc est, gramen ex arce cum sua terra evulsum: ac semper e legatis, cum ad hostes clarigatumque mitterentur, id est, res raptas clare repetitum, unus utique Verbenarius vocabatur.“ Itaque transiit nomen a privata hac herba ad alias verbenas, herbenas quasi, quaecunque adoleri possent.

Cap. LXI. Altera igitur est *Verbena supina*. In distinguenda autem utraque specie maiores nostri passim graviter lapsi sunt, Brunfelsius priorem recte *Verbenam officinalem*, hanc *Senecionem vulgarem* habet.⁸⁰ In priore sola acquiescit Tragus⁸¹, alteram haud satis se nosse fassus. Fuchsius pro *Verbena* mare, *Turritidem Loeselii* R. Br. et pro *Verb. supina* officinalem ponit.⁸² Optimo vero utramque iuxta se collocatam primus distinguit Dodonaeus.⁸³

Cap. LXII. *Ἀστράγαλος* a Fab. Columna ad *Orobum vernum* reducitur.⁸⁴ Eius vero radix cum lignosa sit et ramosa, nec rotunda dici aut cum raphano comparari potest. Praeferendus potius videtur *Orobis tuberosus*, cuius radix tuberibus rotundis, appendiculatis ac inter se implicitis obsessa est. Utraque in sylvis ventosis montosisque Graeciae totiusque Europae provenit. Tubera posterioris in Norvegia comeduntur, ut etiam mercaturam constituent.⁸⁵ Nescio an eadem planta sit, quam

79) Lib. 22, 5.

80) L. c. tom. 1. p. 119. 120.

81) L. c. f. 80.

82) L. c. p. 593. 594.

83) L. c. p. 150.

84) Phytob. p. 46. t. 14.

85) Horneman's dansk oekonom. Plantelaere, p. 762.

Anguillara in Graecia suo tempore sic appellatam describit.⁸⁶

Quam primus Lobelius⁸⁷ introduxit *Astragali syriaci* nomine, planta est valde obscura, a me dubitanter ad *A. aduncum* Willd. relata. Effigies tamen loco Lobelii citato bene respondet ἀστραγάλλω Dioscoridis. Matthioli icon⁸⁸, licet ab aliis repetita, fictitia esse videtur. *Phacam baeticam*, a Clusio hoc nomine propositam⁸⁹, alienam puto, ob flores ochroleucos, radicem praegrandem, fusiformem tamen et habitum erectum. Crescit utique, praeter Hispaniam ac Lusitaniam, et in Poloponneso.⁹⁰

Cap. LXIII. Hyacinthus hic, ab aliis (c. 20.) distinguendus, *Hyacinthus* est *orientalis*, a Matthiolo primo, ni fallor, illustratus.

Cap. LXIV. Papaver Rhoeas Dioscoridis ob capsulam oblongam semenque rufum nostra sic dicta planta esse nequit, sed videtur *Papaver dubium*, cuius flores, licet vulgo punicei, interdum tamen et albi obveniunt.⁹¹

Cap. LXV. Sub *Papavere sativo* nominatur sylvestre quoddam genus demissa capsula ac oblonga et semine nigro, quod et ῥοιᾶς et πιθῆις nominetur. Hoc est *P. Rhoeas* L. Tertia vero species φαρμακωδιστέρα καὶ μακροτέρα, quae et κωδῖαν (capsulam) oblongam habeat, nisi fuerit *P. Argemone* (lib. 2. c. 208.), nescio, quaenam intelligatur.

Quantum noster experientiae tribuerit, ex iis praecipuis elucet, quae contra Diagoram et Andream profert, usum opii in collyriis damnantes. At vero et Galenus adversus Apollonium monet, collyria ex opio multis detrimento esse, cum debilem visum et ἀμβλυωπίαν, quin et auditus difficultatem adducant.⁹² Et alio loco vituperat medicorum vulgus, qui medicamentis ex opio, man-

86) L. c. p. 267.

87) Obs. p. 525.

88) L. c. p. 743.

89) Hist. pl. 2. p. 234.

90) Flor. graec. 2. p. 84.

91) Jacqu. fl. austr. 1. t. 24. Marsch. Bieberst. fl. taur. cauc. 2. p. 5.

92) De compos. med. sec. loc. 2. p. 553.

dragora et hyoscyamo compositis oculorum summam perniciem producant.⁹³

Cap. LXVI. Papaveris cornuti nomen punicum Bochartus e syriaco [𐤒𐤍𐤏] 𐤒𐤍𐤏𐤍 (*semsem ukhomo*) derivat, quod igitur *sesamum nigrum* denotat.⁹⁴ Esse autem *Glaucium luteum* Scop., bene iam Tragus probavit.⁹⁵

Cap. LXVII. *Μήκων ἀφρώδης* vel *Ἡράκλεια* magnopere torsit Dioscoridis interpretes. Radicem facit Theophrastus albidam, superficialem, album etiam fructum et folia struthio similia. Vomitiones producere idem testatur.⁹⁶ Fucritne igitur *Gratiola officinalis*, quod iam Anguillara auguratus est?⁹⁷ Silenem inflatam Sm. praefert Lobelius⁹⁸; sed huius vis emetica cognita non est. Multo minorem assensum meretur Fab. Columna, si Centauream Cyanum huc trahit.⁹⁹ Spuma, qua obsidetur planta, sunt excrementa cicadae, quam Cercopin spumariam appellant. Occupat ea varias plantas, vernacule *Kukuks-speichel* vocata.

Cap. LXVIII. *Hypecoum procumbens* prius hoc nomine Dodonaeus stabilivit.¹⁰⁰

Cap. LXIX. Nomen hyoscyami aegyptiacum *σαφθώ* Rossium *caput tentans, infestans* interpretatur.¹ In Apuleio (c. 5.) nomen punicum, *gingan*, occurrit, quod Bochartus² idem cum arabico *بَنْج* (*bandsch*) putat.

Tres autem species Hyoscyami enumerantur: prima floribus subpurpureis est *H. reticulatus*, in Creta et Syria obvius, quem Io. Camerarius³ adumbravit: alter floribus luteis est *H. aureus*, in Graecia vulgaris: tertius floribus albis, ceterum pinguis et lanuginosus, est *H. albus*, in Europa australi vulgaris.

93) Meth. med. 3. p. 171. 94) Can. p. 769.

95) L. c. f. 46^b. 96) Hist. pl. 9, 12.

97) L. c. p. 268. 98) Adv. p. 143.

99) Phytobas. p. 74. t. 21. 100) L. c. p. 449.

1) L. c. p. 184. 2) L. c. p. 762.

3) Hort. med. p. 77. t. 22. Sed antea iam Clusius (pannon. p. 502.) *H. peregrini* nomine, e Syria missi, tetigerat.

Cap. LXX. Psyllii cognomen punicum est corruptum arabicum برغوثى (*bargutsi*), quod bene iam Bochartus docuit.⁴ Planta ipsa nihil habet difficultatis: est *Plantago Psyllium*.

Cap. LXXI. Strychni hortensis nomen aegyptium ab herpetibus sublatis ortum duxisse, Rossius testatur.⁵ Nomen punicum est הַצִּיר הַשְּׂמֹנִי, *herba Esmuni*, i. e. Aesculapii.⁶

Dicitur autem hortensis strychnos, non quia colitur in hortis, sed quia ibi et in locis cultis frequens et spontaneus est. Habuerunt omnes pro *Solano nigro*, aut, dum fulvae sunt baccae maturae, *Sol. miniato* Bernh.

Cap. LXXII. Strychnos halicacabus, est *Physalis Alkekengi*, cuius nomen graecum ἀλκάχαβος a κάχαβος, *sartago, olla*, ortum ducit, quoniam calyces fructiferi eam formam praebent. Ea vox male scripta transiit in arabicum الكاكنج (*alkakendsch*), quod in nomine triviali superest.

Cap. LXXIII. Strychnon somniferum Clusius⁷ et cum eo plerique habuerunt pro *Physalide somnifera*. Respondent utique omnia, si recesseris a flore: hic enim non grandis est et ruber, sed parvus et pallidus. Itaque et *Hyoscyamum Scopoliam*, in agro Goritiensi inventam, Matthiolus Solani somniferi alterius nomine delineari curavit.⁸ Obstat tamen et hic fructus color, qui non croceus, sed nigro-purpurascens est. Itaque in *Physalide somnifera* subsistendum, et floris color ex errore auctoris sive e sphalmate librariorum exponendus. Est eadem στρύχνος ἐδωδιμος Theophrasti⁹: baccae enim comeduntur, et ὑπνωτικός¹⁰, cuius descriptio cum Dioscoridis quidem congruit. Sed de flore nihil praedicat Theophrastus, fructum autem tradit esse ἐρυθρότερον κόκκου.

Cap. LXXIV. Στρύχνον μακρόν proxime accedit ad

4) Can. p. 759.

5) L. c. p. 4.

6) Damasc. apud Phot. cod. 242. p. 852.

7) Clus. hist. 2. p. 83.

8) L. c. p. 753.

9) Hist. pl. 7. 7. 15.

10) Ib. 9. 11.

Solanum sodomaeum, quod et in Sicilia et in Lusitania sponte provenit. Huius enim folia profunde laciniata et aculeata ad crucae, magis etiam ad acanthi folia accedunt: caulis est fruticosus et apud nos cubitum altus: flores pallide caerulescentes, baccae sunt nigrae. Earum pulpam Hermannus virulentam observavit, inducentem κατάρσιον, torporem, furorem ipsamque necem.¹¹

Solanum esculentum Dunal. (*S. insanum* et *Melongena* L.), quod etiam huc traxerunt, alienum est fructu magno, oblongo, esculento, plerumque violaceo, neque nocivum quid in aliis plantae partibus observatum est.

Fab. Columna in hoc capite duas distinguit plantas, textu temere mutato. Alteram, flore nigro et fructu molli, *Atropam* esse *Belladonnam*, alteram, ad quam caput olivae forma, sed hirsutius, ut platani globuli, reducit, esse *Daturam* *Stramonium* perhibet.¹² Nescius forte fuit, hanc plantam medio tandem aevo ex interioribus Asiae mediae in Occidentem migrasse. Bodaeus talem audentiam imitaturus, o Plinio varia etiam addit, ut textum restituat.¹³

Θρύον tanquam magica Colchorum planta, iam Orphicis notum fuit.¹⁴ Πέρσιον cum περσέα commutatum fuisse, iam supra monui.¹⁵ Quale autem fuerit λυκοπέριον Galeni, quod aliqui ad *Solanum esculentum* retulerunt, Anguillara etiam ad *Lycopersicon esculentum* Dunal., americanam plantam¹⁶, non liquet. Centurio quidam herbam eam ex barbarica circa Aegyptum regione comportatam Galeno ostenderat.¹⁷ Tam gravi et inamocno erat odore, ut ne gustare quidem Galenus auderet, sed letalem esse coniiceret. Cicutam odore quidem aemulabatur, sed adiuncta quadam εὐωδία ἀρωματιζούσῃ. Nihil addit, nisi colore subflavo fuisse herbam.

Solanum esculentum huc non pertinere, etiam inde patet, quod Arabes illud seorsim semper nomine persico

11) Hort. lugdunobat. p. 574.

12) Phytobas. p. 37. t. 12.

13) Comm. in Theophr. p. 586.

14) Orph. Argon. 1, 916.

15) Lib. 1. c. 137.

16) L. c. p. 217.

17) De fac. simpl. 4. p. 681.

باندجان (*badendschân*), unde forte *Melanzân* et *melon-gena* orta sunt, tractant. De solanis autem peculiari capite, inscripto nomine جنب الثعلب, agunt.

Cap. LXXV. Rondeletius et Lobelius *Dorycnium monspeliense* Willd. iam hoc nomine insignierunt¹⁸: neque regeri aliquid potest, si formam, colorem et locum natalem respexeris. De viribus enim nihil innotescit, neque ipse Dioscorides eas expertus est, quod verba δοξῆ — quasi δὲ τινες indicant.

Maiori tamen iure et Imperatus¹⁹ et Caesalpinus²⁰ et Clusius²¹ *Convolvulum Cneorum* introduxerunt, fruticulum in Sicilia et Archipelagi insulis provenientem, foliis lanceolatis, argenteo-sericeo-tomentosis, quae cum oleae foliis comparari possunt. Caesalpinus loco στέρχον-τρα στεινότερα legi suadet. Flores sunt candidi, umbellati: nec in capsulis plura quam quina aut sena semina latent. Affinem *Convolvulum* Linnaeus *Dorycnium* nominavit, in Creta et Peloponneso obvium. Longissime autem a veritate abest Valer. Cordus, dum *Cardiospermum Halicacabum*, indicam plantam, et quae foliis quam maxime recedit, huc trahit.²²

Sed confusio nata est e commutatis ἀλικακάβου, στέρχον·μανικοῦ et δορυχνίου appellationibus, quod tum e nostro, tum ex aliis scriptoribus patet. Sic auctor alexipharmacorum²³ στέρχον·μανικὸν δορυχνίου nomine tractat. Et Plinius²⁴: Hoc esse venenum, quod innocentissimi auctores simpliciter dorycnion appellaverint, ab eo quod cuspides in proeliis tingerentur illo passim nascento. Qui parcius insectarentur, manicon cognominasse. Galenus etiam: στέρχον, οἱ δὲ δορυχνίου.²⁵

Cap. LXXVI. Tria hic mandragorae genera distinguuntur. Duo priora bene, ut ab αὐτόπτη, descripta: tertium e traditione. Mandragora femina, nigra, foliis

18) Adv. p. 589.

19) Hist. nat. p. 755.

20) Lib. 9. c. 27.

21) Hist. 2. p. 254.

22) In Diosc. f. 67^a. Hist. f. 89^a.

23) Vide supra p. 14. 21.

24) Lib. 21, 105.

25) De compos. med. sec. loca, 10. p. 356.

angustioribus, fructibusque vel sorbi forma vel pyri, est *Mandragora autumnalis* Bertolon., foliis oblongo-lanceolatis, acutis, undulatis, floribus autumnalibus, baccisque oblongis. Mas autem Dioscoridi et albida dicta, foliis magnis, betae similibus, fructibus maioribus, croceis, odoratis, est *Mandragora vernalis* Bertolon., quae foliis amplis, ovatis, obtusis bullatis gaudet, fructus autem fert globosos, postquam vere floruerit. Utraque species et in Italia et in Graccia, speciatim circa Athenas occurrit.²⁶ Tertia mandragora, quam et μώριον vocari tradit, vel eadem est cum maro, vel, quod Valer. Cordus innuit, μανδραγόρας Theophrasti²⁷, qui cum caulescat, fructusque ferat nigros, succo vinoso scatentes, suspicionem attulit Anguillarae, esso Belladonnam²⁸, annuente quoque Dodonaeo.²⁹

Duplicem autem radice formam humanam esse, alteram femineam, masculam alteram, fabula est, cuius originem apud Arabas investigamus. Avicenna enim, بروج nomine plantam insigniens, eam ipsam vocem, tanquam peregrinam ex imagine formae humanae exponit.³⁰ Iam cum Abulfadli testetur, esse syriacam vocem³¹, eo libentius e syriaco ܒܪܝܝܢ, *spiritus*, et ܒܪܝܢܐ, *concupiscere*, natam esse arabicam vocem contendimus. Cupidines igitur a spiritibus seu daemonibus productas significat.³² Itaque videmus ab Arabibus fabulas illas praecipuis foveri, quod et alia confirmant testimonia.³³ Per omne autem medium aevum ad seriora usque tempora viguerunt eae fabulae, nec defuerunt agyrtae, qui foeda fraude credulum vulgus circumvenirent, dum e bryoniae radice arte sculpta formarent virilem femineamque effigiem, quam

26) Wheleri iter gall. p. 528. 529.

27) Hist. pl. 6, 2. 28) L. c. p. 90.

29) L. c. p. 456. 30) Ed. arab. p. 187.

31) Apud Cels. hierob. 1. p. 6.

32) Bochartus igitur fallitur, dum ex arab. بروج, *miraculum*, exponit.

33) Herbelot biblioth. orient. pag. 17. Casiri bibl. escur. 2. p. 551.

utramque pluribus aureis etiam nummis vendiderunt.³⁴ Quaestum eo maiorem facere potuerunt praestigiatores illi, quo magis inveteraverat opinatio de fecundante mandragorae vi. Nata haec opinio videtur ex celebrata antiquitus in rebus amatoris efficacia mandragorae. Ilinc et LXX. et Iosephus³⁵ Dudaïm Leae³⁶ μήλα μανδραγορῶν vertunt: et Venus ipsa μανδραγορῆτις vocatur.³⁷ Sed non defuerunt, qui medio iam aevo fabulas illas monachorum irriderent, Io. Platearii exemplo³⁸, quem et herbarius saeculi decimi quinti citat.³⁹

Usus mandragorae ad sopiendas vires in antiquitate celebratissima est, ut et in proverbium abierit: ὑπὸ μανδραγόρου καθεύδειν.⁴⁰ De inertia ea ac tali torpore dicebatur, ut expergesceri fere nequeant.

Cap. LXXVI. LXXVII. Primum de ἀκονίτου appellatione et loco natali. Nomen autem ipse Theophrastus derivat ab Aconis, vico Mariandynorum. Mariandyni scilicet, Heracleotarum vicini, oram Ponti euxini a Sangario fluvio ad Lycum usque habitabant.⁴¹ Portum Aconen nominat Plinius, veneno Aconito dirum, et Acherusiam specum. Et Nicander⁴²:

Ἄλλ' ἦτοι χολόεν μὲν ἰδὲ στομίοισι δυσάλθες
πνυθείης ἀκόνιτον, ὃ δὴ ῥ' Ἀχερωΐδες ὄχθαι
γύουσιν, τόθι χάσμα δυσέκδρομον Εὐβουλῆος,
ἄστυρά τε Πριόλασ καταστρεφθέντα δέδουπε.

Ubi scholiastes fluvium Acheronta ponticum et Priolai oppidum exponit. Theopompus Chius easdem Ἀκόνας, Heracleae vicinas, Aconito nomen dedisse tradit.⁴³ Strabo in Heracleotide aconitum nasci testatur.⁴⁴ Igitur in confesso est, Ponti euxini oras australes esse patriam Aco-

34) Trag. l. c. f. 226. Amat. Lusit. in Diosc. p. 432.

35) Antiqu. iud. 1, 51.

36) Genes. 30, 14.

37) Hesych. h. v.

38) De simpl. med. f. 241^b. (ed. Lugd. 1525. 4.)

39) Herbarius Schönsberger, c. 257. 258. Aug. Vindel. 1483. 4.

40) Lucian. Timon, p. 72. Demosthen. encom. p. 164.

41) Pausan. 5, 26. Plin. 6, 1. 42) Alexiph. v. 13.

43) Athen. 3, 29. Dionys. Perieg. v. 787.

44) Lib. 12. p. 58. 59.

niti. Magnam etiam habuit partem in praestigiis et magicis artibus Colchorum, cum Hecate invenisse et hoc γάρμακον et alia dicatur.⁴⁵ Fabulabantur quoque, ex iis, quae Corberus vomitu reiecerit, natam fuisse herbam.⁴⁶

Haec omnia valent de priscorum Graecorum aconito, quod etiam cognomen παρδαλιαγχές habet,

— — ἐπεὶ θήρεσσι πειλώροις
πότμον βουπιλάται τε καὶ αἰγονομήτες ἔθεντο
Ἰδης ἐν κνημοῖσι, Φαλακραίης ἐνὶ βήσσαις,⁴⁷

quia videlicet pastores eo pardales enecent. Adiungit scholiastes fabulam de stercore humano, huius veneni antidoto, et θηλυφόνου cognominis etymologiam: ὅτι, ἐὰν ἄψηται μορίου θήλιος, διαφθείρει τὸ ζῶον. Κάμμορον fuisse appellatum idem addit, ὅτι κακῷ μόρῳ ἀναιρεῖται.

De Aconito autem Pardalianche Dioscoridis exponendo valde dissenserunt rei herbariae patres. Longissime profecto aberravit Fuchsius⁴⁸, qui Parida quadrifoliam hoc nomine ornaret. Nec Contr. Gesnero assentiendum, qui Ranunculum Thoram, seu Phthoram Valdensium veram esse hanc plantam statuit.⁴⁹ Namque nec radix Ranunculi scorpii caudam praese fert, nec folia sunt subaspera. Matthiolus igitur et *Arnicam scorpioidem* et *Doronicum scorpioides* Willd. primus hoc nomine introduxit.⁵⁰ Illud et *Doronicum Pardalianches* et Dodonaeus nomine eodem delineavit.⁵¹ Idem esse Dioscoridis primum aconitum ac σκορπίον Theophrasti, qui et θηλυφόνον vocatur⁵², facillime erui potest: probavit id praeprius Fab. Columna, *Doronicum scorpioides* W. huc trahens.⁵³ Cumque Lobelius⁵⁴ et Clusius⁵⁵ diluere suspicionem venenatae indolis radicis scorpioidis conarentur, adductis de aromatica potius vi testimoniis; litem inde natam ita componere studet Columna, ut, quae animalibus brutis

45) Diod. Sic. 4, 45. Schol. Apollon. Rhod. v. 311.

46) Schol. Nicand. alex. v. 13. 47) Nicand. alex. v. 38.

48) L. c. p. 87. 49) De hortis Germ. f. 244^b.

50) L. c. p. 762. 51) L. c. p. 437.

52) Hist. pl. 9, 18. 53) Ecphras. 2. p. 37.

54) Advers. p. 291. 55) Hist. 2. p. 17. 19.

noxia, imo perniciosâ sint, saepe insonia, quin salutaria esse humano generi, exemplis probet. Contr. Gesnerus ipse periculum fecerat, duas radices Doronici drachmas sumens, sine noxa.⁵⁶ Contraria vero testimonia enecatorum hac radice saltem canum luporumque, Amatus Lusitanus⁵⁷ et Bern. Dessenius⁵⁸ attulerunt. Nostra demum aetate et Sibthorpius Doronicum Pardalianches, in Bithynia, Parnasso et Laconia deprehensum, hoc aconitum putat.⁵⁹

Aconitum secundum Dioscoridis parum negotii facessit, si solum genus consideramus, quod Aconitum Linnaeanum esse, exploratum habemus. Species e loco natali et foliorum forma divinari potest. Est *Aconitum Napellus*, qui et in Italiae montibus et in Laconia provenit. Magnopere autem differt Theophrasti ἀκόνιτον a nostro: cuius adeo perplexa est descriptio, ut satis mirari nequeamus, id nihilominus ubique provenire.⁶⁰ „Radix tuberosa, nuci similis, quae sola sit letifera. Nihil notabile in brevi herba, quae frumento similis sit, et tamen folium habeat cichoraceum, semen spicatis dissimile.“ Oedipo, mehercle, coniectore opus est, qui tale solvat aenigma, praesertim cum et Aëtius⁶¹ et scholiastes Nicandri⁶² hoc ἀκόνιτον ἀγρώστιδι simile declarent, illo etiam nonnullis ἰριδα ἀγρίαν dici testetur. Ranunculus certe Thora praeter radicem tuberoso-grumosam, quae tamen cum nuce iuglandis comparari nequit, nihil commune cum Theophrasti planta habet. Neque quidquam iuvat, si cum Gesnero κυκλαμινῶδες loco κηχωριῶδες legimus.

Cap. LXXIX. De *Conio maculato*, ut vulgaris notitiae, velut in transcurso agendum. Copiosissimum invenit Sibthorpius inter Athenas ac Megaram, nec infrequens in Peloponneso.⁶³ Optimum noster praedicat atticum, megarense, creticum, chium et cilicium. Theophrastus περὶ

56) Epist. f. 17^b. 74^b.

57) Enumer. p. 432.

58) De compos. medic. p. 524.

59) Flor. graec. 2. p. 183.

60) Hist. pl. 9, 16.

61) Lib. 6, 64.

62) Alexiph. v. 13.

63) Flor. graec. 1. p. 187.

Σούσα καὶ ἐν τοῖς ψυχροτάτοις τόποις.⁶⁴ Loco Σούσα esse Λούσσα vel Λούσου legendum, iam Schneiderus hortatus est.⁶⁵ Etiam si enim Plinius quoque Susas vertit,⁶⁶ non potest Persidis regia intelligi, quippe cuius regio ἔμπυρο; ab ipso Theophrasto vocetur.⁶⁷ Neque credi potest, Thrasyam Mantineensem venenum a Perside usque petiisse. Sed Lusi, oppidum Arcadiae, in elatis clitoriis montibus, stadia vix ducenta a Mantinea versus Caeciam situm erat.⁶⁸ In hac frigida regione conium optimum provenisse, probabile est.

Nomen conii aegyptium Rossius ita exponit, ut ad capitis turbas, quas excitet, respiciat.⁶⁹ Sic etiam graecam vocem κώνιον ἀπὸ τοῦ κωνῆσαι, τουτέστι κύκλῳ περινεγκεῖν Etymologus derivat, διὰ τὸν εἰλιγμὸν καὶ σκότον, τοῖς πίνουσι γινόμενον.

Cap. LXXX. Taxus, ἡ μῖλος Theophrasto, σμίλος Nicandro dicta, quasi solummodo in Italia et Gallia narbonensi crescat, tractatur. Est tamen et graeca arbor, montes Cretae, Peloponnesi ac Macedoniae habitans.

De noxia aut insonti arboris fructuumque indole varia sunt testimonia. Theophrastus iam τὰ λόγουρα (equos asinosque) foliis taxi voratis interimi, nihil vero pati ruinantia. Fructum esse dulcem ac innoxium, ut a nonnullis hominibus comedatur.⁷⁰ Nicander τὴν σμίλον οἰτείην ἐλατηίδα, θανάτοιο πολυκλαύστοιο δότεραν vocat.⁷¹ Quod et mortem obeant, qui in eius umbra obdormiverint, Andreas testabatur⁷², quod et Sextius⁷³ et Plutarchus⁷⁴ repetunt. Sic Virgilius taxos nocentes, quae aquilonem et frigora ament, cecinit.⁷⁵ Cativolcum etiam, regem dimidiae partis Eburonum, aetate iam confectam, taxo se exanimasse, Iul. Caesar refert.⁷⁶ Et senioribus

64) Hist. pl. 9, 15.

65) Annot. ad h. l. p. 802.

66) Lib. 25, 95.

67) De vent. p. 767.

68) Paus. 8, 18.

69) L. c. p. 14.

70) Hist. pl. 8, 10.

71) Alex. v. 624.

72) Apud schol. Nicandr. l. c.

73) Apud Plin. 16, 40.

74) Sympos. 3. p. 684. ed. Wyttenb.

75) Georg. 2, 115. 275.

76) De bello gall. 6, 31.

temporibus noxia, imo perniciosa, eius arboris efficacia in equis saltem et bubus confirmata legitur.⁷⁷

Neque tamen desunt testimonia innoxiae indolis. Dodonaeus, in Belgio minus perniciosam esse umbramque periculo carere.⁷⁸ Lobelius, in Anglia nec tantillum incommodi vel ex umbra vel ex esu fructuum, quibus porci pascantur, quibus pueruli vescantur, observari.⁷⁹ Sic et Martynius⁸⁰ et Hallerus⁸¹, Lamarckius⁸² etiam et C. C. Gmelinus⁸³ insontem fructuum esum confirmant.

Cap. LXXXI. Cum ἀποκύνου cognomen romanum hic dicatur *brassica rustica*, Apuleius cum *brassica sylvestri* (2,147.) confudisse videtur. Nominibus enim aliquot ex hoc capite sumtis, vires plantae medicatas eas tradit, quae *brassicae sylvestri* tribuntur.⁸⁴ In iis nominibus est etiam punicum *butzutzim*, quod forte e βιβ, καταπατεῖν, *perniciēs*, et βηη, *bestiae*, formatum est.

De hac herba Galenus⁸⁵: Ἀπόκυνον ἢ κυτοκράμβη. καλοῦσι δ' ἐνιοὶ καὶ κυνόμορον, ἐπειδὴ τάχιστα τοὺς κύνας ἀναιρεῖ, καθάπερ τὸ λυκοκτόρον τοὺς λύκους· ἔστι δὲ ἀνθρώπων δηλητήριον, ἱκανῶς δυσώδης πόα.

Plantam ipsam cum Matthiolo⁸⁶ plerique pro *Cynancha erecto* L. (*Marsdenia* R. Br.), non solius Syriae, sed totius etiam Graeciae incola, habent.⁸⁷ Flexiles quidem virgae sunt, sed non volubiles: in folliculis gerit semina comosa. Cum hac ipsa specie experimenta instituta in canibus 1580 memorat Clusius⁸⁸: interemptos fuisse omnes, quibus id propinatum fuerit, praeter eos, quibus exhibita fuerit terra sigillata silesiaca.

Cap. LXXXII. Nerium nihil prorsus habet difficultatis. Bona enim descriptio *Nerium Oleandrum* nostrarum scholarum ilico prodit. Increbruit autem rumor de

77) Hon. Bouche obs. sur l'hist. nat. de Provence, 1. p. 49. Birch hist. of the roy. soc. 1. p. 454. Floyer pharmacobas. p. 189.

78) L. c. p. 859.

79) Adv. p. 450.

80) Virgil. georg. p. 195.

81) Stirp. helvet. n. 1663.

82) Encycl. bot. 3. p. 228.

83) Flor. bad. 3. p. 771.

84) Apul. c. 127.

85) De fac. simpl. 6. p. 835.

86) L. c. p. 774.

87) Flor. graec. 1. p. 166.

88) Hist. 1. p. 126.

noxa, quam asini, muli equique e foliorum esu percipiant, adeo, ut et Lucianus eius meminerit.⁸⁹ Fuertitno et haec arbor lauro similis in Ariana aut Gedrosia, quam iumenta in Alexandri exercitu postquam gustassent, comitiali morbo correpta ac spumantia emortua sint⁹⁰, dubitandum.

Cap. LXXXIII. De fungorum noxiorum vel edulium discrimine admodum manca profert D. Praecipue vero in noxiis adesse ἐπίπαγον γλοιώδη, glutinosum coagulum in pilei superficie: quod omnino in Agarici muscarii var. regali, in Ag. pantherino Cand., in Boletto lurido Fr. et in nonnullis aliis observatur. Sed et edules fungi nonnunquam glutinosam habent pilei superficiem, maximo pluvio coelo, exemplis Agarici Prunuli Pers., eburnei Bull., Boleti edulis et Fistulinae hepaticae Fr. Noxios fieri etiam fungos tradit, dum proxime ab arboribus crescant, quae iis pravitatem quamdam impertiant. Eam sententiam iam promserat Nicander⁹¹, eos privatim fungos salutare declarans, quae prope a sicubus creverint. Neque tamen eam opinionem defendendam esse putamus, quamvis in universum fungi in umbrosissimis sylvarum locis obvii suspecti sint, ni noxii.

Vilem habuere veteres cibum, qui e fungis paratur.⁹² Et quanquam Diphilus Siphnius scripserat, fungos ori gratos (εὐστόμους l. εὐστομάχους) valide nutrire, alvum tamen summovere, aegre concoqui et flatus gignere docuit. Naturae humanae convenire teneros et friabiles: nigros et lividos ac qui cocti indurescant, non convenire.⁹³ Galenus βωλίτας et ἀμανίτας distinguit, illos, nisi condiantur et apparentur, insipidos esse, ut frigidum quoque et pituitosum praebeant alimentum.⁹⁴ Suadet etiam fere eadem contra noxios fungorum effectus, quae in nostro legimus. Optimum tamen putamus praesidium

89) Lucius s. Asinus c. 17. p. 159. Τὰ δ' ἦν ἐκ τῆς ἀγρίας δάφνης φυτόμενα ῥόδα ἐκείνα, δάφνην αὐτὴν καλεῖσθαι ἄνθρωποι, κακὸν ἀριστον ὄντω τοῦτο παντὶ καὶ ἰππῳ. φασὶ γὰρ τὸν φαγόντα ἀποθνήσκειν αὐτίκα. 90) Strabo lib. 15. p. 172.

91) Athen. 2, 57.

92) Athen. 2, 56.

93) Athen. 2, 59.

94) De fac. alim. s. p. 655.

ex emeticis peti, aut, si temporis plus ab esu elapsum fuerit, e purgantibus. Oxymeli et acetum ipsum saluti esse possunt, postquam fungus voratus eiectus fuerit: alioqui solet acetum acrimoniam fungorum extrahere magisque noxiam reddere.⁹⁵

Cap. LXXXIV. Colchicum nomen a Colchide regione obtinuit, venenorum feracissima, unde Horatius „venena colchica et quicquid usquam concipitur nefas“⁹⁶ et „herbas canit, quas Iolcos atque Iberia mittat venenorum ferax.“⁹⁷ Videtur autem, quod *κολχικοῦ* nomine Dioscoridis aetate veniebat, prius *ἐφήμερον* dictum fuisse, quia *ἐφήμερον* occidat.⁹⁸ Theophrastus saltem auditu comperit habuit, esse radicem, foliis vel ellebori vel lilii. Nicander ephemeris sui, quod τὸ Μηδείης Κολχηίδος ἐχθόμερον πῦρ appellat, effectus et noxas ita delineat, ut omnino ad Colchicum nostrum conclusio valeat.⁹⁹ Scholiastes diversos tradit *ἐφήμερον* significatus: esse enim tum venenum arte paratum, quod et barbari naphtham vocent, tum plantam, flore cito marcescente, quae ad Hypanim crescat.

Colchicum nostrum autumnale intelligi patet, quamquam florum color albidus dicatur. Nostrum quidem vulgo roseo colore insigne est, sed albo etiam subinde occurrit. Saporem radicis, seu potius bulbi, dulcem praedicari a Dioscoride; mirabitur, qui acrimoniam valde noxiam eius perpenderit. At vero non desunt, qui autumno radicem, ni dulcem, insipidam tamen declarent, etiamsi verno tempore eruta amarissima sit.¹⁰⁰ Quin et amyli copiam, quod in gelatinam blandam abit, e bulbo obtineri, in confesso est.¹

Cap. LXXXV. Iam ad alterum *ἐφήμερον* veniendum est, quod et ἱερὴ ἀγρία Galenus cum nostro vocat. Cau-

95) Persoon sur les champignons comestibles, p. 108.

96) Carm. 2, 13. et epod. 17.

97) Epod. 5.

98) Theophr. hist. pl. 9, 16.

99) Alexiph. v. 250.

100) Maranta meth. cogn. simpl. p. 83. Haller. stirp. helv. n. 2256. Krapf. apud Störck contin. experim. circa Colchic. p. 233.

1) Berg. mater. med. p. 291.

lis et folia lilii, sed tenniora, flores albi minuti, fructus mollis (bacca), radix denique longa, odorata, digiti fere crassitudine; omnia haec nos fere cogunt, *Convallariam verticillatam* cum Caesalpino² hic intelligi statuamus. Neque dissuademur Plinio, qui flores caeruleos huic plantae tribuit³, cum, quam parum fidendum Plinio, ad satietatem usque probatum sit. Provenit autem per omnem Italiam in pratis alpestribus et per sylvas montuosas. Primam, ni fallor, iconem Tragus exhibuit⁴; licet pro χαμαιδάκνη Dioscoridis habeat. Reliqui rei herbariae instauratores omnia pertentaverunt, ut congruam invenirent plantam. Matthiolus ignotam promisit liliaceam, forte fictitiam⁵, Dodonaeus Lysimachiam Ephemerum⁶, Lobelius obscuram liliaceam,⁷ quam nec Clusius nec Bauhinus rite intelligere potuerunt, nec ego nomine systematico insignire ausim. Fab. denique Columna Digitalem ambiguam huc traxit.⁸

Graves autem irrepserunt errores, cum ἐρμοδακτύλου; senioris aetatis Arabes et qui eos sequerentur cum ephemero utroque confunderent. Paullus, ni fallor, primus ἐρμοδακτύλου, quod probe ab ἐφμερώ distinguat, radicem ut purgans remedium appellavit.⁹ Apud Alexandrum Trallianum multa antipodagrica purgantia celebrantur, δι' ἐρμοδακτύλου dicta, quae cum ea radice aromatica iuncta habent, zingiberis, piperis, anisi et cumini exemplis, quia per se sunt ea radice stomachus offendatur.¹⁰ Repetit eadem pluribus locis Nic. Myrepsicus.

Arabes vel ad literam versum ἐρμοδακτύλου هرمس أصابع (*hermas assabā*) vel سورندشان (*surandschān*) dixerunt. Distinctis autem rubro surandschān ab albo, ad illud applicarunt, quod Dioscorides de πολχικῶ, ad hoc, quod seniores Graeci de ἐρμοδακτύλω praedicarant.¹¹ Avicenna speciatim, flores albos esse et flavos, crescere plantam ad

2) Lib. 6. c. 83.

3) Lib. 25, 107.

4) L. c. f. 150^b.

5) L. c. p. 780.

6) L. c. p. 203.

7) Obs. p. 76.

8) Ephras. 1. p. 158.

9) Lib. 7. p. 226.

10) Lib. 11. p. 645 — 646. 10. Actuar. meth. med. 6. col. 264. ed. Steph.

11) Serap. c. 194. f. 150^a. Merue, f. 70. 71,

pedes montium.¹² Hinc Latinobarbari, et in iis maxime Matthaeus Sylvaticus¹³, eodem colchici (*colici* aut *colitioi* dicti) titulo comprehenderunt et ephemerum et hermodactylum. Cum neutrum posteriorum cognosceretur, Colchicum autem notissimum esset,angebantur, qui ad veterum praecepta materiam medicam vel methodum mendi conformaturi erant, si hermodactyli radicem monstrare deberent.^{14a} Spe frustrati, e vano etiam hauserunt, qui Behen album rubrumque Arabum (بينين), ab his tamen probe seiunctum, cum hermodactylis iungerent. Nec feliciores Brunfelsius, qui Narcissum Pseudonarcissum et Leucoïum vernum^{14b}; C. Gesnerus, qui Erythronium Dentem canis¹⁵, et alio loco¹⁶ Hypoxin fascicularem L. (Colchicum fasciculare R. Br.¹⁷), a Rauwolfio in Syria inventam, huc trahit. Haud procul a veritate abfuisse videtur Matthiolus, dum *Iridem tuberosam*, in Graecia et Asia minore obviam, Hermodactyli veri nomine promeret.¹⁸ Radicum enim tuberosarum fasciculi fere digitorum formam praebent. Purgante autem efficacia radicem pollere, probabile est, cum de Iride germanica id iam exploratum habeamus.¹⁹

Cap. LXXXVI. *Ἐλξίρην* hanc posteriorem esse *Parietariam officinalem*, persuasum habemus.

Cap. LXXXVII. Nec in lenticula stagnina moror, quae *Lemna* est minor, vulgaris notitiae.

Cap. LXXXVIII. *Ἀιζώων τὸ μέγα* esse *Sempervivum arboreum*, in muris et locis montosis insularum ionicarum, aegei maris et ipsa Cypro proveniens, Anguillara primus docuit²⁰: assentiente et Sibthorpio.²¹ Apellari in Chio *ἀμάραντον*, in Coreyra autem *ἀναστασίαν*, idem Anguillara est auctor. Nomen aegyptium Iablouskious²² et Rossius²³ habent versionem *Ἀιζώων*.

12) Ed. arab. p. 320.

14a) Cf. Trag. f. 290.

15) De hortis Germ. f. 261.

17) Ad Denham. iter p. 243.

19) Murray appar. medic. 5. p. 271.

20) L. c. p. 276. 277.

22) Opuſc. 1. p. 194.

13) Pandect. c. 172. f. 63b.

14b) L. c. tom. 1. p. 129.

16) Ic. lign. tab. 11. f. 95.

18) L. c. p. 778. Dodon. p. 249.

21) Flor. graec. 1. p. 334.

23) Etym. aeg. p. 154.

Cap. LXXXIX. *Μαῖζων* τὸ μικρόν ob folia teretia, acuta, parva, floresque χλωρούς in umbella seu cyma dispositos, vel *Sedum rupestre* vel *reflexum* est, in rupibus et montosis Graeciae utrumque vulgare.

Sempervivum tertium Columna primus aperuit.²⁴ Est *Sedum stellatum*, in Italia, Gallia et Europa australi obvium.

Cap. XC. Cotyledon prima est *Cotyledon nostra Umbilicus*, in Graeciae rupibus et muris obvia.

Cap. XCI. Cotyledon altera ob folia lingulata posset *Cot. serrata* L. dici, sed obstant radix fibrosa, flores purpurascentes, cum Hyperici floribus non comparandi, neque folia cum alterna sint, eam speciem faciunt, quae hic describitur. Itaque ad *Cotyledonem luteam* Huds. consilium esse transferendum videtur. Radix enim longa, tuberoso-carnosa et repens est; folia inferiora peltata, crenata, superiora cum bracteis ovata, dentata, flores aurei. Haec pariter in rupibus Graeciae occurrit.²⁵ Qui primi plantas veterum scienter examinarunt, Matthiolo duce²⁶ *Saxifragam Cotyledonem* intellexerunt, cuius tamen, licet folia rosaceo-congesta, flores albi absunt a similitudine Hyperici, neque dixerim radicem esse maiusculam.

Cap. XCII. *Urticam urentem* et *dioecam* iam Brunfelsius²⁷ et Tragus²⁸ in duabus ἀκαλύφης speciebus, τραχύτέρα καὶ ἀγριωτέρα et altera οὐχ ὁμοίως τραχεία, agnoverunt. Nec quicquam mutandum esse aut regerendum videtur. Virtutes medicas paucas duntaxat nostra aetas confirmat, ad cohibendos nimirum sanguinis cursus, maxime e pulmonibus et fistula spiritali.²⁹ Nomen aegyptium Rossius a *mordendo* vel *urendo* derivat:³⁰ quemadmodum Arabibus dicitur قريس a radice قرص, *pungere*: sed et بنت النار, *filia ignis*.

24) Phytobas. p. 52. t. 11.

25) Flor. graec. 1. p. 308.

26) L. c. p. 787. 788.

27) L. c. tom. 1. p. 151. 154.

28) L. c. f. 1. 2.

29) Berg. mat. med. p. 754.

30) L. c. p. 188.

Cap. XCIII. *Galiopsin* Dioscoridis Anguillara iam in Illyrico, Bosnia et Graecia recognovit, ac ita descripsit, ut *Scrofulariam peregrinam* a Camerario primo³¹ delineatam facile agnoscas. Cum folia praeter glabritiem omnino cum Urticae urentis foliis forma congruant; cum odor gravis perspicuus sit; cum flores purpurei, ratione ceterarum partium, exigui sint; cum denique et usus contra scrofulas ab Anguillara confirmetur, et Sibthorpius ad hanc accedit sententiam, qui plantam ubique in Graecia ad semitas, sepes et circa domuum areas invenit.³² *Lamium purpureum*, quod cum Brunfelsio³³ et Trago³⁴ plerique substituunt, congruit quidem, sed flores sunt grandes potius quam exigui.

Cap. XCIV. *Γάλιον* Dioscoridis est *Galium verum* L. A vi lac coagulandi et gallicum nomen *Caille-lait* et danicum *Melklöbe* obtinuit. Ea vis adeo nota est, ut olim ad caseos parandos in Anglia adhiberetur.³⁵ Ab acido pendet succo, qui et plantarum succos coeruleos in rubrum colorem vertit. Flores melleum odorem spirant. Tantum tamen abest, ut in palustribus locis abundet, ut potius loca edita amet et sicciora.

Cap. XCV. Cum continuo floreat, (*ἡ ἀνθισις πάσα καταλαμβάνει τὰς ὥρας*,³⁶) cum per hyemem apud nos, magis etiam in Graecia, florere consuescat, flores verno tempore in pappos soluti, his deciduis, calva relinquunt receptacula, unde *ἡριγέρων*, *senecio*, quasi *vernus senex* dicta est planta, per omnem Europam, Asiam mediam, Africamque borealem frequens, *Senecio vulgaris*.

Cap. XCVI. *Thalictrum* in campestribus obvium, foliis coriandri, est *Thalictrum minus* L., quod in Peloponneso saltem et per Italiam provenit.

Cap. XCVII. *Βρύον θαλάσσιον* duplici modo intelligi potest. Si enim nobiscum *Θριδακώδης* legitur, erit idem, quod Theophrastus³⁷ denotat, ut οὐκ ἀνόμοιον ταῖς θριδακίναϊς, πλὴν ῥυτιδωδέστερον καὶ ὥςπερ συνεισπασμένον. *Ul-*

31) Hort. med. p. 157. t. 43.

32) Flor. graec. 1, p. 435.

33) Tom. 1. p. 133.

34) L. c. f. 2.

35) Smith engl. flora, 1. p. 209.

36) Theophr. hist. 7, 10.

37) Hist. 4, 6.

ea quippe *Lactuca*, ad oras maris in saxis testisque proveniens, fronde viridissima, tenera, membranacea, palmata, cuius sapor amarus salsusque in Anglia commendatur, tum ad acetaria cum succo limoniorum apparanda, tum ad scrofulas curandas.³⁸ Quodsi vero cum *Aldina τοιγῶδες* legeris, posset *Sporochnus* esse aculeatus Agardhii, si modo hic esset incola maris mediterranei: sed *Sphaerococcus* etiam confervoides et musciformis Ag., ad oras maris mediterranei occurrentes, huc trahi possent. *Corallinam* officinalem L., declararunt cum Matthiolo³⁹ plerique maiores nostri.

Cap. XCVIII. E fucis marinis tria genera enumerantur: latum quoddam, alterum oblongum et puniceum, tertium candidum, quod ad Cretae oras nascatur, pulcro floridum nec corruptioni obnoxium. Primum quidem nescio an sit *Zonaria Pavonia* vel *squamaria* Ag., cum nullum aliud indicium addatur. Secundum genus forte *Wormskioldia ocellata* (*Fucus granateus* Lamour. et Turn.) *Ulvae punctatae* Stackh. valde affinis, colore roseo-puniceo insignis est, quae ad oras maris mediterranei non raro invenitur. W. enim sanguinea in maribus septentrionalibus potius occurrit. Tertium genus videtur *Chondria obtusa* Ag. esse, cuius color pallidus, substantia cartilaginea et apices tuberculiferi congruunt. Est incola maris mediterranei et rubri. *Sphaerococcus plicatus* Ag., licet color magis respondeat, oceano tamen atlantico marique septentrionali proprius est. Id etiam valet de *Sphaer. cartilagineo*, pro quo olim habui: color etiam huius fuscus est. Sed alia in promptu est expositio, e Theophrasto petita. Is enim elegantissimum fuci genus, ad Cretae litora obvium, profert, quo taeniae, lana et vestes tingantur: recentis et eius, quod borea vento perflatur, colorem speciosiore esse ipsa purpura.⁴⁰ Hoc genus esse *Wormskioldiam Plocamium* (*Fucum coccineum* Huds.) persuasum habeo. Si hic intelligitur, τὸ λευκόν vel expunge-

38) Engl. bot. 1351.

39) L. c. p. 795.

40) Hist. 4, 6.

dum, vel ita accipiendum, ut mutationem coloris ad lucem solarem a puniceo in albidum notet. Eam vero mutationem accidere, tum ipse expertus sum, tum Turneri testimonio tueri possum.⁴¹ Eo formosissimo fuceo usas fuisse mulierculas ad coloris venustatem conciliandam, persuasum habemus, cum dein hoc vocabulum usurpatum fuerit ad quemcunque colorem arte paratum denotandum.⁴²

Πίζιον illud, quo pariter utebantur mulieres ad fucandam faciem, est *Anchusa*, de qua (c. 23.) iam egimus, et de qua etiam Hesychius ἄγχουσα, ῥίζα, ἣν χρυσοῦνται τὰ γύναια.

Cap. XCIX. *Potamogeton* nomen servavit; in prima specie post Fuchsiū⁴³ fere omnes *Potamogetona natantem* agnoscunt. Hacreo tamen, cum δασὺ τὸ φύλλον esse lego, neque alium significatum eius epitheti novi, quam *hirsutum*. Cum Plinius etiam ita intellexerit⁴⁴, neque ulla *Potamogetonis* species nota sit foliis hirsutis, vel errorem auctoris subesse assumamus, vel scripsisse παχύ suspicemur, quod eo magis probabile fit, cum subcoriacea substantia foliorum *Pot.* natantis pariter ac *heterophylli* Schreb. differentiam constituat meliorem.

Alteram speciem habuerim *P. rufescentem* Schrad., propter spicam rubentem, sed magis quadrat *P. zosteræ-folius* Schumach. Nomen punicum ἀστικόν lego כחל ירדני, *herba efficax*.

Cap. C. *Στρατιώτης* est planta aegyptia, cuius aegyptium nomen etiam *militen* notat.⁴⁵ Est *Pistia Stratiotes* L., Arabibus dicta حی علم الی (hay ălem elimă), sempervivum aquaticum⁴⁶, quia folia rosacco-congesta aliquam habent similitudinem cum sempervivo. Optime

41) Synops. of the british fuci, p. 295.

42) Lucian. piscat. p. 129. Ὑπεφαίνεται δὲ τι καὶ ψευδίστιον καὶ φύκος. Ei. epigr. omissa, 4. p. 53. Liber sapient. 13, 14. Καταχρίσας μάλιν, καὶ φύκει ἐρυθρῆνας χροῖαν αὐτοῖ. Horat. carm. 5, 8. Neque amissos colores lana refert medicata fuceo.

43) L. c. p. 651.

44) Lib. 25, 33.

45) Jablonsky l. c. p. 345. Rossi l. c. p. 226.

46) Dell. fl. aeg. p. 20.

cam plantam adumbravit P. Alpinus⁴⁷, confirmato quoque usu, quem Dioscorides commemorat.

Priusquam haec planta innotesceret, docti rei herbariae instauratores in tenebris versabantur. Ingeniosa est Cacsalpini coniectura, *Salviniam natantem* subintelligi,⁴⁸ quae omnino quadantenus respondet. Magnopere vero fallitur Dodonaeus, dum Stratioten aloidem huc trahit,⁴⁹ quanquam eum plerique sequantur.

Cap. CI. Στρατιώτης χιλιόφυλλος est *Achillea Millefolium*, quod post Brunfelsium⁵⁰ omnes fatentur. Herba astringens, aromatica, laudes etiam seriori aetate adepta est ob virtutem antispasticam ac haemostaticam.⁵¹

Cap. CII. Φλόμος, ἔνιοι δὲ διὰ τοῦ π γράφουσι τε καὶ λέγουσιν.⁵² Πλόμω autem enecari pisces fluviatiles atque co captari, Aristoteles tradit.⁵³ Id de Verbascu sinuato et nupera testimonia confirmant.⁵⁴ Discrimen ἄρρενος καὶ θηλείας iam a Crateva⁵⁵ et Nicandro stabilitum, ab illo vero male ita constitutum legimus, ut maris folia foeniculo, licet longiora sint et tenuiora, compararet, feminas vero coriandro.

Noster summa genera facit album et nigrum: illius duas habet species; feminam foliis latioribus, hirsutis, albis, floribus albidis aut ex luteo pallescentibus: marem foliis angustioribus, pariter albis. Illam esse *Verbascum plicatum* sibi, aut *undulatum* Lam., nuperrimus interpretas autumat.⁵⁶ Dum vero marem perhibet esse *V. Thapsum*, egregie profecto probat, se Dioscoridem non legisse. Posterioris enim folia tantum abest, ut angustiora sint, ut potius plerisque latiora prodeant. Si quid recte video, *V. Thapsus*, quod etiam flore albo occurrit, est γλόμος θηλεία λευκή, ut iam Fuchsius⁵⁷ et Dalecham-

47) De plant. aeg. p. 106—109.

48) Lib. 16. c. 36.

49) L. c. p. 588. 589.

50) Tom. 3. p. 171.

51) Fr. Hoffmann opusc. med. p. 341.

52) Galen. de fac. simpl. 8. p. 150.

53) Hist. anim. 8, 20.

54) Walpole, p. 276. 277.

55) Schol. Nicandr. ther. v. 856.

56) Sibthorp. fl. graec. 1. p. 150.

57) L. c. p. 847.

pius⁵⁸ eam speciem designarunt. *V. undulatum* vero Lamarckii, seu *plicatum* Sibthorpii, in Graccia obvium, ob folia angustiora, sinuata, undulata, semper candido-tomentosa, caulemque graciliorem pro *φλόμω λευκῇ ἄρῳ* habeo. *Verbascum nigrum* nomen servavit, a Dodonaco eo nomine bene exhibitum.⁵⁹

Verbascum sylvestre est *Phlomis fruticosa*, quam et Matthiolus⁶⁰ et Dodonaeus⁶¹ iam eo nomine produxerunt.

Phlomides duae, hirsutae, terrae adnatae, foliis subrotundis, nescio an sint *Phl. samia* L., quae et in Euboea, et *Phl. lunarisolia* Sibth., quae in Peloponneso occurrit.

Phlomida Lychnitis primus hoc nomine, quod etiamnum retinet, illustravit Clusius.⁶² Hispanis meminit dici eandem herbam *Candilera*, quod eius folia non modo sicca sed etiam recentia ellychnii modo, oleo affuso, uri possint.

Cap. CIII. *Salvia Aethiopis*, quam Matthiolus⁶³ cum plerisque senioribus huc trahit, multa habet, quae αἰθιόπιδι Dioscoridis respondent. Neque me moratur, bina tantum semina in singulis calycibus indicari, cum, quae quaterna esse deberent, saepissime et in aliis *Salviae* speciebus abortiant, ut binae duntaxat supersint. *Salvia Aethiopis* in Attica et Asia minore inventa est.⁶⁴

Cap. CIV. De ἀρχαίῳ dissentiunt interpretes rei herbariae gnari. Quam e codice vindobonensi mutuata exhibuit Dodonaeus⁶⁵, effigies miserrima est et contemtu digna. Honor. Bellus arcturum creticum a se dictum primus promisit, licet legitimum non haberet.⁶⁶ Eum dein effigie illustrarunt Pona⁶⁷, Columna⁶⁸ et P. Alpinus,⁶⁹ uterque posterior *Verbasci* nomine. Interea recepta est

58) L. c. p. 1300.

59) L. c. p. 144.

61) L. c. p. 146.

63) L. c. p. 894.

65) L. c. p. 149.

67) Mons bald. p. 44.

69) Exot. p. 122. 123.

60) L. c. p. 800.

62) Stirp. hispan. p. 378.

64) Flor. graec. 1. p. 18.

66) Ad Clus. p. 299.

68) Ecphr. 2. p. 82.

ea planta *Celsias Arcturi* nomine. Sibthorpius, licet interrogatione, *Conyzam candidam* in medium ducit⁷⁰, cuius nec folia nec semina papposa Dioscoridis plantae respondent. Nonne *Verbascum ferrugineum* Ait. melius quadrat?

Cap. CV. Ἀρκυον s. Personata vulgaris est notitiae. Est *Arctium Lappa* nobis. Radix, quae tenera, sapida est et esculenta, nec nostra memoria suis laudibus in arthritide destituta est.⁷¹

Cap. CVI. Petasites, a folio πετασώδει nomen accepit, vulgatissima planta, quae *Tussilago Petasites* iam audit.

Cap. CVII. Quis e manca ea descriptione plantam divinaverit? *Cephalanthera rubra* vel *ensifolia* Rich., quam Elleborines quintae nomine Clusius primus in lucem produxit⁷², pari iure nuncupari possunt, ac *Spiranthes aestivalis* et *autumnalis* Rich. In Europa enim australi, Graecia praecipuis, ac Asia minore occurrunt. Magnifice Anguillara de virtutibus herbae cuiusdam microphyllae contra viperarum morsus et hepatis affectus loquitur, quae, per Graeciam, Macedoniam, Illyricum et Italiam vulgaris, Millegrana et a Graecis ἀσπερίδα vocetur, quamque esse Dioscoridis ἐπιπακτίδα, asseverat.⁷³ Hanc esse *Herniariam glabram*, exploratum habeo.

Cap. CVIII. *Fumaria* tritissima est, cuius officinalem speciem post Brunfelsium⁷⁴ omnes agnoscunt. Sibthorpius tamen *Fumariam parvifloram* Lam. praefert,⁷⁵ propter maiorem, ut videtur, teneritatem. Eam Clusius iam Capni tenuifoliae nomine bene adumbravit.⁷⁶ Omni- no candidior et multo tenerior est vulgari; flores etiam in Graecia saturiori et sanguineo colore insignes dicuntur, cum carnei magis in Gallia sint ac Britannia.

Cap. CIX. Lotum sativam Dioscoridis Matthiolus

70) Flor. graec. 2. p. 173.

71) Berg. mat. med. p. 653.

72) Stirp. pannon. p. 276.

73) L. c. p. 282.

74) Tom. 1. p. 99.

75) Flor. graec. 2. p. 30.

76) Stirp. hispan. p. 373.

habet *Melilotum officinale* Lam.⁷⁷, Dodonaeus *Mel. coeruleam* Desv.⁷⁸ Haic accedunt plerique; Anguillara fero solo excepto, qui *Medicaginem*, ni fallor, *maculatam*, *τριφυλλοματὴν* Graecis dictam, in medium produxit.⁷⁹ *Mel.* tandem *messanensem* accipit Sibthorpius.⁸⁰

Cap. CX. In Loto sylvestri semet plerumque frustra exercuerunt rei herbariae patres, dum patriam Libyam negligerent. Conr. Gesnerus *Trigonellam corniculatam* L.⁸¹, Matthiolus et Anguillara *Melilotum coeruleam* Desv. eapropter accipiunt, quod in Belgio et Hispania balsamum dicatur, oleo inde parato, quo naevi faciei tollantur. Neque tamen fructus est proximus foeno graeco, qualem describit Dioscorides. Ideoque ignotam esse plantam Dodonaeus statuit, rudè addita icone e codice vindobonensi⁸², in qua tamen legumina racemosa stricta et folia ternata manifesta sunt. Plantam eam melius delineavit Lobelius⁸³, Meliloti syriacae odoris nomine. Est vero *Trigonella elatior* Sibth.; quam in Asia minore et Cypro invenit: planta procera, stricta, foliis rhombeo-oblongis, serrulatis, stipulis lanceolatis dentatis, racemis longe pedunculatis axillaribus, leguminibus pendulis subfalcatis.⁸⁴ Haec profecto melius ceteris respoudet. Itaque non audiendus Pona, qui *Lotum glaucum* Ait., e Liguria acceptum, huc trahit. Eam speciem Allionius demum *Loti Dioscoridis* nomine adumbravit.⁸⁵

Cap. CXI. Cum de Cytiso olim iam uberrime praeceperim⁸⁶, verborum multitudine supersedendum est. Id tamen patet, verum cytisum veterum a Barthol. Marantta⁸⁷ et Honor. Bello⁸⁸ apertum fuisse. Est *Medicago arborea* L.

Cap. CXII. Lotus aegyptia est *Nymphaea Lotus* L., planta Nilo peculiaris, post P. Alpinum⁸⁹ egregio a De-

77) L. c. p. 809.

78) L. c. p. 571.

79) L. c. p. 285.

80) Flor. graec. 2. p. 93.

81) De hort. Germ. f. 265 b.

82) L. c. p. 572.

83) Ic. 2. t. 42.

84) Flor. graec. 2. p. 108.

85) Flor. pedem. n. 1131.

86) Antiqu. bot. p. 35—46.

87) Meth. cognosc. simpl. p. 50.

88) Ad Clus. p. 309.

89) De plant. exot. p. 213—229.

lilio illustrata.⁹⁰ Similem esse *κράμω*, Nelumbio nimirum specioso, iam patet ex effigie utriusque, quam filius, praematura cheu! morte nobis creptus, historiae rei herbariae, vernacule scriptae, adiunxit. Radix vero tuberosa, quam iam mali mole tradit Herodotus⁹¹, edulis, a Theophrasto *κόρσιον* nominatur.⁹² *Κόρση* scilicet et *κόρσης*, *κόρσιος*⁹³, caput significat. Longe alio vero sensu *κόρσιον* apud Strabonem occurrit⁹⁴: esse nimirum *τράχημα τῷ πεπέρει ὅμοιον, μικρῷ αὐτοῦ μείζον*. De foliis peltatis, argute serrulatis, supra venoso-reticulatis, subtus pubescentibus nihil antiqui auctores memoriae tradiderunt: florem vero candidum, liliis aut rosis similem: fructum capiti papaveris similem, pariter ac radix, edulem memorant.

Postremo Alexandrini, qui toties coronamentis adhibere lotum consuerant, non potuerunt non colorum modos tum in hac, tum in affini specie animadvertere. Sic Callixenus Rhodius duplicem in loti flore colorem observavit, alterum rosae similem, e quo nexa corona proprie Antinoëa vocetur: alteram coronam loteam appellari, coeruleo colore.⁹⁵ Quae lectio, quanquam nonnulli correxerint *κυανέαν χροιάν* in *χιονέαν*, legitima tamen esse videtur, quoniam in remotissimae antiquitatis picturis et monumentis Aegypti superioris coeruleus loti color frequenter conspicitur.⁹⁶ Hinc *Nymphaeam coeruleam* Savign. ante hominum memoriam in Aegypto iam notissimam fuisse patet. Nostra aetate haec vocatur *بشنين عربى* (*baschnin arabi*), N. Lotus vero *بشنين الحنزير* (*baschnin alchanzir*.)

Cap. CXIII. Cum variis plantarum aquatilium generibus folia sint pinnata aut bipinnata, foliolis pectinatis, setaceis, Hottoniae palustris exemplo, Phellandrii etiam aquatici, Ranunculi aquatilis, Myriophyllorum denique et Ceratophyllorum, quorum caules etiam fistulosi

90) Flor. aeg. p. 169. t. 60.

91) Lib. 2. c. 92.

92) Hist. 4, 8.

93) Nicandr. alex. v. 414.

94) Lib. 17. p. 629.

95) Athen. 15, 21.

96) Delile flor. aeg. p. 163. 164.

esse consuescant, optio nobis datur eligendi eam, quae magis huic μυριοφύλλῳ conveniat. Quoniam autem nulum floris indicium additur, difficillimus est delectus. Quapropter et Matthiolus Phellandrium aquaticum ac Hottoniam palustrem una cum Myriophyllo spicato et Ceratophyllo demerso hic pingi curavit.⁹⁷ His etiam Lobelius addidit Utriculariam vulgarem.⁹⁸ At, cum florem silentio transeat Dioscorides, Sibthorpio assentiendum, qui in Myriophyllo spicato subsistit. Foliorum e caule stellatim aut verticillatim prodeuntium forma ea est, quasi studio perforatum opus, pectinato-reticulatum, sistant.

Cap. CXIV. *Myrrhis odorata* Scop. apprime cum μυρρῖδα Dioscoridis congruit, quod Dodonaeus docuit.⁹⁹ Chaerophyllum sylvestre, quod Fuchsius¹⁰⁰ hoc nomine insignivit, minus aptum esse videtur. Invenisse se arbitratur Anguillara veram Myrrhida in Graecia et Sclavonia, Cicutae similem, foliis cauleque hirsuto, umbellis Anetho conformibus luteis, seminibus cumini, radice napiformi, odorata, tenera sapidaque.¹ Eam plantam, a C. Bauhino neglectam, nec ego coniectura assequi possum.

Cap. CXV. Sub μνάγρῳ intelligi *Camelinam sativam* Crantz., veri est simillimum, etiamsi comparatio foliorum cum rubiae foliis non apta sit: nec fructus, nec semina cum foeni graeci seminibus componi possint. Nilominus et his comparationibus patrocinator Anguillara.²

Cap. LXVI. Ὀράγρᾱ nil esse potest nisi *Epilobium angustifolium*, quod in montosis sylvaticis Graeciae pariter ac totius Europae provenit. Radicis, tradit noster, infusum, a feris animantibus potum, ea mansueta reddere: quod Theophrastus de οἰνοθήρᾱ suo (namque ὁ οἰνοθήρᾱς scribit) hactenus docet, ut radicem in vino datam πραότερον ποιεῖν καὶ ἱλαρώτερον τὸ ἦθος praecepiat.³ Hinc cum Marcello Vergilio et οἶναγρᾱ, sicut οἰνοθήρᾱς, potius scribendum. De infusi illius usu superest vestigium

97) L. c. p. 812. 813.

98) Ic. 1, t. 791.

99) L. c. p. 701.

100) L. c. p. 524.

1) L. c. p. 284.

2) L. c. p. 285.

3) Hist. 9, 19.

(quis crediderit?) apud Sibiriae orientalis et Camtschatcae incolae. Qui, spirituosum potui e petiolis Heraclei Sphondylii parato aliquid sedantis et permulcentis addituri, medullam caulium Epilobii huius, quae inter cupedias earum gentium locum non infimum obtinet, illi potui admiscunt.⁴ Comedi et in Suecia turiones huius plantae, Linnaeus testatur.⁵

Nostrae de ὀνύχα sententiae e maioribus nostris solus accedit Caesalpinus.⁶ Reliqui fere silentio eam transeunt.

Cap. CXVII. Κίρσιον videtur esse *Carduus tenuiflorus* Curt., in Archipelagi insulis frequens. Caulis e foliis decurrentibus dicitur hic triangularis: folia omnia sunt incana, subtus lanata, ambitu sinuata, spinosa; radicalia lyrata, rosaceo-congesta, flores aggregati, purpurei. Cirsium monspessulanum All., quod Matthiolus⁷, melius pictum Dodonaeus⁸ exhibent, minus congruit, cum folia non albicantia sint, neque hirsuta.

Cap. CXVIII. Asterem atticum eundem esse cum Amello Virgilii⁹ et Columellae¹⁰, inde efficitur, quod flos purpureus simul et luteus dicatur. Itaque *Asterem Amellum* L. esse censemur. Quodsi vero cum Oribasio πορφυροῦν omittimus, maioris momenti instar habentes βουβωνίου cognomen, facile inducimur, Inulam Bubonium cum Tabernaemontano¹¹ huc trahere. Sed salva est prior sententia, a Matthiolo iam pronunciata¹², cum Aster Amellus atticus dictus sit, quia in Attica frequens est.¹³ Tristissimus est locus Virgilii:

„Est etiam flos in pratis, cui nomen amello
 „fecere agricolae, facilis quaerentibus herba.
 „Namque uno ingentem tollit de caespite sylvam,
 „aureus ipso, sed in foliis, quae plurima circum
 „funduntur, violae subluet purpura nigrac.“

4) Gmelin flor. sibir. 1. p. 218.

5) Flor. succ. n. 331.

6) Lib. 6. c. 70.

7) L. c. p. 817.

8) L. c. p. 737.

9) Georg. 4, 271.

10) Lib. 9, 4. 4.

11) Herb. p. 716.

12) L. c. p. 817. 818.

13) Flor. græc. 2. p. 179.

quem egregie Martynius illustravit.¹⁴ Quamnam vero intelligat plantam Anguillara, quae, in Italia ac Graccia vulgaris, flores aut luteos aut purpureos stellaeformes gerat, caulem foliaque habeat pilosa, quae dicatur a rhizotomis Filius ante patrem, in Zacyntho autem ὁδοκαμνίτις, me plane fugit.¹⁵

Cap. CXIX. Ἰσόπυρον erutu difficillimum est. *Corydalis* autem *claviculata* Pers., in agro Argolico obvia¹⁶, ut per omnem Europam temperatam, plura coniungit κριτήρια, quae ad ἰσόπυρον accedunt. Folia sunt composita, pedata, glauca, foliolis ovatis, incisiss: petioli communes cîrris divisiss terminantur. Flores fructusque in spica subcapitata congesti sunt: siliquae lanceolatae semina ut plurimum terna, nigra, minuta, acriuscula continent. Haec saltem coniectura magis arridet, quam Dodonaei hallucinatio, qui *Menyanthes trifoliata*¹⁷, textu ad lubitum mutato, aut Caesalpini¹⁸, qui *Lathyrum Ochrum* Cand., aut Columnae¹⁹ etiam, qui *Aquilegiam* vulgarem huc trahit. Nota demum est macula, qua doctrinae splendorem aspersit Matthiolus, dum Anisi foliis appictis *Nigellae* flori, mendacem hanc formam ἰσοπύρου nomine insigniret.²⁰

Cap. CXX. Ad caput de viola illustrandum nihil prorsus habeo quod addam, maxime cum alibi iam uberius de toto hoc genere egerim.²¹

Cap. CXXI. In capite de *Cacalia* Plinius alia quaedam legit, quae si genuina putaverimus, satis diversam ab iis indicant plantam, quas primi rei herbariae instauratores intellexerunt. Is enim semen „margaritis minutis simile“ tradit.²² Quod si componimus cum flore βρύω ἢ ἐλαία ἑοικότε, coniecturae locus datur, *Mercurialem tomentosam* subesse. Maiori saltem iure id perhibetur, quam si cum Lobelio²³ *Cacalia* alpinam, aut cum Clu-

14) Georg. p. 450. 451.

15) L. c. p. 285.

16) Flor. graec. 2. p. 61.

17) L. c. p. 580.

18) Lib. 6. c. 5.

19) Phytobas. p. 1.

20) L. c. p. 320.

21) De antiqu. bot. p. 1—15.

22) Lib. 25, 85.

23) Adv. p. 255.

sio²⁴ *Cac. albifrontem*, aut demum cum *Anguillara Conyzam candidam*²⁵ substituerimus. Etenim, si etiam recesserimus a patria utriusque prioris, alpibus Germaniae australis, nihil est in floribus earum plantarum, quod cum βούω aut olivae flore comparari possit: rubri enim sunt cum anthodio ipso, ac, sicut Conýza, cito ἐκπαπνύονται. Nec quicquam albi est in omnibus *Cacaliae* alpinae partibus. *Cac. albifrons* habet quidem faciem inferiorem foliorum incano-tomentosam, et *Conyzae* candidae folia sunt albo-lanata, sed florum forma nimis differt.

Cap. CXXII. *Bouríou* nomen mallet a voce βουρός, collis, derivare, quam propter similitudinem cum βουριάδι (lib. 2. c. 136.) ita appellatam fuisse. Nomen aegyptium Rossius e proceritate plantae proficisci arbitratur.²⁶ Punicum nomen ad contrarium ducit: ʔʔ, ʔʔ, arab. صغیر, syr. ܕܘܠܝܬܐ, exilis. Oppidorum nomina esse ʔʔ et ʔʔ, Bochartus suspicatur²⁷, illud ʔʔ, hoc ʔʔ, Thapsacum ad Euphratem, in quorum forte vicinia creverit herba; quod mihi fere e vano haustum esse videtur.

Plantam ipsam Dodonaeus²⁸ habet pro *Pimpinella dissecta* Retz. Alio loco²⁹ τὰ βολβοκάστανα Alexandri Tralliani³⁰ Dodonaeus bene illustrat. Unde nescio, quo iure dicere Contr. Gesnerus potuerit³¹, *Bunium* Dodonaei verius *Bulbocastanum* appellari. Utrumque enim bene distinguit. Sed Lobelius utique suspicatur, *Bunii* nomine *Bulbocastanum* Tralliani indicari.³² Posterius vero, Dalechampii exemplo³³, *Sium* nostrum *Bulbocastanum* *Bunii* Dodonaei titulo introduxerunt, quam genericam appellationem et Linnaeus retinuit. Nullo sane iure: namque nec folia inferiora cum apii, nec superiora cum coriandri

²⁴) Stirp. pannon. p. 500.

²⁵) L. c. p. 286. ²⁶) L. c. p. 62.

²⁷) Can. p. 760. ²⁸) L. c. p. 315.

²⁹) L. c. p. 333.

³⁰) Lib. 7. p. 312. τὰ βολβοκάστανα Guintherus Andernacensis ad libitum mutavit in βολβοκάστανα.

³¹) De hort. Germ. f. 251.

³²) Adv. p. 71. ³³) L. c. p. 774.

foliis ullam habent similitudinem. Quibus accedit, si flores anetho similes dicuntur, id pariter ac in ἐλαφοβόσκου floribus (lib. 3. c. 73.) de colore esse intelligendum; nec ullam fieri radicis tuberosae esculentaeque mentionem. Itaque totum id commentum de βολβοκαστάνων cum βουνίω coniunctione explodendum esse videtur. Fateor autem cum Anguillara, me plane nescire, ad quam plantam τὸ βούνιον referendum sit.

Cap. CXXIII. Ψευδοβούνιον Dodonaeus primus habuit pro *Barbarea vulgari* R. Br., quia folia ramulosque ferat napi similia.³⁴ Ea autem comparatio e Dioscoride saltem hausta non est: codices enim omnes ac ipsae editiones habent βουνίω, quod cum napo nihil habet communis. In Plinii hallucinationibus fontem dispicimus errorum eorum. Etenim, postquam de rapis disseruisset, pergit³⁵: „Naporum duas differentias et in medicina Graeci servant. Angulosis florum caulibus florentis, quod bunion vocant, purgationibus feminarum et vesicae et urinae utile decoctum etc.“ — „Alterum genus buniada appellant, et raphano et rapo simile.“ Hac interpretatione decepti instauratores rei herbariae bunium Dioscoridis naporum generibus adnumerarunt, ut iam Marcellus Vergilius de pseudobunio dicat: napi, quod bunion vocant, folia habet. Eum errorem, a Matthiolo etiam repetitum, primus correxit Lobelius³⁶, Pseudobunium recte ferulaeis plantis accensens, quod alio loco³⁷ Peucedani facie plantae pusillae nomine delineat. Est vero *Pimpinella dioeca*.

Equidem sic iudico: pseudobunium est planta foliis bunii, dodrantalis, quae in Creta provenit, *Pimpinella tenuis*, a Sieberio in Creta inventa, quae et ultra dodrantem erigitur, caule ramoso, foliis inferioribus subrotundo-cuneatis, crenatis, superioribus lanceolato-linearibus integerrimis. Affinitas igitur inter hanc et dissertam negari non potest.

34) L. c. p. 718. Cf. et Anguillara, p. 287.

35) Lib. 20, II. 36) Advers. p. 70. 37) Ic. 1. t. 745.

Cap. CXXIV. *Χαμαίχισσος* ab omnibus propemodum auctoribus, duce Brunfelsio³⁸, pro *Glechoma hederacea* L. habetur. Cui tamen cum florum color repugnet, nescio, an *Antirrhinum Asarina* L., floribus albis leviter purpurascentibus, Galliae provincialis et narbonensis incolae, praefendum sit. Eam plantam primus adumbravit Lobelius.³⁹

Cap. CXXV. Cum Plinius⁴⁰ chamaepenci folia tribuat laricis, neglecto flore, instauratores rei herbariae praepostere egerunt, dum Plinii perversam interpretationem ipsi Dioscoridis textui praeferrent. Inde iam Valer. Cordus⁴¹ *Lycopodium clavatum*, *Anguillara Camforosmam monspeliacam*⁴² ita nominarunt. P. Alpinus aliam introduxit *Chamaepeucen*, floribus quidem roseis et foliis quadantenus pinnum folia simulantibus, sed subtus ramisque lanatis, quae itaque *ὀλόχλωρος* nominari nequit.⁴³ Est *Stachelina* (*Pteronia* mihi) *Chamaepeuce* L., in Creta et Asia minore crescens.

Cap. CXXVI. Mire corruptum punicum cognomen legendum esse arbitror: *ἡβὴ πῦλ*, ut *γλώσση βοός* reddatur. Marcellus Burdigalensis *burdunculum* appellat, quae alias lingua bovis dicatur.⁴⁴ Ex eo gallico vocabulo nata est medio aevo *Boraginis* vox, quam, quasi in Dioscoride occurrat, Matthaeus Sylvaticus iam habet.⁴⁵ Translationem hanc ad *Boraginem* ab Avicenna inde repetendam esse, patet ex iis, quae de *لسان الثور*, buglosso suo, notat.⁴⁶ Esse nimirum herbam latis foliis, sicut Maru, ad tactum asperis, ramis pariter asperis, sicut pedes locustae (pansis); colorem eius ex viridi et flavo conspici. Petendam autem potissimum esse e Khorassan, foliis callosohirsutis: namque aliam vulgarem esse Maru. Ex his quidem patet, buglossum Avicennae alienum esse a Dioscoridis, Buglossum e Bactriana ortum ducere, atque ad id fuisse

38) Tom. 1. p. 167.

39) Obs. p. 339.

40) Lib. 24, 86.

41) Hist. f. 111 b.

42) L. c. p. 202.

43) De plant. exot. p. 76. 77.

44) Cap. 5. col. 260. ed. H. Steph.

45) Pandect. f. 42 e.

46) Ed. arab. p. 200.

applicatum; quod de buglosso Dioscorides et Plinius tradidere, hilaritatem afferre ac „animi voluptates augere, unde et euphrosynum vocari,“ Plinius scribit.⁴⁷ Unde et adagium illud medii aevi: „*Ego borago gaudia semper ago,*“ quod Gerardus ita vertit: „*I borrage bring always courage.*“⁴⁸ Eam commutationem senserunt Nicol. Leonicens⁴⁹ et Marcellus Vergilius, unde poster⁵⁰ tandem, Brunfelsio praecunte⁵⁰, ad *Anchusae* species, italicam maxime Retz., confugerunt, in qua etiam subsistit Sibthorpius⁵¹, cum per omnem Graeciam vulgaris nuperis Graecis etiam *βουδόγλωσσον* dicatur.

Cap. CXXVII. *Cynoglossum* nostrum officinale intelligi, non dubito, tametsi caule carere dicatur. Planta enim saepe per duos annos caulem floriferum non emit, eo efficacior, quo minus floruit. Quamnam Plinius coram habuerit plantam, cynoglossos ipsi dictam, topiariis operibus gratissimam⁵², divinare nequeo.

Cap. CXXVIII. *Phyteuma* Narbonensium dixit Lobelius⁵³ plantam, huc omnino facientem, quippe *Reseda* est *Phyteuma*, cuius fructus aperti, quasi forati conspiciuntur. Campanula persicifolia L., quam huius loci esse Matthiolus⁵⁴, Antirrhinum Orontium, quod Dodonaeus,⁵⁵ *Asterocephalus Columbaria*, quam Columna⁵⁶ huc pertinere credidit, minus quadrat.

Cap. CXXIX. *Λιοντοπόδιον* Matthiolus bene recognovit.⁵⁷ Est planta alpina, *Gnaphalium Leontopodium* L. Magis quadrat, quam *Plantago cretica*, quam eo nomine Honor. Bellus⁵⁸ et Clusius⁵⁹ produxerunt. Ea enim non caulescit. Nec *Micropum erectum*, cui Sibthorpius favet⁶⁰, nomine Dioscoridis insigniverim, cum flores neutquam nigricantes sint.

47) Lib. 25, 40. 48) Gerard. emac. p. 797.

49) De Plinii erroribus, lib. 4. f. 60.

50) Tom. 1. p. 111, 112.

51) Flor. graec. 1. p. 115.

52) Lib. 25, 41.

53) Advers. p. 320.

54) L. c. p. 816.

55) L. c. p. 185.

56) Phytobas. p. 79. t. 22.

57) L. c. p. 828.

58) Ad Clus. p. 300.

59) Hist. 2. p. 111.

60) Flor. graec. 2. p. 208.

Cap. CXXX. Ῥόγλωσσον est *Ruscus Hypoglossum*, quod Matthiolus iam docuit.⁶¹

Cap. CXXXI. Ἀντίρρινον et Theophrasti⁶² et Dioscoridis esse *Antirrhinum Orontium*, persuasum habebit, qui fructus formam, vituli naribus similem, comparaverit. Matthiolus iam eo nomine promulgavit.⁶³

Cap. CXXXII. Κατανάγκης genera duo sunt, valde diversa. In primo coniungantur indicia erutu difficilia. Coronopodis folia incisa sunt: id vero arescens in terram curvatur, ut speciem unguium milvi exanimati prae se ferat, fructus esse videtur. Iam nescio, an aptior expositio dari possit, aut magis congrua planta deligi, quam *Ornithopus compressus*, cuius folia pinnata apud Dioscoridem habuisse similem videntur valorem ac folia incisa: fructus vero, seu lomenta arcuata, rugosa cum ungulis γαμψώνυχος omnino comparari possunt. Nisi foliorum forma respicienda esset, Scorpiurus forte sulcata fructibus melius exprimeret formam. Id saltem persuasum habeo, nec Lathyrum Nissoliam, a Dodonaeo⁶⁴ et Lobelio⁶⁵ huc relatum, nec Plantaginem Lagopoda, a Rauwolfio⁶⁶ adductam, nec Impatientem Balsaminam, quam Caesalpinus praefert⁶⁷, ullo modo huc pertinere.

Altera κατανάγκη mihi saltem *Astragalus magniformis* Herit. videtur, in Syria Asiaque minore obvius.

Cap. CXXXIII. Maioribus nostris fuit certamen de rite definiendo τριπολίω: Dodonaeo Asterem Tripolium L.⁶⁸, Fabio Columna vero Plumbaginem europaeam designantibus.⁶⁹ In illo quidem pauca congruunt, in hoc pleraque, maxime folia isati similia. Quantopere saepe lapsus sit Plinius in vertendis Graecorum exemplaribus, vel inde elucet, quod colorum mutationem, quam in floribus Dioscorides animadvertit, ad folia Polii vulgaris traduxerit.⁷⁰ Arabes autem et Latinobarbari, ut iam in

61) L. c. p. 829. 62) Hist. 9, 19. 63) L. c. p. 829.

64) L. c. p. 529. 65) Obs. p. 518.

66) Iter, n. 6. Dalechamp. app. p. 21.

67) Lib. 6. c. 68. 68) L. c. p. 379.

69) Ecphras. p. 161. 70) Lib. 21, 21.

nota 35. ad textum pag. 615. monstravi, Tarpethum pro Tripolio ponentes, in gravissimos incidere errores, quos primus Nicol. Leonicens dilucre conatus est.⁷¹

Cap. CXXXIV. Ἀδιάντου nomen a Theophrasto⁷² disertis verbis ita explicatur, ut statuatur, in aqua nunquam madescere, nec ullum humoris vestigium in eo apparere, quoniam nusquam persistat. Nomen ergo sortitum est, ὅτι οὐ διαίνεται. Hinc et Nicander:⁷³

ἄχραές τ' ἀδιάντον, ἔν' οὐκ ὄμβροιο ῥαγέντος
λεπταλήη πίπτουσα νοτίς πετάλοισιν ἐφίξει.

Nomen aegyptium Apuleius (c. 97.) scribit *phepere*, quod Rossius herbam coturnicum interpretatur.⁷⁴ Ipsa herba autem nil aliud esse potest, quam Adiantum Capillus, stipitibus subtilibus, splendentibus, foliis obovato-cuneatis, lobatocrenatis, quod etiamnum in officinis venditur.

Cap. CXXXV. Τριχομανές, iam a Theophrasto⁷⁵ iisdem fere verbis descriptum ac a Dioscoride, omnium consensu est *Asplenium Trichomanes* L., stipite tenui, subnigricante, nitido, foliis pinnatis, subrotundis, crenatis. Addere aliquid, supervacuum est.

Cap. CXXXVI. Ξάνθιον esse nostrum *Xanthium strumarium*, in locis cultis, prope lacus et ambulacra, praesertim qua aqua stagnavit, nascens, nemo dubitabit. Scrofulas discutere folia, Tournefortius testis est.^{76a}

Cap. CXXXVII. Ἀγέλωψ, vitium hordei triticique, iam a Theophrasto πολυχίτων vocatur.^{76b} Hic vero disertius binā aut terna indicantur involucra, in aristas capillares exeuntia. Nil esse potest, nisi *Aegilops ovata*, per omnem Europam australem obvia. Id iam Dodonaeus optime probavit.⁷⁷

Cap. CXXXVIII. Non magni refert, curatius examinare, quodnam gramen intelligatur, cum βρωμος iam (lib. 2. c. 116.) descriptus sit, cum hoc caput a librariis

71) De error. Plin. lib. 1. p. 57.

72) Hist. 7, 14.

73) Ther. v. 846. Cf. schol.

74) L. c. p. 235.

75) L. c.

76a) Plantes de Paris, 2. p. 124.

76b) Causs. pl. 4, 16.

77) L. c. p. 589.

serioribus assutum videatur, cum denique, si veram habuerit auctor huius capituli notitiam aegilopos, facile suadeamur, Avenam fatuam subesse.

Cap. CXXXIX. *Γλαύξ* a Clusio primo⁷⁸ egregio exponitur: est *Astragalus Glaux* L., non soli Hispaniae propria, sed et in Cypri campestribus inventa.⁷⁹ Iccirco et in Asia minore provenire vero est simile.

Cap. CXL. *Πολύγαλον* Dioscoridis esse nostram *Polygalam amaram*, Tragus iam indicavit.⁸⁰

Cap. CXLI. *Ὀσύριδα*, quae a Galeno ὄσιρις scribitur⁸¹, triplici modo interpretati sunt, qui plantas veterum exponere studerent. Controversiam genuit, quod Galenus κορήματα ex hoc fruticulo fieri tradat, quam vocem cum plerique scopas vertant, non desunt tamen, qui purgamenta reddant, quod nullo modo sensum tolerabilem promittit. Plinius autem ad *smegmata* muliercularum adhiberi, e veteribus graecis exemplaribus suo more transtulit.⁸² Itaque, si primum retinemus significatum, si virgas tenues, fractu contumaces, ideo flexiles et folia saturrime viridia consideramus, *Osyris alba*, frutex per Europam australem Graeciamque ipsam satis frequens, facile dignoscitur: quod C. Bauhinus iam innuit.⁸³ *Chenopodium* autem *Scopariam* intelligi, inde effecerunt et Dodonaeus⁸⁴ et Anguillara⁸⁵, quod et hodie ea herba apud Graecos ἄξυρίς dicatur. Tertia sententia Fuchsii⁸⁶ et nonnullorum aliorum minoris est pretii. Linaria enim vulgaris nec adeo nigricantia habet folia, nec fractu tam difficiles ramos: flores autem grandiores sunt, quam quae neglegi potuerint a Dioscoride.

Cap. CXLII. *Smilax aspera* nomen ad nostrum usque tempus servavit. Est fruticulus subvolubilis aculeatus, foliis hastato-cordatis, aculeato-dentatis, nervosis, baccis racemosis, rubris, qui a Carniolia inde per omnem

78) Hist. 2. p. 240. 241. 79) Flor. graec. 2. p. 88.

80) L. c. f. 216^b.

81) De fac. simpl. 8. p. 93.

82) Lib. 27, 88.

83) Pin. p. 212.

84) L. c. p. 101.

85) L. c. p. 290.

86) L. c. p. 345.

Europam australem satis vulgaris est. Egregie iam de smilace haec Theophrastus⁸⁷: Τὸ φύλλον κιτῶδες, μικρὸν, ἁγώνιον, κατὰ τὴν μίσχου πρόσφασιν ὠτηρόν (ad petioli insertionem auriculatum). Ἴδιον δὲ, ὅτι τὴν τε διὰ μέσου ταύτην ὥσπερ ῥάχιν λεπτὴν ἔχει, καὶ τὰς στημονίους διαλήψεις (filamentosos s. filiformes nervos) οὐκ ἀπὸ ταύτης, (nempe non a medio nervo, ut venae sint) ἀλλὰ περὶ αὐτὴν περιφερεῖς ἡγμένας ἀπὸ τῆς προσφύσεως τοῦ μίσχου τῷ φύλλῳ. Παρὰ δὲ τοῦ καυλοῦ τὰ γόνατα (sic lego loco τὸν καυλὸν τὸν ἄτονον) καὶ παρὰ τὰς διαλήψεις τὰς φυλλικὰς ἐκ τῶν αὐτῶν μίσχων τοῖς φύλλοις παραπέφυκεν ἵουλος λεπτὸς καὶ ἐλκτός (amentum tenue et tortum). Ἄνθος δὲ λευκόν, καὶ εὐῶδες, λείρινον (?) — Ὁ δὲ καρπὸς ἐρυθρὸς, ἔχων πυρῆνας, τὸ μὲν ἐπίπαν δύο, ἐν τοῖς μεῖζοσι δὲ τρεῖς, ἐν δὲ τοῖς μικροῖς ἓνα. E patribus rei herbariae Fuchsius primus hanc stirpem adumbravit.⁸⁸

Cap. CXLIII. Smilax laevis proxime ad Smilacem hortensem (lib. 2. c. 175.) accedit: verum tamen diversam esse stirpem, statim elucet. Ideoque cum Fuchsio⁸⁹ sentimus, esse *Convolvulum sepium*, qui μαλαχόχισσος Pseudo-Democrito⁹⁰ vocatur.

Cap. CXLIV. Myrtum sylvestrem seu ὀξύμυρσίνην esse *Ruscum aculeatum*, Anguillara bene notavit.⁹¹ Fructum dixerunt Arabes, praeunte Serapione⁹², كباب (khabâbath), unde cubebae Latinobarbarorum. Eum errorem primus Leoniceus oppugnavit.⁹³

Cap. CXLV. Laurus alexandrina, iam a Theophrasto⁹⁴ enumerata, est *Ruscus Hypophyllum*, egregie adumbratus a Fab. Columna (Ecphras. 1, 165.)

Cap. CXLVI. Daphnoidem habeo *Daphnen alpinam*, in montibus Europae australis et Asiae mediae proveniente. Folia sunt laurinis similia, sed molliora et angustiora. Flores albi in medio gerunt germen conicum. Tota planta, maxime cortex et folia, principio scatent acri,

87) Hist. 3, 18.

90) Geopon. 2, 26.

91) L. c. p. 291.

93) L. c. f. 10.

88) L. c. p. 718.

Cf. Anguill. p. 92.

92) L. c. c. 288. f. 166.

94) Hist. 1, 10. 3, 17.

89) L. c. p. 719.

cuius ope cortex *Daphnis Mezerei* notissimum sistit epispasticum. *Daphne Laureola*, quam cum Dodonaco⁹⁵ Lobelius⁹⁶, Anguillara⁹⁷ et Caesalpinus⁹⁷ huc trahunt, recedit foliis latitudine laurina aequantibus, flore etiam flavo.

Cap. CXLVII. *Χαραιδάκη* *Ruscus racemosus* esso videtur, quamquam *R. Hypophyllum* Fab. Columna habeat⁹⁹, Brunfelsius Vincam minorem, Lobelius insuper *Daphnen Mezereum*.¹⁰⁰

Cap. CXLVIII. Ellebori albi nomen aegyptium Iablonskius¹ et Rossius genituram seu progeniem Herculis interpretantur.² Aliud nomen idioticon Apsyrtus habet, *χαπρίον*.³ Est autem Dioscoridis bona descriptio, quae in *Veratrum album* quadrat, excepta caulis altitudine, quae neutiquam palmaris est, sed cubitalis et bicubitalis.

Cap. CXLIX. Ellebori nigri nomen aegyptium Rossius nigrum purgans vertit.⁴ Est vero *Helleborus officinalis* Salisb., (*orientalis* Lam.), distinctus floribus pururascentibus, foliis serratis, subtus pubescentibus. Crescit in Graecia, Macedonia, Thracia et Asia minore.

Cap. CL. *Σησαμοειδής* antiquitus dicebatur fructus ellebori albi, propter similitudinem cum sesami fructibus.⁵ Quanquam eius loquendi usus etiam noster mentionem facit, hic tamen alienam profert herbam. Hanc Dalechampius credidit in *Daphne Tartonraira* recognoscere.⁶ Caesalpinus vero *Resedae* species huc referens, haud disertis verbis Dioscoridis plantam notavit⁷, quae mihi *Reseda mediterranea*, in Graecia utique proveniens, esso videtur.

Cap. CLI. *Sesamoides* parvum credo in *Reseda canescente* agnoscere, quae in Aegypto et Asia minore inven-

95) L. c. p. 363.

97) L. c. p. 291.

99) Ecphras. 1. p. 165.

1) L. c. p. 323.

3) Hippiatr. p. 43.

5) Erotian. expos. voc. Hipp. p. 546.

p. 120.

6) L. c. p. 1669.

96) Adv. p. 156. Obs. p. 200.

98) Lib. 4. c. 6.

100) Adv. p. 155.

2) L. c. p. 203.

4) L. c. p. 85.

7) Lib. 9. c. 34.

ta est. Folia lineari-lanceolata, pilosa, flores albidum quidem, sed antherae fulvo-purpurascens id patefaciunt. Multo minus descriptioni respondent *Catananche coerulea* L., quam Matthiolus⁸, *Passerina hirsuta* aut *polygalaeifolia* Lapeyr., quam Dalechampius⁹ et Bauhinus¹⁰ huc trahunt.

Cap. CLII. *Σίκυς ἄγριος* (*σίκυος ἄγριος* Theophr.¹¹, *σίκυος ἄγροῦτος* Nicandri¹²) familiae quidem Cucurbitacearum habitum ostendit, sed nec Cucumeri sativo, nec Meloni similis est. Namque caulis erectiusculus est et fructus elliptici muricato-echinati cum cucumeris fructibus remotissimam gerunt affinitatem. Est vero *Momordica Elaterium*, in Graecia satis vulgaris planta, cuius succus amarissimus et hodie purgante vi insignis celebratur. De vino autem, quod ad temperandam radicem suadet, sic iudico: *λιβυκόν*, quod editiones habent, esse nequit, quoniam id, e fructibus Zizyphi Loti paratum, non nisi apud plebem Alexandriae usitatum¹³, ultra decimum diem non durabat, proinde, ut usus poscebat, parabatur.¹⁴ *Λιγυστικὸν οἶνον* vero, quem boni codices habent, cum nec Galenus nec noster usquam memorent, expositu difficilem habeo, ni consilium transtuleris ad *λιγυστικοῦ* herbae aromaticae (lib.3. c.51.) parationem vinosam, quae etiamnum in alpibus helveticis et Apennino monte domesticum praebet remedium.

Afrum vel punicum nomen scribo *ἄφρον* *ἄφρον*, verendum *cucumis comprimendus*. Quodsi enim fructum maturum manu comprehenderis, impetu singulari ita dissilit, ut succus cum seminibus procul eiiciatur. Arabibus dicitur planta *قثا الحمار* (*kitsa alhemâr*), unde cucumis asininus officinarum.

Elaterium, quod e fructibus paratur, probatissimum, esse noster asserit, quod facile ad lucernam accendatur.

8) L. c. p. 847.

9) L. c. p. 1070.

10) L. c. 1. p. 595.

11) Hist. 7, 6. 3, 9.

12) Ther. v. 867.

13) Strabo lib. 17. p. 525.

14) Polyb. apud. Athen. 14, 65.

Id verum esse, exploratum habemus. Contrarium statuit Theophrastus¹⁵, qui, ob humiditatem inhaerentem etiam post quinquaginta annos flammam exstinguere perhibet. Plinius addit¹⁶: hoc veri experimentum esse, si admotum, prius quam exstinguat, scintillare sursum ac deorsum cogat. Etiam si enim pinguedo claterio inhaerens flammam nutriet, adiunctus tamen est humor, qui scintillare flammam, et, ubi praevaluerit, exstingui iubet.

Cap. CLIII. *Delphinium Staphis agria*.

Cap. CLIV. *Thapsia Asclepium*. Punicum nomen, quod Bochartus male exponit, nescio an a بون, loco deserto, derivandum sit.

Cap. CLV. *Spartium iuniceum*.

Cap. CLVI. Σιλύβον esse *Silybum marianum* Gaertn., iam Lobelius ratus est.¹⁷

Cap. CLVII. Multo melior est arboris huius descriptio apud Theophrastum¹⁸, qui folia recte cum foliis myrti comparat, arborem dicit proceram, sed ramis divaricatis (παρισταρμμένον). Est *Hyperanthera Moringa* Vahl., in Aegypto, Arabia et India orientali proveniens. Belonius primus arborem, prope montem Sinai inventam, descripsit.¹⁹ Oleum, e cotyledonibus expressum, in omni oriente usitatum, eapropter praedicatur, quod non facile rancorem contrahat. Fructum iam Galeni aetate μυροβαλάων nomine insignitum fuisse, patet e locis citatis.²⁰

Sed ingens nata est apud seriores Graccos confusio, postquam Arabes fructus indicos longe diversos introduxerunt, quos praeter Zosimum Panopolitam²¹ et Io. Actuarius²² et Nic. Myrepsicus²³ μυροβαλάων nomine praedicarunt. Arabes ipsi huius erroris non accusandi sunt. Appellant enim nostram βάλανον بان (bân), indicos vero

15) Hist. 9, 14.

16) Lib. 20, 3.

17) Adv. p. 366.

18) Hist. 4, 2.

19) Obs. 2, 61.

20) De compos. med. sec. loc. lib. 9. p. 239. Meth. med. 13. p. 911. Cf. Geopon. 20, 28.

21) du Cange glossar. inf. graec. 1. p. 375.

22) Meth. med. 6, 8. col. 274. ed. Steph.

23) De antid. 1, 24. col. 363. ed. Steph.

illos fructus *هليلج* (*heliledsch*), *املج* (*emledsch*) et *بيلج* (*beliledsch*.) Nullam hi similitudinem cum *βαλάνω* nostra, nec quoad efficaciam, habent. Astringunt enim et purgant.²⁴ Neque tamen eo minus gravem eum errorem per omne fere medium aevum animadvertimus²⁵, adeo pertinacem, ut et Linnaeus nomen genericum Myrobalani pro indicis arboribus istis retinuerit.²⁶ Tandem Koenigii, Retzii, Gaertneri et Roxburghii studiis debemus verriorem indicarum myrobalanorum notitiam. Emledsch Arabicum est *Emblica officinalis* Gaertn.²⁷, Beliledsch *Terminalia Bellirica* Roxb.²⁸, Heliledsch *Term. Chebula* Retz.²⁹

Cap. CLVIII. *Narcissus poëticus* manifestus est et vulgaris notitiae.

Cap. CLIX. *Ἰπποφάεξ* esse *Euphorbiam spinosam*, fruticulus iam in Carniolia obvium, in Gallo-provincia et Graecia vulgarem, Honorius Bellus³⁰ probavit. Galestividae alterius nomine citat: P. Alpinus vero Tithymali spinosi cretici appellatione breviter adumbratam stirpem delineavit.³¹

Cap. CLX. *Ἰππόφαιστον* primus Fab. Columna³² bene illustravit: est *Cirsium stellatum* Allion., planta, nisi floret, humilis, spinis axillaribus basi ramosis. Saepo per annum integrum non floret: tum vero radix sacco scatet. *Κεράλια χαῦνα* dicit anthodia spinosa, quorum flores abortiunt, quod in tenui solo non raro contingit.

Cap. CLXI. *Κίχι* esse vocem aegyptiam, certissimum est. Herodotus enim³³, Galenus³⁴, multique antiqui cum Hesychio id testantur. Et ebraica vox *חֶרְבָּ*³⁵ ex aegyptia formata esse videtur. Arabes *خردع* (*cherva*) vocant.³⁶

24) Serap. c. 95. 107.

25) Matth. Sylv. f. 151. 152.

26) Mat. med. n. 662. ed. Schreb.

27) De fruct. 2. p. 222.

28) Plant. lorom. 2. t. 198.

29) Roxb. l. c. t. 197.

30) Ad Clus. 2. p. 308.

31) Exot. p. 302.

32) Phytobas. p. 85. t. 24.

33) Lib. 2. c. 94.

34) Expos. voc. Hipp. p. 508.

35) Ion. 4. 6.

36) Cf. Bochart. hieroz. 2. p. 293. Ol. Cels. hierob. 2. p. 275. Jablonsky opusc. 1. p. 110—112.

Cap. CLXII. Tithymalorum species indicantur sequentes:

α. *Euphorbia Characias*, in Europa australi vulgaris.

β. *Euph. Myrsinites*, foliis spathulatis, mucronatis, coriaceis, pariter in Europa australi obvia.

γ. *Euph. Paralias*, ad litora maris mediterranei proveniens.

δ. *Euph. helioscopia*, per omnem Europam satis vulgaris.

ε. *Euph. Cyparissias*, qua vulgatior nulla.

ς. *Euph. dendroides*, in Italia, Sicilia et Creta inventa.

ζ. *Euph. platyphylla* nullam habet cum *Verbasc* similitudinem, nisi quod folia sint subtus pubescentia.

Cap. CLXIII. η. *Euph. Pityusa* in Hispania, Italia et Gallia crescit. Folia sunt lineari-lanceolata, glauca, infima retrorsum imbricata: flores fusco-purpurei. Crescit in Italia superiore, Carniolia et Graecia.

Cap. CLXIV. θ. *Euph. Lathyris*.

cap. CLXV. ι. *Euph. Peplus*, in hortis vineisque umbrosis per Europam temperatam obvia.

Cap. CLXVI. κ. *Euph. Peplis* bene expressa est. Procumbit enim, ramosissima, foliis carnosis, semicordatis, obtusis, rubentibus, cum *Portulaca* comparanda.³⁷

Cap. CLXVII. λ. *Euph. Chamaesyce*.

Cap. CLXVIII. Duas distinguit recte Dioscorides *σκαμνωίας* species, mysiacam alteram, praestantio rem, alteram syriacam. Illam Rufus Ephesius³⁸ testatur ad Olym pum asiaticum et circa Colophonem optime crescere, et in Peloponneso invenit Sibthorpius.³⁹ Est *Convolvulus farinosus*, caulibus farinosis, foliis cordatis, pubescentibus. *Conv. Scammonea* vero, foliis sagittatis acuminatis, postice truncatis, non solum in Syria, sed etiam in Asia minore et in ipsa Tauria inventa est. Eam, a Busbequo acceptam, Matthiolus primus promulgavit.⁴⁰

37) Cf. engl. bot. t. 2002.

39) Flor. graec. i. p. 133.

38) Fragm. p. 21. ed. Matth.

40) L. c. p. 870.

Cap. CLXIX. *Χαμελαίας* cognomen *κνέωρον* et apud Galenum occurrit⁴¹, et a Linnaco adhibitum est ad plantam designandam, quam, in Gallia et Italia vulgarem, *Chamelaeam tricoccon* cum Matthiolo⁴² fere omnes anteriores nominarunt. Est *Cneorum tricoccon* L. Hoc tamen minus placet, quam *Daphne oleoides* Schreb.⁴³, quam etiam ad *χαμελαίαν* Dioscoridis Sibthorpius trahit.⁴⁴ Est fruticulus ramosus, spithamaeus, foliis crebris lanceolatis, unguicularibus, glabris, non solum in Creta obvius, sed et in Corsica et in Sardinia.

Cap. CLXX. *Θυμέλαια* est *Daphne Gnidium* L., frutex, foliis lineari-lanceolatis, cuspidatis, floribus racemosis, candidis. In Gallia provinciali, Sardinia, Neapoli et Asia minore lecta exemplaria vidi. Plerique patres rei herbariae, Matthiolo et Clusio⁴⁵ praecuntibus, eandem agnoscunt.

Cap. CLXXI. CLXXII. De *Sambuco nigra* et *Ibulo* nulla existere potest dubitatio.

Cap. CLXXIII. In *πυκνοκόμῳ* interpretando magno-
pere distant Anguillara⁴⁶ et Columna.⁴⁷ Ille plantam sub eo nomine describit, quam libenter *Leonurum Marubiastrum* L. dixerim. Illic *Succisam pratensem* Mönch delineat. Illi radix, huic omnia obstant.

Cap. CLXXIV. *Ἄπιος* est *Euphorbia Apios* L., quam egregie Clusius delineavit.⁴⁸ Punicum nomen aliter ac Bochartus expono: scilicet *מִרְפָּת שָׁרָה* est *herba sempervirens campestris*: *מִרְפָּת* scilicet et *מִרְתָּה* chald. *folium* et *frons*.

Cap. CLXXV. *Cucumis Colocynthis*, fructibus globosis, glabris, in Nubia et Aegypto⁴⁹, tum etiam in Arabia, ubi *حندال* (*handal*) vocatur⁵⁰, sponte crescere, exploratum habemus. Ergo et veteribus nota fuit.

Cap. CLXXVI. *Ἐπίθυμον* sic intelligo: esse florem

41) De compos. med. sec. loc. lib. 9. p. 263.

42) L. c. p. 871.

43) Lc. plant. minus cognit. t. 7.

44) Flor. graec. 1. p. 260.

45) Hist. r. p. 87.

46) L. c. p. 298.

47) Phytobas. p. 28. t. 10.

48) Hist. 2. p. 190.

49) Delil. fl. aeg. p. 29.

50) Forsk. fl. arab. p. 122.

(certe peregrinum) thymi thymbraeque speciebus hospitaliter innascentem, gerere capitula levia, tenuia, longis instructa et capillaceis caudulis. Ecquis haesitaverit *Cuscutam Epithymum* agnoscere, quae in fruticibus varii generis, praesertim Thymo, hospitatur?

Cap. CLXXVII. *Globularia Alypum*, a Lobelio primo⁵¹ illustratum, ad oras maris mediterranei non rarum est.

Cap. CLXXVIII. Ἐμπέτρον iam Pandulf. *Collenucius*, adversarius Leonicensi, interpretatus est *Cachryn* (*Crithmum* L.) *maritimam*.⁵² Quod ob salsum saporem et amaricantem probabile est. Caesalpinus tamen in *Sal-solae* specie substitit.⁵³ *Herniaria* glabra, quam hoc nomine *Tragus* adducit⁵⁴, plane aliena est. Nec satis intelligo stirpem, quam *Anguillara* ita appellat⁵⁵, quamque *Passerinam polygalifoliam* facit *Bauhinus*.⁵⁶

Cap. CLXXIX. Κληματίτις, quae eadem habetur a *Clusio*⁵⁷ et C. *Bauhino*⁵⁸ ac ἀθραγένη *Theophrasti*⁵⁹, a plerisque maioribus nostris declaratur *Clematis Vitalba*. Sed multo melius *Sibthorpius Clematida cirrosam* praefert, circa *Athenas* obviam.⁶⁰

Cap. CLXXX. Ἀμπέλως ἀγρία est *Tamus communis*.

Cap. CLXXXI. Ἀμπέλως λευκή — *Bryonia dioeca*.

Cap. CLXXXII. Ἀμπέλως μέλαινα — *Bryonia alba*.

Cap. CLXXXIII. Πτέρως — *Aspidium Filix mas*.

Cap. CLXXXIV. Θηλυπτερίς — *Asplenium Filix femina* Bernh. (*Polypodium* L.)

Cap. CLXXXV. Πολυπόδιον — *Polypodium vulgare*.

Cap. CLXXXVI. Δρυοπτερίς — *Polypodium Dryopteris*.

Cap. CLXXXVII. Κνίκος — *Carthamus tinctorius*.

Cap. CLXXXVIII. Διόζωστις — *Mercurialis annua*.

Cf. lib. 3. c. 130. Nomen punicum legendum 𐤍𐤓𐤕𐤓, minister (Deorum) *Mercurius*.

51) Adv. p. 158.

52) Apud Brunfels 1. p. 187. 53) Lib. 4. c. 40.

54) L. c. f. 400.

55) L. c. p. 301.

56) Pin. p. 463.

57) Hist. 1. p. 122.

58) Pin. p. 300.

59) Hist. 5, 10.

60) Flor. graec. 1. p. 366.

Cap. CLXXXIX. *Κυνοκράμβην* primus Honorius Belius illustravit⁶¹, post eum C. Bauhinus.⁶² Est *Thelygonum Cynocrambe*. Nomen punicum est *ܩܪܡܝܬܐ ܥܝܪܐܬܐ*, *Mercurialis alba*.

Cap. CXC. *Ἡλιοτρόπιον μέγα* est *Heliotropium europaeum*.

Cap. CXCI. *Ἡλιοτρόπιον μικρόν* — *Croton tinctorius*. Id bene iam agnoverunt Lobelius⁶³ et C. Gesnerus.⁶⁴

Cap. CXCH. *Σκορπιοειδές* esse *Scorpiurum sulcatum*, Dodonaeus iam docuit.⁶⁵

LIB. V.

I. De Vinis.

Cap. III. V. *Vitis sylvestris*, quae et *labrusca* a *labris* agrorum, quos coronat, dicitur, non est *V. labrusca* L., quae folia habet subtus incano-tomentosa, Americae borealis incola, sed *V. viniferae* var. *sylvestris*, foliis subtus pubescentibus, quae in Italia, Graecia, Asia minore et Syria sponte provenit, quamque et Tragus⁶⁶ et C. Gesnerus⁶⁷ iam agnoverunt. Huius flores, *oenanthes* nomine, ad condienda odorandaque vina etiam nunc adhibentur.⁶⁸

Cap. VI. *Omphacium*, Italiae nostrae aetatis *agresto* dictum, domesticum est remedium, in uvulae tonsillarumque vitiis iuxta ac in scrofulis et scorbuto laudatum.⁶⁹

Cap. X. Vinorum differentiae, e locis natalibus petitae eadem generatim a Galeno statuuntur, ac a nostro. Sunt enim vel italica, vel graeca, vel asiatica.⁷⁰ Italicorum princeps est *falernum*, proxima *albanum*, caecu-

61) Pon. mons bald. p. 47. 48.

62) Prodr. p. 59.

63) Obs. p. 155.

64) Ic. lign. t. 4. f. 30.

65) L. c. p. 71.

66) L. c. f. 399.

67) De hort. Germ. f. 236 c.

68) Marcell. Vergil. ad h. l.

69) Pollini flor. veron. 1. p. 292.

70) Galen. de sanit. tuenda, 5. p. 534. s.

bum, surrentinum, dein adrianum, mamertinum, in Sicilia generatum, post praetutianum et istricum. Quibus et Galenus signinum adiungit, sabinum etiam et gabianum, tiburtinum et omnia aminaea, quae circa Neapolin colebantur et in Tuscorum regione. Sabinum denique ad compositiones utilissimum iudicat.

E Graecis vinis a nostro chium maxime praedicatur, a Galeno etiam lesbium et ariusium. Pramnium quoque vinum, ab Homero iam celebratum⁷¹, nigricans et austerum⁷², in insulae Icaru rupe pramnia nasci referunt Eparchides et Semus.⁷³ Cum alii et lesbium pramnium vocent⁷⁴, videtur omnino generosum et vetustum vinum (ἀπὸ τοῦ παραμένειν) sic appellatum fuisse. Dein praedicantur et thasium et milesium, euboicum etiam et naxium et sciathium, denique et oenuntias et carystium e Laconia, quae Alcman ἄπυρα καὶ ἄνθος ὄσδοιτα dixit.⁷⁵

De asiaticis vinis iudicium diversum est. Noster videtur ephesium, quod φυγελίτης dicatur, praeferre, taxat tmolites (μεσσωλίτης) et clazomenium. Galenus vero mysium e Mysia Hellesponti praefert, tmolites etiam bonitate cum falerno comparat: austeris et adstringentibus adnumerat sybates in Cilicia et aegaeas et peperinium.

Cap. XIII. Vinum secundarium, ab Atticis δευτερίας dictum, ab Asiae incolis στιμφυλίτην appellari, Galenus testatur.⁷⁶ Namque στέμφυλα et βρύτια et τρύγα promiscue dici solidas crassasque partes, quae post mustum expressum in uvis supersint.

Cap. XIV—LXXXIII. nulla egent illustratione.

II. De Metallicis omnibus.

Cap. LXXXIV. Cadmiae factitiae varia genera, eaque plerumque impura, recensentur. In his primum locum obtinet βοτρυίτις, quam nostrates tutiam seu nihil gryseum vocant. Fornacum, in quibus aurichalcum li-

71) IL. 11, 630.

72) Galen. expos. voc. Hipp. p. 548.

73) Athen. 1, 55.

74) Ib. c. 51.

75) Ib. c. 57.

76) De fac. simpl. 2. p. 580.

quatur, parietibus adhaeret, maximam partem e zinco, sed et e cupri particulis constans. Superficies est caesio-cinerea, interna vero compages flavido-cinerea. Secunda *ὀρυκτήρις* invenitur in iis fornacibus, in quibus iam diu metalla non sunt excocta.⁷⁷ Extus ea pariter coerulecit, sed intus vicissim candidas habet et cinereas venas. Huic *ζωήρις* proxima et simillima. *Ὀστρακίτις* vero in iisdem fornacum humilioribus locis e terrenis crassisque partibus conflata nascitur. Recte etiam monet auctor, in fornacibus, in quibus pyrites aerosus coquatur, cadmiae varias species reperiri. Cadmiae cetero nomen a Cadmo Phoenice derivatur, qui aeris tractationem usumque Graecos docuerit.⁷⁸

Cap. LXXXV. Pompholyx est favilla zinci, sed impura. Namque vel lapidem calaminarem, vel orichalcum urunt, ut bullarum forma zincum evolet, ad parietes fornacum superiores adhaerens, unde fuligine aliisque peregrinis contaminatae favillae apparent.

Cap. LXXXVIII. Flos aeris ex minutis aeris particulis, milium referentibus, componitur. Fit autem duplici modo: uno, cum aes ex lapidis seu minerae panibus in fornace excoctum de foco per canales defluxerit in catinum; altero, cum in singularis foci catino aes, a quo plumbum argentumque fuerint separata, colliquatum fuerit. Utroque enim modo, recrementis iam detractis, candentis aeris massae subinde affunditur aqua, ut in panes dividi possit: quae quia repente densatur et concrevit, florem illum quasi exspuit. Hic de panibus, postquam forcipe in lacum aut labrum, ut prorsus restinguatur eorum calor, fuerint proiecti, decidit: ubi tandem, aqua emissa aut effusa, colligitur. Optimus autem facile teri potest, tritusque in pulverem rufum abit modico splendentem.

Cap. XCIX. *Στίμπτως* quemquam ante Dioscoridem mentionem fecisse, vix crediderim. Est vero vox ac-

77) Agricola de nat. foss. 9. p. 551.

78) Hygin. fab. 274.

gyptia, quae Iulio Polluci ἡ στίμμις dicitur.⁷⁹ Plinius *stibium* lapidem candidae spumae nitentisque vocat.⁸⁰ Arabibus plura sunt vocabula, metallum id notantia: *أتمد* (*atsmad*) vulgo et Serapioni, *لمال* (*lamála*) etiam et *لماك* (*lamákha*), *لصيف* (*lassíf*), postremo vero *كحال* (*kachál*), collyrium fucum faciens. Namque antiquitus, ut et hodie apud orientales feminas, ad circumscribendum oculis circinum (*ὀμματογράφον*) et ad denigranda supercilia adhibebatur.⁸¹ Unde et *πλατυόφθαλμον* et *γυναικίον* dicebatur. Distinguit vero Plinius marem a femina, illam mineram horridiorem scabrioremque, arenosiore, minus ponderosam aegriusque radiantem, Haec videtur minera stibii vel nigricans vel rigida. Femina vero est Stibium nativum, rarius. Id bene a Dioscoride describitur. Nec ineptum videtur, cum et id moleculas internao compagis tetraëdras, et minera stibii alba assulas seu tabellas tetraëdras ostendat, inde derivare *τετραγώνου* nomen, quo Hippocratici auctores id insigniisse Galeno dicuntur.⁸²

Cap. C. *Μολύβδαινα* Galena Plinio dicitur, quae iuxta argenti venas plerumque invenitur.⁸³ Sed eligitur cilicia, quae flava sit ac splendeat, admodum rara species, quae praeter plumbum metallicum oxydatumque continet etiam acidum molybdaenicum, silicem et calcem carbonicam. In Austria provenit.⁸⁴

Cap. CIV. Chrysocolla iam a Theophrasto commemoratur in auri et cupri fodinis inveniri, arenosamque habere compagem.⁸⁵ Est vero haec nativa cupri minera, malachites nostratibus dicta: neque ad boracem cum Matthiolo¹ et Agricola² confugiendum, quando huius et color et patria (Asiae mediae lacus coenosi montibus altissimis cincti) repugnant. Sed aliam etiam massam, qua

79) Onomast. 5, 101.

80) Lib. 33, 83.

81) Iul. Poll. l. c.

82) Hipp. de intern. aff. p. 509. Galen. expos. voc. Hippocr. p. 578.

83) Lib. 33, 31.

84) Jacquin. misc. austr. 2. p. 159.

85) De lapid. c. 26. p. 693. c. 40. p. 696.

1) L. c. p. 931.

2) L. c. p. 215.

aurifabri utantur ad ferruminandum aurum, supra iam (c. 92.) e cupro et urina parabant, quam santernam Plinius vocat.³

Cap. CV. Armenium est cuprum carbonicum terrenum, lapidi Lazuli simile. Id in australibus petris arenosis, has ipsas penetrans, mineram aeris arenosam format. Ea vocatur *καυρός* (cap. 106.)

Cap. CVII. Indicum pigmentum ex Indigofera tinctoria hic notari, exploratum habemus, etiamsi manca sit descriptio. Ecquis vero id mirabitur, cui notum fuerit, saeculo adeo decimo septimo a variis auctoribus id pigmentum metallicaе originis habitum fuisse.⁴ Indicarum arundinum esse *Ἰνδρασμα*, noster docet: paratur autem indicum ita, ut in magnis cisternis vel foveis aqua plenis planta continuo agitata fermentationi committatur. Itaque videntur arundines illae ad Bambusam arundinaceam pertinere, e qua baculi ad summovendam massam pigmenti adhibentur.

Alterum autem indicum, flos purpureus, acreis innatus cortinis, quem derasum artifices siccent, nescio an cupri sit praeparatum. Rubra forte cupri minera est, cuius varietates coccineo aut purpureo colore nitent.

Cap. CLX. Duo sunt genera cinnabaris, mineralis altera, altera vegetabilis. Illa cum *ἀμύιον* comparatur, pro quo Goupyli codex habet *μινίον*. Est autem Minius amnis Hispaniae et Lusitaniae⁵, a quo forte nomen minium accepit. Prophetae Ieremias⁶ et Ezechiel⁷ *שָׁנִי* pigmentum rubrum habent, quod LXX. priori loco *μίντρον*, posteriori *γλαυρίδα*, Chaldaeus paraphrastes vero *יָנִי* vertit.

Vulgatissima est cinnabaris nostrae, hydrargyri minerae, cum minio apud veteres commutatio, si ab uno fere recesseris Theophrasto. Is enim tum nativam esse, tum industria paratam docet:⁸ illam ex Hispania pariter ac e Colchide exportari. Illic saltem in provincia la

3) Lib. 33, 29.

4) Beckmann Gesch. der Erfind. 4. p. 475.

5) Plin. 4, 34.

6) Cap. 23, 13.

7) Cap. 23, 14.

8) De lapid. c. 58. p. 701.

Mancha novae Castiliae, ad urbem Almadon, etiam hodie cinnabaris venae notae sunt. Factitiam cinnabarin a Callia Atheniensi ex afena quadam prope Ephesum reperta primum paratam fuisse. Sed Plinius id ipsum minium vocat, servato cinnabaris nomine ad signandum arboris succum, quem sanguinem draconis appellat.⁹ Arbor ea est Dracaena Draco: quam, dum literae renascerentur, illustris navarcha Aloysius Cadamostus, Venetus, in insula portus sancti, quae a borea Maderae vicina est, invenit,¹⁰ illustravit scienter pariter ac prolixè Domin. Vandelii.¹¹ Recte vero Dioscorides indicat, βαρύχρουν esse aut βαθύχρουν, et vi pollere adstringento hunc draconis sanguinem.

Nova est nata confusio, nomine σάρδυξ introducto, quo alii ad notandum ruborem pulcrum generatim utuntur¹²: alii, ut Gratius¹³, Vopiscus et Hesychius fruticem coccineo flore aut fructu: alii denique minium ustum cum sinopide mixtum aut sandycem aut syricum appellarunt.¹⁴

Sed Arabes, quibus, dum Mauritania potirentur, melius notae erant insulae fortunatae, in quibus Dracaena provenit, probe ea pigmenta distinxerunt. *عندم* (*andam*) dixerunt arborem, *قاطر* et *مظ* (*kater* et *mazz*) succum, sed et *دم الاخوين* draconis sanguinem: sandycem vero seu tostam plumbi mineram *سليقون* et *زرقون*, cinnabarim denique veram *زنجفر* et *سنجرف*.

Cap. CXIV. *Χάλκανθον* non est nostratium flos aeris, qui ad mineram cupri rubram pertinet, crystallis capillaribus insignem, in Rhymmicis Ptolemaei montibus, qui iam Ural dicuntur, obviam. E diverso videtur cuprum sulfuricum in aqua naturaliter solutum, quod nostra aetas *aquam caementariam* appellitat. In Cypro, Si-

9) Lib. 33, 38.

10) Ramusio navigaz. e viaggi, 1. f. 1064.

11) Römer script. hisp. et lusitan. p. 37. s.

12) Virgil. ecl. 4, 45. „Sponte sua sandyx pascentes vestiet agnos.“

13) Cyneget. 86.

14) Plin. 33, 40. 36, 23. 24.

cilia, insulaque Ilva praecipue provenit. In Hispania quoque inveniri, Plinius est auctor, qui atramenti sutorii nomine praedicat ad tingenda coria,¹⁵

Cap. CXV. De chalcitide addit Plinius, esse lapidem, e quo et ipsum aes coquatur. Distare a cadmia, quod illa super terram ex subdialibus petris caedatur, haec ex obrutis: item, quod chalcitis se friet statim, mollis naturae, ut videatur lanugo concreta. Habere autem aeris venas oblongas: probari eam, quae mellei sit coloris.¹⁶ Ex hac descriptione difficillime minera eruitur. Sunt tamen in cupro arsenicato capillari plura, quae huc faciunt. Color stramineus, cereus vel melleus, compages capillari-radiata, quam et lanatam dixeris.¹⁷

Videtur autem Plinii chalcitis, cui et misy et sori subiungit, a Dioscoridis minera differre. Namque in capite sequenti dicitur chalcitis usta sanguineum aut rubricae contrahere colorem. Unde patet, esse potius ferrum sulfuricum, quod lapidem atramentarium vocant. Occurrit quidem plerumque viridi colore, sed rubrum etiam obvium est.

Cap. CXVI. *Μίσυ* nomen esse aegyptium, bene probavit Rossius¹⁸: a scintillis enim seu stellulis micantibus, quas edat, dictum fuisse in Aegypto *μισσοῦ*, unde manifesto graeca vox enata est. Galenus, qui in Cypro praegrandem acquisiverat misyos bolum, vidit *ἐπάνθισμα* esse chalcitidis, sola igitur mutata forma.¹⁹

Cap. CXVII. In *μελαντηρία* considerata eadem se offert difficultas aut ambiguitas, quae in chalcitide animadvertitur. Noster causticam dicit, Galenus solummodo adstringentem.²⁰ Nonne igitur diversa est utraque minera? Galeni videtur ad lapidem atramentarium pertinere, Dioscoridis ad cuprum illud arsenicatum. Sed nolo insistere coniecturae.

Cap. CXVIII. *Σῶρι*, non *σῶρυ*, esse scribendum,

¹⁵) Lib. 34, 32.

¹⁶) Lib. 34, 99.

¹⁷) Steffens Handb. der Oryktognosie, 4, p. 231.

¹⁸) L. c. p. 120.

¹⁹) De fac. simpl. 9, p. 227. 228.

²⁰) L. c. p. 226.

Salmasius iam monuit.²¹ Rossius autem aegyptiam vocem habet, a σόρξ derivandam, quod *urere* vertit, ut caustica vis intelligatur ipsa appellatione.²² Galenus habet chalcitidis mutatam formam, crassissimam scilicet, quae simul adurat et adstringat.²³ Lapidosius dicit sory suum Plinius, quam chalcitidem.²⁴

Cap. CXIX. *Διφρυγούς* ortus e cremata cupri minera, praesertim friabili, quam nostrates *Kupfermulm* appellant, ferro quoque praegnantem, palam est.

Cap. CXX. Arsenicum Dioscoridis et veterum reliquorum non esse nativum, elucet e descriptione. Est potius arsenici minera sulfurata citrea, quae *gelbes Rauschgelb* vernacule appellatur, cuius varietas forte est alterum *βαλανοειδές καὶ ὠχροειδές*. Neque tamen adversatus fuero ii, qui hoc posterius ad rubram potius mineram pertinere perhibuerit. Descripsit tamen Hausmannus²⁵ scoriam minerae arsenici luteae, quae, ni eadem, similis saltem videtur varietas. Auripigmentum citreum glebis squamatim sibi incumbentibus distinguitur.

Cap. CXXI. Sandaracha Dioscoridis est Arsenicum sulfuratum rubrum seu Realgar nuperioribus dictum. Arabes ex arsenico زرنیخ formarunt, sed vocant id etiam شکوک (*schokhukh*.)

Cap. CXXII. *Στυπτηρία* s. aluminis, praesertim aegyptii, laus ab antiquis scriptoribus abunde praedicatur. Sic Amasis, Aegyptiorum rex, cum delphicum templum incendio destructum esset, liberalitate sua Graecorum inopiam sublevavit dono mille talentum aluminis.²⁶ Invenitur alumen, quod sal est e terra argillacea, acido sulfurico abundante et kali sulfurico compositus, in saxis secundariis, quae schistum ardesiamque continent pyritemque. Ita autem formatur, ut acidum sulfuricum abundans accedat ad ardesiae argillam, cui ferrum oxydulatum saepe est admistum. Eum discessum promovet terra

21) Plin. exerc. p. 814.

22) L. c. p. 204.

23) L. c. p. 228.

24) Lib. 34, 30.

25) Handb. der Mineralogie p. 210.

26) Herod. 2, 180.

bituminosa, ad quam fatiscens alumen capillare, *halotrichum* Scopoli²⁷, sericeo splendore invenitur. Id in insula Melo obvium Tournefortius scienter descripsit.²⁸

Altera forma, sed deterior, qua alumen provenit, est stalactitum, *στρογγύλη* Dioscoridis. Haec tuberosa est, compage molliuscula, fractu facili, pinguiuscula superficie, quae adipis fere nitorem habet. Dicitur ea *butyrum montanum*, in Bohemia insulaque Bornholmia obvium.²⁹

Humidum alumen nascitur sine dubio, stagnantibus aquis subdialibus, qua alumen generatur, eo igitur ab aquis recepto. Quibus positis intelligitur, impuras peregrinisque partibus contaminatas esse formas aluminis, quas veteres cognoverunt. Neque aliud quid prolixa argumentatione Beckmannus evicit.³⁰ Fabricas aluminis, quibus coctura sal ille depuratur, ab orientalibus populis inventas esse, vero est simile³¹, tametsi medici Arabum scriptores de شب (*schabo*), suo nihil praedicent, praeter ea, quae a Dioscoride acceperant.

Cap. CXXIV. Pumicem nasci generatim ex ustione variorum saxorum, unde et in vulcanis et in terrae incendiis inveniri, bene iam Theophrastus monuit.³² Varia omnino est pumicis compositio. Siquidem praeter abundantem terram siliceam et argillaceam et magnesiam et natrum et manganum oxydatum et aquam adhaerentem invenerunt, qui nuper eum lapidem examini subiicerent.³³ Inde et mechanica eius vis abstergensque et caustica exponi potest. Arabes eum vel نشفة (*naschfath*) vel حفة (*rachfath*) appellant.

Cap. CXXVI. Spuma seu lanugo salis plerumque generatur, qua sal vel communis vel marinus abundat, solis et aëris vi fatiscens, atquo ad scopulos vicinos haerens.

27) Princip. mineral. p. 81.

28) Iter gall. 1. p. 63.

29) Steffens l. c. p. 518.

30) Gesch. der Erfind. 2. p. 92—108.

31) lb. p. 110.

32) De lapid. c. 21. p. 691. Καὶ πλείους τρόποι τῆς γένεσως.

33) Klaproth's Beytr. zur Kenntn. der Mineral. 3. p. 265. Brandes in Buchners Repertor. für Pharm. 5. p. 155.

Cap. CXXVIII. Flos salis vero longo diversus est. Natrum enim carbonicum nativum, naturaliter ochroleucum, ubi aquis stagnorum et humo inquinatur, croceum adipiscitur colorem; hinc et Reussius praeter natrum carbonicum, magnesian, calcem et principium humi extractivum, a quo color ille pendet, in fatiscente eo natro prope a Bilino Bohemiae invenit.³⁴ De ingentibus Aegypti lacubus, quibus natrum id abundanter gignitur, Andreossi exstant eximiae observationes.³⁵

Nonnunquam acido carbonico privatur, ut causticum evadat, superstitibus tamen peregrinis partibus, quibus color debetur ruber. Tunc spuma natri, ἀγρὸς νίτρου, a veteribus vocabatur. (c. 130.)³⁶

Cap. CXXXI. Τρυῖς seu faex vini caustica evadit ustione. Sistit enim kali causticum impurum, admixta maximo parte extractiva. Cinis sarmentorum (c. 134.) eiusdem est naturae.

Cap. CXXXV. Alcedo Ispida, quam ἀλκυόνα Graeci vocabant, piscibus, quos amat, integris voratis, spinas aculeosque globis compactos evomit. Hos a mari forte reiectos pro nidis earum avium veteres habuere.³⁷ Ponunt vero aves cae ova, sine ullo nido, in foveis litoris, sub arborum radicibus.

Cum illis autem purgamentis eiectis compararunt veteres zoophyta varia, quae similem viderentur habere et formam et fabricam. Protinus *Alcyonium Ficum* Pall. propter subglobosam formam illius esse originis commentitiae rati sunt. Id esse alcyonii quintam speciem, a Dioscoride memoratam, iam Imperatus probe animadvertit.³⁸ Mihi vero multo magis congruere videtur *Alcyonium Aurantium* Pall., cuius globosa figura, cuius spinæ osseae e vertebra sphaerica radiatim diffusae, cuius odor haud tam ingratus, quam aliarum specierum a Vitaliano Do-

34) Lehrb. der Mineral. 2. 8. p. 4.

35) Descr. d'Égypte, 1. p. 281.

36) Galen. de fac. simpl. 9. p. 212.

37) Arist. hist. anim. 9, 15. Plin. 10, 47.

38) Hist. nat. p. 339.

nati³⁹ bene exponuntur. Aristoteles colorem nidorum alcyonis subrufum praedicat: formam comparat cum ficibus, longa cervice praeditis. Imperatus porro *Alcyonium cotoneum* Pall. esse primam speciem monet. Eam et Vitalianus Donati egregio internae fabricae examine illustravit, quippe ex acubus tricuspидatis et globuloso strato superficiali componitur.⁴⁰ Odorem gravem, imo hircinum, huius notat Pallasius.⁴¹

Secundam speciem certitudine quadam explicare haud ausim. Ob crustaceam tamen formam malle *Alcyonium papillosum* Pall.⁴² huc trahere.

Tertiam milesiam, vermiculari forma et colore purascente, ad *Alcyonium palmatum* Pall. trahere, non temerarium arbitror.

Quartam denique, quasi e lana succida conflatam, coniicio esse *Spongiam stuposam* Ellis.⁴⁴, quanquam *Spongia panicea* Pall.⁴⁵, medullae panis similis, etiam congrua sit.

Ea zoophyta praeter gelatinam animale, qua sciant, abundant etiam calce muriatica, cum qua alii sales marini iuncti sunt. Inde explicandus est usus in calculis urinariis, adversus quos milesium etiam auctor euporistorum commendat.⁴⁶ Cremata vero caustica sunt, aut saltem abstergentia.

Cap. CXXXVI. *Ἀδάρκης*, quam et *περικαλαμίτιν* et *λίμνηστρον* Galenus appellat⁴⁷, videtur spuma esse seu *ἐπάνθισμα* salium, quibus lacus quidam abundant et stagna. Continere autem calcem muriaticam cum aliis salibus, efficitur e comparatione cum alcyoniis, e similibus patet quoque effectibus.

Cap. CXXXVII. Spongas duras, densas, tenuiterque foratas iam Aristoteles⁴⁸ *τράγους* appellat; validissimam vero, densissimam et tenuiter foratam (sine duritie et

39) Storia dell' Adriatico, p. 64. t. 9.

40) ibid. p. 53. t. 8.

41) Charakteristik der Thierpflanzen, übers. von Willkens, p. 196.

42) Ib. p. 172.

43) Ib. p. 170.

44) Natur. hist. of zoophytes, p. 186.

45) L. c. p. 224.

46) Lib. 2. p. 309.

47) De compos. sec. loc. 1. p. 424.

48) Hist. anim. 5, 14.

asperitate) Achilleam, quia subdatur et galeis et ocreis seu tibiaram tegumentis ad arcenda vulnera. Dura ca spongia est *S. fasciculata* Pall.⁴⁹ Altera, mollis, est *Sp. officinalis*.

Cap. CXXXVIII. Corallium veterum est *Isis nobilis* Pall.⁵⁰ Quam percrebruerit in antiquitate opinio de molli indole corallii, dum sub aqua degat, et ex Ovidio patet.⁵¹ Sed falsam esse famam, docuit inprimis Vital. Donati, licet fateatur, ramulos iuniores extremosque molli cortice praeditos esse. Ipsi trunci ramique maiores et in altissimo pelago adeo duri sunt, ut cum lapidibus comparentur.⁵²

Cap. CXXXIX. *Antipathes foeniculaceum* Pall.⁵³ est idem zoophyton, cuius Dioscorides meminit. Forma ramosissima, color niger ac loca natalia in mari mediterraneo satis consentiunt.

Cap. CXL. Phrygius lapis, cuius naturam, compositionem ac affinitatem silentio Diosc. transit, a Plinio dicitur gleba pumicosa.⁵⁴ Cui si fides habenda, videtur pumicibus adnumerari posse, cui nec color, nec usus ad tingendas vestes repugnat. Quandoquidem diversa pumicum compositio notissima est. Neque desunt, qui terra argillacea aut magnesia abundant, illa cum acido sulfurico alumen sistente.⁵⁵ Ochroleucum quoque colorem non rarum in pumicibus animadvertimus.⁵⁶ Arbitror autem, pumicem aluminosum tum in Cappadociae campis, igne subterraneo conspicuis⁵⁷, maxime vero in regione illa Phrygiae, Lydiae et Mysiae communi, *καταχεχαιμένη* dicta, cuius centrum fere erat Philadelphia, provenisse. Terrae motibus assiduis obnoxia ea regio cuniculos habere dicitur igne aut aqua plenos, nihilque frugum ferre, praeter vitem, unde *καταχεχαιμένης οἴτος* praedica-

49) L. c. 2. p. 218.

50) L. c. 1. p. 235.

51) Metam. 13, 416.

52) Donati, p. 46.

53) L. c. 1. p. 269.

54) Lib. 36, 36.

55) Achard Samml. physik. und chem. Abhandl. 1. p. 53. Bergman opusc. 3. p. 197.

56) Dolomieu voy. aux îles de Lipari. Paris. 1733. 8.

57) Strabo lib. 12. p. 51.

tur.⁵⁸ In his igitur phlegracis campis pumices varii generis occurrere, probatione non eget. Neque latet vis aluminis in illis pumicibus abundantis, pigmenta, quae carbonico scatent, e. g. Rhamni infectorii, Lawsoniae albae, reddere durabilia. Unde et adstringens vis et crustas inducens declarari potest.

Cap. CXLI. Assius lapis, circa Assum Troadis proveniens, haud diversae esse naturae videtur. Florem eius cum ἀφρονίτρω Galenus comparat.⁵⁹ Lapidum enim ii, per se non valde duro, imo friabili, inhaerere quiddam, farinae tenuissimae simillimum, qualis in molarum parietibus conspiciatur: id salsedinem quamdam in gustu habere admistam.⁶⁰ Theophrastus iam huius lapidis meminit, e quo σπογύς conficiant, quique ubicunque terrarum proveniat, corpora plane consumat et in cineres redigat.⁶¹ Et Plinius, sarcophagum lapidem in Asso Troadis fissili vena scindi, corporaque defunctorum, in eo condita, absumere intra quadragesimum diem, eiusque generis saxa esse et in Lycia et in Oriente, quae, viventibus quoque adalligata, erodant corpora, tradit.⁶²

In natura huius lapidis explananda nuperi valde discrepant. Valmontius enim Bomariensis petram seu mineram aluminosam⁶³, Wallerius saxum calcareum⁶⁴ declarat. Quibus addere aliquid, eo minus in mea est potestate, cum nec doctas Launaeus in amplo commentario nequiverit naturam lapidis illustrare.⁶⁵ Si quid tamen recte video, petra illa causticam indolem coloremque flavescens natro puro seu caustico, adstringentem vero indolem alumini debebat. Indo etiam exponendus est usus in podagricis affectibus, siquidem lixivio caustico e kali parato tumores arthriticos rebelles discutere possumus et nervorum resolutiones debellare. Natrum autem hoc effectum non alienum est.

58) Ib. p. 239. 241. lib. 13. p. 478. 479.

59) De fac. simpl. 4. p. 696.

60) Ib. lib. 9. p. 202.

61) De igne, c. 46. p. 721.

62) Lib. 56, 27.

63) Minéralog. 1. p. 530. 532.

64) Mineralrikt, p. 35.

65) Mém. de l'ac. de Bruxelles, 4. p. 351 — 355.

Cap. CXLII. Pyrites nostratibus *Kupferkies* appellatur, minera satis vulgaris, ad chalybis aciem scintillas edens, variisque lutei coloris modis conspicua. Quodsi crematur, cuprum sistit cum sulfure oxydatum, ideoque irritans atque abstergens.

Cap. CXLIII. Haematites est minera ferri, quae ferrum oxydatum continet.⁶⁶ Adstringere igitur simul ac roborare valet. Ad sanguinis autem reiectionem copiosam nihil utilius Alexander Trallianus invenit haematite, si modo in subtilissimum pulverem redactus fuerit.⁶⁷ Scripulos circiter quatuor cum succo mali punici exhibuit. Nuperis vero temporibus extrinsecus potius ad cohibendum sanguinis e naribus cursum commendari memini.⁶⁸

Cap. CXLIV. Schistus lapis nil nisi varietas haematitis fibrosa videtur, quae ochraceo colore insignitur. Hanc iisdem obvenire locis, quibus et haematites ipse, iam Agricola docuit.⁶⁹ Infirmior est priori, quod minus oxydatum continet ferrum, unde etiam ignis vi adipisci quodammodo illius naturam potest. An etiamnum in Hispania et Lusitania (ἐν τῇ κατὰ ἐσπέραν Ἰβηρίᾳ) occurrat, nescio: sed in Bohemia vulgaris est.⁷⁰

Cap. CXLV. De gagate lapide insignis exstat locus apud Galenum.⁷¹ Is, licet parva navicula totius Lyciae litora legerit, haud tamen meminit fluvium Gagam invenire se posse. Sed lapidem istum in Coelesyria, ad mortuum mare, copiosum conspexit. At multo magis diffusum per plures Europae regiones nostra actas eum invenit. Est bitumen fossile, solidum, quod eandem cum lithanthrace e protogaea habet originem. Praeter carbonem scatet oleo aethereo gravecolente. Id autem, dum accenditur, nervosi systematis tumultus coercere et resolutionibus auxilio esse, nuperae confirmarunt observationes.

66) Reuss. l. c. 2. 4. p. 82. Steffens l. c. 4. p. 57—61.

67) Lib. 7. p. 300. Λειοῦσθαι δὲ αὐτὸν πάνυ δεῖ, ὥστε χρωῶδη γίνεσθαι καὶ ἀερῶδη, καὶ πνεύματι πλήσιον εἶναι.

68) H. A. Vogel hist. mat. med. p. 406.

69) De nat. fossil. p. 252.

70) Reuss et Steffens l. c.

71) De fac. simpl. 9. p. 205.

Cap. CXLVI. De thracio lapide apponere libet Nicandri versus: ⁷²

Ἡὲ σύ γε Θρηῖσσαν ἐνὶ γλέξας πυρὶ λᾶαν,
ἥ θ' ὕδατι βρεχθεῖσα σιλάσσεται· ἔσβισε δ' αὐτῇ,
τυτθὸν ὅτ' ὁδμήσεται ἐπιρῶανθέντος ἐλαίου.
Τὴν ἀπὸ Θρηϊκίου νομέες ποταμοῖο φέρονται,
ὃν Πόντον καλίουσι.

Eundem autem Agricola habet thracium lapidem cum gagate ipso ac cum samothracia Plinii gemma, quae nigra ac sine pondere lignoque similis sit. ⁷³ Quid quaeso vetat, lithanthracis aut gagatis formam duriorcm intelligere? Namque in priore saepius venas et strata lignea animadvertimus: tritissimum etiam est, lithanthraces affusa aqua flagrare melius. ⁷⁴

Cap. CXLVIII. Arabicum lapidem, quem et arabum Plinius vocat ⁷⁵, marmoribus candidis adnumerandem esse, Agricola iam perhibet. ⁷⁶ Credibile id quidem, licet expositu difficile sit, cum veteres Graeci, quibus marmorum candidorum, parii maxime et naxii, notitia esset vulgaris, arabicum tamen diversi generis existimaverint. ⁷⁷

Cap. CXLIX. Galactitis lapidis non idem est apud veteres significatus. Plinius enim et galaxiam, qui et morochthus appellatur, et smaragdum, albis venis circumligatum, galactitem vocari affirmat. ⁷⁸ Qui huius loci est, et Galeno dicitur in succum solutus lacti similem conspici. ⁷⁹ Esse autem tophum calcareum, qui, dum ad cotem affusa aqua teritur, soluta calcarea, lactem reddit succum. Ad Goslariam Saxoniae inferioris inveniri, *Milchstein* vernacule appellatum, Agricola iam memoriae tradidit. ⁸⁰ Et e Misnia Saxoniae superioris sibi allatum

⁷²) Theriac. v. 45. Galen. l. c. p. 204.

⁷³) Plin. 37, 67.

⁷⁴) Cf. Agricola de nat. fossil. p. 235.

⁷⁵) Plin. 36, 41.

⁷⁶) L. c. p. 310.

⁷⁷) Cf. Blas. Caryophili de antiquis marmoribus opusculum. Traj. ad Rhenum, 1743. 4.

⁷⁸) Lib. 37, 59.

⁷⁹) De fac. simpl. 9. p. 195.

⁸⁰) L. c. p. 255.

memorat Matthiolus.⁸¹ Coniicerem, cretam esse, quae utique in insulis maris aegaei obvia est, ni color galactitis externus cinereus esset. Usus autem et cretae et similia lapidum calcareorum ad purganda ulcera nuperis Cleghornii observationibus firmatur.⁸²

Cap. CL. Melitites videtur esse arte ita productus, ut galactiti aquam dulcem affunderent, in qua solutae calcareae partes humorem reddebant dulcem. Neque quicquam vel Plinius vel Galenus addunt.

Cap. CLI. Morochthi lapidis nomen aegyptium esse, veri est simillimum: Rossius o voce aegyptia μαρόχθ, *dealbare*, derivat.⁸³ Sed varia sunt nomina: *Morochitem* dicit Plinius porraceam, lacte sudantem.⁸⁴ A Galeno μόροξος appellatur et λευκογραφίς, quo utantur στιλπνοῦντες τὰς ὀφθάλμους.⁸⁵

Intelligi hoc lapide *Talcum steatites* seu *cretam brigantiacam*, persuasum habeo. Nostratibus dicitur *Speckstein* et *Seifenstein*: cultro enim facile scalpitur et stinditur; prasini est coloris: ac, dum mollior est, in graphia aut stilos formatur, quibus et sartores ad lineas ducendas et fullones ad emaculandas lanas utuntur. Continet praeter talcum argillamque et siliceam terram, ferri etiam et mangani tantillum.

Alii habuerunt morochthum lapidem pro lacte lunae⁸⁶, quod tamen et compage mollissima et fere farinacea, colore quoque albo-pallescente, et usu alieno, ad dealbandos parietes, longe distat. Nuperi demum moroxitis nomine calcem phosphoratam, seu apatitem Werneri (*Spargelstein* nostratium) insignierunt. Congruit quidem colore prasino, sed commodusne sit ad eodem usus, merito ambigitur.⁸⁷

Cap. CLII. Alabastritem, quanquam et Plinius asse-

81) L. c. p. 961.

82) Medic. facts and obs. 2. n. 11.

83) L. c. p. 122.

84) Lib. 37, 63.

85) De fac. simpl. 9. p. 198.

86) I. W. Baumer in act. acad. mogunt. 2. p. 37.

87) Werner im bergmänn. Journ. 1790. 4. p. 74. Recus l. c. 2. 2. pag. 349.

rat à nonnullis onychem vocari,⁸⁸ longe tamen ab hoc lapide diversum esse, sensu saltem hodierno, in confesso est. Namque onyx cum chalcedonio lapido, cui maxime affinis est, ad silices referendus, cremari nequit. Alabastrites vero, qui gypsum densum ac concretum sistit, pariter uritur ac marmora. Abusus autem nominis inde natus esse videtur, quod alabastrites saepius undulato-striatus, vittatus aut venosus occurrit, quem igitur veteres cum onyche zonato commutasse probabile est.

Cap. CLIII. *Θυτήν* lapidem a *θυτή*, mortario, dici, Hermolai Barbari iam est sententia.⁸⁹ Neque tamen plane reiicienda opinio, a *θυή*, materia ligni densa et granulosa, derivandum esse nomen.⁹⁰ Aethiopicus is lapis, subviridis, iaspidem referens, aquam affusam lacteam reddens, a Fuchsio declaratur turcica gemma, quam *turquoise* Galli appellant.⁹¹ Refutare cum conatur Matthioli, quia turcicae gemmae color azureus potius sit, iaspidumque generi omnino adnumeranda videatur ea gemma, quod dici de thyite lapide nequeat, quippe cuius particulae in aquam transeant. Equidem vero arbitror, si unum fuerit idemque genus turcicae gemmae, nimirum occidentalis, ad Matthioli partes nos trahi ac fere cogi, quoniam occidentales gemmae turcicae dentes sunt fossiles mammalium, quae in protogaea habitaverunt, cupro oxydato impraegnati. Iam vero I. I. Berzelii, summi viri, acutissimae analysi debemus intelligentiam earum gemmarum, quae turcicarum nomine veniunt. Orientales nimirum argilla phosphorica, calce phosphorica et cupro oxydato carbonico componi, exploratum habemus.⁹² Itaque defendi potest Fuchsii sententia, cum calx phosphorica abundans aquam affusam reddere lacteam possit. Sine difficultate etiam est mordens eius humoris indoles, atque

88) Lib. 86, 12. 89) Coroll. 989.

90) Theophr. hist. plant. 5, 20. Hesych. 1. p. 1740.

91) De medicamentorum praeparandi componendique ratione, p. 870. Lugd. 1563. 12.

92) Berzelius om bläsörrets användande p. 198.

gemmae forte ad laevorem tritae efficacia ad expurgenda, quae oculis caliginem offundunt.

Hanc eandem esse gemmam cum callaïde Plinii, A. Fischerus monuit.⁹³ E viridi pallens ea dicitur; nasci autem post aversa Indiae, apud incolas Caucasi montis, apud Sacas et Dahas; amplitudine conspicua, sed fistulosam esse sordiumque plenam; sinceriores et multo praestantiores obviam esse in Carmania.⁹⁴

Cap. CLIV. Iudaicus lapis idem esse videtur ac teco- lithos Plinii, quem cum oleae nucleo comparatum inungi suadet adversus calculos, quos frangat pellatque.⁹⁵ Quibus addit Galenus, proficere eum lapidem tantum in renum calculis, supervacuum esse in iis, qui vesicae inhaereant.⁹⁶ Aëtius, qui et iudaicum et syriacum et teco- lithon appellat, eadem e Galeno repetit, addito e Ne- chepso, inunctum tamen pubi comminuere et vesicae calculos.⁹⁷

Iam quaeritur, quinam sit ille lapis. In eo autem consentiunt plerique, esse aculeos aut palpos echinorum, calcarea terra, silicea etiam et forte magnesia imprae- gnatos.⁹⁸ Egregie eos, ex Echino Cidari, delineatos con- spicimus in Iac. Theod. Kleinii opere.⁹⁹ Sunt corpuscu- la glandiformia, subpedicellata, longitudinaliter striata, vel laevia, vel granulosa.

Cap. CLV. Amiantus nullam habet difficultatem. Est Amiantus fibrosus, flexilis, cuius fibrae sericeo splendore nitent, quique olim ad ellychnia, chartam et ipsa lintea, flamma non destruenda, adhibebatur. E talco, calcarea, silicea terra, argilla et ferri tantillo componitur.

Cap. CLVI. Σάπφυρος et hic et a Theophrasto, σάπφυρος a Galeno¹⁰⁰ dicitur. Nomen certe semiticum,

93) Auswahl aus den Schriften der mineral. Gesellsch. zu Dres- den, 1819. 2. p. 88.

94) Plin. 37, 33. 95) Lib. 37, 68.

96) De fac. simpl. 9. p. 199. 97) Lib. 2. c. 19.

98) M. Lister in philos. transact. vol. 9. p. 224. G. Dan. Cosch- witz diss. de lapidibus iudaicis. Hal. 1724. 4.

99) Natur. dispos. echinodermatum, tab. 32. B—G. 46. n. 3. 4.

100) De fac. simpl. 9. p. 207.

cum iam in pentatencho¹ פֶּנְתֵּן־חֹךְ occurrat, cuius radix in arabico سفر, *splendere, illucescere*, superest.

Nostram autem, quam sapphirum dicimus, gemmam longe diversam esse a priscarum gentium homonymo lapide, protinus probatur e Theophrasto,² qui σάπφειρον esse χρυσόπαστον, velut auro sparsum, asseverat. Dein etiam, cum tererent sapphirum veteres, aquaque mixtum propinarent, de nostra gemma, silicea nimirum, id intelligi nequit. Lapidem Lazuli vero, qui maculis aureis, a pyrite sulfureo insperso ortis, insignis est, Beckmannus iam recte pro sapphiro veterum habuit.³ Provenit enim praeter Imaum montem etiam in Persia, unde Phoenices in Palaestinam Graeciamque importasse videntur. Continet terrae calcarum liberam insignem portionem⁴, praeter eam vero argillam, magnesian, siliceam terram et ferri fere ternas e centenis partibus. Itaque et teri in pulverem, et calcinari, acidisque tractatus in gelatinam abire visus est.⁵

Cap. CLVII. Memphiten lapidem e forma hic descripta, magis etiam ex usu, arbitror esse asphalti speciebus adnumerandum. Ni fallor, est *Retinasphaltum* Caroli Hatchett⁶, colore flavo, fulvo, gilvo, bruno, subfusco et nitore quodam pinguiusculo. Id crematum gravem spirat et bituminosum odorem. Ex odore eo divinari potest olei aetherei inesse copiam, qua, sicut gages, dolores sedare potest.

Cap. CLVIII. Selenitis nomen etiamnum servatur. Est vero gypsum compactum, lamellosum, pellucidum, quod nostratibus *Frauen-Eis* vocatur. Ramenta in potu exhiberi poterant, quippe calx sulfurica, quae gypsum sistit, in quingenis partibus aquae, licet difficulter, solvitur.

Cap. CLIX. Iaspidis nomen sine dubio orientale est,

1) Exod. 28, 18. 2) De lapid. c. 23. p. 692.

3) Gesch. der Erfind. 3. p. 185.

4) Marggraf's verm. chemische Schriften, 1. p. 136.

5) Steffens l. c. 1. p. 415.

6) Transact. of Linn. soc. 4. p. 140. Nicholson's Journ. 2. p. 250.

cum יָשָׁף iam in Exodo⁷ legatur. Il respondet arabica vox يشف et يشب et syriaca ܝܫܦ, cuius radix ܝܫ, adiecit, addidit, superest. Phoenices enim, gemmas pretiosas per omnem orientem commercantes, lapides varios, qui ob speciosum adspectum in pretio esse viderentur, cum nomine peculiari carerent, additamenta dixerunt reliquarum gemmarum, ܝܫܦ. Id enim in confesso est, iaspidis nomino veteres diversa lapidum genera insignisse. Theophrasto videtur e smaragdo oriri. In Cyprio insula enim lapidem visum esse, cuius dimidium smaragdus, dimidium iaspis erat, quasi humore nondum in totum transfigurato.⁸

Principatum tenuit σμαραγδιζων. Hanc saepe translucere, ac ex India etiam advehi, auctor est Plinius.⁹ Quibus positis intelligitur, *prasiam* nostrae aetati dictam gemmam (*Praser*, *Prasem*), crystallis amphiboli actinoti, sen lapidis radiati penetratam, ac pellucidam, huc pertinere.

Colore quidem similis, sed magis glaucus, non translucens, superficie pinguiscula, ideoque τριβινδιζων vocata, talci steatitis varietas fuisse videtur, quam nostra aetas quoque nephrolithon (*Nierenstein*) vocat.¹⁰

Quae fumo quasi infecta conspiceretur, καπνίας dicta, an fuerit topazius nostrorum fumidus (nebulosus Plinio¹¹), non liquet.

Ἀστριοῦ dictus, lineis albis et resplendentibus distinctus, graminatias Plinio vocatur.¹² *Iaspis variegata*, *fasciata* Wallerii congrua videtur. Stellata vero Plinii, rutilis punctis, longe alia est gemma, heliotropium nimirum, viridescens utique, sed e chalcedonio et talco chlorite compositum, cuius puncta rutila iaspidem produnt.¹³

Cap. CLX. Aëtites vulgaris est notitiae. Minerā est

7) C. 28, 20.

8) Theophr. de lapid. c. 27. p. 693.

9) Lib. 37, 37.

10) Marggraf's chem. Schrift. 2, p. 12.

11) Lib. 37, 32.

12) Lib. 37, 37.

13) Beuss l. c. 2. 1. p. 519.

ferri argillaceo-silicea, fusco aut lurido colore, cortice a nucleo soluto, unde agitatus sonitum edit.

Cap. CLXI. Ophiten dictum esse a maculis quasi serpentium, ceterum vel nigricantem durumque esse, vel candidum ac mollem, Plinius testatur.¹⁴ Lapidem esse serpentinum, semipellucidum, inter omnes constat.¹⁵

Cap. CLXII. Lapides in spongiis reperti sunt concrementa e calcaria muriatica potissimum, quae ab ipso zoophyto generatur. Hos, spongites dictos, eosdem putat Agricola, ac tecolithos Plinii.¹⁶ Ita quoque et hos Plinius appellat; memoratu dignum vero, quod addit, nativos esse lapides, nempe innatos spongiis et ab iis genitos.¹⁷

Cap. CLXIV. De ostracite, cuius similitudo cum testa vel ostrea et a Plinio agnoscitur¹⁸, ita iudico, ut ostreas dicam esse fossiles et petrefactas, quas bene illustrarunt Iac. Theod. Klein¹⁹ et Ios. Monti.²⁰

Cap. CLXV. Smyris, quam nostrates *Schmirgel*, Galli *émeril* vocant, est substantia siliceo-argillacea, admixto ferro et calcis tantillo: quam Wernerus etiam ob colorem coeruleo-nigrum prope a sapphiro collocavit. Quae in Naxo insula reperitur, satis celebratur.²¹ Per se nec septica nec caustica esse potest, sed iis medicamentis compagem solam impertire videtur.

Cap. CLXVII. Cos ex argilla schistosa constat: si ad eam aqua irrigatam ferrum deteritur, nascitur inde latex e ferri hemioxydati, schisti et argillae particulis, cuius adstringens vis negari nequit.²²

Cap. CLXVIII. Geoden lapidem appellari Plinius ex argumento tradit, quoniam terram complectatur.²³ Est autem minera ferri argillaceo-silicea, fusco aut lurido colore, cortice duriori, subgloboso, vel reniformi, unde Wernero ren ferri, *Eisenniere*, dicitur. Nucleus terra

14) Lib. 36, 17.

15) Renss l. c. p. 217. 218. 16) L. c. p. 247.

17) Lib. 36, 35. 18) Lib. 36, 31. 37, 65.

19) Philos. transact. vol. 41. p. 568.

20) Comm. instit. bonon. tom. 2. pars 2. p. 539.

21) Gilberts Ann. der Phys. 12. p. 249.

22) Cf. Agricola l. c. p. 271. 23) Lib. 36, 32.

aut arena constituitur, unde nomen derivandum. Neque latet vis adstringens et siccans, dum compositionem contemplamur.

Cap. CLXX. Eretria erat Euboeae insulae oppidum, in cuius vicinia terra ea reperiēbatur.²⁴ Est argilla, sed non pura, quae candido niveoque colore nitet; figulina potius aut schistosa esse videtur, quae cinerea est. Ea utebantur Hippocratici ad detegendum vomicae pulmonum locum. Trita ea ac humectata, linteo tenui illita, thoracem obtegebant, quaque parte primum resiccatam invenirent, ea sectionem aut ustionem facere imperabant.²⁵

Cap. CLXXI. Samia terra propter candidum colorem pura fuisse argilla videtur. Quae aster dicebatur, globosa erat et densa, qualis argilla, renum specie, et apud nos occurrit. Sed et nigram dicunt samiam terram Hippocratici²⁶, alienam omnino.

Cap. CLXXII. Lapides in samia terra obvii videntur crystalli gypsi esse cum quarzi granulis coagmentatae, quales et in argilla nostra halensi occurrunt.²⁷

Cap. CLXXIII — CLXXVI. Nec chiaec aut selinusiae, nec pnigitidi terrae aliena est natura. Sunt argillae, magis minusve purae. Selinusia dicta fuit a Selinunte, Siciliae oppido. Πνιγίτις terra forsā nomen sortita est a locis πνιγγοῖς (aestuosis), in quibus inveniebatur.

Cimoliae tamen terrae diversa esse indoles videtur. In cretis enim collocat Plinius, eiusque loco etiam tymphaicum adhiberi gypsum.²⁸ In Cimolo, insula e cycladibus, inter Melon et Siphnon sita, reperiēbatur.²⁹ Cum σμηκτιδα eandem dicant Erotianus ac Galenus³⁰, argilla potius smectica, quam nostrates *Walkererde* dicunt, esse videtur.

Cap. CLXXIX. Terram meliam aluminosam fuisse, probatur ex ipsis Dioscoridis verbis, dein etiam ex iis, quae de aluminis proventu in ea insula monuimus.

24) Plin. 4, 21. 35, 64.

25) Hipp. de morb. 3. p. 319.

26) De nat. muliebr. p. 557.

27) Schreber im Naturforscher, 15. p. 209.

28) Lib. 35, 57. 29) Strab. lib. 10. p. 307.

30) Expos. voc. Hipp. p. 652. 664.

Cap. CLXXX. Ἀμπέλτις terra dicta foisso a Galeno traditur, quod viti illita insecta infesta pēdat.³¹ Mihi vero videtur ea terra bituminosa esse, et lithanthraci quidem lamelloso aut foliaceo (*Blätterkohle* aut *Schieferkohle* Wernerii) tritis originem debere. In assulas enim is lithanthrax fissilis est, ater et splendens, ni lucidus, carbone puro et bitumine abundans. Per strata lithanthracum Germaniae passim provenit.³²

Cap. CLXXXII. Atramentum scriptorium noster e taedarum fuligine gummisque tertia parte parari docet. Sed aliud et ex hoc, admixtis fuligine resinae, glutino taurino ac chalcantho confici monet. Posterius tectorium Plinius vocat,³³ quoniam parietibus illinendis incrustandisque adhibebatur.³⁴ Scripserunt tamen etiam veteres hoc μέλανι κατακόλλω, clandestinas saltem literas in vesica.³⁵ Plinius insuper atramenti meminit e faecibus vini, tum ex ebore combusto conficiendi. Apportari etiam indicum tradit ex India, inexploratae adhuc ipsi inventionis.

ANNOTATIONES

ad librum de venenis deleteriis.

Dicitur is liber vulgo quintus, inscribitur de alexipharmacis. Neutrum tamen iure fieri, neque recte Dioscoridi Anazarbeo adscribi, tum in praefatione ad vol. I. (p. XIV.) tum in notis ad eundem librum probare studui. Neque opus esse duco, singulatim ac velut minutatim in omnia capitula exspatier, obvia iam plerorumque memorabilium explicatione in iis, quibus Dioscoridis libros de materia medica illustravi, commentariis. In iis duntaxat commorabor, quae in illis libris vel tacita relinquuntur, vel negligentius tractantur.

31) De fac. simpl. 9. p. 187. Σκνέπας ea insecta vocat Galenus. Paull. lib. 7. p. 234. Ἔστι δὲ ἡ χρησμένη ἐπὶ τῶν ἀμπέλων, διὰ τὸ τοὺς ἐν αὐταῖς φθίσκειν σκώληκας.

32) Reuss l. c. 2, 8. p. 128. 132.

33) Lib. 35, 25. 34) Vitruv. archit. 7, 10.

35) Aen. poliorcet. p. 1701. ed. Gronov.

Protinus vero c. XIII. p. 26. offendimur τῆς καρπᾶσου ὄπῳ, qui soporem inferre dicitur et repentinam strangulationem. Eam stirpem cum Paullus¹ καρπησίαν appellet, subit cogitatio, καρπήσιον Galeni, cuius notitiam a Quinto magistro acceperat, huc pertinere.² At longe secius res habet. Namque hoc erat τῷ ποῦ simile, sed valentius aroma, ut optima cassia nequaquam inferius perhibeatur. Odorem gustumque per longum tempus servabat. Circa Sidem Pamphyliæ plurimum nasci, festucas similes esse cinnamomi surculis: indigenas duplicem agnoscere speciem, λαίρξινον et alteram amaram dictam, hanc vero præstantiorem. Carpesii huius, a Galeno celebrati, expositioni supersederunt plerique, qui veterum plantas illustrarunt, unico ferme excepto Caesalpino, qui optime comparatum id cum ποῦ Dioscoridis, idem esse censuit.³ In quo assensum meretur: est igitur, ut supra (p. 348.) monui, *Valeriana Dioscoridis* Sibth.

Longe aliā venenata hæc κάρπασος, seu καρπησία Paulli, cuius succum primus, ni fallor, Archigenes ad crispandos capillos commendavit.⁴ Cum nusquam, et apud seriores Græcos, adsit formæ indicium, nil plane probabilis, nedum certi, de ea substantia asseri potest. Io. Actuarius opocarpasum inter meconium et satis ab hoc diversum thapsiæ succum collocat.⁵ Admodum acris videtur fuisse hæc κάρπασος, namque cum Avicenna morbo colico correptus alvum sibi clui hoc toxico iussisset, excoriatis intestinis exstinctus est.⁶ Valer. Cordo, qui Piper longum hac καρπᾶσῳ intelligit⁷, libenter assentiret, nisi in ὄπῳ hærerem. Peculiaris enim latex, ὁπός dicendus, nullus est in Piperis longi fructibus, tametsi liquorem pinguiusculum Cordus indigitet. In medio igitur relinquendum esse autumo.

Cap. XIX. p. 29. De pharico iam Nicander:⁸ in

1) Lib. 5. p. 171.

2) Galen. de antid. 1. p. 71.

3) De plantis, lib. 4. c. 2.

4) Galen. de compos. sec. loc. 1. p. 445.

5) Actuar. meth. med. 5, 12. col. 281.

6) Barhebr. chron. syriac. 1. p. 233.

7) Hist. pl. 4, 25. f. 195^a.

8) Alexiph. v. 597.

potu datum gustu referre nardum, gravem maxillis inferre dolorem, artuum vacillationem et furorem, quin robustum hominem intra diei spatium interimere. Quem locum scholiastes ita illustrare studet, ut nomen habere venenum illud a Pharico quodam Crete, qui id inven- rit, teste Praxagora: vel a Pharide, Laconiae oppido, vel a Pheris Thessaliae. Quid autem fuerit, tacet is, tacent omnes.

Cap. XX. p. 30. Toxici effectus idem Nicander eo- dem modo delineat,⁹ additis variis furoris modis, clamo- ribus, ululatibus, dentiumque stridoribus. Ad eum lo- cum scholiastes coniecturam promit, a Scythis Parthisque componi id venenum ex hydrae sanguine. Neque fidei absonum videtur, serpentium laticem venenatum ad toxi- cum adhibitum fuisse. Etenim et nostra aetate percre- bruit fama de compositis eiusmodi exitialibus venenis.

Idem Avicenna corrupta voce طونيون (*thuniun*) ap- pellat, se id ignorare fatens: effectibus tamen e Diosco- ride allatis.¹⁰ Itaque vehementer fallebatur Manardus, si بيش (*bisch*) eiusdem auctoris ἀκόνιτον Graecorum idem cum τοξικῶν putaret, bene refutatus a Matthiolo.¹¹

Cap. XXV. p. 34. Taurinum sanguinem recentem calidumque epotum inter venena esse, apud Graecos no- tissimum erat. Cum Nicander¹² id nonnisi ἀφροσύνη fieri dicat, Matthiolus inde effecit,¹³ cum sanguinem iis dun- taxat nocere, qui mente alienati aut melancholici sint. Eam tamen sententiam eo minus defenderim, cum The- mistocles exul Magnesia sibi mortem eo modo conscivis- se feratur, ἄριστα βουλευσάμενος ἐπιθεῖναι τῷ βίῳ τὴν τε- λευτὴν πρέπουσαν.¹⁴ Nec reticendum, Aegirae (lesbiae?) hactenus insontem cum sanguinem fuisse, ut sacerdos terrae vaticinatura biberit, priusquam in specum de- scenderet.¹⁵

9) Ib. v. 208.

10) Lib. 4. fen. 6. p. 126.

11) L. c. p. 993.

12) Alexiph. v. 312.

13) L. c. p. 996.

14) Plutarch. Themist. c. 31. Alii autem tradiderunt, sumto sponte ephemero interemtum esse.

15) Plin. 28, 41.

Expedienda autem omnis haec de sanguine taurino quaestio ita videtur, ut ad coagulum cruoris in ventriculo remanens consilium transferamus. Siquidem compertum habemus, vel nuperis funestis exemplis, e cruore sanguinis farciminum perniciosum principium evolvi. Proinde crediderim, tantum abesse, ut repente occidat sanguis taurinus, ut potius, si diutius coagulum eius in ventriculo haereat, evolvi videatur venenata eius indoles. Hinc et acetum praepremis, quod calidum ingeri praecipit Galenus,¹⁶ et nitrum praesidiis esse observarunt. Iis enim vincitur azoticum illud principium exitiale.

Cap. XXVI. p. 35. De lacte intus coagulato simile ferendum est indicium. Coagulum enim cascosem partem continet pinguemque, e qua demum principium noxium evolvi, patet o caseorum mordacium vetustorum gravissimis effectibus. Opitulari autem acidum et saponaceum liquorem, quem in *πυρία* animalium herbivororum, maxime vero leporum, invenimus¹⁷, iamdudum observatum est: solvit enim is liquor acidulus coagulum illud, et ad eiiciendum proclive reddit.

Cap. XXXIII. p. 40. De cacto, vera enim haec est lectio, Theophrastus:¹⁸ Quae cactus nuncupata est, in Sicilia tantum nascitur, in Graecia nusquam. Decorticati caules cibo idonei: flores in pappos abeunt. Itaque Cynara Cardunculus L. (sen C. Scolymi varietas:) quod iam Anguillara¹⁹ et Dalechampius²⁰ perhibent.

16) De antid. 2. p. 143.

17) Galen. de fac. simpl. 10. p. 274.

18) Hist. pl. 6, 4.

19) L. c. p. 135.

20) L. c. p. 1438.

ANNOTATIONES

ad librum περὶ ἰοβόλων,

quem vulgo septimum Dioscoridis et *περὶ θηριακῶν*, praepostero utrumque consilio, vocant.

p. 44. s. Omnis haec argumentatio de non apta *προφυλακτικῇ* a *θεραπευτικῇ* separatione, adversus Methodicos eius aetatis instituta, argutiis plena, pneumaticae sectae addictum fuisse hunc auctorem, probat. Siquidem pneumatici, quibus omnia propemodum Stoicorum decreta placebant,²¹ ab his et Erasistrato, quem maximi aestimare gestiebant, doctrinam de *πνεύματος* principatu,²² omniumque morborum sede in eo depravato quaerenda, suam fecerant. Erat autem et Stoicis et Pneumaticis familiaris quaedam sermonis prolixitas, quam *ἀπεραντολογία* Galenus non male nuncupat,²³ et argutiarum dialecticarum ubertas et altercationum sophisticarum amor, quem saepius et acriter quidem Galenus vituperat. Earum vero proprietatum non pauca sunt et in hac praefatione iudicia.

Protinus vero refutare conatur auctor eos, qui *προφυλακτικὴν* a *θεραπευτικῇ* distinguant. Scilicet Methodici, omnes morbos a laesa *ὄγκων* s. molecularum corpus constituentium ad *πόρους* seu spatiola ratione proficisci autumantes, laxitatem quoque et stricturam *κοινότητος* s. communitates sinxerunt, quibus duas therapeuticas regulas, *τὸ χαλᾶν*, laxare, et *στέλλειν*, constringere, superstruerent. Quando vero cuivis patet, nec externas iniurias, nec vitia ab his producta, cohaerentiae potissimum, sub hanc *κοινότητων* dictionem cadere posse, commenti sunt Methodici chirurgicas communitates, a therapeuticis omnino alienas. Pari etiam modo morbos a veneficiis, aut

21) Galen. de different. puls. 3. p. 642.

22) Id. de dogmat. Hipp. et Plat. 2. p. 281.

23) Ib. 3. p. 315.

a morstu animalium existentes, προφυλακτικῇ curare sibi arrogarunt, quam dum penitus a θεραπευτικῇ segregarent, parum solliciti fuere de arbitrario plane modo, quo ratiocina rentur.²⁴

Iam his se opponit auctor, dum praecipue probare conatur, βοηθήματα, seu artis praesidia, omnino nominanda esse ea, quae in commenticia illa προφυλακτικῇ adhibentur.

Quae p. 47. s. sequuntur, partim aperta sunt, partim obscura. Manifestum est, cum natura venenorum nos lateat, in iis mutandis corrigendisque nentiquam operam nostram esse collocandam. Sed, quod e Diocle adiungit, exiguitate animalium noxiorum et minima veneni mole impediri indicationes, id mihi saltem aeque obscurum est ac refugium ad διαθέσεις, assumpto nimirum huius vocis eo significato, qui etiamnum valet. Quid enim, quaeso, iuvat dispositionis notitia, quando canis rabidi morsus in robusto homine ac florido easdem produxit sequelas ac in infirmo et laxo? Sed altius est repetenda διαθέσεως informatio, et quidem ex ipso summo philosopho. Διαθέσεις, inquit, λέγονται, ἃ ἐστὶν εὐκίνητα καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα, ὅσον θερμότης καὶ ψυχρότης, καὶ νόσος καὶ ὑγεία, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.²⁵ Hinc etiam affectio quaedam διαθέσεως nomine venit. Sic Galenus: ὀνομάζω δὲ νοσώδεις διαθέσεις, οὐ μόνον, ὅταν ἤδη νοσῶσιν, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀρχηταί-τις αὐτῶν συνίστασθαι.²⁶ Ex hoc igitur loco efficitur, affectionem corporis ipsius, quae in morbis a venenato animali natis a φθοροποιῷ δυνάμει, i. e. a corruptrice veneni vi, producit, esse διάθεσιν. Hanc vero esse comprehensibilem, adeoque θεραπευτικῇ debellandam, contra Empiricos pariter ac contra Methodicos statuit. In quo quidem cohibere assensum nequeo, siquidem, ignota viri natura, ad effectus, quos in corpore producit, consilium est transferendum. Sic, qui a

24) Galen. introd. p. 372. ed. Basil. graec.

25) Aristot. categor. p. 54. ed. Pac.

26) Comment. in libr. 6. epidem. sect. 5. p. 239.

cane rabido morsus est, iam diu ante morbi ipsius initium nervorum varios patitur affectus, animi desponsionem, μυρμηχισμόν in artu vulnerato, tractionis sensum et leves musculorum convulsiones: quae magnopere augescunt, praesertim in regione pharyngis musculorumque colli, πλατύσματος μυώδους, sed maxime cucullaris et sternomastoidei, quibus nervus providet Willisii accessorius. Proinde διάθειν vocamus nervorum gravissimam affectionem, quam cum inflammationis signis stipatam animadvertamus, auxiliante quandoque sanguinis missione, indicatio ex ea διαθέσει rite formatur. Cetera de corruptrico vi, eaque recte caussis adiudicanda, clara sunt, bene proposita, neque ulteriore egent expositione.

p. 64. Cum Eupatoria antidotus hic a Mithridatica distinguatur, utraque autem nomen sortita sit ab eodem Mithridate, Eupatoris cognomine, quaeritur, quonam modo differat. Eam autem quaestionem expedire nequeo; Galenus enim, plurimas Mithridaticas antidotos describens, nullam eo nomine distinguit. (lib. 2. de antidotis.)

Cap. IV. p. 66. Magnopere obscura est de phalangis veterum quaestio, cum araneorum plura genera, obiter saepe indicata, hoc nomine comprehenderent. Nomen quidem a φάλαγξι, articulis seu internodiis digitorum, propter longos pedes, unde et ipsa vox φάλαγξ eo sensu occurrit apud Hesychium (ζῶον ἀράχνη παραπλήσιον.) Solipuga Plinio dicitur genus.²⁷ Cum nullam noster agnoscat differentiam, inquirere libet in ea potissimum genera, quae apud alios auctores occurrunt. In quibus primus summusque est Aristoteles. Mordacium is phalangiorum duas memorat species,²⁸ alteram araneis, qui lupi dicantur, similem, parvam, variegatam et assultim ingredientem (πηδητικόν).²⁹ Vocari autem ψύλλαν, neque texere telas. Fueritne idem insectum parvum, cantharidibus simile, colore rutilo, inter legumina degens, quod morsu pustulas excitet, delirio saepe sequente?³⁰

²⁷) Lib. 22, 81.

²⁸) Hist. anim. 9, 26.

²⁹) Cf. Plin. 11, 28.

³⁰) Nicand. ther. v. 752.

Maior est altera Aristotelis species, nigra, cruribus anterioribus elongatis, motu pigra, neque subsultans.

Plures phalangiorum species enumerat Nicander. *Πώξ* ipsi dicitur *αἰθαλόεις*, picei coloris, dentesque diros in medio ventre gerens. Eius morsum nulla in cute signa sequi, sed rubor circa oculos, frigidus membrorum horror et priapismus sentitur.³¹ Rhagion idem vocatur a Plinio³² et Aëtio,³³ quod acino nigrae uvae simile sit, ore minimo sub alvo, pedibus brevissimis. *Lycosam ruricolam* vel *palustrem* coniicio.

Agrostes dicitur Nicandro araneus insons, textor et venator muscarum, apum, culicum et omnium animalculorum, quae in eius rete inciderint.³⁴ *Linyphia* forte *triangularis*.

Sequitur *asterion* Nicandri, quod in dorso virgas splendentes gerit: noxium id, quod frigidos horrores inferat cum capitis gravedine.³⁵ *Tetragnatha extensa* similis est, sed insons.

Coeruleum dein Nicandri hirsutum dicitur, sublimius subsultans, quod grave inferat morsu vulnus, sequentibus cordis doloribus, caligine, vomitibus arancosis, morte denique subitanea.³⁶ *Clubiona holosericea* forma accedit, sed morsus innoxius.

Tum et *μυρμήκιον*, a formicarum similitudine, quod Sostratus *μύρμηκα ἥρακλειωτικόν* vocarat.³⁷ Corpus nigrum ii tribuitur, collum rufum, in dorso lato stellarum effigies, caput fuliginosum.

Tandem *σφήκιον*, rufum, vespaee simillimum, quod graves morsu noxas inferat, artuum nimirum tremorem, debilitatem et soporem. Rufae sunt Solipugae quatuor, quas Herbstius ex Asia media et India orientali acceptas delineat; sed speciem indigitare prohibemur obscura descriptione. Id tamen memoratu dignum est, mandibulas bestiolarum ita esse structas, ut periculosas plagas infligere possint, etiamsi virus proboscide non

31) Ib. p. 715.

32) Lib. 29, 27.

33) Terrab. 4. c. 1.

34) L. c. v. 734.

35) L. c. v. 725.

36) Ib. v. 729. Plin. 29, 27.

37) Ib. v. 747. et schol.

eiacularentur. (Herbsts Naturgeschichte der ungeflügelten Insecten. Berlin 1797.)

His addit Plinius Tetragnathii duo genera: prius, medium caput linea alba distinguente et transversa altera: id oris tumorem facere. Alterum cinereum, posteriore parte candicans.³⁸ Eorum multitudine infestorum morsibus acridophagos e regione, quam habitaverint, expulsos quondam refert Agatharchides.³⁹

Postremo et Aëtius genus *σκληροκέφαλον*, prioribus haud dictum, assert, quod capite velut saxeo differat, lineamenta vero per omne corpus similia iis gerat animalculis, quae noctu lucernas circum volitent. Quid sit, plane nescio.

An vero veteribus *Solipuga araneodes* cognita fuerit, merito dubitatur, cum ad Volgam inferiorem, ad Tainaim, et in desertis mediae Asiae vulgaris sit. Quam perniciosus sit morsus, pluribus testimoniis, maxime Pallasii, patet.⁴⁰

Neque *Lycosae tarentulae*, Apuliae Calabriaeque incolis infestae, apud antiquos ulla sit mentio. Haud quidem negandum, molestum esse morsum. Sed fabulantur, deliria producere saltatoria, tollenda duntaxat, si quis fidi- bus aut tibiis, modulamine peculiari, tarentino dicto, cecinerit. Ii fabulae etiamsi patrocinentur praeter Baglivium⁴¹ Nicol. Caputus⁴² et Andr. Pignonatus,⁴³ fidem omnem abstulerunt Franc. Serao⁴⁴ et Domin. Cyrillus,⁴⁵ demonstratis praestigiatorum fraudibus.

38) Lib. 29, 27.

39) Phot. cod. 260. p. 433. Vix mihi temperare possum, quia Lichtensteinii Hamburgensis coniecturam de muribus Philistaeorum regionem vastantibus (1 Sam. 5.) hic apponam. *רַבְּעִי* enim, quod murem notat, cum *שְׂרָפִי*, araneo, fuisse commutatum, ac proinde solipugas esse intelligendas, haud sine veritatis specie docet. (Eichhorn's Bibl. für bibl. Literatur, B. 6. p. 435.)

40) Neue nordische Beytr. p. 345. Cf. Klaprothii iter caucas. 2. p. 289.

41) Opp. p. 606.

42) De tarantulae anatome et moru. Lycii 1741. 4.

43) Opuscoli scelti, 2. p. 306.

44) Della tarantola. Napol. 1742. 4.

45) Philos. transact. vol. 60. p. 237.

Cap. V. p. 67. De Scolopendra vid. supra p. 429.

Cap. VII. p. 68. De Pastinaca marina ib. p. 431.

Cap. VIII. p. 69. De mure araneo ib. p. 445.

Cap. IX. p. 69. De vipera ib. p. 429.

Cap. X. p. 70. Σκυτάλην ἢ ἀμφίσβαιναν scribens noster utrumque anguem distinguere non videtur. Sed discrete discriminat Nicander.⁴⁶ Amphisbaenam parvam esse, gemino capite praeditam, oculis parvis, utrinque caput et os obtusum longo spatio disinctum prominere: colorem, velut terrae, in cute rimosa punctis variari: lumbricum terrestrem non superare. Scytalem similem quidem, sed multo crassiorem, ut capulum aequet ligneum, tradit, quaque cauda brevis incipiat, longiorem. Aëtius eo affines sibi docet, quod, nulla cauda attenuata, aequalem habeant crassitudinem. Amphisbaenam vero ex utraque parte gradiri. Utrumque enim caput modo capitis modo caudae vice inservire.⁴⁷

Quodsi valde corruptum Avicennae locum⁴⁸ recte intelligo, is ita de amphisbaena iudicat: Commentos esse quosdam serpentem, qui in utramque partem progredia-
tur, sed se ipsum firmare hoc commentum non posse. Serpentem esse أقصين (radix قصير, *frangi*), ergo fragilem, quem ipse bene cognoscat, qui utraque parte aequalem habeat crassitudinem. Nonne igitur, raro exemplo, Arabs Graecorum errores, observationi plus fidens quam auctoritati, diluit? Est enim *Anguis fragilis*, cuius epitheton iam arabica voce exprimitur, *Blindschleiche* nostratum. Cauda gaudet obtusissima, quae a capite eo minus, obiter visa, discernitur, quo exiliores sunt oculi, quoque saepius in ipsa cauda stigmata occurrunt, seu puncta oculos simulantia. Solet etiam, dum capitur, caudam capiti applicare. Neque tamen unquam utroque modo progredi, neque, quod etiamnum rudes naturalium rerum homines opinantur, morsus noxius est, cum dentibus mobilibus destitutus sit.⁴⁹

46) Theriac. v. 873 — 895.

47) Aelian. hist. anim. 9, 25.

48) Lib. 4. fen 6. c. 3. p. 138.

49) Linn amoen. acad. 1. p. 296.

Quid σκυτάλη sit, ambigo. *Anguis Scytalē* congruit quidem, sed Indiarum incola in veterum notitiam venire nequivit. Fueritne *Anguis Eryx*, sola longitudine ab angue fragili distinctus?

Cap. XI. p. 70. De δρυϊνῶ haec Galenus:⁵⁰ In radicibus quercuum degere, tanque malignum ad perendum credi, ut eius, qui supergrediatur, cutis a pedibus secedat, tota crura intumescant, καὶ ἐτι τὸ θαυμασιώτερόν γασσι, manus quoque ipsae curantium excoorientur. Si quis autem interimere animal conetur, olfactum eius penitus depravari. Χέλυδρον etiam ab aliis appellari, Nicander testatur.⁵¹ In lacubus habitare et paludibus, ranas locustasque venari, ab asilo vero exagitatum aufugere in montium sylvas, ubi in caudicibus quercuum latibula quaerat. Dorsum eius nigrum esse, caput planum, odorem teterimum spirare, qualem coria equina putrida exhalent. Pustulas post morsum saniosas crumpere foetidissimas, mentem alienari, et tandem soporem accedere letalem. Idem esse anguis videtur, quem χέρσουδρον Aelianus appellat.⁵² Eum dryinum invenisse sibi visus est Belonius,⁵³ ingenti magnitudine, quem δειδρογαίλια Graeci hodierni appellent. *Colubrum* esse *lebetinum*, valde virulentum, in Asia minore et Aegypto obvium, auguror.

Cap. XII. p. 70. Αἰμόρροος et αἰμόρρους et αἰμοῦροι vocatur:⁵⁴ πολόεις dicitur colore, quod adustum significat, capite horrido, fronte nivea, duobus cornibus, collum strictum, cauda valde attenuata. Incessum esse fluctuantem et strepitantem, quasi stramenta calcentur. Morsum excipere statim tumorem coeruleum, sanguinisque cursum ex ore ac naribus, sanie biliosa mixti. Pedalis cetero esse longitudinis: petrarum rimas habitare. Haec omnia repetit Aelianus.⁵⁵

Colubrum esse *Cerasten*, nemo non videt, unde αε-

⁵⁰) De theriac. ad Pis. p. 234.

⁵¹) Ther. v. 411.

⁵²) Hist. anim. 8, 7.

⁵³) Obs. 8, 61. p. 202. 203.

⁵⁴) Ther. v. 232. 1.

⁵⁵) Hist. anim. 15, 15.

ρᾶστος nomine c. 16. eundem tractari patet, licet diversa symptomata producentem.

Cap. XIII. p. 71. Διψάς, quae et καῦσος et πρηστήρ nostro, نطشمان et اظمان Avicennae dicitur. De ea et Nicander.⁵⁶ Est *Coluber Prester* nostrae aetatis, satis perniciosus anguis.

Cap. XIV. p. 72. Τόπος est *Coluber Natrix*.

Cap. XV. p. 72. Κέχτρος, Nicandri κέχτρις, Avicennae جاورسى, esse elongatum et punctis variegatis interstinctum, scholiastes Nicandri tradit.⁵⁷ Eundem et ἀκοντίαν Aëtius nominat, quod velut iaculum vibratum corporibus invollet. Nonne *Colubri Bèri* est varietas?

Cap. XVII. p. 73. Ἀσπίς est *Coluber aegyptius*, cuius morsu blandam sibi dolorumque expertem mortem Cleopatra conscivit.⁵⁸

Cap. XVIII. p. 74. Tandem aggredior de basilisco cantilenam toties repetitam: quam et Galenus fama et traditione duntaxat ita accepit, ut animal esse subflavum et tres eminentias in capite gerere dicat, adspectu solo et sibilo homines occidere.⁵⁹ Exiguum esse corpore, rutilum, capiteque acuto, Nicander testatur.⁶⁰ Gallum tamen metuere, ac eo audito convulsum perire, fabulatur Aelianus.⁶¹ Avicenna nominat ريس الثعابين et أصلال, frequentem tradens in regione Turcarum et in Nubia.

Linnaeus omnem fabulam, quae medio aevo absona multa et anilia sortita est additamenta, ad Lacertae genus, capite cristato, Iguanae proximum, reduxit.

56) Ther. v. 534.

57) Ad thetiac. v. 463.

58) Dio Cass. 51, 14. Aelian. hist. anim. 9, 11. Galen. de ther. ad Pis. p. 235.

59) Galen. l. c. p. 235.

60) Ther. v. 399.

61) Hist. anim. 3, 31.

I N D E X I.

VOCUM GRAECARUM, QUARUM EXPLICATIO VIDE- BATUR NECESSARIA.

"*Αγλιθεις* comm. p. 474.

Ἀδημονία. Περὶ δηλητ. c. 10. p. 24. *Animi moeror, morositas*. Affines σκυθρωπότης et σκυθρωπασμός, vel etiam μισανθρωπία. Testis significatur optimus Plutarchus (Num. c. 4.), qui Numam hominum societatem fugisse ac solitudinem elegisse, οὐκ ἄδημονία τινὶ ψυχῆς καὶ πλάνη, sed dignioris necessitudinis ac nuptiarum divinarum causa asseverat. Simili sensu et verbum ἄδημονεῖν apud Xenophontem (Hellen. 4, 4.) occurrit. Hesychius, qui hoc verbum recte reddit ἀκηδιῶ, ἄγωνιῶ, ἄδημονίην tamen θαῦμα interpretatur.

Αἰρόμελι comm. p. 453.

Ἀθήρα comm. p. 456.

Αἶγυνος. Εὐπόρ. 1, 132. p. 161. Est synonymon Conii, forte creticum. Diosc. 4, 79.

Αἱμάλωψ. Diosc. 2, 88. p. 210. Primitus est sanguinis cruor effusus seu sugillatio. Sic enim Hippocraticus auctor ovulum humanum fecundum, sed abortu elisum vidit, quod extus ad membranam αἱμάλωπας gerebat. (Hipp. de nat. pueri, p. 236. Galen. adv. Lycum, p. 335. ed. Basil. gr. tom. 5.) Hoc igitur significatu et Diosc. ea voce usus est. Deinde vero suffusiones cruentas oculorum, e plagis et contusionibus ortas, speciatim sic vocatas fuisse legimus. (Galen. de compos. med. sec. loc. 4. p. 796.)

Ἀκραϊφανής. Diosc. 5, 88. p. 751. Contracta vox ex ἀκραϊοφανής, itaque manifesto purus, haud mixtus. Sic Hesych. καθαρὸς. ἀληθής interpretatur.

Ἀκρέμων, (ἀκρεμών Etym. ἀκρήμων Hesych.) Diosc. 3, 74. p. 418. *Ramus*. Ad lubitum autem noster saepissime κλωνίον, κλωνάριον, vel κλάδος, vel ῥάβδος, ῥαβδίον, vel παραφυάς ponit, ἀκρέμων rarissime occurrit: neque eo stricto sensu, quem Theophrastus hist. 1, 1. indigitat.

Ἀκρέμονας λέγω τοὺς ἀπὸ στελέχους σχιζομένους, οὓς ἔνιοι καλοῦσιν ὄζους· κλάδον δὲ τὸ βλάστημα τὸ ἐκ τούτων ὑφ' ἑν, ὅλον μάλιστα τὸ ἐπέκειον. Ergo ἀκρέμονες Theophrasto sunt rami arborum lignosi, κλάδοι vero ramusculi herbacei. Sed ipse tamen deserit hanc strictam vocum applicationem, cum (causs. plant. 5, 1.) dicat: Ἐχουσί τινες ἀρχὰς ἐν αὐτοῖς βλαστητικὰς οἱ κλῶνες, ἢ πτόρθοι, ἢ ἀκρέμονες, ἢ ὅτι χρή καλεῖν τὰ ἐσχατεύοντα τῶν δένδρων· οὐδὲν γὰρ ἐπὶ πᾶσι κοινόν, ἀλλ' ἕνα προσηγορίας τινὰς ἔχει ἰδίας, καθάπερ θαλία (oleae), κράδη (ficus), κλήμα (vitis)· καλοῦσι δὲ τινες καὶ κλῶνας. Sed et oleae ramusculi vocantur senioribus ἀκρέμονες (Geopon. 9, 19. 24.), et ipsius cucurbitae aut cucumeris. (lb. 12, 19.) Itaque et foeniculi rami, quanquam non lignosi, nostro ἀκρέμονες dici possunt. Παραφυὰς (Diosc. 3, 73.) pariter ramus vocatur, quae propago proprie dicitur. Sic Theophr. (hist. 2, 2.) Ἀπάντων δὲ ὄσων πλείους αἱ γενέσεις, ἢ ἀπὸ παρασπάδος, καὶ ἔτι μᾶλλον ἢ ἀπὸ παραφυάδας ταχίστη καὶ εὐανξής, ἐὰν ἀπὸ ῥίζης ἢ παραφυὰς ᾖ. Sic et Leontinus (Geopon. 3, 11.) Οἱ δὲ τὰ γενναιότατα τῶν παραφυάδων μετὰ τοῦ πρέμνου (oleae) φυτεύουσιν. Et allegorice Philo Iudaeus (de mundo, p. 603. ed. Mangey.) Τὸ δὲ παμμεγεθὲς καὶ παμφορώτατον ἔργον ὁ κόσμος οὗτος, οὗ παραφυάδες οἱ εἰρημένοι βλαστοί.

Ἀκροχορδόνες, cum quibus Diosc. 4, 191. p. 684. fructus Heliotropii parvi comparantur, sunt vitia cutis, verrucis similia. De iis Celsus: (lib. 5. c. 28. n. 14.) Ἀκροχορδόνα Graeci vocant, ubi sub cute coit aliquid durius, et interdum paullo asperius, coloris eiusdem, infra tenue, ad cutem latius, idque modicum est, quia raro magnitudinem fabae excedit. Maxime in pueris nascuntur. Galenus (defin. med. p. 401. ed. Basil.) ἀκροχορδῶν ἐστὶν ἑκφυσις περιφερὴς καὶ διάσπειρον ἔχουσα βάσιν.

Ἀλληλουχία Diosc. 5, 144. p. 812., vox raro occurrens, est *mutua cohaerentia*. Sic Dionysius Areopagita: ἡ κοινωνικὴ ἀλληλουχία. (de divin. nomin. c. 4. s. 12. p. 478. ed. Corder. Paris 1644. fol.)

Ἀμφιλαφής Diosc. 2, 156. p. 273. Hesych. πολυδάψιλης καὶ πολὺ πανταχόθεν πλήρης· κατάσχιος. Itaque dense foliosus, umbrosus. Cf. Marc. Vergil. ad h. l.

Ἀνακογχυλιζόμενα. Εὐπόρ. 1, 69. p. 127. Iul. Poll. 6, 25. Ὁ μέντοι ἀναγαγαρίσασθαι νῦν λέγουσιν, ἀνακογχυλιάσασθαι ἔλεγον, τὸ ἀνακλύσασθαι τὴν φάρυγγα. Tim. ed. Ruhnken. p. 34. Aret. de curat. acut. 1, 7. p. 226. ed. Lips. διακλύσματα τάδε καὶ ἀνακογχυλισμοί. Derivatio est obscura. Cum vero κόγχη sit mensura fluido-

rum, quatuor circiter drachmas continens, forte huius mensurae capacitas ad eiusmodi gargarizatus requirebatur.

Ἀναφορικός Diosc. 2, 202. p. 317. Εὐπόρ. 2, 37. p. 249. Paull. Aeg. 3. p. 86. Io. Actuar. meth. med. 1, 17. infrequens medicis vox, et diverso a grammaticis accepta sensu. Hi enim relativum dicunt: medici eos aegros, qui vitiosa multa e pectore reiiciunt. Cf. Marc. Vergil. ad Diosc. p. 307.

Ἀντλήμα Diosc. 4, 64. p. 553. *Infusio*, solo hoc loco eum significatum habet: alias *haustus*.

Ἀπευθυμένον Diosc. 1, 130. p. 123. 3, 45. p. 392. *Intestinum rectum*, alias δακτύλιος. Sed et illud obvium est in Paulo, lib. 7. p. 254.

Ἀπηλιθιῶμενοι Diosc. 5, 25. p. 711., qui ἡλίθιοι, fatui redditi sunt: ἅπαξ λεγόμενον.

Ἀπηρημένοι Diosc. 3, 111. p. 457. Hesych. ἀπαρ-
τῆσαι, χωρῖσαι, διαστῆσαι. Demosth. pro coron. c. 18. Καί με μηδεὶς ὑπολάβοι ἀπαρτᾶν τὸν λόγον τῆς γραφῆς. Lucian. encom. Demosth. c. 10. p. 141. Τὸ δ' ἐγκώμιον οὐκ ἂν ἀπαρτᾶν ἐνομιζόμεν. Id. de conscrib. histor. c. 46. p. 207. Καὶ μὴν καὶ συνθήκη τῶν ὀνομάτων εὐκράτω καὶ μέσῃ χρηστέον, οὔτε ἄγαν ἀφιστάντα καὶ ἀπαρτῶντα, τραχὺ γάρ.

Ἀπολέγεσθαι Diosc. 1, 13. p. 26. duplicem habet et contrarium sensum. Primus enim, qui et hic adest, frequentius fere reperitur. Sic Plutarchus in Lucullo c. 42. ἀπολεγόμενου τοῦ Λουκούλλου τὰ πρωτεῖα. *Peru-
diare, reiicere, detrectare*. Sed contrarius sensus apud Thucydidem lib. 5. c. 8. (Ὁ Βρασιδᾶς) ἀπολεξάμενος πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀπλίτας.

Ἀραιῶμα. Περὶ ἰοβόλ. c. 12. p. 70. *Interstitia arti-
culorum*. Longin. de sublim. sect. 10. p. 47. τὰ ἀραιώμα-
τα ἐμποιοῦντα μεγέθη συνοικονομούμενα τῇ τε πρὸς ἀλλήλα
σχέσει. Cf. Tourp. ad h. l. p. 305.

Ἀργεμα, ἄργεμον Diosc. 2, 165. p. 280. et alibi. Est
ulcusculum corneae tunicae, quod maculam albam relin-
quit. Λεύκωμα alias dicit, ἄργον enim τὸ λευκόν. Galen.
iisag. p. 386. ed. Basil. Ἀργέμων δέ ἐστιν, ὅταν κατὰ τὸν
τῆς ἱρίδος κύκλον καὶ τὸ λευκόν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ μέλαν,
ἔλκος γίνεται στρογγύλον καὶ ὑπόλευκον. Erotian. p. 66.
Ἀργέμων, πάθος τι περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λευκωματώδης· ὃ
δὴ ἐκ τῆς παρεπομένης λευκότητος ὠνομάσθη.

Ἀσβόλη Diosc. 5, 181. p. 827. Sic et ἀσβόλη Galeno
de loc. aff. 6. p. 378. Alio loco de fac. simpl. 9. p. 219.
legitur: οἷον αἰθαλόν τινα ἢ ἄσβολον ἢ αἰθάλην γε καὶ
ἀσβόλην, ὡς ἂν ἐθέλῃ τις καλεῖν. Hinc verbum ἀπασβο-

λείσθαι, quod unico loco, 5, 87. p. 749. *fuligine infici, in fuliginem verti.*

Ἀφιδρός, *menstrua purgatio*, Diosc. 2, 85. p. 206. Occurrit eo sensu et in LXX Ezech. 18, 6. Suspiciabar, et in Philone Iudaeo, scilicet Alexandrino, eandem occurrere vocem, sed spe frustratus, inveni τὰ μηνιαῖα (de special. legib. p. 305.)

Βαίς Ἑρμοῦ Diosc. 4, 183. p. 677. dicitur prophetis aegyptiis πτέρις. Itaque aegyptia vox videtur: quod et Porphyrius apud Hieronymum (adversus Iovinian. lib. 2. c. 9.) testatur: Κοίτη δὲ αὐτοῖς ἐκ τῶν σπαδίχων τοῦ φοίνικος, ἃς καλοῦσι βαίς, ἐπέπλεκτο. Sed et Ioannes (evang. 12, 13.) ἔλαβον τὰ βαῖα τῶν φοινίκων: et Maccab. 1, 13. v. 51. καὶ ἐξηλθεν μετὰ αἰνέσεως καὶ βαιῶν. Hesych. βαίς, ῥάβδος φοίνικος. Cf. Rossi etym. aeg. p. 30. Ergo, quae privatim ad ramos seu frondes palmae designandos adhibebatur, vox ad aliarum stirpium surculos vel ramos traducta fuit.

Βάπτεσθαι, *durari*, e Theophrasto exponitur Diosc. 5, 138. p. 806. n. 62.

Βιασμός Diosc. 3, 98. p. 446. *Violentia externa*, et affectus inde ortus. Unico hoc fere loco occurrit.

Βικίον et βίκος, *lagena*, Diosc. 2, 96. p. 220. comment. p. 447.

Βλάττιον comm. p. 427.

Βόρασος comm. p. 411.

Βράσμα comm. p. 476.

Βρῖα comm. p. 456.

Βρύον et βρυώδη comm. p. 359. 395.

Βρώμα Diosc. 3, 48. p. 398., quamvis ubique *escam*, *cibum* notat, longo alio sensu *cavum dentium erosum* significat.

Γαβιρέα σμύρνη comm. p. 372.

Γάστρα, *urna*, *urceus*, Diosc. 5, 103. p. 769. Eodem sensu in Geopon. 14, 8. Apud alios auctores fundum vasis significat. H. Steph.

Γένος Diosc. 5, 125. p. 793. *Natio*. Sic et Synes. epist. 61. et Antiphanes in fragm. com. et trag. Grotii p. 619. Σύρος τὸ γένος. Ceterum γένος, nostro sensu *genus* plantarum, minerarum et animalium, probe ab εἶδη, *specie*, distinguitur a Diosc. 5, 114. p. 779. c. 85. p. 742. c. 119. p. 784. c. 139. p. 807. Sed nec ipse sibi constat, nec Theophrastus. Hic enim τὰ εἶδη vocat τὰ μέγιστα, δένδρον, θάμνος, φρύγανον, πόα. (hist. pl. 1, 3.)

Et de oleribus: ἔστιν αὐτῶν εἶδη καὶ γένη πλείω, (Ib. 6, 1.) Alibi tamen τὰ ὅλα γένη, familias a γένεσι distinguit. (Ib. 8, 3.) Memorabilis Galeni locus (comm. in Hipp. de victu acut. p. 753.) huc pertinet: Τὸ τοῦ γένους ὄνομα τοὺς παλαιοὺς Ἑλληνας καὶ κατὰ τῶν ὁμωνύμων λεγομένων ἐνίοτε φέροντας, τὸ μὲν ἐν ἔχόντων τὸ σημαινόμενον, ἐκ δὲ τῆς κατ' αὐτὸ τομῆς εἰς διαφορὰς πλείους ἀφικνουμένων. Optime distinxit genera a speciebus Aristoteles (part. anim. 1, 3. et categor. p. 46.) Uberrimam autem ratiocinationem iuxta Aristotelis sententiam reliquit Porphyrius in institutionibus.

Γεώδης Diosc. 2, 160. p. 277. est terra *fertilis, laeta*. Sic et in Geopon. 2, 6. Aliis scriptoribus est duntaxat *terreus*.

Γόγγρος. *Bruscum*. Plin. 16, 27. „Pulcherrimum vero est bruscum, multoque excellentius etiamnum mollescum. Tuber utrumque arboris eius: bruscum intortius, crispum, mollescum simplicius sparsum.“ Comm. p. 360.

Γομφίασις, *molarium dentium vitium*. Diosc. 2, 63. p. 191. comm. p. 441.

Γράμμα, *Scripulus*, comm. p. 415. Galen. de pond. et mens. p. 466. ed. Basil. Ἡ δὲ δράχμη ἔχει γράμματα γ', τὸ δὲ γράμμα ὀβολοὺς β'.

Δαδίων, *facula*, comm. p. 381.

Δαλός, *titio*. Diosc. 1, 32. p. 46. Δαλὸς διάπυρον ξύλον, Eustath. ad Od. 5, 488. Ξύλον κεκαυμένον, Hesych. Lucian. Timon, c. 2. p. 72. Οὕτω δαλὸν τινα ἐπανατεῖναι δοκεῖς αὐτοῖς, ὥς πῦρ μὲν ἢ καπνὸν ἀπ' αὐτοῦ μὴ διδέναι.

Δαγνίτις comm. p. 349.

Διαθesis, *affectus, affectio*. Diosc. 1, 3. p. 13. περί λοβόλ. praef. p. 49. εὐπόρ. 1. p. 106. 2. p. 308. comm. pag. 669.

Διακόπτω, περί δηλητ. p. 16. *Interpello, praecido*, (morbum.) ut Lucian. de gymnas. c. 19. p. 173. διακόπτειν τοῦ λόγου τὸ μῆκος. Cf. Budaei comment. de lingua graec. p. 1247.

Διαστροφὰι τῆς ὑστέρας comm. p. 365.

Διαφορίζθαι. Diosc. 5, 11. p. 697. c. 17. p. 704. *Sudore diffluere*. Ita et Galen. de salubr. 2. p. 161.

Δοκιμή, *probatio, argumentum*. Diosc. 2, 183. p. 677. Paull. Aegin. 6. p. 206. et alibi.

Δορκάς comm. p. 446. 447.

Δροσόμελι comm. p. 453.

Δρυπετής. Diosc. 1, 49. p. 53. *Maturrimus fructus*.

Hesych. ἀπὸ δένδρου πεπτωκώς. Iul. Poll. 6, 45. Schol. Aristoph. Lysistr. v. 564.

Δρώπαξ, εὐπόρ. 1, p. 221. 2, p. 249. Erat emplastrum e pice, colophonia, asphalto, euphorbio, pipere, opopanax et aliis id genus firmiter adhaerentibus et rodentibus, quibus pro depilatoriis, ψιλώθροις, utebantur. Paull. Aegin. 7. p. 295. Martial. epigr. 10, 65. „Laevis dropace tu quotidiano, hirsutis ego cruribus genisque.“

Δυνάμεις Diosc. 3, 93. p. 442. περὶ λοβόλ. p. 77. et saepius: sunt *compositiones medicamentorum*. Galen. de compos. med. sec. gen. 3. p. 593. ἡ τετραφάρμακος δύναμις, et de comp. med. sec. loc. 4. p. 716. ἔγχρισται δυνάμεις ὕγραί.

Ἐγκάρδιον φοίνικος comm. p. 411.

Ἐκβόλιον Diosc. 4, 181. p. 675. et Hipp. de morb. mul. 1. p. 723. et διακβόλιον ib. p. 751. Est medicamentum fetum eiiciens.

Ἐκδόρια Diosc. 3, 63. p. 409. Ea, quae cutim erodunt ac excoriant.

Ἐκφύσεις τῶν φύλλων Diosc. 4, 101. p. 594. sunt foliorum pinnatifidorum lacinae parallelae vel pinnatorum foliola. Sed alio loco c. 83. p. 677. ἐκφύσεις τῆς ῥίζης sunt ramusculi radices.

Ἐλιός, ὃς ῥωμαῖσι καλεῖται γλήρις· εὐπόρ. 1, 57. p. 121. et 2, 71. p. 285. Iam Aristoteli dictum animal (hist. anim. 8, 19.), quod cum muribus agrestibus comparat. (de facult. alim. 3. p. 666.) Hesychius perversè eundem putat cum sciuro. Est *Glis esculentus*, *Siebenschläfer* nostratum, *le loir* Gallorum.

Ἐλυσμα dicebatur Graccis scoria argenti, quoniam e catinis ope uncinorum trahitur. Diosc. 5, 101. p. 764. n. 51.

Ἐλυμος comm. p. 458.

Ἐξιονθίζω, εὐπόρ. 1. p. 145. Hesych. τρίχα ἐκδίδωμι· ἔστι γὰρ ἰονθος ῥίζα τριχῶν ἢ ὑπερέχον.

Ἐξιπόω, *exprimo*, Diosc. 5, 84. p. 739.

Ἐξισχύειν de vi, *sustinere*, *durare*, *valere*. Diosc. 5, 42. p. 720. n. 37.

Ἐπιγραφή, *levis vulneratio*, comm. p. 439. Nostrates etiam dicunt *zeichnen*, Catullus (25.) *conscribillare nates*.

Ἐπικαύματα τῶν ὀφθαλμῶν. εὐπόρ. 1, 34. p. 109. Galen. isag. p. 396. Ἐπίκαυμά ἐστιν, ὅταν ἐξ ἐπιπολῆς ἢ ἐπιθερμῖς ἐπικαυθεῖσα ἐλκωθῇ, ἢ καὶ βραχὺ βαθυτέρα γένηται, ἐπιφορὰς μεγάλης ἐγγινομένη. Aët. tetrab. 2, 3. c. 25.

Ἐπίκραμα est nigri in oculo exasperatio, ut speciem cineris prae se ferat.

Ἐπίκρasis comm. p. 439.

Ἐπιφυλλίς Diosc. 4, 142. p. 622. Hesych. βοτρυῶδιον μικρόν, ἐπὶ τέλει βλαστάνον. *Pampinus racemarius*. LXX sic πύλην interpretantur.

Ἐρμοδάκτυλος Paulli et seriorum — Iris tuberosa, comm. p. 613.

Ἐρυσίσκηπτρον comm. p. 344.

Ἐτροπάθεια Diosc. 2, 183. p. 294. ἄπαξ λεγόμενον. *Alterius partis vexatio* Marc. Vergil. vel Revocatio metastatica morbi ad cutim seu ad partes minus nobiles.

Εὐδιάγωγος Diosc. 4, 61. p. 550. *Qui hilariter conversatur*. Διαγωγή est vitae ratio et conversatio. Est etiam oblectamentum vitae. Strabo 17, p. 487. Aristot. ethic. 10, 6. p. 168. ed. Pac.

Εὐόλισθος γυνή. εὐπόρ. 2, 93. p. 198. ὃ τάχα ὀλισθαίνεται. *Lubricus*. Sic et in Alex. Aphrodis. problem. 1. κόπος εὐόλισθος καὶ μαλακή.

Ζεά comm. p. 455. 456.

Ζύθον, ζῦθος comm. p. 454. 455.

Ζυμίζω Diosc. 2, 98. p. 226. *Fermentum redoleo*.

Ἰλεκτρον comm. p. 390.

Ἡρυγῆ comm. p. 347.

Θιλοπεδεύω Diosc. 5, 9. p. 693. c. 82. p. 737. *In solo, soli in credulis ad torrendum exprobo*. Εἴλη ἐστὶν ἡλίου θερμασία Eustath. ad Il. 1, 4. Θιλόπεδον· τόπος, ἐν ᾧ ξηραίνεται ἡ σταφυλή· εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ θέρεσθαι ἐν τῷ ἡλίῳ καὶ τῷ πέδῳ. Etym. magn. p. 449.

Θλάσπι comm. p. 474.

Θυλακίτις comm. p. 347.

Ἰγδη Diosc. 5, 104. p. 772. ἡ θύμια Hesych. Etym. magn. Phrynich. p. 164. et Iul. Poll. 10, 103. παρὰ τὸ μίσγειν τὰ θύη, abiecto μ.

Ἰπνός Diosc. 5, 103. p. 771. Hesych. Ἰπνός, κάμινος, φοῦρτος, φανός, κλίβανος, μαγειρεῖον. Saepe haec voces secum confunduntur. Proprie esse ἰπνόν caminum figulinum, patet ex Hippocr. epid. 4. p. 523. Ὁ ἀπὸ τοῦ κεραμείου ἰπνοῦ καταπείσων. Lucian. Prometh. c. 2. Αὐτοὶ δὲ Ἀθηναῖοι τοὺς χυτρείας καὶ ἰπνοποιούς, καὶ πάντας ὅσοι πηλουργοὶ, Προμηθεῖας ἀπικάλουν. Iis caminis balnearia calefiebant. Κάμινος vero est fornax pistri-narum et ad liquanda metalla apta. Κλίβανος aut κρεῖβανος

Diosc. 1, 96. p. 99. est proprie furnus ad torrenda frumenta idoneus. Galen. de fac. simpl. med. 11. p. 294. μετ' ἄρτου καλῶς ὠπτημένου κλίβανίτου. Imman. Moschopul. περὶ σχεδῶν. p. 13. ed. Rob. Steph. Κλίβανος, σκευὸς τι σιδηροῦν, ἐφ' ᾧ τοὺς ἄρτους ὄπτουσι, πῦρ ὑποκαύσαντες καὶ πυρακτώσαντες αὐτόν. Μαγειρεῖον est culina. Aristot. hist. anim. 9, 30.

Ἰτρία, *crustula*. Diosc. 4, 64. p. 553. Duo ἰτρίων genera apud Galen. de facult. alim. 1. p. 492. ῥυήματα praestantiora, viliora λάγανα. E similagino et melle ita parabantur, ut fractu facilia essent. Hinc Galen. expos. voc. Hippocr. p. 474. Τὸ ἰτρίον ἐρείκιον ὀνομάζεται, διότι εὐθραυστον. Hesych. ἰτρία, κλάσματα, ἢ καπυρώδη πλάσματα.

Καιρῶν χώρα comm. p. 352.

Καλαμίς Diosc. 1, 89. p. 93. unico, ni fallor, eo loco *dentiscalpium* signat. Alioquin acus est ex arundine parata, qua cincinnos ac velamenta capitis mulierculae firmabant. Hesych. κοσμάριον τι περὶ τοὺς πλ. κάμους.

Κάμινος, v. Ἰπνός.

Κάρδαμον comm. p. 474.

Καταβιβάζω Diosc. 4, 42. p. 537. *Descendere cogo*. Plutarch. Themist. c. 4. Καταβιβάζων τὴν πόλιν πρὸς τὴν θάλασσαν, ναυβάτας (τοὺς Ἀθηναίους) καὶ θαλαττίους ἐποίησε. Similis sensus nostri loci est. Si quid enim ita decoquitur, ut duae tertiae partes absumentur, decoctum dicitur ad tertiam partem καταβιβασθῆν.

Κατάγραφος Diosc. 3, 163. p. 499. dicitur *punctis distinctus*. Melius *striatus* vocatur fructus; qui significatus etiam in Lucian. tyrann. c. 28. p. 211. Flagellis enim mulctatus tyrannus conspicitur πελιδνός (lividus) καὶ κατάγραφος (vibicibus notatus.) comm. p. 567.

Κατακνῶ, (undo κατακνησθεῖς Diosc. 2, 149. p. 265.) *Incido, scarifico*. Namque Lucianus in Ocypode, 91. p. 29. Κατακνήσω σου τὸν πόδα, ὥς ταῖς τομαῖσι πλείστον αἷμά σου κενῶ. Itaque non defricare, deradere, ut Badaeus vult.

Κατάποσις Diosc. 3, 84. p. 433. περὶ δηλητ. c. 25. p. 34. *Gula*.

Κέγχρος comm. p. 458.

Κεράτιον comm. p. 415.

Κιβώριον comm. p. 459.

Κλίβανος vid. Ἰπνός.

Κοκκύμηλα comm. p. 419.

Κόλλοκασία comm. p. 459.

Κομανικός λίθος· εὐπόρ. 2, 25. p. 237. Comanam, urbem Cappadociae in convalle Antitauri sitam, e Strabone lib. 12. p. 17. noscimus. Qui autem lapis fuerit, non liquet: forte coticula quaedam. Comensis lapis viridis, ad coquendos cibos utilis, longe alienus est. (Plin. 36, 44.)

Κονίσσαλος comm. p. 364.

Κοπίσχος comm. p. 379.

Κοπτάρια Diosc. 4, 187. p. 681. sunt *offulae*, quas iam pharmacopolae *morsulos* vocant. **Κοπτάρια βηχικά** Galenus describit. (De compos. med. sec. loca, 7. p. 58. s.) Medicamentum purgans, κατ' ἐξοχὴν κοπτάριον dictum, Oribasius (syn. lib. 3. f. 76^b.) drachmarum duarum pondere habet. Medicamenta globulorum forma, *pilulae* nostratibus, καταπότια, Alexandro Tralliano etiam (lib. 5. p. 263.) et Actuario (meth. med. 5, 9. col. 276.) κοκκία vocantur.

Κοπτόν idem fere est. Diosc. 2, 125. p. 245. Galen. de loc. aff. 7. p. 397.

Κόρυμβος manifesto Diosc. 4, 73. p. 567. bacca seu fructus στρύχνου. Galen. meth. med. 14. p. 994. τὸ σπέρμα πηγάνου σὺν αὐτοῖς τοῖς κορύμβοις. Capsulae sunt. De hederæ racemis autem in orbem circumactis, ut Plinius ait, κορύμβων nomen usitatissimum est.

Κουβαρίδες comm. p. 438.

Κρανοχολάπτης comm. p. 425.

Κρίμνον comm. p. 456.

Κριός comm. p. 458.

Κύημα comm. p. 464.

Κῶνος comm. p. 381.

Λαβιδόω· εὐπόρ. 2, 53. p. 117. Prehendo λαβίδι: λαβίς autem *forcipem* significare, patet e LXX, qui Ics. 6, 6. **ⲙⲏⲣⲁⲓⲛ** sic verterunt.

Λαζούριος λίθος seniorum: Diosc. p. 773. n. 68.

Λακιδουῖσθαι· περὶ δηλητ. p. 12. Activam *dilacero*, ergo passivum *dilacerationis sensu affici*.

Λάμπη Diosc. 5, 87. p. 750. n. 12. Est spuma vini acescentis, nostratibus *Kahn*, Gallis *chancissure*, Italis *muffa*, Anglis *mould*.

Λιηθότως Diosc. 4, 90. p. 587. *Obscure, obsolete*. **Λιηθότως κοῖλον**. Sic adhibetur et **λανθανόντως** ab Anacreonte od. 28, 16.

Λιβάς Diosc. 3, 116. p. 462. Hesych. **λιβάς**, πηγὴ σταγῶν. Suid. ἐνυδρὸς τόπος. Strab. lib. 8. p. 268. **γρίατα καὶ ὑπόνομοι λιβάδες**. Videtur igitur esse et *scaturigo* et *locus inundatus*. Optimo vero Pseudo-Democritus

(Geopon. 2, 6.) Λιβάδας δὲ καλεῖσθαι τὰ ἀπὸ τῶν ἱμβρίων ὑδάτων διηθούμενα καὶ κατὰ γῆς ἐν στεγνοῖς καὶ σκιεροῖς τόποις συνεισθηκότα, καθάπερ ἐν ἀγγείοις, μὴ φλεβῶν ἀπορροίας οὔσας· ὅθεν οὐδὲ διαμένειν τὰς λιβάδας, ἀλλὰ πάνυ συντόμως ἐκλείπειν, ἐὰν μὴ σφόδρα μεγάλας εἶναι συμβῇ.

Λόπιμον comm. p. 408.

Λυγισμός. Diosc. 4, 105. p. 598. Hesych. ἀνάκλασις τῶν μελῶν. Esse autem potius ἀνάκαμψιν legendum, cum a λύγω, vitice flexili, et λυγίζω, flecto, torqueo derivanda sit vox, bene monet Saracenus ad h. l. Ergo est *contorsio* membrorum. Eustath. οἱ κωμωδούμενοι ἐν φαύλοις ὀρχήσεισι λυγισμοί.

Μαγειρεῖον vid. ἱπνός.

Μάδος, ψίλωθρον, depilatorium, quo coriarii utuntur. εὐπόρ. 1, 179. p. 189. μαδᾶν, glabrescere. μαδίζειν, glabrum reddere, depilare.

Μάκτερ comm. p. 392.

Μάντις, ὅμοιος ἀκρίδι Ἰνδικῇ. εὐπόρ. 1, 158. p. 175. μάντις καλαμαία Theocr. id. 10, 18. Est *Mantis religiosa* L., locustarum genus, de qua exstant Poirleti (Journal de phys. 25. p. 334.) et Roeselii (Insecten-Belust. vol. 2. tab. 1. 2.) egregiae observationes.

Μεγάλιον comm. p. 370.

Μελανσπέρμον, εὐπόρ. 2, 93. p. 298. est secundum Plin. 20, 71. cognomen μελανθίου Diosc. 3, 83.

Μειδήσιον comm. p. 370.

Μισοδάκτυλα Diosc. 4, 185. p. 680. Fastidit hanc vocem Phrygynichus p. 194. ed. Lobeck.

Μετασύγκρισις comm. p. 340. 366.

Μετώπιον comm. p. 370.

Μίλφος. εὐπόρ. 1, 48. p. 115. Defluvium pilorum e palpebris. Μίλφωσις dicitur Galeno de compos. sec loc. 4. p. 733. Io. Actuar. de dignosc. affect. 2, 7. Μίλφωσις ἢ μαδάρωσις ἐστὶν ἀπόπτωσις τῶν τοῦ βλεφάρου τριχῶν. At non confundenda μίλτωσις Aët. tetrab. 2, 3. c. 2., quando tarsi rubescunt μίλτου, rubricae modo.

Μίσχος, petiolus, εὐπόρ. 2, 98. p. 291. Eius loco saepe Diosc. μόσχον ponit, e. g. 2, 210. p. 330. 4, 42. p. 537. Alibi vero, 4, 184. p. 678. recte μόσχον habet prolem, sobolem. Ita et potest 2, 212. p. 332. verti, quanquam petioli sint in interpretatione. Cf. comm. p. 487.

Μυρτιδανόν comm. p. 413.

Μυσκελίδρα. εὐπόρ. 2, 111. p. 310. Μυσκελένδρα He-

sych. Iul. Poll. 5, 91. Esse depravatam e μυσκέρδα, Alberti ad Hesych. p. 634. *Muscerda*.

Μυττωτόν Diosc. 2, 181. p. 292. n. 78.

Νάσκαφθον comm. p. 361.

Νῆοις comm. p. 347.

Νόστιμος Diosc. 2, 123. p. 242. 3, 87. p. 438. proprie quod rediturum est. νόστιμον ἡμαρ Od. 1, 9. Deinde, quod in reditu est, ut Plinius iun. (ep. 4, 6.) loquitur, itaque quaestuosus, fructuosus, utilis, quemadmodum in locis Dioscoridis. Hinc Luciani (de mercedo conductis, c. 39.) τὸ νοστιμώτατον καὶ ἐγκαρπώτατον τῆς ἡλικίας intelligitur. Et Theophrasti (causs. plant. 4, 13.) νοστιμώτερα σπέρματα καὶ πρὸς τὴν σίτησιν βελτίω.

Ὀβολός comm. p. 415.

Ὀγκοι comm. p. 340.

Ὀλυρα comm. p. 455. 456.

Ὀπός saepe in eupor. est Ferulae succus: unde ὀπού φύλλον vel ὀπόφυλλον est folium Ferulae. p. 213. 214. 235. 242. 253. 268.

Οὔραχος (l. οὔριχος) caudula. Diosc. 1, 176. p. 671.

Παιδέρως comm. p. 499. 500.

Παραμήρια. interna femora. Diosc. 1, 130. p. 123.

Πάτος comm. p. 364.

Πετρολάπαθον· εὐπόρ. 2, 47. p. 259. Ignota Rumi-
cis species, hoc unico loco occurrens. An *R. Acetosa*?
An *R. scutatus*?

Πιλήματα Diosc. 1, 68. p. 73. Pulvilli e lana carpta, quos nostrorum hominum genus e linamentis carptis aptius facit: plumaceaux Gallis dicti. Galen. de compos. medic. sec. loc. 2. p. 504. πιλήματα μαλακῶν ἐρίων. Vocatur et p. 506. στρόφιον ἐρίου et πύγμα et σύστριμμα ἐρίου.

Πῖνον, cerevisiae genus, comm. p. 455.

Πλάδος Diosc. 1, 21. p. 37. πλάδος στομάχου καὶ ἀτο-
νία. Est forte γαστρομαλαξία recentiorum, de qua Au-
tenriethius oximio scripsit.

Πνευματώδης Diosc. 2, 127. p. 246. et φυσώδης di-
stinguuntur, quanquam vulgo flatuosus utraque vox red-
datur. Galenus (de diffic. respir. 3. p. 952. 953.) πνευ-
ματώδης dicit et πνευματίας, qui ob inflata hypochondria
anhelant. φύσαι vero in solis intestinis resident: unde il-
lud est vitium magis diuturnum viscerum, quae hypo-
chondria occupant cum spiritus difficultate iunctum.

Πρότυπος Diosc. 2, 26. p. 178. 4, 10. p. 513. Πα-

rum prominulus simulque oppressus, unde in crateribus corinthiacis (Athen. 5. p. 199.) τὰ πρόστυπα ζῶα καὶ τετορνυμένα, quae Itali sculptores *basso rilievo* vocaturi fuissent.

Προσωπεῖα Diosc. 3, 151. p. 491. (et προσώπιον 4, 105. p. 598.) sunt larvae aut personae comicorum. Huc Dicacarchus (stat. Graec. p. 16. ed. Hudson.) de καλύμασι κεφαλῆς apud Thebanos: δοκεῖν, ὥσπερ προσωπιδίῳ πᾶν τὸ πρόσωπον κατελῆφθαι· οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ διαφαίνονται μόνον.

Πτερύγια τὰ ἐν δακτύλοις Diosc. 1, 151. p. 143. „In digitis recedere ab ungue caruncula cum magno dolore consuevit: πτερύγιον Graeci appellant.“ Cels. 6, 19.

Πτίλα βλέφαρα Diosc. 1, 86. p. 91. Πτίλους vocat Galenus (meth. med. 14. p. 1017.) τοὺς ἀπολλύντας τὰς ἐκ τῶν βλεφάρων τρίχας.

Πυρίτις, comw. p. 347.

Ῥᾶξ, ῥᾶγες (ῥῶξ, ῥῶγες solocismus) Ὑνα, nec acinus. Cf. Galen. de fac. alim. 2. p. 574. 575. Sed et εὐπόρ. 1, 69. p. 128. ῥᾶγες σκοροῦδου dicuntur allii nucleī.

Ῥήξεις τῶν ὠτῶν Diosc. 3, 58. p. 406. Non rupturæ videntur, sed id quod nostrates *Reissen in den Ohren*, Galli *douleurs tranchantes* vocant. Sunt dolores lancinantes, ut plurimum rheumatici, quos Archigenes, magnus ille ὀνοματοθήρας, πόνους ὀλκίμους καὶ ἀτειροὺς appellabat. (Galen. de loc. aff. 2. p. 87.)

Ῥούσιος Diosc. 4, 131. p. 614. suspecta vox, quae mediam aut inferiorem redolet graecitatem. Cf. du Cange glossar. 2. p. 1307. Scribitur et ῥουσσαῖος. Est color rubricæ. Geopon. 11, 23.

Ῥύαξ Diosc. 3, 51. p. 400. *Fluentum, rivus*. Sic Plat. Phaedon, p. 44. ed. Gryn. ὥσπερ ἐν Σικελίᾳ οἱ πρὸ τοῦ ῥύακος πηλοῦ ῥέοντες ποταμοί, καὶ αὐτὸς ὁ ῥύαξ.

Ῥυθμός Diosc. 5, 88. p. 751. n. 14. Herod. 5, 58. ὁ ῥυθμός τῶν γραμμάτων. Theocr. 26, 23. Eurip. Electra 772.

Ῥωστικός Diosc. 5, 11. p. 697. *corroborans*. Non memini, id alibi occurrere. Ῥωστικόν enim Hesychii alienum. Corroborans etiam methodus alia non fuit apud antiquos, quam, remotis caussis virium deficientium, alimentis aliquid additura. Galen. meth. med. 11. p. 750. Ῥωνῦναι τὴν δύναμιν, ὅπως ἀντισχεῖν τῷ νοσήματι δυναθῇ. De constit. artis ad Patroph. p. 301. Ἡ γάρ θρεψίς τε καὶ ῥώσις ἐστὶν ἐκ κικησέων τε καὶ τροφῶν συμμέτρων γιγνομένη.

Σειρίαν Diosc. 4, 71. p. 566. εὐπόρ. 1, 9. p. 98. σειρίαν D. 2, 161. p. 277. Derivatur utrumque a σειρίῳ, canicula.

Est nimirum σειρίασις morbus, in canicularibus diebus pueris maxime nudo capite solis ardorem excipientibus infestus, qui inflammatione meningum cerebrique ipsius, saepe repente enecante, constituitur. Alex. Aphrod. problem. 1, 98.

Σειμίδαλις comm. p. 454.

Σήπεις Diosc. 1, 74. p. 77. *Ulcerata putrida*. Hipp. epid. 3. p. 487. "Ανθρακις πολλοὶ κατὰ θέρος καὶ ἄλλα, ἃ σήψ καλεῖται. Alioqui σηπεδών dicitur.

Σητάριος, σιτάριος πυρός comm. p. 454.

Σκόλλυς· εὐπόρ. 2, 93. p. 298. n. 77. *Spira crinium*.

Σπλήνιον comm. p. 344.

Σπουδαῖος, *probatius*, comm. p. 396.

Στατική πόα· εὐπόρ. 1, 116. p. 151. 2, 82. p. 293. *Statice*, septem caulibus. Plin. 26, 33. Videtur *Armeria vulgaris*. Dicitur autem nostro primo, a sistendi vi, sicut στατικά κολλύρια Aëtio.

Στλεγγίς comm. p. 363.

Στόνυξ Diosc. 4, 48. p. 543. Hesych στόνυξις, τὰ εἰς ὄξυ λήγοντα, καὶ τὰ ἄκρα τῶν ὀνύχων. Cf. comm. p. 594.

Στύμματα comm. p. 367.

Στυπτικός, *condensans*. Diosc. 2, 94. p. 218. n. 11.

Συρμαῖζεν comm. p. 388.

Συστροφαὶ νέρων Diosc. 5, 134. p. 801. *Contorsiones tendinum ligamentorumque*. Namque et Celsus (7, 18. 8, 1.) et Iul. Pollux (2, 5.) nervos, νέρωα, vocant ligamenta articulorum.

Σφέκλη, *faex*, vox mediae et inferioris graecitatis. εὐπόρ. 2, 137. p. 328. Du Cange glossar. p. 1670.

Σφραγίς vocatur lemnia terra. περὶ δηλητ. p. 4. Terra sigillata.

Τεταρσωμένος Diosc. 3, 163. p. 499. 4, 172. p. 666. Ταρσοῦμενα 4, 27. p. 526. idem est, quod 4, 183. p. 677. ἀνηπλωμένα ὡς πτέρυξ vocatur. Ergo *pinnata*. Namque ταρσός Suid. ἡ τῶν ὀρνίθων πτέρωσις.

Τηλὶς comm. p. 457.

Τίφη comm. p. 456.

Τράγος comm. p. 457.

Χαμαιέρασος, εὐπόρ. 1, 154. p. 174. *Convallaria maiialis*. C. Gesner. praef. p. XV.

Χόνδρος comm. p. 457,

I N D E X II.

SYNONYMORUM IN COMMENTARIO EXPOSITORUM.

	pag.		pag.
Ἀβιβλαβόν	541	βαλσαμένη	560
ἄλληλαί	602	βησασᾶ v. ind syr.	693
ἄζικουρούρ	484	βοϊδὴν	637
ἄνσαναφ	629	βόλχον	375
ἄνώνιμ	523	βόρασσος	411
ἄπουσί	510	βουίνεσάθ	584
ἄραχού	521	βουρχουμάθ	597
ἄρμαλα	516	βρεχού	460
ἄρμάς	642	Γαθουονήμ	466
ἄσειλλοήρη	398	γοϊθ	522
ἑσίρακος	440	Δάκαρ	349
ἄσιρῥίσοι	486	δαφνίτις	349
ἄσκαουκαύ	524	δουβάθ	597
ἄσόνθ	465		
ἄσοντιρί	398	Ἐμβροσί	468
ἄσουμές	641	ἐπαφου	582
— λαβόν	642	ἐρβιαλαθουμ	483
ἄσουρίκ	469	ἐρυσίσκηπτρον	344
ἄστηρετιγή	559		
ἄστηρ χιλλός (χοιλόθ)	589	Ζιραφούς	458
ἄστιρκόκ	618	ζιγάρ	627
ἄστρεισμουνίμ	602	ζίγιρ	349
ἄταδίν	397	ζουορινσίπεκ	386
ἄτιρκόν	465	Ἥρυγῆ	347
ἄτιρβέρζια	542	Θαμάκθ	560
ἄτιρσίπη	486	θέσκε	478
ἄτιρτόπουρις	489	θεφίν	572
ἄχοιοσίμ	595	θεψώ	627
ἄχυ	349	θορπάθ	461
ἄψαφέρ	527	θορπάθ σαδέ	640
Βαβιβωροῦ	520		
βάκχαρ	347		

	pag.		pag.
*Ιαρον	481	Πελεθρόνιον	493
ιβάλ	587. 588	πεμψεμπτέ	598
ιέγκ	546	πεπεράκιουμ	343
ιέσκ	546	πυρίτις	347
ἴσαρον	481	ῥιπλάμ	463
Κιοτουκάπιτα	502	Σααρθά	544
κιττώ	349	σαμψώς	525
κονσεκράτριξ	342	σπασ	541
κουσίμιζαρ	636	σέμεθ	474
κόττανα	484	σεμιόν	541
κυνόμαχον	495	σεμουρα	541
κυνόξυλον		σενιόρ	495
Λαβοθολαβάθ	488	σέσιλος	428
λανάθ	578	σιθιλέα	523
λαουβέρδα	465	σιθιλεσαδέ	523
λέπιδιν	484	σίσειρτος	502
λίβιουμ	386	σισιμάκα	601
λοπιμα	408	σιφσείφ	493
Μάδελκον	375	σιχάμ	520
μαδιωνία	557	σοβελ	495
μάρικα ράδιξ	342	σοιτέμψος	475
μοιῦδα	581	σουιτέμψον	449
μερουόπυος	512	σοφó	513
μοτα	408	σπλήνιον	344
Νάρ	342	συμφαιγου	541
ναράτ	560	συρίς	478
νήρις	347	σωφοβί	563
νούφαρ	556	φυλλεσάδε	402
Όινώ	478	Χερδάν	502
όπιερτρίτος	342	χηνόσιρις	486
οὐάργουγούμ 602 cf. voc.		χούδουα	595
syriacas.	693	χουλούμ	572
οὐλοφόνον	495	χουρζήτα	598
		χουρμά	516
		χούφφους	485

INDEX III.

VOCUM EBRAICARUM ET PUNICARUM IN COMMEN- TARIO OBVIARUM.

	pag.		pag.
לִילִיּוֹם Liliūm cān-	541	גִּדְדָּה incisio עֵינִים גִּדְדָּה	466
didum		גִּדְדָּה עֵלִים	395
אֶבְיוֹנָה Capparis, proprie	483	אֶבְיוֹנָה Papyrus	457
appetentia		דִּחָן Sórghum	371
אֶהְלוֹת, אֶהְלִים Agallo-	360	דִּחָן Stillicidium, effu-	403
chum		sio	458
אֶהְלוֹת Hyssopus	506	אֶהְלוֹת Ebeni ligna	572
אֶהְלוֹת Tragiūm	595	אֶהְלוֹת Lini semen	583
אֶהְלוֹת Gramen palustre	349	אֶהְלוֹת vires	446
אֶהְלוֹת σχοῖνος μέλας	595	אֶהְלוֹת Galbanum	384
אֶהְלוֹת Rhamnus	397	אֶהְלוֹת lac coagulatum	465
אֶהְלוֹת Santali ligna	403	אֶהְלוֹת Bitumen, asphal-	542
אֶהְלוֹת talmud.	440	אֶהְלוֹת tum	598
אֶהְלוֹת gressus, vestigium	466	אֶהְלוֹת Gramen, Herba	602
אֶהְלוֹת Tamarix orientalis	396	אֶהְלוֹת Marrubium	466
		אֶהְלוֹת Verbena	489
בִּדְלִיּוֹם Bdellium	374	אֶהְלוֹת Strychnus	618
בִּדְלִיּוֹם Cynanchum ero-	610	אֶהְלוֹת hortensis	466
ctum		אֶהְלוֹת Herba picis	447
בִּדְלִיּוֹם venter	421	אֶהְלוֹת Herba un-	522
בִּדְלִיּוֹם Pistacia	421	אֶהְלוֹת guium	466
בִּדְלִיּוֹם Oppidum	421	אֶהְלוֹת Potamogeton	
בִּדְלִיּוֹם Uva immatura	411	אֶהְלוֹת Herba hyc-	
בִּדְלִיּוֹם lagena	447	אֶהְלוֹת nis	
בִּדְלִיּוֹם Coriandrum	522		

	pag.		pag.
חֲצִיר עֵרְקוֹן Herba nervorum	465	חַלְדָּא chald. Geranium	546
חֲצִיר קֶרֶחַ Ranunculus	484	מִרְאִי שְׂדֵה mirabilis herba campi	402
חֲצִיחַ חֲמוֹת Chamaemelum	559	צֶבַע Lacerta	450
חֲרָדָה stupor	502	צִרִי Mastiche	356
חֲרִי יוֹנִים Stercus columbinum, Ornithogalum umbellatum	471	צִרִי כֹפֶר Stirps resinifera lugubris	386
חֲרִיטָה Euphorbia		קָסִיָה Cassia	349
חֲרִיטָה Apios	640	קִיקְיוֹן Ricinus communis	638
חֲשֵׁמֶת Iaspis	661	קִינָמוֹם Cinnamomum	350
חֲמִינִיָּה Cuminum	522	קִסְיָאוֹת Cassia	349
חֲמִינִיָּה Lawsonia	400	קִשְׁמוֹרָה Momordica	
חֲמִינִיָּה Coccum	593	קִשְׁמוֹרָה Elaterium	636
חֲמוֹת tus	376	רֵאשׁ Venenum	486
חֲמִינִיָּה Absinthium	506	רֵאשׁ Mercurialis	641
חֲמִינִיָּה Buglossum	629	רֵאשׁ Mercurialis alba	642
חֲמִינִיָּה myrrha	371	רֵאשׁ Liliam	368
חֲמִינִיָּה lampas	342	רֵאשׁ Unguis odoratus	427
חֲמִינִיָּה incundus	485	רֵאשׁ Acaciae ligna	403. 405. 490
חֲמִינִיָּה Sapphirus	660	רֵאשׁ Sycomorus	422
חֲמִינִיָּה fluidus	371	רֵאשׁ Radix	478
חֲמִינִיָּה Resina pini	390	רֵאשׁ minium	646
חֲמִינִיָּה Vespertilio	488	רֵאשׁ Coccum	593
חֲמִינִיָּה mus		רֵאשׁ Pyrethrum	560
חֲמִינִיָּה araneus	672		

VOCES PAUCAE SYRIACAE.

	pag.		pag.
ܐܢܢܐ Filius ara-		quia tarde floret,	
nei: melior exposi-		tardos fert fructus.	
tio τοῦ οὐαργουγούμ,		ܐܢܢܐ Iaspis	661
quam quae p. 602.		ܐܢܢܐ ܕܥܡܪܐ (Sesa-	
traditur.		mum nigrum) Glau-	
ܐܢܢܐ βησαα Diosc. 3,		cium luteum.	601
46. p. 395. Pega-		ܐܢܢܐ Aloë	503
num Harmala. ܐܢܢܐ		ܐܢܢܐ Lilium	541
cunctatus est, forte			

INDEX IV.

VOCUM ARABICARUM.

أثرار Berberis	pag. 398	أيريس Radix iridis	pag. 343
أثمد Stibium	645		
أثل Tamarix orientalis	396	بابونج Chamomilla	559.560
أجامى Schoenus naba-		بادرنجويه Melissa	542
taeus	355	بادروج Ocimum	471
أنخر Schoenus odoratus	356	بانذجان Solanum esculen-	
أسقنقر Scincus	444	tum	604
أسقيل Scilla	483	بان Hyperanthera Mo-	
أشنه Usnea	360	ringa	637
أصلال Basiliscus	675	بخور مريم Cyclamen	478
أطوم Echinus esculen-		بدلان Ostrea	427
tus	426	بربريس Berberis	398
أطربلال Coronopus	466	برغوئى Psyllium	602
أظفار الطيب Unguis odo-		بردى Papyrus	395
ratus	427	برقوق Πριχόκκισ	410
أظمان Anguis δειψάς	672	بسباسة Macis	392
أغللاجين Agallochum	360	بستق Pistacia	421
أقحوان Parthenium	560	بسر Dactyli immaturi	411
أقصين Anguis fragilis	673	بشنين الخنزير Nymphaea	
الكاكنج Physalis	602	Lotus	623
أالبية, اللوة Agallochum	360	بشنين عربى Nymphaea	
امليج Emblica	638	coerulea	623
أمير بريس Berberis	398	بصل Cepa	483
أنجدان Silphium	528	بصل الفار Scilla	483
أنزروق Sarcocolla	533		

	pag.		pag.
بصل القي Bulbus vomitorius	483	جند بادستر persice Castoreum. 432. [Animal ipsum arabice توراج, solitarius.]	
بصل الزير Bulbus esculentus	483	Nux جوز	380
بطم Terebinthus	381	Thymus حاشا	507
بطيخ Citrullus	468	Fructus terebinthi حبة الخضرا	381
بلح Fructus palmarum immaturus	410	Pyrites حجر البوريطوس	451
بليلج Terminalia Bellirica	638	Chamaeleon حرب	434
بمنج Glaucium	534	Lacerta حردون	451
بنات وردن Onisci aselli	439	Lepidium حرف	474
بنت النار Urtica urens	615	Peganum Harmala حرملا	516
بنج Hyoscyamus	601	Curcuma حص	344
بهار Bupthalmum	561	Lycium حضض	357
		Silphium حلتيت	528
Turpethum Diosc. p. 615. n. 35. تربد		Amomum حماما	351
Tuber ترقة	461	Aselli حمير	439
Sacchari spontanei species سكرنجبين	453	Lawsonia حنا	400
Rhus obsoniorum تتم	409	Solanum حنب الثعلب	604
Palmarum species تمر	410	Colocynthis حنضل	640
Crocodilus تمساح	445	Pistia Stratiotes حي علم الما	618
Thynnus تننة, تن	436		
Allium توم	473	Chelidonium خاليدونيون	487
Ficus lupi التين الدب	421	Ceratonia Siliqua خروب	415
		Ricinus communis خروع	638
Chamaemelum ثفوح الارض	559	Orchides خصى الثعلب } خصى الكلب }	553
Anguis xlyxpos جاورسى	675	Hirundinaria خطافي	487
Locusta جراد	440	Malum persicum خوخ	417
Sycomorus جميز	422	Cucumis خيار	468
Fructus praestantes palmarum جميع	410		

	pag.		pag.
Cheiranthus خیری	550	Nardus سنبل	346
Aspalathus دار شیشغان	359	Cinnabaris سنجری	647
Cinnamomum دار صینی	350	Resina iuni- peri	387
Sorgum دره	457	Acacia سنط	405
Luxuria plantarum دقر	349	Iris tuberosa سورنجان	613
Sanguis dra- conis دم الاوبن	647	Lilium سوسن	368
Borassus flabellifor- mis	374	Iris سوسن الاسما	343
pers. Laurus دهمست	388	Aloës species سولع	503
Coronopus رجل الغراب	466	Alumen شب	650
Pumex رحفة	650	Cedrus شربین	386
Fructus palmae رطب		Anemone شقیای نعن	485
maturus	410	Arsenicum شکوکا	649
Raia Torpedo رعاد	429	Carduus شکوکا	497
Rheum روند	491	Absinthium شج	506
Basiliscus رئیس الثعین	675	Lepidium شیطرچ	484
Cremor lactis, bu- tyrum	446	Aloë صبر	503
Minium زرقون	647	Concha صدف	427
Arsenicum زرنیخ	649	Pinus صنوبر	380
Azarolus زعرور	413	Crocodilus ضب	450
Cinnabaris زنجفر	647	Hyaena ضبع	448
Zingiberia زنجبیل	477	Macer طالیسفر	392
Hyssopus زوفا	506	Saccharum Bam- busae	453
Cremium ساجور	349	Mel sponta- neum	453
Tussilago ساعلی	544	Elaeagnus spinosa عثم	406
Zizyphus Lotus سدر	419	Cyclamen عرطنیثا	478
Sagapenum سکبینچ	531	Fructus ar- buti	421
Saccharum سکر	453	Resina علك	390
Cassia سلیخه	349	Ambra عنبر	391
Minium سلیقون	647		
Rhus سماق	409		

	pag.		pag.
عندم Dracaena arbor	647	قنقيام κάρχαμον	361
عنزروت Sarcocolla	533		
عنصل Scilla	483	كاه ربا Succinum	391
عود هندي Agallochum	360	كبيك Ranunculus	484
عوسج Lycium europaeum	397	كحل Collyrium e stibio	645
غار Laurus	388	كرات Porrum	473
غانت Agrimonia Eupatorium	591	كزبر Coriandrum	522
غير Sorbus domestica	361	كزمازج Gallae tamaricis orientalis	396
عص ēγκάρδιον φοίνικος	412	كفر Lawsonia	400. n. 2.
		كبه Piscis marinus	436
فستق Pistacia	422	كندر Tus	376
فلل Piper	476	كنس Στρούθιον	478
قوه Rubia	563		
فينة Falco ossifragus	441	لازورد Lapis lazuli Diosc.	p. 773. n. 68.
قاطر Sanguis draconis	647	لبخة Persea	424
قنا الحمار Cucumis asininus	636	لبال Tus	376
قر Rana	484	لذان Ladanum	402
قراص Chamaemelum	598	لسان الثور Buglossum	629
قرظ Acacia	405	لصيف Stibium	645
قرع Cucurbita	468	لغاز Species oleris	484
قرومعا Crocomagma	345	لك Lacca	361
قروم Coccum	593	لفينه Edulium quoddam	484
قربص Urtica	615	لماك } Stibium	645
قسط Cistus	401	لمال }	
قسط الرومي Costus romanus	354	لوف Dracontium	480
قصب ذرية Calamus aromaticus	355	ماميثا Glaucium	534
قطران Cedri fructus	386	محب Prunus Mahaleb	401
قطلب Arbutus Unedo	421	مز Celtis australis	419
قنفذ Echinus esculentus	426	مشمش Prunum armeni- niacum	417
		مصطكي Mastiche	381
		مقر Aloë	503

مقل Bdelium 374. Fru-	pag.	نوفر Nuphar	pag.
ctus Chamaeropsis	411		556
ملوخ Atriplex Halimus 398		هرمس أصابع Iris tube-	
		rosa	613
نبق Fructus Zizyphi		هلج Ximenia [elliptica	425
Loti	419	هليلج Terminalia Che-	
نجده Elaeagnus orien-		bula	638
talis	406	هندب شكوريه Cichorium	466
نخل Palmae genus	410		
نرجيس Narcissus	348	وج Acorus	344
نردین Nardus	346	ورل Lacerta	444. 449
نشغه Pumex	650	وقل Chamaerops humi-	
نطشمان Anguis δειπάς	675	lis	411
نعناع Mentha	511		
نפט Naphtha	385		
نمس Mustelae species	434	يبروج Mandragora	605
نورة Bupthalmum	560	يسمين Jasminum	377

INDEX V.

SYSTEMATICUS.

	pag.		pag.
Acacia Catechu Willd.	405	Agrostemma Coronaria L.	541
— leucophloea Willd.	405	— Githago L.	541
— vera L. Baub.	372. 405	Aiuga Chamaepitys	
Acanthus mollis L.	499	— Schreb.	568
— spinosus L.	499	— Iva Schreb.	559. 568
Acarna gummifera Willd.	494	Alabastrites	657
Acetabularia mediterranea Lam.	558	Alauda cristata	441
Achillea abrotanifolia L.	589	Alcedo Ispida	651
— Ageratum L.	592. 598	Alcyonium Aurantium	
— magna L.	589	— Pall.	651
— Millefolium L.	619	— cotoneum Pall.	652
— Ptarmica L.	477. 558	— Ficus Pall.	651
— tanacetifolia Allion.	589	— palmatum Pall.	652
— tomentosa L.	589	— papillosum Pall.	652
Acipenser Huso	534	Alectoria iubata Achar.	360
— Sturio	535	Alisma Plantago L.	566
Aconitum Napellus L.	608	Allium Ampeloprasum	
Acorus Calamus L.	344. 355	— L.	473. 474
Actinia senilis	430	— arenarium L.	474
Adiantum Capillus L.	632	— Cepa L.	473
Aegilops ovata L.	632	— descendens L.	474
Aëtites	661	— Dioscoridis Sibth.	517
Agaricus dryinus Pers.	489	— magicum L.	517
— eburneus Bull.	611	— Moly L.	517
— muscarius L.	611	— Scorodoprasum L.	474
— ostreatus Jacq.	489	— subhirsutum L.	517
— pantherinus Cand.	611	Aloë arabica Lam.	503
— Prunulus Pers.	611	— socotrina Cand.	503
Agave americana L.	503	— vulgaris Cand.	503
Agrimonia Eupatorium L.	590	Aloëxylon Agallochon	
		— Lour.	361

	pag.		pag.
Alpinia Galanga Sw.	<u>477</u>	Anthericum graecum L.	<u>543</u>
Althaea cannabina L.	<u>565</u>	— Liliago L.	<u>543</u>
— officinalis L.	<u>564</u>	— ramosum L.	<u>543</u>
— pallida Kit.	<u>564</u>	Anthyllis cretica Lam.	<u>403</u>
— rosea L.	<u>463</u>	— Vulneraria L.	<u>559</u>
Alumen	<u>649. 663</u>	Antilope Bubalis	<u>447</u>
Amarantus Blitum L.	<u>463</u>	— Dorcas	<u>446</u>
Ambrosia maritima L.	<u>545</u>	Antipathes foenicula-	
Amiantus	<u>659</u>	ceum Pall.	<u>653</u>
Ammi copticum L.	<u>522</u>	Antirrhinum Asarina L.	<u>629</u>
— Visnaga Lam.	<u>520</u>	— Orontium L.	
Amomum Cardamomum			<u>630. 631</u>
— L.	<u>352</u>	Apargia tuberosa Willd.	<u>467</u>
Amphibolus actinotus	<u>661</u>	Apatites	<u>657</u>
Amygdalus communis L.	<u>421</u>	Aphrodite aculeata	<u>429</u>
— Persica L.	<u>416</u>	Apium graveolens L.	<u>523</u>
Amyris gileadensis L.	<u>357</u>	— Petroselinum L.	
— Kafal Forsk.	<u>372. 379</u>		<u>523. 529</u>
— Kataf Forsk.	<u>362</u>	Aplysia depilans	<u>430</u>
— Opobalsamum L.	<u>357</u>	Aqua caementaria	<u>647</u>
Anacyclus aureus L.	<u>559</u>	Aquilegia vulgaris L.	<u>626</u>
Anagallis arvensis L.	<u>486</u>	Aranea domestica L.	<u>444</u>
Anagyris foetida L.	<u>565</u>	— retiaria L.	<u>443</u>
Anastatica hierochuntica L.	<u>352</u>	Arbutus microphylla	
Anchusa italica Retz.	<u>630</u>	Forst.	<u>353</u>
— tinctoria L.	<u>584. 618</u>	— Unedo L.	<u>420</u>
— undulata L.	<u>556</u>	Arctium Lappa L.	<u>621</u>
Andropogon Schoenanthus L.	<u>354</u>	Argilla schistosa	<u>662. 663</u>
Anemone coronaria L.	<u>485</u>	— smectica	<u>663</u>
— nemorosa L.	<u>485</u>	Aristolochia Clematidis	
— stellata Lam.	<u>485</u>	L.	<u>493</u>
Anethum graveolens L.	<u>521</u>	— cretica L.	<u>493</u>
Angelica lucida L.	<u>530</u>	— longa L.	<u>493</u>
Anguis Eryx	<u>674</u>	— lutea Desf.	<u>493</u>
— fragilis	<u>673</u>	— pallida Kit.	<u>493</u>
— Scytale	<u>674</u>	— rotunda L.	<u>493</u>
Anthemis chia L.	<u>559</u>	Armeria plantaginea	
— Cotula L.	<u>560</u>	Willd.	<u>572</u>
— nobilis L.	<u>559</u>	— vulgaris Willd.	
— Pyrethrum L.	<u>525</u>		<u>572. 688</u>
— rosea Sibth.	<u>559</u>	Arnica montana L.	<u>478. 566</u>
— tinctoria L.	<u>559. 560</u>	— scorpioides L.	<u>607</u>
— valentina L.	<u>560</u>	Arnopogon picroides	
		Willd.	<u>522</u>
		Arsenicum	<u>649</u>

	pag.		pag.
<i>Artemisia Abrotanum</i> L.	505	<i>Aster Tripolium</i> L.	631
— <i>Absinthium</i> L.	503	<i>Asterocephalus Colum-</i>	
— <i>arborescens</i> L.		baria Spr.	630
	505. 545	<i>Astragalus aduncus</i>	
— <i>campestris</i> L.	545	Willd.	600
— <i>inculta</i> Delil.	504	— <i>aristatus</i> Herit.	501
— <i>iudaica</i> L.	506	— <i>Arnacantha</i> M.	
— <i>maritima</i> L.	504	B.	502
— <i>orientalis</i> Willd.	504	— <i>compactus</i> Lam.	502
— <i>palmata</i> Lam.	505	— <i>creticus</i> Lam.	501
— <i>pontica</i> L.	503. 505	— <i>Glaux</i> L.	633
— <i>santonica</i> L.	505	— <i>hamosus</i> L.	555
— <i>spicata</i> Jacqu.	545	— <i>plumosus</i> Willd.	502
<i>Arum Arisarum</i> L.	481	— <i>Poterium</i> Pall.	
— <i>Colocasia</i> L.	459. 480		498. 502
— <i>crinitum</i> Ait.	480	— <i>Pseudo - Tra-</i>	
— <i>Dioscoridis</i> Sibth.	481	gacantha Pall.	502
— <i>Dracunculus</i> L.	479	— <i>pugniformis</i> (l.	
— <i>italicum</i> Lam.	480	magnif.) He-	
— <i>maculatum</i> L.	480	rit.	631
— <i>muscivorum</i> L. fil.	480	— <i>sempervirens</i>	
— <i>proboscideum</i> L.	481	Lam.	501
— <i>tenuifolium</i> L.	481	— <i>syriacus</i> L.	600
<i>Arundo arenaria</i> L.	393	— <i>tumidus</i> Willd.	502
— <i>Donax</i> L.	394	<i>Athamanta Cervaria</i> L.	525
— <i>Phragmites</i> L.	394	— <i>cretensis</i> L.	525
<i>Asarum europaeum</i> L.	347	— <i>Libanotis</i> L.	523
<i>Asperula arvensis</i> L.	536	— <i>macedonica</i>	
— <i>cynanchica</i> L.	581	Spr.	523
— <i>odorata</i> L.	563	<i>Athanasia maritima</i> L.	546
<i>Asphaltum</i>	660	<i>Atractylis gummifera</i> L.	494
<i>Asphodelus ramosus</i> L.	482	<i>Atriplex Halimus</i> L.	398
<i>Aspidium Filix mas</i> Sw.	641	— <i>hortensis</i> L.	463
— <i>Lonchitis</i> Sw.	564	<i>Atropa Belladonna</i> L.	
<i>Asplenium Ceterach</i> L.	558		603. 605
— <i>Filix femina</i>		<i>Avena fatua</i> L.	633
Bernb.	641	<i>Azalea pontica</i> L.	452
— <i>Ruta muraria</i>		<i>Baccharis Dioscoridis</i> L.	549
L.	581. 597	<i>Balanites aegyptiaca</i> De-	
— <i>septentriona-</i>		lil.	425
le Sw.	576	<i>Ballota nigra</i> L.	541
— <i>Trichomanes</i>		<i>Bambusa arundinacea</i>	
L.	632	Schreb.	453. 646
<i>Astacus fluviatilis</i>	428	<i>Barbarca vulgaris</i> R. Br.	628
<i>Aster Amellus</i> L.	625		

	pag.		Pag.
Bartsia Odontites Huds.	551	Calotropis gigantea R.	
Berberis cretica L.	404	Br.	453
Betonica Alopecurus L.	569	Calx phosphorata	657
— officinalis L.	569	Camelina sativa Crantz.	624
— stricta Ait.	569	Camforosma monspeli-	
Biserrula Pelecinus L.	555	ca L.	629
Blatta orientalis	439	Campanula Cymbalaria	
Boletus edulis Bull.	611	Sibth.	588
— Laricis Jacq.	489	— Erinus L.	587
— luridus Schaef.	611	— hederacea L.	588
Borassus flabelliformis L.	374	— laciniata L.	582
Borax	645	— Medium L.	582
Boswellia turifera Colebr.	379	— patula L.	566
Botrychium Lunaria Sw.		— persicifolia L.	630
	583. 595	— Rapunculus L.	587
Brassica campestris L.	461	Cancer Astacus	428
— cretica Lam.	464	Cannabis sativa L.	565
— Eruca L.	469	Capparis oblongifolia	
— incana Tenor.		Forsk.	483
	464. 610	— spinosa L.	483
— oleracea L.	463	Capsicum annuum L.	547
Bryonia alba L.	641	Cardiospermum Halica-	
— dioeca L. 353.	641	cabum L.	604
Bubon Galbanum L.	533	Carduus tenuiflorus Cur-	
— gummiferum L.	533	tis.	625
— macedonicum L.	523	Carlina lanata L.	538
Buccinum Harpa	426	— vulgaris L.	496. 537
— Lapillus	426	Carthamus corymbosus	
Bunium Bulbocastanum		L.	496
L.	627	— glaucus M. B.	537
Bupleurum fruticosum		— lanatus L.	537
L.	520	— leucocaulus	
Butyrum montanum	650	Sibth.	537
		— tinctorius L.	
Cacalia albifrons L. fil.	627		582. 641
— alpina L.	626	Carum Carvi L.	521
Cachrys Libanotis L.		Castanea vesca Gaertn.	407
	518. 526	Castor Fiber	432
— maritima Spr.		Catananche coerulea L.	636
	466. 641	Caucalis grandiflora L.	486
— Morisonii Al-		— maritima Lam.	469
lion.	525	Celsia Arcturus L.	621
Calamagrostis epigeios		Celosia margaritacea L.	547
Roth.	588	Celtis australis L.	418
Calendula arvensis L.	578	Cenchrus frutescens L.	393

	pag.		pag.
Centaurea benedicta L.	<u>537</u>	Cirsium eriophorum	
— Centaureum L.	<u>494</u>	Scop.	<u>497</u>
— centauroides		— monspessulanum	
L.	<u>494</u>	Allion.	<u>625</u>
— Cyanus L.	<u>601</u>	— stellatum All.	<u>499</u> <u>638</u>
— erucaefolia L.	<u>577</u>	— syriacum Gaertn.	<u>499</u>
— lanata Cand.	<u>537</u>	(del. Silybum s.).	
— salmantica L.	<u>577</u>	Cissus vitiginea L.	<u>352</u>
— splendens L.	<u>577</u>	Cistus creticus L.	<u>402</u>
Cephalanthera ensifolia		— ladaniferus L.	<u>402</u>
Rich.	<u>621</u>	— salvifolius L.	<u>401</u>
— rubra Rich.	<u>621</u>	— villosus Lam.	<u>401</u>
Cerastium arvense L.	<u>576</u>	Citrus medica L.	<u>417</u>
Ceratonia Siliqua L.	<u>415</u>	Cladium germanicum	
Ceratophyllum demersum L.	<u>624</u>	Schrad.	<u>596</u>
Cerbera lactaria Hamilt.	<u>393</u>	Clematis cirrosa L.	<u>641</u>
— Odollam Gaertn.	<u>392</u>	— Vitalba L.	<u>641</u>
Cercopis spumaria	<u>601</u>	Clinopodium vulgare L.	<u>538</u>
Cerintho minor L.	<u>489</u>	Clubiona holosericea	<u>671</u>
Cervus Capreolus	<u>446</u>	Cneorum tricoccon L.	<u>640</u>
— Dama	<u>446</u>	Cnidium Silaus Spr.	<u>525</u>
Chacrophyllum sativum		Cochlearia anglica L.	<u>572</u>
C. Bauh.	<u>469</u>	— Armoracia L.	<u>461</u>
— sylvestre L.	<u>624</u>	Colchicum autumnale L.	<u>612</u>
Chamaerops humilis L.	<u>411</u>	— fasciculare R.	
Cheiranthus Cheiri L.	<u>550</u>	Br.	<u>614</u>
Chelidonium maius L.	<u>487</u> <u>534</u>	Coluber aegyptius	<u>430</u> <u>675</u>
Chenopodium Botrys L.	<u>545</u>	— Ammodytes	<u>430</u>
— Scoparia L.	<u>633</u>	— Berus	<u>430</u> <u>675</u>
Chermes Ilicis	<u>593</u>	— Cerastes	<u>674</u>
Chondria obtusa Agardh.	<u>617</u>	— lebetinus	<u>674</u>
Chondrilla iuncea L.	<u>467</u>	— Natrix	<u>675</u>
Chrysanthemum coronarium L.	<u>598</u>	— Prester	<u>675</u>
Chrysocoma Linosyris L.	<u>597</u>	Conium maculatum L.	<u>608</u>
Chrysomela Cichorii	<u>442</u>	Convallaria maialis	<u>688</u>
Cicer arietinum L.	<u>458</u>	— multiflora L.	<u>573</u>
Cichorium Endivia L.	<u>467</u>	— Polygonatum	
— Intybus L.	<u>467</u>	L.	<u>573</u>
Cinnabaris	<u>646</u>	— verticillata L.	<u>613</u>
Circaca alpina L.	<u>547</u>	Convolvulus arvensis L.	<u>578</u> <u>590</u>
— luletiana L.	<u>547</u>	— Cneorum L.	<u>604</u>
Cirsium Acarna Cand.	<u>497</u>	— Dorycnium L.	<u>604</u>
		— farinosus L.	<u>639</u>
		— Scammonea L.	<u>639</u>

	pag.		pag.
<i>Convolvulus sepium</i> L.		<i>Caprum</i> 645—649.	655
— <i>Soldanella</i> L.	578. 634	<i>Curcuma longa</i> L.	344
<i>Conyza candida</i> L.	621. 627	<i>Cuscuta Epithymum</i> L.	641
— <i>squarrosa</i> L.	515. 549	<i>Cycas circinalis</i> L.	411
<i>Corallina officinalis</i> L.	617	<i>Cyclamen europaeum</i> L.	478
<i>Cordia Myxa</i> L.	424	<i>Cynanchum erectum</i> L.	610
<i>Cordylocarpus laevigatus</i>		— <i>nigrum</i> Pers.	547
Desf.	460	— <i>Vincetoxicum</i>	
— <i>muricatus</i> Desf.	460	Pers.	537
<i>Coriandrum sativum</i> L.	523	<i>Cynara Cardunculus</i> L.	667
<i>Coris monspeliensis</i> L.	575	<i>Cynoglossum officinale</i> L.	630
<i>Cornus mascula</i> L.	419	<i>Cyperus rotundus</i> L.	344
<i>Coronilla Securidaca</i> L.	555	<i>Cypripedium Calceolus</i>	
— <i>varia</i> L.	555	L.	564
<i>Coronopus Ruellii</i> Da-		<i>Cytinus Hypocistis</i> L.	401
lech.	545	<i>Cytisus laniger</i> Cand.	359
<i>Corydalis bulbosa</i> Pers.	539	— <i>spinosus</i> Lam.	359
— <i>claviculata</i> Pers.	626	<i>Czackia Liliastrum</i> Andr.	543
<i>Corylus Avellana</i> L.	407		
<i>Costus arabicus</i> L.	354	<i>Daphne alpina</i> L.	634
<i>Cottus Gobio</i>	435	— <i>Gnidium</i> L.	640
— <i>Scorpius</i>	429	— <i>Laureola</i> L.	635
<i>Cotyledon lutea</i> Huds.	615	— <i>Mezereum</i> L.	535
— <i>serrata</i> L.	615	— <i>oleoides</i> Schreb.	640
— <i>Umbilicus</i> L.	615	— <i>Tartouira</i> L.	635
<i>Crateva oblongifolia</i> Spr.	483	<i>Datura Stramonium</i> L.	603
<i>Crepis biennis</i> L.	522	<i>Daucus Carota</i> L.	520
— <i>Dioscoridis</i> L.	523	— <i>Gingidium</i> L.	
— <i>tectorum</i> L.	582		468. 520
<i>Cressa cretica</i> L.	558. 568	— <i>guttatus</i> Sibth.	520
<i>Creta brigantiaca</i>	657	<i>Delphinium Ajacis</i> L.	525
<i>Crithmum maritimum</i> L.		— <i>Consolida</i> L.	522
	466. 641	— <i>Staphisagria</i>	
<i>Crocodylus Suchus</i>	449	L.	637
<i>Crocus sativus</i> L.	362	— <i>tenuissimum</i>	
<i>Croton tinctorius</i> L.	642	Sibth.	525
<i>Cucifera thebaica</i> Delil.	410	<i>Dianthus carthusianorum</i>	
<i>Cucubalus baccifer</i> L.	479	L.	570
<i>Cucumis Colocynthis</i> L.	640	<i>Digitalis ambigua</i> Murr.	613
— <i>sativus</i> L.	467	— <i>lutea</i> L.	566
<i>Cucurbita Melopepo</i> L.	468	<i>Diospyros Ebenaster</i>	
— <i>Pepo</i> L.	468	Retz.	404
<i>Cuminum Cyminum</i> L.	521	— <i>Ebenum</i> Retz.	404
<i>Cunila thymoides</i> L.	587	— <i>Melanoxylon</i>	
		Roxb.	404

	pag.		pag.
<i>Diotis candidissima</i> Desf.	546	<i>Erodium malachoides</i>	
<i>Dipsacus fullonum</i> Mill.	497	Willd.	546
— <i>sylvestris</i> Mill.	497	<i>Erucaria aleppica</i> Gärtn.	460
<i>Doronicum Pardalian-</i>		<i>Eryngium dichotomum</i>	
ches L.	607	Desf.	502
— <i>scorpioides</i> Willd.	607	— <i>maritimum</i> L.	496
<i>Dorycnium monspeli-</i>		— <i>planum</i> L.	502
ense W.	604	— <i>tricuspidatum</i> L.	502
<i>Draba aizoides</i> L.	552	<i>Erythraea Centaurium</i>	
— <i>verna</i> L.	597	Pers.	494
<i>Dracaena Draco</i> L.	647	<i>Erythronium Dens canis</i>	
		L.	554 614
<i>Ebenoxylon verum</i> Lour.	404	<i>Euphorbia antiquorum</i> L.	532
<i>Echinophora spinosa</i> L.	579	— <i>Apios</i> L.	640
— <i>tenuifolia</i> L.	518	— <i>Chamaesyce</i> L.	639
<i>Echinops lanuginosus</i>		— <i>Characias</i> L.	639
Lam.	497	— <i>Cyparissias</i> L.	639
— <i>sphaerocephalus</i>		— <i>dendroides</i> L.	639
L.	496	— <i>helioscopia</i> L.	639
<i>Echinus Cidaris</i>	659	— <i>Lathyris</i> L.	639
— <i>esculentus</i>	426	— <i>mauritanica</i> L.	532
<i>Echites antidysenterica</i>		— <i>Myrsinites</i> L.	639
Roth.	393	— <i>officinarum</i> L.	532
<i>Echium altissimum</i> Jacqu.	586	— <i>Paralias</i> L.	639
— <i>creticum</i> L.	585	— <i>Peplis</i> L.	639
— <i>diffusum</i> Sibth.	585	— <i>Peplus</i> L.	639
— <i>elegans</i> Lehm.	585	— <i>Pityusa</i> L.	639
— <i>italicum</i> L.	586	— <i>platyphylla</i> L.	639
— <i>rubrum</i> Jacqu.	586	— <i>spinosa</i> L.	638
— <i>vulgare</i> L.	586	<i>Fagonia cretica</i> L.	579
<i>Elaeagnus hortensis</i> M. B.	406	<i>Falco ossifragus</i>	440
— <i>orientalis</i> L.	406	<i>Farsetia clypeata</i> R. Br.	536
— <i>spinosa</i> L.	406	<i>Ferrum</i>	648 655
<i>Emblica officinalis</i> Gärtn.	638	<i>Ferula Asa foetida</i> L.	530
<i>Empetrum album</i> L.	397	— <i>communis</i> L.	527
<i>Ephedra distachya</i> L.	595	— <i>Ferulago</i> L.	532
<i>Epilobium angustifolium</i>		— <i>nodiflora</i> L.	527
L.	624	— <i>Opopanax</i> Spr.	518
<i>Epimedium alpinum</i> L.	582	— <i>persica</i> Willd.	531
<i>Equisetum fluviatile</i> L.	593	— <i>tingitana</i> Herm.	529
— <i>limosum</i> L.	593	<i>Ficus Carica</i> L.	423
<i>Erica arborea</i> L.	396	— <i>Sycomorus</i> L.	422
<i>Erigeron graveolens</i> L.	549	<i>Fistulina hepatica</i> Fries.	611
<i>Eriophorum polystachyon</i>		<i>Forstera muscifolia</i> Willd.	
Sm.	547	(del. magellanica Sw.)	352

	pag.		pag.
<i>Fragaria vesca</i> L.	<u>590</u>	<i>Gnaphalium sanguineum</i>	
<i>Frankenia pulverulenta</i>		L.	<u>515</u>
L.	<u>558</u>	— <i>Stoechas</i> L.	<u>598</u>
<i>Fraxinus Ornus</i> L.	<u>389</u>	<i>Gratiola officinalis</i> L.	<u>601</u>
<i>Fucus coccineus</i> Huds.	<u>617</u>	<i>Gryllus migratorius</i>	<u>440</u>
— <i>granateus</i> Lam.	<u>617</u>	— <i>verrucivorus</i>	<u>440</u>
<i>Fumaria officinalis</i> L.	<u>621</u>	<i>Gymnadenia conopsea</i>	
— <i>parviflora</i> Lam.	<u>621</u>	Rich.	<u>553</u> , <u>554</u>
<i>Gagates</i>	<u>655</u> , <u>656</u>	— <i>viridis</i> Rich.	<u>553</u>
<i>Galactites</i>	<u>656</u>	<i>Gymnocarpus fruticosus</i>	
<i>Galanthus nivalis</i> L.	<u>551</u>	Forsk.	<u>397</u>
<i>Galeobdolon luteum</i> Sm.	<u>540</u>	<i>Gymnogramme Ceterach</i>	
<i>Galium Aparine</i> L.	<u>535</u>	Spr.	<u>558</u>
— <i>cruciatum</i> Sm.	<u>563</u>	<i>Gypsophila Saxifraga</i> L.	<u>581</u>
— <i>verum</i> L.	<u>616</u>	— <i>Struthium</i> L.	<u>478</u>
<i>Gemma prasia</i>	<u>661</u>	— <i>Vaccaria</i> Sm.	<u>489</u>
— <i>turcica</i>	<u>658</u>	<i>Gypsum</i>	<u>663</u>
<i>Gentiana asclepiadea</i> L.		<i>Hadena piniperda</i>	<u>443</u>
<u>488</u> , <u>492</u>		<i>Hedera Helix</i> L.	<u>486</u>
— <i>lutea</i> L.	<u>492</u>	<i>Hedysarum Alhagi</i> L.	<u>453</u>
— <i>Pneumonanthe</i>		<i>Helianthemum vulgare</i>	
L.	<u>488</u>	Gärtn.	<u>519</u>
— <i>punctata</i> L.	<u>492</u>	<i>Heliotropium europaeum</i>	
— <i>purpurea</i> L.	<u>492</u>	L.	<u>642</u>
<i>Geranium Robertianum</i>		— (gemma)	<u>661</u>
L.	<u>589</u>	<i>Helix arbustorum</i>	<u>428</u>
— <i>rotundifolium</i> L.	<u>546</u>	— <i>fruticum</i>	<u>428</u>
— <i>tuberosum</i> L.	<u>546</u>	— <i>ianthina</i>	<u>426</u>
<i>Genm urbanum</i> L.	<u>486</u>	— <i>Pomatia</i>	<u>428</u>
<i>Gladiolus byzantinus</i> Mill.	<u>583</u>	<i>Helleborus officin.</i> Salisb.	<u>635</u>
— <i>communis</i> L.	<u>583</u>	— <i>orientalis</i> Lam.	<u>635</u>
— <i>imbricatus</i> L.	<u>583</u>	<i>Helminthia echioides</i>	
<i>Glaucium corniculatum</i>		Willd.	<u>466</u>
Curt.	<u>534</u>	<i>Heimerocallis fulva</i> L.	<u>550</u>
— <i>luteum</i> Scop.	<u>601</u>	— <i>Liliastrum</i> L.	<u>543</u>
— <i>phoeniceum</i>		<i>Heracleum Panaces</i> L.	<u>518</u>
Crantz.	<u>534</u>	— <i>Sphondylium</i>	
<i>Glechoma hederaceum</i> L.	<u>629</u>	L.	<u>526</u> , <u>625</u>
<i>Glis esculentus</i>	<u>681</u>	<i>Herniaria glabra</i> L.	<u>621</u> , <u>641</u>
<i>Globularia Alypum</i> L.	<u>641</u>	<i>Hibiscus Trionum</i> L.	<u>565</u>
<i>Glycyrrhiza glandulifera</i>		<i>Hippopotamus amphibius</i>	<u>432</u>
Kit.	<u>493</u>	<i>Hippuris vulgaris</i> L.	<u>573</u>
<i>Gnaphalium Leontopodium</i> L.	<u>630</u>	<i>Holosteum umbellatum</i> L.	<u>576</u>
— <i>orientale</i> L.	<u>598</u>	<i>Hottonia palustris</i> L.	<u>623</u>
		<i>Hyacinthus orientalis</i> L.	<u>600</u>

	pag.		pag.
Hyacinthus (gemma)	451	Inula Oculus Christi L.	550
Hyaena orientalis	448	— saxatilis Lam.	549
— striata	448	— viscosa Ait.	549
Hydrargyrum	646	Iris alata Lam.	343
Hyoscyamus albus L.	601	— florentina L.	343
— aureus	601	— foetidissima L.	584
— reticulatus L.	601	— germanica L.	343
— Scopolia L.	602	— iuncea Poir.	343
Hypecoum pendulum L.	522	— mauritanica Clus.	343
— procumbens L.	522. 601	— Pseudacorus L.	344
Hyperanthera Moringa		— stylosa Desf.	343
Vahl.	637	— tuberosa L.	554. 565. 614
Hypericum Androsac-		Isatis tinctoria L.	489
mum L.	567	Isis nobilis	653
	577. 595	Iuglans regia L.	407
— barbatum Jacq.	567	Iuncus acutus L.	595
— ciliatum Lam.	567	— bufonius L.	576. 688
— Coris L.	568	Iuniperus communis L.	387
— crispum L.	567	— drupacea Labill.	385
— hircinum L.	595	— hispanica Lam.	379
— montanum L.	567	— lycia L.	379
— origanifolium		— macrocarpa Sib-	
Willd.	519	thorp.	385
— perforatum	567	— Oxycedrus L.	385. 386
— revolutum Vahl.	359	— phoenicea L.	379. 387
Hyphaene coriacea Gärt.	410	— Sabina L. α . cu-	
Hypochoeris glabra L.	523	pressifolia Ait.	386
Hypoxis fascicularis L.	614	β . tamariscifolia	
Hyssopus officinalis L.	507. 575	Ait.	386
Hystrix cristata	426	Kalmia latifolia L.	452
Iasminum fruticans L.	574	Labrus Iulis	438
— Sambac L.	371	Lacerta Basiliscus	675
Iaspis	658. 660	— nilotica	450
— variegata, fasciata	661	— Stellio	449
Iberis umbellata L.	475	Lac lunae	657
Impatiens Balsamina L.	631	Lactuca sativa L.	468
Imperatoria Ostruthium		— Scariola L.	468
L.	519	— virosa L.	468
Indigofera tinctoria L.	646	Lagoecia cuminoidea L.	522
Inula Britannica L.	550. 572	Lamium maculatum L.	541
— crithmifolia Wither.	558	— purpureum L.	616
— Helenium L.	354. 363. 519	— striatum Sm.	541
		Lapis Lazuli	660

	pag.		pag.
Lapis serpentinus	662	Lilium candidum L.	368. 541
Laserpitium Chironium		— chalconicum L.	541
— L.	518	— Martagon L.	541. 550
— gummiferum		Linaria Elatine Desf.	590
— Desf.	530	— spuria Willd.	590
— Siler L.	519. 520. 636	— vulgaris Bauh.	633
— thapsiaeforme		Linyphia triangularis	671
— Brot.	530	Liparis Monacha	443
Lasiocampa pini	443	Lithanthrax	656. 664
Lathyrus Aphaca L.	473	Lithospermum fruticosum	
— latifolius L.	578	— L.	585
— Nissolia L.	631	— officinale L.	563
— Ochrus Cand.	626	— purpureo - coeruleum L.	488. 556
Laurus nobilis L.	388	— tinctorium Cand.	556. 584
Lavandula Spica Willd.	542	Lolium perenne L.	592
— Stoechas L.	508	Lonicera Caprifolium L.	578
Lavatera flava Desf.	564	— Periclymenum	
Lawsonia alba Lam.	369. 400. 654	— L.	479. 578
— inermis L.	400	Loranthus europaeus L.	535
— spinosa L.	400	Lotus Dioscoridis Allion.	622
Lemna minor L.	614	— glaucus Ait.	622
Leontice chrysogonum L.	597	Lupinus angustifolius L.	460
— Leontopetalum		— hirsutus L.	460
— L.	538	— pilosus L.	460
Leonurus Marrubiastrum		Lychnis coronaria Des-	
— L.	640	— rous.	541
Lepidium campestre R.		— dioeca L.	541. 587
— Br.	475	— Flos Iovis Des-	
— Draba L.	475	— rous.	541
— Iberis L.	484	— Githago Scop.	541
— latifolium L.	484	Lycium afrum L.	397
— sativum L.	474	— europaeum L.	397. 405
Leucojum vernum L.	551. 614	Lycopersicon esculentum	
Ligusticum Levisticum		— Dun.	603
— L.	519	Lycopodium clavatum L.	629
— peloponnesiacum Scop.	520	Lycopus europaeus L.	588
— pyrenaicum		Lycosa palustris	671
— Gonan.	520	— ruricola	671
— simplex Allion.	526	— Tarentula	672
Lignstrum vulgare L.	400	Lysimachia Ephemerum	
Lilium bulbiferum L.	550	— L.	613

	pag.		pag.
<i>Lysimachia vulgaris</i> L.	572	<i>Meloë Proscarabaens</i>	442
<i>Lythrum Salicaria</i> L.	572	<i>Mentha arvensis</i> L.	538
<i>Lytta vesicatoria</i>	442	— <i>cervina</i> L.	570
<i>Maianthemum bifolium</i>		— <i>Pulegium</i> L.	510.570
— <i>Cand.</i>	588	— <i>sativa</i> L.	511
<i>Malva Alcea</i> L.	565	— <i>sylvestris</i> L.	466. 511
— <i>sylvestris</i> L.	463	<i>Menyanthes trifoliata</i> L.	626
<i>Mandragora autumnalis</i>		<i>Mercurialis annua</i> L.	552. 641
— <i>Bertol.</i>	605	— <i>elliptica</i> Lam.	552
— <i>vernalis Bertol.</i>	605	— <i>tomentosa</i> L.	552. 626
<i>Mantis religiosa</i>	685	<i>Mespilus Azarolus</i> Sm.	417
<i>Marchantia conica</i> L.	596	— <i>germanica</i> L.	418. 420
— <i>polymorpha</i> L.	596	— <i>Pyracantha</i> L.	397. 398
<i>Marmor</i>	656	— <i>tanacetifolia</i>	
<i>Marrubium acetabulosum</i>		— <i>Sm.</i>	417. 418
— <i>L.</i>	510	<i>Meum athamanticum</i>	
— <i>Alysson</i> L.	536	— <i>Iacqu.</i>	344. 526
— <i>catariaefolium</i>		— <i>Foeniculum</i> Spr.	524
— <i>Desrouss.</i>	542	— <i>Mutellina</i> Gärtn.	526
— <i>Pseudo - Dicta-</i>		<i>Michauxia campanuloi-</i>	
— <i>mnus</i> L.	510	— <i>des Herit.</i>	582
— <i>vulgare</i> L.	542	<i>Micropus erectus</i> L.	630
<i>Marsdenia erecta</i> R. Br.	610	<i>Mimosa agrestis</i> Sieb.	372
<i>Matricaria Chamomilla</i> L.	559. 560	<i>Minium</i>	646
<i>Matthiola incana</i> R. Br.	550	<i>Molinia varia</i> Schrank.	588
<i>Medicago arborea</i> L.	622	<i>Molybdaena</i>	645
— <i>maculata</i> Willd.	622	<i>Momordica Elaterium</i> L.	636
— <i>sativa</i> L.	472	<i>Moroxites</i>	657
<i>Medusa aequorea</i>	439	<i>Mullus barbatus</i>	432
— <i>amarantea</i>	439	<i>Murex Brandaris</i>	426
— <i>phosphorica</i>	439	— <i>Trunculus</i>	426
— <i>proboscidalis</i>	439	<i>Muscari botryoides</i> Willd.	482
<i>Melampyrum pratense</i> L.	551	— <i>comosum</i> Willd.	482
<i>Melilotus coerulea</i> Desv.	514. 622	— <i>moschatum</i> W.	482
— <i>leucantha</i> Cand.	514	— <i>racemosum</i> W.	482
— <i>messanensis</i>		<i>Mustela Boccamele</i>	434
— <i>Desv.</i>	622	— <i>Foina</i>	433
— <i>officinalis</i> Lam.	514. 622	— <i>Furo</i>	433
— <i>vulgaris</i> Willd.	514	— <i>Putorius</i>	434
<i>Melissa altissima</i> Sibth.	511	— <i>vulgaris</i>	433
— <i>cretica</i> L.	511	<i>Mylabris Dioscoridis</i>	442
— <i>officinalis</i> L.	541		

	pag.		pag.
<i>Myosotis palustris</i> Wither.	488	<i>Onobrychis sativa</i> Lam.	566
<i>Myosurus minimus</i> L.	576	<i>Ononis antiquorum</i> L.	500
<i>Myriophyllum spicatum</i> L.	624	— <i>spinosa</i> L.	500
<i>Myrrhis odorata</i> Scop.	521. 624	<i>Onopordon Acanthium</i> L.	497. 499
<i>Myrtus communis</i> L.	413	— <i>arabicum</i> L.	497
— <i>Pimenta</i> L.	352	— <i>illyrioum</i> L.	499
<i>Narcissus Ionquilla</i> L.	482	<i>Onyx</i>	658
— <i>poëticus</i> L.	482. 638	<i>Ophrys apifera</i> Huds.	553
— <i>Pseudonarcis-</i> sus L.	614	— <i>aranifera</i> Huds.	553
<i>Nasturtium officinale</i> R. Br.	465	— <i>myodes</i> Jacqu.	553
<i>Natrum</i>	651	<i>Orchis latifolia</i> L.	553
<i>Nelumbium speciosum</i> Willd.	459. 623	— <i>maculata</i> L.	553
<i>Neottia Nidus avis</i> Rich.	554	— <i>mascula</i> L.	553. 554
<i>Nephrolithus</i>	661	— <i>militaris</i> L.	553
<i>Nerium Oleander</i> L.	610	— <i>Morio</i> L.	553
<i>Nieubuhria oblongifolia</i> Cand.	483	— <i>papilionacea</i> L.	553
<i>Nigolla arvensis</i> L.	522	— <i>pyramidalis</i> L.	553
— <i>sativa</i> L.	527	— <i>variegata</i> Jacqu.	554
<i>Nuphar luteum</i> Smith.	556	<i>Origanum aegyptiacum</i> L.	507
<i>Nymphaea alba</i> L.	556	— <i>creticum</i> L.	508
— <i>coerulea</i> Sa- vign.	623	— <i>Dictamnus</i> L.	510
— <i>Lotus</i> L.	622	— <i>heracleoticum</i> L.	508. 509
— <i>lutea</i> L.	556	— <i>Maiorana</i> L.	513
<i>Ocimum Basilicum</i> L.	470	— <i>Maioranoides</i> W.	513
— <i>monachorum</i> L.	515	— <i>Maru</i> L.	509. 513
— <i>pilosum</i> Willd.	515	— <i>Onites</i> L.	507. 508
— <i>suave</i> Willd.	515	— <i>sipyleum</i> L.	514
— <i>urticaefolium</i> Roth.	515	— <i>smyrnacum</i> L.	507. 509
<i>Oenanthe peucedanifo-</i> lia Pollich.	547	— <i>syriacum</i> L.	507
— <i>pimpinelloides</i> L.	547	— <i>vulgare</i> L.	509
— <i>prolifera</i> L.	548	<i>Ornithogalum stachyoi-</i> des Ait.	481. 482
<i>Olivia Androsace</i> Bertol.	558	— <i>umbellatum</i> L.	471
<i>Oniscus Armadillo</i>	438	<i>Ornithopus compressus</i> L.	631
<i>Onobroma glaucum</i> Spr.	537	<i>Orobanche caryophylla-</i> cea Sm.	471
— <i>leucocaulon</i> Spr.	537	<i>Orobis tuberosus</i> L.	599
		— <i>vernus</i> L.	599
		<i>Osyris alba</i> L.	633
		<i>Otanthus maritimus</i> Link.	546
		<i>Paeonia arictina</i> Anders.	561
		— <i>corallina</i> Retz.	562

	pag.		pag.
<i>Paeonia officinalis</i> L.	561	<i>Phillyrea latifolia</i> L.	400
— <i>peregrina</i> Mill.	561	<i>Philomis fruticosa</i> L.	620
<i>Paliurus australis</i> Gaertn.	397. 398	— <i>Herba venti</i> L.	487
<i>Pancratium maritimum</i> L.	483	— <i>lunarifolia</i> Sibth.	620
<i>Panicum italicum</i> L.	458	— <i>Lychnitis</i> L.	620
— <i>miliaceum</i> L.	458	— <i>samia</i> L.	620
<i>Papaver Argemone</i> L.	485. 600	<i>Phoenix dactylifera</i> L.	409
— <i>dubium</i> L.	600	<i>Phorcyia Forskolea</i>	439
— <i>Rhoeas</i> L.	600	— <i>Mesonema</i>	439
<i>Parietaria cretica</i> L.	488	— <i>mollicina</i>	439
— <i>officinalis</i> L.	614	<i>Physalis Alkekengi</i> L.	602
<i>Paris quadrifolia</i> L.	607	— <i>somnifera</i> L.	602
<i>Parmelia parietina</i> Achar.	596	<i>Pimpinella Anisum</i> L.	521
<i>Parnassia palustris</i> L.	588	— <i>dioeca</i> L.	628
<i>Paronychia hispanica</i>		— <i>dissecta</i> Retz.	627. 628
— <i>Cand.</i>	597	— <i>Saxifraga</i> L.	580
<i>Passerina hirsuta</i> L.	568. 636	— <i>tenuis</i> Sieb.	628
— <i>polygalaeifolia</i> La-		<i>Pinus Abies</i> L.	382
— <i>peyr.</i>	636. 641	— <i>brutia</i> Tenor.	383
<i>Pastinaca Anethum</i> Spr.	521	— <i>Cembra</i> L.	380
— <i>Opopanax</i> L.	518	— <i>Larix</i> L.	382
— <i>sativa</i> L.	462. 524	— <i>maritima</i> Lam.	383
<i>Patrinia Iatamansi</i> Don.	345	— <i>Picea</i> L.	368. 382
— <i>scabiosaefolia</i>		— <i>Pinaster</i> Ait.	383
— <i>Fisch.</i>	346	— <i>Pinea</i> L.	380. 382
<i>Pedicularis tuberosa</i> L.	548	<i>Piper Cubeba</i> L.	352. 414
<i>Peganum Harmala</i> L.	516	— <i>longum</i> L.	476. 665
<i>Peltigera aphthosa</i> Hoffm.	596	— <i>nigrum</i> L.	476
— <i>canina</i> Hoffm.	596	<i>Pistacia Lentiscus</i> L.	367. 381
<i>Penaea Sarcocolla</i> L.	533	— <i>Terebinthus</i> L.	381
<i>Perca fluviatilis</i>	438	— <i>vera</i> L.	421
<i>Persea Cassia</i> Spr.	348	<i>Pistia Stratiotes</i> L.	618
<i>Peucedanum alsaticum</i> L.	530	<i>Plantago albicans</i> L.	576
— <i>Cervaria</i> Lapeyr.	525	— <i>altissima</i> Jacqu.	465
— <i>nodosum</i> L.	525	— <i>asiatica</i> L.	465
— <i>officinale</i> L.	527	— <i>Bellardi</i> Allion.	576
<i>Phaca bactica</i> L.	600	— <i>Coronopus</i> L.	466
<i>Phalaena piniaria</i>	443	— <i>cretica</i> L.	630
<i>Phalaris canariensis</i> L.	563	— <i>Lagopus</i> L.	465. 631
<i>Phaseolus nanus</i> L.	472	— <i>lanceolata</i> L.	465
— <i>vulgaris</i> L.	472	— <i>macrorrhiza</i> Poir.	466
<i>Phellandrium aquaticum</i>		— <i>maior</i> L.	465
— <i>L.</i>	623	— <i>maritima</i> L.	465
— <i>Mutellina</i> L.	526	— <i>Psyllium</i> L.	602

	pag.		pag.
<i>Plantago Serraria</i> L.	466	<i>Prunus Cerasus</i> L.	414
<i>Platanthera bifolia</i> Rich.	553 , 554	— <i>insiticia</i> L.	419
<i>Platanus orientalis</i> L.	389	— <i>Mahaleb</i> L.	401
<i>Pleurotoma babylonia</i>	427	— <i>spinosa</i> L.	405
— <i>Trapezium</i>	427	<i>Psoralea bituminosa</i> L.	543
<i>Plumbago europaea</i> L.	631	<i>Pteronia Chamaepence</i>	
<i>Plumbum</i>	647	Spr.	629
<i>Polemonium coeruleum</i>		<i>Pumex</i>	650 , 653
L.	574	<i>Punica Granatum</i> L.	412
<i>Polycarpon tetraphyllum</i>		<i>Pyrethrum Parthenium</i>	
L.	597	Sm.	560
<i>Polygala amara</i> L.	633	<i>Pyrus communis</i> L.	417
— <i>monspeliaca</i> L.	566	— <i>Cydonia</i> L.	416
<i>Polygonum aviculare</i> L.	573	— <i>domestica</i> Sm.	419
— <i>Bistorta</i> L.	571 , 581	— <i>Malus</i> L.	416
— <i>Convolvulus</i> L.	546	<i>Quarzum</i>	663
— <i>Hydropiper</i> L.	477 , 552	<i>Quercus Ballota</i> Desf.	500
— <i>maritimum</i> L.	573	— <i>coccifera</i> L.	593
— <i>Persicaria</i> L.	551	— <i>gramuntia</i> L.	500
— <i>viviparum</i> L.	571	— <i>Ilex</i> L.	594
<i>Polypodium Dryopteris</i>		<i>Raia Pastinaca</i>	431
L.	641	— <i>Torpedo</i>	429
— <i>Filix femina</i> L.	641	<i>Ranunculus aconitifol.</i> L.	485
— <i>vulgare</i> L.	641	— <i>alpestris</i> L.	485
<i>Populus alba</i> L.	389	— <i>aquatilis</i> L.	485 , 623
— <i>nigra</i> L.	389 , 390	— <i>asiaticus</i> L.	484
<i>Potamogeton heterophyl-</i>		— <i>Ficaria</i> L.	487 , 534
lus Schreb.	618	— <i>lanuginosus</i> L.	485
— <i>natans</i> L.	618	— <i>muricatus</i> L.	485
— <i>rufescens</i> Schrad.	618	— <i>rutaefolius</i> L.	485
— <i>zosteraefolius</i>		— <i>Thora</i> L.	607 , 608
Schum.	618	<i>Raphanus maritimus</i> Sm.	461
<i>Potentilla nemoralis</i>		— <i>Raphanistrum</i> L.	461 , 463
Nestl.	571	<i>Ren ferri</i>	662
— <i>reptans</i> L.	592	<i>Reseda canescens</i> L.	635
— <i>subacaulis</i> L.	540	— <i>mediterranea</i> L.	635
<i>Poterium Sanguisorba</i> L.	589	— <i>Phyteuma</i> L.	574 , 630
— <i>spinosum</i> L.	498 , 576	<i>Retinasphaltum</i>	660
<i>Prenanthes purpurea</i> L.	526	<i>Rhamnus infectoria</i> L.	404 , 654
<i>Primula Palinuri</i> Petagn.	566	— <i>Lycium</i> Scop.	404
<i>Prunella alba</i> Pall.	575	— <i>oleoides</i> L.	397
— <i>vulgaris</i> L.	538 , 575	— <i>Paliurus</i> L.	397
<i>Prunus Armeniaca</i> L.	416	<i>Rheum palmatum</i> L.	491

	pag.		pag.
<i>Rheum Rhaponticum</i> L.	491	<i>Sanicula europaea</i> L.	589
<i>Rhodiola rosea</i> L.	593	<i>Santolina Chamaecyparissus</i> L.	505
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	452	— <i>maritima</i> Huds.	546
<i>Rhus Coriaria</i> L.	408	— <i>squarrosa</i> Willd.	505
<i>Ricinus communis</i> L.	365	<i>Saponaria ocimoides</i> L.	587
<i>Rosa arvensis</i> L.	404	— <i>officinalis</i> L.	478.578
— <i>canina</i> L.	399	— <i>Vaccaria</i> L.	489
— <i>collina</i> Jacqu.	399	<i>Sapphirus</i>	660
— <i>leucantha</i> Loisel.	399	<i>Satureia capitata</i> L.	511
— <i>lutea</i> Dalech.	404	— <i>gracca</i> L.	538
<i>Rubia lucida</i> L.	563	— <i>Iuliana</i> L.	538.581
— <i>tinctorum</i> L.	563	— <i>montana</i> L.	581
<i>Rubus caesius</i> L.	422	— <i>Thymbra</i> L.	512
— <i>fruticosus</i> L.	399.589	<i>Saxifraga Cotyledon</i> L.	552.615
— <i>idaeus</i> L.	590	— <i>granulata</i> L.	581
— <i>saxatilis</i> L.	590	— <i>Hirculus</i> L.	347
<i>Rumex Acetosa</i> L.	462.686	<i>Scandix australis</i> L.	469
— <i>acutus</i> L.	462.479	— <i>falcata</i> Londe.	469
— <i>aquaticus</i> L.	571	<i>Schoenus Mariscus</i> L.	596
— <i>Britannica</i> L.	572	<i>Scilla bifolia</i> L.	482
— <i>Hydrolapathum</i> Huds.	462.479.571	— <i>maritima</i> L.	482
— <i>Patientia</i> L.	462	<i>Scincus algiriensis</i>	444
— <i>scutatus</i> L.	462.686	— <i>officinalis</i>	444
<i>Ruscus aculeatus</i> L.	634	<i>Scirpus Holoschoenus</i> L.	596
— <i>Hypoglossum</i> L.	631	— <i>lacustris</i> L.	596
— <i>Hypophyllum</i> L.	592.634.635	— <i>maritimus</i> L.	596
— <i>racemosus</i> L.	635	— <i>palustris</i> L.	595
<i>Ruta graveolens</i> L.	516	<i>Scleranthus annuus</i> L.	581
— <i>montana</i> L.	516	<i>Scolopendra morsitans</i>	429
<i>Saccharum officinarum</i> L.	453	<i>Scolopendrium Hemionitis</i> Sw.	558
— <i>Ravennae</i> L.	547	— <i>officinarum</i> Sm.	543
<i>Sal marinus</i>	650.652	<i>Scolymus hispanicus</i> L.	498
<i>Salamandra terrestris</i>	443	— <i>maculatus</i> L.	498
<i>Salsola Tragus</i> L.	595	<i>Scomber Thynnus</i>	436
<i>Salvia Aethiopis</i> L.	620	<i>Scorpaena Scrofa</i>	429
— <i>Horminum</i> L.	555	<i>Scorpiurus sulcata</i> L.	642
— <i>officinalis</i> L.	510	— <i>vermiculata</i> L.	578
— <i>Verbenaca</i> L.	591	<i>Scorzonera elongata</i> Willd.	523
— <i>viridis</i> L.	555	<i>Scrofularia lucida</i> L.	589
<i>Salvinia natans</i> L.	619	— <i>nodosa</i> L.	578
<i>Sambucus Ebulus</i> L.	640	— <i>peregrina</i> L.	616
— <i>nigra</i> L.	640		

	pag.		pag.
Scutellaria Columnae Al-		Smyrniun Olusatrum L.	
lion.	<u>570</u>	— <u>perfoliatum</u> L.	<u>373. 524</u>
Sedum altissimum Poir.	<u>568</u>	Solanum Dulcamara L.	
— Cepaea L.	<u>566</u>	— <u>esculentum</u> Dunal.	<u>603</u>
— reflexum L.	<u>615</u>	— insanum L.	<u>603</u>
— Rhodiola Cand.	<u>593</u>	— Melongena L.	<u>603</u>
— rupestre L.	<u>615</u>	— miniatum Bernh.	<u>602</u>
— stellatum L.	<u>615</u>	— nigrum L.	<u>602</u>
Selenites	<u>660</u>	— sodomium L.	<u>424. 603</u>
Selinum Galbanum Spr.	<u>533</u>	Solipuga araneoides	<u>672</u>
— gummiferum Spr.	<u>533</u>	Sonchus oleraceus L.	<u>466</u>
— <u>Oreoselinum</u> Scop.	<u>523</u>	— palustris L.	<u>466</u>
Sempervivum arboreum		— uliginosus M. B.	<u>466</u>
L.	<u>614</u>	Sorbus domestica L.	<u>361</u>
Senecio vulgaris L.	<u>599. 616</u>	Sorex araneus	<u>445</u>
Sepia officinalis	<u>431</u>	Sorghum vulgare Pers.	<u>457</u>
Scrapias cordigera L.	<u>554</u>	Sparganium ramosum Sw.	<u>583</u>
— Lingua L.	<u>554</u>	— simplex Sw.	<u>584</u>
Serratula Rhaponticum		Spartium horridum Vahl.	<u>359</u>
Cand.	<u>491</u>	— iunceum L.	<u>637</u>
Seseli ammoides L.	<u>525</u>	— Scorpius L.	<u>405</u>
— Hippomarathrum L.	<u>525. 581</u>	— villosum Vahl.	<u>359</u>
— tortuosum L.	<u>520</u>	Sparus Dentex	<u>438</u>
Setaria italica P. B.	<u>458</u>	— Maena	<u>435</u>
Sida Abutilon L.	<u>565</u>	— Pagrus	<u>438</u>
Sideritis scordioides L.	<u>589</u>	— Smaris	<u>435</u>
Silene inflata Sm.	<u>574. 601</u>	Sphaerococcus cartilagi-	
Silurus Glanis	<u>434. 535</u>	<u>nens</u> Agardh.	<u>617</u>
Silybum Marianum Gärtn.	<u>497. 637</u>	— confervoides Ag.	<u>617</u>
— syriacum vid. Cir-		— musciformis Ag.	<u>617</u>
sium syr.		— plicatus Ag.	<u>617</u>
Sinapis arvensis L.	<u>462</u>	Spiraea Filipendula L.	<u>548</u>
Sison Amomum L.	<u>521</u>	<u>Spiranthes aestivalis</u> Rich.	<u>621</u>
— Anisum Spr.	<u>521</u>	— autumnalis Rich.	<u>554. 621</u>
Sisymbrium polyceraton		Spongia fasciculata Pall.	<u>653</u>
L.	<u>475</u>	— officinalis L.	<u>653</u>
Sium angustifolium L.	<u>465</u>	— panicea Pall.	<u>652</u>
— Bulbocastanum Spr.	<u>627</u>	— stuposa Ellis.	<u>652</u>
— latifolium L.	<u>373. 465</u>	Spongites	<u>662</u>
— Sisarum L.	<u>461</u>	Sporoclinus aculeatus Ag.	<u>617</u>
Smilax aspera L.	<u>633</u>	Stachys annua L.	<u>536</u>
Smyris	<u>662</u>	— germanica L.	<u>542</u>
Smyrniun Dioscor. Spr.	<u>524</u>		

	pag.		pag.
<i>Stachys glutinosa</i> L.	<u>509</u>	<i>Teucrium supinum</i> L.	<u>540.568</u>
— <i>heraclea</i> Allion.	<u>589</u>	<i>Thalictrum minus</i> L.	<u>616</u>
— <i>palaestina</i> L.	<u>542</u>	<i>Thapsia Asclepium</i> L.	<u>518.637</u>
— <i>recta</i> L.	<u>589</u>	— <i>gummifera</i> Spr.	<u>530</u>
<i>Stäbelina Chamaepeuce</i> L.	<u>629</u>	— <i>Silphium Vivian.</i>	<u>530</u>
<i>Statice Limonium</i> L.	<u>581</u>	— <i>villosa</i> L.	<u>521</u>
<i>Stellaria graminea</i> L.	<u>551</u>	<i>Thelygonum Cynocram-</i>	
— <i>holostea</i> L.	<u>576</u>	be L.	<u>642</u>
<i>Stibium</i>	<u>645</u>	<i>Thetis leporina</i>	<u>430</u>
<i>Stincus</i> vid. <i>Scincus</i> .		<i>Thlaspi Bursa</i> L.	<u>476</u>
<i>Stratiotes aloides</i> L.	<u>619</u>	<i>Thrincia tuberosa</i> Cand.	<u>467</u>
<i>Streptopus distortus</i> Mx.	<u>592</u>	<i>Thuia articulata</i> Vahl.	<u>360</u>
<i>Strombus lentiginosus</i>	<u>427</u>	<i>Thymbra spicata</i> L.	<u>507</u>
<i>Styrax Benzoin</i> Dryand.	<u>375</u>	— <i>verticillata</i> L.	<u>507</u>
— <i>officinalis</i> L.	<u>373</u>	<i>Thymus Acinos</i> L.	<u>514.</u>
<i>Succisa pratensis</i> Mönch.	<u>640</u>		<u>538. 587</u>
<i>Symphytum officinale</i> L.	<u>575</u>	— <i>alpinus</i> L.	<u>538</u>
<i>Syngnathus Hippocampus</i>	<u>426</u>	— <i>Barrelieri</i> Spr.	<u>511</u>
<i>Tagetes erecta</i> L.	<u>487</u>	— <i>creticus</i> Brot.	<u>511</u>
<i>Talcum steatitis</i>	<u>657. 661</u>	— <i>Mastichina</i> L.	<u>509.</u>
<i>Tamarix articulata</i> Vahl.	<u>396</u>		<u>510. 514</u>
— <i>gallica</i> L.	<u>396. 453</u>	— <i>Nepeta Scop.</i>	<u>511</u>
— <i>orientalis</i> Forsk.	<u>396</u>	— <i>Serpyllum</i> L.	<u>512</u>
<i>Tamus communis</i> L.	<u>479. 641</u>	— <i>Tragoriganum</i> L.	<u>509</u>
<i>Tanacetum annuum</i> L.	<u>598</u>	— <i>vulgaris</i> L.	<u>511. 512</u>
— <i>vulgare</i> L.	<u>558</u>	— <i>Zygis</i> L.	<u>513</u>
<i>Taxus baccata</i> L.	<u>389. 609</u>	<i>Topazius fumidus</i>	<u>661</u>
<i>Terminalia Bellirica</i>		<i>Tophus calcareus</i>	<u>656</u>
Roxb.	<u>638</u>	<i>Tordylium officinale</i> L.	
— <i>Chebula</i> Roxb.	<u>638</u>		<u>469. 521</u>
<i>Tetragnatha extensa</i>	<u>671</u>	<i>Trachinus Draco</i>	<u>429</u>
<i>Teucrium aureum</i> Schreb.	<u>540</u>	<i>Tragium Columnae</i> Spr.	<u>595</u>
— <i>capitatum</i> L.	<u>540</u>	<i>Tragopogon crocifolius</i> L.	<u>471</u>
— <i>Chamaedrys</i> L.	<u>540</u>	<i>Trapa natans</i> L.	<u>579</u>
— <i>creticum</i> L.	<u>544</u>	<i>Trianthema fruticosum</i>	
— <i>flavum</i> L.	<u>539</u>	Vahl.	<u>397</u>
— <i>fruticans</i> L.	<u>539</u>	<i>Tribulus terrestris</i> L.	<u>579</u>
— <i>Marum</i> L.	<u>363. 514</u>	<i>Trifolium arvense</i> L.	<u>582</u>
— <i>montanum</i> L.	<u>544. 568</u>	<i>Trigonella corniculata</i> L.	
— <i>Polium</i> L.	<u>540. 544</u>		<u>514. 622</u>
— <i>Pseudhyssopus</i>		— <i>clatior</i> Sibth.	<u>622</u>
Schreb.	<u>507</u>	<i>Triticum aestivum</i> L.	<u>454</u>
— <i>rosmarinifolium</i>		— <i>monococcon</i> L.	<u>456</u>
Lam.	<u>544</u>	— <i>repens</i> L.	<u>588</u>
— <i>Scordium</i> L.	<u>544</u>	— <i>Spelta</i> L.	<u>456</u>

	pag.		pag.
<i>Triticum Zea</i> Host.	456	<i>Verbena officinalis</i> L.	598
<i>Tuber cibarium</i> Sibth.	472	— <i>supina</i> L.	599
<i>Tubularia Acetabulum</i> L.	558	<i>Veronica Anagallis</i> L.	465
<i>Tulipa Clusiana</i> Red.	554	— <i>arvensis</i> L.	536
— <i>Gesneriana</i> L.	554	— <i>Chamaedrys</i> L.	540
<i>Turmalinus</i>	451	— <i>montana</i> L.	536
<i>Turritis Löselii</i> R.Br.	599	— <i>officinalis</i> L.	539, 570
<i>Tussilago Farfara</i> L.	544	— <i>serpyllifolia</i> L.	570
— <i>Petasites</i> L.	621	— <i>spicata</i> L.	568
<i>Typha latifolia</i> L.	547	— <i>Teucrium</i> L.	539
<i>Ulva Lactuca</i> L.	617	<i>Vicia angustifolia</i> Roth.	473
— <i>punctata</i> Stackh.	617	— <i>bithynica</i> L.	473
<i>Uranoscopus scaber</i>	447	— <i>hybrida</i> L.	473
<i>Urtica dioeca</i> L.	615	— <i>lutea</i> L.	473
— <i>urens</i> L.	615	— <i>sepium</i> L.	473
<i>Usnea barbata</i> Hoffm.	360	<i>Vinca maior</i> L.	573
— <i>florida</i> Hoffm.	360	— <i>minor</i> L.	573, 635
— <i>plicata</i> Hoffm.	360	<i>Viscum album</i> L.	535
<i>Utricularia vulgaris</i> L.	624	<i>Vitex Agnus</i> L.	406
<i>Uvularia amplexifolia</i> W.	592	<i>Vitis Labrusca</i> L.	642
<i>Valeriana celtica</i> L.	346	— <i>vinifera</i> L.	642
— <i>Dioscoridis</i> Haw-		<i>Wormskioldia ocellata</i>	
kins.	348, 665	Spr.	617
— <i>Hardwickii</i> Wal-		— <i>Plocamium</i> Spr.	617
lich.	346	— <i>sanguinea</i> Spr.	617
— <i>Iatamansi</i> Iones.	345	<i>Wrightia antidysenterica</i>	
— <i>officinalis</i> L.	348	R. Br.	393
— <i>Phu</i> L.	348	<i>Xanthium strumarium</i> L.	632
— <i>Saliunca</i> Allion.	346	<i>Xeranthemum annuum</i>	
— <i>sambucifolia</i> Mi-		L.	477
kan.	348	<i>Ximenia aegyptiaca</i> L.	
— <i>saxatilis</i> L.	347	(del. ellipt.)	425
— <i>tuberosa</i> L.	347	<i>Zincum</i>	644
<i>Veratrum album</i> L.	635	<i>Zingiber officinale</i> Rosé.	477
<i>Verbascum ferrugineum</i>		<i>Zizyphus Lotus</i> Lam.	
Ait.	621		418, 636
— <i>nigrum</i> L.	620	<i>Zonaria Pavonia</i> Ag.	617
— <i>plicatum</i> Sibth.	619	— <i>squamaria</i> Ag.	617
— <i>sinuatum</i> L.	619	<i>Zygus tridactyla</i>	444
— <i>Thapsus</i> L.	619		
— <i>undulatum</i> Lam.	619		

0056420

